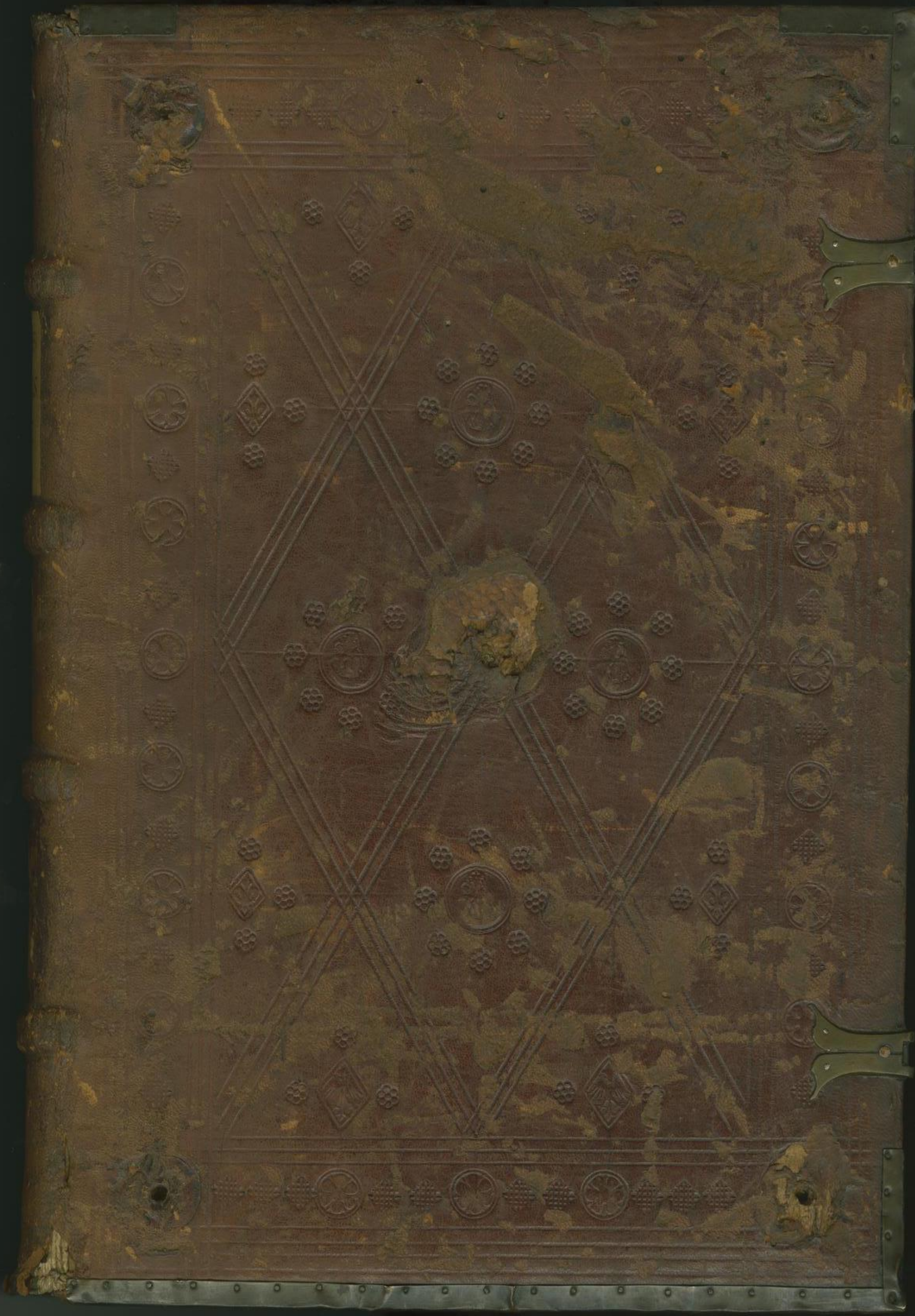

GOODHART MS 26
BMC • MS 12

E top

Beidi nw tijd
HOWARD LEHMAN GOODHART

From the Monastery of St Barbara at Cologne

Press mark O 35

1462

338 S. JOHANNES CHRYSOSTOMUS. Homeliae in Evangelium Johannis, Lat. per Franciscum Aretinum. MS. on 248 leaves of paper, fol. With full subscription at end: "Scripte ac complete Rome per manus Lamberti Leynen anno dni 1462 pontificatus SS. Pii pape secundi Anno quarto, die XIX mensis Junii." From the library of the monastery of St. Barbara at Cologne and the Phillipps-Collection (No. 630). In the original Cologne binding of stamped brown calf on wooden boards. £24.

Complete and beautifully written manuscript in excellent condition, showing the decidedly humanistic character of the script adopted at Rome even by a German cleric in the days of Enea Silvio. To judge by his name the scribe, Lambert Leynen, came from the Lower Rhine or the Netherlands, Lambert being a name particularly prevalent in the diocese of Liège. He apparently brought this book back with him from Italy for it appears to be now in its first original binding, clearly made in the monastery of St. Barbara at Cologne.

The translator of these Homilies from the Greek was a contemporary Italian humanist, and Leynen in his colophon expressly says: "noviter de greco in latinum per Franciscum Aretinum traductę." He has been identified with the famous jurist Francesco Accolti (d. 1483), who taught mainly at Ferrara and Siena; others have suggested a certain Franc. Griffolini of Arezzo as the true translator. Tiraboschi VI (1827), pp. 789-90 inclines on the whole to the view that Accolti is to be credited with this version, and cites a passage proving his knowledge of Greek.

myth V6 fap 1681

Capitulū p̄mū folio quītodecīo incipit et finit Lxxij · fol'
Capitulū z.m ītipit folio septuagesīoferdo / et finit Lxxxj.
Capitulū ȝ.m ītipit folio octogesīo p̄mo / et finit Lxxxxviij.
Capliy ȝ.m incipit folio Nonagesīonono / et finit Cxij · folio
Caplīy quītū incipit folio Cētesīoduodecīo / et finit Cxxviij.
Caplīy pxtū ītipit folio Cētesīo ricesīonono / et finit Cxxxxij.
Caplīy ſ.m ītipit folio Cētesīo quadragesīotrio / et finit cLiij.to
Capliy octauū ītipit folio Cētesīo quīquagesīoquarto / et finit clv.
Capliy nonū ītipit folio Cētesīo sexagesīo quīto / et finit Clxxiij.
Capliy decimū incipit folio Cētesīo septuagesīo qrto / et finit. 184.
Capliy xj. ītipit folio Cētesīo octogesīo quīto / et finit Clxxxxv.
Capliy xij. ītipit folio Cētesīo nonagesīo quīto / et finit CCv.to
Capliy xiij. ītipit folio ducētesīo quīto / et finit CCxiij. folio. 213
Capliy xiiij. ītipit folio ducētesīotrīodecīo / et finit CCxx. folio
Capliy xv. ītipit folio ducētesīo ricesīo / et finit CCxxiiij. folio
Capliy xvj. ītipit folio ducētesīo ricesīo quarto / et finit CCxxx.
Capliy xvij. ītipit folio ducētesīotresīo / et finit CCxxxx. folio
Capliy xviij. ītipit folio ducētesīo quadragesīo / et finit CCxlv.
Capliy xviiij. ītipit folio ducētesīo quadragesīo quīto / finit. 249.
Caplīy vicesīmū ītipit folio ducētesīo quadragesīo nono / .255.
Capliy xxj. ītipit folio ducētesīo quīquagesīo quīto. finit. 260.

OMELIA. I.

Homilie B. Iohannis Chrysostomi in Iohannis Evangelium.

VI agonū certamina spectare cōsueuerunt. cū insigne omelia ꝑma
quēpiam athletā et coronis plurimis donatū alicūde p
fertū intelligunt: omēs certatī cōcurrūt. ut eīg luctas:
arteqꝫ et corporis robur cōspicer. Et uideri quidē nō nūqꝫ
uniuersum theatrū licet multis hominū milibus iun
dans: qui et corporis et animi oculos penitg intendāt:
ut nichil eorū que in ipo agunt. spectaculo se pretereat. Tum si quis 2
prestanti ingenio musicus adiūctauerit: nō minori studio idē ipi the
atrū occupāt. et omissis omnibus: que in manibus habēt negotijs:
et sepenūo necessarijs et urgentibꝰ nō minori studio aduolant: sedēt
incredibili cantg plausuqꝫ accipiēdi cupiditate: et de utriusqꝫ prestantia
inter se disputāt. et hec quidē multi. Qui aute rethorū callēt rationes: 3
ipsi quoqꝫ in sophistis horide cōtēdūt. Quippe et hs spectacula sut audi
tores/ plausus/ suffragia/ et inquisitiones eorū: que dicūt: diligentes.
Qsi rethorū tibicinūqꝫ ar athletarū/ et spectatores/ et auditores/ eade ꝑfite
cōsidēt attentione: ꝙ tū nobis studij/ ꝙ tū diligētie: si recte iudicabimꝰ:
adhibendū erit nō in tibicinis negꝫ sophiste/ aī gladiatoris/ sed uiri e re Laus Io. euangte
lo uocē tonitrū clariorē proferentis: spectaculo: qui uniuersum orbem
sino clamore cohibuit/ cōprehendit inplicuit: nō mimio quidē: sed dīne
grate eruberātia: que ab eius lingua affatū emanauit. Et qđ mirū sit:
tanto clamor nō asper/ nō inuictuꝰ/ sed omi musica harmonia suauior: quo ml auditorū aures possit uehemenng demulcere/ hic attendit: Hō
ꝙ sanctissimo: ꝙ admirationis pleno: et arcana redundās sapientia:
qui tot tantaqꝫ cōfert bona/ ut qui diligēt/ et accurate eū acceperit/ et
obseruant: nō iam homēs/ et terre incole habendi sint: sed super omnā
huius seculi bona collocent in angl'orū cōsessu: neqꝫ aliter terrā: ꝙ celū
habitent. Tonitruī em filius est christo dilectissimo/ columna oīm: que
in orbe sunt: ecclīarū: qui celi claues habet. qui christi calicē bibit/ et bap
tismatis aqua ablutus est. qui super pectg domini multa cū fiducia recu
buit. Hunc nos impūdia aggredimur: qui neqꝫ fabulas effingit. neque
ꝑsonatg incedit. Non em huiusmodi loquitur. Neqꝫ suggestū ascendit:
aut orchestram supplodit: aut aureo ornatur uestimēto. Sed stola ꝑ

Phillipps Ms
630

erissima amictus progreditur. Christū nāq; mundiꝰ nobis ostenditur pe
des calceatq; decoros in euangelij paris preparatione. Zona nō pectus/sed
lumbos precinctus nō ex purpurea pelle neq; deaurata/sed ueritatis de
core mixta/atq; distincta. Talis impīa Ioannes nobis offertur/nullā
neq; simulatione/neq; fabulā afferens: que longe ab eo absunt: sed nuda
et aperta fronte/nudā et apertā admīstriat ueritatem. Neq; alīū se uerbis/
alīū re ipā specie/aspectu uoce ꝓsuadendo exhibet. Neq; mīstruiens in
diget ut cythara/lyra/et huiusmodi: sed omīa lingua operat² omī cyth
redo/omī musica suauitq; utilitatq; proferens. Est enī ei prosceniū u
niuersum coelum. Theatrū orbis terre. Spectatores/auditores q; omēs an
geli: et quicūq; homīes aut angeli sunt: aut fieri desiderant. Quippe hm
diuinitaxat hanc procul dubio possunt harmoniā exaudire: eamq; re
ostendere tales se auditores quales oportet exhibentes. Siquidē alī omes
nō secus ac infantes audiūt quidē: nō tamē audita intelligūt. et pla
centibus et puerilibꝫ ludis intenti/in deliciis opibꝫ potentia uentri in
uentes/uerba interdū accipiūt. Verū nichil inde magnificū/nichil
altū decerpunt: cū lateritie prorsus⁹ et luto inhereant. Huic autē aplo
supne affluerūt uirtutes eius anime pulchritudinē/sapiētiā admirates
et speciē uirtutis: per quā ipm̄ simul hausit christū: et spiritale cōsecutꝰ
est gratiā. Ereīn tāq; lirā quādā pretiosis lapidibꝫ/auroq; distinctam
aurcoplectro adhibuit: sic sua sibi anima exornādo effecit: ut per ea mag
nū et altū spiritu ꝓsonaret. Quēadmodū igit² neq; piscatoris est/neq;
filij zebedei/sed eius: qui arcana mysteria intelligat: hāc pulsare lirā:
sic ei suma prestemq; attentionē. Nichil enī nobis humanū/sed a spiritu
sancti profundis/et abditis thezauris omīa proloquit²: que neq; angeli
priusq; hīc dicerent: nouerūt. Nanq; et ipsi nobiscū per Ioannis uocē/
et ꝑ nos didicerunt: que cognoscimq;. Et q; nobiscū beatq; etiā paulq; his
uerbis significauit Ut innotescat principatibꝫ/et potestatibꝫ i celestibꝫ.
ꝑ ecclesiā multiformis sapiētie dei. Si igit² principatq;/et potestates che
rubinq; et Seraphim hec ꝑ ecclesiā didicerūt: plane cōstat ipos ange
los suma cū attentione eius sese auditores exhibere. Quippe idcirco nō
parū honoris cōsequimur: q; nobiscū angeli discant: que nesciunt. Q; autem
per nos: longe magis honoramur. Sed per quos/uel quales: nostrū nondū
diximq;. Quāobrē multū hīc adhibeamq; cū equanimitate silentiū/nō hodie/
aut una diuitaxat die/sed ꝑ omem uitā: cū omn tpre huiusmodi audire
bonū sit et per quā utile. Nam si ea que in regijs fuit domibꝫ: cognoscē
exoptamq;: ut exempli gratia quid dixerit/fecerit/cōsiluerit sup subditis
suis rex/et sepe que nichil ad nos attinent: quātomagis: que a deo dirigunt:

audiendi flagrang desiderio: tum maxime cũ ea sare nrã plurimũ mter
sit. Que omnã hic nobis euangelista attentate explicat: cũ ipi regi mcredi
bili sit amore detunctg: ymo et ipm in se loquẽte cõtineat: audieruntq; ab eo:
quecũq; ipse a patre acceperit. Vos dixi amicos mquit: quia omnã q̃cũq; au
diui a patre meo: nota feci uobis. Qualiadmodũ igit si quẽ piã e sũmo celo
descendente repente cõspicaremur: qui arcana illa certo nobis se dicturũ
polliceret: omes certati cõcurremus: indem et nos mpritia fariang. E
celo em uir hic nos alloquutũ uenit. Neq; em est de hoc mundo: ut ipe tes
tatur christus: cũ mquit. Vos de mundo nõ estis: et paracletũ habet m se lo
quẽtem/ et ubiq; pntem: qui tam certe dei nouit mysteria: ut res suas
humana anima. spiritũ sanctificationis Spiritũ rectũ: qui nos ducit
et trahit m celũ: qui oculis nos oculis illuminat: qui nos ydoneos red
dit: ut futura nõ serius ac pntia cõtẽplemur: qui demũ effecit: ut etiã
m carne celestia spectare possimg. In omi igit uita equanimitate ei/ atq;
silentiũ prestemg. Negmine segnitie/ nemini somno lotius sit. Nemo hic
accedentiũ squalore tabescat: sed ad supna vnanimes mentes nostras eri
gamus. Inde em Ioannes hereos alloquitur: qui illic dñus terrã mcolãt:
uiuũt. Et profecto m hac uita mchil magnũ/ mchil exoptabile adipisci
mur. Nichil ad eos qui a bruto rũ uita emergere nolunt: Ioannis doctri
na: qẽ admodũ mchil ad illũ res humane. Tonitrus igit mentes nostras
perterret: cũ m naturalem somnũ erumpit. At Ioannis uox nõ modo
nemine pturbat fideliũ: sed omi pturbat liberat pturbatione/ atq; molestia.
Solis autẽ demonibus terrori est: et demoniũ seruis. Quod ut nobis cer
to constet: et animo sileamg/ et ore: animo tamẽ maxime. Quenã em
tarentis utilitas: si eius anima pturbationibo estuet. Animi ergo
quietem expeto: cuius auribg mdigemg. Nulla ergo nos periurarũ
capiat cupiditas: nulla gloria nõ ira nõ aliorũ turba affectuum.
Neq; em fieri potest: ut qui se nõ omino hĩs liberat: ualeat illorũ alti
tudinẽ mtueri: et ut oportet cognoscere mysteriorũ religionẽ archana
reliquas omes (uirtutes): que nis tãq; oraculis diuinitus mnt. Nam si hdibg et tybis
nemo umq; recte fare potest: m si totũ ad id animũ mtendat: quana
ratione huiõi mysteria solo auditu/ animo uero alieno/ et aliis curis
mpliato mplicito mtelliget. Idcirco xpus hĩs nos uerbis admonet.
Nolite dare sanctũ canibg: neq; mittatis margaritas uestras an porcos.
Margaritas hic uerba uocauit: que his longe pulchriora: pstantiora
q̃ sunt. Verũ cũ ea materia nõ sit nobis alia tutior idcirco horũ sermo
nũ uoluptatẽ melli sepenũo cõparare cõsuemur: Non q̃ quicq; mẽ hic
cõferendũ sit: sed q̃ apud nos mchil est melle suauius. Q̃ autẽ et lapidũ

preciosorū naturā | et cunctis melis uoluptate plurimū diuina exuperet: audi prophetā quibꝫ uerbis earū asserat prestantiā. Desiderabilia inquit super aurū et lapidē pr̄osum multū et dulciora super mel et fauū. Sed bene ualebꝫ tantū: quādoꝛē subdidit. Et em̄ seruꝰ tuꝰ custodit ea si custodiendis illis retributio multa. Et alio m̄ loco cū suauia dixisset: addidit faucibꝫ meis. q̄ suauia inquit faucibꝫ meis eloquia tua. Et uerū ut eorū significaret nitelligentiā: super mel et inquit et fauū ori meo: cū m̄ bona esset ualitudine. Non igit̄ morboaliquo affecti: sed aiē p̄ius cura adhibita hoꝛ pabulū accipiamꝫ. propterea tot uerbis p̄missis nondū rē ipsam aggressus sum: ut quisqꝫ oīm abiecta egritudine | tacꝫ celū petens ira | sollicitudine | seculariqꝫ oīm impedimento uacuꝰ huc liber ingrediatur. Et em̄ m̄ hac uita michil magnū nisi p̄ius oīm animi p̄turbatione amota adipisci possumꝰ. Nec mihi quispiā diuerit breue tēpꝰ uitē hāc et futurā esse contionē. Non em̄ quinquaginta diebꝫ: sed uno momēto licet p̄terita oīem uitā cōmutare. Quid m̄ꝫ latrone et homicida sceleſtius? Nonne hoꝛ summū malitie genus est? Verū ad ipm̄ uirtutis apicem q̄ p̄mū euasit. Et in ipam assumptꝰ est paradisum. Nec dierū nec diu die quidē hore | sed breuis tantū momēti indigut. Eadē et nos ratione repēte mutari possumꝰ: et ex luteis aurei fieri. Cū em̄ | neqꝫ uirtꝰ | neqꝫ iuuū a natura sit: facilis ad utrūuis transitꝰ datur: cū nulla cogat necessitas. Si uoluerit⁹ inquit et uerba mea audieritis: bona terre cōmedetis. Vides ne | sola nobis opus esse uoluntate. Valūtate inꝫ nō qualibet: et que nō nullorū est | Verū et diligenti et exquisita. Neminē nouī qui impūnitia ad celū euolare nollet: ue tamē ipā oportet uoluntatē cōfirmare. Siquidē mercator diuiciare cupit: nō tamē ei animꝰ soli acquiescit cupiditati: sed nauē parat. Nautas cogit. hortat⁹ gubernatorē: et alia que nauigationi opus sunt diligenter dispomit. Aurū p̄terea mutuatur. oīare trānitur. et innumeris periculis: quibꝫ se mari credentes iactari cō sueuerūt. se exponēs peregrinas appellit terras. Inde et nos oportet uoluntatē rei applicare. Nauigamꝰ inꝫ et nos nauigationē nō ab alia in aliā terrā: sed a terra in celū. Quare tota mēte intendamꝰ ad eam gubernationē: que nos supne erigat. et nautas cōm obsequētes et nauē nobis firmā cōparemꝰ: ne tēptationū procellis aut ullis secularibus demergat⁹ affectibꝫ. Neqꝫ superbie spū efferat⁹: sed leuis et expedita ad supna euadat. q̄ si hac ratione nauē nobis | et gubernatorē et nautas parabimꝰ: secuꝝ uēto nauigare | et dei filiū uerū gubernatorē nobis cōtinuare poterimꝰ: qui nauicula nostrā usqꝫ allidi nō patiet⁹. Sed licet inimici sprementi. et uentos sedabit: et mare trāquillū reddet. Tales crastine adꝫ

mus contiom. opere ꝑciū est: aliquid hmc utilitatis arripere: et mēte
ꝓcrondere. Nemo una esse uelit. Nemo petra. Nemo spinosus ager: sed
bona terra. Hoc pacto prompto / fidentiq; animo / bene cultō: et subacto
agro semina mandabimꝰ. Q si lapidosum et inculti uiderimꝰ: dabitis ueni
am: si illic serere renisabimꝰ. Sed omissa satione spme prius mundende e
runt. Sume nāq; demētie est: semina in inculta terrā iacere. Qui his na
tat sermombꝰ: eū nō deceat demonis habere cōsuetudinē. Que nā em iusti
tie et iniquitatis cōmunitas? Audistis Joannē et ab eo spiritalia didi
cisti. Deinde formicarū ab ipis abis audituꝰ mulieres / obscena loquētes /
obscenora dissimulātes. quiq; effeminati seminudē alapis cedūt. Et qua
nā cōe eū tanto ī treno prouoluꝰ iaceas: bene ablui: et nūdari poteris.
Et quid singillatim me omē uitiū describere hoc in loco oportet? omia ui
llic risus sunt: turpitudo: exprobratio: maledicta / obprobria cōtumelia /
omia corruptio omia lues. Ecce ꝑdico et admōnio omibꝰ nobis: nemo
qui hac mensa fruit: animā suam mortiferis illis ꝓturbet spectaculis.
Quidquid illic dicitur: Sathane pompa ē et lasciuia. Nostis sacris im
biati quo fœdere nobis nos astrinxeritis: et ut uerius dicā: christo. Cum
uos ipe ꝺ edoceret: quid ei dixistis? Que super Sathane pompa et eo uer
ba habuistis? Quo pacto ei et angelis eius uitā abrenūciastis? promisi
tisq; nulla ei in re assensum prestare. Quāobrē nō parū nobis curādū ē:
ne in hīs promissiombꝰ ꝑfidie arguamur: neue nos ipsos hīs mdig
nos reddamꝰ mysteriis. Nonne animaduertis q̄ in regiis dominibus
nō neq; et ꝑfidi / sed bonitate et fide singulari probati uiri ad regis cōsi
lia / et in regios amicos aduocant? Legatꝰ nobis de celo ab oīm poten deo
demissus uenit: res nobis ꝑ necessarias admūcians: cuiꝰ neglecta lega
tione ad inimos diuertitis. Et quo hec digna supplicio / quibꝰ ne fulmi
nibꝰ et flagellis. Nam quēadmodū nulla demoniū cōsuetudine: ita neq;
auditu uti oportet: neq; in sordida ueste ad lautissimā dei mensam
tot tantisq; bonis affluentē accedēdū: quia ipe nobis ꝑparauit. Cuius
tanta uis est: ut ad eius ipius repente nos rapiat: modo sobrie uiuamꝰ.
Neq; em fieri potest: ut qui frequēter diuinis uacat sermombꝰ: is mi
serā uitā agat. Violat em q̄ primū: et supnā petit patriā: et in numē
ros cōsequit? bonorū thesauros: quibꝰ utinā et nos fruamur. Grā et
bemignitate dnī nri ihū xpi: per quē et cū quo patri gla simul et spū
sancto in secula Amen

OMELIA II

omelia 2ª

IN pncipio erat uerbū. Cum Ioannes hoc libro doctrinā suā nob
adnūnaturo sit: necesse est ergo patriāq; et uitā eius ostendere.
Verū cū no ipe: sed pipsū deus humanā alloquat naturā: sup
giaraneū erat uideri posset: huiōi impnīa disquirere. Sed pro
fecto admodū per opus est. Quippe cū quis Ioannes fuerit/ et unde et quibus
ortus parentibo/ Demde ei⁹ uoce/ sapiētiāq; didiceris: non illig esse doctri
nā: sed diuine uirtutis: que eius animā inspirauerit plane cognosces.
Qua igit fuit patria? Nulla quide; sed e nulla/ et regione abiecta nulli rei
unū. Galileam em cotepnūt scribe: cū mquiūt mirroga et unde. q; ex Ga
lilea nō surrexit propheta. Nec nō et uere israhelita. Ex nazareth potest
aliquid bonū esse? huiusmodi Ioannes patria/ nō modo/ nō insignis aliqua
familia/ sed ne nota quide ortus est/ patre piscatore/ adeo paupere/ ut eam
de arte filios erudiret. Nemo aute ignorat nullū opifice cupere sibi filiū
suę artis hered relinquere/ nisi nimia paupate rogat⁹: et maxīe si ars
eius nulis sit/ et abiecta. piscatoribo uō nichil pauperius/ nichil abiectius/
addo etiā indoctius. In eorū aute nūo alii alijs prestant. Hinc aute apostolū
ex uilioribo fuisse id argumēto est: q; nō in mari/ sed piscio quodā in stagno
cū patre/ et Iacobo fratre piscabat: scissa q; rezarriebat rethia: qd nō mo
dice erat pauptatis indicium. Sic eū uocauit dñs. Ex ijs sane intelligi
potest: q; exps fuit externe doctrine/ et oim penitq studioriū. Lucas etiā
nō solū indoctū/ sed ignarū oīmo litterarū fuisse testat⁹. Et recte quide.
Nam qui cū adeo inopia laboraret: ut neq; in foro uersaret⁹: neq; uiro⁹
prestantiū ullā haberet cōsuetudinē: sed piscationi toto animo itendēt:
uel si cui aliquādo occurrebat/ ni piscatores essent et roqui: quid nā feris
et brutis prestare debuisset? Quid nō potius piscū more obmutuisset?
Hic tamē piscator circū stagna/ rethia/ pisces semper uersatus/ Abeth
saida galilee/ patre piscatore paupere erudi: qui litteris neq; ante postq;
christū secutus est usq; didicit: uideamq; quid loquit⁹: qua ue aggredi⁹
disputationē. Nūquid de rebo agrestibo/ aut fluuialibo/ quibo ue instrumē
tis pisces capiāt⁹? Huiōi em a piscatore cognoscere quispia expectaret.
Verū aliud narrante audiemq; hoc est que in celo sunt: et q; nemo unq;
ante hac intellexit. Tale em et tā profundā doctrinā/ uitā optimā/ phi
losophiā ad nos affert. quale credibile est ab ipsis spiritu sancti thezauris
attepisse: taliq; modo ex ipo celo descenderit. Immo neq; oīs qui i celo
sunt. ea scire credendum est: ut iā dixiq;. Nūquid hec. tibi piscatoris

Iohis patria abiecta et tunc

Iohis familia ignota et paup

Iohis uilitas seu paupies

Iohis ignauia

Iohis quecsano

II

judent⁹: an oratoris potius. an phī: an alius cuiq̄ piam mihar exteriore
edocti sapientia: nequaq̄. Non em̄ humane simpliciter anime est de im
mortali et beata illa natura: et que tū illa sunt potestatibus: de natura
corporū mortaliū: et eorū futura immortalitate: de supplicio / de futuro
iudicio / de verborū / operū / cogitationū / et sentētie unicuiusq̄ examinibq̄
intelligere. Quid homo sit: quid mūdq̄: quid vere homo: Quid cū nō sit ee
videat⁹: Quid verū / quid utrq̄. Horū nāq̄ nōnulla platonici et pithagorei
studiosius contendūt erūt. Neq̄ em̄ reliqui nobis phī memorādi sunt: q
m huiōi disputationibq̄ p̄rridiculi reperiūtur: hīj etiā qui apud eos pre
ceteris admirationi fuerūt: et illiq̄ scientie habiti sunt principes. hīj
maxime sunt: qui et respub. et leges condiderūt: ni quibq̄ longe magis
q̄ pueri sunt derisendi: cum mulieres omnibq̄ communes nūncupārent: platonicoꝝ et pithagoricoꝝ errores
et mores et nuptiarū pudorē / omem̄ q̄z deinq̄ uitā tā ridiculis ror
ruperet sanctionibq̄. Vt aute doctrinā aliquā de anima afferret: nihil
turpitudinis reliquerūt. Quippe qui mures culices frutices homi
nias fieri / et deū ipm̄ animā esse: et alia quedā huiōi turpissime as
sererent. Neq̄ hoc solū uituperandū est: sed magna etiā ipoꝝ curipo
uerborū euripus. Quī ad modū em̄ qui in Euripo sunt: huc illuc iac
tant⁹: unde hīj nūq̄ sibi costant: utpote incerta et fragili sūā omnia
loquētes. Verū hic pīstator omnā absq̄ ulla dubitatione disseres / tāq̄
petre muīxus nulla exp̄te titubat. Ipsis nāq̄ supnis penetralibus
diuq̄ habitus est: et cū omnipotētē deū in se loquētē habeat: nichil ter
renū sentit: ut illi: qui ne p̄ quietē quidē regias ingredi meriti sunt:
sed extra in foro / et in aliorū hoīm cōsuetudine protractus suo sibi
lia cōfictantes / multis se ambagibq̄ inuoluerūt: cū de supnis myste
riis disputare cōtenderēt: et tāq̄ cecī / et ebriī nō inmutuo dissentaxat erro
re / sed plerisq̄ in locis serū ūsdem semp̄ de rebus dissideant. Atqui
illitteratq̄ hic et rudis a bethzaida zebedei filiq̄ cū si sepenūo nomi
asperitatem greci derisērit. Audent⁹ tamē dicā: quāto em̄ magis nri
gens barbara illis uidet⁹: et gentili ornatu / et cultu abstinent⁹ tanto
nostro apparet clariora) Hic nāq̄ barbaro / et imerudito ea loquitur:
que nemo unq̄ mortaliū nouit: neq̄ loquit⁹ tantū / sed p̄suadet. Q̄ si
illud dissentaxat asseruto esset: nō paruā de se cōcitasset admirationem.
Nunc cū alterū astrudat: longe mirabiliq̄ q̄d maxime arguit diuina
esse: que ab eo dicūt⁹: q̄ per omē huiusmodi curriculū doctrinā suā uni
uersis persuaserit auditoribq̄: quis infusam ei iustitiē incredibili ad
miratione nō prosequat⁹: et profecto hoc maximū est argumētum:
nichil ex seipso Joamē loquutū. Qui ex media barbarie: euangelio hic

Plato apud tyrānos fuit ī Sicilia

Pythagoras ī Italia fuit magnus
ouidius xv. methamorphoseos in pri. gor.

ūniuersum cōprehendit orbē. Corpore aūt habitauit Asiam: ubi antiquitus
omēs phōrū sectę philosophate sunt. Idcirco locus ñs demombus obnoxius
est: et admodū formidabilis. In medio tamē mimicorū clarui: et
illorū fugata caligine, arcem euertit ph̄i munitissimā. Animo uero
in eū secessit locū: qui ydoneus et accomodatus ei esset: qui eiusmodi ope
raret: urgentiliū opiniones penitus abolerent: sua aūt nidies fierent
clariora. Ex quo em̄ et hic et reliqui piscatores fuerūt, et pithagoree, et
platonice siluerū disciplme: que superiori tēpore tanti nominis et
auctoritatis ferebantur: ut ne nomine quidē a plerisq; sint cognite.
Atqui et plato ad tyrānos se cōtulit acritus ut aiūt: et multis cū socijs
in Siciliam nauigauit. ppthagoras uero magnā grecia mhabitans
innumera magice gnā nouit. Cum bobus em̄ loqui (hoc em̄ ipsū fe
cisse aiūt) mchil aliud ē q̄ magica: et inde maxīe constat. Nam qui
bruta sic alloquitur est, nulli homi profuit: sed obfuit plurimū. Atqui
aptior ad philosophicas rationes hūana natura est. Ille tamē cū aqui
lis et bobus ut feruntur disputans prestigijs allitiebat. Neq; em̄ ratiōe
exptem naturā: ut ratione uteretur efficit: Neq; em̄ humanis uti
bus fieri potest, sed mendacijs decepit ignaros. et nulla expte huma
ne cōsulens utilitati: equū esse et fabas edere, et plantarū rapita au
ditoribus persuasit: q̄ q̄ p̄ceptoris aīa nūc m̄ fruticē, nūc in piscem
nūc m̄ pisrem uerteret. Nonne merito illa omia extinxit, aboleuitq;
uera et pfecta doctrina: Merito sane et doctrine ratione quidē optima.
Sed nō inde indocti: et illitterati uiri doctrina euanuit. Verū syri Egyp
tij Indi, per se ethiopes: et inniē alie gentes in suā transferētes ligua
homes barbari ph̄ari didicerūt. Non temere igit̄ dixerā Ioann theatrū
esse uniuersum orbem. Non em̄ sus omissis hominibus ad brutorum
naturas inuestigandas elaborauit: q̄d supuacanee et manis phie, et
sūme amentie est. Sed cū ceteris oībus hoc quoq; morbo expulso: id tan
tū admixus est: et totis uiribus cōtendit: ut bniuersus orbis utilitatem:
et uirtutē a terra in celū transferre ediscceret. Idcirco nullaratigine
nullis tenebris suā operuit doctrinā: ut illi: qui oratione sua prauis
opinionibus obscuritatē tāq; uelum quoddā indiderūt. Huius autem
doctrina solis radijs clarior est, atq; illustrior: ideoq; in omēs morta
les propagata. Non em̄ his quibus cū cōsuetudinē habebat: quīq; an
norū nidixit silentiū: quēadmodū ille. Nec sic docuit tāq; m̄ sensibus
libus assideret lapidibus. Neq; nūs omia omia cōtineri fabulatus est:
sed om̄ certo sathane fastidio, atq; illuuie, tanta doctrinā suam per
fudit facilitate: ut nō modo sapientibus, sed et mulierculis et adolescen

lis quidquid dixerit ante oculos ponet: ea em et uera esse et utilia audi
turis ombo cofirmauit. Quod oma post illu seula testimonio phi
bent. Vniuersum nag ad seorsum se orbem allexit: et ab om calami
tate uita nostra libera reddidit: postq sua nobis comunicauit doctri
na. Qua prope morte potq ip Ioannis p̄cepta cotepnere malimus:
que plane costat michil abiectu/ michil humanu sapere: sed diuinu et
celeste esse: quidquid e sacro eius eius pectore emanauit. Nullu hic
timore uerboru/ atq; fucu/ nulla supflua copositione et sclu mepti
uidebnno/ longe em hec ab om absunt phia/ sed diuinu et inexpugna
bile robur/ et sacroru dogmatu tanta uim: ut nullo possit pacto supe
rari. preterea immutabiliu bonoru sanctitate verboru sane et orationis
curiositas superflua e et zophistis digna uel potiq ignaris adolescentibq
ut ipe quoq apud eos phis magistru suu admodu hac arte apud iu
dices coarguetem: querba ab ipo audiente simplici: et ut ita dicam
doctrina subrustica nullis uocabuloru fucata illecebris. Haud em de
cet mquit o uiri hac i etate ficta fucataq; oratione adolescentuli more
me audiatis. et animaduerte q̄ sit ridiculus. Qd em tanq turpe/ p̄hiaq; in
digniu: et adolescentuloru opus fingere profesq est: Huic ipe maxie
opera dedit: horu nu sumo studio otendit. Et michil m platone p̄t hoc
admiratione digniu uideri licet. Et quemadmodu sepulchra extrinsecq or
nata: si exteriore illa fane amoueris: cadaueru sanie/ et excrezoru ossiu
plena reperiuntur: ita de ni phoru opinionibq detecta uerboru supficie
et ornatu multa mania absurdaq; deprehenderis: maxime ubi de aia
philozophant: nunc honore: nunc otumelia nullomodo/ modestia ue ad
hibita/ ea affitientes. Hoc diaboliu rete est mediocritatem seruare:
sed m alteru utru extremoru allectos animos ad errore trahere: nu nunc
ad diuina subam: neq; modo neq; pietate seruata ea efferat: nunc i sues
et azinos/ et abiecta oraq; animalia turpiter mutat. Veru de hjs satis/
sup q̄. Si quid em ab hjs utilitatis accipi posset: eta amplq huic sermo
mi esset imoderandu. Sm adeo frmola/ tuq turpia/ ridicula/ despicieda
sunt/ et supuacanea. Quare tande coru fabulis omissis/ uera aggre
diamur doctrina: que ad nos p huiq pistatoris lingua relatq deduct.
Nichil em humanu/ michil terrenu sapit. Agite igit ipam Joam
oratione in mediu proferamq. Et quod principio hortati sumq: ut di
ligenti attentione hjs sermombq uacaretis. id uobis inprimis in me
moria reducimq. Quana ratione Joannes ita in euangelio suo exorsus
est. In principio erat uerbu: et uerbu erat apud deu. Animaduerte
euangeliste hduna/ et uerboru uim. Nichil dubitat michil cotectat

sed certa omnā assertione proloquitur. Magistri siquidem est: ni his q̄.
dicit mihil ambigere. Nam si is: qui alios edocet: alteri⁹ indigueri⁹ do
ctrina: nō preceptoris sed discipuli munere se fungi: si recte iudicabit:
intelliget: At si quis ambigeret: quid tandē prima omissa causa: ad se
cundā q̄ primū transit: primū quidē et secūdū in hac re ptermitta
mus. Non em̄ mra hec. Nam et nūo/ et omn tēporū cōlequētia diui
nitas prior est/ et superior. Quapropter his omissis patrē a nullo ee:
filiū a patre genitū cōfiteamur. Recte inquit. Verū/ quo nā pacto/ nul
la habita patris mētione/ de filio sermonē aggredit². Qm̄ omnib⁹ patrē
esse cōstabat: si nō ut patrē/ saltē ut deū. Vnigenitū aute ignorabat².
Quare haud imerito ad erognitione ⁊ principio statim festinauit:
ut nesciētib⁹ eū ostenderet. preterea neq; patrē in filii mētione sub
tacuit. Et cognosce queso spiritalē sapiētia. Morat homines antiquitꝰ
pre omnib⁹ maxime deū et uenerari et asserere. Idcirco hinc principiū
facit: et prosequēs deū inquit esse: nō qualē plato: qui alterū mentem/
alterū aiam̄ esse profitet². Iter em̄ a diuina et imortali natura: q̄
mihil habet nobiscū cōmune. longe absunt. sed secessit i cōmunicatio
ne ad creaturā scdm̄ substantiā dico nō scdm̄ habitudinē. propterea
uerbū ipsū appellauit. Cum em̄ nos doctur⁹ esset hoc uerbū unige
nitū esse dei filiū: ne passibilē quispiā natura suspicaret²: ꝓcupata
uerbi appellatione omem̄ aufert suspitione. Inde em̄ et filiū et
nulli passiom̄ subiectū significat. Vides neut dixi: q cū de filio loqꝰ:
patrē nō subticet. Q si hec satis nō sunt ad omnā ostendeda: nulla
te admratio teneat. De deo em̄ nobis sermo est: quē neq; dicere neq;
intelligere pro ipius magnitudine quisq̄ potest. Ideo Ioannes sb̄ē
nequaq̄ nomē affert. Quippe cū dici nequeat: que nā dei sit substan
tia. Vbiq; aute cū nobis ex operib⁹ manifestat: Siquidē hoc uerbū
paulo post uideri licet luce appellatū: et luce uita: et uita ueritatem:
Non tamē hac diutaxat causa his cū nomib⁹ appellauit: sed hac qui
dē prima. Altera quoma patre nobis adnūciaturꝰ erat. Omnā em̄ mgt
quecūq; audiui a patre meo nota feci uobis. Vocat aute ipm̄ et uitā
et luce. Nam a notione lux nobis largita est: et a luce. Esse profecto
nō unū nobis lūīę nomē/ nō duo/ nō tria/ nō etiā plura satis sunt
ad diuinas res edotendas. Sed acquiescamꝰ: si uel multis/ q̄ius obscu
re: que deo attribuūt²: possimꝰ ꝓcurrere. Non aute simplicit² ipm̄
uerbū appellauit: ⁊ sed cū articuli adiectione: a reliquis ipsū hoc
loco separas. Age q̄ uere dixeri a telo huic nos euangelistā alloquitū.
conteplare quo ab ipo statim exordio superne aduolas auditorum

animos/ mentesq; sup̄ oīa: que sensu ꝓpiūtur: erexit supra terram/
mare/ celū/ angelos/ Cherubim. Seraphim/ omnē demq; creaturā: et ut
eo ascenderēt persuasit. Quid igit̄? Numquid cū ad tantam nos erigeret
altitudinē: ibi nos sistere potuit? Nequaq̄. Sed qđeadmodū si quis enim: site
qui ex littore ciuitates/ oras/ portusq; cōspicatꝰ sit: in medium postmodum
pelagus prouehereꝝ: priorū cōspectu amoto in nullū certū obiectum/
sed in infinitū eius dimittit intuitū: sic euangelista supra omnem nos cre-
aturam ad celestia erigens ad superna erectum oculum dimittit nullo fi-
ne: ut arcana illa assequamur: nobis adhibito. Quippe qui nullo est. As-
cendens igit̄ ad uerbū: quod in p̄incipio erat: hoc inquirit principiū:
quo īuento: cū semper eius mentis aciem magis ꝓstringat: nō habet: ubi
eōne immitatur: sed intente suspiciens: cū cessare nequaq̄ ab inquirendi
labore possit: rursum ad inferiora descendit. In p̄incipio enī erat uerbum:
nichil aliud: q̄ semper sit: significat. Ecce uerā phiam/ et diuina dogma-
ta/ non qualia gentiliū: qui tempora et deos. hos antiquiores/ illos iuni-
ores posuerūt. Sed nichil tale in nostra religione. Nam si deꝰ est: qđeadmo-
dum est: nichil eo superig. Si omniū conditor: priūg. Si dominꝰ/ et p̄i-
ceps oīm: oīa post ipsum/ et creature/ et secula/. Volebam et alia impīa exhortatio
uobis exponere: nisi uererer animos uestros iam audiendo defatigatos. Qua-
re iis admonitis: que sint nobis ad dictorū dicendorūq; attentionē utilia: fi-
nē nostre imponamꝰ orationi. Quenā igit̄ ea sunt? Scio plurimos uerbo-
rū longitudinē fastidire. Quod eo fit: quoniā anima multis secularibus curis
oneribusq; opprimat̄. Sicut enī oculorū acies pura et lucida acute oīa site
intuetur: neq; etiā in tenuissimis deprehendendis corporibꝰ elaborat: nec
si quis malus a rapite humor: uel caligo aliqua ad oculum ascendit: densa
quedā ante pupillam nebula obiiciat̄: qui ne crassiora quidē corpora uidere
sinit: ita animę usū uenit. Cum oīs ꝓturbatio: que ea offenderat pur-
gata est: intenta oportuna oīa prospicit. Verū cū plurimis turbat̄
affectibꝰ: uim illam omem amittit: ut nichil altū ualeat intueri: sed q̄
primū nebula obiecta/ et somno atq; segnitie: que ad uirtutē/ et uitia utili-
a sunt/ nulla in hīs capessendis alacritate cōtēpsit. Hoc ne uobis accidat
(non enī omittam: quin semper uos admonitos faciā: curā adhibeatis
diligētē): ne ea uobis dicat̄: que fidelibꝰ ebreorū a paulo: cū multa sed
eos intellectu difficilia loquutū diceret: nō q̄ suapte natura talia essent
sed q̄ desidie eos/ et negligentie in hīs accipiendis argueret. Qui enī infirmꝰ/
imbecillusq; est: non sero breui/ q̄ longa oratione ꝓturbat̄: et q̄ manifes-
ta: et facillima sunt: difficillima esse autumat. Nemo in hac cōtione huiꝰ
affectibꝰ coinquinet̄/ sed oīm huiꝰ seculi cura solicitudineq; abiecta dili-

genter huic aures doctrine adhibeat. Quippe cū pernumarū fames auditorū animos ocrupauit: nulla profecto rōne eiusmodi in alijs rebus accipiendis desiderio flagrare poterunt. Neq; enī umq; anima multis sufficere potest cupiditatibq; sed ab alia opprimitur: et diuisa fit imbecillior: cū alia dominet: et totū ad se ammū trahat: q8 m liberorū amore usu uemr: illa m qui unū distrahat habet: cū mcredibili animi ardore prosequitur. Qui plures: m eo diuisi affectus mfirmiores reddūtur. Quod si naturali caritate/et ui et cognato amore euenire cōsueuit: quidnā m eo: qđ a uoluntate et arbitrio nostro proficiscit: existimādū est. O quā me dū harū rerū amatores pugnantes mt se affectq/et cupiditates habeant. Contra q̄ pernumarū n mor: huiōi attentionis desiderio est. Huc mgressi celū mgredimur. Non m hanc contionē dico: sed si animos ad eam ad attente audiendā preparabimq. Terrestrē uitā agentes: celū ascendere: et celestia dēphendere: et audire possumq: quibq nemo terrestriana admiscreat. Nemo in hoc cōsensu domesticarū rerū cura impediatur. Hinc emolumētū et ad domesticos parietes et ad forū auferre/et nobilitū tenere oportuit: nō animā domesticis et fori oneribus cogitationibq q̄ opprimere. Ideo doctrine sede mgredimur ut omī penitq sorde abluamur. Nam si parū studij diligentieq diuinis sermonibq huiq seculi occupationibq distracti adhibuerimq: longe satius hac cōtione abstinuissemo. Nemo igit in ecclesia super domo et familia cogitet: sed dom ecclam et diuinas res animo cōplectatur. Hec ceteris rebus oībus mit nobis p̄fectiora. Hec em amme. Illa uō corpis. Immo et anime et corpori hec plurimū cōferūt. Idcirco ea nobis oīm potissima ducamq. Reliqua supuacanea. Diuina nāq; et pūti/et futuretime accōmodata sunt. Terrena uero neutri: nisi ab illis p̄scripta lege moderet. Non em dubitaxat quales futuri simq: et quo pacto illā uicturi simq uitā: cognoscere oportet: sed quanā ratione in hoc quoq; seculo peregrinādū nobis e. Et profecto edes hec huiq uite/spiritalis ē medicina: ut que exteriq acceperimq uulnera hic curare possimq: nō ut nouis acceptis discedamq. Q; nisi spūs sancti sermonibq uacauerimq: nō modo priores nō abluerimq neq tias: sed et alijs cōinquinabimur. Summa utiq; diligentia ijs que nobis reuelata sunt: attendamq. Neq; multū laboris superit: si principiū et materiam ipsā curabimq intelligere. Sed paruo primū labore sustepto/alios deinde secūdū paulū admouere poterimq. Hic em apostolo q̄ altissime erigitur: et incredibilem effundit doctrinā: in qua longe magis q̄ ceteri cōmorat: ne friuolis et supuacaneis imbuamur. Quāobrē hec paulatim exponimq: ut familia omīa ante oculos nobis ponat. Neue extendat. O q̄ magna nos formido teneat: ne diuine sententie fiamq obnoxij: cū mquit si nō uenissem: et lo

III

quuꝝ eis nō essem: peccatū nō haberent. Et quidnā amplꝰ: ꝙ qui mihil audierunt: cōsequemur: cū auditis diuinis sermonibꝰ mihil ex hīs domum referimꝰ: sed uerba tantū admiramur: Date igit nobis: ut m̄ bonā terrā semē iactāmus. Curate ut ad id recipiendū preparemini. Et si quis spinas foouerit: spūs sancti ignē inijciat. Si quis durū et cōtumax cor habuerit: eode igne et molle reddet/ et placabile. Si quis cecus uitā multis rogationibꝰ cōsequatur: interiora petat: neq; hīs assidēat: que ipm̄ unco ad se trahere cōtendunt: ut bonarū segetū m uobis exuberantiū prouētū pulcherrimū cōspiceremur. Hoc pacto nos ipsos curabimꝰ. Et mercedibili desiderio hos spiritales sermones hauriemꝰ. Et si nō uno statim momento paulati saltē omnibus secularibus molestijs liberabimur. Quare sūma nobis attentione elaborandū est: ne nobis dicatur: ꝙ aspidis surde aures habeamꝰ. Quid em̄ a fera talis differt auditor? Homne omnibꝰ brutis est rationis captior: qui loquente deū audire dedignatur? Si deo placere homis est: qui audire negligit: quanā ratione id assequatur: is profecto mihil differt a belua. Considera igit ꝙ turpe/ ꝙ scelestum sit. Cū christꝰ nos ex hominibꝰ angelos fieri uelit ex hoibꝰ in beluas sponte nostra mutari. Ventri em̄ seruire et pecudū cupiditate semp mhiare/ rapi/ mordere/ calcitrare nō hominū sed belluarū potius est. Atqui singule belue singulos: ut ita dicā habent affectus: et eos suapte quidē natura. Homo aūt ratione/ cōsilio et diuina uita primū abiecta/ oīa sibi pro arbitrio indulgēs: nō modo belua sed monstrū multiforme/ et uarū euadit: neq; nulla a natura immanē meretur. Aqualitate em̄ et sentētia omnꝫ ea malitia profecto caret. Sed absit: ut hoc unq̄ de christi ecclia suspiremur. De nobis quidē meliora: et que ad salutē faciat persuasi sumꝰ. Verū quo magis hoc nobis persuadeamꝰ: eo uehementius rationibꝰ: que nos ab oī īmūditia pseruare possint: inuigilabimꝰ: ut ad ipm̄ uirtutū cacumē euadētes: q̄ nobis promittunt bona cōsequamur. Gra et benignitate dn̄i nostri ihū christi p quē et cū quo patri gl'a: simul et spū sancto in secula

In principio erat uerbū. Suspicatanē tā imbi uidet nos admonitos fatere: ut equo animo et attente mea accipiatis orationem. Siquidē ꝙ pmū eius audiende reipa m credibile pre uobis tulistis cupiditate Hic em̄ frequēs cōcursus/ et diligens attentio: impulliorꝫ/ et properatio: ut ea uobis tota obrepentur: unde clarꝰ exaudiamur: nec nō uestra in tāta angustia pseuerātia: quousq; spiritale hoc dimittat spectaculum/ ad hoc plausꝰ tumultꝰ: eraha huiōi: maximū animi et feruoris

omelia 3ª

uestri sunt argumentum. Quo circa superflua hac admonitione omissa/ illud uos admonendos/ hortandosq; reuoco p necessariu: ut quo nitr estis animo: perseueretis. Neq; hoc in hoc tantum conferri/ sed domi quoq; uir cu uxore/ pater cu filio imitre de hijs frequeter loquatur. et ultro citroq; suam et ferant et inquirant sententia: uelineq; probatissima hanc et pulcherrima ad imitre consuetudine. Ner michi quispia dicat/ pueros in hijs occupari no oportere. Non enim tantu opus est: ut hijs uacet admonitionibq: uerum etia solis. Inbecillitatis tamen uestre gratia hoc no dicimq: neq; eos a secularibq et terrenis rebus/ quemadmodu neq; nos a ciuilibq negociijs abducimq. Atqui e septem hijs diebus/ unu ad communis omni domini cultum/ seruitiu q; collocandu merito arbitramur. Nome ridiculu est: ut seruulos nostros in nostris semp negotijs occupari uelimq: nos uero nullu deo exhibere seruitiu. Presertim cu omnis nostra seruitus michil ei quicq; conferat/ Deq; enim nulla re indiget/ sed ad nostra pemitq; redundet utilitatem. Vos aute ad spectacula filijs adducite: neq; ad doctrina: neq; ad ulla bona frugem eos unq; hortamini. Verum si quo sanctu/ si quid spirituale coparadu cogedu ue fuerit/ mane id appellatis solicitudine. Nome ira dei in nos merito prouocatis: cu ceteris rebus et certo tempore et diligeti cura adhibita: in diuinaru rerum doctrina pueros exerceri molestu intempestiuiq; ducitis. Non sic/ no sic mq; fratres dilectissimi. Ner profecto etas hijs maxime admonitionibq hijs indiget: tenera est: et cito que ei instillant imbibit: et audita accipit. tanq; sigillo quidq; cere hoc est puerorum animis impsso/ preterea et uita eius inadiu est/ et in ipsis fere annis: ut ad uel ad uirtute/ uel ad uitiu facile possit deflectere. Si quis igit eos ab ipis intimabilis/ et quasi uicioz uestibulis ad uia uirtutis abstraheret: in habitu quoda: et natura recte uiuendi eos cofirmaret: neq; sponte sua facile in deteriora prolaberetur: cu ei ultimo di a teneris assuetudo ad uirtute eos alliceret. Hoc pacto et maiores diligentiq; obseruabut/ et reuerebunt: et ciuilibq in rebus utiliores reperiet. Siquide ab ineunte etate seniorum mores edocebunt. Neq; em fieri: ut sic diam: potest: qui hijs aures adhibeant hijs q se apostolicis admonitionibus: prompto animo offert. qui incredibile quoda bonu sine uir sine mulier/ sine iuuenis huiq mense priceps cosequat. Nam si belluas uerbis/ et rone/ no nuq; mansuetudine eruditmq: longe magis spirituali hac doctrina cu hominibus communicata/ id efficiemq: cu utriusq; medicine scilicet/ et eiq qui curatur: maxima sit differentia. Neq; em in nobis ea est: que in illis feritas. Altera nature est. Altera uoluntatis. Neq; rationis uis eadem. Illa humane est sententie: her spus sancti gre et uirtutis. Qua h quispia se cosequuturu desperet: intelligat feras mansuescere sp

III

lere: et mūp̄ sibi ipsi diffidet. frēcpter hanc sibi medicinā expetat. Spiritꝰ. sancti leges oīm tēpore audiat: et repetita domo: que audierit: memori tande menti inscribat. Hor parto et spe bona / et securitate uiuet plurima: hpāqꝫ experientia plane qūatopere proficiat intelliget. Quippe cū dyabolus diuinā legē anime inscriptam / et cor hominis dei tabulā factū conspicatur: eo se amplius cōferre formidat. Vbi em̄ littere regie nō aureo titulo / sed dilecti seruuli Jesu menti: animoqꝫ impresse exuberāte spūs sancti gratia effulserit: ille nullo pacto perpeti / aut cōsistere potest. sed longe formidolosus effugit. Nichil em̄ adeo eius cōsilia p̄turbat / et proterit / q̄ qui ad diuinarū rerū cogitationē animo erigit: et supnū hinc atqꝫ uberrimū fonte haurire semp̄ desiderat. Cum mēp̄ animū michil humanū / q̄uis molestissimū: p̄turbare: michil quāuis magnū et exoptabile: inflare / et superbia efferre poterit. Sed in tantis huius seculi fluctibꝰ: p̄turbantombꝰqꝫ in multa uiuet tranquillitate. Hecꝫ em̄ natura: sed mentis nostre imbecillitate p̄turbamur. Nam si nata id nobis inditū esset: omēs quidē homines necessario p̄turbarentur. Omēs em̄ idē nauigamꝰ pelagus: trucꝫ et fluctuū et tempestatū immunes nullo patto esse possemꝰ. Qui si ex̄ huius insani maris fluctu / tēpestatesqꝫ multi reperiūt: procul dubio cōstat: eos affectus nō a rebꝰ humanis: sed animi nostri uitio / insaniaqꝫ proficisci. Quē si tam firmo sisteremꝰ proposito: ut omēs casus facile tolleraret: michil nobis hyemis: michil tēpestatis quieto / et tranquillo mari relinqueretur. Verū nescio quo pacto / cū michil de ijs dicere proposuerī / in hāc diuertēs admonitionē. Ignoscite q̄so orationis nostre longitudini. Et em̄ nō parū uereꝫ sum: nequando hoc nobis remissꝫ studiū foret: neue fastidio afficerem̄ mi: cuiꝰm si dubiꝰ fuissem: nulla huiōi nobis orta esset disputatio. Satis em̄ id nobis omīa facilia et reddere et suīministrare posset. Sed iā tēpo est proposita aggredi oratione. Quare indefessos uos huiōi certaminibus exhibeatis. et profecto certamina nobis proposita sunt aduersus ueritatis inimicos: qui pro uiribꝰ omīa machinātur: ut filij dei gloriam imo potiꝰ sibi aboleant. perpetuo em̄ diuina glā eadē manet p̄manꝫ. michilo ob maledicā et sceleratam linguā minor. Illi autē: qui se adorare profitentur: euertere conati corpꝰ suum ignominia animā supplitio afficiūt. Quid nam igit̄ an nobis qui hāc ueram doctrinam profitemur: dicit. In principio erat uerbū. Hoc nō oīno eternū significat. Idē nāqꝫ et de celo: et de terra dictū est. O dedecꝰ o impietatem incredibilem. De deo tertū michi sermo est: et tu terrā michi et terrenos hoies affers in medium. Igit̄ cū homo filiꝰ dei dicat̄: et deus

ntiqz sit (ego enī dixi dī estis inquit: et filij altissimi omēs) cū umge
nito de filiatione contendis: et michil ipm̄ hac ī parte amplig ꝙ te habē
dictis: ꝙmime inquis. Dicis tamē: ꝙuis uerbo mficaeris. Quoīa pacto:
Quia tu quoqz p gratiā profiteris adoptionē accepisse: et ipm̄ sil'r. Cū enī
dicas nō natura ipm̄ filiū: michil aliud ꝙ gratie esse cōfirmas. Verū tamē
uideamg: que nobis adducūtur testimonia. In pncipio inquit creauit
deus celū et terrā. Terra aūt erat inanis et uacua. Et fuit uir unq de
Ramathen Sophim: hec sunt que putat firmissima esse argumēta sed
ut doctrine nostre ueritas ostendat: ad cōprimēdū eorū blasphemiam:
quid habet sil'itudis creauit/ et erat: Quid deq et homo: Quid pura com
mistes: Quid diuisa et separata cōfundis: et celestia ad terrena de
ducis: Hoc enī in loco erat propium solū significat: sed in pncipio erat
et uerbū erat. Quēadmodū igit est uerbū: si de homine dicat: preses dū
taxat tēpq significat: sm autē de deo: sempiternū atqz ꝑpetuū: unde et ēat:
Nam cū de humana natā sermo habet: pteritū tēpq: et hoc ipm̄ fini
tum: quādo uero de deo eternitate ipam ostendit. Satis ergo fuerat ei:
qui terrā et hominē audiret: michil amplig de his cogitare ꝙ eorū
nature conueniat. Nam ꝙd factū est: quotiēqz tpre/ uel seculo factum
sit: factū ē tamē filiq autē dei/ nō tēporibq tantū/ sed sempiternis quoq;
omnibq supior est. Quippe qui eorū omn conditor/ et opifex ē: p quē
inquit fecit et secula. Creator enī ante creatas oīno esse cōstat. Cū
uero quidā adeo stulti et insensati sint: ut pretēa manus quiddam
de sua dignitate opinetur/ his uerbis creauit/ et fuit homo: auditoq
pcutiat sententia/ et omem impudētia eximit. Omne enī creatū et cr
tū et terra tpre creatū est et tēporale habet pncipiū. Neqz pncipio
caret: qm̄ creata sunt. Itaqz cū audis creauit: et fuit homo: nō deli
ratineqz stulta et supflua ingerit. Ego etiā et aliud manus afferre
possum. Quidnā: q si de terra dictū esset. In pncipio fuit terra: et
de hominē: q ī pncipio fuit homo: neqz sic quicqm̄ maius: pstantiq
qz de his ꝙ que impītia cognoscimq: opinari nos oportuit. Terre
enī et hois appellatio: q tritqz de se dicūt cōprehendēs nō sinit nos
quicqm̄: ꝙ que et intelligimq: et uidemq: excellentiq cōtectari: que
admodū etiā si exiguū quidā et minimū de deo dicat: michil tamen
humile/ michil abiectū de se sinit existimari. Attedit ad hoc: q de ter
ra loquēs prosequit. Terra aūt erat īanis et uacua. Cū enī asserū
erit: q terrā deq creauerit: eiqz proprios statuerit termios: secure
tā que sequūt enarrat: nō ignarq neminē adeo stultū: qui sine pn
cipio ipam et ingemitā arbitraret. Terre enī nomē/ et creauit

III

ſufficientia ſunt: ut ruinus etiã ſtolido ꝑſuaderi poſſit neq; eternam ire q; ingemiſcã eſſe. Sed ex eorũ niũ: que tpre condita ſunt. propterea hoc uerbũ fuit de terra quide et homine dictum: nõ oĩno eſſe ſignificat: ſed de homine inde oriundum: de terra aute qualis ea ſit nobis oſtendit. Ne q; eni ſolũ dixit terrã fuiſſe: ſed etiã qualis fuerit tenebroſa ſcilicet et informis. aquisq; operta et admixta. Et de eltana non dixit ſolũ: q; fuit homo: ſed etiã inde de Ramathen inquit Sipha. De uerbo aute nõ ita loquit. Et profecto hoc minime cõferre erubeſcimꝰ. Nam ſi eos rephendimꝰ: qui illos cõferũt: quorũ magna eſt et uirtutis et moꝝ differẽtia: cũ tamẽ una ſit et eade ſiba: qui quorũ et natura et rõnia prorſus differũt: in cõparatione adducunt: nõne ultime ſunt demẽtie arguendi? Sed benigne nobis et propitius adſit: quẽ illi tam ꝑpera impietq; calũniatur. Huiuſmodi nãq; calũniantur diſputationis neceſſitate nõ ſponte noſtra aggreſſi ſumꝰ: neq; nos ea inuenimꝰ: ſed coacti eorũ ꝓfidia: qui redẽptori ſuo bello in dicto hanc nobis purgande calũpne dederũt occaſionẽ. Quid ergo dicimꝰ? Quod erat: cũ de uerbo dicat: ꝑpetuũ et eternũ eſſe ſignificat. Inquit n. in principio erat uerbũ. Conſequẽs aute erat apud aliquẽ eſſe. Cum eni maxime hoc dei ſit proprium: eternũ et ſine principio eſſe. hoc primũ poſuit. Deinde ne quis audiendo. In principio erat uerbũ: etiã ingemiſcat dixerit: hoc mox expoſuit aute q; quid eſſet dicere: erat inquit apd deũ. Et ne oĩno quiſpiã uerbũ ipm id eſſe: quod proferẽ: aut q; mera homine eſſe: arbitraret: per articuli primũ: ut iam dixiꝰ: et per ſequẽdam hanc adiectionẽ: eã q; animaret ſuſpitionẽ. Non eni dixit: in deo erat: ſed apud deũ: in ꝑſona eiꝰ eternitatẽ nobis oſtendens. Quod apte quoq; ſignificauit: cũ ſubdidit et deꝰ erat uerbũ. Sed factũ eſt inquit. Quid q; obſtitit: quo minꝰ dicẽt. In principio fecit deꝰ uerbũ: cũ de terra moyſes loquat: nõ dixit In principio erat terra. Sed in principio creauit deꝰ terrã: et creata fuit. Quid prohibuit Ioãnẽ quoq; eode modo exordiri. In principio creauit deꝰ uerbũ? Nam ſi de terra ita loquutuꝰ e moyſes: ne quis ipam ĩcreata arbitraret: longe magis de filio loquẽte timere Ioanne oportuit: ſi creatꝰ erat. Quidq; nãq; cũ ſit inuiſibilis: per ſe cõditore ſuũ predicat. Et Celi inquit enarrãt gloriã dei: filiꝰ aũt tuus ſibilis eſt: et creatura longe ſupra q; dici poſſit) extendit. Q; ſi illic et ſi neq; uerbo nobis: neq; doctrina opus erat: ut creatũ mundũ diſceremꝰ: tamẽ manifeſte id nobis ante oculos ponit propheta: multo magis de filio idẽ a Ioanne dicendũ fuerat: ſi creatꝰ fuiſſet. Sane quidẽ: Verũ petrꝰ id manifeſte aperteq; profeſſꝰ eſt. Quoniã in loco: et quomodo. Quãdo cũ uideis diſputãs his uerbis uſus eſt. Q; dnm ipm et xpm deꝰ fecit. Quidquid ſequit nõ addidiſti. Ieſu ſuiꝰ

quē uos crucifigitis: An ignoras: eorū de quibꝫ sermo habet: parti īmorta
lis nature esse: parti carnē accepisse: Qđ si negas: et omnā implicat ad di
uinitatem trahis: passibile diuinā naturā fereris. Q; si nō passibile: ne
q; actiuā dixeris. Verū si' expā diuina et ineffabili natā sanguis emana
uit. ipāq; carnis loco in truce clauis transfixa/ et discrepta est: ad mit
tendū profecto esset fomentū fidei. Sin neq; ipe quide dyabolꝫ hoc ef
fugerit: quanā ratione ipe ignorare assimulas? Indignā sanctis cui sa
ne cui ignoscat ignorantiā: et quate neq; demones unḡ simularunt:
preterea hec nomina dominus/ et christo nō substātie sunt sed dignita
tis. Alterū potentie/ alterū unctionis. Quid igit de filio dei dixeris? Nā
si: ut dictis: creatq; esset nullū locū hoc haberet. Non em prius fuit: deide
ipm fert deq; neq; seruide habet pritrpiū sed eigde nate atq; sbe. Interrogatq
em an esset rex. Ego adhoc natꝰ sum inquit. petrꝰ aiit de eo taḡ crea
tura quada loquit. Nam ois ei de xpi humanitate sermo e. Et quid admira
ris petrū ita loquentē? Quippe et paulꝰ cū athenīesibꝰ disputās: hoiem
tantū, ihs ipsū uerbis appellat. In uiro in quo statuit fidē p̄bens omnibus:
suscitans eū a mortuis! Nichil de dei forma: neq; q ei equalis sit: neq; q
splendor glorie eig: memmit. Neq; īmerito. Nondū em tēpꝰ uenerat:
ut hec diceret. Sed satis adhuc erat: ut et hominē fuisse/ et a mortuis susci
tatū intelligerent. Fidē quoq; modo xps fecerat: cuiꝰ exēplo paulꝰ opa
sua disposuit. Non em cōtinuo sua nobis reuelauit diuinitatē: sed ab
ipo pricipio prophetas/ et xpūs simpliciter homo habitꝰ est: deinde et uer
bis et opibꝰ: qđ erat: ostendit. Idcirco petrꝰ hoc ordine usus/ hāc p̄ma
ad iudeos cōtionē habuit. Nam cui nichil de diuinitate eius adhuc ma
nifeste accipere possent: in humanitatis eius sermonibꝰ īmorat: ut eo
rū auditꝰ ns exercitꝰ: deinde se diuinitatis doctrina imbueretur. Q; si
quispiā omem contionē alteꝰ percurrere uoluerit: p̄spicue hāc nostrā
deprehenderit doctrinā sententiā. Eterū hoiem ipm appellat: et passionī
resurrectionīq;/ et secundū carnē generationi insistit. Atqui et paulꝰ
cū eū ex semine Dauid secundū carnē factū diceret: nichil aliud nos
admonuit: q̄ id factū a xpi humanitate suptū esse. Quod et nos cōti
nuit. Verū cum trinitatis filiꝰ de ineffabili et sempiterna essentia uide
tur: propterea nō fecit: sed erat posuit. oportebat em si' creatꝰ esset:
id maxime diffiteri. Quod si paulꝰ uerꝰ est: ne stultorū aliquis sus
picaret: filiū patre maiorē fore: et genitorē ei subiectū. Et idcirco ad
corinthios scribens inquit. Q; omnā christo subiecta sunt preter illū
qui subiecit ei omnā/ utiq; absurdū fuisset quēpiā suspicari patrē unḡ
filio cū ceteris omnibꝰ subiectū iri: hac tamē: et si nulli inras rationi susp;

III

ſiones formdauit: addidit q; pre⁹ eū qui ſubiecat ei oīa | longe mag⁹ Ioannē: ſi creatq; eſſet filiq; dei: timere: neq; is mcreatū exiſtimaret: et hoc ante oīa edocere oportuiſſet. Hic aūt cū geniq; ſit: merito ſane neq; ipſe neq; alīq; ſiue apoſtulq; ſiue euāngeliſta euāngeliſtā propheta ergatū eū aſſeruit. Sed neq; ipſe unigenitq; ſi eſſet creatq; ſubtraxiſſet. Quiemm tam humilia et abiecta propt̄ humilitatē loquī: id nullo pacto pretīmiſſet. Neq; em absurde arbitror quia haberet magnitudinē et p̄ſtantia taciſſe ponus: q; eam: quia nō haberet: ſilentio p̄teriſſe: neq; ſignificaſſe aliis eſſet. Illud em nō imerito ſileri poterat: ut humanū genq; humilitatq; admoneret. Hic aūte ne minima quide ſilentij raciam inuenies. Qua nā em gratia: ſi creatus eſt: id taciuiſſet. et multa de ſe prermiſiſſet. Nam ſi: ut nos humilitatē edoceat. abiecta quedā ſepe nūo de ſe: et mīme digna loquitur: multo magis ſi creatus eſſet. aptē dixiſſet. Nonne iudes ipm: neq; mgentū crederet: ad id oſtendendū et re: et uerbis ſūma ope contendere: ut etiā et dignitate et ſbā ſua mdigna loquatur: et m prophete humilitatē deſtendat: illud em. Sicut audio: iudico. et ille michi dixit. Quid dicā: et quid faciam: Et a meipo nō loquor et alia huiuoi prophetarū uerba ſunt. Si igit ut hāc tolleret ſuſpitionē: tam iules de ſe ſermones tam humiles nō eſt dedignatus: longe magis ſi creatq; eſſet: neq; is mcreatū ſuſpicaret: multa huiuoi protuliſſet in mediū: ut exempli gratia. Nolite arbitrari me geniūm eſſe a patre. Creatq; ſum nō geniq;: neq; illiq; ſbſtantie ſum. Hic aūte dīno cōtra. Ea em loquitur: que etiā multos cōtrariā cogit attipere. ſententiā: ut illud. Quia ego in patre / et pater in me eſt. Et tanto tepore uobiſcum ſum: et nō cognouiſtis me philippe qui uidet me: uidet et patrem. Et ſicut pater ſuſcitat mortuos: et uiuificat: ſic et filiq; quos uult: uiuificat. Et pater meq; operatq; eſt uſq; modo: et ego operor. Et ſicut cognoſcit me pater: et ego cognoſco patrē: et in oīi ſcriptā unū et idē ſe eſſe cū patre aſſerit. Auctoritatē aūt et poteſtatē et his et alijs pluribq; locis manifeſtat: ut cū mquit Tace obmutеſce. Volo purgare. Surde et mute ſpiritq; ego tibi p̄cipio: exi ab eo. Et audiſtis: quia dictū ē antiquis. Nō occides. Ego aūte dico uobis: qui irascat̄ fratri ſuo: reus erit iudicio: et plura huiuoi. Addo etiā mracula. Hec oīa ſatis p̄donea ſunt ad eq; uirtutē / poteratq; oſtendenda: imo et minima eoq; pars plurimū et m ſipientiores et adducere et p̄ſuadere poſſet / ut crederet. Sed p̄fecto niams eſt earū gl̄a uirtū: ut uel ad manifeſtiſſima queq; eorū: qui ipſi ſuccumbunt mentis aciē p̄ſtringat: et m rebq; luce clarioribq; diſſentire ac contendere p̄ſuadeat. Eos aūte qui ueritatē probe tenet / et in

telligunt/ in dissimulatione/ ꝯtradictionegꝫ adhortet. Quod uideis usu uenire
tion em ignorationis grā dei filiū abnegarūt: sed ut apud populū pluri mum
et auctoritatis et honoris ꝯsequerēt. Ex principibꝫ em̄ mquit multi credide
runt in eu. sed propt pharizeos nō ꝯfitebāt. ut de synagoga nō eijcerēt.
plus em̄ hom̄ qꝫ dei gloriā optarūt. Siquidē nullo pacto fieri potest ut
his: qui tanto studio secularī glorie seruat: diuinā unꝫ assequat. Idcirco
hijs uerbis reprehenditur. Quo potestis nos credē qui gloriā mutuā accipi
tis: et gloriā que a solo deo est: nō quritis. Intolerabilis quedā ebrietas est
mamis gloriā gloria: ideoqꝫ quē sue subiecit ditioni: is egre ni sanitatem
restituit. Et quia pestifera tabe infecit animā a celo absidens: terre affigit:
neqꝫ ea amplꝫ sinit: ut ad ueram lucē dirigere possit intuitū. Sed in huiꝫ
seculi sordibꝫ semp eoꝝ psuasione detinuit. Et dominos nobis tā potentes
imposuit: ut etiā sine ullis aliquis nos exuperent: nobisqꝫ ppetuo domi
nent. Qui em̄ hoc morbo afficit: nullo pceptore omnā sponte sua o
peratur: que dominis suis placere: quibus plurimū eos letari arbi
trantur. Et em̄ pulchra uestis eorū causa nitet. faciem ornat nō sibi
sed alijs. Caterua sequentiū stupat: quo omēs ipm̄ admirentur. Quid
quid demꝫ facit aliorū tantū gl̄ gratia facit. Nunc quicqꝫ posset esse
molestꝫ: ut alijs admirationi sit: pceps frequēt agitur. Videoꝫ mitel
ligere tyrannidem. Satis tibi ex christi uerbis ꝯstabit. Audi et q sequi
tur. Nam si quispiā negotiatore: qui pciosissimas sibi merces magno
auri pondere ꝯparauit: rogaueris: quanā gratia tantū auri pfudat:
quidue tantus sibi supꝫ uelit: nullā aliā ab eo rationē accipies: qꝫ ut
populo placeat. Si deinde: quid populꝫ sit pronctaberis: quidnā inquiet
tumultꝫ/ pturbationisqꝫ plenū: e stultitia maiori ex pte ꝯstans/ atqꝫ
ꝯpositū/ temere p maris fluctꝫ uaria/ et pūgnante sententia sepe
nūd iactatū. Qui igit sub huiuoi dominī seruitio premit: nōne om̄
est sane miserrimꝫ: Veruntamē qui secularē uitā agit: si is se affectibo
deuixerit: et si graue sit. leuior tamē est reprehensio. Qui uero terre
na se abiecisse professi/ ea tamē audiꝫ mhiant: ij grauiꝫ sunt accusādi.
Illis em̄ pecuniarū tenuis damnū: hijs aute ad animā usqꝫ pni
cū ostendit. Nam cū secularī gloriā fidei rectitudinē mutarint:
et deū ut ipsi laudet: ꝯtempserit: dic queso quo dāno qua flamā affi
ciuntur. Alij animi affectꝫ: et si magno sint homini nocumēto: aliqꝫ
salte afferūt uoluptatem: qm̄ ꝯporalē atqꝫ breuī duraturā. Nā qui
pecuniarū aut mulierū flagrat desiderio: eaqꝫ sectant: nō nullā tm
cū dāno uoluptatem/ licet brevissimā capiūt. Quos uero hic morbus
irretuerit: ij semper om̄ priuati uoluptate uita uiuūt qꝫ miserrima.

negꝫ em̄ gl̄ tā tepere

III

Neq; em qd tantopere exquirunt: multitudmis gloriā assequūtur: sed cū ea frui uideantur: ea tamen omino carent. Cum id nulli prorsus glorie sit adnumerandū. Ideoq; nō gl'a sed manis glorie opus appellat. Inanem gloriā hanc maiores nostri omes merito dixerūt. Inanis nāq; e mchil ī se habens: neq; clarū neq; gloriosum: tanq; parsone: que pulchre quidem uisu et decore: mtq; inanes reperiūtur. Quare cū aspectu ipō elegantiores appareant: nemine tamē unq; ad se amādū allexerunt. Ita uel etiā miserio: que a multitudme cōparat' gloria: difficilem nobis et uolentū affectum significat. Aspectu nāq; solo pulchra atq; elegans uidetur. Intrīseus aūt nō manis modo uerū etiā ignominosa et rudelitatis et uiolentie plena. Vnde igit' tam temerarig tam insang ablq; ulla uoluptate affectus. Non aliūde sane q; a uili et abiecto animo. Neq; em fieri potest: ut qui glorie dulcedine rapitur: magnū aliquid et egregiū sapiat. Sed ignominia illico ipm notari necesse est. et animi abiecti et insanis atq; exigui existimari. Qui enim mchil propt' uirtute: sed ut homibq et rudibq et indoctis placeat: opt'. que omī re fallare homi atq; erroris plena exquirit sententiā qua is gloriā meret. Animaduerte si quis eū percontaretur: quid tu multitudmē esse arbitraris. procul dubio et desidem: et mili bone rei dedita responderet. Quid aūte: an ex illig uito fieri optares. si quis eunde iterū interrogaret: nō utiq; mihi assensurū psuadeo. Nome igit' maxie uidiculū est: eoru gloriā aucupari: quoru ne similis quide esse uelles Si aūte dixeris multos etiā cōstantes uiros hac esse sententia: idcirco longe magis cōtēnēdos duxim. Nam si spōte sua cōtemptibiles sunt: cū multi fuerit: maiore ī modū digni sūt qui cōtēnant'. Singuloru em amentia: simul' collecta multitudie ipa fit auctior. Quā obrē si quis eos singillatī castigaret: facile: qd uellet: assequeret': sim cuctos simul: nullq esset correctiom locus: cū nūo ipō stultitia crescat. et pecudū more ducat': quoru q; uicem secularē gloriā/atq; opmionē secuti. Agite quid hāc popularē gloriam tantopere desideratis. Nolite mq; fratres obsecro. Glorie nāq; cupiditas omiā cōmsceuit. Auaritiā/inuidiā/ calūniā insidias peperit: et qui nulla affecti sunt iniuria: in illos qui mchil de ipis maleme riti sunt et armat/et efferat: hec amicitie: hec cōsuetudinis obliuiscitur Nichil sepudet: sed omi abiecta uirtute omibq bellū indicit. Semper in costans: semp inisa: et sane ira et uolentius/et intollerabilis morbq est: nō tamē semper nocumēto esse solet: sed dū taxat: cū irritat'. Inanis aut gl'a omi tēpore pestifera est. Huiq; cessat: nuq;

remittitur : misi ratione | et robibear² : et sedr². sedet². Semper presto est : nō
solū petendi se hortatricē exhibens : uerū etiā siquid recte facimꝰ : id e
mambꝫ sūma ui eripere contendit. Vel mihil rectia nobis mihi ōtēri
ptiusꝫ ptmittit. Q; si auaritiā paulus ydoloꝝ seruitutem appellat eius
matrem / radicem / fontē hoc est manē gloriam : quo nomine merebitur
appellari ? Nullum quidē si recte eligimus malorum cōtemplabimur dignū
muenieng. Abstineamꝰ ergo dilectissimi : et ptinosum hoc euitemus uē
stimētum : quo discusso et procul abiecto / fiamꝰ aliquādo liberi uerā in
diuī libertatē : et uere nobilitatis : que a deo nobis elargita est : cogitatiō
nē nō negligamꝰ : sed secularē gloriā : quia mihil risu dignꝰ / mihil tur
pius / mihil ignominiosius. et hoc multis sane rationibꝫ uideri liꝫ.
Siquidē hiuꝰ glorie cupiditas ignominia est. Est autē uera gl'a eam ut
nullius momenti cōtemnere : et ad diuinā uoluntatem omnā et uerba
et opa nostra dirigere. Hoc parto ab eo : qui cuncta certa ratione in
telligit : mercedē accipere poterimꝰ : si eo solo erimꝰ spectatore con
tenti. Quid em nobis opus est : ut alii opera nostra inspiciant cui is nos
placeatur : qui unicuiqꝫ pro meritis retributurꝰ est primū ? Nome hoc ri
diculū atqꝫ absurdū : cui quicquid seruꝰ opatur : ad gratiā et amorem
domini sui cōciliandū faciat : eoqꝫ et iudente / et probante seruitū suū
cōtentꝰ sit : neqꝫ aliorū laudibꝫ moueat : nos cui tantū tuqꝫ supmum
dominū habeamꝰ : alios : qui nos / et opa nrā iudicat et probent disqui
rere ? maxīe cui mihil nobis utilitatis afferre / sed tātū inspicere possit :
que facimꝰ ? Accedit ad hoc q; omis noster labor inanis sit / et irritus.
Non ita obsecro dilectissimi nō ita : sed inde primū nobis futurū est :
inde totis uribꝫ id cōparare curemꝰ. Deū operū nostroꝝ et laudato
re / et spectatorē adhibeamꝰ. Nichil nobis cui humano iudicio. Q; si hāc
gloriā assequi uoluerimꝰ : tūc profecto cōsequemur : cui diuinā tantū
implorabimꝰ. Qui me glorificat : glorificabo inquit. Et quēadmodum
tūc maxīe diuitiis affluimꝰ : cui eas cōtemnimꝰ : et diuinas tātum
efflagitamꝰ. Querite em inquit regnū dei : et hec omnā adiicientur uo
bis : inde ? gloria usui uenit. Quādo tā sine periculo / et diuicie nobis et
gloriā largiri possunt : tūc ea plena et exuberāti manu diuina nobis
bengnitas elargit. Sine periculo tūc ante iis fruimur : cui nos ca
pere et exsuperare nequiunt : neq; tamiꝫ seruis imperant : sed nobis ser
uiunt : easq; et domini et liberi possidemꝰ. propterea earū nobis amore
phibet deus : ne turpi iis seruitio subiiciamur. Q; si assequimur : incredi
bili nobis liberalitate omnā instaurat. Quid em paulo clarꝰ ? Quid
glorioſꝰ ? qui nō humanā gloriā sectare phibet. Quid nichil habens

er omnia possidente locupleng: Cum enim nr̃a dies neq; pernime: neq;
glorie cupiditate uincamur: nr̃i eos affatim arripimg: nr̃i fruimur.
Si igit̃ nobis gloria cõparare cupimg: gloria fugiamg. Hor enim pacto
diuina seruare p̃cepta/ et p̃nitibg bonis/ et futuris frui poterimg: quor
utinã fiamg p̃cipes. Gratia et benignitate domini nostri ihesu christi
cui quo patri gloria simul et spũi sancto i̇ seculã Amen

omelia xl.

IN p̃cipio erat uerbũ/ et uerbũ erat apud deũ. bonarũ artiũ
p̃ceptores/ cũ pueros doctrine rudimẽtis imbuẽdos accipiunt:
nõ grauiori primũ lectionũ onere eorũ mentes implicant: sed
breuibus: et iisdem sepenũo repetitis p̃ceptis/ paulati eos assuefaciũt. Quo fit:
ut eorũ animis facile doctrina mp̃metur: neq; ab ipo eruditionis p̃cipio
ad lectionũ multitudinẽ capessendam/ memoria minũ laborãte p̃ter
riti ad colligẽda p̃cepta segniores reddant̃/ et doctrine difficultate tor
pescant. Hunc et nos morem secuti: ut nos labore leuemg: paulati hor
dinũ pabulum distribuamg: nr̃isq; nr̃illemg pectoribg. Quar̃ea
dem iterũ uerba proponã: non ut idẽ repetam: sed ut omissa adiũnant̃.
Agite igitur In p̃cipio erat uerbũ: et uerbũ erat apud deũ. Quanã ratio
ne: cũ reliqui euangeliste ab humanitate christi sumũ orsi sunt euangeliũ:

Cur iohes a gñatõe diuina cepit euãgeliũ

Nam matheg incipit liber generationis ihesu christi filii dauid. lucas
de maria primũ uerba facit. marcg sili fere utiq̃ p̃cipio: et de Ioãne
baptista illic nobis intexuit hĩstoriã) Ioannes id breui p̃sequẽs hĩs
uerbis significauit et uerbũ caro factũ est. Et reliquis p̃termissis or
bus/ cõceptione/ partu/ educatione/ mercenario/: q̃ primũ supiã nobis
generationẽ aggredit̃. Cur ita fecerit: iã nobis aperiã. Cũ reliqui eua
geliste carnẽ i̇morati essent: timendũ erat. ne idcirco nõ nulli
michil altũ/ sed terrena duntaxat/ et caduca cõiectantes/ in ea solũ doctrina
cõfirmarent̃: quod et paulg Samosatensis opinatog est. Ex hac igit̃ humi
litate: qui lapsuri erant in celsũ erectis/ nõ imerito ab etna/ et diuina
essentia fecit nobis narrationis p̃cipiũ. Cum enim matheg ab herode
rege/ Lucas a tyberio cesare. marcg a baptismate Ioannis exordiantur:
hĩs omnibg Ioannes omissis/ supra omne tempg/ et seculũ ascendit/ audito
rũ animos ad id: qd̃ in p̃cipio erat erigens: neq; usq̃ eos sinit cõsis
tere: neq; terminũ aliquẽ ponit: quẽadmodũ illi herodẽ/ Tyberium/
Ioannẽ. Illud aũt admiratione dignũ est: q; neq; Ioannes in ampliori
narratione: humanitate cõtẽplit: neq; illi cũ huic natarent sempit̃na
mo siluerũt essentia. Et sane quidẽ. Vnus enim spũs est: qui omnium mentes

1.

1b

mouet. propterea ualde in narrationibus suis concordant. Tu aute dilectissime tu uerbū hoc in loco audis: noli quesō ijs acquiescere: qui dicūt id uerbum esse: quod ore profertur: aut simpliciter uerbū. Oīa enī dei sunt uerba: que et angeli faciūt. Nullum tamē eorū deus est: sed et prophetie et p̄cepta. Oīos enī scripture esse diuinas leges et p̄cepta et prophetias uerbum appellare. Quare de angelis loquens potentes mquit uirtute: qui facitis uerbū eius. hoc aute verbum subā quedā est nī p̄sona ex ipō patre sine passione p̄ueniens. Hoc ut iam dixi p̄ uerbi appellatione manifestauit. Quēadmodū igitur i p̄incipio erat uerbū: eternitate significat: ita hoc erat i p̄incipio apud deū toeternitate nobis ostendit. Sed ne hac p̄ticula in p̄incipio erat uerbū: eternū quidē/ antiquiore tamen aliquo tēporis spatio patris uitā suspicareris: et unigenito dares p̄incipium: addidit. Hoc erat in p̄incipio apud deū: eandem eius eternitatem/ quēadmodū patris significans. Nunq̄ enī solus et sine uerbo fuit: sed semp deo apud deū erat/ et in p̄sona quidē propria. Qua ergo ratione subdidit: et mundo erat si apud deū erat. Quia et apud deū erat/ et in mundo. Neq̄ enī aut pater aut filius sine illo cōprehenditur. Nam si magnitudis eius nō est finis: et sapiētie eius nō est mūs: neq̄ etiā substancie satis constat esse aliqd tēporale p̄incipiū. Cum audis q̄ i p̄incipio creauit deo celum et terram: quidnā p̄ hoc p̄incipiū intelligis? Certe q̄ ante oīa ni sibilia ea creauerit. Sic cū de unigenito dicat: q̄ i p̄incipio erat: ante oīa intelligibilia: et ante secula fuisse intelligas: necesse est. Q̄ si quis diceret: si filius est quonā pacto dici p̄ fieri potest: qui patre sit iunior? Qd enī ab aliquo est: ōino eo a quo fit: posterius esse oportet. Respondebimus has maxime humanarū esse cogitationū inquisitiones. Et qui hoc querit: inquiret etiā absurdiora: neq̄ auribus tantū accipienda hec sunt. De deo enī nunc nobis sermo est/ nō de humana natura: que nostrarū rationū cōsequētie necessitati q̄ subiecta ē. Verū enimuero pro tenuitate mentis intelligentia/ aliquod ad hec exemplū adducemus. Age dic quesō. Nū quid solis splēdor/ ex ipsius solis natura emanat: an aliunde? Necessario fatendū est: nisi penitus desipiamus: ex solis natura. Quod cū ita sit: nunq̄ tamen ipso sole posterioripsis radios/ fulgoremq̄ dixerimus exoriri: cum sine ijs nunq̄ appareat. Q̄ si ni ijs que ipō usu/ et sensu p̄cipiuntur corporibus: quod ex aliquo fit: nō posterius eo: a quo fit: esse aliquid manifeste deprehendit: p̄suaderi nō poteris: inuisibili/ ineffabilique nature eandem nesse potestatē: ut par est illi essentie? propterea paulo quoq̄ ipm et ex eo/ et coeternū asseruit. Quid aute? Nonne et secula/ et temporum spatia p̄ ipsum facta sunt omnia? Confitearmur: necesse ē: nisi insani

amus. Nulla igr̃ inter patrẽ et filiũ est differentia: Si nullam ro est filius posterior/ sed coeterng patri. Ante enĩ et post tempꝰ significant et ostendũt. Sine seculo/ uel tẽpore nemo posset negꝫ ante negꝫ post ĩtelligere. Temporibꝰ aũte et seculis oĩbus superior ẽ deus/ atqꝫ antiquior. Q si oĩno filio est pricipiũ esse rotendis: cane ne patrẽ quoqꝫ sub pricipio antiquo ri quidẽ: sub pricipio tamẽ roprehendere eadẽ rõne rogaris. Elige iuigd terminũ aliqũe/ uel pricipiũ filio rostituis: a quo ad suꝫg illud proredes patrẽ superiorẽ esse dicis? Quid mi dic igr̃ queso. Quãto pater prior est? breue ne/ an longũ inter patrẽ/ et filiũ tẽporis spatiũ fuisse dicis? Alterutrũ asseras: sub pricipio patrem roprehendas: nec est. Q si diu nãqꝫ interuallũ quãtuscuqꝫ sit: procul dubio metiris. Dimensio aũt fieri nulla potest: nisi sit utriqꝫ pricipiũ: sub quo hoꝝ parto: quãtũ in te est/ patrẽ rostituis. Negꝫ tã secundũ nos pater sine pricipio intelligi poterit. Nonne assentiris id uerũ esse: quod a saluatore dicitur ubiqꝫ potestatis ipius argumẽtũ? Qui nõ honorat me: nõ honorat patrem. Nec ignoro hec uerba nõ facile a multis intelligi. Idcirco plerisqꝫ i loris sententias nras afferre differimꝰ: eo q reliquũ uulgꝰ eas capere atqꝫ assequi nequit: negꝫ si assequeret: firmitudinis aliquid habet aut certitudinis. Humane nãqꝫ rationes et sententie incerte sunt/ atqꝫ imbecilles. Libenter aũte et illud negãtibꝰ ueritatẽ afferam: quod a propheta dicitur. Ante me nõ est factꝫ alius deus: et post me nõ est. Q si filiꝰ patre iunior est quo pacto inquit: post me nõ est alius deꝰ: Nunqd ipsꝰ uinigenti tolleris substantiã? Necesse est enĩ aut hoc tã impie audere: aut ĩ propria patris/ et filii parsona una intelligere diuinitate. Quoniã etiã pacto id uerũ est: et omnia ꝑ ipsũ facta sunt? Nam si patris eiũ est antiquiꝰ: quomodo que ante ipm filiũ fuerũt: ꝑ ipm facta sunt? Videtis ne i quãta temeritate se adducant: qui semel ueritatẽ abiecerũt. Sed quadobrẽ inquit nõ inquit euangelista ex nichilo factũ esse: quẽad modũ omnia paulus hijs uerbis ostendit: Qui uocat que nõ sunt: tanqꝫ ea que sunt: Sed i pricipio erat inquit hoc illi cotrariũ e. Nec ĩmerito. Siquidẽ deꝰ negꝫ fit: negꝫ se quicqꝫ habet antiquius. Sed huiusmoi getilium uerba sunt. Age et illud. Nonne uerũ omni conditore longe omniũ excellentissimũ/ prestantissimũq; dixeris? Q si idem ut alia ex nichilo factꝰ esset: ubi eius inde parabilis esset excellentia? Quidne illud ego primꝰ/ et ego post hec: et ante me nõ est factus alius deus. Si enĩ filiꝰ nõ esset eiusdẽ substantie: alter esset deus: si non coeternus: post illum. Si nõ ex iuba processisset: factũ esse constaret. Q si ad idolorum/ simulachrorũ qꝫ differetiã hec dicta sunt assererent: cur eiusdẽ

differencie gratia unū uerū deū dicere non ꝯsentiūt. At si ad eam diffꝛ
rentiam: hoc dictū esset: quoñ pacto uerba oīa interpretaberis: post me
mquit non est alius deus. Non filiū hīs verbis excludit post se nō esse:
sed deū ficturn. Esto sane. Quid ergo ait quod ait: ante me nō ē factus
alꝯ deus? Itane hoc quoqꝫ itelliges: ꝙ fictꝯ deus ante eū factus nō sit:
sed tamē filiū factum? Et quisnam hoc dixerit? Hecꝯ em ipm diabolū
hoc dicturū arbitror. Preterea si filius nō est coeternꝯ patri: mfinꝫ
tam l'eius uitam quoñamodo dixeris? Nam et si altius pncipiū duat:
ꝙius fine sit: nō tamē est mfinitꝫ. Quod em mfinitū est: utriqꝫ
fine careat oportet. Hoc paulus hīs uerbis manifestauit: negꝫ prīn
cipiū dierū/ negꝫ finē habens. Quibus uerbis et pncipio et fine carere
plane demōstrauit. Quēadmodū em hoc nō habet finē ita negꝫ illū:
cui negꝫ hic finis sit/ negꝫ illic pncipiū. Quoñ aute pacto vita erat:
alii cui nō esset: Vitā nāqꝫ semper et sine pncipio/ et sine fine esse om
nes cōfitentur. Si profecto uita sit: quēadmodū est. Si uero ē: quādo
non est: qua rōne alīs esse uita esse potest: cui alii ipsa nō fuerit. ꝙd
ergo causē fuit: ꝙ pncipiū Ioannes fuit posuit. In pncipio mꝯ
erat. Consideraſti hanc ptīculam. In pncipio erat. et uerbū erat non
mtelligis. Quid aute cū de patre propheta diceret: A seculo/ et usqꝫ in se
culū tues: nūquid ei terminū aliquē hīs uerbis pscripsit. Nequaquā.
Sed eius significat eternitatem. Itidem hoc in loco mtelligi nāte
est. Quippe cū nullū ei terminū cōstituat: negꝫ duat pncipiū habu
isse: sed in pncipio erat: hinc te adducit: tibi suadeat: ut filiū sine
pncipio itelligas. Si dixerit quispiā patre articuli adiectione filium
sine articulo positurꝫ. Quid ergo cū aplūs mquit. Magni dei et sal
uatoris nostri ihesu christi et iterū. Qui est supomēs deꝫ: sine articulo
filii memmit. Itidē de patre ad philippēses scribens. Qui cū in forma
dei esset: nō rapinā arbitratꝫ ē esse se equale deo: et ad Romanos. Gra
tia uobis et pax/ a deo patre nostro: et dnō Iesu christo: neglexit arti
culū. Superuacaneū nangꝫ est: ubiqꝫ id preponere: presertī cū supe
rius frequēter cognitus sit. Quēadmodū em de spiritū loquens inquit.
Spūs deus: negꝫ cū spiritui articulū nō adiūxit. Idcirco deū esse in
corporeū negamus: ita hoc in loco ꝙius filio articulꝯ nō pponat:
nō propterea patre minor ē deus. Quid tandē cū et hunc et illū deum
appellet: neutrīqꝫ nobis diuinitatis ullam facit differētiā. Sed prorsus
contra. Nam cū dixisset et deꝫ erat uerbū ne quis filii diuinitatem
patre aliqua ex parte minore arbitraretur: mox id affert: per quod
eiꝫ suprema diuinitatis manifeste significatur. et eiꝫ demōstrat

IIII

eternitatem. Hoc enī erat inquit ī principio apud deū: et opificiū addit: omnā per ipm facta sunt: et sine ipo factum est michil qd factū est. Quod potissimū pater per prophetas ubiq; eius substantie undiqū esse ꝓdicat. et frequenter in hoc demonstrando prophete uersā tur. Neq; hoc dūtaxat: sed etiā simulacrorum q̄ gloriā tollendā cōtendūt. Dii inquit qui celum et terrā nō fece runt: pereant. Et iterū. Ego manu mea extendi celū. Et ut diuini tatem ꝑ hoc significari ostendat: idē frequenter memmerūt. Ioā nes aūte hys solis uerbis nō cōtentus etiā uita ipm et lux appellat: Si igit̄ semp cū patre fuit: si omnā condidit prodiuit continet (hoc enī ꝑ uitā significat) si uniuersa illuminat. quis tā adeo stul tus adeo temerarius est: ut dicat ex ihs euangelistam minorem diuini tatis uirtutem intellexisse: per quē et equalitas et idē esse uel maxime potest ostendi. Nolimus quesō creaturam cū creatore cōfundere: ne id audiamus: q̄ seruierūt creature potius q̄ creatori. Et si de celis hoc dic tum existimant: uerūtamen cū de his sermo haberetur: prorsus tā q̄ gentile et impiū: creature cultū exhibēdū negauit. Absit igit̄ ut huiuī nosmetipsos maledicto subiiciamus. propterea uenit dei filius: ut nos ab hoc cultu liberaret. propterea serui formā accepit: ut ab hac nos eripe ret seruitute. propterea inspiritus est. propterea alapis cesus. propterea morte passus ignominiosam atq; turpissimā. omnime cōmittendū est: ut nullū hec nobis fructum afferant. et ī pristinā rursus impietatem recidamus: imo longe grauiorē. Non enī creature seruiendū est: et ipm creaturā creatore: quātū ī nobis est: in creature inlitatem adducēdū. Ipsa nāq; qualis est: ꝑmanet. Tu aūt idē ipse es inquit: et anni tui non deficient. Et igit̄ gloriā demq; ut a patribus et maioribq; nostris accepimq; Demus inq̄ gloriā et fide et operibus. Nulla enī nobis bonorū dogma tū ad salutē utilitas: si uita uitiorū sordibq; foedatur et inquinetur. Quā obrē eā ita formemq; et eruditamq; ut deo placeat. omnī turpitudine iniquitate auaritia longe abiecta. Et tāq̄ hospites et aduenas: et a terre nis rebus alienos nos exhibeamq;. Et si quis diuitiis plurimis et pos sessionibq; affluit: haud aliter ijs q̄ tolongi utatur: tāq̄ paulo post ea omnā uelit nolit relicturq;. Et qui fuerit iuria lacessitus: nō modo memori nō infigat pectori: sed q̄ primū ea oblitioni prorsq; mādet. Non ā plq; una nobis die ad ira cōcidit aplus. Sol inquit nō occidat sup iracundia uestra. Et merito quidē. Nichil enī tam breui dutē fieri potest molestiq;. Q si nox ira nobis pernitos nos cōprehendēt: omes opationes nostre grauiores subsequerētur: cū ignis plurimus me

moria exaret: si per otiū omnā iram prouocātia atrotius nobis repu
tetur. priusq; igr̄ tam exitali uacemus otio: et uehementiorē flāmam
attendamq: preuenendū ꝓpit: et quicquid pectq nostrq̄ exurit: pe
nitus extinguendū. Vehemens nr̄ ire affectus est/et omi flāma uehemē
tior. Quare multa nobis re ritate opus est: ut hūc igne extinguamus: ne
ue ad sūmū eū euadere sinamus. Ire em morbus nisi mox sedetur: multas
generat calamitates. Domos et familias totas euertit. Veteres dissoluit
cōsuetudines. et breui momento res infandas molitur. Eius nāq; furo
ris impetus: ipsi ruina est inquit. Quāobrē huic ꝺomite bellue nolī
mus habenas remittere: sed pre duro freno/metu scilicet futuri iudi
cij eam cohibeamus. Quotiens cū dolore aliquo amicus te/uel familī
aris afficerit: ad irāq; cōtarit: ueniat i mente: que tu cōtra deū cōmi
seris: qq; si proxim offensam/et cōtumelias equo animo tolleraueris:
leuigni te dei iudiciū ꝓuocabis. Dimittite inquit: et dimittetur uobis.
Cū hoc fuerit dixerit omis ultionis cupiditas cōtinuo euanescet. Illud
preterea animo frequēter reuolutes uelim: et si quādo i maiorem
aliquā/et furorē mox lapsurus/te cōtinueris: et si quādo ira patris alicui
iniuriā/permitē ue ꝑceps irrueris: et utraq; tuitē tpra cōferas. Id em
nō parū tibi ad correctionē profuerit. Age dic queso: utrū tibi laudabilius
duxeris: cū ab ira uictus es: an cū ea uicisti? Nonne uicti nos ipsos re
phendimq uehementq: et nemine nos arguente erubescimq. Et multa
nos operū et uerborū nostrorū subit poenitentia. Verū cū affectq̄ fre
nue superauimq: uictoris more et gaudemq plurimū/et exultamq.
Victoria em cōtra irā est/et quidē maxima: nō cū ulciscimur iniurias:
sed cū eas equo animo toleramq. Hoc nāq; magnū est: hoc laudabile. Ne
q; cū ira exēdas: cuipiā mineris interitū: neq; i eū furibūdq irruas.
Neq; admonēte: ut irā cohibeas: cōtēnere uelis ea gratia: ne quis te
forte irrideat. Nemo te hac causa irridebit: sed cū ira te traxerit in
uindictam. Vel si quis irriserit: stultus erit existimādus. Tu uero noli
inter stultos et amentes uictorie gloriā querere. Sed ea cōtentq sis: quā
sapiētiū tibi iudiciū cōparaueris. Verū quid ego i paruo et humili ho
minū spectaculo te cōstituo: tu ipm cōtinuo deū oculos dirigas: qui
te laudabit. Neq; ꝑterea ullā ab hoīibq gloriā q̄rere oportebit. Siqui
dem huiq seculi gla ad gram̄ sepe nō nūq; ad odiū tribuitur. Neque
quicq; affert utilitatis. Quod uero nobis deq̄ meditat: nullā huiusmoi
habet dubitatione: et plurimū qui a deo laudatur: utilitatis cōsequit.
Nanc nos laudē huic honorē sequamur. Vis ne manifeste itelligere
quātū mali afferat iracundia: Adsis cū aliquādo quispiā i foro uexatur.

Neq; em̄ in tempo facile hāc posses dēphendē turpitudmē/tenebris/et
ebrietate ratione obuoluta. Sed cū tui tibi affectq nō domnātur: tūc
in alijs tem tuam planissime cognoscas licet: cū icorrupte/et uere
iudicare poteris. Videbis nāq; iratos nō secus ac insanos turpiter īme
diū pripites ferri. Cum em̄ circa prordia ira efferbuerit: os ignē e
mittit: rota iflatur facies: iroposite manus monetur: ridicule prosi
liūt pedes: momtoribq/et rixam dirimere conātibq isultant: ni eosq;
nulla ab isanientbq dicta iterimit. Et cū hec facūt tāq; amentes mihil
sentiūt: mhil intelligunt. Sed asinorū more calcibus morsibq
q; inuicē insultant. Et profecto uratundia pritus mullū ne
q; decorū seruare potest: neq; modestiam. Ut ergo hommes
post hanc ignominiam et domiū/et ad se reuersi/dolore si-
mul angunt²/et metu: cū intelligant: quos leserint: q̄s
furoris et insanie sue testes habuerint. Quippe qui in illo
furore nō secus ac mente capti quid faciant nō aduertūt:
cū ad se redierint: tum demū oīa secū reputant: nū
annti: nū inimici ei insameti affuerint: nū uiderint.
pari em̄ ratione utrosq; formidant: alios tanq; rephēsores
et eos: quorū pritia magis sibi erubescendū sit: alios tāq;
qui ipsorū malo et ignominia plurimū gaudeat. Q; si ad
plagas et uerbera inuicē proruperint: longe maiori for
midine angunt²: ne quid grauius ei: qui tesus est: accidat:
ne aut febris in morte: ac ultius insanabile in ultimū eum
addicat periculū. Et quid mgt mhi pugna opus erat. quid in
iurijs? quid cōtentionibq? hec et illa pereant. Et oībq hijs
terrenis rebus maledicūt: que ipsis discordie pbuerunt
materiā: et demonibq cōquerūt². Stultiores aūt cū perperā
quid opantur: temporū malitiā simulāt. nō tamē ma
litia tēporū causa est. Neq; em̄ mala sunt tempora. Neq;
malus demon dumtaxat: sed eorū malitia: qui a pranis se
uicis patiūt² affectibq. hij demones allicūt: et sibi ipsis ma
lorū oīm sunt auctores. Sed mtumescit ror mquit: et in
iurijs extandescit. Nouimq quid ira possit: et idcirco qui in ma
nem hanc bellua exuperant: eos maxime admiramur. Neq;
deest modo uelimq: facultas. Quāobrē cū dñi nos et principes
cōtumelijs prosequūt²: nō irascimur? an formido ira non
minor nos absterret? Neq; a principio ire locū dare permittit.
Quāobrē seruii sepeniio a nobis maledictis affecti/silentio

omnā perpetiūtur? An q̄ seruitutis uinculo cōtinentur. Tu
autē noli solū dei timorē cogitare. sed etiā q̄ ipse tibi mi-
riam faciat: cū silentiū indicit. et omnā equo animo per-
feres. Dic te urgenti: quid tibi faciam? Aluus mihi et dex-
tram et lingua cohibet. Hoc profecto Verbū et tibi et illi
fiet plēne materia. Nunc autē hominū grā etiā intollerabilia
feramq. Et ad eos qui nos lacessiūt huiusmodi sepenūo uerbis
utimur. Ille me non tu lacessiunt. Verū deo tantā nō exhi-
bemq reuerētiā. et quienā nobis uenia speranda est? Agite
quesō nosipsos alloquamur. Deus nunc nos lacessit: cū ma-
nus nostras cōtinet. ne prosiliamq contra. neue nobis deus
q̄ homines sit despectior. Exhorruistis hoc uerbū? Verū ego
nō uerbū tantū sed operationes exhorrere nos uelim dei
p̄ceptū est: nō modo p̄cussētem nobis maxillā sed grauiore
etiā cōtumeliā p̄ferendā nos iō nullo pemitus metu diuine
repugnamus uoluntati. Vt nō modo mala perpeti recusemq:
sed grauiq etiā iniurias ultiscī animitamur. Q̄ mihi omnī co
natu ultionē inuigilemq: humilis nosipsos et arbitri am
mi esse ducimus. Et q̄ grauissimū ē: nostrā calamitatem
uictoriā nobis ducāmq: et cū maxime ab ira uincimur
tūc maxime uicisse existimemq: et cū humi misere pro
stratī iacemq inuumeris a diabolo plagis uulneribusq; ac-
ceptis: uictoriā reportasse cōtendamq. Quāobrē fratres nos
ego et hortor et moneo uictoriā ipsam cognoscere nō negli-
gatis: eāq; prosequamini. Siquidē malorū perpessio uictoria
nobis est. Surgit a deo laudū p̄mia rapiamq: nō eterna
certamina sed diuinā legē in q̄s seruemq certaminibus
et quicquid eueniat: equo aīo perferamq. Hoc parto ueteri
prostrata malitia et p̄nūtis seculi et q̄ m futuro nobis pro-
mittunt bona cōsequemur. Grā et benignitate dn̄i nr̄i
Jesu x̄pi: per quē et cū quo patri glia simul et spū sancto
gloria honor et imp̄iū in secula

Omnia per ipsum facta sunt: et sine ipo factū est omelia 1ª
nihil quod factū ē Moyses ueteris testamēti librū
historiāq exordius: que sensu p̄cipiūtur: ea nobis plu-
ribus uerbis enumerat In p̄ncipio fecit deus
celū et terrā. Inde subdit lucē secundum celū stellarū natāq

varia ammātiū genera creata/ et cetā demq; omnia: ne sm
gillatim prosequētes simq longiores. Hinc aute euāgelista
omnibus hijs pretis/ atq; omissis: uno uerba et ea/ et longe
altiora cōprehendit. Nec imerito: utpote cui satis cognita
essent auditoribq/ et ipse ad altiore pstantioreq; materiam
properet: et omē conatu nō circa creata/ sed ipm omm
creatorē mouebat. Idcirco ille quanus minorē creationis
partem aggrederet (nihil em nobis de uisibilibq disputat
uirtutibq) ijs tame imorat. Verū Joānes ad ipm omniū
conditorē ascendere festinans/ merito et que ille prosequutq est:
et q cōtinuit pmissis/ paucis omā cōprehendit. Omā
inquit per ipm facta sunt. et ne putares: quecūq; cujuscq
dixerit. ea dumtaxat Joānem intelligere: infert: et sine ip
so factū est nihil: q8 factū e. hoc e. eorū: que creata sunt/ sive
uisui sive intellectui tantū subiecta: nihil sine filij uirtute
productū est: nihil conditū. Neq; cū dixerimq. sine ipo fac
tū est nihil: profecto id pūcto notabimq: ut heretici opina
tur. Hi em cū uelint spiritū creatū esse: sic legūt. Quod
factū est in ipso uita erat. Verū em nuero nulla. profecto
ratione hec itelligi posset oratio. pmū nāq; neq; tēporis
huiq/ neq; propositi erat spūs meminisse. q si ita ei uisū
est: si ita placuit: quanā grā tā obscure spūs mētione fecit.
Vnde aute cōstat de spū esse dictū esse. preterea in hoc euāge
lio inuenimq nō spm/ sed filiū p seipsum factū. Verū exa
minemus: ne hec uos sententia fugiat. Et agite q8 pmū hui
textū scdm illoru legamq opinione. Hoc pacto q perpera
impieq; eū intrpretent: plane itelligetis. Inquit igitur.
Quod factū est in ipso uita erat. Hanc uitam spm intelligi
cōtendūt. sed hec uita lux etā inuenit appellata. cui subi
dit: et uita erat lux hoim. Itaq; scdm eoru positionem
lux hoim spūs dicit. Quid ergo: cū prosequit. fuit homo miss
sus a deo: qui testimoniū perhiberet de lumine. q etā de spū
dictū cōfiteant necesse e. Quod em supius uerbū appella
uit: id deinde et deū et uitā et lucem appellat. Vita erat
inquit hoc uerbū et uita lux. Si igit uerbū uita e: uerbū
aute hoc et uita caro factū est: uita facta e caro/ hoc e
uerbū: et uidimq gloriā eiq: gloriā quasi unigeniti a
patre. q si spm dicant hoc in loco uitā appellari: cōside

ra quot sequerēt absurda. Erit enī spūs incarnatꝰ nō filiꝰ. Erit
unigenitꝰ spūs. Quod si negaret: in aliud longe absurdiꝰ horeni
tato prolaberēt. Nā si de filio hoc in loco intelligendū: et pcctū
illic faciendū ꝯtenderēt: filiū a seipso factū fateri rogerentur
Nā si uita ē uerbū: et qđ factū ē in ipo uita erat: sciī eoīter
tionē ipsum in seipso / et per seipm factū ē. Deinde post non
nulla in mediū adducta subdit. Et uidimꝰ gloriā eiꝰ: gloriam
quasi unigeniti a patre. Erre unigenitꝰ filius eoīs sentē
tia spūs sanctus esse mentiet. De eo enī hoc ōia narrata
sunt. Aduertis ne cui semel ueritas depranat: quo res cua
dat / quot impia / quot absurda pariant. Quidigit nō erit lux
spūs / Est sane lux. Sed hoc in loco negatiuꝰ de eo loquit euāgelista.
Et enī deꝰ spūs hoc ē incorporeus appellat: nō tamē ubicūqꝫ de
spū mentio fit: deꝰ quoqꝫ intelligit. Et quid admiraris: si de pa
tre hoc dicimꝰ. Cui ne paraclitꝰ quidē appellatione id dicere pos
semꝰ: ut ubicūqꝫ spūs: illic ōino paraclitꝰ significet: qñis hoc
nomē illiꝰ potissimū sit demōstratiuū. Siquidē et christꝰ dei
uirtꝰ: et dei sapientia nūcupat: nō tamē semp sapiētie et uir
tutis dei appellatione filiū dixeris intelligēdū. Itidē hoc i loco
qñis illuminet spūs: minime tamē de eo intelligit. Sed quō
eos iam hīs erroribꝰ liberauimꝰ: undiqꝫ ꝯtra ueritatē insur
gere amittentes / eo quo primū asseruerūt modo: legēdum
ptinaciter insistūt. Videlicet qđ factū est in ipso: uita erat. Quo
nia si quid aliud factū est: uita erat. Quid igit et Sodoma
ꝝ supplicium / et diluuium / et geenna: et nimia huiusmodi. Sed
de mundi opificio sermo nobis ē magr. Sane quidē et illa opificij
sunt. Sed ut uehemētius eoīs reprehendamꝰ positionē: pronūcie
mur eos: nūquid lignū uita sit nūqđ lapis / et mamma her
et immobilia. Verū homo ōino ē uita / et quisnā hoc diceret.
Nō enī ipsa uita homo ē / sed uite susceptiuus. Et ut ordine hoc
etiā in loco orationē prosequamur aduerte qñ inepte / qñ ab
surde: qñ qñ nulla ex parte spūi quiqñ cōsentaneū loquiat. Nā ui
inde decidit: ea hominibꝰ attribuit: que merito de spū dici arbit
tri sunt. Veritatē enī etiā sic ipsoꝝ insaniam inquiramꝰ. Vita tre
atiua hoc in loco intelligit? Ergo et lux creata est. et de ea
scriptū testimoniū phibituꝝ Ioānes. Quāobrē igit ipe lux nō ē.
Nō erat magr ille lux. atqui ex creatārū erat nūo. Quō ergo nō

est lux: Quo in mundo erat: et mundo per ipm̃ factꝰ e: Nūquid creatā in creatura est: et creatā per creaturā facta est. Quo modo et mundo eū nō cognouit: creatā creatām nō cognouit: Quotquot autē receperūt eū: dedit eis filios dei fieri. sed satis ārisimꝰ. Vobis has meptias / her mōstra cōsiderāda dimittimo: ne risus dūtaxat mouendi grā her dixisse uideamur: et tēpus roteramꝰ in talium. Nam si neqꝫ de spū id dictū est: utplane ostendimꝰ: neqꝫ de creatā: et eo: quo asserūt pūcto hīr textus esset distinguendus: illud omn̄ sequet absurdissimū. qđ ante dixim̄: filiū per seipm̃ factū esse. Si enī lux uera filiꝰ e: lux aut her uita erat: Vita autē facta e in ipso: eorū procul dubio sma her cōiūgi / et in dē uenire necesse est: Quāobrē hāc reiecta: ue rā aggrediamur expositionē Quenā autē ea e? Vt post eam ptīcula: quod factū est: pfectū pūctū apponamꝰ. Deinde clau sulā in aipiamꝰ. In ipso uita erat: Cuiꝰ ptīcule sma huiusmodi est: Sine ipso factū e mhil: qđ factū est. Siquid factū e inquit: sine ipso factū nō est Vides quo pacto hac breui adiectione oīa corrigit ꝛ deuenit ad ea. Et ea enī ptīcula sine ipo factū est mhil: et adiectione qđ factū est: intelligibilia cōprehendit: spiritū subtrahit. Quippe cū dixisset: oīa per ipsum facta sūt: et sine ipso factū est mhil: nequis suspicaret: si oīa per ip sum / spm̄ quoqꝫ per ipsum factū esse ea fuit adiectio necessaria. Ego si quid factū est: id per ipsum factū dixi: siue inuisibile sit: siue incorporeū siue celeste. propterea nō simpliciter. dixit oīa: sed si quid factū est. hoc e genta. Spūs nō in genty est. Vides ne doctrinā q̄ certissimā. In memoriā reduxit sensibiliū creationē: que antea moyses edoruerat. Inde cū iam satis in iis pficeret ing: ad altiora nos erigens / ad incorporea salubrit atqꝫ inuisibilia / spm̄ sanctū ab oīi creatā seiunxit. Itidem paulus gratia hac inspiratꝰ inquit: Vniuersa in ipso condita esse. Cuiꝰ aūaduerte queso certitudinē. Ipse enī spūs in paulo loqbat. neqꝫ igit eorū: que a deo creatura / factaqꝫ sunt quicq̄ subtraheret: eo q̄ sint inuisibilia: neqꝫ iis admisceret paracletus: sensibilibꝰ: et q̄ cognitu facilia sūt pter missis / celestia his uer bis enumerat. Siue throni siue dominationes / siue p̄incipa tus / siue potestates. Hec autē ptīcula siue singulis addita: ni hil aliud nobis significat: q̄ oīa per ipsum facta sūt: et sine

ipso factū est nihil: quod factū est. Si uero hāc prepositionem
per significare diminutionē arbitraris: audi propheta dicētē
Initio terrā tu fundasti dne: et opera manuū tuarū sūt celi.
Quod de patre tāq̄ de conditore dictū est; idem de filio paulꝰ
attestatur: nūq̄ profecto id assertiurꝰ: nisi conditorē ipsum
nō ministrū opmaret. per ipsum aūtē hor in loco nulla a
lia pōnt gratia: q̄ nīc ingemū quispiā suspicaret. Nā qeq
opificij et generationis dignitate nihilo sit patre inferior:
audi ipm loquētem. Sicut pater suscitat mortuos et uiuificat
sic et filius: quos uult: uiuificat. Q si de filio etiā in ueteri tes
tamēto: initio terrā tu fundasti dne dictū est: manifesta est
opificij dignitas. Sm de patre propheta id loquutū dixeris: qđ
de illo dictū ē: paulus filio attribuit. Et ita idem effici. neq̄
em filio id paulus tam costanter attribuisset: nisi procul du
bio patri et filio pares esse intelligeret dignitates. Vltime
nāq̄ et amentie esset: et audatie: que in cōparabili cōuem
rent nature: ea ad minorem; et que illa indigeret deūcē.
Verū neq̄ minor est filiꝰ: neq̄ pars indiget substantia. Quo
circo nō modo hor de filio paulꝰ audet profiteri: sed alia q̄q̄
huiusmodi. Hor em uerbū ex quo: quod tāq̄ dignū quodda
et ppriū solo patri attribuis. filio quoq̄ proprium his uer
bis ostendit. Ex quo totū corpꝰ p nexus et cōiunctiones sumi
nistratiū et costructū crescit in augmētū dei. neq̄ hor solo
tenꝰ aliunde etiā nobis os obstruit: cū illud uerbū per quē:
quod diminutionē significare arbitraris: pat attribuat. fide
lis em deꝰ inquit per quē uocati estis in societatē filij eius: et
ite p uoluntatem eiꝰ. Et alibi p ex ipso et p ipm: et ad ipm oīa.
Itaq̄ nō filio tantū hoc uerbū ex quo: sed spūi quoq̄ attri
buti inueneris. Dixit em ad Joseph angelus. Noli timere
accipere mariā cōiugē tuā. Quod em in ea gentū ē: ex spū
sancto ē. Qualiter certe hoc uerbū in quo q̄piꝰ spūs scī
sit proprium: id tamē deo attribuere nō recusat propheta. cū
inquit. In deo fortiemꝰ uirtute. Et paulꝰ obsecrās inquit si
quomō tandē aliquando prosperū iter habeā in uoluntate dei
uenire ad uos. Et iterū in xpō ihū. Et huiusmodi frequēter uerba in
differēter accepta inueniūꝰ. Qđ minime fieret: si ubiq̄ ea
dem esset substā. Ne autē ex ea pticula oīa per ipm facta sunt:
de signis dictū suspicareris (deus em reliquū euāgeliste ihn

V

ferorunt) nō multo post subdit. In mundo erat et mundus per
ipm factus est: Non autē spūs qui factus nō est: sed omnem
longe exredit creaturā. Verū iam reliqua prosequamur. Cū
de verū creatione Joānes uerba ferisset: q̄ scīter oīa per ipsū
facta sunt: et sine ipso factū ē mihil: quod factum ē: de pro
uidentia tā sermonē aggredit. In ipso inquit uita erat. Ad
ideo addidit: ne quis forte diffideret: quoniā patto tanta et
talia per ipsum facta sunt. Nā quēadmodū si ex profundissi
mo et uiui fonte q̄ tuus aque haurias: nihil tamē ex̄s dimi
nuis: tam ingenti opibꝰ: quod tuiꝰ ex ex̄s productū: fac
tū ne credideris: nihilomin⁹ efferit: imo ut propriori uta
mur similitudine/ lucis scīter quā ipse mox subdidit: et uita
erat lux hom̄: quēadmodū m̄ꝰ lux quātauis hom̄ multitu
dine illuminaret: nihil splēdoris remitteret: inde deget an
teq̄ mundum conderet: et postq̄ condidit: inde p̄fectꝰ: atq̄ in
teger p̄manet: nihil tanto/ et tā admirabili opificio minor/
nihil imbecillior. Q̄si innumeros huiuscemodi esset mundos
conditurꝰ: oībus tamē sufficeret: nō modo ad creandos/ sed et
gubernandos. Vite em̄ nomē hoc m̄ loco nō modo creationis
est: sed prouidētie ad perpetuitatē. Necnō et resurrectionis
fonē iam afferre incipit: et admiranda hec euāgelia exor
dit. Aduenīte em̄ annos uita uis mortis perijt: et luce nos
illuminātē/ tenebre euanuerūt: sed manet semp̄ in nobis
uita: et mors ei dominari nō potest. Itaq̄ qđ de patre dictū
est: de hoc quoq̄ proprie dicet: q̄ in ipso uita erat/ et mouem̄:
et sumus. Quod et paulꝰ hīs uerbis significauit. Quia in ipo
condita sunt uniuersa: et oīa in ipo: et p̄ ipm̄ creata sunt.
Quapropt̄ et radix dicit̄ et fundamētū. Verū cū audis: q̄ in
ipso uita erat: noli suspirari cōpositū. Alibi em̄ de patre dicet.
Sicut pater habet uita in se: sic dedit et filio uita habere. Sed ut
patrē idcirco nō dixeris cōpositū: quia uita habeat: ita nec
filiū. Item alibi inquit: q̄ lux est deꝰ. Et rursum q̄ lucē habitat in
accessibilē. Hec autē omnia singillatim prosecuti sumꝰ: nō q̄ cō
positione ulla in deo suspicemur: sed ut paulatim prosecuti su
mus: nō q̄ cōpositione ulla in deo suspicemur: sed ut paulatim
ad doctrine altitudinē eruchamur. Cū em̄ nō facile a multitu
dine intelligi possit: quāna ratione in eꝰ p̄sona uita sit.
spūm id humilius tetigit. cū inquit. Dedit ei uita habere.

ſnde eruditos altius erigit hys uerbis. Ego ſũ uita: Etenim ego
ſum lux: et q̃nã eſt hec lux? Nõ que ſenſu ſed q̃ animo ꝓpiet:
que ipſam illuminat animã. Cum enĩ dicturꝰ eſſet xp̃us. ne
mo poteſt uenire ad me: niſi pater traxerit eũ. Idcirco hymc
exorſus euãgeliſta inquit ipm̃ eſſe qui illuminat: ut q̃ uis de
patre aliquid eiuſmodi audieris: nõ ſolũ patris id eſſe: ſed filij
quoq; profitearis. omnã inquit: q̃cũq; habet pater mea
ſunt: primũ igit̃ creatione nobis edocuit: deinde beneficia: q̃
in aduentu ſuo nobis largitꝰ eſt: uno uerbo cõmemorauit: ſig
nificauitq; euãgeliſta: cũ ait Et uita erat lux hoĩ: nõ iudeo
rum: ſed omnĩ hoĩm. Nõ enĩ iudei dũtaxat: ſed gẽtes quoq;
in hãc cognitionẽ deuenere. Et cõmunis oĩbus poſita eſt
hec lux. Quanã autẽ gratia/ nõ angelorũ: ſed hoĩm tantũ lucẽ
dixit. Quoniã ei impũtia de humana natura ſermo habetur:
et ad homines uenit: ut uera et ꝑpetua eis bona adnũciaret.
Et lux ĩ tenebris lucet. Tenebras et mortẽ/ et errorẽ appellat.
Siquidẽ ſenſibilis hec lux nõ lucet in tenebris. Sed oĩ luce pe
nis tenebre ſunt carent. predicatio autẽ inter eũ: qui omnã cõ
prehenderat: errorẽ effulſit: eiq; peccatꝰ abolenit. Et moriens xp̃s
ſic mortẽ uicit: ut eos: qui iam prudenti morte detinerentur:
liberaret. Cum igit̃ neq; mors: neq; error hãc lucẽ exuperet:
ſed claritate incredibili propria ui ubiq; effulgeat. Idcirco q̃uis
et tenebre eã nõ cõprehenderint. Que et ſi uinci nequeat: non
tamẽ eorũ: qui illuminari nolunt: animis patit̃ immorari.
Quãobrẽ ſi nõ omnis cõprehenderit: nolito turbari. Nõ enĩ ne
ceſſitate et ui: ſed cũ uolumꝰ eũ aſſentimur: deq; ad nos uenit.
Nolimꝰ hinc luci/ et tãtis delitijs noſtrũ claudere. Hec lux per
fidem nobis exorit̃: et exorta meorũ a quibꝰ pie ſuſcipitur: am
nis affatim radios diffundit: Cui ſi puram et ĩmaculatã uitã
exhibeas: ſempterũ ꝑmanet: ſemper in te habitat. Qui diligit
me inquit ꝓcepta mea ſeruabit: et pater meꝰ diliget eũ: et ad
eũ ueniemꝰ: et mãſionẽ apud eũ faciemꝰ. Quẽadmodũ enĩ
ſolaribꝰ radijs nemo clauſis oculis frui poteſt: ita neq; huiꝰ
claritatis ꝓniceps abunde unq̃ fuerit: niſi animũ oculũ ad
eã et dirigat et intendat. Tunc enĩ late quocũq; ſe uerteret: fa
cilis ei proſpectꝰ patebit. Quod euenerit: cũ oĩbus malis affectibꝰ
animũ purgauerimꝰ. peccatũ enĩ tenebre ſunt. et tenebre
uoragO quedã profunda. Quod uel inde planiſſime cõſtat. q̃ cla

V

ersme arbitris pectata cõmittit. Quicũq; em ſm facinorà
ſtelera q; prolabitur: odio habet lucem: neq; luci ſe credit: et q
occulte et m abſcondito fiunt. etiã ſiunt dictu turpia. Sicut
em m tenebris: neq; amicũ neq; inimicũ agnoſcitur: ſed nã
penitq; ignorãtur: uidẽ m pectato uſu uenit. Quippe qui lucro
inhiat: nullã amici: inimici ne intelligit differẽtiã. Et m
uidus familiariſſimũ nõ ſecus ꝓ inimicũ ſuſpicat. Et latro
nes ſil'r m omẽs bellũ geruũt. omnibq; inſidiat: et ũno quicũq; ſe
uitiorũ ſordibus cõquinant: nihil ad rerũ differentias dignoſcendas
ab ebriis / inſanientibq; differunt. Et qꝫadmodũ noctu amoto
lumine lapidũ plumbũ ferrũ / argentũ lapides ꝓciosos / et alia
omnia eodẽ modo et uidemq; et diiudicamq;: ita qui ſordide / et ui
tioſe uitã uiuit: neq; modeſtie uim / neq; ſapientie diſcernit
pulchritudinẽ. In tenebris em ut ita dixi: ꝓciosi etiã lapides nul
lam ſpẽm: nullũ pre ſe ferũt fulgorẽ: nõ ſua ſed caligatiũ oculo
rũ culpa. Neq; hoc dũtaxat nobis: dũ ſub impia uitiorũ tyra
nide uiuimq; moleſtũ eſt: uerũ etiã illud: q; formidine ꝓpetua
angimur. Et ueluti qui per obſcurã noctem iter faciũt: et ſi
nihil metuendũ ſit: metus tamẽ cõcutiũtur: ſic qui ſcelus ali
quod admiſerunt: et ſi nemo id uideat: nemo reꝓhendat: ni
hilo tamẽ meliꝰ ſibi fidunt: ſed omnia formidant: omnia
ſuſpicãtur. Quippe qui perpetuis cõſcientie ſtimulis agitantur:
et omnia eis metui / oĩa ſolicitudinẽ augent. omnia formidoloſe
ꝛeſpiciũt. propulſemq; igit tam graue tam moleſtũ uitã:
tmq; angore mors ſequit. o mors mq; immortalis et perpetua:
cui nullus ſupplicij finis eſt. Adde q m hec uita nihil ab inſa
nientibq; differt: qui terrenas res et breui duraturas / tãq;
in ſommis cõſpicãtur. Videtur diuitijs affluere: cui nullis afflu
ant / in deliciis eſſe: cui non ſint. Neq; ante ſe deceptos intelligit:
q; ab inſania liberentur: q; ſomniũ diſcutiat. Quo certa ut ſobrii
ſimq; et uigilemq;: nobis paulus ꝓcipit: et inde dns. Qui ſobrius
eſt et uigilat: q; a peccato rapiat: moy tamẽ ipm abiicit
fatigatq;. Qui uero ſomno aut inſania cõprehendit: nõ intelligit quo
pacto ſub eius detineatur ſeruitute. Quãobrẽ nullus ſit nobis
ſommi locus. Non em noctis tempus eſt: ſed diei: ut in die ho
neſte ambulemq;. Et reꝰ nihil peccato turpius ẽ: nihil ignomi
nioſius. Et profecto ſi ad turpitudinis rationẽ referat: tolle
rabilius eſt nudos / q; in peccato et ſcelere deprehendi. Illud em

ho ita m culpa est: interdiꝝ pauptatis gra ꝯtingit: ꝯ aute
qui pectatoꝝ sordibus mquinatur: nihil obstemus mhil ꝯ
temptu dignius. Vemat nobis m mentem: et diligeter ꝯside
remus eos: qui rapme et cupiditatis causa m uidtu uocat:
ꝙ obstem: ꝙ ridiculi appareant: cu omia turpiter et iuste fe
cerint: omes fefellerint: m omia temere prolapsi sint. Nos
aute tam misere tam infeliciter iuta agimꝰ: ut uestem pre
postere mdui nō pariamur: imo alios: si id faciant: reprehen
demꝰ. Cum uero et nos et proximi nostri rapite ambulemus:
nō aduertimꝰ. Quid em eo turpius: qui assidue meretricios pe
tit formtes. Sed qa obre nō tam her turpia. Quid ꝯtumelio
so: quid maledicto: quid mundo risu digmꝰ. Sed qa obre nō tam
her turpia ꝙ nudos ambulare uideat. Ex ꝯsuetudme tanu.
Nemo unꝙ sponte sua nudus ambulare ꝯsuemit. Illud autem
omes omi tempore et sane ꝯfidenter audent. Quod si quispia
cu angelis haberet ꝯsuetudme: apud quos nihil unꝙ tale
ꝯmittitur: certo tunc ꝙ ridiculu sit: mtelligeret. Et quid
de angeloꝝ loquor ꝯsuetudme? m ipsis em regiis apud nos
si quis mtroducta meretrem cognosceret: uel ebrietate / uel
aliqua huiusmodi turpitudine dehonestaret: ultimu daret
supplitiu. Q si hec m regiis mtollerabilia sunt: lōge magis i
cospectu sumi: et omipotetis regis: cu ubiqꝫ presta adsit:
et q cuqꝫ audemꝰ mtueat: meritis poems affligemur. Quare
uos et hortor et admoneo: ut m hac uita et sobrios nos et getos
exhibeamꝰ. Rex em noster oia nra opa cospicat. Ut igit her
lux ppetuo nos illuminet: hos diuine clemetie radios: et qramꝰ
et efflagitemꝰ. Ita et pūtibꝰ hijs et futuris bonis affatim fru
emur. Cra et bemgnitate dni nri ihu xpi per quē et cu quo
patri glia simul et spu sancto in scla seculoꝝ amen

HOmelia 6

Vit homo missus a deo: cui nome erat Joānes. Cui de ver
bo dei m euageliu sui pncipio ea Joānes disserui sset: q
mentes nostras facile allicere possent ad credendu: uia et or
dine procedens ad ipīg uerbi pronē / ac nūciu / et eode quoipse
nomine appellatu. Joānem scilicet uenit. Tu aute tu a deo
missum mtelligas: nihil ia humanu ab eo dici / adnūciari ue
existimes. Non em suu quicqꝫ sed mittentis arcana denūciat.

VI

Idcirco angelus appellatur/ hoc ē nūtius. Est em nūtrii ofʒ
ficiū mhil ex se dicere. Fuit aūte hoc m loco nō translatū adesse de hoc vbo finit
sed ipius apostolatꝰ ē significatiuū. Fuit ingt imissus pmissꝰ
est. Quomodo igit² textū illū apostoli: qui cū m forma dei eʒ
set: nō eandē cū patre essentiā sigm ficare dicit: eo q nō prepo
nat² articulus? Dicte hoc m loco nullꝰ prepomit². Nūquid igit²
de patre hic nō loquit². Quid igit² dicemꝰ prophete dicēti. Ecce
ego mitto angelū meū ante faciē tuā: qui preparabit uiā
tuā ante te. Cui nāqꝫ et tūū duas psonas significat. Hic ue
mit mi testimoniū: ut testimoniū phiberet de lumē. Quid hoc dicet
fortasse quispiā: seruꝰ de dnō testimoniū phibet? Verū cū nō
solū a seruo testimonio phibitꝰ sit: sed ad seruū etiā uenerit:
et cū iudeis ab eo baptizatus: nōne magis et cōmoueberis
et dubitabis. Sed quid pturbari cōmouerīqꝫ oportet. admi
rare potius meffabilē dei bemgnitatē. Q si quis adhuc du
bius m pturbatione pſisteret: dic ad illū id: qđ ad Joānem
dixit. Sme modo. Sic em opus ē nobis mpleri omem iuʒ
stitiā. Si uero amplꝰ quis pturbabit²: et illud ad iudeos dic
tū adducet. Ego nō ab homine testimoniū accipio: dicetqꝫ si hoc
nō indiget testimonio: quia nā gra missus ē: a deo Joannes. Nec iohes baptisa missꝰ fuit a deo
Respondēdū ē: nō propter ea qđ ipꝰ testimonio indigeret
(profanū em id asserere ſ ea: quia ipſe Joānes subdit: causa:
ut omēs crederent per illū. Ipſe aūte xpūs cū dixisset. Ego
nō ab homine testimoniū accipio: ne apud indoctiores subinpī
pugnare uideret²: cū nūc dicat: alꝰ de me phibet testimoniū:
et scio quia uerū ē testimoniū eius. Joānē significans: nunc
nō ab homine testimoniū accipio: mox adiectione ea soluit
dubitatiōē iniquōs. Sed hoc dico propt² uos: ut salui sitis:
Quasi dicat deꝰ ego sum et dei unigenitꝰ filiꝰ/ et supne et im
mortalis substātie: nullius indigeo testimonio. Et qđ uis ne
mo hoc profiteret²: mhil ppter ea nāta mea sit minor/ mhil
deterior. Sed cū mortaliū salus mihi cure esset: mihāc deſce
dī humilitatē: ut hominis testimonio me subiicerē. Nā propt
iudeorū imbecillitatē hoc parto melius fraternusqꝫ fides meū
extendi/ propagariqꝫ potevat. Sicut igit² carnē indut: ne si
nuda se diuinitate exhiberet omēs pderet: ita uirū: qui se ad
mutuaret: misit: ut cū familiarē uoce populi audiret: fa
milius ad credendū adhiberentur. Nā qđ mhil illo teste indigēt

tatis erat. quisnam esset nuda dñi mtaxat/et apta substantia
ostendere: atq; ita omēs m admiratiōnē cōuertere. nō tamē
id fecit: quoniā ut ia dixi: omēs p̄dixisset: cui nemo posset mar
tesium illius lucis p̄sentia tollerare. propter ea ut dictū est
carnē mduit: et ium cōseruorū nrorū de se testimoniū mā
dauit. quoniā ad salutē nostrā omnia opatꝰ est. Neq; suę dñi
tatis dignitati sed auditorū ussui facilitatiq; cōsuluit. quod
ipse quoq; hīs uerbis significauit. hec dico propt̄ uos: ut salue
mini. et euāgelista cui de dño loquiturq; dixisset: ut testimoniū
perhiberet de lumine. addidit: ut omēs crederent p illū: q̄si di
cat: nepotes hac causa testificatū uenisse joānē baptistam:
ut fidei rōne aliquid dño adderet: sed ut sui homines credēt
per ipsū. q; ante ad hāc tollendā suspitionē hoc dixerit: ex
sequentibꝰq; cōstat: addidit enī. nō erat ille lux. ne si nō huiꝰ
suspitionis gr̄a m hoc mstitisset: preteriisset simpliciter: et
potius esset eiusdē rei repetitio: q̄ doctrine clarior significatio.
Quippe cui dixerit. ois illius est: ut testimoniū perhiberet de lūe
prosequit. Non erat ille lux. neq; id temere. sed q̄m nos apō
frequēter: qui testimoniū phibet maior eo est: de quo perhibet
et maioris pleriq; auctoritatis apparet. ne qua de joanne
huiꝰ oriretur suspitio: ab ipso statim p̄incipio ea penitus
tollit: ostenditq; et quis perhibuerit: et de quo phibitū sit
testimoniū. et que sit inter eos differentia: et m hoc erg meo
parabilem enarrat essentia. et ita audentē ia reliqua ag
gredit oratione. Nemo siquid absurdi: temerarii ue o
riebatur: quo stultorū mētes cōmoueri potuissent: e medi
o diligēter sublato: ita oia prosequit: ut facile ia nullo im
pedimēto doctrine sue ratione edoceat. oremq; itaq; cui horū
sensuum reuelatione et doctrine huiꝰ ueritate puraetia ui
tam nullis huiꝰ sordibꝰ maculatam. siquidē nullꝰ eorū
usus est: mi boms illustrent operibus. Quia uis em fidem
firmissimā: q̄nis scripturarū sensibus haberemq: a uite aute
patrimio et deserti essemq; et nudi: nihil nos a geēmie igm
bus eriperet: qui ppetua et mextinguibili flāma cōsumerem.
Quēadmodū em qui bene operat: resurgent in uitā eternā:
ita qui male in supplitiū eternū: quod nullo unq; fine pre
scribit. Quare omi diligētia curaq; adhibita cōtendamq:
ne qd ex uera et firma fide lucrū accepimq: operū pra

uitate perdatur.

uitate perdatur. Sed m hac uita totis uiribus christi sectemur uestigia. Cui beatitudinm mhil est cōferendū. Atq; utinā pure et sancte uiuentes quecūq; dicta sunt. ad dei gloriā referamus. Cui honor simul et unigenito filio et spūi sancto ī secula

ondia A° ERat lux uera: que illuminat omem uenientem hūc hoiem mūdū. propterea mihi iā diu dilectissimi filij pu latim uos per scripturarū paginā duxim̄g: nec oīa simul diffundim̄g: ut facile: quibus cōmittim̄g: et custodi atis et seruetis. Quippe qui m edificando nondū primis cōpactis lapidibg: alios super imponūt: iā quassatim et bre ui ruinarū struūt parietē. Qui aute ijs firmatis et calce cōpactis opus reliquū prosequūtur: tuta et diu duraturā domū edificant. Hmōi et nos architectos ad nostras cōfirma das aias imitemur. Etem nō nūq; ueritū suim̄g ne retete, et adhuc imbecilli priore fundamēto: aliarū speculationū accessu cū mens simul oīa assequi negat. priora illa of fendantur et pereant. Quid igit hodie nobis propositū est: Erat lux uera q illuminat omem hominē uenientē ī hūc mūdū. Siquide cū superiq; Joānē uenisse dixisset: ut testi moniū perhiberet de lūce: et q missus fuit: ne culpā ex tes timonij nouitate: de eo: qui testimo phibitꝰ e: aliquid sus pitionis oriretur mētes erexit: et supra omē principium eternā: et nullo fine pscriptā: dei prosequutꝰ e essentiaꝫ. et quoniā pacto miterrogas: nōne times: nōne exhorres cis: Q si abstē quispiā queret. Quō imortalē uitā: et corpa nostre anime sint habiture: nōne ridicula esset questio: q si nō hūanī esset ingenii eiusmodi inquirere: sed credere tā tū oporteret. neq; esset curiosius ī uestigadū: qđ sufficietem habeat suū demōstratiōe: et ī mensam promittentis potes tatem. Hā cū aiārum et corporū nostrorū cōditore qui omem imorpabiliter excedit creatura: fine principio esse asseram̄g: quanā ratione id factū sit efflagitabis. Quis nā hoc mēdosissimi esse animi: et insane mentis nō dicā negauerit. Audisti Erat lux uera. Quid stultē et temere eternā uitā hūana ratione cōiectasti atq; ī cieinve cōten dis. Haud fieri cōtendis potest. Quid scrutaris inscrutā

bilia. Quid tirta nr̄ꝰ reprehensibilia manē subis labore. Quid
nuestigas: q̄ nulla possunt ratione dephendi. piquiras quā
ta potes diligentia solariū radiorū origine. Non sane poteris
neq; mdignaris: neq; tuā iniquio fers animo imbecillitatem.
Quid igit̄ mmaioribꝫ tam audaxes et temerarius. Tomitrii
filiꝫ Joānes tuba ꝓphetas spiritali mhil aliud q̄ qđ audierat a
spū nuestigauit. Tu aut̄ illig gratie expers/ et pemtꝫ uatiꝫ
manifestis hūane nature rationibꝫ illig cognitionis terminos
superare cōtendis. propterea eo puenire nūq̄ poteris. tale
em̄ diaboli ingeniū est: tales mfidie: ut eos: qui nobis cōsti
tuti sunt fines: transire ꝑsuadeat: ac si ad longe meliores
simꝫ perueniturj. Cum uero nos spe allexerit: et diuina grā
prīuauerit: tūc nō solū nobis mhil amplig prestantiꝫ ue
elargitur (quoniā em̄ patto diabolus) sed ne ī pristinam
quidē cōditionē: ubi tute et secure cōmorabamur: redituꝝ
pmittit. Sed passim. trahit errantes: cū nō habeat ubi possit
cōsistere. his fraudibus primū e paradiso hominē expulit.
ociosoris nāq; cognitionis: et glorie spe allectum ab his: quibꝫ
trāquille. fruebatur bonis: deiecit. Et nō modo eū deo sil'em:
ut pollicitus erat: non reddidit: sed sub mortis ditionē cōpulit.
Non modo mhil amplius ad ligni fructū āssecutꝫ est: sed ne
cognitionē quidem: qua prius habuerat: retinuit. Cū multa
se cognituruꝝ speraret. Tum primū eruubuit. Tum se nudū
abscondit: cū antea nullo fuisset pudore cōfusus. Cū enim
(nudū) et uestibus carentibus cognouit: et tristitia et do
lore contabuit. Quod ne nobis arridat: conditori nostro deo
pareamus: et eius ꝑcepta oīa diligentia obseruemus:
Neq; ꝑterea quicq̄ nuestigemꝫ curiosius: ne arrepta be
nefitia amittamus: que admodū ii: qui cū sempitne uite
principiū inuenire contenderūt: etiā que assequi licuerat:
amiserūt: neq; tamē q̄sita assequuti sunt: cū imme potue
rint: et à uera unigeniti fide deciderūt. Nos uero nullo
patto uelimꝫ perpetuos: quos nobis patres nostri posuerꝫ
terminos ꝑtexere: sed oīi tempore spūs sancti legibus
pareamus. Et cū audieriꝫ. Erat lux uera: nō ulterius ī
quirendo: quod inuenire nō est. ꝑsistamꝫ. Nā si gemtus
esset ut homo: necessario diam aliquā esse mr̄ gemtorem
gemtiū q̄ oportuisset. Cū uero ineffabili rōne ¦ genuerit deus

VII

decet genitus sit: merito et ante et post: que principale temporis nidiuia sunt: in eis cadere nequeunt. Nam filius seculorum omnium est conditor. Ergo non pater inquit ē / sed frater. Quena hec necessitas: si patre filiū q̄ aliunde ortos diceremus: id sane loqueretur. Sin hāc negamus impietatem: et patrem quidem sine principio: nec ex alio genitū / filiū ante sine principio / genitum tamen ex patre et sentiamus et profiteamur: quid nos tam impia cogit mouere necessitate: Nihil profecto. Splendor est. Splendor ante cū natura simul: cuius ē splendor: intelligit. Proterea paulus filiū splendore appellauit. ut nullam suspicareris patris et filij differentia. Quod ante a superiori exemplo sequit absurde a stultis mota obiectione tollat. Non enim ex splendoris inquit appellatione propria ipsum priuari persona existimabis. Hoc impiū est / et Sabelliano rum / et arrellianorum q̄ insania. Quia nos aperta in propa esse persona filiū diuinum. Idcirco cū splendore ipm appellasset: addidit figurā esse substantie eius: quo propriā eius personā ostenderet: et eius esse substantie: cuius ē figura. Non enim satis est uno: ut iā dixi: uerbo dei doctrinā hominibus ostendere: sed multa ex singulis collecta: que huic articulo dent materie eligamus. Sic poterimus de diuina gl'ia digne loqui digne ante dicto p̄ticū in nostris uiribus est. Q̄ si quis deū respectu digne se uelit uerba factiuū arbitraretur: extenderetq̄ ita se deū intelligere: ut ipse scripm nouit: nec is maxime deū ignorat. Cum igit hec apte uideamus dilectissimum sibi nobis studio ministerii est in his que nobis uerbi ministri: et qui certo id conspicati sunt: tradiderūt. Et in hiis ulterius extendamus. Duo nāq̄ mala / et quide grauia hoc morbo laborates incurrimus. primū q̄ deum in his frustra inquirendo laborant: miseri fiunt: cū ea inuenire nequeat. Alterū q̄ deū irritant: cū constitutos ab ipo terminos excedere conetur. Q̄ utopere deū ad ira prouocet: cū plane omnibus constet: impia omittamus. Et eorū contempta dementia / quo perpetuo nos corroboret: eius sermones formidemus: qui inquit. Ad quē aspiciā nisi ad humilem et quietū / et metuentē sermones meos. Hac igit primo sa inquirendi cura aperta nostra coteramus corda: pcta deplorem: ira xpi nobis preceptū e: et eorū gra: q̄ pperam

ꝯ trinitarios ripsitorios precetoꝝ dei

et mq; egim cōpungamur: et sūma cū diligētia quidquit
superiori tēpore ausi sumg: quidquit maligne cōmisimus:
animo repetamg: atq; abnitamg. Ad quod multas nobis deg
nas aperuit. p̄nū em errata tua mi deus cōfitear: ut iusti
ficeris: et iterm. Dixi pronūciabo aduersum me iniquitate
mea domino: et tu remisisti impietate cordis mei. Neq; em
parū nobis cōfert ad magnitudinē pctatorū imminuendū
frequies eorū memoria/ et attritio. Est et alia uia opposi:
ut nemini: qui nos offenderit sucrensemus: sed iniurias
omēs magno et generoso animo oblitionē mādemg. Vis
et tertia audi damelem: pctata tua eleemosynis redime:
et iniquitates tuas miserī tor dnis pauperū. Accedit et alia
uigis stabilitet oratio/ et ī deprecationibg ad deū cū puritate
psuerātia quēnō parua nobis affert cōsolationē: et a pec
catis nos abluit. Jeiunium ad hec cū proxīmi caritate ma
iorē m modū diuina in nos ira extinguit. Jgnē nāq; ardē
tem extinguit aqua: et eleemosinis purgant pctata. De
cursis igit hīs uijs omnibus et repetitis ītsdē assidue psue
remg. Hoc pacto nō modo ptīta abluemg pctata: sed ī poster
maximū cōsequemur emolumētū. Quippe qui nullā dia
bolo dabimg occasionē: ut nos in uite desidia/ uel in exitia
lem aliquē affectū pellinat. Pterea neq; insanas disputati
ones neq; noxias inducet cōtrouersias ut ei moris ē: cum
otiosos nos et ostentantes nullāq; quo ad uirtutis uia diriga
mur: sollicitudinē habere cōspicat. Huic nos ergo insidijs a
diciū obstruamg. Vigilemg: sobrijs simg: ut in hac breuita
uita puo labore perpetua in etno illo seculo bona nobis cō
paremg. Gra et benignitate dn̄i nri ihū xpi: p quē et cū q̄
patri simul et spū sancto glia in secula amē

Hec lux uera q̄ illuminat omem hoiem uenīte in omelia 3ª
hunc mundum. Nihil prohibet: qui hodierna die eadem
uerba repetamg cū hesterna propē oportunitate
oīa cōpletī nō potuerimg. Vbi sunt hi qui ipm uerū deum
negant esse hic lux uera appellat. Alibi ipa ueritas/ et uī
ta. Sed cū meum locū uenerimg: aptg explicabimg. In
presentia autē necessariū ē id caritati uestre exponere

VIII.

Si illuminat omem hominē uemente in hūc mundū: quo
nā pacto tot hommes sine luce p̄manēt. neq; em omes xp̄m
cognoscūt. Quō ergo illuminat omem hominē. Illuminat
profecto: ap̄tū in ipsō. Si qui ante sponte sua nūctis oculos cō
uincētibꝫ ad huiꝰ lucis radios aciem dirigere noluerūt: nō ex
luminis natā in tenebris p̄stiterūt: sed malitia sua: qui spō
te tanto se dono indignos reddiderūt. Nam si gra: in omes
diffusa ē: nō iudeū nō grecū nō barbarū nō scythā nō
liberū nō seruū nō uirū nō mulierē nō senē nō iuuenē
effugit aut dedignat. Omibus eadē est. omibus se facilē ex
hibet. omes pari honore adiuocat. Qui aute ei munere frui
negligūt. hāc suam cecitate equo liberent examine. Cum
em omibus aditꝰ pateat: et a nemine prohibeat: p̄diti quidā
et neq; homines propria diuitaxat malitia ingredi recusant:
in mundo erat. Sed nō tāq; mundo equalis. Idcirco addidit. Et
mundꝰ per ipsum factus ē. Quibꝰ uerbis iterū te ad eā nam
unigemti reducit essentia. Qui em audit huic mundū ei o
pus esse: mihi penitꝰ insanat: mihi immineꝰ glorie dei atq;
hostis sit: dūo uelit nolit ante opa sua eoꝝ cōditorē fuisse
cōfiteat necesse ē. Quocirca magis magisq; mdies admira
tus hūm paulū samosatensis insaniā: quo uultu tā manī
feste audeat repugnare ueritati: seq; ipm̄ spōte sua in erro
rem p̄cipitē dare. Non em in ignoratione sed cōsulto erra
uit nō secus ac iudei. Nā quēadmodū hui hom̄ gratia fidei
firmitudine prodiderūt: et xp̄m unigemtū dei filiū intelligē
tes: principiū tamē gra nolueruūt fateri: ne e synagoga
eiicerent: ita et illū: ut mulieri cuidā rē gratā faceret: sa
lute sua inquiūt cōtēpsisse. Erant profecto et molestū q̄dā
e mansi gloriē uis: que facile etiā sapientū oculos possit
perstringere nisi temperet. Q̄ si ambitio hoc potest: lōge
magis hic qui ea uiolēcior ē affectus. Idcirco ad iudeos christꝰ
quō inquit potestis credere: qui gloriā abinuicē accipitis. et
gloriā q̄ a solo deo ē nō quēritis? Et mundꝰ eū nō cognouit.
Hoc loco mundū pectantiū multitudine et terrenis rebus
dedita stultūq; et abiectū: et oibꝰ obnoxiū p̄turbatiōibus uulgꝰ
appellat. Nam dei amici et uenerabiles illi uiri etiā ante
xp̄i incarnatione ipm̄ cognouerūt. Et q̄ patriarcha ei p̄mīs
ser adiectū ipē christꝰ nōiatim testat: abraā pater uester

exultauit: ut iudet die meu: iudit et gauisus e. Et q̄ dauid iudeos
argues igr. Quo dauid in spu dnm ipm uocat? Dices. Dixit dns dno
meo sede a dextis meis. Et frequenter meos fuerit oportuit memimit: et q̄
reliqui prophete eande habuisset cognitione. Aplis petro omes pro
phetas a samuele cognouisse eu: et ea q̄ die fui multo ante tpr p̄
dixisse his uerbis attestat. Et omes prophe a samuel et deinceps qui
loquuti sunt adnuntiauerut dies istos. Iacob aute et pat quemadmodu
ait/ et apparuit deo et loquuto e multa/ et magna eis se daturu bona
2ª pollicitus: que q̄de re executo e/ ad hec obiecerit quispia. Quo igit pac
to multi prophete cupierut iudere: q̄ iudetis et no iuderut: et audi
re q̄ auditis: et no audierut? Nisi q̄d no fuerut eo cognitionis prin
3ª cipes. fuerut sane. q̄ ex hac eade p̄texta: ex qua no illi ea cognitione
p̄uiatos fuisse prophetas arbitrati sunt/ manifestu face tepta bi
mo. Multi igr cupierut iudere: q̄ uos iudetis. Noluerut ergo ipm
ad nos uenturu: et q̄ fecit fatetur. Nisi em nouisset/ nullo pacto
iudendi flagrassent desiderio. Nemo em q̄d ignorat cupere potest.
Noluerut igit ipm dei filiu ad humanu genu descensurum/ sed q̄ na
4º sist: q̄ neq̄ iuderut neq̄ audierut? ea q̄ nunc nos et iudetis et auditis:
5º Siquide et uoce eius illi audierut/ et ipm audierut: no tame i carne:
neq̄ cu hoibo conuersatez/ neq̄ nobiscu ta familiariq̄ libereq̄ loquete.
Q̄d sigmficauit: cu no simplicit dixit/ cupierut iude me sed q̄ uos iu
detis: neq̄ audire me: sed q̄ uos auditis. Itaq̄ licet no ipi q̄ aduetum
in carne cospicati sint: iuderut tame ipm futurum: que cupiebant:
6º et m que credebat/ cu eu nos gentiles attulisset/ et his uerbis p
cotanter: Quid superiori illo tepore: cu nodu humanu genu aspicer
fatiebat xps? Quid tade fine ipm expectauit? ut nre saluti cosule
7º ret: cu tam diu nos neglexerit? Respode debmo. q̄ an id tepo i mu
do erat: et opa sua suma curabat prudetia. Neq̄ uenerabilibo illi
et sanctis uiris ignorabat. Si no/ q̄ no omes eu tunc teporis/ sed boi
tatis/ et uirtute pditi/ et sanctimonia/ cognouerit: ideo mo cog
nitu dixeris: hac etia one nunc nr cognitu dixerimo: cu no ab
oibus cognoscat. Sed qte admodu impietia nemo eoru gra: qui
deu ignorat: cognoscetibo no tredet: ita neq̄ de superioribo illis
teporibus dubitandu est: o piltis em et ut rectius dica claris illi
8º et pstatibo uiris cognitu est/ q̄ si quis p̄tectaret: quie obre no oes
eu tunc tredidert: neq̄ seruierut/ sed iusti dei taxat/ cu rursus
9º interrogabo: quid hoc etia tepore no oes eu cognoscut. Et q̄d de xpo
loquim? Cur ipi pars no omes neq̄ nunc neq̄ antiquit habuert

VIII

rogmnone:- Verū alij omnā sponte sua ferri aiūt. alij demoibus
umuersi orbis prouidētia ꝓmittūr. Sunt q alīi ꝑ hūr deū effin
gant. Non nlli oppositā potātē deū impie asseuerāt. et leges eq
mali cuiusdam demōes arbitrāt. Quid ergo hac nos causa deum
esse negabimq:- Quoniā nō nulli ipm negat:- et malū ipm esse
profitebimur. qm malū impie autumat:- Q3 omitte q3so stulti
tiā. et ultimate msania liberū redde. Nā si stultoru iudicio ad
nostras mētes ddoctīna mformādas diceremr: nihil esset relīq:
quū cadē sibr cōphenderemur msania. Nemo solem dixerit om
nis noxiū: eo q nō nulli mihi sunt hebetiori: sed q3 accōmodatis
simū. et ex acute mtuētibq ergutilitas iudicatr. Neq3 mel q3qua
amarū gustu iudicauerit: qm tale egrotātibq iudeatr. Deū aiūt
ex mfirmoru et ignorātiū iudicio / uel non ee / uel malū ee / uel
aliq3do rebq humanis prouidere: aliquādo eas negligere opinari-
tō sam horis / uel msani potius: et ultimo furore ꝓsi merito dix
erimq. et mūdq eū nō cognouit mgr: sed ñ: quibq mūdq digno nō
erat eū cognouerūt. et tantam ignorationis mseruit. Non
eim smplitr mquit. Nemo eū nō cognouit: hoc e q tātū mū
do mherent / q mūdo imittr: quiterrena diu taxat sapiūt. hinc etiā
xps eos appellare cōsueuit. pater scte mgr et mūdq te nō cognouit.
Neq3 filiū tm / sed et patrē mūdq ignorauit: q3dmodū diximus
Nihil etem adeo mētē ꝑturbat: q3 secularibq iis rebq mherere. Cū
igit hec nobis luce clarius pateat: huiq mūdi illecebras / tumul
tia q3 et frena totis uiribq abiiciamq. Neq3 em mquare: et nul
lius momēti: sed ī maximo bonoru desiderio acripmq. Sic dē
nullo pacto fieri pōt: ut qui oīa ad pntis uite voluptātē refert:
is celestibq bonis fruatr. Sed necessariū e. qui terrenis rebq mi
hiat: a celestibq deridat. Nō potestis mquit deo seruire et mamo
ne. Vnū teneamq: alterū odio habeamq oportet. Horquoq ipsa
rerū clamat expietia. Quippe qui pecuniarū deridet trepidi
tate ñ maxime sunt: q dei flagrat desiderio: ut cōtr qui illas
ꝑpiue admiratr. hij maxime sunt: qui in dei amore habet
remissiore. animq em qui pecuniarū trepiditate distrahit:
nō facile ab his abstinet: que deū ad ira ꝓuocat: utpote qui al
terius seruq sit dns. oīa ipi cōtra diuinas leges ꝑpietis. Sobrij
igit sitis aliqn: et exactenū: et tm nostrū debeamq seruitutem:
intelligamq. Cuiusq diu taxat regnū desideremq. clameq. ꝑtra
defleamq tpa: q3q mamone seruiniq: Cuiq grauī et ītol

rogmnone:- Verū alij omnā sponte sua ferri aiūt. alij demoibus
uniuersi orbis prouidētia ꝓmittūr. Sunt q alīi ꝑ hūr deū effin
gant. Non nlli oppositā potātē deū impie asseuerāt. et leges eq
mali cuiusdam demōes arbitrāt. Quid ergo hac nos causa deum
esse negabimq:- Quoniā nō nulli ipm negat:- et malū ipm esse
profitebimur. qm malū impie autumat:- Q3 omitte q3so stulti
tiā. et ultimate msania liberū redde. Nā si stultoru iudicio ad
nostras mētes ddoctīna mformādas diceremr: nihil esset relīq:
quū cadē sibr cōphenderemur msania. Nemo solem dixerit om
nis noxiū: eo q nō nulli mihi sunt hebetiori: sed q3 accōmodatis
simū. et ex acute mtuētibq ergutilitas iudicatr. Neq3 mel q3qua
amarū gustu iudicauerit: qm tale egrotātibq iudeatr. Deū aiūt
ex mfirmoru et ignorātiū iudicio / uel non ee / uel malū ee / uel
aliq3do rebq humanis prouidere: aliquādo eas negligere opinari-
tō sam horis / uel msani potius: et ultimo furore ꝓsi merito dix
erimq. et mūdq eū nō cognouit mgr: sed ñ: quibq mūdq digno nō
erat eū cognouerūt. et tantam ignorationis mseruit. Non
eim smplitr mquit. Nemo eū nō cognouit: hoc e q tātū mū
do mherent / q mūdo imittr: quiterrena diu taxat sapiūt. hinc etiā
xps eos appellare cōsueuit. pater scte mgr et mūdq te nō cognouit.
Neq3 filiū tm / sed et patrē mūdq ignorauit: q3dmodū diximus
Nihil etem adeo mētē ꝑturbat: q3 secularibq iis rebq mherere. Cū
igit hec nobis luce clarius pateat: huiq mūdi illecebras / tumul
tia q3 et frena totis uiribq abiiciamq. Neq3 em mquare: et nul
lius momēti: sed ī maximo bonoru desiderio acripmq. Sic dē
nullo pacto fieri pōt: ut qui oīa ad pntis uite voluptātē refert:
is celestibq bonis fruatr. Sed necessariū e. qui terrenis rebq mi
hiat: a celestibq deridat. Nō potestis mquit deo seruire et mamo
ne. Vnū teneamq: alterū odio habeamq oportet. Horquoq ipsa
rerū clamat expietia. Quippe qui pecuniarū deridet trepidi
tate ñ maxime sunt: q dei flagrat desiderio: ut cōtr qui illas
ꝑpiue admiratr. hij maxime sunt: qui in dei amore habet
remissiore. animq em qui pecuniarū trepiditate distrahit:
nō facile ab his abstinet: que deū ad ira ꝓuocat: utpote qui al
terius seruq sit dns. oīa ipi cōtra diuinas leges ꝑpietis. Sobrij
igit sitis aliqn: et exactenū: et tm nostrū debeamq seruitutem:
intelligamq. Cuiusq diu taxat regnū desideremq. clameq. ꝑtra
defleamq tpa: q3q mamone seruiniq: Cuiq grauī et ītol

ꝯ rogmnouit sed mūdq eū

lerabili ingo abierto xpi mgu et lene et facile subeamg. Nihil
em eoru: q inamana nobis xps p̄opit. Siquidē illud om̄ mm
ritias/ hic totra om̄ amore/ oibus salute dicere. Illud nos luto
et terre affigens (neq; em aliud auriu ē) ne noctu gdē uel mīmu
respirare nos sīnit. hic nos mani et sup̄ficiarea riua liberat:
iubetq; ut m telo thezauros sine ciuusq; furia p̄a iustitia recōda
mg. Illud post īmōs sudores atq; miserias neq; nobis adesse: neq;
auxiliu m necessitatibg prestare potest: q̄nis multa et grauia
perpessi smg: ut eig legibus pareamg: īmo uchemēter ouc affert
supplitio. Hic et si nobis amaritudīs talīt promittat: nūq;
tamē nos sme merede dimittit: sed m credibili liberalitate nos
donat. Nōne sūme profecto demēte ē: ta lene: ta ingratu ip̄e
riu: et tanis redūdas bonis: ut ingrato et foedissimo seruias ty
rāno totepnere: cui mhil neq; mhac neq; t eria uita ijs q ipsi
paret et seruiunt: afferre possit utilitatis. Neq; id solū graue est
et molestu: q nullu laboru p̄miu reddit. Verū q inuēris sibi ob
sequētes ut ia dixim⁹ malis attriumulat. plurimi em ex ijs qui
illic truciat: eo q pecuniis seruierūt: earuq; cupiditate indige
tibg mhil erogarūt: penas luūt. q̄d nenobis arridat: dispergamg:
demg pauperibg. et nox ijs hmg iuste curis: sollicitudīnibusq; ereo:
qd illic nobis: mpedet supplitio aminiu liberemg. et p treis pecu
niis iustitia telo recōdamg. ppetuos colligamg thezauros: qui
una t telu nobiscu euadēt et p̄sūre: et nobis periclitatibg p̄sto adee
et audire cōclare possint: quē si nobis propitiu: uto optamg et i
hac uita/ et in die illa habuerimg: fidenter ijsbonis fruamur
q̄m celis diligētibg se ꝑparauit: q ut ia omes cōsequam. gra et beng
nitate dni nri ihu xpi: cui quo pri gl'ia sil' et spu sco i scla

In prop̄a uenit: et sui cui nō reteperiūt. Si priorū memini omelia 9
ns sermonū fres dilectissimi: fidentig ia: q sequiū t sup̄ eis:
magno cui emolumēto edificabimg. Sic em et uos melig edoceri po
teritis et nobis nō multo opg erit labore: cui ex discēdi cupiditate
ac uitig ꝓficiēdi uia pateat. Qui em id qd accepit amittit: semp
indigeat: oportet: nec ullo umq; tpre quicq; cōsequitur. Qui uero
accepta custodit: et ijs indies aliquid superaddit ex discipl'o q̄ ꝑmu
nēr procul dubio euadet/ nō mō sibi sed oibg utilis. Quocirca
ergo hac omem cōtionē futura expecto hoc ex credibili uro au
diendi desiderio/ et mira adtentione cōiectatg. Agite ergo cuq; sub

IX

certa et firma custodia in animis uestris xpi thesaurū deponamꝰ.
Et que nobis hodie proposita sūt: ea qꝫ tū nobis spūs scī gratia sup
peditabit. explicemꝰ. dixerat euangelista. Et mūdꝰ eū nō rognō Johes
uit. quod de superioribꝰ illis tēporibus locutꝰ est. Nō immerito iam
ad p̄dicationis tēpora descendit: aitqꝫ in propā uenit: et sui eū nō
receperūt. Suos hoc loco iudeos appellat tāqꝫ popl'm potētē: et sub q
omēs fere hoīes cōprehenderet. Et qūadmodū supius mīrati
dimis amētia admiratꝰ/et de cōi natā erubescens mquit q mū
dꝰ per ipm factꝰ ē: nec tame cōditorē suū cognouit: ita m hoc
ītm loco iudeorū mīrtudisqꝫ egre ferēs p̄fidia/m grauiorē prorū
pit ac cusationē. Inquit em et sui eū nō receperūt: cū ad eos uenisset.
Nec ioānes solum/sed et prophete quoqꝫ/et dēceps paulꝰ hoc inde
cōquesti sūt. Et quidē prophete ex p̄sona xpi clamauerūt: populꝰ: ppha
qui nō cognouī seruiuit mihi. In auditu auris obediuit mihi. fi
lij alieni mentiti sūt mihi. filij alieni inueterati sūt: et claudicauerūt
a semitis suis. Et ītm. Quibꝰ nō ē narratū de eo: uidebūt. et
qui nō audierūt cōtemplati sunt: et inimicis sū nō q̄tibus me. pa
la apparuī ijs: q me nō interrogabāt/paulꝰ ante ad rōnos. Quid gr paulꝰ
igr qđ q̄rebat isrl' hoc nō ē cōsecutꝰ: electio autē cōsecuta ē. Et ītm
Quid ergo dicemꝰ: q gētes q nō sectabāt iustitiā: apphēderūt iusti
tiā. Iustitiā autē: q ex fide ē. Israhel uero sectans legē iustitie: in
legē iustitie nō peruenit. Et sane plurima admiratiōe dignū ē: quo cāō
pacto qui ī prophārū libris eruditi. ocoyses et religiosi dēceps
pphās singuli diebꝰ plurima de xpi aduentu loquentes audierāt: p̄te
rea xpi signa et mirabilia quotidie facientē: et secū diutius cōuer
sātū uiderāt: necꝫ simentē adhuc discipulos: ut ī gētes dis
pergerēt: et ī samaritanorū ciuitatē īgrederēt: necꝫ ipsum
eas mgressum sed ubiqꝫ asserērent missū se ad omes: que peruert
de domo isrl': tame cū signa uiderēt: prophetas freqter audirēt:
quotidie ab ipō admonerēt: tam surdi pmanꝰ/et ceci p̄stiterūt:
ut nihil eos ad ypi fidē posset adducere. Gentiles autē nihil eius
cemodi uiderāt: nullos de deo sermones ne ī somnis quidē acceperāt: sed in simulacrōrū fabulis uersati (hoc em gentilium phia est
hoc poete) et deliramēta euoluētes lignis et lapidibꝰ affixi mū
cubuerāt/necꝫ doctrine necꝫ ulle gre quicqꝫ utile/boni ue cōspi
cabātur. Eorū nāqꝫ uita q̄ doctrina īmundior erat et sceleratior.
et quid ita nō esset: cū uiderēt deos suos m oibꝰ flagitijs/scele
ribusqꝫ delectari. Et uerbis quidē obscenis/rebꝰ autē obscenio

ribus roli: quibus et festiu diem et cultu ipsis exhibere sear-
bitrat. preterea nefandis etiã pueroriu cedibq uenerari. ozia-
si m ihs illos imitabant. tti tamẽ ciu m irriu malitie pela-
gus demersi essent: repete tãp machina quada ad supna impul-
si ab ipo celo clari apparuerut. quoña pacto hoc factu e. audi pau-
lu. Etem ille beatꝰ e: q hec deliget mgrit: neq cessat: quousq eoru
causas inuenerit: et m omes diffuderit. que igit e causa. et q
obre iudei tã obstinate mdiruerut. audi tp illu: cui immste-
riu hoc creditu e: et q hec aperit hãt mltitudinis solues dubi-
tatione. Ignorates mquit iustitia dei et qrentes propria iustitia
statuere iustitie dei nõ sunt subiecti. ppter ea ita indurauerut. Et m
hoc idem alit mterpretatꝰ ait. Quid ergo. q gentes q nõ sectabãt iusti-
tia: apphenderut iustitia. Justitia aute q e ex fide. Israhel uõ
sectando legem iustitie: m legem iustitie nõ puenit. Dic quare?.
Quia nõ ex fide. offenderut em mlapide offensionis. hoc e diffi-
dentia eis horu malorum fuit causa: quia stultitia peperit. Cui
em antiquitꝰ q; gentiles/et legem/et dei cognitione/et alia: q paulꝰ
comemorat tãp et pfectꝰ iudei habuisset: mde pꝰ xpi aduetum
eodem honore/et hos/et illos/ex fide uocatos uideret: mhilꝰ citcumcisois
gra post fidem se gentibꝰ superiores: stultitia sua i tumdia exarserunt
et meffabile tnicsaq dñi nõ tulerut benignitate. Quod nulla
alia causa: q ex superbia et prauitate sua eis arridet. Quid em om
stultissimi obhiamtate clemetiaq talios collata offendim. Nugꝰ
tira bona aliorum communicatione minuebat? Sed certa pferto malꝰ
e: q mhil oportuni/mhil utile mtelligere pot. Sed q; primu om
obliuiscit. offensi itaq q; socios eiusde habituri esset familiari-
tatis/contra se ense strinxerut. et lege a se diuina abiecerut be-
nignitate. Nec imerito. amice ei igit nõ tibi satio tuiria. Volo
etiã et huic nouissimo dare sicut et tibi. Immo neq; dignus sum q
bꝰ ita respodeat. Ille em et si egre ferebat: narrare tamẽ poterat
totꝰ dies labores erumpnas/estꝰ/sudores. Hi aute afferre potuisset/
nisi desidia: luxuria/ mniia vina. que sep oes pphe suis pfecuisse
accusationibꝰ: qbꝰ nõ mmꝰ q; gentes deu offenderut. Quod paulꝰ
hijs uerbis significauit. nõ em e distinctio iudei et greci. omes em
peccauerut et egent gloria dei/iustificati grate p gram ipi. In qua
epla et utilit admodu et sine dispu. Certm superi grauiori eos sup-
plicio dignos ostendit. Quicuq; em i lege peccauerut: p lege iudicabu-
tur. hoc e genꝰ. Quippe qui cu nã etiã lege habet: q eos accusat.

XX

neq; hac tm causa: sed qđ fierit apud gētes auctores: ut deo ma
ledicēt. Nome nisi igt p nos blasphemat te gētes. Cū igit hoc max
me eos offendēt (et ei extrinsione credēt bo nom et admirabile
videbat) idcirco petrū accusabat: cū ad ipos a cesaria rediret: q ad
hoies habentes ppitū diuertisset: et cū his comedisset. Qui cū
dei intellexisset dispensatione: rursus admirabat: quō inter
gentes donū spūs scī diffusū esset: et stupore qđā nūc tā mopiatā
rem se expectasse significabant. Hoc cū itelligēt paulus maxime
eos tangere in eo imorat: ut eorū tā inflatā retuderet superbiā: et
q̄nā pacto hoc facit inde. Cū de gētibo disputauerit: ostēderitq;
nullā eos habē excusatione neq; salutis spē: et attritate eorū per
sā doctrinā: et immūdā uitā accusauerit: ad iudeos sermone uertit,
Iudea prophā oībo collectis: qbo ille scelestos quosdā: et dolosas et sub
dolos: et oēs sil mutles factos: et neminē require deū et declinasse
omes: et alia huiōi addidit. Scimo autē q̄m q̄cūq; lex legē loquit
ūis q̄ lege fiūt: logē ut oē os obstruat: et subditus fiat ons mūdo deo:
oēs em peccauerūt et egēt gla dei. Quid te effers inde? qđ superbis?
et em os tuū obstruisse: et tua pereūt audatia: et cū oi mundo etiā
tu factus es subditus: nec recto ac ceteri omes: ut gratis misericordiā
diges. Oportebat si benigne eras/et rectus/et debita habebas i deo
fiducia nō sine pacto ūis: q̄ cōsecuturi erat et miam et salute pro hu
manitate mundere. Oq̄ maxime em prauitatis e ut alioru cōmo
da inuido animo quis ferat: p̄ripue si nullo sui detrimēto id fiat.
Nā sīlioru salus tuis cōmodis officeret: esset fortasse dolori tuo in
dulgendū: q̄ q̄ neq; ho sapiēte decet. Q si neq; p̄xīmi dāno aliq̄d
tibi luc/neq; felicitate detrimēti p̄uenit: quā obrē torqris: si q̄s gra
tis salute assequit? oportebat sane: ut dixi: si bonis/si p̄batis esses
moribo: ā gratis gētibo salo elargita sit: ea mīme inq̄o aio ferre.
Cū autē dīo eigde sis reo cūctis: cuiq; offenderis: alienis cōmodis do
les et superbis: fāq; tibi soli sit obnoxiū: cui gratia largiat. Hoc p̄fecto
nō iudicie tantū sed ultrē demētie e: et q̄tūuis g̃uissimis dignū
supplicīs. Superbia nāq; maloru oīm radice m te plātasti. Idcirco
sapiens p̄cipiū ea p̄cti hoc e radicē fonteq; et matrē appella
uit. p̄hat p̄mo homo a beata illa paradisi sede deiectus e. p̄hat q eū
decepit diabolo a tāte dignitatis fastigio deiecit. Quare cū ūus
tus ipe atq; scelesto hui⁹ p̄cti nātam uim̄q; itelligat: q ex ipo
etiā celo possit creatam deicere: hāc uia aggressus e. Cū ada e tā
ta gl̄ia deiectus. Quippe cū deo silez eū futurū p̄fiteretur:

sup̄bia extulit: et ad mia p̄cipitē deuoluit. Nihil em̄ tā alienū a
diuino amore hominē reddit. Nihil tā facile i geēna intrudit: q̄
superbie insania: sub qua ois nostra uita immūda ē. Quamus pudi
tina/ virginitate/ ieiunio/ oroib9/ eleemosina: q̄mus oi demq; vir
tute p̄stemus: īmūdo miquit ap̄d deū ois superbus. Coerceamus
ergo hāc animi elatione: huic fastui penito tollamq; si mudicer
et eo: qđ diabolo paratū est: supplitio nolumq; liberari. Supbo eme
odē quo dyabolo truncatu dānat. Audi paulū. Non neophitū: ne
superbia elatq; īcidat in iudiciū madat/ et īlaqueum diaboli. Quod īcidit
qđ in laqueū: in ipsam damnationē/ īpium supplitiū. Quoniā
igit̄ parto hoc euitare discrimē potis: si terū cognatam/ multi
tudinē sceleru/ tormētoru magnitudinē: et coru q̄ īhac uita
pulchra uidēt. fluxū imbecillitatē q; nihil a feno differentem.
et uermis floribq; laguidiore reputabis. Si hec frequēt animo mse
derint cogitationes et eoru: qui recte uixerint: memmerimq;
nullo nos conatu nullis uiribus diabolq; īflare potūt: neq; oc
casionē ullam/ aut ansam: qua nos oppugnet: inuenerit. bonq
auite et mitissimo humiliter deq/ ipse et nobis et nobis cor cō
tritū p̄beat et humiliatū. Sic em̄ et hec alia bona opa de nobis
exitare poterit ad gl̄iam dn̄i nr̄i ihu xp̄i: cū q̄ p̄ri gla et spi
ritui sancto īsēcla sēcloru amen

Ingressa uenit: et sui eu nō reperiūt. Clemētissimq; et benig
nissimq; deq dilectissimi oia et facit et molit: ut nos ad sectā
das vtutes illuminet: et uniuscuiusq; bonū esse iuuat. Nemine ta
me cogit. Suadet autē ut recte faciamq. Quicūq; ipi assen
uerit: et allicit et trahit. propterea cū uenerit īuidit alios eum
receperūt: alios neglexerūt. Nullū em̄ seruoru deq iuuat inuitum/
nullū coactū: sed eos tantū: q̄ spōte sua ipm̄ optat: ipm̄ ap̄le
ctit: et gratū se ei seruitutis habere intelligit. Hoies ei utpote
q̄b9 nctio seruoru opa/ et seruitio opq est īprobos/ et dicto nō au
dientes seruos: possessionis iure coerceat. Deq autē cū sibiipi sufficiat et nullo īdigeat: nec diutaxat salutis gra oia opat. Nosq;
ipos nostri arbitrii/ et uiuis eē/ libere p̄mittit. Idcirco cogit neminē.
ad uram tm̄ modo spectat utilitatē. Q̄ si nolentes ad seruiendum
trahēt nō seruo eis deberet: ac si nullū p̄stitissent seruitiū. Quam
igit̄ causa dicet quispiā: q̄ ipi parere noluit supplitio afficit. Qđ
minat geennā ihs: q̄ precepta transgrediūt. Quoniā maio
rem īmodū eoru qui hortatu et suasionibq; huius nō adducuntur

cura hȧbet: et cū bonǧ bemgnǐtǎ ſit. Quāobrē cū priore hoc eſt
benefitiū iudīm cotēptnamǧ: nulliſǧ aut ſuaſiombǧ aut p̄mīs
audire ſeliusǧ. altera pene ꝛt ſupplicū aggredit. amariſſima
quīq̄ / maxime tamē neceſſaria: priore epī cotēpta / neceſſari
o ſcdā agendū ê. Nā et legū latores multis et grauibǧ cotra
errātes. ſupplicīs animaduertūt. Non tamē eos propterea aſper
namur. ſed longe magis ſanctionū illarū grā ueneramur:
q̄ nullanā re mdigētes: uel potǧ neſcīs: q̄ futuri ſit: q̄ ex ipo
rū legibǧ fructū ſmt p̄ceptori: tamē uite nre curā habuerūt.
eoſq̄: q̄ honeſte et probe viuūt: laudibǧ. qui male / et ꝓpera ſup
plicio p̄ſequūtur: et a ſceleribǧ arcent: ac ſi hūana offendāt
ſocietatē. q̄ſi hos et dilīgīmǧ et admiramur: lōge magis deǧ
ob īmēſam nrī curā: amore nobis cōplectendǧ ē. Et ēm max
ima et illorū et hmǧ erga nos p̄uidētie differētia ē. Ineffabi
lis profecto: et q̄ omē excedūt cogitatiōe diuine bōm
tatis diuitie ſunt. cōſidera q̄ſo. In propria uenit. nō ſue ne
ceſſitatis grā (ſufficies em ē: ut dixi: p̄ ſe diuinitas) ſed ad
ſuorū utilitatē: neq̄ tamē ſui eū reteperūt: neq̄ eū tantū
expulerūt: uerū. etā extīmēā erectū: occiderūt. Nō tamē
dei bemgnitas eos a pēnitētia excluſit / ſed tā bemgnū tā
facilem ſe eis exhibuit: ut modo uelīt: poſt tanta īiqtatē
atē abluere: et delere peccata per fidē poſſīt et tāq̄ nichil
unq̄ ſceleris cōmiſſent: omnis admirari. q̄ autē nō falſo /
neq̄ mamſ ſpei gratia hec loquamur. ex ap̄lo paulo planiſ
ſime cōſtat: qui cū xp̄m poſt eiǧ mortem p̄ſecutǧ eſſet:
et eiǧ teſtem multitudīs manibǧ Stephanū tradidiſſet: cū
p̄mū pemtuit: et errata ſua cognouit atq̄ reprehendit: nec
nō et: q̄ tātopere p̄ſecutǧ erat: ſe ſubiecit / et parauit: mī
p̄marios et familiariſſimos ī p̄dicatorē et magiſtrū uni
uerſi orbis aſſūptǧ ē. cū paulo ante blaſphemǧ fuerit p̄ſecu
tor cōtumelioſus: ut ipſe de dei ſalute / benīgnitateq̄ exultās
nullo rubore teſtat: ſed litteris / tanq̄ mōumēto cuida: q̄
ſuperiori tpe temē cōmiſerat: mādauit melǧ ratǧ priſti
nā uitā ſuā ab oībǧ accuſari diuini muneris magnitu
dinē oſtendendo: q̄ ſi meffabilē dei bemgnitatē uereq̄ er
rorē ſuū pala gētibǧ fatere tacuiſſet: propt̄ea aliquotiens
p̄ſecutiones / īſidias / bella: q̄ ī eccleſiā molitǧ ē: meminit. et
nūc quidē. Non ſū dignǧ inquit uocari ap̄s: eo q̄ p̄ſecutǧ
ſū eccl'am dei. Nūc q̄ uenit Ieſus: ut ſaluos faceret p̄cōres:

neq̄ reſilientes miſſos fānt: neq̄ fugi
entes negligūt

quorū p̄mꝰ ego sū. Et ut̄m audisti mea conuersione aliq̄n̄ in iu
daismo: q̄ maxie p̄secutꝰ sū ecclesiā dei: et expugnabā illā. tanq̄
em̄ uicē xp̄o redderet patientie: qui ipse ī se habuerat: ita prop
te et ingenue q̄rtope a p̄ncipio xp̄m̄ oppugnauerit: et quo pacto
hostis et ūnmrꝰ sit salutē cōsecutꝰ p̄fiter. ex quo bona etiā spem
despātibꝰ p̄bet. Nā propt̄ea mgr se misericordiā a xp̄o cōsecu
tū: ut et patiētia et īmēsē bōtatis eiꝰ diuitie ī ipō p̄ncūi os
tenderētur ad īformādū eos qui credituri erāt ī illū ī uita eēna.
Grauiora em̄ cōmissa erāt: q̄ q̄uenia digna essent. Que quide
euāgelista ostendens ītgr. In propria uenit. et sui eū nō rece
perūt. Vnde uenit qui oīa implet. qui ubiq̄ p̄s est. Que
locū adūetui suo uiatiū reddidit: qui oīa manu cōprehendit.
oīa sustinet. locū quide nullū. Quomodo descēsu suo ad nos
id fecit. Quoniā et si ī mūdo: adesse tamē nō uidebat. cū ad
huc nō cognosceret. post aute seipm̄ ostendit: cū mām car
nē induere dignatꝰ est: et hāc eiꝰ apparitionē et descensum
aduentū appellat. admiratione profecto dignū: ut discipu
lus ī magrī sui cōtumelijs cōmemoradis nō erubescat sed
aperte oīa litteris mandet. Etem̄ nō p̄uū hoc ueritatis argu
mentū. Nā quē pudet: grā aut̄ pietatis/ nō facientis cōtume
liam pudere oportēt. At hic post tanta. tm̄ia magis etiā da
uit: cū adeo hoībꝰ cōtumelijs cōsuleret. Illi aute iniqui
et scelesti. omn̄ iudicio apparuerit: cū tā beneficū tā libe
ralem/ tāq̄ p̄m̄ cū atq; hostem expelleret. Neq; ī hoc tm̄ū
sibi ipis obfuerūt: sed q̄ nō assecuti sunt: q̄ esset: si eū recepis
sent. Quotquot aute receperūt eū dedit eis filios dei fieri. Quod
nō dicis nobis Ioānes eorū etiā suppliciū: qui eū nō recepe
rūt. sed tātū q̄ sui erat: et ī propria uenies a suis mīme
receptus e. Quod aute ex hoc eis supplicium maneat: silentio
pretereūdū. Ita em̄ maiore ī modū eos p̄terrere: et diuitie
illam ingratitudinis mollire poteras. Quanā igit̄ grā id
subticuisti? et quodnā maiꝰ supplicium esse posset: q̄ si in eo
rū ponat̄ arbitrio filios dei fieri: et nolint. Sed spōte sua ta
ta se nobilitate tāto honore ī dignos efficiat. Verū em̄ uero
nō ni hāc dūtaxat uita cruciabūt̄: cū nichil acceperit: sed ī
igne dānabuntur perpetuū: ut ī sequētibꝰ patebit. hoc aute
m loco eū recipiētū ī mensa bona breui enarrat. Quotquot
aute receperūt eū inq̄t: dedit eis potestate filios dei fieri
siue seruū sint siue liberi/ siue greci siue barbari: siue scythe/

siue sapiētes/ siue ꝟsipiētes/ siue uiri siue mulieres/ siue pueri siue senes/ siue nobiles siue ignobiles/ siue diuites siue pauperes/ siue pr̄ncipes siue p̄uati om̄es iequit̄ code dignati sūt honore. fides em̄ et spūs sancti gr̄a mortaliū omī diuersitate rōprehendens una redigit forma/ et uno regio caractere mp̄mit. Quid hac hūamtate par.? Rex code quo nos uno formatq; e. Seruii eade cū rege natura cōmunicat: et nō nūq; meliorib⁹ prediti sunt moribq. Noli dignat² Rex ꝛ excercitū suū asserere: qui seruuli sunt condicione. Vnigenitq; aute dei filiq; neq; publicanos/ neq; magos/ neq; seruos/ et hūs etia despicatiores/ et pauperiores homies nōnullos etia manco/ distorto/ et sordido corpe m filios accipere nō dedignat². Tanta fide nis tā tagre exuberātia. Et qteadmodū ignis: si metallorū terrā attigerit: eāq; p̄mū aurū reddit: sic et lōge magis pro luteis aureos eos baptisma facit quos abluerit: cū spūs sancti tāq; ignis illa ipsa hora animos nr̄os igrediat²: et serena absumpta filitudine: celeste illā noūā et claram tāq; ex formare fulgere referat. Et cur nō dixit: fecit eos filios dei fieri? Vt ostendēret mlta nobis opus esse diligetia: ut adoptionis p̄ baptisma nobis impsā imagine pura seruemq/ atq; tractā. preterea q; nemo hāc nobis pot auferre potūte: nisi p̄mū nobis ipis abstulerimq. Si em̄ qui ab hoibq auctoritate aliqua accipiūt: fatū fere possūt: q̄tū q; dederit. lōge magis nos q; hūt adeo honore assecuti sumus: si nihil hac idignū fecerimq potate: oim̄ erimq potentissimi: cū q; hoc nos honore dignat²: iter oēs maximq sit. et pstantissimq. credit adh⁹: q; p̄ ea p̄ticula gr̄az nō temere: neq; sine labore nr̄o nos ihūdi significat²: sed cū ipi uolumq cū ea igrimq. In nra em̄ potate e filios dei fieri. Quippe nisi p̄mū ad ea accipiēda p̄opt̄ animū exhibeamq: neq; diuinū ad nos munq attedit: neq; quicq̄ in nobis op̄at². Vbiq; igit² nō uolētū/ nō coactū: sed uolūtariū penitq; et liberū nobis ostendit arbitriū. q; ih⁹ i loco significauit. In ipsis em̄ artamis et sinistris hominis dei q; de e da regrām: hois aute fide adhibere. p̄ea nō p̄ua op̄q e diligetia Siquide ad aie puritatem seruāda nō satis e baptizari sū taxat et credē: sed si ꝑpetuo en firui mūdia et pulchritudine uolumq: digna se uita exhibere oportet. Tale se nobis deg exhibuit. q; em̄ p̄ mistica generatione oi priori tūme abluamur: p̄ baptisma nob largitq e. q; aut i puritate mētis i posteru p̄stemq: neq; ullis āplis sordibq uita coinquinemq: nr̄e iurtutis e: et diligētie

Idcirco et grationis modū meminit: et carnalium ptium coparatione hāc
significat excellentiā: cū nēc qui nō ex sanguinibꝫ: neq; ex uoluntate car-
nis: neq; ex uoluntate uiri sed ex deo nati sunt. Hoc aūte fecit ut multi-
tudinē et humilitate prioris ptis ex sanguinibꝫ et carnis uoluntate: et
magnitudinem / prestantiaq; alterius p̄ gram cognita: magis gl̄-
dam inde de eo / et genitoris uiri beneficio sentiamꝫ: neq; ptia dei-
cepś curā adhibeamꝫ. Verū maiorē modū nobis formidādiē: ne
pulchra hac stola / segnitie postmodū et sceleribꝫ nostris sordidata /
e cubiculo thalamoq; exīre iubeamur: ut quisq; ille virgines satuc / etris qui
nuptiale uestē nō habebat. Sicq̄ ille ex comitiis erat: exclusq; tamē ē:
et quē mutatus / et tāto honore acceptus: dnīm qui se mutauerat:
contumelia affecit: Audi q̄ miserā: q̄ luctuosā pena dederit. Cū enī ad
tā splēdidā et tā lautā mēsam ueniret: nō modo comitio prohibi-
tus est: uerū et manibꝫ ligatis et pedibꝫ i tenebras mittit exte-
riores: ubi et ppetuꝫ fletꝫ ē: et stridor dentiū. Nolimꝫ igit nolimꝫ
mēq; dilectissimi fidē nobis ad salutē satis esse existimare. Nā si
uita pura exhibuerimꝫ: et hac celesti uocatione digna nos mdu-
erimꝫ uestimēta: qbꝫ ad nuptias admittamur: nihil nos eripiet
quīe eodē quo miser ille: afficiamur supplitio. Et enī indignū est:
cū deus et rex miles / et abiectos et nullo honore dignos homines
cōuocare: et a tuto ad mēsā suā arcessere nō erubescat: nos tanta p̄sera-
mus temeritatē: ut nec tanto quidē honore allecti meliores efficamur:
sed post uocationē in eade p̄seuerem⁹ malitia: adeoq; in credibilēq;
uocatis misamꝫ humanitatē. Nō enī idcirco nos ad spiritalem
hāc / et uerendā mysteriorū uocauit societatē: ut ueteri coinquinata ma-
litia ingrediamur. Q̄ si uocatis grā nolimꝫ: uti saltē nos uocatione
illa dignos exhibeamꝫ. Siquidē nō ille nos a tā admirabili com-
unarū coetu: sed nosipsos eiecimꝫ. Ille q̄d suum fuit summa parauit
diligentia. Nuptias fecit / ospesam sterni iussit. Seruos uocatum
nos misit. Venientes benigne et maxīo honore accipere dignatꝫ
est. Nos aūte ipm̄ comunias / nuptias sordidarū uestrū cōtumelia
hoc e sceleribꝫ nostris afficientes / non iniuria existimur. Hoc enī
pacto et nuptias et cōuiuas honorat: cū temerarios et impu-
dentes expellit. aliter reliquos mutatos offenderet. Sed absit: ut
quispiā tale experiat uocatione. Idcirco priusq̄ hec fierēt: ma-
data sunt litteris: ut earū minis perterriti nostros cōpescere
mus affectꝫ: neq; hāc ignominiā atq; supplitiū reipsa sed uerbo
tenus experiri festinemꝫ. Candida igit et pura stola idem i bora-
tione illam proficiscamur: qua uitam omnes cōsequamur

sed ut oī aperta turpitudine nō
indignas regis comitiis uestes
induamur

grā et benignitate

XI

Gratia et benignitate dommi nostri ihū xpi cū quo patri si-
mul et spiritui sancto gloria in secula amen

ET uerbum caro factum est: et habitauit in nobis. Vnū omelia IIª
uos in presentia: anteq̄ ad euangelica uerba ueniamq̄
rogatos uolo: id ne contemnatis obsecro: Quippe cū mihil
graue; mihil factu difficile petamus: neq; accipienti
solū mihi utile; uerū exhibentibus uobis longe utilius. Quid igitur
a uobis contendimus? Vtinam dieru[m] ebdomade; uel saltem
Sabbato cure uobis sit euangelicas lectiones legere: quas an
te has contiones in manibus habere; domi frequenter repete
re. Earum diligenter sensum disquirere: quid clarum; quid ob
scurum mihil sit annotare uelitis. Quid pugnare uideatur: cū
non pugnet. Ita omnibus penitus examinatis; his uos contio
nibus q̄ attentissimos exhibeatis. Hoc pacto nonparum utriusq;
nostrum emolumenta prouenerit. Siquidem nobis non mul
to opus erit labore: ut euangelii uim ostendamus: cum dom
ipsam uobis sententiam quantam ad uerba iam familiarem
reddideritis. Vos autem et acutiores; et perspicatiores effitiemi;
non ad audiendum; et doctrinam dumtaxat perapiendam: sed
ad docendum alios. Nam multi in presencia hic audiunt: qui
simul omnia euangelii uerba; et que super ipsa a nobis dicuntur:
memorie mandare conantur. Non tamen et si annum in hoc
consumeremus: ad modum proficerentur. Quamobrem? Quom
am nite impestiue et in sola tantum ecclesia breui tempore nieis
uacant sermonibus. Quod si qui sunt: qui negotia; occupatio
nesq; et publicarū; priuatarūq; rerum curas causantur: primū
in hoc non parum errant: q̄ in tot rebus uersantur: et uita sem
per secularibus negocijs affixi sunt: ut ne minimū quidem ni
hil: que maxime necessaria sunt: studium impendant. De
inde friuolam; et nullius momenti excusationem afferunt.
Cum accusari potius hac in parte eorum cum amicis possent
consuetudines et more in theatris et concessus: ut equorum
certamina speculentur: in quibus sepe uno diem totum consu
munt. Non tamen in his alias causantur occupationes.
Preterea rebus uilibus; et abiectis diligens adhibere studium

Johis chrisi Toams enar homelia

potesths. Diuinus autem si quando uacandum est: adeo nobis m
utilia/et nullius momenti uidentur: ut ne mi minimam quidem ra
ram in ys ponendam ducatis: Et quo nam pacto: qui ita statuent sentiu
spirare solemne ronspicari digm sunt: Est et alia his obstantibus
mepta excusacio librorū uidelicet mopia. Et diuitibus quidem
ad hoc respondere ridiculum est. Verum cum multos pauperes
hac frequenter excusaaone uti existimem: cum ys parumper iocari:
atq ita eos perrontari placet. Numquid omnia artis siue habeat
mstrumenta: et si mopia m ys conparandis admodum impediant
Nome igitur absurdum est: hic non causari paupertatem: sed dili
genter attendere: nequid sibi ad artem suam necessarium deficiat:
Vbi autem tantam sint consecuturi utilitatem/ occupationes defle
re/atq mopiam. Verum si quis tam pauper esset: ut nullo pacto li
bros sibi comparare queat: ex ex continua: que hic habetur: lectione:
mhil ex diuinarum scarum sentencijs ignorare licet. Quod si impo
ssibile uobis uidetur: non immerito uidetur. Pleriq n. peruam
bys sermonibus attentionem adhibent. Sed uix paucis auditis
qpr mium domum reuertuntur. Si qui remanserint: mhilo atten
tiores sunt. Corpore solo adsunt Sed ne ampluus querimonijs
uos tedio efficiam et tempus frustra conteratur. Agite euangeli
um aggrediamur. Tempus enim iam propositis uerbis nostrum
accomodare oracionem. Sed exaten mī queso: nequid uos prete
reat. Et uerbum caro factum est: et habitauit in nobis. Cum
dixisset ex deo/et filios dei factos: qui cum receperunt: tanti hono
ris causam adierit: q uerbum caro factum est/et serui formam
dominus accepit. factus est enī filius hominis dilectissimus
dei filius: ut filios hominū filios dei faceret. Supernū nāq
cum humili copulatum est Illud quidem nullo m proprium
gloriam detrimento affectum. hoc autem ex multa elatum hu
militate. Quod certe in christo factum est. Suam nāq naturā
descensu suo: mhilo inferiorem reddidit. Nos autem cum in
ignominia ante et in tenebris essemus: ad eterna supera ere
xit gloriam. Non aliter q̄ cum rex inopem mendicum q studio/
et benivolencia quadam alloquitur: mhil se indignū facit: illū
uero omnibus admirandum tollit reddit Quod si in cōtingē

XI

ti hominū dignitate mhil honoratiorem abiectioris consuetudo offendit: multo minus mmortalem illam substantiam: cum mhil non proprium habeat quod adsit: nihil quod absit: cū omna bona firma stabiliaq; m eternū possideat. Itaq; cum audieris: et uerbum caro factum est: ne perturbaris/ne ue tritubes. Non enī substancia transiuit m carnem: hoc nāq; erā cogitatumpium est: sed eadem permanens/seruí formā accepit. Sed quanā gracia hoc uerbo factum est: utitur/ Vt hereticorū obstruat. Cum n. sint: qui dicant magi nationem quandam: et figmentum esse: quectum q; de incarnatione ferantur: ab ipso principio eorū precepto bla sphemia factum esse asserit. Neq; substancie mutationem absit: sed uere carnis uult acceptionem ostendere Quemad modum n. cum inquit. Christus nos redemit ex maledi cto legis factus pro nobis maledictū legis: non mtelligit substanciam eius a propria gloria separatam m maledictū uersam. hoc n. neq; demones ipsi: neq; stultissimi: et naturali sensu penitus carentes opinarentur tantam ea opinio saperet una cum impietate stultitiam. Non igit hoc dicit: sed quod pro nobis maledictū accipiens: non sint nos amplius maledictos esse. Itidem hoc m loco carnem inquit ipsum factum esse: non quod mutaue rit carne substanciam: sed quod carnem acceperit/nulla ex parte corrupta substancia. Q si qui dicerent: omnā esse m depotestate: et idcirco m carnem potuisse transfer ri: id eis respondebimq: Deum profecto omnia posse: quousq; deus permanet: si autem mutaretur, et m deterius: quo nam pacto deus amplius esse posset. Longe em ab immorta li illa natura est transmutatio. Vnde propheta. Omnes inquit ut uestimentum ueterascent: quia sicut operturiū mutabis eos: et mutabuntur. Tu autem idem ipse es: et anni tui non deficient. Hec em substancia omni muta tione superior. Neq; est quicq; deo prestancius. Ideoq; ad hoc uenit: ut prodesset. Sed quid dico prestancius. Nihil m deterius ipsum ei ne mimma quidem m re equiparat

Sequitur ergo m deterius ipsum mutatum esse: si mutatus esset:
hoc autem nullo pacto deus esset: sed blasphemia: quem eorum:
qui hec dicerent caput uerteretur. Sed quoniam propter hoc
dumtaxat factum est m quit: ne id opinareris animaduerte ex
ñs que sequuntur: quo pacto tacionem illam/ et quia omnem au
ferat suspicionem. Subdidit em. et habitauit m nobis: tantam
non dicens/ mhil absurdum suspiceris: cum factum dicimus.
Non em mmutabilis illius nature mutationem/ sed diuersoru
m/ et habitationem mutatam dixi. Habitare ñ autem
non idem est. quod habitacio. Sed alterum in altero habitat. Ali
ter non esset habitacio. Siquidem mhil in se ipso habitat.
Alterum dixi secundu sbam. Vnitate nãq et coniunctione
unius est deus/ uerbum/ et caro/ non confusione aut interitu
substanciarum/ sed arcana quadam/ et mexplicabili vnitate
Quomodo autem hoc sit: noli disquirere. factum est ut ipse
nouit. Sed quia nam habitacionem habitauit: Audi prophe
tam. Suscitabo tabernaculum dauid: quod cecidit. Cecidit
profecto natura nostra eo casu: ut resurgi nullo pacto a quoq̃:
nisi ab illa potentissima manu posset. Neq̃ em aliter q̃ urgẽ
poterat: nisi qui principio eam effinxerat manu porrexisset
et celitus aque/ et spiritus regenerationem m formasset: Et
celitus animaduerte queso admirandum atq̃ arcanu myste
rium perpetuo n. hoc habitat tabernaculum. Carnem nostrã
m duit: non ut rursum dmitteret. sed oñ cum ea tempore
habiturus. Aliter n regio eam throno fecisset mdignam. et
oñ angelorum exercitu/ Angelis/ Archangelis/ Thronis et
Dominacionibus principatibus potestatibus inferiorem
constituisset. Quc oracio/ quemens quantum honorem huma
no generi dei exhibuit mirificum profecto/ et admirandum: explica
re potuisset? Quis angelus? Quis archangelus? nihil quod m
celis est: mhil quod m terra. Eusmodi dei m nos beneficia
sunt tam magna/ tam excellentia: ut non solum mortalium
linguam/ sed angelorũ uirtutem eorũ exuperet explanacio. Quã
obrem iam oratiom nostre finem imponemus. si prius unum
nos faciemus admonitos: ut saltem ei mutuem reddamus qui ta

XII

bene de nobis meritus est. Quod si fecerimus ad nos rursum omne lucrum referetur. Tunc autem ei lucem reddidermus cum anima nostra nobis cure fuerit. Et profecto hoc quoque domino videri posset licet benignitatem: qui cum nemine nostrum indigeat: referri tamen sibi lucem dicit: cum animā nostram non neglexerimus. Quare ultime amentie est: et inenarrabis digne supplicijs: nisi pro uiribus contendamus: tales nos exhiberi: qui tanto fruī honore mereamur: et maxime cum operū nostrorum ad nos omnis redditura sit utilitas: et multa preterea nobis bona preponantur. Pro quibus omnibus gloriam diuine demus clementie: non uerbis solum sed re ipsa: ut futurorum bonorum fiamus partices. Gratia/et benignitate dominī nostri ihesu Christi cum quo patri gloria simul et spiritui sancto in secula amen

Audiuimus gloriam eius/gloriam quasi unigeniti a patre plenum gratie et ueritatis. fortasse uehementius q̄ opus sit: nuper uobis et grauel nisi sumus/et molesti atrioribus contra uos: et delicias uestram articulacione oracionem nostram prosecuti sumus. Quod si ea tantum gracia fecissemus: ut dolore afficeremini: non immerito esset ab omnibus iniquo animo ferendum. Verum si cum omnium nostrum communem spectaremus utilitatem: uestram nobis conciliare gratiam contemplsimus: si non uoluntati nostre/ uemam saltem si equi iudices eritis: amori dabitis. Et ne enim non parua nos formido incessit: nequando orationis nostre negligentius uobis aures adhibentibus attencione et industria remissiore grauius nos diuinam irritaretis indignationem. Quamobrem frequenter uos excitare animitimur: et somnū excutere: ut ne iminimi quidē concionis nostre uerbum inauditum pretēat. Hoc enim pacto fidenter et hanc uitam agere/et in die illa ante christi tribunal impauidi adesse poterimus. Cum igitur superiori die satis uos admonitos fecerimus: Agite hodie ab his uerbis exordiamur. Et audiuimus inquit gloriam eius: gloriam quasi unigeniti a patre

omelia p.ª

Cum dixisset euangelista nos filios dei factos: neq; aliter q̄ per
uerbum: quod caro factum est: alteri⁹ étem emolumentum affert:
quod mde consequimur. Qd nam idest: Et uidimus gloriam eius
gloriam quasi unigeniti a patre. Non utiq; nisi per sortium corpus
uidimus. Nam si nudei gloriosam moysi cum nostre esset nature
particeps faciem conspicari non potuerunt: sed homin̄ et tristo
opus fuit uelamento: quod eius glorie magnitudinem obumbraret:
ut illis qui eius aspectum non perferebant spectabilem redderet.
quo nam pacto nudam et ipsis supernis uirtutibus maccessibilem
diuinitatem nos exluto et terra facti ferre possemus. Idcirco habi-
tauit in nobis: ut ad ipsum accedere cum ipso loqui et conuersari
audenter liceret. Quid autem significat: gloriam quasi unige
niti a patre: Quoniam multi et prophetarū glorificati sunt: ut
idem ipse moyses/ ut helias ut heliseus ille abigneo curru trac
tus. Hi autem simpliciter recepti: et post his damel et tres
pueri: et alij complures: quicunq; miracula fecerunt: et ange
lis hominibus apparuerunt: et sue nature claritatem lucem
spectantibus ostenderunt. Neq; angeli solum/ sed et cherubim et
Seraphim multa cum gloria a propheta uisa sunt. a quibus om
nibus hoc in loco nos euangelista abduxit: et a creatura/ et conser
uorū nostrorū claritate mentibus nostris amotis in ipso nos bono
rum culmine constituit: ac si diceret. Non prophete/ non angeli/ no
archangeli/ non celestium substitutum/ non create alicuius na
ture/ Non cuiuspiam alterius rei/ sed ipsius domini/ ipsius regis/
ipsius dilectissimi unigeniti filij gloriam uidimus. Id autem
uerbum quasi hoc in loco non simplicitatis est/ neq; parabole/
sed confirmationis et diffinitionis certissime: quasi diceret. Vi
dimus gloriam: qualem deceat/ et credibile sit habere unigeni
tum/ et dilectissimū omnīū regis dei filium. Neq; hoc loquendi
genus preter morem inuenitur. Neq; recusabo a communem et
consuetudinem id confirmare. Neq; enī ad uerborum speciem/
neq; ad compositionis ornatum propositum est nobis impen-
orationem habere/ sed ad ueritatem duntaxat utilitatem. Quapro
pter nihil prohibet ex uulgi uerbis hunc dicendi morem ostendere.
Quo nam pacto: Qui regem aliquando pretiosissimo cultu orna

trum preciosis undiq; fulgentem lapidibus conspicant/ alijs spetie
illam ac maiestatem enarrare uidunt. purpureum florem/ gema
rum magnitudinem albas mulas/ auratos curros/ solium astan
tium oculos mimio fulgore prestringens pro uiribus enarrant.
Cum uero et his/ et alijs collectis cultum illum omnem/ maiestateq;
uerbis comprehendisse sibi non uideantur continuo addunt. Quid
mulis opus est. Uno uerbo dicam. quasi rex. cum ex hoc uerbo
quasi non regi similem sed ipsum regem uolunt significare. Italo
in loco euangelista quasi inquit ad glorie maiestatem/ et incompe
rabilem excellentiam significandam. Reliqui nanq; omnes et angeli
et prophete nulli omnia operabantur. Ipse autem ea potes
tate que et regem deceret et dominum. Quod quidem et turbe
admirate sunt. quod ita loqueretur: quasi ipse uim haberet/
et potestatem. Apparuerunt ut dixi angeli cum gloria multa
in terra: ut in Danele/ in Dauid/ in Moyse: sed tanq; serui et
qui domini mandata exequerentur. Ipse autem tanq; omnium
dominus/ et princeps et licet sub uili/ et abiecta specie se ostendis
set: creatura tamen dominum suum agnouit. Quo nam pacto?
Stella e celo magos euocauit: qui cum adorarent. Angelorum ce
lestium coetus in terra/ apparuerunt: qui et domino seruirent
et gratias referrent. Alij item preones surrexerunt omnes admi
rabile hoc misterium testimonio perhibentes. Pastoribus enim
angeli/ cuibus pastores/ Marie et helizabeth gabriel/ ns qui in te
plo erant anna/ et Symeon adnunciauerunt. Nec uiri tantum:
et mulieres/ gaudio letati sunt. uerum nondum mens in hanc uenit
cogitationem: Cuius nam Eremi/ et eodem quo hic euangelista
nomine appellatus/ adhuc in utero matris gaudio exultauit et
omnes spe maxima erigebantur. Et hec quidem circa partus te
pora. Verum cum seipsum magis ostendit. longe prioribus
maiora miracula apparuerunt. Siquidem non amplius
stella/ non celum/ non angeli/ non archangeli/ non Gabriel nec
Michael/ sed ipse eum celitus pater/ et cum patre paracletus
loquens/ irradians q; et in eo ipso permanens/ predicauit. Hac
profecto gratia. Vidimus gloriam eius gloriam quasi unige
niti a patre. Accedit ad hoc q; non pastores tantum: neque

uidue/ negꝫ senesꝯ nobis xpm admonant: sed ipsa quoꝫ rerꝫ uox. Omm tuba clarius proclamat: que tanta fuit: ut ꝙprmiꝫ hic quoꝫ exaudiretur. Abnt m Syriam auditus eius inquit. Tunc celum terra facta est: cum celi dominꝫ contemneret: que ommbꝫ manifestauit ubiqꝫ clara uoce professa/ celorum regem aduentasse. Demones ut undiqꝫ exilientes diffugerunt. Diabolus oppressus abscessit. Ipsa mors primꝫ surrubuit: mox penitus abolita est: Omne morboꝝ genus dispersit. Siquidem mortuos sepulture ꝫ msanos demonꝝ/ egrotos morbi reliquerunt: et plurima admiratiõis plena/ et stuporis/ et preter omnium expectationem apparuerunt: et que non imerito desiderarunt uidere prophete: et non uiderunt. Videri n. licuit factos oculos: et quod in omnium uoto esse poterat. uidere scilꝫ quo nã pacto Ada deus effinxerit: id breui ombus/ et m potiore corporis parte ostensu est. Membra preterea absecta restituit/ et corpori apte conglutinauit. Manus emortue moueri. pedes contorti repente prosilire surde aures aperiri: et muta lingua clara uoce proloqui. Siquidem quẽadmodum optimus architectus domꝰ situ et uetustate labantem: ita ꝯmuni hominꝫ natura accepta eius perditas restituit partes: disiuncta et absecta copulauit: et que prorsus ceciderant: erexit. Quid autem opus est: ut aiãe formationem longe corpore admirabiliorem uerbis prosequamur. Magna sane corporis prestancia: aiãa tamen tanto prestantior. quanto corpore melior. Negꝫ hic tantum ratione: sed quoniã corporis nãa: quocuꝫ ipsam opifex ducere uelit: eo sequetur: negꝫ resilit. Aiãa autem siu ũuris uim m se habet operandi: negꝫ ulla m re deo mli uelit obtemperat. Inuitam em et coactam mĩme uult deus bonam: et uirtutibus preditam reddere. Negꝫ id aiãe uirtuti esset asscribendum. Sed sponte sua bona sit/ et sibi uirtutem complectendam persuadeat: oportet. Quãobrem difficilior huius est: ꝙ illius cura. Veritamen oms emendata est oms fugata malicia: et quẽadmodum corpora bene curata nonꝫ bonam tantum ualitudinem: sed m bonꝫ ꝙprmiꝫ habitum restituũt: itidem aiãas deus: non a uicꝰ solum purgauit: sed ad ipsum mox uirtutis culmen extulit. Et publicanus

XII

apostolus factus est. Persecutor blasphemus calumniator orbis terrarum predicator apparuit. Magi iudeoru magistri effecti latro paradisi ciuitate donatus. Heretrix fide incredibili effulxit Chananea et Samaritana et ipsa formicatrix heredines suos predicatoris munere sancta ciuitatem totam irretiens innumerosq; fidem xpi traxit: illa fide et sedulitate effecit: ut filie anima a malo demone liberaretur. Et alii longe hys peiores statim in discipuloru numeriu accepti omes repente corporis egritudines omes animi affectus mutauerunt: et in sanitatem ipsiusq; uirtutis apicem euaserunt. Nec duo tantum aut tres non decem non centum sed tote ciuitates et gentes facilime christi fidem acceperunt. Quid ego preceptoru sapientiam celestium legum uirtutes angelice uite ordinem enarrem? Talem enim nobis uitam proposuit: tales apud nos leges condidit tales mores instituit: ut qui ys utentur: angelorum mox naturam induant: et quantum homini licet: deo similes reddantur: et si omni hominum malitiam exsecrent. His igitur omnibus ab euangelista collectis in corporibus uidelicet et in animis xpi in elementis xpi miraculis preceptis arcanis illis et celo altioribus domis legibus moribus persuasionibus futurorum promissionibus cuiusq; tormentis et cruciatibus in admirandam hanc et celestis doctrine uocem plenam prorupit, Vidimus gloriam eius gloriam quasi unigenti a patre plenu gratie et ueritatis. Neq; enim miraculoru gloriam gratia christum duntaxat admiramur: sed et passionis: utrum affixus est cruci flagellis et alapis cesus et insputus abnis. de quibus tam bene merebatur. Siquidem in ys ipsis que probri et ignominie plena esse iudebantur: ipsum rursus uerbum clarissimum apparuit. Hoc ioannes gloriam appellauit. Non enim caritatis solum et amoris fuerat: sed imme se et uirtutis. Tunc enim mors abolita est. Maledictum perit. Demones confusi sunt: et deus triumphatum est. Chirographum peccatorum cruci affixum. Verum cum sensu ipso iusus hec non deprehenderentur: etia corporea: ipsum unigenitum dei filium et totius nature dominu certissime demonstrarunt: Quippe cum primu sanctissimu corpus cruci affixum est. Sol radios

abſcondit. uniuersa terra concussa/et tenebris operta est. Sepul
chra aperta sunt: et mortuorū corp multitudo surrexit. ciuitate
ingressa: et cum lapis monumento impositus/et custodibus signa
tus esset: qui crucifixus/qui distractus/qui mortuus erat resur
rexit. preterea potestate multa uidelicet implens discipulis per u
niuersum orbem dimisit: qui humano generi ad meliorem fru
gem uita directa mederentur: et celestis doctrine cognitionem
quotidie terrarū dilleminarent: demoniū euerterent potestatem:
magnas illas et arcanas diuitias edocerent: nobis animę mor
talitatem: sempiternā corporis uitam/et que intellectum nostrū
excedunt quotidie finem habituram prima adnunciarent. Her quidē et
alia plura reputans beatus hic euangelista: que ns quidem nouit:
scribere autem non est ausus: eo q mundus ea non caperet:
Omnia enim si scribantur per singula: nec ipsum arbitror mu
dum capere eos: qui scribendi sunt: libros. Her merito omnia repu
tans exclamauit/Vidimus gloriam eius/gloriam quasi unige
niti a patre plenū gratie et ueritatis. Qui igitur tanta/et tam
admiranda audire/et tot muneribus fruī meruit sunt: eos
etiam uitam ea dignam doctrina exhibere oportet: ut illis fru
antur bonis. Idcirco dns noster ihesus xpus in mundum uenit:
ut non solum in hac uita eius gloriam/sed futuram quoq; vide
amus. Propterea inquit Volo ut ubi ego sum/et ipsi sint ut
uideant gloriam meam. Que si tam clara/tam eximia est:
quidnam de ea quispiam diceret: Non enim in hac terra terre
stribilibus/neq; in fluxis et caducis corporibus in quibus sumus
sed in perpetua et immortali creatura apparuit: et tanto splen
dore: ut nulla posset ratione comprehendi. O beati ter inquam
et septies: qui glorie illius digni habiti sunt spectatores fieri:
de qua exclamans propheta inquit: Tollatur impius: ne uide
at gloriam dei Sed absit: horum quoq; uestrum auferat: ut eam
aliquando non uideat. Ad quā assequendam/nihil summa
uamur diligentia possemq; sane dicere: bonū esset si nati non
essemus. Quid enim uilius? Quid spiritu dicimus? Quid su
mus si illo priuamur aspectu si dominus noster tui nobis
uidendi non permittet Nam si illi qui solis lucem conspicari

XVIII

nequeunt: omni morte miseriorem uitam degūt: quid eos perpeti credendum est: qui illa luce priuantur: Siquidem in hoc seculo ceritans dum tayat damnū est. In illo autem non in usu tantum ledimur: q̄ uis her sola priuatio sit grauissima: uerum etiām sic par esset supplicium: sed tanto id grauius: q̄to sol ille q̄ hic est sine comparatione prestantior. Verū aliud quoq; supplicium expectandum est. Quippe qui luce illa caruerit: no modo in tenebras mittetur: sed perpetuo ardebit: consumetur dentibus stridebit/ innumeris pems cr̄ cruciabitur. Nolmus q̄ so nos ipsos contemnē: et breui huius uite desidia in eternum damnari supplicium. Sed uigilemus sobrii simus. Orm̄a et faci amus/ et operemur: ut eterns illis potiamur boms: et fluuiū illum igneo flagrore perfluentem ante horrendum tribunal longe diffugiamus: in quem qui semel ciderit: ei nūq̄ redi tus dabit. Nemo enim inde non parentes/ non frater eximere amplius poterit. Quod et ipsi prophete clamitant. Frater non redemit: redimet homo: et hiezechiel quidcta etiā amplius Si staret Noe et Iob et danel filios suos/ et filias non liberaret. Siquidem unū dūtaxat illic patrem inuenit/ operū uidelicet; quo qui caruerit: aliunde nusq̄ salus locus est. His utaq; frequter aio agitatis/ uitam nostram nullis coinquinatam sordibus cla ram/ mundamq; reddamus: ut fidenter dominū nostrum cernere/ et promissa allequi bona possimq; gracia/ et benigni tate domini nostri ihesu xpi: Cum quo patri gloria simul/ et spiritu sancto in secula Amen

IOannes testimoniū perhibet de ipso. et clamabat dicēs. hic erat quem dixi: qui post me uenturus est: ante me factus est: quia prior me factus est erat. Numquid frustra curritimus? frustra laboramus? Numquid super petram semen iacimus? Numquid terris uiam? An inter spinas latentes semina cadentia? Contendimq; em et maiorem in locum modi formidamus: Ne agricultura nobis sterilis euadat. Neq; hoc dico: quasi ea ne in laboris huius mercede capiam detrimentū. omelia 15ª

¶ 1 Sunt uerbi diuini preptores. Sigdem agricole

Non em eadem conditione: qua agricole ¶ post annuos sudores/ et
imseram illam/ et laboriosam uitam li terra aliquando pro o
peris m se impensis non respondeat: nemo alius eius dammum
instaurare ~~eius damnm~~ potest: sed pudibundus tristisq; ab arca do
mum ad uxorem/ et filios reuertitur: et quem togi laboris mer
cedem petat; habet neminem; In nobis autem nichil huiusmo
di usu uenit. sed licet multa terra nullum afferat fructum: et
eius et noster dominus uana nos spe dimissos non frustratur
sed remunerat. Vnusquisq; em mquit propriam mercedem
accipiet secundum proprii laborem/ non secundu rerū euentu
et tu mquit fili hominis testificare populo huic: si forte audiant:
si forte intelligant. et per hiezechielem. Si uoluntas prediuat qd
fugere/ qd eligere oporteat: animā tuam libera q̄ius nemo affe
dat. Verū nr uero licet firmū hoc solacium: et remunerationis fi
duciam habeamus: cum nichil nos bene operando proficere ui
deamus: nichilo melius affiemur: q̄ agricole illi. qui dimisso
multu/ et ~~ro~~ rubore perfusi ag̃untur/ et suam deflent calamita
tem. Hoc magistri misericordia est. hoc patris cura. Et em
ioyses cum a iudeorū ingratitudine liberare posset: et alterius
gentis potiorem: longeq; maiorem accipere principatum. ¶ Di
mitte mquit me: ut irascatur furor meus contra eos: et dele
am eos: faciamq; te in gentem magnā. ¶ Cum sanctus et dei ser
uus esset mirimus: ne audire quidem id sustinuit. Sed potius
una cum is: qui sibi semel credita erant: perire q̄ sine illis sal
uus esse/ et ad maiorem dignitatem assiem preculit. Huiusmo
di esse oportet: cui animarum cura ~~dimissa~~ credita est. Est nāq; absur
dum: ut praui filii pater nolit mi esse: quos genuit pa
ter appellari. Nos autem discipulos quotidie nūc hos nūc illos
mutemus/ erga neminē animo/ familiariterq; affecti. Sed
absit: ut de uobis hec unq̄ suspicio suboriatur. Confidimus em
uos fide m dominū nostrum ihesum xpm/ et mutua in omes
caritate abundare. Sed hec dicimus ut studium uestrū augea
mus/ et diligentiam: et iuute uestre ut rutem maiorem i modū
propagemus. Sic em ~~caritis~~ uotis orationis nostre fundamentis/
altius mentes erigere poteritis: si nulla malicie suppitudo me

ris uestre oculos perstrinxerit: et aciem obtuderit. Quid igitur hodiēna nobis die propositum est. Ioannes testimonium perhibet de ipso: et clamabat dicens/hic erat quem dixi: qui post me uenturus est: qui ante me factus est. Quia prior me erat. Multus est hic euangelista in Ioannis laudibus: et eius testimoniū multifariam diffundit. Quod non temere sed merito sapiencia prosequitur. Plurimi enī hunc hominē omnes uidei admirabantur: Nam et Iosephus Ioannis rede bellum Iortum existimat: et propterea non esse indecorū ciuitatem: que aliquando metropolis fuit: et longa oratione precursoris laudes exequitur/per eum iudeos arguens: cuius frequenter testimonium meminit. Et aln quidem euangeliste facta superiorū prophetarū mentione per singula xpi opera trahit auditorem: et super natiuitate hor autem factum est inquit: ut impleretur quod dictum est per prophetam dicentem. Ecce uirgo concipiet: et pariet filium: et uocabunt nomen eius Iesum. Et cum Herodes ermschiatus tanta ubiq; diligentia eū perquiri fecit: ut pueri interficeret: in medium Hieremie ad ducunt testimonii. Vox in Rhama audita est ploratus et ululatus multus Rachel ploranis filios suos. et Osee: cum rursus ex egipto reduxit Ex Egipto uocaui filium meum: et hunc ubiq; in suis euangelijs morem seruant. Ioannes autē apertius/et a recentioribus testatur: utpote qui ceteris sublimius loquutus/non mortuos tantū/sed uiuum et qui christum presentem presens ostendit/et baptizauit. in medio frequēter adducit: non id circo ut serui testimonio/domino auctoritatem compararet: sed ut ad auditorum detraheret inbecillitatem. Qui cū admodum in msi serui formam accepisset: nunq; compire di potuisset: ita msi serui uoce/conseruoru aures arrexisset: non sane multi iudeorū eius probassent ommonem. Preterea et aliud magnū/et admirabile respexit. Nam cum de suo ipsius laudibus cuiusq; suspectum sit testimonium: et plerisq; sepe numero auditoribus non persuadeant: alterū de ipso testificaturū adduxit. Accedit ad hoc: q non nulli solent libentius eorū uocem audire: quibus cum consuetudinem habuerunt: utpote q magis cognoscunt. Propterea uox.

de celo semel uel bis audita est Ioannes autem sepenumero/
et frequenter loquutus. Nam qui multitudms mberillitate
superabant: ña sensibilibus ommbus liberi celutis uocem auch
re poterant: nec multum eis opus erat humana: quippequi
abilla persuasi erant et allecti. Qui uero adhuc in hns mferio
ribus detinebantur. et multa terrenarum rerū nube operiebat
hoc humiliore mdigebant sermone. Ita igitur Ioannes cum oī
bus se sensibilibus exuisset: alns magistris non indiguit: sed
celestis eruditus est. Qui em me mquit misit baptizare maq:
ille michi dixit: ad quem uideris spiritum dei descendentem
hic est. Iudei autem: qui adhuc rudes ab illam non poterat
altitudmem peruenire: hominem habebant magistrum: no
stra eis sed celestia adnuntiantem. Quid igitur hic loquitur:
Ipse testimoniū perhibet de eo: et clamabat dicens. Quid per
id uerbum clamabat signficatur: hoc est fidenter et libere: om
abierta fortmdme dei aduentum predicabat. Quod autem
testabatur: qd clamabat. hic erat: quem dixi: qui post me uen
turus est/ante me factus est. Obscurum et adhuc plenū hum
litatis testimonium. Non-n dixit: hic est filius dei unigem
tus et dilectus. Sed hic erat: quem dixi: qui post me venturq
est: ante me factus est: quia prior me erat. Quemadmodū
enim aues pullos suos neq; uestigio neq; una dumtaxat die to
tam uolandi artem edocent: sed primo & mdo tantum educunt.
Inde cum aliquantulum quieuerint uolatui eos assuefacere m
cipiunt Postridie ad operam reuocant. Ita paulatim exercendo
ad naturalem eos efferūt altitudmem ita beatus Ioannes no
statim ad summa Iudeos erigit: sed primū paululum a terra
eleuat: cum Christum se meliorem testatur. Neq; em parū
erat: q; auditores primo christum nondum cognitum noctu
miracula facientem Ioanne uiro tam admirabili tam claro: ad
quem omnes concurrebant: quem omēs angelum arbitrabant:
meliorem crederent. primcipio igitur hāc opmionem mi audi
torum ramentis animis confirmare conatus est. eo ꝑ. Iudeis
qui testimonium perhiberet: eum de quo perhiberetur: et eo: qui
prior uenit: eum qui posterior: et claro et nobili non dum
notum esse potiorem Et animaduerte testis sapientiam. No

modo cognitum: sed priusq̃ noscerentur: predicat. Illa enim illa particula hic est: id significat: quemadmodum matheus dicit. Omnibus qui aduenerant dicebat. Ego quidem baptizo in aqua in poenitentiam: qui autem post me uenturus est: fortior est: cuius non sum dignus soluere corrigiã calciamenti. Sed qua ñra causa enim ostenderet: ita locutus est. Vt facilius presentis testimonium auditorum animis reciperetur: cum iam ex ihs uerbis illius notitiam habuissent: neue eos iule christi uestimentum a credendo deberet: sed facile multitudinem in fide confirmaret. Nam nisi prius aliqua de domino cognitio habita esset: et simul eum populus audisset et tam admirabile tam magnũ testimoniũ accepisset: aspectus eius ultra testimoniũ q̃ primũ magnitudinẽ obstitisset. Adeo enim christus abiectus / adeo omnium omnibus uidebatur: ut et Samaritane mulieres meretrices q̃ / et publicani nullo honore / et attendere / et alloqui eum auderent. Vt igitur diximus: si et hec uerba simul audissent / et christum uidissent: Ioannis saltem dixissent testimoniũ. Sed ea ante eius cognitionem: plura de ipso audierint: et mẽs confirmati fuerint: contra euenit. Siquidem eo ego uso non sunt predicationis eius doctrinã aspernati: Sed Ioannis testimonio fidem adhibentes / et clariorem sunt arbitrati. Q̃ autem dicit: Qui post me uenturus est. hoc est predicaturus: non futurus: Hoc et matheus significat dicens. Post me uenit ur: cuius generatio non ex maria sed ex aduentu secundi predicatione. Nam si de generatione dixisset non presenti / sed preterito usus esset tempore. Natus nãq̃ erat christus / cum ita locutus est Ioannes. Quid autem significat ante me factus est: Clarior uidelicet / atq̃ honorabilior. Nolite enim inquit: et si prior uenerim ad predicandum eam ideo me illo maiorem arbitrari: Longe minor sum: ut ne seruu quidem loco connumerari sim dignus. Hoc significauit: cum inquit. Ante me factus est. Quod alijs uerbis matthaeus ostendit. Non sum dignus inquit soluere eius corrigiam calciamenti. Verum q̃ per hanc particulam: ante me factus est: Christi non intelligatur adiectus: ex sequentibus perspicuum est: Siquidem superflue adderet

quia prior me erat. Quis n. adeo stolidus/adeo insanus est: ut
qui ante eum factus est: illum eodem tempore non fuisse/non in
telligat: Q; si de eterna intelligeretur essentia: id nihil aliud signi
ficaret: q; qui post me uenturus est ante me factus est: quia p;
or me erat Sed hoc absurdum est: et causa frustra adhibitur.
Contrariu em si hoc significare uoluisset: dicere oportuit ut dein.
Qui post me uenturus est: prior me erat: quia ante me factus
est. Huic n. pertinule prior erat: non immerito hec posset affer
ri causa: quia ante factus est. huic autem ante me factus est: qa
prior erat: non est causa. hoc firma ratione nititur. Siquide
nam omnes nostis: non que manifesta sunt/sed obscura semper
ratione indigere. Q; si de essencia sermo esset: non erat obscurū:
quin prius factum: prius esse oportuerit. Sed cum de honore
disputetur: non ab re apparentem soluit dubitationem: etem
credibile erat multos dubitare: qua nā grauia: qui posterius
uenit ante me factus sit: hoc est honorabilior. huius igitur
questionis mox causam affert. Quia prior erat. Neq; superbe lo
quutus est. Cum prior essem: me reiecit: et ante me factus est.
Sed prior me erat inquit: q̄ius posterior uenerit. Et quo nam
pacto inquis: si de cuius claritudine/et futura apud homines glo
ria diceret: quod nundum fuerat: tamq̄ factum profitetur?
Non em inquit fiet sed factus est. Quoniam mos prophetarum
est: ut sepenumero que futura sunt: tanq̄ facta narrent. Nam
et Esaias de christi morte locutus est Non inquit tanquam
ouis ad uocisionem ducetur: quod futurum erat: sed ductus est
Atqui nondum carnem induerat. Veruntamen quod futurū
erat propheta tanq̄ factum enarrat. et Dauid cruce significā
tans non inquit fodient manus meas/et pedes meos: sed
foderunt. et diuiserunt sibi uestimenta mea: et super uestem
meam miserunt sortem: et de proditore uerba faciens: qui nō
dum fuerat: qui manducat inquit panes meos: leuauit cō
me talcaneum: et de passione locutus. Dederunt me felem
mihi fel: et in sitim meam potauerunt me aceto. Vultis ne alia
adducamus exempla. An hec in presentia sufficiunt? Ego
satis arbitror. Nam si in superficie nō multū spacij appre

XIII

hendmg: profundum tamen attigimus. Non tamen minus hor. ꝙ illud laboris habet. Sed uerti sumus: ne longiori sermone uestram remitteremus attentionem: Quãobrem debitũ orationi nostre finem imponamus. Debitus autem finis est: laus digna deo non uerbis tantum/ sed operibus. Luceat em mquit lux uestra coram hominibus: ut uideant opera uestra bona/ et glorificent patrem uestrum: qui est m celis. Et profecto mhil optima uita clarius dilectissmi: ut sapiens testat. Vie iustorũ tanq̃ lux fulgent. Illustrant uero non eos modo qui per opera lucem attingunt: et rectam uiam mgreditur/ sed et propmquos. Effundamus igitur oleum e lampadibus ut maior accendatur igns/ et lux appareat locupletior. Hor autem oleum non modo mpria multũ ualet: sed cũ sacrificia florerent: maiorem m modum illorũ uirtutem probant Oleum em mquit uolo/ et non sacrificium. Et merito quidem. Alterũ em manimatum est: alterũ animati. In altero quicq̃ mponitur ign consumptum m cinerem uertitur: et fumus m aerem dissoluitur. Alterum alios affert fructus. Quod paulus significauit. Cum em paupertatis cormthiorũ thezauros enarraret: hiis uerbis usus est. Quoniam mmisterium huius officij non solum supplet ea: que desunt sanctis: sed etiam abundat per multos m gratiarũ actione m domino: et iterum/ Glorificantes deum m obedientia confessioms uestre m euangelio christi et simplicitate cõmunicms nostre mllos et mi omes/ et m ipsorũ obsecratione pro uobis desiderantium uos. Vides mutuam gratitudmem/ der laudem/ contmuas preces/ et ardentiorem eorũ caritatem: qui beneficium acceperunt. Sacrificemus igitur dilectissmi/ sacrificemus m ipsis sacrariis quotidie. hoc em et oratione/ et ieuunio et multis huiusmodi officiis maius est sacrificium: modo ex iusto labore fiat/ et lucro: et oms sit expers auaritie/ rapine uiolentie/ hec oblationes degrate sunt. Alias respuit deus: neq̃ unq̃ aliens calamitatibus honorari: impium n. et profanũ id sacrificium est: et irritat potius deum q̃ placet. Quocirca summa diligentia uti oportet: ne dum uolumus deum colere: iniuria afficiamus. Nam si cam deteriores

hostias offerendo/ q̄ius nullam aliam mmuriam tulerit: ultimū tamen dedit supplicium: non ne longe grauiora perpetiemur: si rapma et auaritia male parta deo offeremus: propter hoc enim formam huius mandati deus manifestauit: ut discat et misereamur non torqueamus conseruos. Qui aute aliena rapit/et alīj dat non miseretur sed ledit. et mmuriam/uel maximam facit. Vtem lapis nunq̄ oleum funderet: ita neq̄ crudelitas humanitatem. Siquidem cum hanc preuenit eleemosyna non amplius est eleemosma. Quare hortor ne id solum cogitemus: ut precemq̄ mdigentibus: sed ne ex rapma. Nam si alter precatur/alter mprecatur utrius uotem potius dns audiet: An plus illud utilitatis/an hoc detrmenti afferet. Q̄ si diligenter mitam mxerimq̄: diuine gratie auxilio misericordiam ueniāq̄ ommum que semper peccauimus: consequi potuerimq̄: et flumen igneum effugerimus: a quo liberi mtima omes ad celorum regum peruenamus/ Gratia/ et benignitate dñi nostri ihū xpi: cui quo patri gloria simul: et sancto/ et uiuificanti spiritui nunc et semper et in secula seculorū Amen

ET de plenitudine cuius nos omes accepimus: et graciam pro gratia. Superioridie dixemus: q̄ Ioannes: ut eorum dubitationem solueret: qui essent questuri: quo pacto christus posterior ad predicandum uenens/prior eo fuerit et dixerit addidit: quia prior me erat. et hec una causa est: quia non contentus alteram subdit: uidelicet et de plenitudine eius omes accepimus: et graciam pro gratia. et iterū aliam. Quia lex mquit per moysen data est. Gratia et ueritas per ihesum xpm facta est. et quid tandem mquis significat/et de plenitudine cuius nos omnes accepimus. Ad primū satis dictum est. Non habet mquit donum participabile. Sed ipse fons est et radix bonorū omm/ipe uita/ipse lux/ipse ueritas/non m seipso bonorū diuitias contmens sed m uniuersos diffundens: quibus diffusis plenus permanet/neq̄ aliorū satietate mminuitur:

XVIII

sed dñicias suas elargitur semper uberius: cumq; omnes hil bo-
nis impartiat: m eadem permanet perfectione. Quod autem ego
fero participabile est. Ab alio em id non accepi: et exigua pars to-
tius est: et quasi gucta parua ad immensum abyssū/et infinitū
pelagus p comparata: Immo neq; exemplum sufficiens est ad
quod uolumus ostendendum. Nam si guttam e pelago atte-
peris: ea tamen pelagus: ea tamen pelagus: et si usu perfect per inpi
nequeat: diminuitur. De hillo autem fonte hoc dari nō potest:
sed quatuscūq; quis hauriat: nhil deficit. Quare alio exemplo
utendum est: cum hoc infirmū sit: neq; possit quod querimus
demonstrare. Alterum igitur afferemus: quod magis: quod ma
gis ad propositam nos adducat sententiam. Constituamus nobis
igneum fontem: a quo innumere accendantur lucerne: et unde et
utem totidem. Nonne huiusmodi fons ita plenus est igne:
quēadmodum ante q̄ ex eo quotq; sumentur? Sane perspicu
um est. Q si in corporibus: que m partes diuidi possunt/et
per ademptionem partium minora fiunt aliquid huiusmodi
inuenitur: ut post sui cōmunicationem: nullam dimi-
nutionem accipiant: quanto magis in incorporea et immor
tali illa potentia hoc contigerit. Nam subi subiectum: si ubi
substantia est/et corpus et sit et non fit diuisio: multoma
gis eū de actione sermo habetur/et actione incorporee sub
stantie credibile est idem euenire. Idcirco Ioannes inquit:
et de plenitudine eius omnes accepimus: et testimoniū
suum baptiste testimonio coniungit. Hec n p articula de
plenitudine eius nos omnes accepimus: non precursoris
uerbum est/sed discipuli. Cuius hec est sententia. Nolite
existimare doctrine consuetudinis/et eiusdem mense par
ticipationis gratia nos de eo testimoniū perhibere. Nam
et Ioannes: qui xpm antea nusq; uiderat: neq; cum eo con
uersatus est/nisi cum ipsum baptizauit: in multorū coetu
eum conspicatus inde omnia accipiens clamauit: priorme
erat. Nos autem omnes duodecim/trecenti/quingenti/tri
a millia quinq; milia/innumera uidelicet multitudo/
omnis fidelium coetus/eius accepimus. Quid autem

Et Jo. bapt. p Jo xpm vidit cū cū baptizauit

l: q tunc fuerit mirabilis et
futuri sunt de plenitudine

accepimus. Gratiam pro gratia. Quam pro qua. pro ueteri noua.
Quemadmodum enim duplex erat iustitia: Secundum iustitia
mquit: que in lege est factus irreprehensibilis: et duplex fides: ut ex
fide in fidem/et adoptio sm duplex: ut quorū adoptio est: et duplex
gloria: ut hi em quod euacuatur per gloriam est multo magis: qd
manet in gloria. et lex duplex: ut lex spiritus vite liberauit me: et du
plex seruitus: ut quorū seruitus: et uterū spiritum dei seruientes.
et testamentum duplex: ut dispona testamentum nobis nouū:
non secundū nouū testamentum: quod disposui patribus uestris:
et duplex sanctificatio/et duplex baptisma/et duplex sacrificium/et
templum et circumcisio duplex: ita et duplex gratia. Sed illa quī
dem quasi figure sunt: hec quasi ueritas equiuocationem quandā
non rei communionem (gratiā) seruantia: Quoniam in figuris sunt et
umbra. Nam et homo pictus: homo appellatur: et uerus homo: ita
dem similiter in statua et aurea/et lutea hominis habet appella
tionem. Verum tamq̄ hominis figura: Ille ut uerus homo. Non
igitur tamq̄ a nōm communione/idem re ipsa esse existimare/
sed neq̄ diuersum. Nam si figura erat: non erat aliena auctōre.
Si umbram seruabat: ipsa minor erat ueritate. Videris: quenam
sit horū omm differentia explicemus. Vnū aut alterū dictorum
accipiamus. Nor pacto cetera (u) sicut (u) nobis manifesta: Certoq̄
deprehendemus illa puerilia fuisse precepta: hec preclarorū
philozaphie professorū/et magnorū uirorum: et illa tamq̄ ab
hominibus/hec tamq̄ ab angelis mstituta. Vnde igitur eor
discernar. Vultis ab ipsa adoptione. Quenā inter hanc et illā
differentia est. Illa uerbo honorabatur. Hec re ipsa et de illa q̄de
mquit ego dixi dij estis/et filij altissimi omēs. De hac autem ex deo
facti sunt. Qua nam ratione. per lauacrum regenerationis et
renouationis spiritus sancti. Et illi quidem postq̄ filij appel
lati sunt: adhuc spiritu seruitutis habebant. Grauē em seruī
et si hac appellatione honorabantur. Nos autem liberi tūc
facti non nomine/sed re honore accepimus. Quod paulus
his uerbis significat. Non em accepistis spiritū seruī
tutis ut uobis uterum in timorem: sed accepistis spiritū
adoptionis filiorū dei: in quo clamamus Abba pater. Gene

ran nāq; a deo erut uere dici potest: Formam ita uocati sumus
filij. Sed si sanctificationis modum et hunc et illum considerabi
mus: multam in hac quoq; parte deprehendemus differenciā.
Illi enim cum idola non colebant: neq; formidabantur: neq; ad
ulteriū cōmittebant: hoc nomine appellabantur. Nos uero
non in huiusmodi continentia sed in maiorū possessione facti
sumus sancti et primū quidem ab ipso spiritus sancti aduen
tu hoc donum assecuti sumus / deinde a tota longe potiore q̄
iudaica. et q̄ non arroganter hoc dictum sit: audi quid ille lo
quitur. Nolite contaminari / neq; purgare filios uestros: quoniā po
pulus sanctus estis. Itaq; apud illos hec erat sanctitas: ut idolo
rum leges abhorrerent. Apud nos autem: ut sancta simt mēte
et corpore et spiritu. Pacem persequimini et sanctificationem:
sine qua nemo uidebit dominū / et perficientes sanctifica
tionem: quando in nobis radicem habet / et fontem? Non
in hoc nomen sanctus omnibus eandem habet significationē.
Nam et deus sanctus dicitur. Sed non quēadmodum nos. Cum
igitur uocem hanc a seraphim demissam propheta audiuit:
q̄d inquit. Heu mihi misero q̄ cum homo sim / et impura labia
hēam in medio populi immunda labia habentis habito Atq;
et sanctus / et purus erat: Sed si superna sanctitati nostram cō
feramus: immundi profecto sumus. Sancti angeli sunt. Sed
Archangeli: et ipsa cherubim et seraphim sancta. Sed huius
quoq; sanctitatis alia dīa est inter nos uidelicet / et supernas
uirtutes. Opus esset et alia genera explicare: sed longiori utere
mur oratione. Quare ulterius progressi reliqua nobis inquiren
da relinquemus. Poteritis em hec domi colligendo ipsam
deprehendere differentiam et sapientior fiet. Nobis reliqua sur
nerio transigenda. Cum ergo duxisset Ioannes. Et de plenitu
dine eius nos omnes accepimus: addidit et gratiam pro gratia
Gratia nāq; iudei quoq; salutem consequebantur. Non in ut
multiplicem uos inquit: sed propter patres uestros elegi uos.
Nam qui non propriis meritis a deo electi sunt: eos perspicuum
est / propter gratiam huiusmodi honorem consecutos: Nos aut

p̄im de timore dei. Videb hāt ēē sanctificationem

et inde in reliquis plāe. Da mḡt sapienti occasionem

omnes salui quoq; facti sumus gratia: sed non eodem modo/ne
que ysdem de rebus: sed longe maioribus et excellioribus. Non em
hec nobis dumtaxat gratia data est uema scilicet peccatorū: quam
cum illis cōmunicamus. Omnes n. peccauerunt: sed iustitia/
sanctificatio/adoptio/et spūs sancti gratia longe clarior longe ube
rior. Ad hec et alia maior: hoc est a spiritu et reconciliatione fiduciā.
huius gratie causa deo cari facti sumus/non amplius ut serui/
sed ut filij et amici. Quocirca inquit gratiam pro grana. Verū
que legis fuerunt: fuerunt et gratie. etiam ipa formatio hom
nis ex nihilo non n. nostris precedentibus meritis hāc accepi
mus remunerationem. Quomodo em cum nihil essemus sed
gratia dei: qui semper m beneficijs priores sibi partes uendi
cat. Neq; solum quod facti sumus ex nihilo: sed q facti et facien
da/et uitanda didicerimus: et horū a natura legem accepermg:
et conscientie iudicium mcorruptum nobis ab opifice deo tributū
sit. hoc mq; maxime hat gratie. post quā alia secuta est: ut pre
uaricatam legem per scriptam recuperaremus. Consentaneū
naq; erat: ut qui datum semel a deo preceptum preuaricasset:
poenā luerent. Verū mitius nobiscum actum est. Iterū emen
dandi medicina adhibita/non debita quidem/sed a mia et gra
tia prouenies. Nam quod gratie sit et misericordie: audi da
uid loquentem. Qui facit misericordiam deus/et iudicium omnibus
iniuriam patientibus. Notas fecit uias suas moysi filijs israhel
uoluntates suas. et iterū bonus/et rectus dominus propter hoc
legem ponet peccantibus in uia. Misericordie igitur et misera
tionū et gratie legem accepmg. Idcirco cū graciam pro gracia
dixisset: etiā pro beneficiorū dei in nos magnitudine uehemen
tius certans addidit: lex per moysen data est: gracia et ueritas
per ihesum xpm facta est. Videte q̄ placide/et paulatim et
baptista Ioannes et discipulus ad supremam auditores cogni
tionem trahunt: cū prius humilioribus eos assuefecerit.
Ille em christi ad se comparatione facta cū sine comparatio
ne omnes excedentem: sic demde eius excellentiam his uerbis
ostendit: Qui fortior me erat: et ante me factus est: inde subdi
dit: qua prior me erat hic autem magis locutus est: minus

XIIII

tamen ꝑ unguenti dignitas postularet. Non n. ad Joannem / sed ad eum qui longe maiori erat apud Judeos admiratiom fa cit comparationem: hoc est ad Moysen. Quia lex mquit per Mo ysen data est: gratia et ueritas per Jesum xpm facta est. Et am maduerte Euangeliste sapientiam. Non plonasmu / sed tenuitz re rum facit disquisitionem: quibus confessis / longe xpm Joan ne maiorem necesse est / etiam pertinaces consentiant. Siqui dem cum res que nullam habent negz ad alicuius gratiamne qz ad odiu causam: hoc testantur: certam etia impudentibus sententiam ostendunt. Nam quales eas auctores ferebant: tales existimantur. Quare eoru maxime ueru est sine ulla suspitio ne testimoniu Animaduerte preterea ꝑ honestam faciat co parationem etiam ap mbeatliores. Non n. ratione excellentia confirmat: sed nudis nominibus differentiam ostendit: gratia et ueritatem legi / et hanc particulam facta est huic data est opponens. Charisma autem utroruqz differentia. Dari em mministri est. Nam cui datur: is aliunde accipit: et dat cui dari precipitur: fieri autem et gratiam et ueritatem regis est cum potestate oma dimittentis peccata / et benignitatis sue dona confirmantis. Quare inquit. Dimittuntur tibi peccata tua: et iteru ut sciatis quoniam potestatem habet filius hois in terra dimittendi peccata: dicit paralitico. Surge tolle grabatum tuum et uade in domu tuam. Vides quoma gra tia per eum facta sit. Vide et ueritatem. Gratiam quidem: et que modo diximus / et erga latronem benignitas / et baptisma tis / et spiritus sancti dona / et alia item plurima nobis ostendit. Veritatem autem manifestius intelligemus: si figuras dis cerninus. futuras n. dispensationes in nouo testamento con sumari figure primu / ut figure annuntiarunt: quas Christus suo consummaut aduentu. Videamus ergo figuras si placet in paucis. Non n. oma transigere presentis est temporis. A pau cis reliquas intelligens. Vultis ab ipsa passione incipiamus. Quid dicit figura. Tollite agnum per familias / et sacrificate et facite ut institui. Christus autem nihil huiusmodi prea cipit: sed ipse id factus est / sacrificiu et oblationem seipsum

patri offerens. Vides quo parto figura data est: per oos sen-
ritas autem facta est per ihesum xpm. Item in monte sina ut
Amalechite in pugna prosligarentur manus moysi ab aaron
et hur utrinq; sublimes tenebantur. Christus uero aduenies
suas extendit in cruce. Animaduertis quomodo nobis figura os-
tenditur: et ueritas facta est. Preterea leuinquit. Maledictus
quicuq; non manserit in omnibus: que scripta sunt in libro
Gratia autem: Venite omes qui laboratis et onerati estis: et
ego reficiam uos: et factus est pro nobis maledictu. Cum igi
tur tantam assecuti simus gratiam et ueritatem: nolimus
queso pro beneficiorum magnitudine pigriores fieri. Quato em
maiori honore accepti sumus: tanto maiorem debemus ur
tutem. Nam qui pro paruis acceptis beneficijs: parua retu
lerit: nulla dignus est reprehensione. Qui uero in ipsum
honoris culmen assumptus est: si iulia minima q; rependit:
longe maius meretur supplicium. Sed absit oms hec de
uobis suspitio. Confidimus in domino: qu animis uestris pe
nas dabis: quibus in celum elati: in huius mudi peregrina
one terrena: labe non dinquinabimur. Verum uero hoc ne
bis persuasi non quiescimus tamen quin propter eadem
hortemur et admoneamus. Nam et in certaminibus
non ociosos et supinos: sed strenuos et se ultro periculis
obijcientes uniuersi hortantur: et plaudunt spectatores.
Illos em ac si de eorum uictoria penitus desperent: neq; possint
ullis hortationibus ad uirtutem accendi: taciti missos faciunt:
Hor autem in loco non de uobis tantum: qui sobriam uita
agitis: sed de recidentibus: modo uoluerint bene sperare liceat.
Quamobrem modo hortando: modo exprobrando nunc suaden
do: non nuq; laudando omia et facimus et admittimur
ut salutem uestram no negligatis. et quantum in nobis est:
nihil omino pretermittimus. Nolite igitur nostram de uite
di ratione em in quo animo admonitione accipere. Non em
ita loquimur ut uos merito accusemus: sed de uobis optime
speramus. Neq; ad uos dumtaxat: sed ad nos qui oratione
habemus hec et loquimur et loquemur. Siquidem et nos

doctrina/admonitione consilio indigemus. Nam et si ipi
sermonem facimus: nihil nobis quoq; fieri prohibet. Ser
mo enim sceleribus obnoxios corripit. Qui autem omni
liberi sunt crimine eos et longius abducit. Neq; enim nos sine
peccato sumus. Quicunq; igitur aris communis est: et reme
dia omnibus proponit. Cura non omnium est: sed aduersi
um uoluntatem. Qui uult medicina uti: curatur. qui eam
uulneri adhibere negligit: magis laditur/et torquetur uehe
mentius. Nolimus ergo egre medicina ferre: sed leto animo
accipiamq; licet non paruum dolorem nostre afferant admoni
nes. Suauissimq; nanq; fructus sequitur: cuius gratia et salum
onia/et dicimus: ut a plagis et uulneribus: que peccando
anime inurimus: liberi ad eternam uitam euadamus: et
Christi presentia digni effici amur: neq; acerbis et seuis seuis
potestatibus in die illa nos exhibeamq; sed que nos ad celorum
possint assumere hereditatem deum diligentibus preparata:
qua ut inuenire omnes consequamur. Gratia et benignitate dni
nostri ihesu xpi: cui gloria/et imperium cum sancto et uiuifi
canti spiritu nunc et semper et in secula seculorum amen

DEum nemo uidit unq̃. Unigenitus filius qui est in omelia 5ta
sinu Abrahe patris ipse narrauit. Sacre scripture uer
ba non uult deus ut simpliciter/sed multa cum pruden
tia intelligantur. Ideo beatus Dauid sepenume in psalmis ad
doctrinam nostram: Reuela mihi ut uidam mirabilia de lege tua. Item ejus filius. Qui oportet tanq̃ argen
tum exquirere sapientiam: et tanq̃ thesaurum perscrutari. pre
terea dns Judeos admonuit. Scrutamini scripturas. Quod
non utiq; dixisset: si persacile/et prima tantum lectione possent
intelligi. Qd enim in medio/et in promptu positum est: nemo
sane perscrutatur. Sed quod obscurum et latens id multa indi
get inquisitione: ut inueniatur. Ideirco thesaurum absconditum
scripturas appellauit: ut ad earum nos inquisitione excitaret.
Hec autem nobis dicta sunt: ne simpliciter et temere/sed cu

ma ñi attentione scripturam accipiamus. Nam si quis ipsa
dumtaxat uerba nuda/et ut dicuntur acciperet: multa ab
surda de deo necesse esset suspicari. Enī hominem esse eum/
peritia corrumpi/iracundum/furibundum/alia de eo nō his
peiora intelliget. Verum si reconditam uerbis sententia depre
henderit: omnia purgabuntur. Nam proposita nobis lectio
sinu deum habere dicit: quod est proprium corporis. Sed neq
tam insipiens est: qui meo poreum corpus arbitretur. Vt igit
digne spiritalem sensum accipiamus: agite altius hunc locū
inuestigemus. Deum nemo uidit unq̄. Quam nā hec particula
cū superioribus habet consequentiam. Vt ostendat euangeli
sta beneficiorū dei magnitudinem: et horū eorūq̄: que per ip
sum data sunt incomparabilem differentiam: probabilem cau
sam: ꝓsone adducit dignitatem: que maiora efficerit. Ille enī
cum seruus esset merito inferiorū rerū factus est rerū minister.
Hic autem dominus et rex/et regis filius longe maiora nob
contulit: qui cū patre semper est: et semper cū intuetur: prop
terea inquit Deum nemo uidit unq̄: sed unigenitus filius.
Quid igitur dicemus clarissimo prophete Ysaie: cui inquit Vi
di dominū in throno altissimo sedentem. Quid Ioannī de
eo testimoniū perhibenti: q̄ hec dixit quādo uidit gloriā eius:
et de eo locutus est. Quid Ezechieli? Etenī ipse quoq̄ super che
rubim eum sedentem uidit. Quid preterea Danieli dicēti?
Antiquus dierū sedit. Quid ipsi moysi? Ostende mihi gloriam
tuam. Iacob autem etiā ab hac appellatione accepit: cum
Israel uocatus est: quod deum uidens interpretatur. Necnon
et alij ipsum uiderunt. Quid Ioannes? Deum nemo uidit
unq̄: Vt ostendat illa omnia permissionis fuisse: nō ipsius pu
re substantie. Nam si ipsam uidissent: nulla ex pa expte dif
ferentem uidissent. Quippe que simplex/et pura est nō cōpo
sita nec descriptibilis. Non iacet/non stat/non ambulat. Iter
ea omnia corporis sunt officia. Quo autem sit: ipse nouit solus.
quod per prophetam significauit. Ego uisione multiplicaui:
et in manibus prophetarū assimilatus sum. Hoc ē pmisi:
Non tamen id quod eram me ostendi. Cum enī eius filius uera

Quo deus videat. a nob

rarne accepta/uenturus esset m mundum: multo ante sanctos uiros ad diuine substantie visione exceraut ita: ut uidere poterant. Nam id quod est deus: non modo proplie non uiderunt: sed neq; Angeli/ neq; Archangeli. Sed si eos percontaberis: nihil ab ijs de dei substantia audies: sed tanti referentes Gloria m altissimis deo/ et m terra pax hominibus bone uoluntatis: Si cherubim et seraphim: sanctificationis laudem audies. plenu esse celum/ et terram glorie eius. Si ipsas uirtutes: tibi item respondebunt: sibi unu opus esse: ut deum laudent. Laudate eum inquit omes uirtutes eius. Solus autem ipsum uidet filius/ et spus sanctus. Q si omis natura creata est: qua ra ratione increatu videre poterit: et si incorpoream uirtutem q̄ius gemtam no possumus manifeste conspicari: et hoc sepenu in angelis ostensu est: multo minus incorpoream et ingemtam substantiam. Quare paulus. Que inquit uidit nemo hom/ neq; uidere potest. Solo ne igitur patri hoc prerogatiu inest: no aut filio. Audi hac etia m parte qd superius dicat. Quod est imago invisibilis dei. Qui autem invisibilis imago est: ipse quoq; invisibilem esse necesse est: Aliter no esset uera imago. Propter ea iq; qui manifestus est m carne. O manifestatio aut per carne no est secundum substantia. Nam q ipse invisibilis sit: no solum hominibus: sed et supnis uirtutibus. Cum dixerit paulus: manifestu esse m carne: subditu sibi a angelis: ergo exq; carnem induit. Ante no ita videbatur: cu ipsis quoq; invisibilis esset substantia. Quaobrem igitur inquit. Videte despicere unu de his minimis: Dico n. uobis: q angeli eorum semper uident faciem patris mei: qui est m celis. Quid ergo: faciem deus habet: et celo circumscribitur. Sed nemo ea aget insana: ut hec duceret. Que ra ergo ea sententia est. Que et in illo loco. Beati mundi corde: qm ipsi deum videbunt. Cogitatione atq; imaginationem: qua pro uiribus nostris de deo capimus: eam visione appellat. Neq; aliter d angelis intelligendum est: propter pura iporu/ et nullo fommo obnoxia natura: cu nihil aliud q̄ deum semp mente agitet. propte

rea christus. Nemo inquit cognouit patrem: nisi filius. Quid
mq̃ Num omes in ignorantia uiuimus? Absit. Sed nemo ita
cognouit patrem ut filius. Vt igitur multi quisq; pro captu
suo ipsum uiderunt: substantiam autem nemo uidit: sic
multi deum cognoscimus: non tamen ipsam substantiam q̃lis
est: nisi solus eius unigenitus: qui certa notione huius et co-
prehensione habet: qualem filium habere de patre par est. Sicut
em cognouit me pater inquit: et ego cognosco patre. Quare
animaduerte: q̃ta cũ auctoritate loquatur euangelista. Siqui-
dem cum dixisset: Deũ nemo uidit unq̃: non processurus est:
filius qui uidit narrauit: sed amplius quiddam et certius Vni-
genitus filius qui est in sinu patris: ipse narrauit. Nam in si-
nu patris esse: maius quidda est q̃ uidere. Quia tactum uidet:
non certam habet rei in se cognitione. Qui uero in sinu imo
ratur: omia ei perspicua sunt et certa. Ne autem audiendo:
nemo cognouit patrem nisi filius: diceres: q̃ licet maiorem
ceteris de patre habeat cognitione: non tame qualis est: no
uit: ideo in sinu patris eũ esse inquit euangelista. Christus
autem tantũ se patre cognoscere inquit: q̃tũ pater ipm. per-
contare queso: qui cõtradicit: nisi q̃ cognoscat filiũ pater:
Respondebit etia: mihi omino insanat. Deinde illud iterũ
interrogabimꝰ. Quid autem: certane quadam iusione et
scientia ipsum uidet/et id quod est manifeste cognouit. Cesse
assentietur. Hinc collige certam filij de patre cõprehensione.
Ipse enim inquit. Sicut cognouit me pater et ego cognosco patre
et alibi. Nemo deũ uidit: nisi qui ex deo est. Hactu dixi gra
tia euangelista simul memínit: quo uno uerbo multam hꝰ
cognitionem/propinquitatem patrem patri cognitione/pote
statem ostendit. Non in diuersam substantiam in sinu haberet
pater. Sed neq; ipe auderet: si seruus: si ex multitudine ung
esset in sinu domini uersari. Hoc naq; dilectissimi filij hoc
tantum est: qui multũ genitori suo fidit: neq; ipso ulla ex
parte sit inferior. Equa hoc cognitio significat. Vis et sempi
ternũ intelligere. Audi Moysen: qd de patre loquatur. Nam
cum peteret. Si interrogaretur a iudeis: quis ipsum miserit:

.xv.

quid uiderer respondere dic mquit: qui est mfut me. Hoc em
uerbum qui est: sempiternu et sine principio/ et uere et prope
esse significat. Hoc idem ex ea particula in principio erat ondit
Ioannes. Item in hoc loco cu in sinu patris esse dicit: et ne pro
pter nois comunicatione unu eoru qui per gratiam facti sunt
filij: significari arbitreris: primu articulu addidit: qui per
graciam filios se pomit. Inde si hoc tibi no satis est et adhuc
humi deuolueris/ alio magis proprio nomine usus est cui qt
unigenitus. Sin adhuc humu despicis: no recusabo mquit
Euangelista de deo sermone faciens humanis/ et corporeis
uerbis uti hoc est in sinu tantum ne ille quicq et abiectum
de Christo suspiceris. Considera benignitatem domini et
nostri cura indignis se uerbis nuncupari patitur: Vt hoc sal
tem pacto oculos erigamus: et aliquid de se magnu conspia
mus: et tu ad inferiora semper deflecteris. Dic queso: qua gra
tia hoc in loco sinu positu exultimas? Crassum hoc nom et
carnale. Numquid ut deum corpus habere suspicemur? Absit
Cur igitur? Nam si neq filij dilectio neq corpus deum esse hic
comprobatur superfluu hoc in loco/ et otiosum id uerbum
est. Non n. te petere recusabo: ut aliquid in hoc coniecturemur.
Sed profecto constat nihil aliud q̄ suma unigenti dilectio
nem/ et patri coeternitatem significari. Vbiq hoc perspicuu
est. Ille narrauit mquit. Quid narrauit? Quod deu nemo
uidit unq̄: an q unus est deus? Veru hoc et reliqui prophe
te/ et moyses iam pridem exclamat Dominus deus tuus
dominus unus est: et helaias Ante me no est factus alius
deus: et post me no est. Quid igitur amplius a filio didici
mus? Q̄m sinu sit patris. Quid ab unigenito? Primu q̄de
hoc eadem unigenti operationis sunt. Deinde longe ab eo
expressiore et magis perspicua doctrina accepimus. Videli
cet q spūs deus est: et qui adorant eum in spiritu et uerita
te oportet adorare. Q deum uidere est impossibile. Q deu
nemo uidit nouit nisi filius. Q pater est dilectissimi unigen
iti et alia multa que de eo narrata sunt. Id aute uerbu
narrauit expressiore certioreq doctrina demostrat: qua no

apud Iudeos tantū sed m unūersum mūdum propaga
uit: eumq; meliore reddidit. propḥetis; neq; Iudei omes
fidem adhibebant: unigemto autem dei filio: uniuersq
orbis/ et paruit et credidit. Narratio igitur hec m loco
doctrine euidentiam significat. Quare et uerbū/ et ma
gni consilii angelus appellatur. Cum igitur perfectio
re dignati simus doctrina: neq; amplius per prophetas/
sed per filiū ad nos m ultimis his diebus deus loquutus sit: lon
ge potiorem et dignam accepto honore uitam exhibeamus/
et n. absurdum est: si tantus descenderit dominus/ et non
amplius per seruos sed per seipsum nos alloqui uoluerit: nos nī
hil a priscis illis differamq. Illi cognoscen/ Nos moysi domini
magistrum habemus. Quocirca hoc honore digna prebo
feramus phiam: et nihil eiusmodi timeremus communicemus propter
nobis celitus uiuendi normam detulit: ut magistri imitatores
pro uiribus efficeremur. Qua autem ratione possimus xpi mi
tatores fieri? Si omia nr communia non nostram seruemus u
tilitatem. et n. christus non sibi ipsi morem gessit: sed ut scriptū
est: improperia inquit improperantium ceciderūt super me.
Nemo priuatam querat utilitatem/ sed et proximi: ita siquem que
ret. Siquidem illorum res nostre sunt. Corpus nāq; unum sumus/
et multem partes/ et membra Nolimq igitur uta alter erga
alterū affici ac si pemtus simus diem. Nemo illi neq;
amicum/ neq; cognatu/ neq; uicinū neq; quicq; eiusmodi
esse ducat. Quo accedantur? Quid dicantur? licet n. nihil
horū sit: homo tamen est eiusdem nature princeps/ sub eode
domino conseruus/ et contubernalis. Eiusdem mūdi incola.
Q si fidem tantū secū communicat: iam tūc factus est mē
brū. Que n. amicitia que familiaritas tanta cotrahere
unionem posset: quātam fidei cognatio. Non n. quātā am
icus amico debet propinquitatem: tanta nos habere mutuo
portet sed quanta est membri ad membrū. hac amicitia
et cura aliam maiorem nemo unq; mutuere posset. Quoad
modū ergo is sane ridiculus foret: qui unde secū familia
ritas sit. im propinquitas percontaretur ita qui unde sibi

XVI

rum fratre et proximo: Omes em in unu corpus baptizati sumus inquit. Quid significat in unu corpus. ne diuidamur: sed mutuam consuetudine/ amicitiamq; tamq; unu corpus seruemus. Nolmus mutuem alter alteru contemnere: ne nos ipsos contemnamus. Nemo unq; carne suam odio habuit: sed nutrit et fouet. propterea huc mundu tamq; domu una nobis deus largitus est: et oma equa portione distribuit. Unu solem ombus lucere fecit. Uno nos tecto: celo undelicet operuit. Una cunctis mensam hore tram domum tauit. Impartitus est alia longe maiorem: una tam. Condi scipuli intelligunt. Unu generationis modum ombus largitus est spiritalem unu nobis et domuns in celo patria. Ide poculum ombus propinatur. Nihil amplius diuiti/ et spectato uiro q; paupi/ et abiecto. deus exhibet. Sed uniuersos pariter uocat. Carnali parter honore spiritalia sil'r. Unde g. tanta huius iuste inequalitas. ex diuitum auaricia/ atq; insolentia. Sed nolite fratres nolite quoo ita affectos esse. Ne cura ipsa/ et necessitas i unu nos cogat: a terrenis/ et caducis huius iuste bonis distrahamur. a diuicis dico/ pauptate/ sanguinis coniunctione/ inimicicijs/ amicitia. hec n. omia umbra sunt. et q; umbra abiectiora habentibus celitus uincula caritatis. hoc seruemus dilectissimi toto conatu: et nullus prauus affectus hanc diuidere/ perturbare ue poterit unitatem: qua utinam omes consequamur/ Gratia/ et benignitate dnimi nostri Ihesu xpi: per quem et cu quo patri gloria simul et spiritu sancto in secula

Hoc est testimoniu Ioannis: Qui miserut iudei a hie omelia 15ª
rosolimis sacerdotes et leuitas ut interrogarent eum tu quis es: Graue uitiu inuidia est dilectissimi graue inq; et exitiosum non ijs quibus inuidet: sed ipsis inuidentibus. primu n. eos offendit consumitq;/ tamq; mortiferu quoddam uirus coru animas occupans. Si quo autem pacto eum: cui inuidet: ledit: paruum quidem/ et nullius fere mometi detrimetu est: quodq; plus emolumenti/ q; damni afferat. Neq; in inuidia

solum sed etiã m teteris uictis/ non qui malo afficitur: sed qui af
ficit: is dampnũ accipit. Quod msi ita se habaret: non mũeriam
accipiendam potius q̃ mferendam p̃ceperit paulus discipulis. Quare non magis fraudem patiamin? Certo n. nouit
non mala accipientem/ sed mferentem/ oio exitiũ tetuturu.
Her omia mbi propter iudeoru mundiam dicta sunt. Qui
em ex ciuitatibus ad Ioannẽ cofluxerant: qui propria dam
narant pcata: qui baptizati erant: post baptisma tãq̃ quada
bois operis poemitentia/ mittunt qui Iohanem interrogent:
Tu quis es? Certe gemimina uiperaru/ et serpentes: uelli quidhil
gratiãs. generata mala/ et adultera peruersa post baptisma
baptistam interrogas et pfitaris. Quidhac studitia studius?
Quomodo eũ cognouistis? Quomo pcata uestra confessi estis?
Quomo ad baptisma curruistis? Quomo ipm pfitaris estis?
quid foret agendum? Her omia uobis temere/ et sine ratione
facta sunt: cũ neq̃ principiũ/ neq̃ fidamẽtũ mtelligatis. Vez
neq̃ nos accusauit Ioannes: neq̃ quicq̃ uobis exprobrauit:
se omnium mansuetudine respondit. Quaobrem? Est n. dig
nũ cognitu. Vt omnibus eoru manifesta/ perspicuaq̃ fieret
malitia. Sepenumero Ioannes christo testimoniũ perhibuit:
et cũ Iudeos baptizaret: frequenter xpi memmerat: Ego quid
uos baptizo m aq̃ aqua. Qui aute post me uenit fortior me e.
Ipse uos baptizabit m spiritu sancto/ et igni. Quibus uerbis hu
mana quada perturbatione affecti sunt. Oiundi naq̃ gloria
affectantes/ et secundum faciem iudicantes/ Ioanne xpo miseri
orem indignũ arbitrabantur: Oiulta naq̃ Ioannis generosi
tatem ostendebant primũ generis claritas. principis enim
sacerdotis erat filius. Deinde uita et asperitate/ et omi hominũ
contemptu insignis. Siquidem uestis mensa/ domo cotempto
ipso uictu eremũ ab mitio ete mcoluit. Contra xpus ob
scuro genere natus Quod sepenumero his uerbis exprobra
runt Non ne hic est fabri filius? Non ne mater eius dicitur
maria? et frater eius Iacobus/ et Ioseph/ et patria cũ origine
ducere putabatur: ignominia quada notabatur: ut inquit Ha
tanael A nazareth potest aliquid bom esse? preterea cõuersa

li. mgr muniã accipitis? Quare nõ ma
gis

tio ombus cōis/et uestimeta mhil a uulgo differeta. Ho.n.
zona pelluta cingebatur. Neq; pilosam uestem mduebat:
neq; melle/et locustis uescebatur: sed cū ombus eandem
habebat consuetudme mfamiū hominū et publicanoz
comiums aderat: ut eos ad meliorem frugem alliceret:
quo cū no couenirent Iudei ei exprobrabant: ut ipse christo
mquit. Venit filius hoīs manducans et bibens: et di
cunt ecce homo uorax/et potator uini publicanoru et pec
catorum amicus. Cum ergo frequenter Ioannes ab se Iude
os ad christum longe eoru opinione mferiore dimitteret:
egre ipsi ferebant et rubore perfundebantur. Quippe qui
Ioannem potius magistrū habere q̄ xpm uoluissent: pala
tamen id dicere uerebantur. Mittunt aute ad eum: ut per
adulationem ipsum alliciant ad confitendum se christū esse
Quāobrem non abiectos: et infime sortis homines mittunt
qui admodū ad christum: cū uellet eū capere m sermone. Tur
n. seruos/et uterū herodianos destinarūt. Nūc aute sacerdotes
et leuitas: nec quoslibet sacerdotes/sed ab hierosolimis: hoc
est maioris auctoritatis/et nomims. Non n: temere hoc sig
nificauit euangelista. et mittunt ut mterrogaret eū. Tu
quis es/et profecto natales eius adeo celebres erant: ut uul
go diceretur: Quis putas puer iste erit: et super oīa mōtana
Judee diuulgarentur oīa uerba hec: et cū uenū Iordanē petis
set: omes ad eū ciuitates aduolarent: et hierosolimis/et ex
oī Judea ad Ioannē ut baptizarentur: concurrerent. Quid
igitur mterrogant: Non quod ignorarent. Satis em super q̄
cognoscebatur. Neq; ullo pacto poterat ignorari. Sed ea quam
paulo ante dixīmus ratione quo eū adduceret ut se christū esse
confiteretur. Audi ergo quomodo beatus Ioannes nō uerbis
sed animo quo illi perontabantur: respondet. Nam cū dixisset:
Tu quis es. Non respondit cōtinuo: quod recte erat respon den
dum. Ego uox clamantis in deserto: sed eoru primū suspitio
nem amouit. Interrogatus n. mquit Tu quis es. Confessus
est: et nō negauit: et confessus est: quia nō sum ego christus.
Et animaduerte euangelistē sapientiam. Tercū ide dicit: ut ex

baptiste uirtutem / et rudeorū malitiam atq; stultitiam demonstret.
Lucas uero inquit: q; ꝯ turbe suspicarentur eū esse christū:
ꝯ tollit suspitionem. hoc frugi serui officiū est: no solū dñi
sui gloriam non aucupari: sed et a multitudine tributam
propulsare. Veru turbe simplicitate / et ignorantia mhāc uene
re suspitione. hi autem mala mente / malo aīmo eum per
contati sunt id arbitrati quod dixīmus. q; si hoc aīmo fu
issent: no cōtinuo ad aliam uemissent interrogationē: sed
indignati tāq; ad propositū no respondissent: neq; id dubita
re / neq; id pertontatū uemre dixissent. Veru tāq; in crīmine
deprehensi / et rei ad aliud uenerut. Quid ergo helias es tu,
et dixit no sum Arbitrabantur .n. eū uenturū: sicut christus
inquit Rogantibus nāq; discipulis Quomodo g; scribe dicūt:
q; heliam oportet primū uemre. Ipse respondit helias quide
uenturus est et restituet oīa. Deinde interrogant: prophe
ta es tu? et respondit non. et tamen propheta erat. Quare
se propheta negat? Quia uerū pertontantiū aīmū inspexit.
Exultimabant .n. prophetam quenda eximiū uenturū: eo q;
inquit moyses prophetam suscitabit nobis dominus deus de
medio fratrū uestroru: tanq; me ipsum audite. hic autem erat
christus. Non igitur rogarient: an esset unus ex aliis nūo pro
phetarū / sed articulum addiderunt: ac si dicerent propheta ne
ille es: qui a moyse predictus es? propterea negauit dixerūt
ergo ei. Quis es: ut responsū demus iis: qui miserūt nos? Quid
dicis de teipso? Vides ne hos uehementius urgentes allitte
do uerū rogando / no dimittendo. hinc aut fidei firmatū manife
stidine falsas eoru suspitiones omni conatu tollentem? et ue
ritatis amicus. Ego inquit Vox clamantis in deserto dirigite
uiam dñi: sicut dixit helias propheta. Cum .n. magnū
quiddam / et eximiū secundū eoru opinionem de christo loca
tus sit ad prestandū uerbis suis auctoritatem prophete stati
testimoniū adducit. Et qui missi fuerant: erant ex phariseis:
et interrogauerunt eum et dixerunt ei. Quid ergo baptizas:
si tu non es christus neq; helias neq; propheta? Vides q; no
no temere loquantur? Quoniam ad hoc eū adducere uolebāt

Non ñ hmr orsi sunt ne quo animo dicerent: deprehenderetur.
et cũ se christum esse negasset: uterũ malicia sua dissimulata
ad heliam uenirent et prophetam. Quod cũ se neutrũ esse profi
teretur: dubiã iam consciã parsona/ et simulationẽ omi aperta,
aperte fraudulentam mentem his uerbis detegunt. Quid ergo
baptizas si tu non es christus? Demde ut animũ celaret addi
derunt/ neq; helia neq; prophetã. Nã cũ adulationibus eũ allicẽ
nõ possent: calumniã se eũ coacturũ arbitrati sunt: ut quod
non esset: se esse confiteretur. O superbiã o animum/ et curam
mpestatiuã. Orsi sitis ut ab eo cognosceretis: quis esset et unde:
Numquid ei quid facturus sum sit prescribetis? hoc cogentium
est: ut se christum confiteretur. Veruñ neq; nũc dignatur
Ioannes: neq; sireis: ut merebantur respondet. Vos prescribere
et legem mihi ponere audetis? sed uterũ mirabilem pre
se fert mansuetudinem. Ego inquit baptizo in aqua: medius
autem uestrũ stetit: quẽ uos nescitis. Ipse est qui post me uẽtu
rus est: qui ante me factus est: cuius nõ sum dignus: ut solũa
eius corrigia calciamenti. Quid nã his respondere potuissent
iudei? Ipsi contra se nulla uema/ nulla excusatione/ dignam
sententiam tulerũt. Quo nã pacto? Tante auctãtis Ioannem
et tam uere arbitrabantur: ut nõ solũ de aliis testimoniũ
uerũ ipsi de seipso omia crederent/ mittissent quid de se ducẽt.
Nostis nr q̃ de se dicentibus iis duntaxat maxime fidem exhibe
mꝰ: quos ueracissimos arbitramur. Neq; hoc tantũ eorũ os
obstruit: sed animꝰ quoq; ad eum lecti sunt. promptissimo
q̃q; aio ad eum uenerũt: Licet postmodũ mutati sint. Que
ambo his uerbis christus significauit. Ille erat lucerna ar
dens et lucens uos aũt uoluistis exultare ad horã in eius luce.
et responsum eius probauit inquiens. Qui nõ querit gloriã
suam uerax est: et iniustitia nõ est in eo. Ioannes aũt nõ sibi
gloriã quesiuit: sed ad aliũ eos dimisit. et qui missi erat su
me erat ap̃ Iudeos auctoritatis: et primũ locũ optinebant.
Itaq; nulla ex pte̅ refugiũ/ aut excusatione̅ habebant: si christo
nõ crederet. Sed qua gratia Ioannẽ de christo fidem nõ adhibu
istis. Vos ex primoribus missistis. Vos de iis inter rogastis. Ves

l. 1 Neq; n. in eu esset sma rpm mt rogastis

baptiste responsum audistis. Omia tonati omia scrutati sunt:
et suspitiones uestras omes in mediu protulerut: et tamen in
gemue tonfessus est/non esse neq; Christum/neq; heliam/neq;
propheram. Neq; hoc contentus quis esset ostendit: et de bap
tismate sua uerba fecit: q; paruu esset et inde/et preter aqua
m̄ amplius haberet. Ostendit preterea excellentia baptisma
tis a xpo traditi. Adduxit hesaie prophete testimoniu: qui dum
ante deum et se eius ministru appellauit. Quid ia dubij relin
q̄batur: quin deum et adorarent et tōfiterentur: Cum omni
adulatione amota uerū esset testimoniu. Neq; em aliud testa
tis mores et sapiētia pollicebatur. Ad hoc uel inde perspicuu ēat.
q̄ nemo proximu suum sibi prefert: neq; que sibi honore arroga
re potest: in alterius tale tōfert. Itaq; Ioannes: nisi Christus deus
fuisset in tantum non destendisset testimoniu. Nam si id nomē
taq; tōditione sua maius abiecisset: non sane alij et sane inse
riori tribuisset. Hedus aut uestriu sterit: que uos ne satis. De
tens niaq; erat: utpi populo taq; unus ex multitudine uersare
tur: qui ubiq; humilitatem et mansuetudine doceret. Nesatis
autem quis et unde sit. Illam aut ptendam/qui post me uenit
frequenter memīnit: tantum non dicens nolite putare rem
ipsam in meo esse baptismate. Non sane perfectum est. Alius
post me uenit alteriu allaturus. hortamen illius preparatio
quedam est/et precessio. Res nostre libre sunt/et imago. Alia
uenire oportet: qui ueritatem afferat. Quaobrem illud uerbu
post me uenit: eius maxime ostendit dignitatem. Nam id ēat
perfectum nullus erat secūdo locas. Ante me factus est. hoc est
honorabilior. Inde ne ex tōpatione simplitudine intelligerent:
tum nullam uellent intelligi: ita se ante fuisse dicit: ut neq;
inter ultimos ministroriu adnumerari se dignu profiteatur.
Soluere n. calciamenta ullissim̄ seruu officium est. Quod si
Ioannes indignus qui corrigiam solueret: Ioannes inquā quo
maior inter natos mulieriu non surrexit quo nos loco ponemo.
Si is qui terraru orbi equiperatur: imo qui maior est: No. n.
inquit erat ns dignus minidus: ne inter ultimos quidem mi
nistros tonutari se dignu dicit: quid nos minioriu sceleru

plem ducmus: qui tanto ioanne simus inferiores: quanto
terra minor est celo hic neq; qui soluat corrigiam calciamenti
digni se profitetur. Immiti aut uerutatis in tantu prorupit
insaniam: ut qui deum cognoscant digni se arbitrentur -
Quid hac amentia scelestius? Quid superbia insanius? Bene
inquit sapiens: initium superbie no cognosce dnm. Non esset
e celo deiectus/neq; in diabolum uersus retridisset angelus:
nisi hoc se scelere coinquinasset. hoc eu precipitem dedit: hoc in
geenna intrusit. hoc malorum om ei causa fuit. Hoc tartarum
uirtu est: ut omem animi uirtutem eleemosina/ orationes
ieiuniu et cetera animi bona corrumpat. Superbia in hominibus
immunda inquit est apud deum. Non ergo fornicatio duntaxat/
neq; adulteriu hominem polluit: sed et superbia/ ac etia illis
longe magis. Quaobrem? Qm fornicatio: et si indigna uenia
sit: potest tamen quispiam uoluptatem in excusatione adducere.
Superbia autem ne minima quidem: propter qua uel umbra
saltem uenie consequatur. Sed nihil aliud est: q depravatio
animi et morbus grauissimus non aliunde q ex insania ortu
ducens. Nihil n. superbo homine insanius q ius dutissimus sit:
q ius multa hac sup exteriori excellen sapientia preditus q ius
potens q ius omia: que homini exoptanda uidentur in illu
congerantur. Quippe qui humanis bonis superbit miser est
et infelix: et illoru omi mercedem amittit. Qui eoru gratia:
que nulla expte bona sunt propter umbra et florem foem:
(hec n. inanis gloria est) inflatur: nonne om maxime ridicu
lus est? Cum idem faciat qd quis pauper/et mendicus/et sep
famelicus: qui si quado letu somniu uiderit: eo letatur. o miser
sane et infelix: qui tu animam tuam grauissimo morbo coluneras.
et ultima in miseria uerseris: tumefis tamen q auri tibi ta
leta sint plurima/q seruoru multitudo. Veru hec no tua sunt
Si no credis: plurimoru habes exemplu. Q si ita insanis: ut
neq; ex maioru experientia hoc intelligas: parumper experta:
et in tepe nullam tibi inde utilitate cognosces: Cum examinis
ner hora/ner breui quidem momento eoru dns eris. Inutilis
alijs uel inque: et iis sepe nuo quibus nolles. o inultus n. ner sua

disponere permissum est. Oj grauerunt repente e iuta: et cum
uellent ns frui non potuerunt: qđ ne nobis accidat: iam ad sa
ntatem reuersi ea nosipsi ad ciuitatem nostram transmittamq.
quibus solis fruemur: alijs minime: Illam asylum et loru nu
tissimu recondemus: unde nihil ea nobis poterit auferre non
mors ꝑno testamta ꝑno hereditatis successiones ꝑno calumie ño
insidie. Sed qui hic emigrans sua premiserit: ns perpetuo fru
etur: et quis nã tanta laborat insania: ut rebus suis omi tpre
se perfruituru negligat. Transferamus igitur illuc nras diui
tias. Non nobis alimꝰ opus est ꝑno camelis/ mullis iumentis/
nullis curribus/ nullo alio uehendi instrumento: qua nos mo
lestia deus liberos reddidit. Tantu paupertibus mdigemus
claudis/ ceas/ infirmis. hi res et pecunias in celu perferre/ et
earu dominos ad eternoru bonoru hereditatem perducere po
terunt: qua utina omes consequamur. Gratia et benignitate
dñi nostri Jesu christi: et ꝑ quẽ et cu quo patri gloria sit
et spiritui sancto in secula

HEt in bethania facta sut tras iordanẽ ubi erat Joannes
baptisans. Altera autem die uidit Joannes Jesum uen
entem ad se et ait. Ecce agnus dei ecce qui tollit peccata
mundi. O agnu boni fiducia est/ et loquendi libertas/ omiaq;
christi confessioni postponere: tam magnu mq̃/ et admirabi
le ut filius dei unigenitus idem de patre predicet: q̃ uis nõ
equa sit uicissitudo. Tu in cõfiteris in terra. Ipse in celo. tu pnttibꝫ
hominibus/ ille patre et angelis oibus Tales Joannes non
multitudine/ non gloria/ nulla re humana motus oia pes
sundat: liberrime ut debet christi mysteria omibus adnũtiat.
propterea eã locũ significat euangelista: ut magnanimi pre
cons fiducia ostenderet. Non in domi/ neq; in angulo aliq.
se abdidit: sed apud iordanẽ in media omi q̃ a se baptisatum
uenerant multitudine id pcta profitebatur. Venerat enim lucas
du baptisaret. Tunc supremu illud arcanu et memorabilis
doctrine plenu de xpo predicauit ꝑ mqꝫ her in bethania facta
sunt. Quedam aut exemplaria uetera uideatur. In quibus

ꝑ. q̃ q̃ ño esset dignꝰ/ solui eꝰ corri
gia calciamẽti propter ea

XVII

Bethauara scriptum est. bethania em nō trans Iordanē neq̄
m deserto: sed nō longe a hierosolimis. Iocoru aut etiā aliāra
tiōne memīnit. Nam cū nō antiqua/sed que paulo ante cōtige
rat: esset narraturus · qui aderat et uiderant: eos testes adduxit:
ex quibus rem certam mmūt. Conscius n· mhil se ueritati ad
didisse: sed ut res se habuerat pure et smplr enarrasse a loco testi
moniū accipit non paruū ut dixi futuru ueritatis indicium
Altera autem die uidit Ioannes Iesum uementem ad se et ait
Ecce agnus dei/ecce qui tollit peccata mūdi. Distribuerunt
tempora euangelistæ. et ō matheus prius q̄ Ioannes baptista
caperetur tempora prosequit ad ea que secuta sunt properat.
Euangelista autem Ioannes his maxime mmorat. et ille
postq̄ uenit Iesus e deserto interim omissis omnibus que Ioan
nes que Iudei missi mutuē uerba retulerint: et alijs pluribus
protinus transit ad carcerem. Cum audiret mquit Iesus q̄ tra
ditus esset Ioannes: secessit m desertum. Ioannes aut hortā
tur: utpote a matheo narratu. Narrat aut que post descensu
montis secuta sunt. et multis pretermissis addit: Non dū em
missus erat Ioannes m carcerem. et qua nā gratia hoc loco
mquit Iesum ad ipm uenisse. Non semel sed uterū ō matheus
necessariū eius aduentū fuisse mquit baptismatis gratia. Ad
dit em Iesus. Sic n· decet nos mplere omnē iustitiā. Ioannes
eum uterū uenisse dicit post baptisma. quod manifestauit
mquiens. Ego uidi spiritū descendentem quasi columbam/et
manentem super eum. Qua igitur gratia uenit nūc ad Ioānē.
neq̄ em uementem tantum/sed ad se mquit. Cur mq̄. Neq̄
suspicaretur: cum primū una cū cetera multitudine uenis
set: eadem qua alij causa uenisse: ut saltez pcta cōfiterētur:
et m poenitetiam abluueretur m flumine: Idcirco uenit pre
bens Ioanni occasionē ut huiusmodi suspitionē tolleret. Qua illat
uerbū Ecce agnus dei: ecce qui tollit peccata mūdi penitus
tollit. Qui em tanta excellit puritate ut aliorū peccata possit
abluere: sane constat eū nō ad cōfitenda peccata uenisse: sed
ut illi admirabili pretoni hāc daret occasionem et sequida
hac uoce ꝯ ns qui priora audierat certius dicta mprimer

et alia superadderet. Illud autem uerbū esse ponit eo q̄ sepe multi
ex iam dictis ipsum inquirebant. Ideo presentem ostendit. Esse
hic est de quo sermo iam habitus est. Hic est agnus. Agnū aut
appellat ut Ysaie prophetiam et umbrā sectidū ioannem in me
moria iudeis reduceret. Vt per figurā magis eos ad ueritate allu
ceret. Ille quidem agnus nullius peccatū accepit. hic aut totius
orbis terrarū: peccatum tantem n. mundi q̄ primū abiit deleb
rauit. hic est de quo dixi: post me uenit uir: qui ante me factus
est. Vides enim hoc loco quomō superiora interpretatur. Nam cū
dixisset Agnus qui tollit pcā mundi subdidit: quomā ante me
factus est. Videlicet q̄ accepit pcā mundi et baptizat in spūsto
ioannes n. aduentus nihil aliud habuit: q̄ predicare cōmunem
orbi terrarū presentiā beneficiū: et in aqua baptizare. huius
aut pugare humanū genus/et largiri paracliti operationē.
hic ante me factus est: hoc e clarior apparuit: quia prior me
erat. pudeat pauli Samosatenſis sectatores tam manifestam
oppugnare ueritatem. Et ego nesciebam eū Aufert omem testi
monio suspitionem: cui no humane familiaritatis gratia.
sed diuina reuelatione id perhibere ostendat. Nesciebā eum
inquit. Quomodo ergo dignus est fide testis? Quomō alios do
cet: qui nescit? Non inq̄t nescio: sed nesciebā: ut hoc uerbo
maxime sibi crederetur. Quo n. pacto tantū ignoto tribueret?
sed ut manifestetur israhel: propterea ego uenī in aqua bap
tizans. Non igitur ipse baptismatis indigebat. Neq̄ alia ratī
one illud lauacrū institutum est. q̄ ut tuam reliquis ad xpi
fidem preberet. Non n. inquit ut baptismate ablutos mundū.
neq̄ ut peccatis liberem: ad baptizandū uenī: sed ut manife
stetur israhel. Quid n. dic queso. non ne licebat sine baptisma
te predicare? et multitudine facile ad fidem adducē credēdū
minime. Neq̄ n. tanto studio omes festinassent. si sine bap
tismate fuisset predicatū neq̄ ex preparatione eius excellentia
didicissent. Siquidem multitudo. nō ut predicationē audiret.
sed ut confessi pcā baptizarentur: occurrebat. A discentis
xpi doctrina imbuebantur et baptismatis intelligebant diffe
rentiam: q̄ tū indulgentiā institutionē prestaret. Id circo omes con

1 credendū

XVII

Aucbant Ner tamen sit erat in pretio. Quonomo igitur cognouisti eum: Quia spūs descendit. Verū ne quis spūs qualeadmodū nos eum mdiguisse arbitraretur audi quo pacto hāc tollit suspitionē: ut ostendat spiritū ad christum admittendū descendisse. Nam cū dixisset: et ego nesciebam illum addidit: sed qui misit me baptizare in aqua. Ille mhi dixit: Super quē uideris spīm descendentem et manentem super eū: hic est qui baptizat in spiritu sancto. Vides ad hoc uenisse spīm ut christū ostenderet. Non erat Ioannis suspectū testimoniū: mhi loquenti ut id probabilius faceret ad deum et spiritū sanctū relegauit. Cum autem rem tam magnā et admirabilem: dignamq; q omēs in admirationē conuerteret: testificaretur. Videlicet q uniuersi orbis terrarū solus peccata auferret: et tanta multitudinē abluendam diuinī muneris magnitudo sufficeret: huiusmodi ia sententiam confirmat. Confirmatio autē est q filius dei sit: neq; baptismate indigeat: et q ideirco spūs descendit: ut eū dumtaxat manifestaret. Non n. erat Ioannis spīm dare. Qd ab eo baptisati significabant: cū dicerent. Sed neq; si spūs sanctus est auditum. Non n. baptismate christus: neq; illo neq; alia re/ sed baptisma xpi gratiā indiguit. Hoc n. fons/ et caput omniū bonorū relinquebatur: ut sanctificet qui baptisarentur: dignum est spūs sto. Hāc igitur spūs sanctitatem adiectu suo implenit et testimoniū perhibuit Ioannes dicens. Q uidi spīm descendentem quasi columbā de celo: et manentem super eū. et ego nesciebam eū. Sed qui misit me baptisare in aqua. Ille mhi dixit. Super quē uideris spīm descendente/ et manēte super eum/ hic est qui baptisat in spū sancto/ et ego uidi/ et testimoniū perhibui/ quia hic est filius dei frequenter hanc utit parabula. Nesciebā eū. Qua nā gra. Ei rogantione nunctus erat sanctū carne. Erte. n. mgr elizabet cognata tua/ et ipa concepit in senectute sua filiū. Ne igitur uideretur ad uoluptate loqui eius cognationis gratiā: inquit Nesciebā eum. et merito sane. quā in deserto extra paternā domū a pueris uersatus erat: qd mirum si christū nesciebat/ antq spūs descenderet: Q si ante baptisma eū cognouit: prohibebat eū dicens. Ego a te debeo

baptisari/ hor n· signū erat certissime cognitionis/ nō tamē nul
to ante tempus eius notitia habuit. Nec ab re. Miracula em que
a pueris christus fecerat: ut de magis et alia huiusmodi: diu ante
Ioanne adhuc infante contigerat. Interea multo intredete te
pore minime mirū si ignorabatur. Nā si antea notus fuisset:
nō utiq; dixisset ut manifestet in israhel propterea uenī bap
tizare hūc constat: Signa illa et mīracula que in christi pue
ritia feruntur uera nō esse. Nam a pueris miracula fuere
coepisset. nō sane Ioannes eū ignorasset nec reliqua mul
titudo induxisset magno qui ipm manifestaret. Nūc autem
inquit propter hoc uenī: ut manifestetur israel Sed qua ra
tione inquit: Ego debeo a te baptizari. Deum utpote qui man
festus eū cognosceret: turbis eū manifestauit dicens. hic e
qui baptizat in spū sancto: que dixi post me uenit uir qui
ante me factus est: Quia et qui misit me baptizare in aqua:
propterea misit me ut manifestetur Israel. Ipse ante def
tensum spūs Ioanni reuelatus est. Idcirco et anteq̄ uenisset
dixit. post me uenit uir qui ante me factus est. Nesciebat igr
anteq̄ christus ad iordanē uenret. Sed cū baptizandus esset:
tūc eū cognouit. et marie cū pater eū ꝓphete reuelasset: et spūs
Iudeis quorū gratia descenderat qui baptizaret ostendisset: ne Imag
Ioannis cotemnaretur testimoniū: ait inquit Quia prior me
erat: et in spū baptizat: et inducabit orbe terraz: ꝙdo pater
ipse uoce sua filiū professus est: et spūs supra christi caput de
scendit. Cum n· alter⁊ baptizaret/ alter baptizaretur: nequis de
Ioanne id uerbū dictū arbitraretur uenit spūs: qui huiusmo
di amouit dubitatione. Itaq; ait inquit nesciebā eum superi
ora tepora respicit: nō que erat baptisma fuerant: Nā ꝙpacto
prohibuisset dicens Ego debeo a te baptizari: Quomō hec de eo
loqueretur. Sed quod ritū in columbe nō credebant Iudei. Ido
n· solus Ioannes uidit spm in columbe similitudine. Quoniā
hoc mysteriū nō corporeis tantū oculis indigebat/ sed mentis
potius: ne humanis species putaretur. Nam si miracula faciēte
christum cū tactu solo infirmos sanaret/ mortuos uite redde
ret: uidentes Iudei nō credidissent: sed inuidia pati contraria

XVII

sibi indere iudebantur quo pacto solo spiritus aduetu abierisset incredulitatem. Quidam aut dicunt non omes sed forsmem tantu quosdam tuta moribus probatiores spm iudisse. Nam etsi corporeis oculis m columbe specie spiritus descendes iudei poterat: non tame necessario sequebatur: ut ab ombus spectaretur. et n. Zacharias sub corporea imagine multa conspicatus est/ner no et Danel/et hezechiel. Multu tame uisioms sortiu habuerut. preterea ooyses multa uidit qualia alioru nemo. et transfiguratione m monte no omes uiderut discipuli. Sed neq m resurrectione uisioms illius omes fuere participes. Quod significauit lucas cu inquit. Q dedit eu manifestum fieri testibus preordmatis Et ego uidi: et testimoniu perhibui: quia hic est filius dei. Agnu ipsum appellauit: et q spu baptizare deberet professus est. filiu aut dei nequaq. Atqui post baptisma mhil ipm dixisse scribit alii euangeliste. Verum omissis: que interea facta sunt: post captu Ioanne miracula prosequuntur. Ex quo no imerito coniectari possumus. q ether et alia plura pretermiserit. Quod etia hic euangelista m sme operis sui demonstrauit. Tantu aut abest ut fingat aliquid magnu de eo: ut que uidentur exprobranda esse omes uno ore diligentissime posuerit: neq minuentes: q eorum gesta reinquiret. Oracula aut alii alia omiserut: alia nemo meminit. hec no temere dixi: sed ad cotudenda gentiluum impudentia Sufficiens sane hoc ad discipuloru mores ostendendos exemplu. q mhil ad gratia loquatur. potentisq aduersus fidei oppugnatores his mumiri rationibus. Verum attendite queso. et n. absurdu est: q medicus coriarius textor/et omnes generati opifices: quisq pro artis sue professione pugnet christianus aute no possit ullam religioms sue afferre rationem. Atqui ille artes neglecte/ad pecuma damnu referrut. huiq aute contemptus amme detrimetu affert. et tame tata miseria/tanta insania laboramus ut illas omne cura cogitationeq adhibeamq. Ne tessaria aut/et saluris nostre mumimeta firmissima pro nhilo ducimus. hoc no fiunt gentiles recognoscere errore suum/atq deridere. Na cum pi

mendatio mxi omia sanat: ut dogmatu suoru ignomia
defendant: nos auem ueritatis cultores: ne hiscere qde ad
nra tutanda possimꝰ: que causa est: qn doctrine nre mimia
damnet imbecillitate: qn fraudem et/et stultitia in nobis
suspicetur: quin ctrario ta3 mendacii/et multitudims stul
titia fraude sua abutenti maledicant huius nos causa bla
sphemie: nos nꝰ qui nolumus pys religioms nre sermon
bus mugilare: sed superuacuis/et caducis rebus cura omem
adhibemus Et qui saltationis et aurigandi/et bestias cōsuen
di studio delectantur: huiꝰ certamimbus totis uiribus in
cumbunt: ne inferiores euadant: et studia sua maioremi
n modum laudant: et aduersus eoru accusatores excusatio
nem meditantur: Qui uero reprehendit maledictis prosequi
tur. In christiana autem religione defendenda nulla arte
adhibita torsimus/obstrepamus/marme ridiculi deprehen
dmur: et quid no sicma dei iubemꝰ indignatione. Cum chri
stum inferiore loco/qꝫ saltatore habeamus horu nr opera
qꝫus turpissima multis modis excusare admimur. Christi
miracula/qꝫus orbem terraru conuertit: neqꝫ intelligere
neqꝫ curare uidemur. Credmus in patre/et filiu et spiritum
sanctum/in resurrectione corporu/in uita eterna. Si quis
gentiliu percontaretur. Quis hic pater est? Quis filius/quis
spus sanctus? Tres deos asseritis: et nos pluriu deoru asserto
res reprehenditis? Quid ad hec dicetis. Quid respodebimus? Quo
pacto has dissoluetis obiectiones? Quid autem si nobis ad hec
obmutescentibus/aliam interserat qone. An in hoc corpore an
in alio resurrecturi sumus? et si in hoc: que necessitas ut dis
soluatur? Quid preterea hoc tandem et no superiori tempore
christus humana carne accepit? Quid enim prius potuis qꝫ
tot superioribus seculis usui est humano generi prouide
ret? neqꝫ in necessariu est ut qui plures preterea questiões
accumulat: earu contineat solutiones: ne rudioribus obsit. Ar
bitramur sane que dixemus sufferetura ad sonu uestrum
excutiendu. Quid igit si hec et huiꝰ percotarentur? Non
potestis ipsa uerba audire. Quod nos queso manet supplı

XVIII

tium : cū tanti ſmus erroris auctores : nſ qui m tenebris
uoluuntur . Vellem ſi horū ſtudio teneremīr huc nr medīū
impij alicuius gentilis philoſophi contra nos librū proferre :
contra ſemoris huius ut hac nos ratione excitarem : et deſi
deram ueſtram excutere . Nam ſi illi ut contra religione noſtrā
loquerentur : tantopere mugiarūt : qua nos uemā dignamur
mſi huiōi contra nos mſultus propulſare calleamus . hor nos
paulus precipit . hgr n. parati ſemper ad ſatiſfactionē oīm
poſcenti uos ratione dera : que m uobis eſt fide / et ſpe / et uerū
Verbū chriſti mhabiterm uobis abundanter . Sed quid ad hec
reſpondent fatuas ſtultiores : Benedicta omis amma ſimplex :
et qui ſimpliciter ambulat m fiducia ambulat . hoc nāq; om
miī malorū cauſa eſt : q nō multi ſcripturarū teſtimoma
m oportunis rebus ſciunt adducere . Non n. eo loco ſimplex
proſtituto / et pro eo qui nihil nouit mtelligendū eſt / ſed pro
non malo nō uerſuto . Nam ſi ita mtelligeretur ſuperuacane
um fuiſſet dicere . Eſtote prudentes ſicut ſerpentes / et ſimplices
ſicut columbe . Sed quid hec : cū m nullam huius diſputationis
adducamur neceſſitatem : preterea neq; alia m hac uita nob
certe efficiuntur . Sed undiq; miſeri / undiq; ridiculi m mutuis
ſemper calamitates mtenti . In corrigendis et accuſandis
crimmibus pigri eſſetamus . Quāobrē uos hortor nūr ſaltem
ueſtri uiris facti : ne m reprehendendo tantū perſeuereris . Sig
dem nō ſatis eſt ad placandū deū ſed optimā uitā mdiuam
m / ut ad gloriā dei m hoc ſeculo uiuētes : futurā omnes cōſe
quamur : gratia et bemgnitate dominī noſtri ieſu chriſti . per
quē et cū quo patri gloria ſimul et ſpiritu ſancto m ſecula

Altera die iterū ſtabat Ioannes : et ex discipulis eius duo. et reſpiciens ihesū ambulantem dicit . Ecce agnus dei . et audierunt eū duo discipuli loquētem : et ſecuti ſunt ihesum . pigra quodamodo humana uita eſt : et ad perditionē proclius / non propter nature noſtre opificiū : ſed propter uolū tatis deſidiam . Quāobrem ſepius admonēdi ſumus . Vn paulus

omelia 18ª

het scribere mihi quidem non graue/ uobis autem tutum
Terra n. semel accepto semine/ nonpfert fructus: neq nisi
get altera satione. In anima nostra non ita uisu uenit: sed fre
quenter et suma cu diligentia mea serendu est ut semel sal
tem fructum accipiat. primu n. non facile msident/ et mpti
mutur aio uerba dei: quoma multa sequitur difficultas.
multis obstruitur spms anima oculi adsunt msidiatores
semina diripientes. Demde cu germinant/ et raduces agunt
semina. iteru indigent diligentia ut ad maturitate peruc
niant: et cu peruenerit: ut integra persteni: et a nemine le
dantur. In seminibus. n. cu e uagina spica erupit: et rubigi
nem et cetera noxia facile cotemnit. In doctrina aut perfectu
opus no nunq aliqua incubens tempestas/ et fluctus pcidat
q et reru difficultate/ et hom qui saeuiunt et uolu ledere
fraudibus uariisq alijs temptationibus pemtus labefactatur
fides aut non nobis temere dicta sunt: sed ut quotiens idem
Joanne repetentem audieris: nolis tanq nugatore cotemne:
neq superfluu et molestum arbitrari. Voluit em semel audi
ri. Sed cu non multi eius uerbis a principio mmo somno
obscurantes uacauerint iteru eos excitat. Considera aut eius
uerba inquit qui post me uenit: ante me factus est: et ite
Non sum dignus soluere eius corrigiam calciamenti: et iteru
hic est qui baptisat in spiritu sancto/ et igne. Q q spiritus
uisus est descendens quasi columba super eum: et q testimo
niu perhibuit. quoma hic est filius dei. Nemo his uerbis at
tendit. Nemo rogauit: cur pro quo et qua ratione id dicat.
Dixit preta: ecce agnus dei ecce qui tollit peccata mundi:
neq hoc eos ulla admiratione affecit. Ideirco repetere cogitur
tanq dura quada/ et imten terram nouali frequenter mol
liens: et sermone q aratro subactam mentem exitas hoc
pacto semina alte dencit. propterea no longiori usus est ora
tione: quoma unu tantu curabat: ut christo omi animos
coiungeret. Norat em si hoc recuperet: no amplius testimo
nio alicuius indigere: Vt factu est. Nam si samaritanam aud
to christi sermone dicit mulieri: Non ia propter tua loque

XVIII

lam credimus. Ipsi n. eve audiuimus / et scimus: quia hic est uere
saluator mundi longe magis discipuli id effecissent: effecerunt q;.
Nam cū abeuntes uno tantum uespere christum audissent: nō
amplius reuerterentur: ut et Ioann̄ ministrarent / et eius au
dirent predicationem. Inuenit n. hic primū mquit fratrem
suum Simonē: et dicit ei. Inuenimus ozesiam: quod est inter
pretatum christus. Intuere hoc etiam loco q; neq; cū dixit: post
me uenturus est: qui ante me factus est: neq; cū non sum
dignus soluere eius corrigiam calciamenti: quenq̄ lucratus
est. Verū cū de christi generatione uerba habere et m humili
orem sermonē descendere coepit: tunc secuti sunt discipuli.
Vnde animaduertendum est: q; non tam multi ad christum
sectandum adducuntur: quando magnū aliquid et altū de
deo dicitur: sicut cū ad humiliora / et ad auditorū salutem
accomodatiora descendit. Audierūt igitur a Ioanne: q; tol
lit peccata mundi. et uestigio ad eum properarunt. Nam si
peccata abluere / et sine labore nostro ns nos liberare potest:
tur tantam reperimus gratiam. Audiant Cathecumini: et qui
ad ultimū usq; spiritum propriam contemnunt salutem. Ite
rum instat Ioannes Ecce agnus dei. Nihil christus / sed ille om
nia loquitur. Ita et sponsus nihil ad sponsam primū loquit:
sed silet. Alij ipsum ostendunt Alij sponsam accipiunt. cui tan
tum monstratur. Neq; a seipso eam sed alio tradente accipit
sponsus. Cum uero traditam accepit: ita ei affectatur: ut nim
me amplius despondentium reminiscatur. Ita christus ue
nit. ut ecclesiam cōponeret. Nullum ipse uerbū fecit. Tan
tum presto fuit Amicus eius Ioannes dextram imposuit
sponse. Ipse uerba habuit et hom̄ animas christo tradidit:
Quibus acceptis ita formauit: ut nō amplius ad Ioannem
esset redeundum. Aliud preterea animaduertendum est.
Q; quēadmodū in nuptiis nō sponsa sponsum petit / sed cōtra:
etiam si regis filius uilem ancillam duceret: ita nūc nō m
orem humana ascendit natura: sed ipse deus ad hanc de
scendit: q̄ius humilem / q̄ius contemptam. Re autē perfe
cta non permisit eam amplius hic morari: sed ad patri

am domum sustulit. Sed qua nam gratia non seorsum suis
cōuocatis discipulis Ioannes: hec cum ijs loquitur: et ita eos
Christo cōmendat: sed omnibus pūtibus inquit ad eos: Ecce ag-
nus dei. Ne uideretur id ex composito uemisse fecisse. Nam si
ipsius hortatu: et tāq̄ gratiam ei haberent: christum petis-
sent: resilissent fortasse. Nunc aut ex cōi doctrina: eum secu
ti firmi persteterunt discipuli/non magistri gratiam sed pro
priam tantum spectantes utilitatem. Prophete et aposto
li omes absentem christum predicauerunt/Ille quidem
ante/hi uero post acceptam carnem. Ioannes/solus presen
tem. Quare amicum ipsum sponsi appellat. Affuit n. solus
nuptijs. Oīa fecit. oīa ad finē perduxit. Ipse rem or
sus est. et uiso Iesu ambulante dixit inquit Ecce agnus dei.
neq; uoce tantum: sed et oculis christum testatus est/et admi
ratus et incredibili gaudio exultauit. Neq; iam exhortat?
sed admiratur et obstupescit presentem: et dei domī quod
admūtiaturus uenerat et purgationis modum manife
stat. Agnus n. utiq; significat. Neq; dixit qui tollet aut
tulit: sed tollit peccata mundi: ut quotidie ea tollere mte/
ligatur. Non n. cum passus est solum: nostra abstulit pec
cata: sed ex illo hactenus tollit. Non semper crucifigitur.
Vnū nanq; pro peccatis nostris tulit sacrificiū: sed semper
per illud nos purgat. Quēadmodū igitur cum uerbū dixit
et filium: utiq; pre ceteris eximiū intellexit: ita et agnus/
et propheta/et luxuera/et pastor bonus/et alia que ab eo
articuli adiectione dicta sunt: precipuum quiddam cete
teris prestantius demonstrant/et n. et agn/et prophete
et filij multi sunt. sed hic longe prestat. Neq; articulo solo/
sed uimenti quoq; adiectione hoc confirmat. Nihil n. cum
creatura cōtat. Q; si cui no idoneo tempore hora uidelicet
decima hec dicta uiderentur (hora n. inquit quasi decima
erat) multum mea sententia fallitur. Oīndi nāq; homini
bus/et carnis uoluptatibus deditis id tempus, no admodum
cōmodū est ad aliquid serio pagendū: eo q; mens ebo migra
uerit. Ioannes aut etiam uespere tam sobrius erat: q; nos

sub aurora. ⁊mo Modo longe magis Nam sepenūmo uespertim
ribi reliquie animi solertiam mane etiā hebetāt. Ille aūt
nullo huiōi onere premebatur. Non igitur nimerito sub
uesperū hūc sermonem habuit. preterea m deserto cōuer
sabatur usq; ad iordanem: quo omēs sūmo feruore ad bap
tisma concurrebant/ parū secularia curantes et ut christū
sectarentur: triduo cibis omnibus abstinebant: hor⁹ studde
osi pretoris/ et diligentis agricole officiū est: ut nō prius
ab opere desistant: q̄ quod intendunt: effecerint. Sed q̄d
tandem non cuncta uideam christum admūtrando
pagrauit? Quid iuxta iordanē tantum immoratus: nem
entem expectauit: quē ostenderet. Quoniam per opera id
fieri uolebat. Id curabat ut christus nosceretur et persua
deret: ut uitam eternam audirent. Illi maius operū sali
cet reliquit testimoniū: quēadmodum ipse inquit. Ego
ab homine non accipio testimoniū. Opera quē dedit mi
hi pater: hec sunt/ que testimoniū perhibent de me. Vide
q̄to hoc clarius sit. Cum n⁹ scintillam parūa excitasset:
repente flāma ad sūmū euasit. Nam qui prius Ioannis
uerbis minime mouebantur: postmodū dicūt: quecūq;
Ioannes dixerit uera esse. Accedit ad hoc q̄sim his admini
stris orbem peragrasset/ humano quodam studio id fe
cisse uideretur/ et nō parua auditorū animis orta esset
suspitio. Et audierunt eum duo discipuli loquentē et secuti
sunt Iesum. Atqui et alij erat Ioannis discipuli: qui non
modo nō secuti sunt: sed ei emulabantur. Dicebant n⁹
Rabbi: Qui erat tecū trans Iordanem: cui tu testimonium
perhibuisti. Ecce hic baptizat: et omēs ueniunt ad eum.
et uterū uidentur eum attrisare. Quare nos ieūnamus:
et discipuli tui non ieūnant? Sed meliores nullo alio
affectu perturbati audito Ioanne cuncti gio secuti sunt Ie
sum: non quod nḡm despicerent: sed quod certam fidē
eius adhiberent testimonio. Q̄ apīm aūt argumētum
est recta eos mente secutos: q̄ nullo hortatu (suspitiosum
n⁹ fuisset) sed solo auditu: q̄m spū sancto esset baptisaturo

seruti sunt. Neq; mgrum reliquerunt: sed quicquid ille amplius q̄ Ioannes ferret edisere uoluerunt. et ammaduerte uerecundiam diligentiam. Non n. q̄ primum de magnis et necessariis rebus iesum percontantur: neq; de publicis simpliciter sed proprijs. Norant em non ulla et abiecta/sed iera esse magistri uerba. Erat aut Andreas frater simonis petri unus ex duobus: qui audierant a Ioanne: et secuti fuerant eum. Qua gratia alterius nō meminit. Sunt q̄ dicunt: quoniā ipse sit euangelista: q̄ secutus est. Alij q̄ obscurus esset: neq; preter necessaria sibi dicenda ducit. Nulla n. utilitas eius nominis cognoscendi. Neq; septuaginta duo suis q̄sq; nominibus cognoscuntur. Ita et paulus. optimus cum comquit fratrem in multis sepe studiosum: cuius laus in euangelio. Andree autem meminit uel hanc ob causam. Vt cū audieris ipsi et simoni christum dicentem. Venite post me faciam uos fieri piscatores hom: tam admirabilem promissionem intelligas: cur non dubitaret: et fratrem iam fidei iecisse fundamenta: Conuersus autem iesus et uidēs eos sequentes: dicit eis. Quid queritis? Hinc admoneri possumus deum suis in nos beneficijs nostras non preuenire uoluntates: Sed a nobis impiendum esse. Sed cū nos prompto/paratoq; animo/ad suscipiendam gratiam exhibemus tūc multas nobis offert salutis occasiones. Quid queritis? Quid sibi hec inuit interrogatio? qui humanorū cordium scrutator est: qui cogitationes nostras aperte intuetur: ns interrogat: nō ut sciat. Scit n. sed ut rogando eos sibi conciliet: et familiares reddat: atq; audentiores seqi sui eos dignari colloquio ostendat. Credibile n. erat eos subuereri/et formidare: cū se rudes intelligeret: et tantum de illo magistri accepissent testimonij. Amouende igit uerecundie/et timoris gratia/rogat: neq; domū usq; silentio sinit peruenire. Atq; idem eo tacente euenisset. Secuti essent. Cur igit rogat: ut eos bona ut dixi spe confirmaret: ne erubescerent hesitarentq;. Nec ex sequentibus tantū/sed ex inter

XVIII

rogatione eorū ostendit desideriū. Sigdem ēt mhil ad
huc magnū neq; audissent/neq; audissent ab eo: magi
strum appellant: se discipulis annumerant. et cur se
quantur ostendunt: ut videlicet aliquid utile decerpe
rent. Animaduerte quaeso horū prudentiā. Non dixerūt:
doce nos quid sequamur: quid necessario faciendum: Sed
rabbi mquiūnt ubi habitas? In otio n̄r ut dixi/ et roga
re et audire aliquid ab eo volebant. Ideirco neq; tepus
distulerūt. neq; se postridie publice disputantes audi
turos dixerunt. Sed uehemens audiendi desideriū
prese ferunt/ne horam quidem dimittentes. et an
imaduerte animi ardorem. O memorabilem illorū
sapientiam/o diligentiam/o in magistrum fidem. et n̄r ia
sol ad occasum properabat. hora. n̄r erat quasi decima.
et propterea etiā christus domū non docet: sed allicit seque
tes/ ostendens iām in suos accepisse. Non dixit igitur in
tempestiuum esse: ut ad q̄s se profiteri trēnt. Sed uemte
mquit/et uidete ubi habitem. Non dicit Audietis eras:
si quid uultis: neq; tunc missos fecit: sed tanq; amicos
longa deuinctos consuetudine alloquitur. Quo igitur
pacto mquit/filius hominis no habet ubi caput mcli
net? Qm nullū habuit proprium diuersorium. Ita ea intel
ligenda est parabola. Non q domū no habitaret. hoc
autem dixit euangelista: quia apud eū illa die ea die no
ram traxerunt. Sed cur id non addidit? Tanq; manifestū
esset. Neq; n̄r alia ratione secuti sint: neq; christus eos al
lexit: q̄ ut erudiret: qd tam large et prompte una no
cte acceperunt: ut moxuterq; alios allicerent. hinc facile
admonemur omia pre diuinarū rerū doctrina/et uana
et superflua estimanda. Ad ea autem nullū tempus ce
nsetur tempestiuum. Quis aliena domus ingrediēda sit. et ma
gnus rex/et clarus/et ab obscuro petendus/et intempestiue
nunq; huius uite ostalio doctrine contenenda est. Cibus n̄r et
balnea/et coena/et reliqua secularia statutū tempus habet.
Superne aute sapientie doctrina nullo tempore circūscri

bitur. Sed omē et tempus accōmodatū sit. Oportune mḡt importune argue obsecra. increpa. et propheta in lege eius meditabitur die ac nocte. et Moyses hoc iudeis semp precipit. Seculariā n. hoc est balnea coene que necessaria sunt: et frequenter petimus: corpus imbecillius reddunt. Amme aut doctrīnā. q̄to magis imbuimur: tanto fortior anima efficitur. Verūm nō in delwamētis/ et nugis mutiliter. tum uersum tempus consumimus: et aurora/ crepusculo/ meridie uespere frustra desidemus: Locū ad hec constituimꝰ Diuinū autem pabulum si semel bibe ad sitim audimus: tāq̄ saturi nauseamus. Quena horū causa. prava animi affectio. Concupiscentia cerca hec/ et appetitū dissoluimus. et idcirco spiritalem cibum salubrimus. Magnum aut et hoc preter alia egritudinis meditium: q̄ neq̄ esurimus: neq̄ sitimus: sed utrūq̄ nobis mutuandum est. Hā si in corporibus idest grauissimū morbi signū: longe magꝰ in anima. Quoniā igitur pacto obsitante eam et dissoluta: quibus operibus/ quibus uerbis sanare potermus? Si diuinos sermones propheticos apostolicos/ euangelicos et alios omes familiares habuerimꝰ. Tunc longe hos meliores gustatu cibos. q̄ secudi imundos cognoscemꝰ. hocīa q̄ nomine intempestiuas nugas/ et sodalitates appellare libet. Quid n. queso melius de forensibus ne iudiciabus q̄ negotijs an de celestibus/ et que post nostram hinc migrationem expectamus disputare? Quid satius proximi res/ et alienas diligenter curare/ an angelicas plurimū nobis conferentes inquirere? Res uerum non oīo tue/ sed celestes tue sunt. Sed licet inquit oīo qui oīo hec dicit omīa impleat. Quid autem de quibus temere disputatis non intelligitis? sed omem uitam in hoc consumentes: nullum adhuc disputationis finem inuemtis Neq̄ ad huc grauiora dico. Humani ores n. hec inucem disputant: pigri autem et negligentes de mimis saltatoribus/ aurigis sermone faciunt. Ita et auditum simul/ et animā coinquinant. Natura hīs fabulationibus in omne uitiorū genus precipitem agentes Simulae n. nomen

saltatoris nomen lingua protulit: animus eius sibi faciem/ comam/ mollem uestem/ et his longe molliore effingit. Alius ex formicarie/ mulieris sermone/ uerbis/ forma/ limis/ atq; lasciuus oculis/ delicato aspectu/ capillorum morbem flexibus/ fuco pictis gemis flamma fouet. Nonne queso impia his uerbis toto animo comouemini? Verum non pudet neq; erubescitis. Naturali n. necessitate hi motus exoriuntur. Quis in ecclesia. et ab illis procul irritamentis/ nostris tamen sermonibus non int inualescitis. Considerate quales esse par est eorum affectus: qui in ipo sedent spectaculo. Quibus plurima licentia est; et extra hunc honestum/ reuerendumq; consessum abiecto pudore/ et uident illa/ et audiunt. Et quid tandem aliqui fortasse imprudentior dicet: si nature necessitas animum ita afficit: nos non illam arguis. Quoniam q; auditor moueatur: naturale quidem est. fateor: Quod aut audiat uoluntarium. Siquidem necessarium est: ut qui igni appropinquat exuratur: et hoc humane nature imbecillitas exigit: Non tamen nos natura igni ad mouet. hoc n. praue et peruerse uoluntatis est. Admonendum igitur censeo: ne sponte nra nos ipsos precipites in igne demus: ne in profundum malitie pelagus demergamur: ne parate diabolo flame obnoxii cum illo in perpetuum damnemur supplicium: a quo utinam liberi in ipsos abrae simus reripiamur/ gratia et benignitate domini nostri Iesu christi: cui quo patri gloria simul/ et spiritui sancto in secula

INuenit hic primum fratrem suum Simonem: et dixit ei. Inuenimus Oeseiam: quod est interpretatum christus: et adduxit eum ad Iesum. Cum a principio deus hominem fingeret: noluit solum esse: sed dedit ei mulieris auxilium: et ut una cohabitarent instituit. Norat n. hanc mutua consuetudine multum utriq; emolumenti profuturum. Quid si non ut decuit: mulier tanto usa est beneficio. Nam si rei ipsius natura consideretur: magna profecto in hac coniunctione deprehendetur utilitas: modo aliquid sapiamus: neq; ni ux

omchia pg.

ore duntaxat et uuo : sed et fratribus : si tanto ipsi munere fruí
uoluerint. Vnde propheta. Ecce q̄ bonū mquit / et q̄ iucundū
habitare fratres in unū: et paulus ne eorū congregatione di
mitteremus admonuit. Hēr est mter nos / et bestias differetia.
hac gratiā cīuitates / fora / domos extogitauimus : ut simul iu
ueremus: non mutua tantum consuetudine / sed caritatis
uinculo. Cum n. mdiga nobis natura ab opifice deo tributa
sit: neq; sibiipi sufficiens : utilitati nostre prospectū est: ut saluet
mdigentia nostra mutua consuetudine uuiaretur. Itaq; quod
alteri deest: alterius auxilio suppletur: nō aliter ac inortali
ſuccessione diutīna īmortalitatem seruamus. Longū exple
ctatu esset mpētia: quātū hac īuicem intima / et sincera cō
iunctione utilitatis prouemat. Sed aliud intendimus : cuiꝰ
gratia hec nobis dicta sunt. Andreas cū apud Iesum multa
didicisset: non abscondit thesaurū : sed ad fratrem festinauit /
attepta bona q̄ prmū / cōmunicaturus. Sed qua gratia Ioan
nes : quem christus sermone habuerit : non enarrauit: Vnde
cognoscere possiumꝰ : quod ideo apud christum manserint: pau
lo ante id nobis ostensum est : et ex hodierna contione etiā cog
noscere licebit. Quid n. fratri Andreas dicit. Inuenimus ōyam
siam : quod mterpretatur christus. Vides q̄ cito didicit: Simil
et persuadentis magistri sapientiam / et eorū in discendo in
credibilem a principio diligentiam ostendit. Hoc n. uerbū inue
nimus amme est maxime eius aduentū desiderantis / et cele
ris uenīam expectantis: cuius aduentu exultans alios euan
gelii gestiat fieri participes. Hoc fraterni animi / cognati a
moris / sincēri est affectus officium : ut mi spiritalibus q̄ dili
gentissimā curam adhibeamus: mutuem opitulemur. Au
di Andream q̄ assertiue articuli adiectione dicat: Inuenimꝰ
ōyessiam. Vnū quenda christum expectabant: nihil cū alīs
cōmunicantem. Considera ab ipō principio fidelem / et hemi
notū petri animū. Cucurrit cuestigio nihil moratus. Ad
duxit eū mquit ad Iesum. Sed nemo eius damnet īmmo
am in credendo facilitatem : nisi prius rem ipsam diligē
ter mtueatur. Siquidem credibile est Andream plura

persuasiom maxime accomodata narrasse. Veru euange
liste non mūq̄ multa breuitatis gratia pretermittunt. prete
rea non dicit ei statim persuasisse: sed tantum adduxisse
ad Jesum: ut mdetotum discęret. Aderat n. alter discipu
lus doctrine particeps. Nam si Joannes baptista/tu mq̄
ecce agnus dei: et qui mspiritu baptisat: certiorē doctri
nam mgro edocendam reliquit: et mde hauriri hortatus
est: longe magis Andreas: cum sibi nō esset officium:
neq; ad tanti luminis narratione sufficeret: ad ipsu fonte
fratrem adducere oportuit: tanto studio et alacritate: ut
nichil eū auerteret/aut moraretur. Intuitus autem eum
Jesus dixit. Tu es Symon filius Jona: tu uocaberis cephas:
quod interpretatur petrus. Incipit iam reuelare diuinitatis
mysteria: camq; paulatim per prophetias waperire. hoc
pacto et tu Nathanael egit/et tu mulicre Samaritana.
Non n. minus q̄ signa prophetie mouent: neq; ullū pre
se ferūt faltum. Nam miracula apud stultam plebē no
nūq̄ calumnia notantur. In belzebul mquit eicit demo
nia. Prophetia autem nulli criminis est obnoxia. In Symo
ne autem et nathanael hac doctrine ma usus est: non
m Andrea/et philippo. Quid tandem? Quoniā ille Joannis
habuit testimoniū non parui ad fidem momenti. Philip
pus uō conspectis: qui aderant: facile persuasus est. Tu es
Symon filius Jona. Ex presenti futuru trecit. Qui n. patrem
nominat: constat eum futura preuidere. et honorifice de
eo predicit: non adulatione/sed ueri predictione. Quod ut
ex Samaritana constat: qua uehementer reprehendit prete
rita eius opera cōmemorans. Quiq; mquit uiros habuisti:
et que nūc habes: non est tuus uir. Sic et pater eius multa
predicit idoloru arguens opinionem. Adnūtient que uobis
uentura sunt: et ueru adnūtiauit: et saluos fecit: et non erat
m uobis alienus: et m tota prophetia hoc memmit. hoc
n. uel maxime dei opus est: quod neq; demones mutari
possunt: q̄rus maiorem m modum admirantur. In mi
raculis sub ueritatis umbra deripi possumus. predictio

futuroꝝ mmortalis dei duntꝛxat opus est. Q;si quandoque
mones aliquid predixerut: stultꝝ meauꝝ uulgus detreperut.
eoꝝ naq; uaticinia passim falsa deprehenduntur. Atqui petꝛ
mihil ad christi uerba respondit. Nondum n; quicq; uiderat
manifeste: sed primo didicit. Animaduerte autem: q; nō oia:
que ei euentura erant: hoc primo congressu predixit. Non ap
pellauit eum petꝝ. Non dixit se super eam petram edifica
turū ecclesiam. Sed tu uocaberis cephas. Illud n; maioris ēat
et potestatis/et auctoritatis. Ea christus nūc contexuit hum
lius a principio loquitur. Cum uero diuinitatem suam de
monstrauit: maiora narrauit inquiens. Et ego dico tibi. Tu
es Simon Tu uocaberis cephas: quod interpretatur Petrus:
et super hanc petram edificabo ecclesiam meam. Hūc petꝝ
appellauit. Ioanne uō filiū tonitꝝ. Quia obrem: ut ostē
dat se eundem esse: qui ueteꝝ dedit testamentū. Ipse est qui
nomina apte imponit. qui Abram Abraam/Saram Sarram
Iacob israel uocauit. Multis a natiuitate noua imposuit: ut
Isaac Sampson ut nr̄is quoꝝ memimꝰ Ihesaia/et osee: Quibus
dam qua parentibus acceperūt appellationem: mutauit:
ut predictis/et Iesu. Quos etiā antiquitus erat/a rebus noua
impom. Quod et helias fecit. Hoc aut non temere fit. Sed
ut ea appellatio imponatur: que sit diuini beneficij perpe
tuum monumentū: et memoria per predicta nomina au
ditoꝝ animis impꝛmatur. Ita et Ioanni celitus nomen
imposuit. Qui n; debebant ab ineunte etate uirtute pollere:
eis tunc mdita sunt noua. Qui uero m etatis progressu profe
cturi erat: postmodū. Sed tūc quidem uaria/ac differentia
singuli nomen acceperūt. Nūc aut uno omes appellamur
christiano scilicet omnium magno/atq; prestantissimo: cui
quo et filii dei/et amici et corpus dicti sumus. Qua appellatione
reteris ombus uehementius excitari/et promptiores ad uir
tutem complectendam fieri: nec ea quicq; indignū facere co
nari debemus. Eodem quo christus nomine uocamur: ut pau
lus testatur: cuius excellentiam nos intelligere oportet.
Q;si ns is qui principis cuiuspiam/aut alterius clari uiri

nomen fortunis est: cum id audit: tumet atq; superbit: et magne
id sibi glorie arbitratur: cuiusq; auctoritatem pro uiribus seruare armitur. quid nobis faciendū est: qui non principis nō terrene alicuius potestatis non angeli non archangeli sed ipsius oīm regis nomine appellari dignati sumus. Non ne ita animam nostram instituemus: ut non afficiatur iniuria: qui tanto nos honore prosecutus est. An ignoratis: q̄to cohortes regie et scrutati/ et astati eius latus stipantes eius honore habeātur: ita et nos proxim facti deo eo magis q̄ quos nūc dximus: quo corpus propinquius est capiti/ q̄ illi regibus: totis uiribus contendamus ut christi simus imitatores: qui inquit: vulpes cubilia habent: et volatilia celi nidos struūt: filius aūt hominis non habet: ubi meū caput. Hoc ego a uobis exigere possem. Graue fortasse et onerosum multis uidebitur. Quare hanc perfectionē propter imbecillitatem uestram omittamus. Arbitror aūt uos non imbiare petunias: Sed quēadmodū sūma illam uirtutē propter multorū imbecillitatem omitto: ita uobis a sūma malitia abstinendum est: ac etiā longe magis. Non artifex qui domos habent/ agros/ petunias/ mancipia: modo iīs bene utatur ad frugalitatem: et ut decet: hoc est tanq̄ dñis/ non tanq̄ seruis: ut ea possideat: non ab iīs possideatur. Vt utatur nō abutatur.
X priuata n hoc est petunie quod est uti dicuntur
ea indelicet ratione ut iīs in necessitatibus utamur: non ut seruemus hoc seruile est. Illud domini: et ius super iīs habemus. Non propterea diuitias accepisti: ut terre defodias: sed distribuas liberaliter: quas si deus seruari uoluisset: no sane homini dedisset: sed terre credidas dimisisset. Verū cū uelit expendi: eas nobis largitus est: ut iīs inuicem communicaremus. Qui petunias seruat: non est earū dominus. Q si ut augeantur: seruas' ea profecto optima augendi ratio ut in omēs distribuantur. Neq; in sine sumptu lucrum/ neq; diuitie sine larga a effusione proueniūt. Cuius rei argumentum in secularibus rebus uideri licet. Siquidem mercator et agricola ille petunias/ hic semina profundit. negociator nauigando petunias in multis impendit: ut deinde lucretur. Agricola in terram semina iactans assiduo se labore

exercet: ut plus inde accipiat. hic autē non tanto opus est labore. Non nauis fabricanda est/ non iungendi boues non terra aranda non tempestates/ non aeris intemperies non ius grandinis timenda. Nulli fluctus/ nulli scopuli offendendi. Hec nauigatio/ hec satio iuga duntaxat rem diuget: ut dispergantur diuitie. Reliqua omnia agricola ille perficiet: de quo inquit christus Pater meus agricola est. Que igitur temeritas: que infamia: ubi omnia sine labore/ sine periculo assequi possimus: supinos et obstantes persistere. Vbi aut sudores innumeri/ naufragia pericula/ labores/ cure/ et quod grauius est mortis uotum: tanto pere inuigilare. Nolite queso nolite erga propria salutem tantopere desipere. Sed tot periculis contemptis ad facliora/ et lucrotiora. curramus: ut futura bona consequi possimus Gratia/ et benignitate domini nostri ihesu christi: per quē et cū quo patri gloria simul et spiritui sco nūc et semper et in secula seculorū amen

In crastinū autem uoluit exire in galileam. et inuenit philippum: et dicit ei Ihesus. Sequere me. Erat autem philippus a bethsaida ciuitate Andree/ et petri. Tritu prouerbium est: homini diligenti semper aliquid superesse: et christus: Qui querit inquit inuenit. Quare nulla ta me admiratio tenet: cur philippus christum secutus sit. Andreas n. audito Ioanne/ Andrea petrus/ hic nemine sed tantum christo dicente sequere me ꝯprinū credidit: et secutus alijs factus est predicator. Cucurrit n. ad nathanael. Quē scripsit inq̄t ioyses in lege/ et prophe inuenimus. Vides uiri diligentiam: ut scripture memineret: ut christi aduentum expectauerit: Inuenire n. querentis est. In crastinū exiuit in galileam: prius ꝙ quisq̄ ipsum sequeretur. Nemine uocat. Quod non temere fecit/ sed sūma sapientia. Nam si nemine sua sponte prosequente ipse uocasset: de eorū perseuerantia potuisset dubitari. Verū cum ultro sequi elegissent: minime philippū aut sibi notore uocat: utpote ut qui in galilea et natus erat et educatus. Acceptis igitur discipulis: alios iam uenatur: et in primis philippū

omelia 20.

autem sibi notiorem uocat: utpote qui in galilea et natus erat et eductus. Acceptis igitur discipulis: alios iam uenatur: et inprimis philippum et nathanael. Sed de hoc non tam mirum fuit. Quandoquidem nomen ihesu in uniuersam syriam diffusum erat. Illud admiratione dignum: quo pacto petrus iacobus philippus potuerint tam breui persuaderi: non ea tantum ratione: q ante signa: sed q galilei erant: unde neq propheta surrexit/neq quicq bonum. Rusticiori n. quodammodo/et crassiori erant ingenio. Vnde in hoc etiam christus suam demonstrauit uirtutem: cum ex sterili terra tales sibi discipulos comparauit. Credibile quidem est philippum et qui cum petro erant illo/et audito ioannis de christo testimonio eum secutos: et christi sermonem non parum in illis operatum. Nouerat n. qui idonei futuri essent discipuli. Euangelista autem hec omnia omittit. Quoniam igitur uenturus erat christus: credidit. Quod christus esset ignorabat: quod uel a petro uel a ioanne audierat. Memini autem eius patriam euangelista: ut intelligas: q infirma mundi elegit deus. Inuenit philippus nathanael et dicit ei. Quem scripsit moses in lege et prophete inuenimus/ Iesum filium ioseph a nazareth. Per moysen et prophetas dignum fide sermone suum facere/et auditori persuadere annititur. Nam cum nathanael esset in perscrutanda ueritate diligentissimus/ ut et suis uerbis/et christi testimonio uideri licet: merito ipsum ad moysen et prophetas philippus relegauit: ut crederet. Quamuis ioseph filium appellat noli perturbari. Eiusmodi adhuc erat omnino. et unde constat philippe quod ille sit? Quod das nobis signum. Nec n. satis est: qm sit affirmare. quod magnum signum quod mirandum affers? Non est tantis de rebus temere credendum. periculosum est. Dic quid certi habes. Quod et Andreas inquit Si quidem ille cum suarum uirium non esse intellexit intelligeret: quem thesaurum/quas diuitias inuenerit: ostendere: fratre ad quem inuenerat ducit. Ita philippus: quo loci sit ille christus: et quo prophete eum prenuntiarint non dicit: sed ducit ad Iesum: quem adhuc ibi ibidem conspicabatur: ut inde doceretur. Et dixit ei Nathanael. A nazaret potest aliquid boni? Dicit ei

Galilee vinipaco

Philippus. Veni et vide. Vidit Iesus Nathanael venientem ad se: et dicit de eo. Ecce vere israelita: in quo dolus non est. Laudat Iheſus et admiratur/ qui dixerat. A nazareth potest aliquid boni esse: Quid laudat: Nonne potius accusare oportuit: omnime. Non n' q non crederet ita loquutus est: neq accusari sed laudari meruit. Quana ratione: prophetaru uerba diligentius q̄ philippus considerabat. Audierat ex bethleem/ et ex patria dauid christum uenturu. Hoc Iudei credebant: hoc prophete iam pridem his uerbis predixerat. Et tu bethleem terra iuda nequaq̄ minima es in principibus iuda. Ex te em exiet dux: qui regat populum meum israhel. Huiꝰ prophetie memor Nathanael audiens eum Nazarenu perturbatur/ et dubitat: ne secundu prophete sermonem/ philippus fallere tur. Intuere queso hominis prudentiam/ intuere mansuetudinem. Non dixit se deceptum neq falsa sibi narrari: neq q̄ propheta non ex nazareth/ sed ex bethleem christum uenturu didicerit: sed ꝯtra q̄ philippus dixerit persuasus obuiam tamen uenit. Ostendit igitur et scripturaru cognitionem/ et morum simplicitatem/ nec non uehementem christi aduentus desiderium: cu philippi uerba non contempserit. Novat n' philippu in patria commorandam falli potuisse: et inde q̄ uerecunde interrogando non credendum minuit. Non dixit nihil bom fert Nazareth/ sed a Nazareth potest aliquid bom esse. Nec nō et philippus prudenter quidem no ignoratur indignatur/ non egre fert: utpote paru credutus: sed expectat uiru: ut ad christum adducat: et a ipso principio apostolu gerit. Ideo christus inquit. Ecce vere israelita: in quo dolus non est. Est p' et mendax israelita: sed no hic. Quippe cuius mendacium est uitium: nec ad gratia nec ad odiu quicq̄ loquitur. Atq; Iudei rogati ubi christus nasceretur: In bethleem dixerunt prophete testimoniu afferentes: et tu bethleem terra iuda. Veru illi anteqū christum uiderent: de eo testati sunt: quo uso municipia destituerunt dicentes. Hunc nescimus unde est. Nathanael aute in eadem perstitit sententia: q̄ non esset a nazareth. Quomodo ergo prophete eum Nazarenu uocantes: eo q̄ illic educatus est/

1 naq̄ⁿ mmas es m pnā aplꝰ iudꝰ

et conversatus. Vere se

et conuersatus. Ne se Nazarenū negauit: ne qua suspitio oriretur. neq; sūd persuasisset: non ppea se christum esse ostendisset. Quid n' prohibebat non esse christum q̄ us a betleem natu. hoc igitur omisit. Id autem m medium attulit: quod maxmū erat ad credendum argumentum: se uidelicet pntem eoru sermom fuisse. Nam cum illeduceret: unde me nosti. Respōdit. prius q̄ te philippus uocaret: cum esses sub ficu: uidite. Animaduerte hominis constantiam. Nam cum dixisset christū. Ette uere israelita: non mtumuit laudibus: neq; iis obnuam factus est: sed perscrutatur: ut de eo certi aliquid mtelligat. et adhuc tamq̄ hominem alloquitur. Iesus tāq̄ deus respondet. Non n' e loco aliquo editiori ipsum/et eius mores et mansuetudinem uidisse/non e specula aliqua more hominis eū sub ficu obseruasse dicit. Nemo n' illic aderat: sed soli philippus/ et Nathanael secreto m loco muticem sermonē habuerant. Id circo inquit Euangelista: ut eū uideret alonge uementem ad se dixit. Ette uere israelita: ut mtelligatur: prius q̄ eap propinquaret philippus: ita christum locutū: ne quis q̄ posset suspicari. Quare et temporis memīnit/et loci et arboris/ Ne ab ipso missum philippū quis q̄ opinaretur: si tantū eius ad Natanael profectionis meminisset: Verū eū dixisset: ubi eū uidisset philippus/et tempus: certissimū se prophetam ostendit. Neq; hoc tantum: sed etiā que muticem locuti essent in memoriā reduxit/hoc est a Nazareth potest aliquid homi esse. Ex quo maxime eū sibi conciliauit: eū ex eo no reprehendit: sed laudibus prosecutus est/et admiratus. His uerbis Nathanael uere christum esse cognouit/a prophetia silicet a prudentia/a certissima ipsius mentis perfrutatione. Demonstrarat n' animi eius cogitationes plane mtellexisse: presertim cum que egre ferenda uidebantur: ea no reprehendit/sed laudat. Dixit eū a philippo uocatū: no aut quem muticem sermonem habuerint: neq; q̄ affuerit. Relinquit her eius conscientie examinanda eū nolit ipse coarguere. Quid igitur: prius q̄ a christo uocaretur: eum dumtaxat uidit. Nonne eūa ante mlonmi oculo uiderat. Uiderat sane

Nemo mihias n̄ret. Sed ita opus hui⁹ dicto. Quid igitur ille?
Cum certissimu de christi prouidentia argumetu arripuisset:
confessus est: confessus est et primo se diligentem/ deinde
consensu fidelem ostendit. Respondit n̄. Rabbi Tu es filius
dei. Tu es rex israhel. Vides gratam reperte et Iesum am
plexantem anima. Tumquit ille es: que expectamus: que
querimus. Vides homine stuporis/ admirationis/ letitie ple
num. Is nobis sequendus est: quibus deus filij sui cognitio
ne dare dignatus est. Exultandu nobis est: no animo
tantum sed re ipsa. Quod aut exultantiu officiu est: Cre
dere ei: que cognoueris. Credentiu uero: cognitj parere uolu
tati. Nam si operibus nostris deum mirā prouocabimus:
quo nā pacto poterimus exultare. Nomen iudeus ri am
icum domi quispiā accipit: qui pre se ferat letitia: ipta ala
critate paratus sit milli rei parere: dum hospiti re gratam
faciat. Quod si quis ei no obsequeretur: neq; ad eum rede
undum omia fateret: et si millies eius pnia se letam
diceret: non unq; crederetur et merito sane. Re ipsa no uerbo
tenus ostendenda letitia est. Venit ad nos christus. Ostenda
mus eius aduentu letitia. Nihil quod eu perturbet: facia
mus. omeng qua ingredietur domu. Hor letantium est.
prandiu apponamus eius gustu suauissimu. Hor exulta
ntis est. Quale aut prandiu. Ipse inquit meus cibus est: ut
faciam uoluntatem eius: qui misit me. Pascamus ipsum esu
rientem: potu demus sitienti. etia frigida aqua abste accipit.
Quippe qui amat amicus est: n̄. et si parua accipit: magna
sibi iudentur. Tu modo leto uultu impendas. Duos obulos
nios reculat. Sed taq; magna dederit: grate accipit. Nam
ri nullius indigeat: neq; necessaria ei sint munera tua:
merito non muneru magnitudine/ sed donatis uolun
tatem reputat. Ostende igitur diuitayat te aduemetem
diligere. Omia eius gratia mouri: aduentu letari. Conside
ra qualis erga te fuerit qpro te amina posuerit: neq; pelli
tanta in te benignitia rogare te reculat. pro christo n̄ro pre
camus inquit taq; deo obsecrante pro nobis. Et quis na

adeo insanat: ut dominum suum nō amet? Hoc ego dico: nec ignoro neminē uestrum neq; uerbis neq; animo aliter sentire. Verū nō uerbis tantum, sed et re ostendi multū amicus quid sentias. Nam si lingua duntaxat amici exhibemus officium: sane ridiculum est: nō modo apud deum sed apud hominēs: nec stultū modo, sed damnosum. Verbis opera consentiant; operibus confiteamur: ut ipse nos suos profiteatur: ineffabili gra et benignitate qui cū patre et spiritu sancto uiuit et regnat in secula.

RESpondit ei Nathanael, et ait. Rabbi tu es filius dei tu es rex israel. Respondit iesus et dixit ei. Quia dixi tibi. Vidi te sub ficu: credis. Maius his uidebis. Plurimū nobis curandū est dilectissimi, et omni studio inuigilandū: ut sacrarū scripturarū profundum inspuere possimus. Quarū sensum obscurantes nusq; deprehendemus. Est igitur q diligentissime inuestigandum et assiduus precibus insistendum, ut uel aliqua ex parte diuina mysteria assequi ualeamus. Erit hodierna die nō parue nobis sed multe perstructionis questio proponitur. Nam cū Nathanael dixisset tu es filius dei. Respondit christus quia dixi tibi. Vidi te sub ficu credis. Maius his uidebis. Quid hic quesitu dignū? Cur petrus post tot, tantaq; miracula, post talem doctrinā acceptam, christū dei filiū confessus, ac si reuelatione a patre acceperit: laudatur: Nathanael uero ante signa, ante doctrinā, idem quod petrus asserens minime: sed taq; nihil christo dignū dixerit: maioz spe trahitur? Quid nā hoc? Quoniā qui si nisi eisdem uerbis et petrus et Nathanael usi sint: non tamē idem ambo senserūt. Sed petrus filiū dei, taq; uerū deū. Nathanael taq; hominē tātū confessus est. quod ex sequentibus constat. Addidit n. tu es rex israel filius autē dei nō modo nihil: sed uniuersi orbis terrarū rex est. Quod etiā nde ostenditq; petro nihil amplius addidit christus: sed taq; perfecto in fide ecclesiam suam eius testimonio edificaturū potius

omelia 25ª

tus est. Nathanael aut tanq̃ pot̃ori in parte defuturi: sub
didit Amen amen dico uobis admodu tudebitis celum aper
tum/et angelos dei ascendentes/et descendentes super filiu ho
minis Animaduertis quo eum a terra paulatim erigit. Quo
modo animu excitat: ne amplius simplice homine contempletur.
Cui ut angeli ministrant: et super que ascendunt/et descendut:
quo nã pacto homine esse existimabitur. Propterea cũ maiora
uidituru duceret: angelorũ ministeriu addidit: de si duceret. hor
tibi magnũ Nathanael uisum est: propterea me regem confess9
es Quid autem dices: cum angelos super me ascendentes et dese
dentes uideris: Quibus uerbis suadet ut ipsum angelorũ domi
nu confiteatur. Tanq̃ n. super dilectissimu regis filiu regis mi
nistri et ascenderut/et descenderut. Hoc quidem passionis tepe.
Illud resurrectionis/et ascensionis Nec no est ante et ante: cum
accesserut et ministrabant ei: Cum natu annunciauerut: cum
laudarunt dicentes/Gloria in altissimis deo/et in terra pax:
Quãdo ad maria uenerunt. Cũ ad Ioseph. facit aut q̃ se quod
sepe alias predixit. Duo predicit. Alteru iam preteritu indicat:
alteru ex hoc futuru confirmat. Illud nãq̃ manifestu erat: quãe
philippi uocatione esset sub uisu. Ascensus aut et descensus angelorũ
ptim fuerant: ptim erat futuri: apud cruce uidebit/in resurre
ctione/in ascensione: qui et si no dũ euenerint: ex preteritis tamẽ
facit: ut credantur. Qui n. eius uirtutem iam uiderat: facilius
que futura audit: credidit. Quid igitur Nathanael. Nihil respo
dit. Christus autem hactenus locutus/sicut ea uerba reputanduꝝ
dimisit. Voluit n. omã simul: sed iacto in terram fertilem in
semine: sicut: ut germinet: ut alio in loco inquit. Simile est
regnu celorũ hominĩ: qui seminauit bonu semen in agro suo
Cum autem dormiret: uenit inimicus eius et superseminauit
zizania: in medio tritici: et abiit. Et die tertia Nuptie facte sut
in Cana Galilee. et erat mater ihesu ibi. Vocatus est aut Je
sus et discipuli eius ad nuptias Vt iam dixit: Erat christus
q̃ alibi in Galilea notior. Quare uocatus nuptijs affuit. In
quibus non dignitati sue sed nostre consuluit utilitati. Quippe
qui no dedignatus est formã serui accipere. longe minus seruo

Capitu 2m

·XXI·

ru nupcijs interesse. Qui cu publicanis/et peccatoribus uersabat3.
multo minus nuptias recusasset: non n. qui mutauerant:
recte de eo sentiebant: neq3 tanq̃ magnu quedam sed ut popu
larem/et notum. Quod hijs uerbis significat Euangelista. Et
erat mater Jesu ibi/et fratres eius. de si dicat quemadmodu illa
et fratres/ita et Jesum uocauerint. Et deficiente uino dicit ma
ter Jesu ad eu: Vinu non habent. Dignu hoc in loco quesitu est:
unde in ventre mentem matri uenerit: magnu aliquid de
filio coiectari. Nullu em adhuc signu fecerat. Hoc fecit mg
nitu signoru Jesus in Cana Galilee. Q si quis diceret: no ido
neu hoc argumetu: q primu signu fuerit: quoma additu sit
in Cana Galilee: ac si diceret non oim primu: sed eoru que illic
fecerat: ad hoc respondebimq d supius inquit Joannes. Ego ne
sciebam eum: sed ut manifestetur Israel: propterea uenj ego in
aqua baptisans. Nam si antea miracula fecisset: no nduquisset
Israel: qui ipm manifestaret. Vir n. factus miraculoru multi
tudine non Judeis modo sed et Syris et longinquioribus notescebat
cognitus est tribus annis duntaxat: imo ne tribus quidem/sed
q̃ primu nomen eius in omnes diffusum est. Qui igitur tam bre
ui miraculis claruit: longe magis a prima infantia: si ea fecisset:
fuisset n. maiori admiratioi utpote puer/q̃ uir: neq3 tã diu in
obscuro latuisset. Sed nihil a pueris operatus est. Vnu duntaxat
Lucas testatur: q annoru duodecim sedisset in templo medius
doctoru/et audiens/et interrogans: fuisq3 q̃ sume omnibus admi
ratiõi. Nec immerito a teneris annis Jesus a miraculis ab
stinuit. Arbitrati essent se prestigia uidere. Nam si annoru
accessu/et etate matura multi id suspicati sunt: q̃d de puero
credidissent: preterea maturius eu propter inuidiam crucifi
xissent: et generatio eius non fuisset creduta. Vnde igitur matri
uenit in mentem aliquid magnu exoptare de filio: q̃ manife
stari iam coeperat et Joannis testimonio/et exijs: que de scripturis
predixerat: et ante oma ipla natiuitas/et que eo tepore acciderat:
in ayrma de puero opinionem concitauerant. Audiebat n. in q̃
oma de puero et coseruabat ea in corde suo. Sed quid antea nihil
eiusmodi dixit? Quia ut dixi iam manifestationis tempus adhuc

tabat. Antean· nũ tanq̃ exmedio uulgo aliquis conuersatus esset·
mhil adhuc tale mater usa fuerat: Verũ nũ Ioannẽ ad perbiben
dũ de eo testimoniũ uenisse audisset: et discipulos iam uideret·
coepit audere. Et defuente uino dicit: Vinũ nõ habent: Optabat·n·
ut iam hominũ gratiam conciliaret: et ipa clarior filij gratia
effiteretur: et fortasse aliquo humano afficiebatur affectu: que
admodũ et fratres eius: cũ dixerunt. Ostende teipsum mundo,
cupidi eius miraculis sibi famam comparare. Idcirco asperius
respondit. Quid mihi et tibi mulier. Nondũ uenit hora. Nam
q̃ matrẽ reuereretur: testatur lucas. Q̃ subditus erat parentibus
et hic euangelista. Quatam passionis tempore et matris cũra
habuerit. Vbi n· parentes mhil diuina impedirent mysteria:
mhil offenderent. Equũ et necessariũ erat filio parere: neq̃ negare
sine magno periculo potuisset. Contra sigd intempestiuũ: et qd
spiritualibus esset impedimento periisset. Idcirco et in hoc loco ita
respondit: et alibi. Quest mater mea/et fratres mei? Sigdem nõ
adhuc debitam de ipso opinionẽ habebant. Sed more matrũ
maria iure/omia filio, te preceptura censebat: cũ tanq̃ dominum
colere/et reuereri luceret. Ideo in hunc modũ respondit. Consi
dera. q̃ indignũ erat uniuerso adstante populo/et ad eũ et eius
doctrina audiendam suspenso/illam in medio accedente pub
licam impedire utilitatem: et de priuatis rebus habere ser
monẽ: et extra eusmodi contionẽ euocare. Inquit igit. Quis e
mater mea/et fratres mei? Non q̃ matrẽ tofenderet: absit: sed
ut maxime utilitati consuleret: neq̃ occasionẽ daret: ut quisq̃
ipso deinceps abiectum aliquid coiectaretur. Nam si alioru cura habe
bat: et dignase opinionẽ illos imbuere molichatur: longe ma
gis id in matre curasset. Cum n· conseruaneu sit/maria utpote
matrem priores sibi partes uendicasse: ideo matre uenisse nu
ntiantibus ita fudit. Neq̃ aliter ipsam exhumiliad alta altitu
dine erexisset: si semper tanq̃ a filio honorari existimasset: et
no tanq̃ dominũ habuisset. Nat gra et hoc in loco inquit. Quid
mihi et tibi mulier. Alia preterea causa afferri potest no mino
necessaria. Ne qua suspitio oriretur. Ab indigetibus n· no ama
tre id quereditu erat. Quid tandem? Cum que humiliaru pabo

impetrantur q̄ uis magna pleruq; tamen eorū predicationē
bus augentur. Indigentiū aut laudes: cū quid impetrarunt:
oīm uacant suspitione. nihil ab ip̄is simulatur. et multa mde
utilitas prouenit: et n. si uel optimus medicus: qui multos e
grotos curauerit: neq; ab ipis: neq; eorū familiaribus sed a sua
tantū matre laudat're: suspecta sane esset laus illa/ et molesta
ne pntium quispiam magnū de eo aliqd/ uel egregiū opmaet?
Propterea asperius locutus. Quid mihi mgr/ et tibi mulier:
eam admonens ne idem amplius tentaret. Cure n. ipi erat
maternus honor: sed longe magis diuinus salus: et comunem
multos beneficiū: cuius gra humana carne accepit. Non sunt
igitur hec liberius ad matrē loquentis/ sed diuine dispensationis
uerba: ut admoneret pro dignitate mīraculā facienda. Qui
n. uehementer ipsam et pre ceteris amaret et reueretur: as
periora hec uerba/ et indignatio demonstrat. Quo nā pacto:
in sequentibus docemus. Verū cū audieris mulierē illa dicēte
Beatus uenter qui te portauit/ et ubera que suxisti: dem ipm
respondentem. Quinimo beati qui audiunt uerbū dei et custodi
unt illud: ea sententia dictū existima: no q̄ matrē negligeret:
ne sed mihil ei cognitionis matris nomē allaturū ostenderet: nisi
bonitate et fide prestaret. Q; si marie mihil sine uirtute materna
caritas erat pro futura: longe minus nobis patris/ fratris/ filij
bonitas: nisi aliquid nostrū afferamus. frater mat? no redimet:
redimet homo? In nullo nāq; alio/ nisi in solus suis pius uir
tutibus post diuina gratia de salute cuiq; sperandū est. Ita si id
profuturū erat per se marie: profuisset etiā Iudeis: quorū co
sanguineus erat christus secundū carnē: profuisset ciuitati in
qua natus est. profuisset fratribus. Atqui du fratres rerum
suarū curā habuerunt: nihil eis propinquitatis nomē profuit:
sed cū reliquo mundo damnati erant. Tunc aut admirationē
esse coeperunt: q̄n propria claruerit uirtute. patria uero in
de colecta cecidit/ et incendio ablapta est: Ciues miserē
interempti periere. Consanguinei secundū carnē nihil ad
salutem baptati sunt deficiente uirtutis patrocinio. Verū
apostoli an omes clarissimi euaserunt: cū se ad uera et expete

dam eius familiaritatem / consuetudmeq; per obedientia cotu
lerunt. hinc mtelligmus fide semper nobis opus esse: et utn
que uirtutibus luceat: hoc duntaxat nos saluos facere poterit.
Quante n. cognati eius admiratiom fuerunt: ut ne eorū qde
noma teneamus Aplorū aut et uita / et nōia ubiq; terrarum
decantantur. Nolimus igitur ob terrena nobilitate in superbi
am efferri. Licet longa progemtorū / et qd clarissimorū serie
numeremus: eorū uirtutes superare contendamus: scientes
aliorū nobis opera non modo nō m futuro iudicio profutura:
ueru grauiores condempnatura cum optimorū pareti liberi /
et domesticis exemplis eruditi nihil profuerimg. Hoc ideo im
pmtiā dico: quoniā multi gentiliū ad fidem et religione chri
stiana a nobis hortati / ad cognatos progemitores suos cofugi
unt= et familiares suos cofugiūt: q fideles / et christi fue
rint assertores. Quid ad te miser / et infelix? hoc te magis con
demnat: Quoniā tot progemtorū / tot familiariū ex[a] ad ueri
tatem coplectendam te adducere no potuerut: Alij fideles qde /
sed uite multa cura adhibentes cu ad uirtute hortantur: idem
m suam adducut excusatione. Q; pater auus atauus pietate
maxime coluerint. Id te actulat: q ex taliū uiroru semine
ns te mdignu presbiteris Audi prophetam ad Iudeos loqntem.
Seruiuit israel m muliere: et m muliere seruatus est: Audi
christum. Abām pater uester exultauit: ut uideret diem meu.
Vidit: et gauisus est. Ita semper bona progemitorū opera no
modo nulli ad laudem / sed ad crmē longe quide grauio
eis assentibit. his igitur animaduersis / nostris iporū operibo
salute consequi totis uiribus animitamur: ne spe nostra frus
trati / tum demū mtelligamus: cum nulla nobis poemten
tie erit utilitas. In mferno n. inquit quis cofitebitur tibi.
Quaobrem m hac uita flagitioru nos poemteat: ut sempiter
na bona consequamur / Gratia et benignitate dominī nostri
Iesu christi per que et cu quo patri gloria simul et spū sancto
nuc et semper / et m secula seculorū Amen

Quid mihi et tibi o mulier? nondum uenit hora mea. Laboriosum sane est oratione habere. Quod et paulus his uerbis testatur. Qui bene presunt presbiteri: dupli honore digni habeantur: maxime qui laborant in uerbo et doctrina. Ueru uos et leuare huc laborem: et grauiore facere potestis. Nam si omem oratione nostram neglexeritis: uel etia no neglectam retame no impleueritis laboriosu profecto nobis erit eo q intassium laborauerimus. Sm aut attentione prestabitis diligentem: et re ipsa audita exequemim: nullus nos labor grauabit fructus n. qui ex laboribo coparatur: no simit quicq graue: aut onerosum uideri. Quaobre si animu nostru excitare: et promptiore in durendo redde re placet: que fructu faciamus ostendite ut letis inspectis segetibus: prouentus spe allecti utilitatis magnitudinem reputantes non laboremus. Neq n. parua nobis hodierna die proponitur questio. Na cu mater dixisset: unu no habent: respondit christus. Quid mihi et tibi mulier? Non dum uenit hora mea. Et licet ita responderit: maternis tamen uotis obtemperauit: her nulla ex pte minor est questio: q superior. De qua no merito sit dubitandum. Eum igit ipm: qui miraculu operatus est: inuocantes ad hui9 loci expositione iudeamus uemamus. Neq hoc fatu in loco dictu est. Non dum uenit hora mea: sed et alias. Na cu capere ipsum iudei non possent: inquit euangelista. Nondum uenerat hora eius: et uerum nemo misit in illu manu: quia nondum uenerat hora eius: et uerum uenit hora clarifica filiu tuum. Quid na ista significant? Ideirco plures in eam de sententia textus adduximus: ut una omibus solutio afferatur. Que igit ea est? Nulli temporu necessitati christus subiectus est. Nec ob temporis obseruatione no dum hora suam uenisse dicebat? An ne tempor opifex: et auctor seculoru tpra obseruaret. Ostendit at omia debito tempore no simul opari. Quoma morchinata quecda rotulio fuisset: nih oportune omia transegisset: simulq generatione: resurrectione: iudicii mistruisset. Considera queso. oportuit facere creatura. no uniuersam simul

omelia 22ª

non uirū et mulierem: uno condidit momento. Oportuit
morti damnatū et resurrectū ūi humanū genus. Ojustū
inter utrūq; abfuit. Sūr. opus fuit. Oportuit dari legem: sed
nō simul et gram. sed utrūq; debitis dispensari temporibus.
Nulli igitur christus subest temporū necessitati: sed ipse tempo
ribus ordine ímposuit. Qm auctor eorū est. Quare hoc m
loco inquit. Nondū ꝓuenit hora mea. hoc est nondū cognitū
sum. Neq; n. ipm quisq; preter Andreā et philippū sequeba
tur: neq; hi uere adhuc ipm cognoscebant: nō mater non
fratres (digd post multa mīracula mgt euangelista. Neq;
n. fratres eius credebant in eum) Nemo qui nuptijs ad
esset. Quippe qui/ si cognouissent: sine dubio ad eū in suis
confugissent necessitatibus. Propterea inquit. Nondū uenit
hora mea: idest nondū cognitus sum patribus: nondū sciunt
uiru deesse. Sine id primū intelligant. Satis nō est. ꝓsola
referas/ mater es. et suspitiosum mīraculū faceres. Oportet
indigentes rogent: nō q̄ hoc ipse indigeam: sed ut mīracm
uniuersis appareat. Quippe egem/ cū bñficia amplectunt:
plurima habent gram. Qui nō indigent nō inde ea intelli
gunt. Cur aut cū nondū hora suam uenisse dixerit: impleuit
tam matris uoluntatem. Oaxie quidem: ut contradice
tibus/ et tepori momentis eū subiectū existimantibus palam
nō rectam eorū sententia ostenderet. Nam si tempori subii
cetur: quopacto maiore id ferisset. Preterea ut matri ho
norē exhiberet: ne oio matri tot patribus totum auxiliū de
retur. Neue impotentie argueretur: et n. Maria ad filiū
ministros duxit. Siquidem cū Chananee dixisset christus.
Non est bonū sumere panem filiorū/ et dare canibus: dedit
tamen minima eius sedulitate ꝓmotus. Atq; etia dixerat: nō
sum missus/ nisi ad oues: que perierūt domus israel: et
tamen liberauit. Ex quo admonemur: q̄ etia bñficio mdig
ni assidua efflagitatione eo digni efficimur. Idcirco mater
et expectauit: et pala ministros accersiuit: ut a pluribꝰ roga
retur et adduceret. Quodcunq; dixerit uobis facite. Norat nō
esse imberillitatis excusationē: sed ne fallu quoda temere

id suscipere uideretur. Quaobrem ministros adduxit. Erat autem ibi lapidie idrie sex posite secudu purificatione Iudeoru capientes singule metretas binas uel ternas. Dicit eis ihesus. Implete hydrias aqua et impleuerunt eas usq ad summum: et dixit eis ihesus. Haurite nunc et ferte archytriclino. et tulerunt. Non temere dictum est ab euangelista secudu purificatione Iudeoru: sed nequis infidelium suspicari posset aliquo craffiore uino fortasse craffiore uino in eis infidere/dem infusa aqua liquidissimu uinu effectu. Quare illa pticula scm purificatione iudeoru: nullo in iis uinu fuisse ostendit. Nam cu palestina inopia aquaru laboret: Rari in illic fontes scaturiunt: hidrie ille aque semp plene seruabantur: ne si quado immudi fierent: longius flumina petenda esset: sed prope purgarentur. Sed quana gratia anteq implerentur: no fecit miraculu: quod longe fuisse admirabilius. Siquide aliud est subiecte materie qualitatem mutare: aliud ipsam sbam ex nihilo facere. Hoc profecto mirabilig: no tamen ita credibile: et qd tam facile potuisset multitudini persuaderi. Hac gra miraculoru no nullo magnitudine consulto imminuit: ut facilius crederet. Sed cur ipe hydrias aqua no impleuit/deinde i uinu uertit: Sed ministris iplendas mandauit: Ipsam eande ob causam. Vt miraculi ipsos testes haberet: qui aqua hausissent: Ne qua fraus/neqd prestigii putaretur. Nam si cotumaces fuissent ad credendu: potuisset ministri testimoniu perhibere se aqua hausisse: et hydrias impleuisse. Accedit ad hoc: qp hereticoru dogmata merita pululatia propter hoc euertuntur. Nam cu sint no nulli: qui alteru mudi opificem: que uident opera: reduxisse asseuerent: horu qz insania cohibens plura facit miracula ex subiectis substantijs. Illa si deo cotrarius opifex fuisset: no utiq alienis uius esset christus ad proprie uirtutis demostratione. Hoc aut miraculo manifeste ostendit: se eu esse: qui omnes irrigat: pluuia per uuis radicem i uinu uertit: cu quod in plata longiori teporis spacio efficitur: id repente in nuptijs

operatus est. Cum aut mplessent hydrias mquit. Haurite nūc et ferte archytriclino: et tulerūt. Vt aut gustauit archytri clinus aquā uinū factum: et nō sciebat unde esset: mīstri aut sciebant: qui hauserant: uocat sponsum archytriclinus: et dicit ei. Omnis homo primum bonum uinum ponit: et cū mebriati fuerint: tunc id quod deterius est. Tu aut seruasti uinum bonum usq; adhuc. Rursus hoc m loco nō nulli calumniantur: hanc ebriosorū fuisse conuictū de gustu disserentes: Corruptis homīes moribus/ nec ydoneos: qui mīraculū iudicaret: utpote q̄ nō iu dicarit aqua/ an uinū esset. Siquidē ipe archytriclinus mgr. Cū mebriati fuerint ozarie hoc reiecisse. Veruīn hanc iporū suspitiōne tollit euangelista. Non em conuiuas mgr de mīraculo tulisse sciam: sed archytriclinū: q̄ sobrie nihil adhuc gustauerat: et n. nemo ignorat huiusmodi cōuiuiis munera maxime sobrios: et teperatibus demandari: quorū solū officiū est: ut debito ordine/ et apparatu cūcta dispensent. Idcirco sobriū uirū in mīraculi testimoniū adduxit. Non n. duxit christus: reclinātibus mīsterent: sed ferrent archytriclino. Vt aut gustauit archytriclinus aquā uinū factū: et nō sciebat un esset: mīstri aut sciebat: uocat sponsū archytriclinū: et qua nā gra nō uocauit mīstros. Ita n. mīraculū manifestius fuisset: cum nec ipe christus manifestū fecit: sed lente et pedetentim mīraculorū suorū uirtute cognosci uoluit. Ad hoc si mīstri tunc id narrassēt: nemo eis credidisset: sed īsanire potius arbitrati essent: cū de hominē opinione omnium/ et abiecto id perhiberent testimoniū. Sed ex ipa cognouerunt. Neq; n. qui sibi ipsis nō crederet: alii fuissent credituri: propterea nō omnibus reuelauit mīraculū sed maxīe idoneis. Certe cognitione m posterū reseruauit: ut post aliorū signorū certitudinē hoc etiā crederetur. Sicut in filii reguli curatione ostenditur euangelista hoc manifestius patuisse. Hac n. maxīe gratia Regulus christū uocauit: qd illud signū audierat. Qd his uerbis significatur. Venit Iesus in Cana galilee: ubi fecit aquā uinum: neq; simpliciter uinū/ sed optimū. Eiusmodi n. christi mīracula: ut quidā que natura perfecta sunt: longe pulchriora/ melioraq; reddantur. Ita et alia. Distortū membrū/ quia sana ualidius redde

bat. Q; aut uinu/et uinu optimu esset factu: no mmstri tm/
sed et sponsus/et archytriclmg perhibere testimoniu. Q; a christo
factum fuerit. mmstri q; aqua haurierat. Itaq; ꝑius tunc occul-
tatu esset miraculu: non tamen diutius sileri poterat. Sic mul-
tos et necessarios testes sibi m posteru asciuit/et sane credibile est
spolium no prorsus m his siluisse. Veru euangelista exposito mira-
culo ad magis necessaria properat. Necessariu n; aq; erat: ut aq;
uinu/et uinu bonu factu fieret: non astit/archytriclino sponsus
quid
dixerit. Multa n. signa prius obscura progressu temporis ma-
nifestata sunt ab ih̄u: qui ea a principio uiderunt. Tunc Iesus uinu
ex aqua fecit: tunc/atq; etiā m pnitia lasciuas/et infirmas hom̄
uoluntates mutare non dedignt. Sunt em plerisq; hom̄ ut o aqua
meliores frigidi/fluentes/semp mutabiles. huiusmodi homines ad
dominu adducendi sunt: ut eoru uoluntates in uim siluitudine
transferat: ne amplius labantur/sed preteritoru laboru gloriose ꝓpuncti
sibi et proximo letitie efficiantur auctores. Sed q; na sunt hi frigidi.
Qui fluxis pnis ute rebus incubunt: q; no cotemptis huius seculi
delitijs glorie/potentie/diuitiaru sunt amatores. Het n. oma flux
a et caduca sunt: et nusq; cōsistentia: que m precipiti semp sceleri
impetu deferuntur. Siquide qui hodie diues est: cras erit paup. Qui
hodie m curru pretorie/lictoribus q; et apparitoribus comitatus ma
gistratu gerit: postridie no nisi ꝓtrahere introducitur: et uelit nolit
alijs relinquit oma. Qui m delitijs uita agit: q; cotinuijs dissolutur:
et pene crapula uictre distrupit: ne una q;de die post m eade sacietate
pmanere/sed concocto cibo: uteru ad id cōpellitur/nihil a torrente
differens. Ita queadmodu m ea prior fluxus alio super incubente
urgetur: ita et nos alio post aliu cibo indigemus. huiusmodi est om hui
seculi rerum natura: ut que sortita est: retinere nusq; possit: sed semp
fluant/semp trahantur. In delitijs aut et cotinuijs no solu fluxus:
sed difficultates multe et mala deprehenditur. Illa nanq; sacietas tu
corporis robur/tu animi minuit fortitudine. Neq; uta fluuialium
fluctuu uis ripas exedere/et euellere solet: ut delitie/lasciuia q;
bona ualitudine: et uires omes facile subtrahit. Q; si mediocres per-
to ntaberis: om prope morboru causas/inde ortas inuenies. Vilis
in. et tenuis/et simplex mensa bone ualitudinis mater est. Ita eam

mediri appellarunt: et no ad sacietatem trapulari sanitatem mediri appellarut et sanitatis parentem. Contra sacietate morboru ipa medicina arte mirabiliu dixerut. Qd pspicuu est. Sic de pedum/capitis oculoru manuu egritudines/paralysis/hydropesis/hicteria/febres longe et acute/et plures id genꝰ morbi mimacrapula contrahuntur. Negꝫ n. sufficat impetia omes enumerare: qui no ex modico/et temperato victu victu/sed voracitate/et crapula nigenerantur. Q si cui/aiam quoꝫ morbos hic prouenientes intelligere. Auaritia/lactantia/bilis/desidia/luxuria/omis demꝫ micornetia hic ducit origine. Ner secus acalsim amine in modias mensis/et torbellius distracte luxuriant. perstringga et dolores/anxietatesꝫ quibus quisq; ns addixerit. affligitur. Omes quide enuare no possumꝰ. In suma breui totu explicabo Varia nangꝫ et preciosa illa mensa nuꝯ audenuꝯ cu voluptate fruitur. Vt n. tenuis mensa bone valitudis: ita et voluptatis mater est: Crapula ut morboru/ita fastidij et fons est et radix. Vbi n. sacietas: ibi audacitas esse nullo pacto pot. Vbi nulla audacitas: quo pacto ibi voluptas erit. Propterea no tm prudentia/et valitudine prospera prestare diuitibus pauperes videmꝰ sed et letitia. Quibus manifeste cognitis ebrietate delicialsꝫ fugiamꝰ: no i mensis modo: sed quecuꝫ ni rebus secularibus capiuntur: ea oma spiritalu uoluptate mutemus et secudu propheta delectare in dño: et dabit tibi petitiones cordis tui: ut pnitebꝰ/et futuris bonis perfruamur/Gratia et benignitate dñi nri ihesu christi: p quē et cu quo patri gla et spu sco in secula

Dor fecit initiu signoru Ihesus in Cana Galilee. plurimu nos diabolus urget: plurimu nostre insidiat saluti. Imigitadu igitur est: et contra illius impetus unuquiqꝫ se oim ex parte premunire oportet. Nam uel minimo aditu/uia sibi qꝫ latissimam patefacit: paulatim iures accipit. Q siqua nobis salutis mre cura e: ne minima quidem mre ei nobis prevalere pmittamꝰ: ne mꝰ i maioribus prevaleat. Sume nangꝫ amentie est: ut ei ille tatopere aiaru nraru perditiom imugiet: nos contra p nra iporu salute no eande adhibeamꝰ diligentia. Hucego no temere impetia sermone aggressus sum. Timeo ne i medio eria tpo aliqn hic lupꝰ deuoret non previsus a nobis: et insidijs suis/et mra desidia ouis aliq a gregedet

XXVIII

har contione aberrans duripiatur. Nam si eius mulnera sensu de
prehenderentur: si corpus offenderetur non sane esset difficile eius
mstidias prauere. Verū cū aīa mmutibilis mutabiles plagas accipiat
fuma nobis opus est vigilantia: ut unusquisq; seipm probet. Ne
mo-n. nouit hominē. ut spūs hominis: q, m ipo est. Oratio omīb
m medio proponitur cōmunis mdigentibus medicina. Vnusque
q; auditoz: qd ad morbū suū facit: accipere oportet. Nescio q, egrotet:
que bene ualeat. Idcirco de ombus loquor affectibus: ut sibi quisq; ac
comodatam medicina mueniat. Nūc m auaritia: nūc m delicijs/
nūc m luxuria muehāmur. Rursus uirtutes laudamq. Timeo. n.
ne q̄ uni nobis morbo uacantibus alij quo magis laboretis medici
na nō adhibea. Si unus hic esset: nō tā necessariū ducē multipli
cem habere sermone. Sed m tanta contione plurmos esse affectus
credibile est. Quaobrem nō mmerito hac utimur oratiōis uari
etate: que omēs diffusa quo quisq; mdigeat: muemet. Hec gra
et scriptura uaria est/et uaria loquitur: cū ni omem homi na
tura/traditionēq; diffundatur. In qua omēs reperiri affectꝰ nēce
est: licet nō omēs m singulis. his nos purgati suma cū attenti
one: que nobis hodie proposita sunt: audiamq. Hoc nigr fecit m
utū signorū Iesus m cana galilee. Dixīmq nuper quosda dicē
non fuisse hoc mitiū signorū: q̄m additū sit m cana galilee: sed
mitiū eorū: que illic facta sunt. Ego hoc nō cotendo. Illud affirmo
post baptisma christū miracula facere coepisse: ante nullū. hoc
sine aliud primū fuerit post baptisma nō admom quesitu neces
sariū ducimq. Et manifestauit gloriā suā. Quo nā pacto. Non n
multi affuerūt/sed mīstri tm/Architriclinꝰ/sponsus. Quo nāꝫ
pacto manifestauit gloriā suam: ex parte/et licet nō tūc secutis
tamē temporibus manifestauit: cū omēs id miraculū essent audi
turi. Hactenꝰ nāq; predicatur neq; uspiam latet. Nam quod ī illa die
nō omēs uiderint: ex sequentibus costat. Sigdem cū dixerit manifesta
uit gloriā suam: addidit et crediderūt m eū discipuli eius: que etiā
antea admirati eū fuerant. Videt ne tūc signa maxīe fuisse necia:
q̄n idonei essent discipuli/et presto ad miracula accipienda/facilꝰ
n. ī crediturī erāt: quorū predicatione et testimonio uniuersus or
bis secutis temporibus m christū credidit: et quonā modo sine mi
raculis/eius quisq; habuisset cognitionē. Doctrina prophetica

miraculu sufficientia fuerut: que oim animos irreperent. Itaq;
iam amma familiarior magis ydonea facta est: que signis et
miraculis moueretur. Quare sepe euangeliste nihil opatu christi
dicunt: quidem pntes ad id acripiendu no essent idonei. Post
hec descendit in Capharnau ipe et mater eius et fres et discipuli
eius /et ibi manserut no multis diebus. Quana gratia cu matre
abijt in Capharnau: neq; in illic ullu fecit miraculu: neq; male
recte de ipo sentiebant/ sed multis flagitijs laborabant: ut ipe
christus ostendit. Et tu Capharnau usq; ad celu elata usq; in infer
nu deferis. Qm ut mihi uidetur: cum paulo post esset hieroso
lima ascensurus: an Capharnau petijt: ne quocuq; fratres secu/
et matrem traheret. Paru igitur illic gra matris comoratj: ueru
miracula aggreditur. Propterea mqt: q no multo post ascendit hie
rosolima. Paucis utiq; an pascha diebus baptizatus uenit hieroso
lima: ubi rem mira aggressus est. Venit in templu et uendentes
oues/boues/ columbas /et numularios sedentes eiecit. Alius euan
gelista eum dicetem memijnt. Nolite facere domu patris mei spe
luncam latronu. hic aut mqt Domu negotiationis no q mu
rem discordent: sed q bis eos eiecerit no eode tepore. Sed hoc in
operu suoru initio. Illud iam passionis tepore appropinquate.
Quare uehementiori castigatione ulus latronu spelucu appella
uit. Nunc in ipo principio remissius agit. Exquo uerisile est illud
iteru factum. Preterea quesitu dignu est: qua gratia adeo christo
hic indignatus est: et maxie cu alias minoris contumelijsq; affec
tus /samaritanq et demo habens appellatus nihil tale fecerit.
Nuc no contentus flagello/ uerbis in eos inuehitur. Contra
cur Iudei q in collatis beneficijs christu accusabant et psequeba
cu credibile esset tam acri castigatione graues erga deos ferre: equo
animo tulerut. Nulla n. in eu contumelia usi sunt: Sed qd signu
inquiut ostendis nobis: quia hec facis animaduertis inuidiam
incredibilem: et quo pacto in alios collata beneficia magis
eos irritabant. Sed cu spelunca latronu ab ijs templu fieri di
cit: ostendit: que uendebantur a furto rapina auaritia/ et alieno
calamitatibus coparata: cu aut domu emptionis negotiatois
impudentes eos in negotiando significat: Sed quagrabor se
cit: Cum morbos esset sabbato curaturus: et alia facturus:

que illis transgressio legis iudebantur: ne dei ꝯtemptor et pa
tri ꝯtrarius existimaretur: id fecit ut eorū tolleret suspitiōne.
Non n. parebat: utqui pro tēpli honore tanta ostendisset mdig
natiōne: ab eius domino alienū animū haberet. Sufficientes
sane erant superiores anni: quibus legi paruerat: q eius erga legis
latorem reuerentia ostenderent: qđ nō preuaricaretur. Atqui
nō credibile esset/ superiore uita aut obliuiom mandatam/
aut mcogmta utpote m paupere et uili casa educati/ et nō uilibꝫ
ꝯuersati: ita m oīm frequentia prope diem festum/ nō multi con
currerent: hoc sui facit experimētū. Neq; tm illos eiecit: sed euer
tit mensas/ dispersit argentū: ut illi secū reputaret: q q se pro do
mus honore periculis exponeret: eius dominū mīme ꝯtem
neret. Neq; simulatione m ipso quispiā poterat coniectari: cū
nō uel uerbo tenus monuisset: sed periculis et ꝯtumelijs i medi
um uulgi/ et ceteroū furorem se obiecisset rem mīme contem
nendam. Hoc sane nō simulantis/ sed mhil pro diuīm templi ho
nore reculantis officiū fuit. Hac grā operi uerba consenserit. No
n. dixit domū sanctam: sed patris mei. patre appellat. Neq; iudei
mdignantur. Simpliciter n. q; patre acceperunt. Cum autem m
posteru expressius se illi equalem ostendit. Tūc exacerbati sunt.
Quid igitur illi. Quod signū ostendis nobis: quia hec facis. O sūma
dementia. Quo nā signo opus erat cū malefacta corriperet: et
dei domū tanta purgaret ignomīa: Zelus ille pro domꝰ dei
honore maxīmū fuit uirtutis signū. Ad hoc aduerterūt. Re
cordati n. q; sunt discipuli eius tūc: quia scriptū est Zelus domꝰ
tue comedit me. Illi aūt prophetie nō memmerūt: sed signū
querebant. Dolebant turpe lucrū auferri: et ut eū ab mcepto
auerterent: ad miraculū trahere anmitūtur. Ideo a sigms ab
straui: ut antea cū idē peterent. Responderat n. Generatio ma
la et adultera signū querit: et signū nō dabitur ei: nisi signū Jone
prophete. Sed tūc quide manifestius/ nūc latentius/ ob mīma
eorū stultitiam. Neq; n. q; primū non petentibus signū dederat:
petentibus negasset: nisi prauā et fraudulentā eorū mēte cogno
uisset. Intellige queso quid statim rogauerit: Intellige malitie
plenā percontatiōne. Cōsentaneū erat: ut christus eam curam
susciperet et tante domꝰ ignomīa cōmoueretur. Illi aūt ar

ruſant: et uendere ſibi licẽ contendunt: et neq; a uendendo deſi-
ſtendum: niſi ipſe ſignũ oſtenderet. Quid ad hec christus: ſ Soluite mẽ
templũ hoc: et in tribus diebus excitabo illud. Multa fuit obſcura ad eos
illos loquutus eſt: que ad implenda prophetia erat futura clariſſima:
ut nõ tulit. Nam cũ ſurrexiſſet mẽ a mortuis recordati ſunt diſ
cipuli eius quia hoc dicebat de corpore ſuo: et crediderũt ſcripture/
et ſermoni quẽ dixit Ihesus. his uerbis alii dubitabant: alii reſpon
derũt. Quadragintaq; ſex annis edificatũ fuit templũ hoc: et tu tribꝰ
diebus excitabis illud. ſ Secunda templi edificationẽ meminerũt.
Prima nãq; augmti anni ſ absoluta eſt. ſ Sed qua gra dubitatribꝰ
nõ apuit ſe templũ carnẽ ſuã appellare? Euangeliſta ad mterp
tatur. Christus tacuit. Qua mẽ gra? Quoniam ipſius uerbis fidẽ nõ
adhibuiſſent. Q; ſi diſcipuli nõ erant ydonei: qui ea audirent:
multo minus turbe. Mẽ r. Cum ſurrexiſſet a mortuis tũc recorda
ti ſunt: et crediderũt ſermoni/et ſcripture. Duo nãq; eis proponeba
tur. alterũ reſurrectio/alterũ longe maius an deus mortuo eſſet.
Utrũq; his uerbis ſignificauit. Soluite templũ hoc et in tribꝰ diebus
excitabo illud. Quod et paulus nõ paruũ eſſe diuinitatis ſignũ
oſtendens mẽ. Qui predeſtinatus eſt filius dei in uirtute ſecũdũ
ſpm ſanctificationis et reſurrectionem mortuorũ ihesu christi.
Quare et hic et alibi ſepenũo hoc ſignũ in medium affert: Cum ex
altaueritis mẽ filiũ hominis: tũc cognoſcetis quia ego ſum. et ite
rũ nõ dabitur uobis ſignũ niſi ſignũ Ione prophete: et hic iterũ
In tribus diebus excitabo illud. Quoniam hoc uel maxime argumẽto
ſe non eſſe puruũ hominẽ/et morte ſibi ſubeſſe/et eius uim et bel
lum grauiſſimũ mox ſoluturũ oſtendebat. Idcirco mẽ tũc ſa
etiſſime ut deũ/et dei filiũ dilectiſſimũ ad paterna ulcaſcendam
totiens eluam hoc feciſſe. Quid tandẽ non dixit quibꝰ ſignis a ne
gotiatione mala abſtinere oporteret: ſed daturũ promiſit: Quoniam
ad eos magis irritaſſet: hoc aut magis exterruit. At illi nihil
reſponderũt: cũ id incredibile uideretur: et prontari ut impoſ
ſibile neglexerũt. Q; ſi ſane mentis fuiſſet: qd tũc incredibile uiſũ
erat: poſt tot ſigna/et miracula proferto facere querẽ/et percon
tari debuiſſent: ut ea ſolueret dubitationẽ. Sed ſtulti aut eius
uerbis aures nõ adhibebant: aut iniqua interpretatione depra
uabant. Propterea christus obſcure ad eos loquutus eſt. Et aut

1 Tunc / quãdo / videret m reſurrec
tione orbẽ terrarũ ad me trahã tũc
ſtrictis

XXVIII

hor in loco qaestiu dignu. Quo discipuli christu a mortuis resur
recturu ignorabant. Qm adhuc spiritali grā mdigni erant: ide
oqz cu frequeter eis christus resurrectionem predixisset: nhil tn
manifeste intellexerut sed quod id esset: inuicem percontabatur.
Videbatur nr haud quaqz credibile: q; seipm posset aliquis suscitare/
et ita suscitare. Nec alia ob causam petrus reprehensus est: q; q
cu nhil de resurrectione sciret: inquit. Absit a tedne. Neqz christq
ante rem ipsam hor manifeste discipulis reuelauit: ne scirent a
principio tāq; rei maxime incredibili diffidi perturbarentur. Neqz
nr adhuc plane norant: quis esset. opm festis nāqz operibus ne
mo non credit credidisset: solo aut uerbo nō ita fides prestari
assolet. hac roē obscure primū locutus: cum re ipsa fidem con
firmauit: tunc et uerbis prudentia/et tanta spūs gratiam infudit:
ut repente oīa ad se traheret. Ille uobis comemorabit inqt ou.
Nam si uno duntaxat uespere pudore abiecto discipuli fugientes
xpm negarunt: minime superioris teporis operu/et uerborum
essent recordati: nisi spūs sancti gratia supne affatim acepissent.
Qz si a spū inquiet quispiam audituri erant: qd oportuit id chri
stum id prius comunicare presertim cu nō intelligerent: Qm
non docuit eos spūs: sed christi doctrina in memoria reduxit.
Quod non paru in eius gloria cessit. Spūs itaqz gratie ubertā/
tam larga/ta exuberans a dei gra ortu habuit. Inde suaipi uir
tute donu consecuti sunt. Vite nr honestate/atqz sapia effulxerut:
magnos subierut labores: et pntem contempserut uita/nullius
eam momti arbitrati. hic supēr omes elati taqz aquile leues
alte uolantes operibus suis in ipm celu euaserut. hic ineffabi
lem spūs sancti gram coseruti sunt. hos et nos dilectissim imi
temur: neqz extinguamq lampadas: sed eleemosinis clariores
reddamur. huiq igis lux ita seruatur. In uasa oleu du hac uite
uincimus: colligamq. Quod nobis neqz post hinc migratione am
plius/neqz nisi per manus paupm colligē permittitur. Colligamq
inqt Abunde si cu sponso ingredi uolumq. Sm minq excludemur.
Impossibile nr inpossibile inqt est. et si in numera faciamq bona
sine eleemosina celestis regni uel uestibuli quide attingē. Qua
obrem multa in pauperes utendu est liberalitate: ut arctamis/
et ineffabilibus illis fruamur bonis: que ut omes cosequan-

Gratia et bemgnitate dñi nri ihesu christi: cui quo patri gloria si
mul et spiu sancto nunc et semper in secula

QVm aut esset hierosolimis in pascha in die festo multi cre omelia 29ª
diderunt in nomine eius christi temporibus alii in erro
re perstabant/alii ueritate oppugnabant. Nonulli ea com
pleri paulo post deserebant hos christus seminibus coparauit
radices tantu in superficie diffundentibus/que cito primu arescut.
hos nobis euangelista inpresentia significat. Cu esset hierosoli
mis in pascha in die festo multi crediderut in nomine eius uidetes
signa que faciebat. Ipse aut Ihesus no credebat semet ipsum eis.
eo q ipse tempore nosset eos. firmiores erat discipuli no signoru
tantu gratia/sed doctrine ihesu seruti. Qui trassiori erat inge
nio signis trahebantur: ariuori uero propheti/et doctrina:
quibus qui crediderat: signis dem magis confirmabantur. Hos
christus beatos appellauit: beati qui no uiderut et crediderut:
Q aut hi no uere se crederet: ex sequentibus ostendit. Ipse n. nigt
Ihesus no credebat se ipm eis. Quare? eo q ipe nosset omes: et
quia ei opus no erat: ut quis testimoniu phiberet de homine.
Ipse n. sciebat: quid esset in homine. hoc est no curabat exterio
ra uerba. Qui mipos animos ingreditur: qui in humanas cogi
tationes irrupit: qui eoru feruore mox refrigescere cognoscebat:
neq ac si perfecti essent discipuli: eis fidebat: nec arcanoru do
ctrina tanq fidelibus credebat. humanoru aut cordiu cognitio:
solius dei est: qui ea formauit. Tu n. inquit cognoscis corda solo.
Non opus erat ihesu testibus q deas: quas formarat: mentes cog
noscendas. Norat igitur eoru infirmitati non credendu: ho
mines n. ut pote q neq pterita/neq futura intelligunt: cum
fraudulentis et mitabilibus sepenuo res suas sine suspitione
cortant. Christus aut absconduta cordiu manifeste intuebatur. Tales multi sunt his dieb tpibus: qui sibi fidei nome uendi
tant. facile ad credendu adducuntur adducuntur. his neq nunc
christus fidit: plurima ostendit: et quemadmodu nos no eode mo
doi nomine/et re credimo: ita neq deus. Auctor discipulis
dicat. Non iam uos dico seruos. Vos amici mei estis. Vnde et
quamobre? Quia quecq audiui a patre nota feci uobis. hac gra
tia Iudeis ne petentibus quidem signa ostendebat: Cum tem

prandi gra

XXVIII

ptandi gratia ꝓntabantur. Nome et nūr quoꝙ signoꝝ
petitio temptantiū est: Sunt sane et hac nostra etate qui que
rant. Quare et nūr signa nō fiunt? Si fidelis es: ut oportet: si
christū diligis ut diligendus est: nō mdiges signis. Signa n
mredulis dantur. Cur igitur mquis Iudeis nō data sunt? Sut
miq̄ maxime. Qrsi petentes aliqn nō acceperūt: ideo factū est:
qm nō ut ab mredulitate desisterent: ea ꝙrebāt: sed ut magis
malitia sua obdurescerent. Et erat homo ex pharizeis Nicodemꝰ
nocte primceps iudeoꝝ. hic uenit ad Iesum nocte. hic m euange
lice narrationis progressu christo opitulatur. Dicit n. lex nra
nō iudicat quēq̄: msi prius audiat ab eo et cognoscat: qd faciat.
Aduersus hūc Iudei mdignati dicebant. Interroga et uide
q̄ propha ex Galilea nō surrexit. hic etiā post passionē multū
diligētie m sepultura dominici corporis adhibuisse phibet.
Venit n. mquit et Nicodemus nocte qui uenerat ad Iesum
nocte primū ferens mixturā mirre et aloes quasi libras
centū. hic nūr afficiebatur qd christo: non tamen ut oporte
bat: neq̄ quo debebat aīo: sed adhuc Iudaica mbecillitate detine
batur. Ideo nocte uenit: quia mterdū formidabat. Sed clemen
tissimꝰ deus neq̄ tam frigidū affectum pepulit neq̄ obiurga
uit: neq̄ mdignū sua duxit doctrina: sed multa cū mansuetu
dine cū alloquitur: et arcana apit. obscure quide: apit tn. qui
pe qui longe magis uenia dignꝰ erat mmauit: q̄ qui malitia pron
tabantur. Illi n. nullo pacto poterant excusari. hic et si repheſio
nē non tante tamē erat obnoxius. Quomō igit euangelista mhil
tale de Nicodemo dixit: quēadmom alibi. Qꝝ ex primcipibꝰ multi
crediderūt m eum. propter Iudeos aut nō cōfitebantur: ne ex
tra synagogā fierent? Quia id totū ex nocturna profectione sig
nificauit. Quid ergo mquit. Rabi scimus quid a deo uenisti. Ne
mo n. potest hec signa facere quetu facis: nisi fuerit deus cū
eo. Adhuc humi uertitur Nicodemus. Adhuc humana de christo habet sententia: et tāq̄ de prophēta loquitur: mhil altū pro
pter signa coniectatus. Scimus mquit q̄ a deo uenisti magister.
Quid ergo noctu uenis? et clanculū ad eū qui diuina loquitur: q̄
a deo uenit? Quid non aperte profiteris. Sed hoc neq̄ dicit: neq̄
reprehendit Iesus. Calamū n. cōtritum nō confringes mquit

Capty 3m

et lmm ardentem non extinguas. Non ducet mgt: neq; clama
bit: et uerū nō uem ut iudicet mundum / sed ut salui fiat mundus.
Nemo potest hec signa facere: que tu facis: nisi fuerit deus cū eo
Adhuc secundū hereticos loquitur: qui dixerunt christum
in operibus suis alterius mdiguisse auxo. Quod ad hoc christo
Considera quesso humilitate mereditibilem. Noluit dicē se nullius
egere auxilio: omia suapte facere potestate: esse dei dilectissi
mū filiū / et eiusdem qua pater potentie: eo q difficile credatur
audebatur. Quod n semper dixi: et nūc iure dica: cur erat tri
sto a principio nō tm quisna esset ostendere / q ut crederetur
nihil contra patris facere uoluntate. Ideoq uerbis sepenūo hu
milioribus locutus est: re aut q posset ostendit ogracula uir
tute suma opatus est. Volo mgt purgare. Talutha surge. Ex
tende manū. Dimittūt tibi pcta tua. Tace obmutesce tolle
grabatū tuū / et uade in domū tuam. Tibi dico matū demo
nium exi ab hoc fiat tibi ut uis. Siquis uobis aliquid dixerit: di
cite quia dño his opus habet est. Hodie mecū eris in paradiso
Audistis quia dictū est antiquis: non occides: Ego aut dico
uobis: quia oms qui irascitur fratri suo: reus erit iudicio.
Venite post me et faciā uos fieri piscatores hom. Sic i oīm
euangelio suma eius deprehendimus in rebus auctatem. et
quo nā pacto ei quispia crediderit: nisi secundū iussa res sine
assertore essent. potuisset mamā deridere precepta. Verū cure
euenerit. etiā mutis silentiū imposuit. Et solis n uerbis in
deri ut erat imprudentes: stultitia eius arguere potuissent. Qua
obrem hoc m loco Nicodemū alloquens nihil altū attingit:
sed obscure ex humili ad supna erigit: admonetq; se ipsi
sufficientem ad facienda miracula. perfectū n ipm genuit
pater nullius indigentem / nullius rei humilis aut abiecte
participem. Sed ut discamus: quo hoc to firmet: perfectū n
ipm genuit. Dixerat Nicodemus. Rabbi scimus quia a deo ue
nisti magister: et q nemo potest facere: que tu facis: nisi fue
rit deus cū eo. Existimauit se magnū aliquid dixisse. Quid
christus? Vt ostenderet nō dū uenere rogationis uestibulum
attigisse: sed ex regiam aberrare / et ipm et quis recte esse
sententia: respondit Ame ame dico tibi: nisi quis natus.

XXVIII

fuerit denuo: non poteſt uidere regnū dei. hoc eſt mſi iterū naſca
ris: et uera imbuaris doctrina: longe a regno dei aberras. Sed ob
ſcure dixit: et ut equori animo toleraret: nō apte ad ipm ſermo
nē uertit: ſed mdeſimto utitur uerbo: Niſi quis renatus fuerit:
tantū nō dicēs ſiue tu ſiue quis alius talem de me habet opīm
onem: mregnū non recipietur. Q; mſi hac ratiōe dixiſſet: m
hil ſane ad propoſitū id reſponſū. hoc ſi iudei audiſſent: irriſi
ſſent profecto: et abiiſſent. Nicodemus aūt et m hot ſ diſcen
di ſtudiū preſe tulit. et propterea obſcure aliq̄ loqtur chriſto:
ut audientes attentiores reddat. Siquidē darū/ et mam feſtū
uerbū fugit nō nūq̄ audītore: obſcurū aūt etiā diligētiore
efficit/. Sententia aūt eſt: mſi gemtus fueris denuo: hoc eſt
mſi ſpiritus per regenerationis lauacrū particeps efficiaris:
nō poteris uera de me opīmōne cōcipere. Iſta tua nō ſpirita
lis ſed animalis opīo eſt. Non tamen hīſ uerbis uſus eſt. Noluit
ir proſuitibus et cogitationem ſua loquēte perterrere. Sed ad
maiorū cogitationem ſine ſuſpitione erigit. Niſi quis renatus
fuerit denuo. Denuo hoc m loco alīt e celo/ alīt iterū exponit.
Quippe q̄ non ita naſcitur: nō poteſt uidere regnū dei. Reg
nū dei ſeipſum ſignificat: oſtendens non eſſe id tm q̄d uidet:
ſed alīs oculis opus eſſe: ut uideatur. Ad hec Nicomedius Ni
codemus. Quomō mquit poteſt homo naſci: cū ſit ſenex: ſi ſab
bi cū appellas/: et a deo uenīſſe duis: et eius uerba nō itelligis;
Eo etiā uerbo uteris: q̄d multā affert perturbationē. Ea n· par
ticula quomō nō multis credentiū: ſed adhuc terrena ſapie
tium eſt. Nam et Sarra propterea riſit: quia quomō parere
poſſet cogitauit. Et alīt multi hoc uerbo fide exciderunt: hereticī
quoq̄ hīc m ſua perſtant opīmōne. Alīt quidē quo natus eſt
chriſtus: alīt quomodo carnem accepit mterrogant: et metis
ſue imbecillitati mēſam illā et meſſabilem ſubiitiut ſbam.
Que iportuna curioſitas ſapientibus fugienda eſt. Neq̄ n· qui
quomō prōtantur: id ſcient: et a uera excident fide. propterea
Nicodemus cū dubitaret modū mquirit. Id n· ſibi durū mtelli
gebat. perturbatur et rem nō mtelligit. Nam cū ad chriſtū
tanq̄ ad homīne uenīſſet: audiret q̄ ab homīne longe maiora:
et que nemo unq̄ audierat: prīmū ad id mentem erigit tali

gme tam prestringitur: neq; pstat in fide rei difficultate huc illuc distractus. Ideo no posse id fieri asserit. Inde aptius sibi declarari rogat. Numqd pot inquit in uentre matris sue iterato introire/et renasci? Animadvertit quo na pacto quibumams rombus spiritalia admiscet: ridicula loquitur: et delirat fatui ebrius: quotiens diuinorū sensū pscrutatur: neq; eū accipit. Audiuit generatione/sed spiritalem no intellexit. sed ad carnis traxit utilitatem/et ta admirabile et profunda doctrina naturali necessitati cogitauit. Diuiramenta et ridicu las proponit dubitationes. Idcirco paulus mgt q animalis homo non suscipit ea que spus sunt. Verū Nicodemus christū reuerenter alloquitur. Non intellexit: que diceret: et impossibile id arbitratur. Hortante cotinet. Duo dubitatione fatebat et generatio talis et regnū. Neq; n regni nom auditū erat a iudeis unq̄/neq; huiusmodi generatio. primū aut priore ptem aggredutur: que max eius metem mouerat. Nos aut non hoc ignorari diuina mysteria perscrutari tacueamq: neq; rerum humanarū necessitate illa agi existimemq. Sed pietate suma omia intelligamq: scripturis fide adhibeamq. Curiosus naq; et nimius rerū diuinarū pscrutator: nihil proficit. nihil/ nihil muenit pter ultimū supplitiū. Audis natū christum. Crede: Quomodo. Noli disquirere. Neq; propt hoc tollas gnationem. quod ultime stultie est. Nasci Nicodemus gnatione no illa mefabili: sed hanc que a gratia q̄uenit audita: qm nihil magnū aio occepit. sed terrenis tantū nihesit: tenebris perfusus est: quato iudigni supplitio: qui admirada illa/et omem superante ratione/et intellectū tanto studio querit muestigat pscrutantur: Nihil n tam obscuris obducitur tenebris q̄ humana cogitatio: que oia ad terra reducit: nec patitur celitus lumen accipere. Vilissima profecto: et ad luteū oia referens. Ideo supna nobis aqua opus est: ut abluti/et q̄si fieri potest mundi: celū petamq;/et celestibus imbuam̄ disciplinis. hoc aut et animi bonitate/et mite rectitudine assequmur. Neq; n intempestiua inuestigatione diuinaxat/sed corruptis quoq; moribus humana mens in tenebris uersatur. Quare paulo ad Corinthios mgt. Lac uobis potū dedi no escam. Nondū n

poteratis. Sed ne nūc quidem potestis. Adhuc n. carnales estis.
Cum sit inter nos zelus et contentio: non ne carnales estis: et
ad hebr ebreos et alibi frequēter hāc malorū elogiatū cum
paulū afferente quiuis uidere poterit. Anima n. affectibus
implicata nequit profecto "aliquid" magnū aut generosum
intueri. sed tāq̄ hippitudine quada perturbata in tenebris
uersatur. Oculis igitur oculos tam grauissimo morbo libere
mus. Illuminemus. Nolimus inter spinas semē iacere. Que
nam hec spinarū copia? Nostis: et si taceamus. Sepenūo audi
stis christum primis uite solicitudines z diuitiarū fraudes/spi
nas appellasse. et merito sane. Nam quēadmodū spine steriles
sunt: ita et diuitie. Quēadmodū ille: qui tangūt: lacerant: ita hāc
cupiditas. Quēadmodū facile igni coprehenditur. et odio habe
tur agricolis/ita huius seculi negotia. Postremo ut inter spinas
fere lupere/scorpij/delitescūt: ita in fraudibus diuitiarū. Verū n.
nō dilectissime spūs sancti igne et spinas consumamus/et be
stias effugemus: ut agricole agru purgatū reddamus. Inde
spiritalibus aquis irrigemus. plantemus oliua fructifera. plata
uriq; mitissima/et semper uiretem: que illuminat: que nutrit:
que bonū facit ualitudine. hec eleemosine sunt offitia: que tāq̄
signaculū est cū possidetibus. hec planta ne morte qde aresat:
sed semper uiret/mentem illuminat animā uires nutrit: ac eāa
robustiores efficit. hāc si perpetuo amplectemur fidenter et sponsū
adire/et thālamū ingredi poterimus: cuius utinā omes fiamus
participes Gratia et benignitate dñi nri Iesu xpi/cū quo patri
gloria simul/et spū sancto nūc et semper et in secula seculorum

RESpondit Iesus amen amen dico tibi: Nisi quis renatus omelia 24ª.
fuerit ex aqua/et spū sancto non potest introire in regnū
dei pueri singulis diebus ad magrm proficiscētes/et doctr
nam accipiūt/et acceptā recitant nūq̄ uacātes ut sapientie posse
ssione adipiscantur. Interdū noctes diebus iungūt. et ad hoc pro
raduris/et fluxis rebus sepenūo illos cogitis. Nos aūt a uobis: q
perfectiori estis etate nō tantū exigimus: q̄tū uos a liberis uestris.
Non n. singulis diebus/sed duobus tantū et eorū breui corru pte

ut uos labore leuemus hortamur: oratiõi nrē aures adhibeā
tis. Adhuc et paulatim uobis scripturaru dca detexpimꝰ: ut faci
le accipere in mentis uestre thesauris recondere memorie ma
dare: mandata alijs diligenter apon exponere possitis. Quod pro
fecto assequemini: nisi per qua somnolenti / et desidie dediti et
puerilis longe hebetiores sitis. Accipiatis igitur dilectissimi: q
hesternā contionē sequitur. Hesitabat Nicodemꝰ: et de huius
seculi gnātione christū locutū arbitratus: impossibile magr sene
nasci denuo. Animaduertenūc quo uterū christus qua gnātio
nem ducat: manifestus ostendit: difficilem quide ei qui secudū
aiam tantū percontabatur: potentem tamen a terrenis cogi
tationis humilitate erigere auditorem. Quid ergo dicit? Nisi
quis renatus fuerit ex aqua et spu sancto nō potest introire in
regnū dei. Tu impossibile dicis. Ego tā necessariū: ut alr quis
saluus esse non possit. Quippe qui maxime necessaria sunt:
ea etiā facilia fecit deus. Terrena et secundū carnē gnātio ex
piluiē est: ideo reconditā sunt ei celestia. Quid n. cōe terre
nū celo. Spiritalis celestes nobis portas pfacile apit. Intelligitis
quot uestrū in tenebris sitis: exhorrescite gemite formidolose
mine sunt / formidolosa sma. Non potuit: q nō renatus fue
rit ex aqua et spu: introire in regnū celorū. Non ita sentiebat
Nicodemus. Nihil n. penitus est / qđ humanis rationibꝰ spiritalia
subiacere. Hoc illū impedit: ne quid magnū / nequid profundum
contemplaretur. Ideo nos fideles appellamur: ut humanarū co
gitationū uilitate contempta / ad fidei altitudinē euadamus. et
que nos manent bonorū cognitionē hauriamꝰ. Quod si Nicode
mus intellexisset / Qua ut abduceretur sententia: qua ducēt gene
rationem: christus ostendit. Nisi quis renatus fuerit ex aqua et
spu sancto: nō potest introire in regnū dei. Voluit eū mīus per
terrere. et ad credendum allicere: ne impossibile arbitraretur.
et ut carnalis gnātionis opinionē tolleret: Alia magr Nicodeme
gnātione dico. Quid ad terrā deuolueris: Quid hāc natāli subiacis
necessitati: Alius partus hic / et excellentior. Nihil cū terrenis conferat:
Nomine tm hec generatio conuenit. Re longe differt communē rerū
consuetudinē. Aliū partū induco: quo homines renasci uolo. Aliū

1 nō sane impossibile dixerit

XXV

generationis modu affero formam ex terra et aqua. Non unle
nas euasit: sed deterius factum est. Nom amplius aqua et tra
fingendu est: sed aqua et spu. Q si quis interroget quo ex aqua
rursus ego illi: quo ex terra? Quo lutum in alia transiuit mate
riam? Quo uno speciei subiectu (terra n. sola erat) uaria et diuer
sa effinxit? Vnde ossa nerui/arterie uene: unde membrana/et tu
ca organica? unde epar/splen/cor unde cutis sanguis flegma/cole
ra? Vnde tot opationes/tot colores? Uter n. no terre sunt negz luti.
Quomo terra ? accepto semine germinat? Caro acceptu corrupit?
Quomo terra comissa nutrit? Caro ns/nutritur? Terra collecta
aqua uiuificat? Caro id sepenuo acceptu in aqua uertitur. Vnde
igitur Caro ex terra est? et contraria terre operatione ondit? Sane
ratione muemre no possumg: fide sola possumg. Q si que quotidie
uidemg et tangimg: fide indigent: quato magis arcana illa/et
spiritalia. Nam queadmodu terra mutata immobilis diuina uolu
tate ad tanta miracula prodire ceda uires accepit: ita a spu/et sen
sibili aqua omia hec admirabilia/et humana excedentia cogita
tione facile exoriuntur. Noli igitur: quoniam hec no uides diffidē.
Negz n. anima uides: tam anima esse/et ea te habere: et aliquid
preter corpus esse no dubitas. Veru christus no hoc/sed alio explo
Nicodemu allicit. Siquide aia incorporea est. Nicodemg uero
crassioribus adhuc cogitationibus uersabatur. o pedu igitur addu
xit exemplu: q no ad solidi corporis natura/negz ad incorporea ascen
dit. hoc est uenti impetus et primu ab aqua oritur: que tenuior
est q terra: crassior q uetus. Quemadmodu n. in principio elementu
terra subiecta est: totu aut opificis dei fuit: ita hoc in loco eleme
tum aqua subiicitur: ueruntam totu spiritalis est gratie. et tuc qd
in anima uiuentem factus est homo: nuc in spm uiuificatu. Veru
magna est dria. Anima n. uita alicui non dat: spus aut qui no
modq uiuit: sed aliis uita largitur. Ita mortuos suscitat uir apostol. 1 Cor 15
et tuc quide post facta creatura homo formatus est. hic aut tota
Sigdem ante nouā creatura homo formatus est nouus homo cre
atus et primo nascitur. et tuc mundus transfiguratur. et queadmo
a principio totu formauit: ita nuc totu creat. et tuc faciamus in
quit ei adiutoriu hic minime. Quippe qui spus sancti gratiam/ac

cipit: nulla alia reīduget. Quī m christi corpore perficitur: quoniā
alio ei opus est auxilio? Tunc ad dei imagīe fecit homīne. Nunc deo
deo familiare reddidit. Tunc pisces et feras hominī subiectos fecit:
Nunc supra celos nostrū propagiunt imperiū. Tunc paradisi incolam
constituit: nunc celū aperuit. Tunc sextadie factus est: Nunc primae
ipō principio una cū luce. Ex quibus omnibus constat: q ad aliam me
liore/ et nullū hmē habitura iuuam hec efficiebantur. prīma igitur for
matio ex terra: hoc est ade. Altera ex eius latere/ mulieris scilicet.
Tertia ex semine: ut abel. Verū nulla harū quo et qua fiant rōne: assē
qui possumo. quanq̄ cralliora sint. Quoniā igitur pacto de mtellectu
ali per hāc baptisma generatione et tam admirabili partu ratione
reddemus: que longe altiora sunt et subtiliora. Nam et angeli quia
fuerūt: tam menarrabilis operis modū mīmīne enumerare possent.
Affuerūt duntaxat̄ et uiderūt: nihil tamen operati sunt: sed pater tōtū/
et filius et spūs sanctus. Pareamus igitur diuīne sententie: que sēsu
ipō ullus certior est. Visus nr sepenūo fallitur. Illa mīmīne. Nam cui
omnia queq̄ sunt: deus effecerit: dignus sane est: cui fides adhibea
tur: cū de suo quicq̄ asserit opifitio. Que nā igitur diuīna sententia
est: q̄ gnātio est res perfecta. q̄ si quis quomodo pficontrabitur:
silentiū ei diuīno imponas testimonio: qđ maxīa est/ et certissima
demonstratio. Sm iterū rogabit: qua rōe aqua abluimur: rogemus
rursus et nos: cur uniuersa terra principiū m hominis formatione
rettulit. Nam q sīme terra homo fieri potuisset: nemīm dubiū est.
Sed mquiet q̄ spūs a terra corpus habuisse/ ab aq̄ aiūt mhil. Verū m
hac re aqua nō parū confert: Quāobrē noli curiosius muestigare:
Nā q̄ p necessaria sit aqua uel mde perspicuū est. q̄ cū an̄q aqua
spūs mspirasset: m hoc tamē nō quieuit aplūs. sed ad aque necessi
tatem ostendenda ait/ Nunq̄ aquā quis prohibere pōt: ut nō bap
tizentur ni. qui spūm sīm acceperūt: sicut et nos. Que nā aperiam
ergo aque necessitas? Iam absconditū vobis nostrū mysteriū aperiā. Sūt
et alia nūc nō ex omnibus unū exposuisse sufficiat. primū diuina
m hoc cōsumatur mdutia sepultura/ mortificatio resurrectio/ uita
et hec simul oīa. In aqua nr tāq̄ m sepulchro caput īmergentibus:
uetus homo sepelitur: emergentibus nouus resurgit. Inde ut facile
nobis est īmergi/ et emersos respirare: ita deo uetere sepelire ho

mine/ et nouu mduere. preterea hũ pris/ et filn et spus sancti
uirtutem her omna mplere mtelligis. Quod ne tolectura ame
sed uero sensu dictu mtelligas: audi paulu. Consepulti mquit su
mus cu illo per baptismu et uteru. Noster uetus homo simul cruci
fixus est/ et utem toplantati facti sumus smnlutudmi mortis huius.
Non solu aut baptisma crux dicitur/ sed crux baptisma. baptisma
n. qd ego baptizo mqt baptizabmmin: et baptisma habeo baptizare
quod uos nescitis. Na queadmodu facile baptizamur/ et emergimg:
ita ipse moriens: cu uoluit resurrexit. Immo longe facilius: qm̃ us
tridiu diuin mysteriu dispensatione m sepulchro iacuerit. Cuimg:
tantis mysterijs nos deus dignato sit: uita dono tosentanea exhi
beamus. uita mg̃ optima: Q si no adhuc digni estis: totis uiribus
contendite. ut digni effiamin: ut fiamus omes unu corpus: ut
simus fratres. Donec n. dissentiemus. siue patre quis habeat/ siue
filiu siue fratrem: nemo sane uera deiectus mueniturr/ spiritali
propmquitate ablata. Quid n. utilitatis lutei corporis coniunctio
nsi coniungatur a spiritu? Quid nobis terrena tofert cognatio: si
m celis sumus aliem? Alienus est catheciumina fideli. Non habet
idem priapu/ non eandem ciuitatem/ non eunde parentem/ non
uictu no uestitu/ non mensam non domu: nhil comune. et n.
terrena cathecumin celestia fidelis sunt. huic christus rex est: illi
autem peccatu et dyabolus. huic cibus christus est: illi corrupitur/
et rursus huic uestis tmeariu opa: illi aut angeloru dns. huic
terra illi celum patria. Itaq cu nhil comunicemg: que cu illis no
bis cognatio? Sed eandem matrem habemus. Eadem partu nati
sumus. Nihil hor ad ueriss̃me cognationis gparatione. Studeamg
superne ciuitatis ciues fieri: quoulq ab ea peregrinamur. Oportet
uetere repatriamg patriam. Neq n. parius rebus peritatamur. Na
si in opina et repetina mors qd absit nos muaderet: et celestiu ig
nari hic magistru mugaremus. Nihil nobis minua huius seculi bo
na ad salutem proficeret: qui nos gehenna uermis uenenosus/ ignis m
extinguibilis/ et catene manoant indissolubiles. Sed absit ut auditor
meoru quispia eo damnetur supplitio. quod euitabimg: si sanctis
dignati mysteriis/ auru argentu lapides pretiosos sup fudamento
seculu aptum edificabimus. hor pacto hic emigrates diuites appa

1 propmquitate

3

rebmg: si petimas non hic relmquemg: sed per pauperu manus
ad perpetuos transferemg thesauros. si xpo mutuabimg: cui mul
ta debemus non quidem petimas/ sed pcta. ojutuemg utag
petimas: ut uema accipiamg pctatoru. Ipse n est qui iudicat. No
limus eu despicere in hoc seculo esurientem: ut in futuro nos nu
triat. hic cum uestimento opiamus: ne suo nos auxilio nudos
destituat. Si ei potum dederimg no dicemg tu diute. ojtte la
zaru: ut mtiguat extremu digiti sui in aqua ut refrigeret lingua
meam. Si hic dom hospitem accipiemg, multa nobis in regno
suo habitacula preparabit. Si in carcere intrusum uisitabimg:
ipse nos uinculis liberabit. Si pegrinu colligemg: nos celestis
regni pegrinos no despiciet: sed supne ciuitatis principes faciet. Si
infirmo opera prestabimg: ojpriu nostras curabit infirmita
tes. Parua igitur saltem exhibeamus ut pro puis maxima accipi
amg/ maxia mereamur: dū tempus est seminemg: ut metamus
anteq hyemps adueniat: dū mare nauigari potest: dū huius ne
gotationis sumg domini. Sed quado erit hyemps/ qn magnus
ille et tremendus dies aduenerit. Tunc no amplius mare hoc
spatiosum/ et imensum nauigare nobis licebit. ojari naq preses
hec uita coparatur. Nunc serendi tempg est. tūc messis/ et pietg.
Qui no sementis tpre: sed in messe seminarit: est sane ridiculus.
Semetis nūc tepus. Non igitur nūc colligendu: sed dispergendu e
Dispergamg ut colligamg congregemg: no congregemg ut messe
amittamg. hoc n ut dixi tempus ad seredu nos uocat: ut distri
buamg non colligamg: erogemg non recondamg. Nolimg tem
pestiuu tempus coterminē: sed ubertim semen iaciamus: ne ul
la exparte nostris parcamg facultatibus: ut multiplice dei in
nos remunerationem/ liberalitate q experiamur/ gra et benign
tate dñi nri Iesu christi: per quē et cū quo patri gloria simul et
spiritui sancto in secula

QVod natu est ex carne caro est: et quod natu est ex spu spus omelia 26ª
est. ojagms nos mysteriis dignatus est unigenitus dei
filius/ magms mchē et diuinis: no qualia nos acciperet: sed
qualia ipsum exhibere decet. Nam si merita nostra reputabimg

non modo munere nullo/ sed suppliio digni sumus. Sed nō hor respiciens bemgnus deus nō modo nos suppliio liberauit sed et uita multo priori potiore largitus est. Aliū nobis mūdū/ aliā condidit creaturā. Si qua n' in christo est mgt noua est creatura. Que ña. Audi ipm: Nisi quis renatus fuerit ex aqua et spū sancto nō pt introire in regnū dei. Terra exciderāmus: haud digni: quibus hic habitationē concederet: in rebus nos tam extulit principio infidos nos deprehendit: et maiora largitus e. Ab uno ligno nō abstinuimus: et supernas delitias impartitus est. In paradiso permanē nō potuimus: et celos nobis aperuit. Non imerito icit paulus. O altitudo mgt diuitiarū sapiētie et scientie dei. Non amplius mater/ nō emeris/ nō somnī/ neq; cōcubitus/ nō amplexus/ nouū ia nature rire intexitur opificiū a spū sancto/ et aqua. Aqua aūt accepta est. partus gemto fructū. Quod n' est matrix embriom: hoc et fideli aqua. Sicdem in aqua fingitur/ et formatur. Nam pnūū dictū est producat aque reptile anime uiuentis. Ex quo aūt lordans alueū ingressus est christus. nō amplius reptilia animarū uiuētium/ sed alas rationales/ et spiritales aqua producit. et qđ de sole dictū est. Tanq; sponsus procedens de thalamo suo. hoc longe magis de fidelibus impūtia dici potest. opulco ñaq; q̄ ille clariores diffundunt radios. At qđ in matrice formatur. tempore indiget, quod in aq̄ minime: sed momento omnā perficitur. Siquide ubi cathecu uita est. et a corporea corruptione primū accipitur: omna mora teporis generantur. Ea ñaq; natura corporis est: ut tpe perfectionē sua accipiat. Sed nō ita in spiritalibus. Quid tandem q̄m perfecta ab ipo principio opera sua facit spiritus. Sed cū Nicodemg his uerbis pturbaretur: unde quo ei christus tanti mysterij arcana aperit. Quod natū est ex carne caro est: et qđ natū est ex spiritu spiritus est. Ab omnibus eum: que sensu percipiuntur: abducit: neq; sinit corporeis oculis mysteria perscrutari. Non disputamg de carne mgr Nicodeme sed de spū. et uestigio hoc uerbo ad supna eū erigit: nequid sensui subiectū perquirat: cū ns oculis spiritu nemo possit intueri. Noli arbitrari q̄ carnem spūs pariat. Quo ergo dixerit quispia christi caro parta est? Non a spū tanto,

3

sed era carne. Quod paulus sigmficat. factu ex mulhere/ factum
sub lege. Spus illam formauit no tn exmhilo (quod n. opus fuisz
matrue) sed ex carne uirgmali. Quoma aut pacto factu sit. exph
care no possum: sed factu est: nequis anra natura partu illum
alienu putaret. Nam tu etia sic no nulli huic gnatiom no credat:
msi uirgmalis carms partceps fuisset: m qp mpiam prolapsi es
sent opmone. Quod natu est est ex spu/spus est. Anima duertis
spus dignitatem: Dei nacp opus effitiens apparet. Supius nqt.
Ex deo natos nur ex spu. Quod natu est ex spu/spus est mqt. hoc
est qui natus est e spu spiritalis est. Natiuitate aut hoc m loco no
setudu substantia sed honorem/ et gratia mtelligit. Q si filius hoc
pacto natus est: qd m eo qp m ceteris hoibus qui ita nati sunt excel
lentius tuemetur: Qua est umgemtq. et n. ego ex deo natus sum:
sed no ex eius substantia. Q si necp ipse quid differt a nobis: fortas
se aut hoc pacto spu minor muemetur. Nam humul mot gnatio ex
spus gratia facta est. Nunqd igit ut sit filius spus mdiget auxo.
Her rudaica fuit doctrina. Cum ergo dixisset christus. Qui natus
est ex spu spus est. et his uerbis etia perturbaretur Nicodemus
rursum ad sensibile exm descendit. Ne mireris mqt quia dixi tibi:
oportet uos nasa denuo. Spus ubi uult spirat. hoc uerbu ojireris
eius uerbi perturbationem significat: perturbatur n. quod no
mtelligebat. Qui natus est ex spu/spus est. quapiula ab oim eu
corpore christus abduxerat. Quadre ad id. quod magis de corpe
tomunicat: non tamen corporee trasitudm oio subiectu est:
descendit: pura m corporea amittit: que ille capere no poterat. In
uenit igitur medu quoddam mter corpus et mcporeum/ hoc
est uentu impetu. hic eu excitat: cu mquit uocem eius audis: sed
nescis: unde uemat aut quo uadat. Q aut dicat: ubi uult spirat: no log
tur. ac si uoluntate aliqua feratur uentus: sed libeu eius a natura im
petum sigmficat. ojo n est scripture ita etia de mammis loqui: que
admodu cu mquit Vamtati creatura subiecta est nolens. Sigmfi
cat igitur non posse contmeri: et quactiq; uult diffundi. neq; posse
prohiberi: quin huc illuc feratur. et uocem eius audis: hoc e somtu.
Sed nescis unde uemat aut quo uadat. Ita ois uemit ns qui spu ge
nerantur. hec conclusio est. Nam si huius mquit spus: que auditus

1 amm

sensu accipis/ et tactu impetu intelligis: ne una quidem nosti.
Quoñ pacto diuini spus operatione perscrutaberis: preterea
ubi uult spirat: ad paracliti potentia ostendenda dixit. Nam si
uentu nemo cohibet: quin: quo uult: feratur: ḋcto magis spiritus
operationem nulle nate neue leges/ nulli corporee generationis fines/
nulla alia huiusmodi uis poterit cohibere. Q; aut de uento loquatur
in perspicuu est: tu mgt et uocem eius audis. Non n' infideli et
spus operatione nescienti de spiritu cheu̇llet: et uoce eius audis Sen
sus igitur est: ꝙ quemadmodu uentus no uidetur sentitur tamen:
ita spiritalis generatio corporis oculis no coprehenditur. Verum
uentus corpus est: ḋquis tenuissimu. Nam qd sensui subiectu est:
corpus est. Q; si no doles: tu corpus non uideas: et esse eu credis:
quid hoc spiritali sermone perturbaris: et tu curiose rationes q
ris: tu idem in corpore no fatias. Quid ad hec Nicodemus: Adhuc
in iudaica ruditate persistit: tu tam manifestu exemplu accre
pit: petitq; Quo possunt hec fieri: Idcirco uehementius eu tan
git christus. Tu es magister in israel et hec ignoras. Non malitie
uitiem/ sed stultitie potius/ et simplicitatis accusat. Q; si quis per
contaretur: quid hec generatio tu iudaica comunicet: rursum
quid no comunicet: rogabo. Et n' primi hominis: et ex latere
eius mulieris formatio. et steriles: et oia que per aquas perfecta
sunt cosumatio: et illi preterea miraculu: qui ex fonte ferrum
reuocauit: transitus iudeoru per rubru mare: pistime ab angelo
comotio Naaman syri a lepra in iordane mudatio/ hec omnia
generationem/ et purgatione futura facta in figura premonstra
runt. Ad hec prophetaru dicta hac generatione admittiant. Ad
nutrabitur dno generatio uetura: et admittabit teh' institutam eis
populo: q nascetur que fecit dominus. Et renouabitur ut aquile
iuuentus tua. Et surge illumina iherusalem: ecce rex tuus uenit.
et beati quoru remisse sunt iniquitates. Isaac etia figura fuit hu
ius generationis. Dic queso Nicodeme. Quomo natus e ysaac?
Nunquid secudum nature legem? Omime. Veru inter hanc/
et illam generatione medius quida modus fuit. Alta qm ex coitu/
hanc quoma non ex sanguinibus facta est. Neq; predicta hanc
tantu sed uirginis etia generationem predixerut. Nam cum

nemo facile credituros esset-iurgme parere: steriles prmtt mde
etiã anus pepereriunt: ꝙus longe mrabilius sit exiisse late
re gemtam / ꝙ sterilem parere. Sed cu illud antiquissimu / etiã
obliteratu fuisset: nouus parendi modus secutus est: est steri
luum partus iurgmalis partus fidem precessit. hec omia Ies
Nicodemo ꝛ memoriam reducens / Tu es mquit magister ꝛ
srael et hec ignoras? Amen am dico tibi: Quod scimus loqui
mur: et quod uidmg testamur: et testmoniu nostru nemo ac
cipit. hec aut dicat: ut pro illius mbecillitate ad inferiora descen
dens: oratione suam magis credibile faciat. Ideo mqt quod sci
mus: loquimur: et quod uidemus: testamur. Siquidem cum
apud nos ee sensus usus certissmg sit: cu persuadere qd uolumg
ita loqui solemus. Non audisse nos sed uidisse. Ideirco christus
more homm loquens sibi fidem coaptat. Q aut neq; sensibilem
usum / neq; quicq aliud mtelligat: mde perspicuu est. Cum di
xisset quod natu est ex carne caro est / et quod natu est ex spiritu
spus est: addidit quod scimus loquimur: et quod uidmus testa
mur. hoc aut nodu natu erat. Quo igitur mquit. quod uidmg.
Non ne constat quod de certa genẽatione: et que aliter se habere no
possit: et testmoniu mm nemo accipit. Q aut dicit scimus: uel
de patre / et se: uel de se tm dicit. Illam uo pticula nemo accipit no
mdignantis est: sed ueru enarrantis. Non n. eos stultitie coar
guit: q ta manifesta no acciperent: sed re et uerbis suma pre
se fert mansuetudmẽ: qua nuda et lem ueritatis admuratione
nos etiã edoret: ne quepiam si no persuademg: que uolumg: male
dictis prosequamur: neue exacerbemg. Neq; n. propẽa moue
mg audutorem: sed magis ad mcredulitatem prouocamus. Ab
stinendu igitur ab ira est: Animtendu; ut oratione nostram
probabilem faciamg / nulla no modo ira sed ne uote quidem
altiore: que ire mditum est. Impediamg igitur equu: ut de
ciamus uectorem. Incidamg penas ire: ne augescat. Velox n.
affectus est: et grauis quo facile decipimur. propẽa undiq; ei
auditus aditus obstruendus. Absurdu uiaq; est: ut fere mansue
fieri possint: nostra aut anima efferata retinemamus. Ira uelut
mens igns est. oma consumit. Quippe que corpus corrumpit

xxvii

aiam cõquinat. Tristitia affert turpis usu. q si iratus semp
sum mtueri posset: nulla alterius mdigẽt admonitione. Nihil n
irato turpius ebrietas quedam ira: uel potius ebrietate grauior/et
demone miserabilior. Verũ si clamori modu imponẽ curabimus:
optima sapientie uiam inuememg. propterea paulus no ira
tantũ: sed et clamore tollit. pareamus igitur totius sapietie
magro. Et qn seruis nostris succensemus: eorũ delicta cognos
camus: et una eorũ nos mansuetudms pudeat. Cum n. eorũ
melias tuas silentio tolerat: cui tuus nõ perturbatur maledictis:
hmc exemplu capias. Est n. homo licet seruus: et amma immor
tali/et isdem quibus tu apud cõmune dominũ dons atq; be
neficijs preditus. Quod si mi maioribus/et spiritalibus rebus
par nobis est: et humane cuiusdam/et iuste prerogatiue gra:
tam mansuete nos tolerat: quanã uema /qua extusatione dig
ni sumus. qui diuino metuino possumg/uel potig nolimus:
ut ille nro pharisaeo animo agitemus dilectissimi. peccata nra/
et humane nature cõditate reputemus. Ad omes mansuete loqua
mur: ut cordis humilitate animis nostris et presente/et futura
regem inueniamg: quia nunc omes consequamur: Gra et bem
nitate dni nostri Iesu christi per quẽ et cui quopatri/et spiritu
sancto gloria in secula

Si terrena dixi uobis: et nõ creditis: quo si dixero uobis omelia 25ª.
celestia credetis? et nemo ascendit in celum. nisi qui
descendit de celo/filius hominis qui est in celo. Quod sepe
nũo dixi: id mi pnitia et frequenter repetam: neq; cessabo. Quid
hoc est? Cum profundissimarũ rerũ doctrina narraturus
esset Iesus et locus hic exigeret propter auditoz imbecillitate
pleriq; abstinet: neq; magnitudine sua dignis prosequitur
sermonibus/sed potius persuasibilibus. Alta n. et magna etia
semel narrata pro auditoz captu alta possunt ostendẽ digni
tatem. humiliora aũt/et humano intellectui propiora insi
frequeter repetantur: nõ facile humile auditore ad alta erũ
gunt. propterea in humiliori crebrius q̃ alto sermone uer
satur. Sed ne hoc aliud afferat detrimentũ: et hum disciplm

3.

detmeat: non simpliciter posiuit: sed cām affert: cur ta humiliter loquatur. Cum nr. de baptismate et terrena et sensibili gratiam generatione uerba fecisset, ut dictū est: uoluit et sua illa arcana | et ineffabilem adducē. omnīū tam: et q causā affert crassitudinē/et imbecillitate auditorū. qua his uerbis significauit. Si terrena dixi uobis/et nō creditis: quomodo eius sermonū humilitas auditorū imbecillitati ascribenda est. Terrena autem hoc m loco nō nulli deuento dictum arbitrantur: hoc est si exemplū a terrenis sumptū nō creditis: quōnā pacto altiora credetis. Verū terrenū baptisma potius dicit. uel qđ in terra fiat. uel quod ad suscipiūs ineffabilis generationis cōparationē ita appellat. Nam et si celestis ipā grātia sit: ad illa tamen uera ex patris sba cōparata: terrena est. Et nō dixit: nō intelligitis/ sed nō creditis. Eūdem qui nō intelligit: merito ignorātie accusatur. Qui uero que non ratione sed fide intelliguntur: nō accipit: nō amplius stultitie/sed incredulitatis arguitur. His igitur Nicodemo admōto ne id rationibus perscrutetur: uehemētius eius incredulitatem accusat. Q si grātia nostra fide credenda est: quōnā digni sunt suppliciis: qui umgenti rationem generationē rationibus inquirūt. Sed fortasse dicet quispiam, qua grā hec dicta sunt: si non erat homines credituri. Quōnā et si ipi nō crediderūt: futuri tamen homines crediturī erant. et fructū accepturi. Itaq; Iesus Nicodemū corripiens: nō solū ea se/sed et alia plura/et longe maiora cognoscere hac adiectione ostendit. Nemo ascendit in celum nisi qui de celo descendit filius hominis: qui est in celo. Et quōnā a predictis cōsequutū. ordinatiā quidem/et ualde consentanea. Nam cū ille dixisset. Si rursus quia a deo uenisti magr. cui nūc cōcurrit ascendere. Ne arbitreris ita me magrum esse: ut multi prophārum qui aterra sunt. Ex celo uenio: quo nemo propheta ascendit. Ego illic habito. Videsne qđ tam magne q̄ maximū iudicat eius plantā sit indignissimū. Non nr. m celo tantū est: sed ubiq; oia implet. Verū adhuc pro auditorū captu loquitur: ut paulatim altius eū erigat. filiū aut hominis hoc m loco nō carne/sed a minori sba totum seipsum ut sic dicam intelligit. hicq;

1 Quo li dixero uoti celestia credetis.

X intellectū difficilia

XXVII

ei mos est: ut nunc a diuinitate nunc ab humanitate totum
nuncupet. Et sicut ozoyses exaltauit serpente in deserto inquit
sic exaltari oportet filiu hominis. Hoc quoq; uidetur a supe
rioribus alienu: ozayme aut consentit. Nam cu in credibile
suam erga humanu genus per baptisma liberalitatem osten
disset. addit hu grauiam neq; illa minorem hoc e per cruce
Queadmodu igitur paulus ad cornuthios hec simul iungit
benefitia ingens: Iungd paulus crucifixus est pro vobis? aut
in nomine pauli baptizati estis? Siquidem hec duo maxime
ineffabilem in nos xpi amore prese ferut: q et pro inimicis
passus sit/et mortuus: et per baptisma integra peccatorum
uenia largitus. Sed qua na gratia no manifeste se crucifige
dum apuit: sed ad ueterem figura audutores relegauit:
primu quidem ut ueteru ad noua co gnatione intelligeret:
deinde ut intelligas no minuta ad passione uenisse/et prete
rea nullu sibi ex eo damnu/sed multoru salute se curaturam.
Ne igitur quispia diceret: Quo possunt in crucifixu credentes
salui fieri: cu se a morte no liberauerit? ueterem adducit in medium
adducit hystoria. Nam si ad erei serpetis simulachru aspici
entes uidei mote liberabantur: q̄to maiori qui in crucifixu
credunt benefitio fruuntur fruentur? Neq; n. q crucifixus est:
idcirco eu imbecillitatis arguas: neq; iudeos stupores dixeris.
Sed mudu deus amauit/ideoq; tale eius fecit crucifixu: ut
ut omis qui credit in ipm no pereat sed habeat uita eterna.
Vides crucis causam/et ex ea salute. Vides ut figura ueritati
cosentiat: Illuc morte fugerut iudey sed temporalem. huc
sempiterna fideles. Illic ictus serpentu suspensus serpens
sanauit. hic in corpore serpentis plagas: Iesus cruci affixus
curauit. Illuc corporeis oculis suspicientes/corporis salute:
hic incorporeis oim peccatoru remissione consecuti sunt. Illic es
suspensum erat serpentis effigiem: hic dominicu corpus a
spiritu formatu. Serpens illic mordebat: et serpens sanabat
hic mors perdidit: et mors salutu ferit. Ad hec qui interimebat
serpens: ueneno seuiebat: qui liberabat nullo. Ita que pdidit mors:
peccatum taq; serpentis uenenu habuit: Domini mors id

omē ut ereus serpens uenenū abstulit. Pertatū n. inquit no
ferit: neq; inuentus est dolꝰ in ore eius. hoc est qd significauit
paulus. Expolians principatus/ et potestates traxerit confidenter
palam triumphans illos in semetipso. Quemadmodū n. ciu fortis ad
letiua hostem alte erectu prosternit: clariore facit uictoriam
ita christus toto orbe spectante hostiles conatus euertit. et qui
solitudine formidabant: eos ab omnibus feris in cruce suspesꝰ
tutatus est. Sed non dixi suspendi sed exaltari: ut neq; auditori
bus ignominiosum/ neq; a figura abhorrens uideretur. Sic n. dile
xit inquit deus mundum: ut filiū suum unigenitū daret: ut oīs
qui credit in eū: nō pereat: sed habeat uitā eternam. Quod aūt dixit
huiusmodi est. Ne mireris quod exaltari debea: ut saluemini. Ita
nō n. patri uidetur: qui adeo nos dilexit: ut pro seruis/ et quide ingra
tis filiū suū daret: at q neq; pro amico/ neq; pro iusto sponte quispi
am id faat. Quod paulus his uerbis ostendit. Vix n. pro iusto quis
moritur. Sed longiori his sermone usus est: quoīa fideles alloque
batur. Christus breui: qm nicodemū uerū sigmficatus. et n. sīgu
la uerba magna uim habent. Nam illud uerbū sic dilexit: et illud de
us mundū in mensam amoris sigmficat uehementia. Magna n.
nō inter hec dīa est. et mīme conferenda. Qui n. imortalis est et
nullo fine cōprehenditur: qui potentissimꝰ/ ex terra et mere factos/ et
mīmūs peccatis obnoxios/ et male de se meritos/ et ingratos dilexit.
Que preterea sequuntur magna uim habent. Vt filiū suū unigenitū
inquit daret. Non seruū/ nō angelū/ nō archangelū. Nemo unq̄
pro filio tanta pre se tulit caritatem: quātam pro seruis/ et ingra
tis seruis deus. passionē itaq; nō aperte/ sed in umbra prediat. Ex
ea aūt emolumentū manifestus enarrat: ut omīs qui credit
nō in eum nō pereat: sed habeat uitam eternam. Et aī/ ea primula exal
tari oportet: morituru se significaret: ne nicodemꝰ humanꝰ af
fectus perturbaretur: et ōio interituru putaret: unde quo pacto aufe
rat dubitatione. Nam cū dei filiū datū dicat/ et uite et sempiterne
uite auctore eū esse profitetur. Et profecto qui morte sua uita alīs
elargitur: perpetua in morte mīme est futurus. Nam si credentes
nō in cruacē non pereūt: multo mīng ipe crucifixus. Qui alios ab mte
ritu: longe magis seipsū uendicat. Qui uita alīs/ ea sibi potiꝰ elargiet.

xxvii

Animaduertis semper fide opus esse: fonte uite crucifixum dyat/
hor nō sanale humane mētē persuadetur: ut ex gentilibus appareat:
qui adhuc eū irrident et cōtemnūt. Veru n· iō fides p̄ sanale hu
mane mētis imbecillitatem supans: ad credendū nos illuminat.
Vnde aut tantopere dilexit deus mundum? Sola caritate. Eam ne
dilectissimā contemnemus: pudeat tam immense nō respondere
dilectiōi. Ipse ne unigenito quidem filio nostri gratia pepercit.
Nos peccatis in nostrū permanus detrimentū. Ipse dilectissimum
filium pro nobis obtulit: nos pro eo/simo pro nobis argētū offerre
nolimg. et quana hec uenema dignasumt? Si hominū quēpiā pericu
la/et mortem nostrā grā subeuntem uidemus: eū omnibus preferimg.
Imprimis amicū adnumeramus: et ōia nostra ei credimg: neq; ad
huc eius nos meritis respondere arbitramur. Erga christum autem
eū gratitudinis modum minime seruamus. Sed ipse anīmā pro
nobis posuit: et pretiosum sanguinē fudit: neq; propterea nos sibi
redimere potuit: qui neq; pro nobis pecunias erogamus. Sed ipm
nudū et hospitē/pro nobis mortuū contemnimus. et quis nā q̄s
a futuro nosupplitio liberabit? Nam si nō deus nos/sed nosmetip
sos damnamg: nonne si contra nos sententia ferimg? nonne geen
nam in nos prouocamus? Tū qui pro nobis anīmā posuit: eū fame
perire cōtemnimg: et quid ego pecunias memoro? Tū etiā si in
numē amine nobis essent: omnes pro eo ponē oporteret. Neq; etiā
sit pro acceptis beneficijs gratia retulisse mg. Nam qui prior bene
ficus est: maxime pre se fert bonitatis inditiū. Qui beneficiū acci
pit: q̄nq; reddit: debitū reddit: nō gratia mit: et maxime cum
qui primū exhibuit imemores beneficijs posteritatis sit: qui non acce
pit gratia refert: rursum q; accipit. Sed minime hijs mouemur in
gratissimi. Seruos/mulos/equos auro exornamus. Dominū nudū/
errantem/hostiā mendicantem despicimg. et torno nō nūq̄ oculo
indignamur. Atqui propter nos ea libenter mala tolerat. Esurit: ut
delicijs perfruaris. Nudus erat erat: ut incorruptionis uestem
induaris. Nihil tamē exhibetis: Sed uestimēta uestra ptim tineis
corrodunt: ptim arcē oneri sunt/et superflue iure possessoribus.
Ille et her/et alia uobis metuens nudū se exhibet. Sed uos nō tarea
uestes reconditis: sed induimini ut ornati appareatis. Cur mihi ut

Exhortacio

3

nō

nudgus nos admiretur? Verū nō tam his nudatos uestibus: q̄ sua
nō indigentibus erogantem multitudo admiratur. Si igitur m ad-
miratione habere cupis: nudos uesti/ita nimumeri te plausus prōse-
quentur. Tunc et deus te/et homines laudabunt. Vestibus aut̄ con
spiciū nemo. Nudebunt potius omes: cū corpus ornatu/animam
neglectam intuebuntur. Huiusmodi cultus corporis meretrices
excolat: quibus uestimenta q̄ dia cariora sunt. Ornameta die uirtu
tis duntaxat amici amplectantur. Iter ego frequeter repeto/repe
nō tamq̄ nec cessabo: non tam paupeū/q̄ urarū diarū gratia. Illi
r: et si mhil a nobis/aliude tame aliquid adumenti consequuntur:
et si nullū consequatur: sed fame pereant: nō multū capiūt detri
mentum. Quid n: nocuit lazaro paupertas/quid fames? Vos aut̄
nemo a gemma eripiet: nisi paupeū eleemosine opitulentur.
Sed cū duūte perpetuis cruciatibus damnabimini. Verū absit:
ut quisq̄ tam dira audiat sententia: sed in sinu abrae omes recipi
amur Grā et benignitate dom̄i nostri Iesu christi per que et cū
quo patri et sp̄i sc̄o gloria in secula

NOn n: misit deus filiū suum in mūdū: ut iudicet mundum: omelia 3ª
sed ut saluetur mūdus per ipsum. Q magna peccatoū pars in
sceleū sordibus duūne fisa clemētie: nulla gemma nulla
esse supplitiū oīa deū peccata dimittē asseuerat. Quoū os sapies
his uerbis ostruit. Ne dicas miseratio eius magna multitudinis per
catoū meoū miserebitur. Misericordia n: et ira ab illo ato proximat:
in pectatores respirat ira eius et secudū magnitudinē misericordie
eius multa reprehensio eius. Vbi igitur dei clementia est: si pro per
catoū nostroū meritis accipiemus? Q aut ita seres habeat. Audi
propheta et dauid dicentem Alteri quidem tu retribues unicuiq;
secundum opera eius. Q aut in hoc dei clementia ostendatur hic
constat. Duas nobis uitas deus constituit pntem et futurā. presente
in certamen posuit/futurā in certaminis premiū. Qua nā ratione
multa et grauia cōmittimus: neq; a pueris in ultimā usq; senectu
tem abstinuimus: qui innumerā animis sceleribus coinquinare
mur. Multa eoū a nobis ratione exegit: sed per regenerationis

1 alteri aut. q̄ retribuet
unicuiq; secdm opa eius

lauacrū ihs nos absoluit

XXVIII

lauacrū ijs nos absoluit. Iustitiam et sanctificatione largitus est: Quid
ergo qui ab ineunabilis diuinis misteriis initiatus/ deinde multa in
petrata prolapsus est: Is profecto maioris reus est supplitij. Ex ipsis
nāq; peccatis post mysteriorū initiationem longe grauius affligi
mur. Quod paulus his uerbis significauit. Irritam quis faciens
legem moysi sine ulla miseratione duobus uel tribus testibus mo
ritur: quato magis putatis deteriores mereri supplitia: qui filiū
dei conculcauerit: et sanguine testamenti pollutū duxerit: in quo
sanctificatus est: et spiritui gratiā contumelia fecerit. Maiori igit
supplitio hic erit obnoxius. Veritatem etiā huic poenitentie por
tas aperuit: et multas abluendi peccati uias prebuit. Considera qđ
quata hec sint benignitatis exempla: ut post lapsum a gratia per
canti/ et reo nō supplitiū/ sed emendationis spatiū diuina largi
atur clementia. propterea inquit christus Nicodemo. Non misit
deus filiū suū in mundum: ut iudicet mundum: sed ut saluetur
mundus per ipsum. Duo nr sunt christi aduentus: et preteritus: et
futurus. sed nō iste de causis. sed preteritus nō ut iudicaret sed
dimitteret: futurus contra nō ut dimitteret sed ut iudicaret.
Propterea de pmo inquit: nō uenit ut iudicet mundū: sed ut saluū
faciam mundum. De futuro cū uenerit filius in gl'a patris sui:
statuet oues quidem a dextris: hedos aut a sinistris: et alias quas
dam sententiam parabulas locutus est. Atqui et prior aduentus iu
dicij erat secundū iustitie rationē. Quaobrem qm an ipsum natu
ralis lex fuit et prophe: et preterea lex sc̄t scripta/ et doctrine signa/
et alia plura: que nos admonuisse poterant. Quoru ratio nō mu
ria fuisset exigenda. sed immensa benignitate sua hec nō inquirit:
sed parcit. Nam si peccata iudicasset: omes repente perissent. Omes
nr peccauerūt inquit: et egent gl'a dei. Vides summā dei clemētiam:
Atqui si tūc nō uenit: ut iudicaret mundum: quo pacto qui non
credit: iam iudicatus est: Si nō dū adest iudicij tēpus: Aut igitur
inquit ipsam incredulitatem sine poenitentia supplitiū. Siqđ pri
uatio lucis per se supplitiū maximū est: aut futurū premunciat.
Nam queadmodū homicida: et si iudicis sententia sit inde mma
tus: damnatur tm ipsius rei natura: ita incredulus eisdem
Adam qua die comedit ligno mortuus est. Ea nr lata sententia

In quacūq; die comederitis a ligno morte moriemini. Atqui iuuebat. Quomodo igitur mortuus est? Diuina sententia et rei natura. Quippe qui seipsum supplitio facit obnoxiū: sub supplitio est si no re/tamē sententia. Sedne quis eum audiret eū nō uenire: ut iudicaret mūdum: impunitū peccatū arbitraretur: et pigrior fieret: hanc tollit opinionem inquiens iam iudicatus est. Nam cū multo post tempore futurū esset iudiciū: eius iam formidinē meruit. Quod incredibilem ipsius pre se fert humanitatem: q̄ nō solum filium daret: sed iudicij quoq; tempus in longum differret: ut abluendi criminis potestas fieret peccatoribus/et infidelibus. Qui credit in filiū non iudicatur: Qui credit nō curiosius: inue stigat: non prontatur diligentius. Quid igit si immūdam uitā uiueret: si non recte operetur? hos ne uere quidem fideles esse Paulus inquit. Confitentur se scire nomē deum: factis autem negant. Verūtamen in hac uita propter hoc ipsū nō iudicari/ sed operū grauius postmodū supplitiū daturū dicit: infidelitatis autem causa eo q̄ semel credidit: nō puniūtur. Vides quo pacto abhorredis principijs: in eandem rursus rationē defendit. Primū inquit. Nisi quis renatus fuerit ex aqua et spū nō introibit in regnū dei. Nunc aut. Qui nō credit in filiū iam iudicatus est. Noli inquit arbitrari et quicq̄ ei dilationē conferre. Iam reus est: si mutet sententiam. Nihilo ne meliori conditione erit infidelis: q̄ qui iam damnati sunt: et supplitio affecti. Hoc est aut iudiciū: quia lux uenit in mundum: et dilexerūt homines magis tenebras/q̄ lucē. Cuius particule hec est sententia. Ideirco plectuntur: q̄ tenebras dimittere/et luci obuiā fieri noluerūt. His uerbis omnē aufert infidelibus excusationē. Nam si ad operū rationem exigedam et errata punienda uenissem posset sane excusari si me nō sequeret. Sin uero ad diuidendam lucem a tenebris quisnam eius miserebitur: qui cognita luce/in tenebris potius degere perseueraturus? Cum ne nulla in re nos accusare possint: sed innūta a nobis acceperint beneficia: residūt tamen. Quod alibi significauit: Oderūt me gratis. et rursum. Si nō uenissem: et locutus nō fuissem eis: peccatū non haberent. Siquidem qui in tenebris uersatur deficiente lumine: aliqua fortasse uenia dignus est. Qui uero adue

XXVIII

mente luce: tenebras sectatur: mali profecto prauiq; aīmi pre
se fert argumentum. Sed cū multis hoc incredibile iudeatur: ut
quispiam luci tenebras preferat: adducit causam: quare ita affecti
sint. Erant inquit eorū mala opera. Omnis aut: qui malefacit: o
dit lucem: et nō uenit ad lucem: ut non arguantur opera eius. Et
profecto nō ad iudicandū/neq; ad inquirendum uenit: sed ad di
mittenda peccata/q; et salutem per fidem largiendam. Qua igitur
ratione fugerint: Si iudicatum uenisset: aliquid habuissent excu
sationis. Qui n. alicuiq; culpe sibi conscius est: iudicem fugere
solet. Indulgenti aut errantes quoq; obuia fiunt. Qui ad nichil
gendū uenit: consentaneū erat: ut plurimorū sibi animū
conscij. propto animo se exhiberent. Quod multi fecerunt. et n.
publicani et peccatores: Iesum sequebantur. Quid ergo his uerbis
significant: qui semper in malitia perseuerant. Ipse idcirco uenit/
ut uetera peccata dimitteret: et imposterū cautiorē hominem
redderet. Verū cū non nulli ista ad uirtutis labores tolerandos
flaui sunt=sint et imbecilles: ut cū uita malitie studeant: nullo
se absoluere curantes: eos hoc in loco christus significat. Nam cū
christi assertor ad doctrine rectitudinē uitam etiā sanctam addat:
ideo ad me uenire formidant inquit quoniā a recta abhorrent
uita. Qui n. gentilium errores sectatur: a nemine libere repreben
ditur. Quippe qui eusmodi deos colunt et ipsis turpes/et ridiculos:
quales ipsi sunt honores exhibent: nō aliena a doctrina sua opa
re se ferūt. Qui aut dei sunt: et desidiose uiuūt: omes et expostu
lant eos/et accusant: Tante etiā apud inimicos admirationi est
ueritas. Vide igitur q̄ diligenter omia prosequitur. Non n. inquit:
qui malefacit: nō uenit ad lucē. Sed qui in malis perseverat ope
ribus. hoc est: qui semper in perditionis, cultioru luto uersatur:
Neq; uult meis subiici legibus. sed ñs preuaricatis formicatur lucrer:
et cetera que prohibentur: exequitur. Huc n. tanq; in lucem prodi
ens fur manifestius p deprehenditur. Idcirco subditione meam
uenire recusat. Quidā gentiliū inuenīuntur: qui ideo christiane re
ligioni se inherere non posse causantur: quoniā ab ebrietate/for
nicatione/et ceteris huiusmodi affectibus nequeant abstinere. Quid
igitur. Nonne et christiani male et perdite uite gentiles nō pie

studiosissim̃ inueniuntur. Q̃ multi christiam̃ perdite uiuãt non
ignoro. Q̃ aũt gentiles recte faciant hor adhuc mihi nõ satis cõ
stat. Neq; tu mihi natura illa ipsa mansuetos / et modestos addu
xeris: hoc n̄ non est uirtus: sed eos qui cũ affectibus trahantur:
fortiter resistunt. hos tamen nos habes. futuroru bonoru spes /
et geeme metus / et alia huiusmodi uix homines in uirtute con
tinent. Quibꝰ n̄ mhil horũ psuadet: ñ mimme uirtutem am
plectuntur. Si qui aũt simulant: glorie causa simulant. et qui
ta affectus est. Cum latere opera sua posse confidet: mimme a
prauis cupiditatibus abstinebit. Veri ne cuipiã contentiosi esse
iudeamur: concendamꝰ ex gentilibus esse qui recte uiuant. Neq;
hoc positioni nostre cõtraduit. Quod n̄ frequeter nõ qd raro con
tingit: intelligendum est. Considera aũt quo pacto aliunde etiã
omem aufert gentilibus excusatione. In mundu lucẽ uenisse di
cit. Num eam quesiuerũt mqt Num laborauerũt? Num animx
i sui: ut eam inuenirent? Venit ad eos lux: neq; obuiã facti sũt.
Q̃ si christiãoru nõ nulli male uiuũt: respondebimꝰ: non de
ñs intelligi: qui christiani sunt nati sunt: et a maioribus suis
pietatem didicerunt: licet hi sepenũo doctrina uitiosam uitam
mutauerint: sed de ñs ut arbitror: q̃ gentiliu uel iudeoru pro
fessione contempta uerã fidem cõplectuntur. Ostendit n̄ errantiũ
neminẽ fidei se subiecturũ / nisi prius rectam sibi uitam persua
deat. et neminẽ nisi prorsus malitie deditus in incredulitate
persistere. Neq; michi dixeris cum neq; incontinente esse neq;
raptorem. Non n̄ hec sola uirtus est. Quid hec illi prosunt: si
inanis glorie seruus sit / et amicoru sodalitatem ueritus mer
rore permaneat? Hoc nõ est recte uiuere. Neq; n̄ glorie seruus
minus peccat / q̃ fornicator. Immo longe plura / et grauiora cõ
mittit. Sed da michi apud gentiles aliquẽ omnibus affectibus
et malitia liberũ. Non inuenies. Nam qui apud eos magnifi
bentur: et pecuniis et uentri dediti ut inquit: maxime omnio
minu glorie seruierũt: quos arguens christus inquit. Quo potestis
uos credere: qui gloriã abinuicẽ accipitis: et quid tãdẽ ad Na
thanael: cui etiã ueritate testatus est: hec uerba nõ habuit: neq;
longiori sermone usus est: Q̃m non eo studio uenerat. hic n̄ hoc

q̃ quod malorꝫ om̃ẽ causa: hinc
et uident pfidia mãleri ut

XXVIII

sibi faciendū constituerat: et quod alij quieti/hui⁹ auditionis te
pus exhibuit. Ille ab alio persuasus: non tamen quin admoneret:
preterijt. Siquidem inquit. Amen amen dico uobis: Videbitis ce
lum apertū et angelos dei ascendentes/et descendentes supra fi
lium hominis huic ut tale: sed de generatione/et uita eterna di
uerso sermone futuri subiectam materiam locutus est. Nam cū
ille prophetarū dicta procul dubio crederet: fidem audire satis ha
buit. hic aut cū adhuc dubitaret: non quidem manifeste om̄ia
omnia et christus aperuit: sed eius mouit mentem/ut timore
timorem ciceret: cū nō credentem iudicari: et nō credere a pra
ua conscientia proficisci diceret. Humanā nāq; gloriam magnifa
ciebat/et plus q̄ supplicium. Multi n. inquit ex principibus credi
derunt in eū: sed propter Iudeos non confitebantur. Preterea
cū coarguit cū dicat nulla aliā ob̄ homine nō credere: q̄ q; uita
immundam uiuit et in sequentibus inquit. Ego sum lux: huc aut
uenit lux in mundū. In principijs n. obscurior: inde apertus lo
cutus est. Verūtn Nicodemus multitudinis gloria mulcebat: ∴ obscurus
quāobrem debitā fiduciam habere nō poterat. fugiamus igitur
inanem gloriā: que ceteris est affectibus uiolentior. hinc auaritia/
hinc pecuniarū amor/hinc odiū/bella/pugne. Quippe qui plā
amat plura conflare minime poterit. Amat aut nulla aliam 3
ob rem/q̄ ob inanē gloriā. et quanā gratia dic queso eunuchorū/
et mancipiorū gregibus et huiō rebus fruolis et inanibus
multi stipari uolunt. Non necessitatis gra/sed ut in portum
huius affectus obuios omes testes habeant. horū caput est in
ans gloria: quod si abstulerimus: reliqua malitie membra interi
bunt. et nihil prohibuerit quin terra/ut celū incolamus. Neq;
ad malitia tantū: quos rapit animos impellit inanis gloria:
sed turtutibus se insinuat: a quibus cū nos abstrahere nō possit:
in ea maiore in modū nos offendit. Multis nos laboribus subri
cit: quorū omem fructū penitus aufert. Siquidem qui inani gla
mulcetur: ieiuniorū/orationū/misericordie omnē mercedem
amittit. Quid hoc damno miserius? cum frustra uerberemur:
et ridiculi fiamus: et superna exidamus gloria. Neq; n. ea frui
et desiderare et consequi possumus. sed si una optauerimus celo/

ūdeluret gloriā: utrāq; cōsequemur. Quāobrem si gloriā uolu
mus: humanā fugiamus gloriā: et diuinā duntaxat prosequa
mur. Hoc pacto et hanc et illam adipiscemur. Grā et benigni
tate dñi nostri ihesu christi: per quē et cū quo: patri gloriā sit
et spiritui sancto in secula

Post hec uenit Iesus / et discipuli eius in iudeam terram: omelia 25
et illic demorabatur cū eis: et baptizabat. Nihil uerita
te clarius / nihil potentius. Nihil mendatio imbecillius:
et si innumeris obtegatur operimentis. Nam etiā sic deprehen
ditur et effugit facile. Veritas aut nuda omnibus proponitur uolen
tibus eius pulchritudinē intueri. Neq; latere uult. Nullū timet
periculū: nullas insidias tremit. Nullā desiderat multitudinis
gloriā. Nulli homi est obnoxia: omnā excedit. et si innumeris ar
cuiematur insidiis: tuta pmanet. et qui ad ea cōfugiut tanq;
firmissimo muro eius uiribus custodiuntur. et latentia oīa et
abscondita in mediū proponit. Quod christus ad pilatum his
uerbis significauit. Ego palā locutus sū mundo. Ego semper
docui in synagoga / et in templo: quo omnes undiq; conueniunt
et in occulto locutus sum nihil. Hoc fuit locutus est Iesus: nūc
aute ferit. post hec inquit Venit Iesus / et discipuli eius in iu
dea terram: et illic demorabatur: et baptizabat. Erat aut
Ioānes baptizans in Enon iuxta Salim: quia aque multe erat
illic / et uenebat / et baptizabantur. In solennitatibus in ciui
tatem uenebat Ioannes: ut in medio dei doctrinā proponēt:
et ex miraculis utilitatem: Inde sepe Iordanē petebat. Nam
et illuc multi concurrebāt. Semp aut frequentioribus lo
uer sabatur. Non ostentationis / aut ambitionis gra: sed studio:
ut prodesset plurimis. Atqui prosequitur euangelista / non
Iesum / sed discipulos baptizasse. Vn costat hoc etiā in loco ita
intelligi: et quia nō gratia ipse nō baptizauit. Dixerat prius
Ioannes. Ipse uos baptizabit in spū sancto / et igni / Spiritu
aut non dū erat datus. Operato igitur nō ipse / sed discipli
baptizarūt. Cū uellent plurimos ad salutare doctrina

allicere. et quid tandem discipulis Jesu baptizatibus Joā-
nes baptizare nō destitit? sed quousq; missus fuit m carcerem
id exercuit ministeriū. Illa n. pticula nō diu, enī missus fuerit m
carcerem Joannes: m eū usq; die eū baptizasse signficat.
Atqui Jesu discipuli longe usi forent clariores: si ñs baptiza-
re mapientibus Joānes destitisset. Qua nā grā ergo gratia
baptizauit? Ne discipulos suos m maiore cōtentione adducēt.
Nam si sepenūo clamitando et prioribus semp christo cōtessis
partibus se inferiore predicando: nō psuadebat. ut ad eū accē-
derent: si hoc etiā addidisset: longe m maiore cōtentionem pro
uocasset. propterea christus tuc maxime predicatorem sue fert
mistū: cū Joannes longe aberat: puto aut et propterea ethore
eius mortem permisisse: ut omēs multitudins animi ad
christum cōuerterentur: neq; amplius circa utriusq; eorum
sem derentur sententie. preterea inter baptizandū Joannes nō
cessauit frequēter admonere: et maxima et clarissima de iesu
ostendere: ut aliud dicens q̄ ut m eū qui post ipm uenturo
erat: crederent. Qui igitur hoc predicabat: quo pacto discipulo
rū christi prestātia demonstrasset: si a baptismate cessasset.
Contrariū usum esset uel emulatione ut ira ad facere. cū autē
predicādo persteterit: ea uehementiora ostendit. Neq; n. sibi
ipsi gloriā cōparauit: sed ad christū misit auditores: neq; mi-
nus q̄ discipuli illi fauit: imo longe magis q̄to minime sul
pectum eius erat testimoniū: et maiorēs apud omēs auctori-
tatis. Hoc euangelista o̅z matheus signficat. q; exibat ad eū hie
rosolima/ et omis iudea/ et omis regiō circa Jordanem. et bap
tizabantur m Jordane ab eo cōfitentes peccata sua. Discipuli
aut baptizantibus multi nō permittebant ad Joannē pro
currētes. Q; si quis percontaretur: quid amplius Joānis
baptismate q̄ discipulorū fuit: nihil respondebim9. Utriusq;
n. spūs semiuter spūs exps erat: et una/ eandeq; causam bapti
zandi causam habebat: ut saluet christo coniuget baptizatos.
Ut n. non semper p grandō crediturōs congregaret: oportet:
quod et m Symone frater fecit: et m Nathanael philippus:
baptizare constituerunt: ut per id omēs sine labore adducēt:

et ad futura fidem preparaverentur. Q; aut mhil eorū baptis-
ma prestaret: sequentia manifestant. Quena: Facta est aute
questio mquit ex discipulis Ioannis cū Iudeis de purificatoe.
Contendebant semper cū christi discipulis discipuli Ioannis
apud ipm etiā christū. Cum n. uiderent eos baptizare: coepe-
runt aduersus baptizatos loqui: ac si Ioanes apud ipsos bap-
tizando: christi discipulos excelleret: et aduocato aliquo ex
baptizatis/persuadere etronabant. Non tamē persuaserut.
Nam q ipsi accesserit: non ille quesierit: audi quo pacto
euāgelista significauit. Non n. dixit Iudeu aliquē eos inter-
rogasse: sed questionē ex discipulis Ioannis facta cū iudeo de
purificatione. Considera aut euāgeliste lenitate. Non n. q
q̄ mutatur: sed pro uerbis crimē extenuat: cū questionē
facta simpliciter dixit. Nam q tetenderit: ex sequentibus patet:
que etiā lenius exequitur. Et uenerunt mqt ad Iordanē: et
dixerunt ei: Rabbi qui erat tecū trans Iordanē: cui testimo-
niū perhibuisti: ecce hic baptizat: et omnes uenit ad eū. hoc
est quē tu baptizasti q̄ tibi quē dabat et consputum reddidisti: Is
eadem/que tu audet. Non tamē dixerunt que tu baptizasti. Siquidem
oportuisset eos et superne uocis/et spūs sancti aduentus memi-
nisse. Sed qui erat trans Iordanē: cui tu testimoniū perhibuisti.
hoc est qui in discipuli loco habitus est: qui nulla expte nobis
superior erat: is abste discedens baptizat. Non aut his uerbis p
sum tantū dolore efficere/sed opa sua supari arbitrabantur.
Omnes n. mquit ad eū uenīt. Vnde colligat. q iudeo: cū quo
disceptabant ei mīme persuaserūt. Mer aut animi imbe
cillitate/et ambitione quada loq̄bantur. Quid ad hos Ioannes:
Non eos coarguit/uerutus/ne se relicto aliud quid mali aggrede
rentur. Sed nō pot homo mquit accipere quicq̄. nisi fuerit ei
datū de celo. Si meū mquit prorsus testimoniū accepistis
et uerū id arbitramini: distinte mhil ex eo nō me/sed ultū mho
nore potiorē. Vos me audistis: Vos mihi testimoniū perhibetis:
q dixeri nō sum ego christus: sed missus sum ante illū. Q; si
testimonij mei memores estis/dixistis em cui tu testimoniū
perhibuistis) non modo ex eo nō mīnuitur: sed augetur plu

XXIX

rmiu. preterea no meu, / sed dei testimoniu fuit. Si n. uob
fide dignus iudeor: inter alia et me ante illu missum profess
sum. Vides quo pacto paulatim diuina uoce ostendit fuisse.
Ac si diceret. ego similiter sum: et mittentis mandata nuntio.
Neq; humana aucupor gratia: sed eius patri: qui me misit:
ministeriu exhibeo. Non ergo ad captandam gratia testimo
niu perhibui: sed ad quod missus sum: id annutiaui. Quare noli
te me propterea magniu existimare. hoc n. illius ostendit mag
nitudine. Ille naq; ueru dns est. Idcirco addit qui habet spon
sam: sponsus est: Amicus aute sponsi: qui stat et audit eum.
Gaudio gaudet propter uocem sponsi. Et quia obrem qui dicit.
non sum dignus ut soluia eius corrigia calciamenti: amittit
se eius ꝓpria dicit: no ut extollat se: neq; ut laudet: sed ut hac
maxime cura habere neq; minuto se / et egre ferente id fieri. Sed
cordi sibi et ꝑ gratissimu esse ondat. et hec sient: quoru gra
max omia ferit: que omia amici appellatione significauit.
Non n. tam ministri sponsi ꝑ amici letantur: et mi eius
nuptijs exultat. Non igitur paritate absit / sed uoluptatis mag
nitudine demonstrare uoluit: simul et eoru imbecillitati ni
dulgens / amicu se dicit. Nam et ministru se dixerat cu mquit
missus sum ante illu. preterea: qm egre ferre sesu opera puta
batur: amicu se sponsi appellauit: ut ostenderet: no modo no
egre ferre: sed maiore m modu letari. hoc n. effecturus uem
mquit et tm abest: ut moleste eius opera fera: ut tu may dole
rem: si no fierent. Si ad sponsu sponsa no, accederet dolore tuit
afficerer: no aut nuc: cu testimoniu nostru rerom probatur:
hmc n. probamur: cu id: quod uoluimg: contigit: et sponsa spo
sum cognoscit: et uos hoc testimonio perhibetis: cu dicitis: quos
uemit ad eum. hoc mihi ture fuit: et propter ea fieri. Cum no
impria contigisse iudeam: gaudeo et exulto. Sed quid signifi
cat illa ptrita: qui stat et audit eu: Ex simili udine, ad propositu
uemit. Cum n. sponsi et sponse meminisset: quo sponsalia fiant
ostendit: per uoce iudicet / et doctrina. Ita ecclesia confirmatur
deo. Quia obrem paulus mquit. fides ex auditu. Auditus aute per
uocem dei. hac ego uoce gaudeo. Id aute uerbu qui stat: no temē

3

8

k 4

posuit: sed ut res has ꝯpositas. et ita sibi standum: et dantem illi sponsam audienda ostendat. et q̄ seruus sit et mīnister: et spes/ et gaudii sui re euenerit: prosequitur. In hoc ergo gau dio meo mpletus est: perfectu est mquit opus et officiu me um: Nec amplius habemus: quod fatiamus. Deinde no pm tem tantum sed futuru merorem prohibens: etia futura dut et factis cōfirmat. Illum mquit oportet crescē: me aut minu. hor est meu fere officiu. iam cessabo. Illius operamur augen. Qm n. nunc formidatis: non mpntia tantu: sed maius m dies fiet: quod maxime res nostras clareas ostendit: propte rea et uem/ et gaudio: qm christus magnū accepit mtremen tum: et ea euenerūt quoru gratia oīa fecimus. Ammaduer te q̄ leuiter/ q̄ sapienter illoru sedauit affectus: et mundam ex tinxit: et frustra id eos tentare demonstrat. quibus uerbis maxi me eoru sedat malitia: Idcirco n. adhuc eo uiuente et baptizante per tractata sunt: ut christi excellentia testaretur: neq; quisq̄ mere dulitatis excusatione haberet/ Neq; n. a sepo per dixit: neq; alīs in terrogantibus. Ipsi et promptatores erant/ et audutores. Na neq; spō te sua id dicenti ita credidissent: ut post interrogatione. Cum n respondentem audiret. eius certam habuerūt sententia. Iudei aute eo q̄ ad ipsum mserūt: et eius nō credederūt testimonio: idcirco merito sibi omem paruerūt excusationem. Quid igit hinc erudim. q̄ omīs malorū causa est glorie mseria. Hos illos m tentione traxit. Hos temerario excitauit: ut ad ihesu uemente dicerent. Quare discipu li tui non ieiunant: fugiamus huic affectu dilectissim: ut gehenna fugiamus. Hic nāq; maxime eius igne accendit. Hic diaboli undiq; ditione propagat. Hic etate et dignitatem omem seuissimo premit imperio. Hic ecclesias huc illuc distrahit. Hic multa opa corrupit. domos funditus ciuitates/ populos gentes euertit/ et si m desertu uenerit: mul tam et illic rui ostendit. Nam qui sepenūo pecuniās et mundi illece bras/ et uolentiores corporis uoluptates ualere iubent: ihs nō mūq̄ m am gloria capti: oīa perdiderunt. Qui multū laborauit: propter huic affectu nō laborantis sed grauiter peccantis premiū accipiet. Phariseus q̄ publicanus propter mane gloria minus meruit. Verū hanc actulare nullus labor. omes n. consentiut. Id aut prendum

quo pacto iungamus. Quo igitur possimus: Si gloria glorie
coparabimus. Quecadmodu n' terrenas diuitias contemnimus.
cu alias speramꝰ diuitias: ita et hanc gloria: cu longe maiorem
et uera gloria coniectabimur: cotemnemus. Hec aut mams et
stulta est: et nisi tantu nouę gloria. Illa uo celestis uera: que non
homines sed angelos/et archangelos/et angeloru dominu: imo et cu
his etia homines laudatores habet. Si illud spectaculu contempla
beris: si illas coronas noueris: si ad illu plausum te transtuleris:
nuq̃ aduersum te terrena poterunt preualere: neq; hec magnanimes:
si habebis: sm minus non queres: et n' m huius seculi regis nemo
satellitu ips omissis quibus coronato regi et m solio sedenti placeat:
graculoru uoces/mustaru et culuru obuolantiu stridore prose
quitur. Neq; n' his ulla ex parte potiores hom laudes muenimꝰ.
Humana igitur intellecta miseria/omia in tutissimos recon
damus thesauros: et manentem/et incorruptibilem gloriam
inquiramus: qua utina omes consequamur/gratia et bemgni
tate dni nostri ihesu christi: per que et cuquo patri/gloria simul
et spiritu sancto in secula

QVi desursum uenit: super omes est. Qui est de terra/de terra omelia 30ª
est et de terra loquitur. Q. Graue quidda est ista amor/gra
ue mq̃ et multaru ipsa spinaru plena gla: et que difficile
tolli potest. fera et multoru rapitu bestia: et in eos quibus fouetur:
quibus suspenditur armata. Quecadmodu n' uermis ligna: ex quibus
nascitur et rubigo ferru consumit: ita mams gloria altrice sui animā
perdit. Quare multa opus est diligentia: ut hinc tollamus affectum.
Considera quid mihi hoc loco discipulis suis hoc morbo affectis dicat Io
annes: et uix eos placat. Ad superiora hoc etia addit. Qui de sursum
uenit: super omes est: Qui est de terra: de terra est/et de terra loquitur.
Cum meu mquit ubiq; extollatis testimoniu et dignissimu fide esse
dicatis: illud uos scire necessariu est: no licere: ut is qui e celo uenit:
a terreno homine fidem accipiat. Quid aut illa ptcula sup omes
est significat/et quid nobis per ea ostenditur. Q. nullius indiget.
Sed ipse sibi satis est/et oim maxime. Se ex terrena/et de terra loqn

tem dicit. Non ex sua sed christi sententia. Si terrena mquit dixi uobis et non creditis. baptisma terrena appellauit: non quod terrenu sit: msi meffabilis generationis ipsius comparatione. Ita nuc de terra loq se dicit sua diuine doctrine coparata. Nihil n aliud de terra loquu ficat: q̄ paruas et humiles facultates suas et quales credibile est terrena accipere natura: si cu dei magnitudine coferantur. Si quidem apud deu omes sapientie thezauri reconduntur. Q autem de humanis rationibus non loquatur: mde constat: Qui de terra est mquit: de terra loquitur. At qui nō totus erat ex terra sed propriora. Nam et anima habebat/et spūs particeps erat: que mi mime de terra sunt. Quo igitur de terra esse dicit? Animaduertisne nihil aliud q̄ pulu se/et nullius fere momenti/putrida humi reptan tem: et m terra natu. Christu aut nobis celitus nobis demissum: sig nificare? his omnibus eoru affectu extinguens iam audentius de christo loquitur. Antea n superuacaneu erat uerba nullius mi audi toz mentibus locu habitura effundere. Cum aut spūs maderit: merito iacit semina mquiens. Qui de sursu uenit: super omes est: et q̄d audiuit loquitur et quod uidit testatur: et testimoniu eius nemo accipit. Cum magnu quidda/et sublime de christo locuto esset: rursus m humiliore de eo sermone descendit. Ille nāq; pricule/quod audiuit et uidit magis secundu homine dicte sunt. Non n uisu neq; auditu norat: que nouit: sed suapte nā/perfectus ex patris sinu procedens: neq; preceptore mdigens. Sicut mquit cognoscit me pater: et ego cognosco patrem. Quid aute significat quod audiuit: loquitur et quod uidit testatur? Qm per hos sensus: certe cognoscim⁹ et digni uidemur: quibus credatur: cum uidimus/aut audiuimus: utpote qui neq; fingimus: neq; menda cia dicimus: idcirco ut rem confirmet mqt Joannes: que audiuit/ et uidit: hec est uerissima. Ita et nos sepenuō scrutamur. Vidistine? an audisti? Quod si fatebuntur: certu arbitramur testimoniu. Ipse aute ei dicat. Sicut audio iudico: et que audiui a patre meo loquor et que uidimus loquimur/et id genus alia. Non ea gra dicat: ut aliunde ea accepisse mtelligamus: id n arbitrari ultime amentie est: sed ut omem impudentibus iudeis auferat suspitionem. Cum n nō dum debita de se opinio haberent: frequenter ad patrem

confugit mde uerbis suis fidem fatiens. et quid admittis: si ad patrem: tu et ad prophetas/et scripturas sepe descendat et eorū adducat testimoniū. Ille sunt mquit: que testimoniū perhibent de me. Nunqd prophetis minorem ipsum dicemus: cu eorū actipiat testimoniū. Absit. Nam propter auditoriū imbecillitatem: ita loquitur. et a patre audire se dicit: que loquitur: non q̄ magistro mdigeret: sed ut illi crederent/nō esse mendaciū. Verba autem Ioannis hoc significant: ophi opus est audire ab illo. Desursum n. uenit: qui hec nūtiat: que ipse solus manifeste nouit. Et nanq; uerba audit et audiuit: hāc significant certitudinē: et testimoniū eius nemo actipit. Atqui et discipuli/et multi alij acceperunt. Quo igitur mquit: nemo actipit. hoc est pauci: et hoc nunc: Nam si nemine dixisset: qua ratione addidisset: qui actipit eius testimoniū: signauit/quia deus uerax est. hoc et in loco discipulos suos tangit: ac si nō multi ei crediturī essent. Q̄ n. neq; dum ceps ei crediderint: ex sequentibus constat. propterea cu esset in tarcere: ad Iesu eos misit: ut ei magis cōfirmarentur. Illi aūt nunc crediderunt. Quod christus significans dicebat. beatus q̄ nō fuerit scandalizato in me/et propterea nunc dicebat Ioannes. et testimoniū eius nemo actipit: discipulos suos erudiens: et tantū non dicens: q̄ pauci essent ei crediturī: et idcirco uerbis eius non credituris. Que n. audit loquitur/simul et audacia tangit in fama: atq; demetiam. Quod et ea euangelista in principio his uerbis coarguit. In propria uenit et sui eū non receperūt: hoc nō uenientis sed nō recipientiū peccatū est. Qui actipit eius testimoniū: signauit quia deus uerax est. licet eos perterret: cu ostendat: q̄ christo non credit: eū nō mō nō ipsi/sed ne patri quidem credere. Que n. misit deus mquit: uerba dei loquitur. loqtur n. que ab illo actepit. et credens illi credit et mercedulus non credit. Signauit aūt hoc est ostendit. Inde his uerbis timorem auget. Deus uerax est. Neq; n. aliter quispiā ei nō credēt: nisi mittentem deū mendacij mitimularet: ut et cū ml aliud q̄ de patre loquatur christus: qui eū nō audit: nō audit mittente patrem. Vides ne q̄tam formidinē eis meritat. primū christū infideles audire contemnebant: ideo periculi magnitudinē eis proposuit: ut discerent: q̄ qui christū non audiūt: neq; deum audiūt. hac demde ratione imbecillitatis eorū magnitudinē exponit. Non

3

mquit ad mensura dat deus spm: et ut dixi rursus ad humiliore
descendit sermone: cuiꝫ et uarii et intellectu facilem auditoribus red
dit. Aliꝫ n. aliter mouere/et augere metu potest. Nam si de co mag
nu/et eximiu dixisset non utiqꝫ credidissent: sed contemsissent potiꝫ.
Idcirco ad patre oia refert/rursum taꝫ de homie christo disputas.
Quid aut mquit: Ito ad mensura dat deus spm? Nos omes mquit
ad mensura/spus operatione accipimꝰ. Nam spus hoc m loco opera
tionem dicit. hec n. est que diuidutur. Ille sm mensura. et mtegm
habet operationem. Q si operatione eius nemo metiri potest/longe mi
nus sbam. Vides ne spiritu mhimtu. Sed quia ina spus omem spus
accepit operatione. Qui dei opa nouit: qui dicit: quod audiuimus
loquimur: et qd uidemus testamur. Quid igit iure dubitandu est.
Nihil n. msi que dei sunt: dicit: nihil msi que spus. Et primu quide
de uerbo dei mhil loqtur: sed a patre et spu doctrine sue fide coparat.
Q n. deus esse norant: q spus etia mtelligebant: quis no debitam
de eo haberet opinione. Ignorabant aut filiu. propter ad patrem
et spm semp confugit: et m uerba sua confirmat. hec naꝫ ablata ca
si quis p se ipm hoc consideraret: ualde christi minueret dignitate.
Non n. propter crediderut: qm spus operatione haberet: neꝫ eius mi
diget auxilio: sed sibupsi sufficiens est. Verum mbecilliorum suspitio
ne cogmta. his utitur uerbis. Hec aute dico ne simpliciter scriptu
ras pretermamus: sed dicentis consideratione/et auditoru mbecilli
tatem: et alias m scripturis causas perscrutemur. Non n. oia ut
uellent scriptores preceptores: sed multa secundu auditoru mbe
cillitatem loquuntur. Quadbrem paulus. Non potui mquit uobis
loqui quasi spiritalibus: sed quasi carnalibus. Tanꝫ puulis m
christo lac uobis potu dedi/no escam. Volebā mq tanꝫ spiritalibꝰ
loqui: sed no potui. Non q ipse loqui non posset: sed quod q audi
tores mtelligere no poterant. Ita et Ioannes maiora discipulos
docere uoluisset: sed illi no patiebantur. Hac gratia m humiliori
bus uersatur. Diligenter igitur mueligenda sunt oia. A scrip
turis n. spiritalia arma accipimꝰ. Verum si ea nos mouere/et discipu
los armare ignorabimꝰ: ipsa quide proprias habent uires: accipie
tibus aut mhil afferut utilitatis. Esto thorax et galea firmissima.
et clipeus/et hasta: inde qs thoraca pedibus galeā pro capite oculis

aptet/ clipeo non pectus sed pedes prótegat. Nunquid homim
huic homim ea arma quid conferent: et nō potius ledent? plane
hoc constat. nō tamen armorū culpa/ sed ipsius uti recte nescientis.
Ita et m scripturis usu uenit. Si earū ordine cōsidemus: ipse quide
uim suam retinent: nobis aut nihil coferūt. hec ego et priuatim et
publice uos frequēter erudiens/ nihil amplius profitio/ sed secularibus uos rebus ome uos tempus affixos/ et implicitos uideo. Spi-
ritalia nō nem somnus quidem cōtinuimus. Propterea negligi-
mur: et proueritate certantes non multū ualemus: sed ridiculi
gentilibus Iudeis efficimur. q; et hereticis efficimur. Q; sicut in
ipsis/ m aliis quoq; rebus negligentia uterq; nim: nec sic quidem uob
esset ignoscendū. Sed m secularibus negotijs unusquisq; ense acu
tior est et suma diligentia artes excet/ et rem publicam gerit: in
necessarijs autem et spiritalibus q̄ta ius desidia torpemus sup
uacuis tamq; necessarijs utentes/ et necessaria arbitrantes inutiles.
An nestris non superioris tantū etatis hom̄ gra scripturas ecclē-
tas: sed nri? Nonne audis paulū dicentem. her ad nostrā doctrina
scripta: ad quos fines seculorū deuenerūt: ut per patientiam/ et
consolationē scripturarū spem habeamus. et licet me frustra loq;
nō ignorem: non tamē cessabo. Ita n· apud deū excusabor: q̄ius
nemo me audiat. Qui attente audientibus loquitur: ut laboris
premiū habet auditorū psuasione. Cuius aut uerba nō audiūt?
neq; tamē cessat: plurimū faciendus est: cui deo placere animat?:
et nemine attendente/ sibi impleat officiū. Verū licet maius nob
ex contemptu uestro premiū pueniat: id tamē minus desideramꝰ:
nō ad nrām aliquid salutē profitiamus: maxima mercedem
probitatem uestram ducentes: her dicas: nō ut molestam/ et
graue nostrā fatiamus oratione: sed ut affectu m uos nostri oste-
damus: et quo ob desidia uestra dolore afficiamur uos nō lateat.
qua desidia ut ma omes liberi/ magna spiritaliū cura suscepta celestia bona consequamur. Gratia et bemgnitate dom
i nostri Iesu christi: cui quo patri gloria simul/ et spiritui sancto
nunc et semper et m secula seculorū amen

3

Pater diligit filiū et oīa dedit in manu eius. Qui credit credit in filiū: habet uitā eternā: Qui aūt incredulus est filio: nō uidebit uitam: sed ira dei manet super eū. Magna assiduitatis et humilitatis utilitas in omnibus rebus ostenditur. per eam nr artes meliores reddimus: cū repente oīa a magris discere nequamus. p ea paulatim ciuitates condimus. p ea uitam nostrā sustentamus. Neq; admireris: si tantū in secularibus rebꝫ iuuari habeat: quinquidem et in spiritalibus plurimū possit. Sic nr ab idolatria liberari iudei potuerunt paulatim/et in paruis/et humilibus rebus a principio neq; doctrine/neq; uite grā eruditi. Sic post christi aductum: cū sublimioris ia doctrine tempus esset: omēs accesserūt apostoli/. nihil primū altum/nt arcanū loquti. A paruis christus multitudini cursus est. Ita et impūtia Ioannes tāq; de homine quodam mirabili loquitur. Alta aūt et sublima per unbram nr̄ serit. primū dixit. Non potest homo a semetipso quicq; ampetere. Inde altius quiddam attingens: qui de sursum inquit uenit supra omēs est. Rursus ad humilia descendens post alia multa nō ad mensuram inquit dat deus spiritū. Inde prosequitur. pater diligit filiū: et oīa dedit in manu eius. Inde cū supplicij uim intelligeret: neq; ita multitudinis animos bonorū promissione/ut supplitiorū formidine moueri: his uerbis sermonem huc finē imponit. Qui credit in filiū: habet uitā eternā. Qui aūt incredulus est filio: non uidebit uitam: sed ira dei manet super eū. Rursus ad patrem supplicij rationē refert. Non n. dixit ira filij: quis ipse iudex: sed dei: ut maiorem illis metum maueret: Nunqd ergo satis est ad uitam eternā in filiū credere: omnino. Nō n. omnes inquit: q dicit mihi dne dne: intrabit in regnū celorū. et peccatū in spm: uel solum satis est: qd in gremā detrudat. et qd de pte loquor? Nam si in patrem/et filiū et spm sanctū recte crediderīs: nō aūt recte uixeris: nulla tibi ad salutē utilitas. Cum ergo dicit: ipsa e uita eterna: ut cognoscant te solū uerū deū: nolimꝰ hoc nobis ad salutem satis arbitrari. Opus nāq; nobis est/et uite/et morū puritate pollere. et licet hoc in loco dicat Qui credit in filium: habet uita eterna: nec bona tantū: sed supplitiorū quoq; formidine proponat q qui incredulus est filio/nō uidebit uitā: sed ira dei manet sup

cum: non tamen dicimus satis esse solam fidem ad salute. quod
que de uita sepe in euangelijs dicuntur: ondiut. Cui n. no dixit.
Ipsa est uita eterna sola: neq; qui credit in filiu solu habet uita eter
nam: Sed in utroq; uita esse significauit. Nam insi mores sequa
tur: sequtur supplitiu. Et no dixit in eo/sed super eu. hoc e nuq; ab
eo discedet. Siquidem ne temperalem fore mortem putares: ui
dicit: non uidebit uita. ad uerbu posuit: ut eius demostraret per
petuitate: Quod facit ut per hec uerba eos ad timoru traheret.
Quaobrem non priuata/sed coi ad eos admonitione usus est:
ut fatibus alliceret. Non n. mgt. Si credatis et no credatis: sed i
comuni loqtur: ne qua posset exoriri suspitio: et uehemetius q̄
christus. Sigd christus. Qui no credit: ia iudicatus est. hic aut
non uidebit uita: sed ira dei manet super eu. et merito sane. Nez
n. idem est aliq̄ de seipso loqui/et de altero. Christum ambitionis
causa ita locutu/et iactatu existimassent. Ioannes hac iarebat sus
pitione. q̄ si postmodu christus uehementiori sermone usus est:
ea pot ratio afferri: q̄ ia magna de ipo iudei opinione concepe
rant. Vt ergo cognouit Iesus inquit: qa audierut pharisei: qui
a Iesus plures discipulos facit: et baptizat/q̄ Ioannes: q̄q̄ Iesus
no baptizaret/sed discipuli eius: reliquit iudea et abiit iteru
in galileam. Ipse quide no baptizauit: sed nuntii eu uellent au
ditores in eius odiu excitare: ita ferebant. Sed qua ira gratia
discessit? Non formidinis: sed ut eoru leniret iniuidia. poterat
naq; et insultantes cohibere: sed noluit hoc frequeter facere: ne de
eius incarnatione diffideret. et si sepius impulsus fugisset/id etia
suspitiosu faciisset multitudini. propter multa more hominis
operatus est. Quia adhodu n. credi uoluit deu esse: ita et carne
suscepisse. Hanc obre petru correpuit/dicente Absit a te domine.
Non erit tibi hoc: tante hoc sibi cure fuit. Nam in ecclesiastica do
ctrina no parua hec portio est: et salutis nostre principiu: cuius
gra oia et facta/et perfecta sunt. Sic mors sublata est: et peccatu
et maledictu abolitum/et plurima uite nostre collata sunt bona.
Ideo maxime uoluit incarnatione credi: que nobis principiu et
fons est inmutabiliu bonoru. Hic no humanitatem/sed diui
nitatem potius latere permisit. Recedens ergo ad eos rursum se

contulit unde prius uenerat. Neq; abrem galileam contesti:
sed ut magna apud samaritanos operaretur ea que deus diceret
sapientia. et ut nullam iudeis ne impudentem quidem excusationē
relinqueret. Quod euangelista his uerbis significauit. Oportebat
aut eum transire per samaria. ut ostenderet preter ut meritra
tione hoc fecisse. Cuiꝰ exemplū et apostoli conseruti sunt. Que
admodū ꝑ illi iudeorū persecutiomby tūc temporis agitati ad
gentes ꝑfecti sunt: ita et christus eū ab illis fugaretur: ad
has uenit: ut et in muliere fecit chananea. hec aut facta sunt:
ut omnē iudeis auferret excusatione: ne dicerent se relictis
christum ad mercēnarios profectum. Idcirco excusantes se discī
puli dicebāt. Vobis oportebat primū loquī uerbū dei. Sed qm
repellitis illud: et indignos uos iudicatis eterne uite: ec
ce conuertimur ad gentes. et ipse uerū no uenit nisi ad
oues que perierūt domus israhel: et uerū: Nō est bonū
accipere panē filiorū: et dare canibus. Cum aut eū iudei
expulerūt: porta gentibus aperuerūt. neq; etiā sit in Sa
maria principaliter profectus est christus: sed per ea
uer fecit. preterieꝰ ergo uenit in ciuitatem Samarie: que
dicitur Sichar/iuxta prediū quod dedit iacob Ioseph filio suo. Erat
autem illic fons Iacob. Quanā gratia tanta huic loco diligentia
narrat euangelista. Nepostmodū audiendo muliere dicentem/
Iacob pater noster dedit nobis hūc puteū: miremur. Et nr̄ns locus
erat/ubi prodiuna leui/et Symeon indignati grauē illā cedem
patrati sunt. Et cū ad hoc uentū est: nō abre fuerit subtexere:
unde Samaritanī origine habuerūt. Locus is omis Samaria
appellatur. Vnde igitur appellati sunt: Somor mons a conditore
dictus est: ut testatur helyas: et caput Somororū ephraim: habi
tatores aut, non samaritani/sed israhelite appellabantur. processente
tempore deū offenderūt/et regnante phacee surgens. Thelgama
sar/et multas ciuitates corrupuit: et ei subdidit: quo interempto
osee regnū tradidit. In hūc insurgens Salmanasar alias cepit ciui
tates: et tributarias fecit. huic osee primū pariuit: inde defec
one facta: ethiopibus cōfoederatus est. Quod cū Assyrius rex intel
ligeret: gentem illam obsessam cepit neq; amplius illic habitare

Vnde Samaritani origine habuerūt

LXXVI

ptmsit/ueritus ne iterū defiærent. Sed babilonem/et in medos tras
latis collectitia hūmde multitudine m Samaria habitatu mīsit: ut
in posterū firmū sibi imperiū fammliaribus incolis confirmaret.
his pactis/uolens deus potestatem suam ostendere: q̄s non imberil
lantis/sed pcatorū gratia iudeos assyrijs tradiderit: leones in
barbaros emisit. qui uniuersam gentē perderent. his regi nū
ciatis: misit sacerdotem quēdam: qui populo exponeret leges dei.
Non tamen oīo sed in ptem expte impietate exuerūt: procedente
adhuc tpre idolorū cultu abiecto dei cultū coplexi sunt. Cumq; tale
res haberent: reuersi iudeis/utpote alienigenis/et hostibus emu
labantur: et a monte Samaritanos micuparūt. Ner parua inter
eos contentio. Neq; n̄ omes scripturas recipiebant: sed moysi tan
tūmat. prophetas pensipendebant. Nitebantur tamen mīducta
se inferre nobilitatem ad Abraam et progenitorem et genus suū
referentes: utpote qui chaldeus fuisset: et Iacob patre appellabat:
utpote Abrae nepotem. Iudei traūt cū ceteris/et hos abominaba
tur. Vnde christo exprobrabant dicentes Samaritanus es tu: et de
monū habes. et cū defendisset ab ierusalem in hierucho hac gra
christus Samaritanū unlem contemptuq;/et abominabilem
apud eos in se misericordia operantem. et mundum leprosis unū
alienigenā. propter hos Samaritanū dicit: et ipsis discipulis
ita mandauit. In uia gentiū ne abieritis: et in ciuitates Sa
maritanorū ne intraueritis. Neq; hystorie duntaxat gra
phij Iacob memīnit euangelista: sed ut iudeos iam diuine
pulsos ostenderet. Siquide progenitorū temporibus pro ipsis
ea loca Samaritani occuparat. Que n̄ eorū maiores: cū sua
non essent: reperant: ea hi ob delictum sua/et īiquitatem ia
pridē possessa amiserunt: ita et nihil maiorū iustus refert:
si nepotes degenerant. barbari n̄ cū primū leones exptī sunt:
ad iudaicū uestigio cultū redierūt. Hi tot affecti supplicijs:
mores suos minime emendarunt. huc itaq; christus uenit
mollem et latitia tota expellēs laboriosam aūt/et difficilem
nos eruditens. Non n̄ tumētis usus est: sed adeo intente uadit.
ut extīmē fatigēt. hoc semp admonet: ut sibi ipi quisq; seruiat:
neq; querat superflua: neq; multis indigeat. Adeo n̄ omi nos

superfluitate alienos noluit: ut multis necessariorū se fraudaret.
Idcirco dicebat. Vulpes foueas habent: et uolucres celi mansiones: filius
autē hominis non habet: ubi caput reclinet: propterea montibus
plurimū uersatus est: et in desertis nō pdius tantū sed pernox.
horas quē admittens inquit. De torrente in uia bibit: ut eius
tolerantiam demonstraret. Idem hoc in loco significat euangelista fatigatus .i. exitinē sedebat sic super fontē. Hora autē erat quasi
sexta. Venit mulier de Samaria haurire aquā. Dixit ei Ihesus.
Da mihi bibere. Discipuli n. eius abierant ciuitate ut cibos emerent. hīc utmeris studiū/et tibi totemptū intelligimꝰ: cui tandē
re supuacanea utatur: ita discipuli res suas dispensare docuerat.
Non n. parabat materiē: qd et alibi docuit euangelista: cui de fermento pharizeorū loquēte dixit: qputabant panes nō ferre et esurientes inducit exemplū spicas decerptas manducare. et ad
literā ob famen uenisse. hēr mihi aliud qꝫ uentris totemptum/
et eius seruitiū parcipendere nos admonent. Considera qso
hoc in loco mihi ferentes discipulos: neqz a principio diuinitatis
luctus cura hostes. Sed quo tpre comes prandentis cibos eptē
profitetur. Non ut nos: qui cū primū mane exurgimus
ante omnā coquos actuotamus: et de parandis epulis et mensa diligenter uerba facimꝰ. Inde alijs operā damus/ seculari
a diuinis preponentes: et que supflua hūda essent: ad necessaria exequimur. Ideo oīa preposttere agimus. Contra aūt spiritalium primū ratione et qđ maxima hīe quibus perfectis hec
alia demceps attingē oporteret. Neqz laboris studiosus tantū
sed humilitatis: nō fatigatus exitmē i. ductayat exitinē sedisse/
sed relictus solus dimissis discipulis hic Ihesus inquit. Atquipotest uel nō omēs dimittē: uel alios sibi ministros cōparare. Noluit tn. Et n. discipulos quoqꝫ his moribus allicere erat et
quid mirū dixerit fortasse quispiā: si humiles erat piscatores/ et tentoriorū opifices. Erant saneuerū repete ad ipm celū
e nolarunt: et rectis regibus clariores euaserut: digm habit:
qui uniuersi orbis dominī familiaritate fruerentur: et cuibuqꝫ
admirabile sectaretur. Illud pretēa nō ignoratis: et cui ubuqꝫ
admirabilem sectarentur: qꝫ ꝯro quis humiliori gradu ad digni

tates assumitur

tates assumitur: facilius ni superbie mlaqa effertur: cuipo
te qui expers sit repetim et exps honoris msperati. In hac eos
humilitate christus cotinuit: ut et ab ombus se abstmerent:
neqs mimstris mdugerent. Ipse aut fatigatus ex itme sedebat
sic super fontem. Vides laboris/caloris/ et discipulos expectadi
gratia sedulse ihesum? Norat n. quid apud Samaritanos esset
euenturu. Non tame propter hoc ipse prcipaliter uenit. Neqs etsi
propte no uemisset: erat aduenies mulierecula repellenda:
que suma erat attentione prestatura Iudei n. ad se uenetem
expiderut. Gentiles alio psentem ad se trahunt: Ili mudebat:
hi redunt. Ili mdignabantur. hi admirantur et adorant. Quid
igitur erat tot horum salus cotemnenda? tam promptus am
mus relmquendus? Indigni sane diuina fuisset bemgnitate.
Quare cu debita sapientia cuncta ab eo disponantur: sedendo corpo
reficiebat: iuxta fonte. Erat dies medius: quod euangelista his
uerbis sigmficauit. Hora erat quasi sexta: et sedebat sic. Quod aut
per hoc uerbu sit mtelligitur. Non m sella no mloco honoratiori
sed m terra: ut cotigit. Venit mulier ex Samaria hauire aqua.
Erre mulierc propter aliud egressam ciuitatem: ut mprude
tibus udeoru obiectiombus silentiu mponatur: et ne quis du
bitet: cu sua ipsius preceptu trangredi. Cu mandet ne m Sama
ritanoru ciuitatem mgrediantur: ipse eos alloquatur. Quod
Q aut dicit nondu uenisse discipulos ea ad gra memimt eua
gelista: ut multas sermoms Jesu ad mulierc orationes affer
ret. Quid ergo mulier cu a Jesu aquam peteretur dicente da
mihi bibere. Quomo tu mgr: iudeus cu sis: bibere a me postis
que su mulier Samaritana. Non n. coutuntur iudei Samarita
nis. Vnde eu iudeu esse cognouit: ex habitu fortasse vel sermone.
Tu aut mulieris mgenium considera. Nam si cauedi erat: Jesus nō mitris assuna
q illa cauere potius debebat. Non n. dicit no coutuntur Sama
ritam iudeis: sed iudei Samaritanis. Abstmet tu mulier a co
suetudme: ne peccet: cu alteri sua causa peccatriu arbitrare
tur. Neqs tacuit: sed sententia sua quod esset preter legem: cor
rigit. Sed illud posset quispia dubitare: qua ra gratia ab ea
bibere petierit: cu lex non pmitteret. Si quis diceret Jesum p

uidisse nō datura: ideo minus petere oportuit. Quod igit dicebat
q̄ mihi iam referebat cuiusmodi obseruationes puaricari. Quin
alios ad puaricatione mduxit: ipse longe magis puaricatur.
Non n. quod ingreditur inquit p̄os: coīquinat aīa: sed qđ
procedit de ore. Non parū aūt Iudeos accusat hic Iesu ad mulierē
habitus sermo. Illi n. sepenūo et uerbis / et re allecti minime
passi sunt psuaderi. hic aut breui et nuda rogatione q̄s primū
rapitur ipse Iesus ratione hac et uia nō mīstrabat: Si qui accedebat
nō prohibebat: q̄us discipulis diuerat: In ciuitate Samaritano
rū ne intraueritis: ne accedentes offendatis. Id n. q̄ indignissi
mū erat humanitate. Quare respondet mulieri. Si scires donū dei
dei quis est: qui dicit tibi da mihi bibere: tu forsitan petisses
ab eo: et dedisset tibi aqua uiua. primū digna: que audiat: ea
dicat: neq; contendendam: dein quis ipse est celat. Nam si hoc
scisset cuestigio paruisset: quod de ciuibus haud diu dictu est. qui cū
admonerentur: nihil tamē petebant: nihil discē cupiebant: qđ
aliquid afferret utilitatis: sed rotumelia affectū expellebant:
q̄ulier aūt Samaritana q̄s mansuete responderant: quelo
animaduerte. Domine m quo hauritas habes: et puteus altus est.
Vnde ergo habes aqua uiua: ita omne ab ea q̄ uulgis esset: et ung
ex uulgi hominbg suspitione amouit. Neq; n. simpliciter hoc
loco dominū: sed honorifice appellat. Qđ ex sequentibus apparet.
Non n. irrisit: nō exprobrauit: sed primū hesitauit. Q si non
continuo intellexit: minime mirū. Neq; n. Nicodemus intel
lexerat. Inqt n. Quo possunt hec fieri: et uterū quo pot homo
nasci cum sit senex: et uterū. Nunqd pot in uterū matris sue
iterato ire introire / et renasci: Ille aut mulier longe uerecū
dius. Domine inquit neq; in quo hauritas habes: et puteus al
tus est: Vnde ergo habes aqua uiua: Aliud dyrsitus ducebat: ab
iudilla intelligebat / tm uerba accipies: neq; alteri aliquid ptin
gere poterat. Atqui petulantius respondē nō poterat fieri
isset. Si habueres aqua uiua. non me peteres. Ipse ea acciperes.
Sed te iactas. Verū nihil tale locuta mansuete a principio p̄ omē
sermone rudit. primū inquit. Quo tu Iudeus cū sis: bibē a me
potris: Neq; tāq ad alienū / et immeritū ita locuta est. Absit: ut ter

homine alienı a genere nrā animı et mſelli quicq̄ cōmunicem.
Dem cū magna loquēte audiret: et ea que mimia maxime
carpſſent: nō dereſit: nō cauillata eſt. Sed magē aut tu maiores
patre noſtro Iacob: qui dedit nobis puteū hunc: et ipe ex eo bibit/ et
filij eius/ et pecora eius: Animaduerte quo pacto m uocabula ſe mi
ſerit nobiliorem: hoc eſt. Ille hāc uſus eſt aqua: nec habuit quod
nobis maius daret: oſtendit aut magnū quidda/ et altū ex primo
reſponſo mtellexiſſe. Eaq; ptracta. Ipſe ex eo bibit/ et filij et pe
ra: nihil aliud ſignificat: q̄ potiore quada aqua cōtepſſe: eam
tamē neq; muenire: neq; manifeſte cognoſcere. Vt aut aptius
dicam. Non potes mgr dicē Iacob huic nobis fonte dediſſe/ alio
aut uſum. Nam et ipe/ et filij/ et nepotes eius ex hoc biberūt: neq;
bibiſſent: ſi habuiſſent potiore. Tu ergo hoc potiore aliū neq; dare
poteris: neq; habes: niſi te q̄ Iacob maiore profitearis. Vnde igr
q̄ te dicere pollicēris aqua: habes: At Iudei nō tanta uſi eſſent
modeſtia: qui eadē de re ſermone habito/ et eiuſdem aque men
tione facta: nihil utilitatis cōſeruti ſunt. Cui uō Ieſus Abire me
mi iſſet: lapidibus eū pſeruti ſunt. Quidquid aut mercedibili ma
ſuetudine i medio dicēi eſtu/ patiēt et dicit et audit. Mercedē q̄q̄
m meteniuemt: quod Iudeos dixiſſet credibile e ipſū mi ſanare/
et declarare. Que ad fonte expectauit: et uerbis iactabundus nihil
preſtitit: ſed expectat/ et ſedet. Dū quod querit uenīat. Q; ſi mul
er Samaritana tanta adhibet diligētiam ut aliquid utilitatis
conſequatur: neq; a chriſto diſcredit: quis eū adhuc ignoret: qua
nos uena cōſequimur: qui eū nō ad fonte/ nō m deſerto/ nō m
meridie/ neq; m ſolis eſtu/ ardentiſſimo/ ſed ſub aurora/ ſub hor
tento ad umbra mittemur? Non tamē quicq̄ audire patimur:
ſed decidemus. Illa ita Ieſu uerbis attendit: ut alios adiuuet. Iu
dei nō mō nemmē adiuuant: ſe ac accedentes prohibent/ impedi
unteq; dicentes. Videte num ex principibus aliquis credit m eū aut
ex phariſeis? ſed turba hec: que nō nouit legem. Q; maledicti ſunt:
mittemur igitur Samaritanā. Alloq̄mur chriſtum. Et n medio
noſtru impūtia adeſt. Et per prophetas/ et diſcipulos ſuos nobiſcū
loquitur. Audiamus/ et credamus: q̄ diu frustra et mutuluter nō
uemus facere cm̄ que deo nō placet: id demū eſt frustra et mutuluē

12

uuere uel potius pdute. Cum n. datu nobis tempus m nullam
mpendmg utilitatem mutilis mpense ultimu daturi supplu
um hmc mgrabmg. Nunquid qui pecumas ad negotiatione
acteperit: ealq; prodegerit: ab eo creditor ratione exiget. Qui aut
uite munus pdite consumpserit: impune abierit. Non propter
deus pnitem nobis uita prestitit: no ariam m hoc corpus mhidit:
ut hac tantu fruamur uita: sed ut totis uiribus ad futura con
tendamus. Bruta pnti diutatat usui sunt: Nos ideo immortale
habemg anima: ut ad illius uite pparatione: omia moliamur.
Equoru n. boum/almoru/et alioru huiusmodi pecoru si quis
utilitate roget: nulla preter mpnis uite necessitatibus seruí
tiu usuq; inuenemg. De nobis no ita sentiendu est. Sed melius
et preclarius domaliu post huius uite migratione expectamus:
ad quod ut clari puemamus: omia facienda sunt: ut cu ange
lis iubilemg: et semp regi assistamg. Propter immortale nobis
anima: et corpus immortale futuru largitus est: ut perpetuis
eu ipo bonis pfruamur. Q si terre mimeris: cui tibi celestia p
ponant?: consideru qta ignominia affinas eoru exhibitore:
Cum contemptis: que tibi offert: celestibus: ea terrenis mutare
no dubites. Ideo geenna minatur: utpote contemptus: ut m
telligas: quanto te bonis priuas. Sed ablat ut illud expiamur sup
plitiu: sed deo placentes eterna bona consequamur/ Gratia
et benignitate domini nostri Jesu xpi: cu quo patri gta fil et
spiritui sancto nr secula

Respondit Jesus et dixit ei. omis qui bibit ex hac aqua: omelia 32ª
sitiet iteru. Qui aut biberit ex aqua: qua ego dabo ei: no
sitiet imeternu: Sed aqua qua ego dabo ei: fiet m fons
aque salientis m uita eterna. Spiritus sancti gratia nuncu
pe nuc aqua appellat: ut no substantie/ sed operationis hasm
telligentias esse demonstret. Non n. spus ex differentibus constat
substantijs cu muusibilis etumg gnis sit. Et Joanes qd dixit.
Ipse uos baptizabit m spu sancto/ et igni. Christus aut: flumi
na de uentre eius fluent aq uiue. Hoc aut dixit de spu sancto

XXXVII

que erãt accepturi. Iudem et nũc spm appellat qui biberit ex aqua quã
ego dabo ei nõ sitiet metnũ ꝙa spm ignẽ appellat ut exaramẽtũ et feruo
rem gratie et peccatorũ abstumptionẽ significet aquã aũt ut ablutionẽ et refri
gerũ: quib⁹ ipm accipientes animꝰ fruunt. Et rem tãꝫ ortũ viuentẽ et fru
ctiferis et semp florentib⁹ arboribꝫ comãtem ita ꝓmptã animã disponit.
ut nulla anxietate nullis sathane insidijs distrahi sinat: Sed omnã ardẽ
tia malicie tela extinguat. Tu aũt queso dei sapiẽtã gsidera: q̃ bibentẽ mu
lierculã allicit. Non em a principio dixit. Si scires qui dicit tibi da mihi bibẽ:
Sz postꝫ occasionẽ illi prebuit: ut ipm iudeũ appellaret: et cũ audiret hor
propulsans inquit: Si scires quis est: qui dicit tibi da mihi bibere: tu forsitã
petisses ab eo. Quibus verbis eam ad maiora impulit: ut patriarthe me
minerit. Inde cũ illa diceret: Numquid tu maior es patre nr̃o Iacob: Nõ
se maiorẽ dixit. Visus n. esset se tm iactare: nõ dũ cognitꝰ sed latentẽ id
significat. Non n. simplicit dixit dabo tibi aquã: sed prius Iacob aqua neg
lecta: suam laudat a muneriũ natura. dantium volens differetiam ostẽ
dere: et quãtũ ipe patriarthã excelleret. Nam si admiraris inquit patri
arthã: q̃ hãc aquã dederit inde ego longe meliorẽ tibi dedero/ ea accepta
me q̃ Iacob maiorẽ cõfitearis: neresse est. Si tu dicas. Numquid maior es Ia
cob: qui hãc aquã dederit: si illa meliorẽ a me acceperis: profecto me maiorẽ
dixeris. Intuere beruꝫ iudicium mulieris a re ipa et de christo/ et de priar
cha ferentis sniam. Verũ nõ ita iudei: sed tũ en tetem eũ videret demo
nia: nõ nõ patriarche nõ pretulerũt: sed demoniũ habere dixerũt. Sama
ritana aũt sedm christi voluntatem iudicat ab opib⁹ scilicet. Hic n. ipe
iudicium requirit dicens. Si nõ facio opa patris mei: nolite mi credere. Si aũt
fatio: et si mihi nõ credideris: operib⁹ credite. Sic mulier fide adducitur. pro
ptrea cũ audisset Jesus: Numq̃ maior es patre nr̃o Iacob: eo omisso de
aqua sic loquit. Omis qui bibit ex hac aqua: sitiet iterũ: et cõparationẽ
nõ accusandi/ sed excellẽtiã demonstrandi gr̃a facit. Non n. aquã illam
vilem/ et negligendã dicit: sz naturã ondit. Qui aũt biberit ex aqua: quã
ego dabo ei nõ sitiet metnũ. Audiuit aquã viuã mulier Sed spualiter non
intellexit. Nã cũ aqua viua ens sit/ que semp scaturit: huiusmodi aquam
christũ dixisse arbitrata est. Ideo aptius ex utriusq̃ ex cõparatione Jesus
sue aque substantiã declarat. Qui biberit ex aqua: quã ego dabo ei nõ sitiet
metnũ. hic maxime excellẽtia digno scit. horũ n. nil habet aqua: quam ^et ex sequentib⁹
sensu deprehendim⁹. Quid aũt prosequit: Sz aquã quã ego dabo ei fiet in
eo fons aque salientis in vitam eternam. Sicut n. si quis fonte nil hã

beat: nūq̄ sitiret: ita qui hāc aquā habuerit. Credidit cōtinuo mulier longe nicodemo sapientior: sed et fortior. Ille huiōi pluribꝫ auditis: nemīne aduocauit: neq; sibi cōfidit. Hec diligens officio functa est/ omnibus audita admirans et populū ext̄e ciuitate ad christū aduocans/ ac trahens unuersum. Ille Quō possunt hec fieri? inquit? neq; manifestum spūs ex̄m a christo aduentū accipit. Mulier vero p̄m parūp hesitauit: mox nō expectata cōfirmatione ad eius sermonē tanq̄ certū accipiendū properat. Dicente n. christo/ fiet in eo fons aque salientis in vitā eternā: statim subdidit. Da mihi hanc aquā: ut nō sitiam: neq; veniam huc haurire Considera q̄so: q̄p paulatī ad uere doctrine altitudinē adducatur. p̄mū addunit̄ judeū quēda legis trāsgressore suspicata est. inde ut hoc crimē ꝓpulsauit: (absurdū enim erat tale esse: qui tot bona ꝓhendēt) audita aqua uiua: sensu preptibilem existimauit. Tandē spiritale intelligens: credidit eiusmodi aqua posse se tollere suis necessitatem. Non tamē adhuc que nā esset intelligens: ambigebat. Et supius sensu preptibilem credidit: recto tamē nescriebat hīc aut diligentiq̄ intuens: nec ea penitq̄ cōprehendens. Da mihi inquit hanc aquā: ut nō sitiā: neq; uenā huc haurire. p̄mū patriarche christum pretulit: q̄ eo fonte nō indigeret si illam aquā acciperet. Considera quanto potiorē christum dixerit. hoc grate/ et fidelis anime indiciū. ostendit quā de jacob opinionē haberet. Nouit meliore. ejurauit inam. Non tamē omnīu credula mulier. Neq; temere christi verba accepit. Diligēt̄ inuestigauit: nec incredula/ neq; ptinax. Quod rogando ostendit. Atqui judeis dixerat christus. Qui cōmedit de carne mea nō esuriet: et qui credit in me nō sitiet unq̄ nō modo nō crediderūt: sz et scandalizati sunt. Mulier nulla ꝓturbatione affecta īmoratur/ et rogat. Judeis inquit. Qui credit in me nō sitiet: mulieri crassi. Qui biberit ex hac aqua: nō sitiet. Spiritalia nullo ꝓscripta fine pollicebatur. Ideo mulieris animū pollicitationibꝫ erigens: adhuc sensibilibus immoratur: qm̄ nō dum spiritalia capere. Nam si dixisset: Si crediderīs in me non sities: nō utiq; intellexisset: quid diceret. Se qua nā gratiā nō hīs ad judeos usus est verbis. Qm̄ multa signa viderat: hec nullum: sed tm̄ verba audierat. propterea ia eius p̄dicendo ꝑfectionem et leuit̄ reprehendendo: sicā demōstrat potāte. Vade inquit voca virū tuū: et veni huc. Respondit mulier/ et dixit nō habeo virū. Dicit ei Jesus: Bene dixisti: q̄ nō habeo virū. Quīq; enim viros habuisti: et nunc

quem habes nō est tuus uir. Hoc uere dixisti. dicit ei mulier. Domine uide
o quia pphēta es tu. Quāta mulieris sapientia! Quia equo animo
reprehensionē passa est! et cū nō passa esset: dixerit quispiā! Cur dic que
so. nonne et judeos sepenūo et grauius increpuit: non idē est, et que
aūo abscondita sunt: et rē clanculū cōmissam in medium pferre. Altiꝰ em
solus dei est: neq; ullus aliꝰ quispiā hoīs mētē nouit: ꝓ q mīte habitat.
Alterū familiaribꝰ cognitū. Verū judei reprehensi molestē ferūt et dīte
jesu. Quid me queritis interficere: nō solū nō admirāt. quēadmodum
mulier: ꝙ maledicit ei/et quiētat. dicētes demoniū habes. Atqui et
exalīs signis illū cognoscere poterat. Samaritana hoc dūtaxat acte
pat. Quis te querit interficere et nō mō nl maledicit: sed admiratur/
et stupet/et pphēta autumat. At grauiꝰ hanc/ ꝙ illos rēprehendit.
hoc n. illoꝰ unius peccatū erat: Illud cōe plēbꝰ negligētiā cōibꝰ, ut propīs
obiectis criminibus offendimur. et illi magnū quiddam se facturos
arbitrabant: si christum pderet. Hengūo pctm patrabat oībꝰ. Non ta
men egre tulit. Sed admiratione et stupore pculsa est. Huic ordinē Ihū
nathanael seruauit. Non. n. prophetauit negꝫ dixit: Vide te sub fi
cu. Sed cū ille dixisset uim meministi: id tenuit Volebat n. et mīracula
faciendi et prophetandi ocia occasione: ab hīs qui ad se cōferebant: ca ipm.
pere: ut magis sibi tribueret: et miāis glorie suspitione tolleret.
Idem hoc in loco facit. Nā si ꝑncipio ea: quorū nō haberet: increpu
isset: et graue usum esset/et supfluū. Sed nactus ab ea occasionem:
certe omnā pfectuꝰ est: et audiētē mansuetiorē reddidit: et quo pro
sequūs oratione hanc dicet quispiā. Vade uoca uirūtuū. de dono
sermo habebat/et grā humanā extendente nām. Instabat mulier:
et ea efflagitabat dicit jesus Vade uoca uirūtuū: ꝙ opus esset cū eo
loqui. Illa accipiendi cupida putas hoiem alloqui: ut sitā relaxet
turpitudinē Non habeo inquit uirū. hāc nactꝰ occasionē christus
tempori ea reprehendit: utriusq explicās et quot uiros habuerit: et que
impūtia relabat. Quid ad hoc mulier? Non egre tulit: nō abiit: nō in cō
tumeliā accepit. Sed magis admirat/et pstat. Video. n. inquit: quia
pphēta es tu. et mīruere cuius prudentiam. Nec e uestigio in ciuitatem
accurrit sed obstupescens cōsiderat. Video inquit: hoc e uideris in
propheta ee. Qd cū opinaret: nō ampliꝰ terrena rogat/nō bona
corporis ualitudinē/nō pecunias nō opes. Sed tm doctrinā. Patres
nrī inquit in mōte hoc adorauīt: Abraā significans: qui filiū illuc

oblaturus duxisse dicat. et quo nos ducatis: quia hierosolymis est locus: ubi adorare oportet. Animaduertis n· q̄ breui altiora aggrediat. Nā cui modo desedanda siti tura erat: iam doctine p̄cepta p̄quirit. Christus aūt no soluit questione. Neq; n· hor ei propositū erat: sed simplr rndet. Alterius tamē mulieris animū erigit: no tñ prius q̄ se pphetā p̄fiteret: ut maiore uerbis suis fidem faceret: ne amplius illa dubitaret. Pudeat igit nos) et erubescamꝰ. Quis q; uiroꝝ mlier et Samaritana tanta mdiscrendo adhibet diligetiam: ut neq; diei tpre neq; alijs occupationibꝰ a Jesu doctina abducerentur. Nos uo no mo nl. ad diuinaꝝ rerū eruditionē inquirimꝰ: sed in omnibus seruire/ et ode mo afficimur. Propterea omā negligimꝰ. Quis nostrū queso repetita domo alios xpiano digni opus aggreditur. Quis scriptaꝝ sensus p̄scrutat? nemo sane. Sed alicolos/ et talos fregter mememus: libros q̄ rarissimos: quos si qui habet: ac si no haberet: clausos in scrneis seruat: uel ome suū studiū in membranaꝝ temutate/ in lrarū characterib9 q̄ pulcherrimis tosumit: no ut legat: no ut usu inde aliq̄ tosequant. sed ut diuitias/ ut ambitione ontent: in hijs studeant: tanta est mans gloria. Multū ambitiosum audio: qui librum intelligat: sed aureas tñ lras admiratus. Quid quesoh lucri? Non propterea nobis scripture date sunt: ut in libris dūtaxat habeamus: sed cordi insculpamus. Itaq; hec librorꝝ possessio judaice ambitionis est: quibꝰ in tabulis p̄cepta data sunt: nobis no ita/ sed in tabulis cordis carneis. Non aūt libros tosparī phibeo: sed admoneo/ et maiore in modū rogo: ut eos tosparemꝰ: ita tñ ut et lras et sensus fregt animo repetamꝰ ut hoc pacto mundus efficiat: nā si in quatuor domo euangelium est: illuc dyabolus ingredi no audet: quato mꝰ amica aiam ei assiduis lectionibꝰ familiare. neq; demon neq; peccatū attinget. Sanctificet igit anima sanctifica corpus. hoc gtiget: si euangelium semper et aio habueris/ et lingua. q̄ si lingue obscenitas animam coinquinat: si demonas uocat: perspicuū est/ spirituali lectione ea sanctificari/ et gram spūs sancti affatim infundi. Diuina cant) sunt scriptura hmc nobis et amore nostre affectibꝰ remediū petamꝰ. Cuꝰ utilitate si intuerem: et incredibili attentione uacaremꝰ. Hec ego fregnt dico. An no p̄ quia absurdū est: ut fori hoies aurigaꝝ et saltatoꝝ nouā/ gnā/ ciuitates/ actiones/ mores/ nec no equorum curritute: et q̄d singuli possint: memorit teneant: qui aūt hec se con-

XXXVIII.

ferūt: omī pemt9 ignari discedat. ℣mo et librozp ſuorū nūm
ignorāt. Qſi uoluptatis grā illa tōsequeris longe maiore in
hn̄s ostendam. Quid n̄ pcrudius queso/ quid mrabilius: hominem
ne cū hoīe. an cū dyabolo hominē ſpectare certātē. et corpus cum
mcorporea potentia congredi. et gen9 ſuū uictoriā referens
mtueri. hac pugnas/ hec certamina contēplemur/ hec ī quā que
imitari et pulcherrimū/ et utilissimū est. ℣n quib9 coronā acciper
licet nō m illis quoꝝ emulatio ignominiosa est. ℣lā cū demo
nib9 pugnā hāt cū angelis/ et angl̄oꝝ domino ſpectabis. Dic
queso ſi tibi m regū et p̄naipū cōſessu ſpectatul' adesse liceret.
nō ne tibi honoricū diceres: huc ubi cū angeloꝝ rege dyabo-
lum deuinctis post tergū manibus: et cornatibus suis mhil p̄ualentem
ſpectare licet: nō curris. et mcredibili uoluptate hoꝝ ſpectaculū non
prosequeris? et quo nā pacto hoc fiet: mquies. Si libellū m manibus
fregīter habueris. Illic n̄ dyaboli fossas/ longa curricula/ laqueos cap-
tiones artem deprehendens. ynde et pugnare cū eo/ et ſupare discēs.
Demoniū nō habes sunt nō hoīum secularia ſpectacula. Quare vos
hortor ut a satane festis abstineatis. cū ſi m idoloꝝ templis nephas
est mgredi: longe magis m demoniū solemnitatibus. His ego uos fre-
quēter admonitiombus obtūdo: dū aliquid p̄ficiā. cuibi quidē non
molestū est inquit: uobis aūt securū. Neq; grauis uobis sit oro hor-
tatio mea. Nam si grauis̄ ferendū esset: mhi potius esset. q non
audiretis m hoc uobis sepenūo cōſessu uerba fatio: q̄ uobis q tātū aures
adhibetis: nūq̄ proficitis. Sed absit: ut uobis molestus sim: sed hec cul-
pa uanū ſpectaculo ſpiritali/ dum futura gloria perfruamīm: cū gratia
et benignitate dn̄i nostri ihesu xp̄i. cū quo patri gloria simul/ et spiritu
sancto m secula

Dixit ei ihesus mulier crede mihi: quia uenit hora: qn̄ neq; m omelia 33ª
monte hoc nq; m hierosolimis adorabitis patrē uos adoratis:
quod nescitis. nos adoramq; quod scimq; quia salus ex judeis est.
Ubiq; fide nos opus est dilectissimi/ fide mq; bonoꝝ matre/ salutis
medicina: sine qua nulla magnarū rerū doctrina percipere quispiā
potest: sed illis similis: qui sine naui pelagus tēnare aggressi/ paru
prouecti lassatis manibus pedibusq;/ fluctib9 cōtinuo obruuntur.

lx 7

neqz aliter qui suis mtrint² rationibus: añ cognit aliqua veritate: ut Paulus ait: naufragiū faciunt. Quā quida repellentes recta fide naufragauerūt. Quod ne nobis accidat: sacre amore: qua tristis mulier samaritana cōfirmauit: imitamur. Nā cū illa diceret: quia nos dicatis: quia in hierosolimis est locus: in quo oportet adorare: respondit ihūs oīnuler crede mihi. quia uenit hora: qñ nec in hierosolimis nec i monte hoc adorabitis patre. Maxima huic reuelauit doctrinā: et quā nec nicodemo nec nathanael. hec sua potiore q̄ ea data maiora q̄uicte cōmentabat². Christus nl' ad hoc respondit tā q̄ supuacaneū cognitu: q̄r patres in monte iudei hierosolimis adorarent. Tollit in vtrūq; loci cultū: et illū mētē exitat / edoceq; nec iudeos / nec ipos aliquid de se magnū in posterū posse postulare. et huc dictā adducit. Prestantiores in iudeos significat: non loci ratione: ꝛ cogitatione: ac si dicat loci grā nl' cōtendendum est: sed in cultu iudei preferendi sunt samaritanis. Vos inquit adoratis q̄d nescitis. Nos adoramꝰ q̄d scimus. et quo nā pacto nesciebat samaritana: q̄d adorarent? q̄m in certo / et certū scripto loco esse / et quasi diuidi posset / deū arbitrabant². ita eū colebant. ita ad ipsas mittentes: non cuius loci deū sibi gratū futurū: nihil de eo amplius hoc pacto / q̄ de idolo arbitrati. Quare et demonas et ipm adorabat: et que misereri nō poterat: cōfundebat: iudei aut hac uacabant opinione: et totus orbis eū norat deum esse: q̄uis nō omēs. propterea inquit. Vos adoratis q̄d nescitis: nos adoramꝰ q̄d scimꝰ: nec tibi admiratiom sit: si cum se iudeis admirari. hā secm mulieris loqꝰ opinione / tacq; iudeus ppheta: Ideo inquit adoramꝰ Adoratis officiū dicit cōstat. Adorare n. creature / adorari creature dm est. Sed primo quasi iudeus loquit². Nos hoc i loco iudeos significat. iudaicā ergo religionē extollit: in uerbis suis fidē cōparat: amoues sic suspitionē: ne affectu quodam suam preferat gentem. Nam qui preceptiū cultus loci: et quē ipi plurimū faciebat negligit: tollitq; : cum p̄spicuū est nullius ad gram locutum: sed uere et prophetice et cū rationes nō adduxerit / inquies. Crede mihi mulier: et que sequunt² : addidit: Quia salus a iudeis est. hoc e. Vel q orbi terrarū bona inde puenerūt / cōra et dei cognitio. idolorūq; cōremptus: et recta dogmata / et noster cultꝰ / q̄uis nō recte / a iudeis in ortū habuit / salute inq; uel hoc ut' sui aduentu appellat / ut' vtrūq; pono ex iudeis prouenisse testat². q̄d ꝛ paulus. ex quibꝰ inquit christus secm

XXXVIII

carnē: qui est super omnā benedictus deus in secula. Vides. n. ut ueteri
fauet testo: idq; bonoru demōstrat origine: et nulla ex pte legi gr̄ium.
Siquidem ex judeis omnia bona ortu habuisse dicit. Sed uenet hora: et
nūc est: qñ veri adoratores adorabūt p̄rem in spū et ueritate. hic et
Samaritanos/et judeos a ueris extrepit adoratoribq. et q̄uis meliores
judeos/uenturis tam longe deteriores q̄to figura/ueritate inferior
est: indicauit. Circūcisam aūt sign̄: qm̄ uerq/et debitq de cultq ipa est. Et
n. pat̄ tales querit adoratores. Si ergo tales iam pridē querebat: no
omnō h̄ic illis more cōstituit: p̄misit tamē ppt̄ hoc: ut eos quoq; ad ue
rū mduceret. Qui igit̄ sicut veri adoratores: qui nullo loco diuinum
cultū circūscribūt: qui deū in spū colunt sicut et paulus cui sermo
inquit in spū in euangelio filij eius: et iterū obsecro uos fratres p
misericordiā dei: ut exhibeatis hostiā uiuentem/sanctā/deo placentem/
rōnabile obsequiū uestrū. p̄ter spm aūt mcoporeū sign̄. opus e enim m
corporei huic cultui esse: et p mcoporeū: qđ e i nobis. hoc e p animam/
et aie mūditia offerri. Idcirco ait: et adoratores eius in spū/et uerita
te adorar̄ oportet. Nā cū et Judei/et Samaritani redempta aia mūdi
tie corporis plūmū studeret: Non ablutione inquit et ornatu corporis
q̄ mcorporea nrī pte esse adorādū. Quāobrē no pecora/non uitulos:
sed te totū deo offeras sacrificiū. Sic uiuēte hostiā exhibebis. In uerita
te n. adorar̄ oportet. Nā que superiori tpre figura erat/circūcisio. s.
holocaustā/sacrificia/incensum: no sunt amplius. q̄ omnia ueritas:
no. n. caro/sed male circūcidende sunt cogitationes et nosipos crucifige
et irrōles auferre cupiditates oportet his mulier uerbis implicita/ &
eorū se sensum asseruturā non confidens inquit Scio inquit qa mes
sias uenit: qui dr̄ christus: cum ergo uenerit ille: adnūciabit nobis o
mia Dixit ei Jesus. Ego sū qui loquor tecū. Et vn samaritani christi ad
uentū exspectabat: cū solū moysen reciperet: q̄ ipo moyse: qui i p̄na
pio filiū reuelauit. Illud. n. faciamq; hoiē ad ymagine/et silitudine
nostrā ad filiū dictū est et Abrae in tabernaculis filiis loquit̄. Et jacob
de eo prophetas dixit. Non auferet sceptrū de juda/et dux de femore eius:
donec ueniat: q mittendus est: et ipe erit expectatio gentiū. Ipe preterea
moyses inquit. prophetā de gente tua/et de fratribus tuis/sicut me sus
citabit tibi dns deus tuus: ipm audies: et que de serpente et turgā moysi
et de ysaac/et roue/et alia multa licet studiosis colligere que xpi aduen
tū testant̄. Et quā grauiq; his mulieri rationibq non psuasit-

christus: ut Nicodemo: cui in medium serpente attulit: et Nathanael: cui
pphetauit: Qm hi uiri erant et in huiōi uersa Samaritana fidei et ab-
iecta mulier exps oīm litterarū erat. Ideo nullū cū ea de scripturis uerbū
facit. sed aquetīm pollutionē et propria allicit. Deoq; in sui mētionem
ea adducit et se ei manifestat. Qđ si nō rogatus fecisset: credit; esset deliranc
et se iactare Nūc pedetentim et modeste nactus occasionē oīm se suspitione
absoluit. Et quidē uideis fregit. rogatibus: quousq; animā nostrā tollis:
Dic nobis: si tu es christus: non pala ut huic mulieri se christum esse pro-
fessus est fidelior her erat illis: qui nō distrendi sed arguendi grā rogabant:
Nam si dicere uoluissent: uerboz scripturazz qz et mīraculoz sufficiens
eis fuisset doctrina. Samaritana mtegra et simplīs mēte petijt: ut ex
scīptibus facile pot mtelligi. Audiuit. n. et credidit/ et alios ad credendū
traxit: et m oīm re eius diligetia et fides mtegra dignoscit. Et cōtinuo
uenerūt discipuli eius. et qđē tempestiue: cū iam nihil amplius ad di-
cendū relinqueret. O rem mīrabilem. Oīm mulier Samaritana huiōi loquit.
Et cōtinuo inquit euangelista uenerūt discipuli eius: et mirabatur. qđ
cū muliere loquebatur. Nemo tamē dixit: Quid queris: aut quid lo-
queris cū ea. Sed quid mīrabat:- facilitate/ et mereditate christi hu-
mīlitatem: qđ tā clarus/ et tanti nois paupere/ et Samaritanā muliere
benigne alloqui nō dedignaret. Nihil tm rogatur: adeo discipulorum
mores mībiberat: adeo mgrem et timebant/ et reuerebat. Et licet ad
huc nō recte de eo sentiret. tm ut admīrabilem quedā obseruabant: et
reuerebat plīmū. Atq nō mūlto audentiores uisi sūt: et cū Johānes su-
per pectus eius recubuit: et cū accesserūt ad eū dicētes. Quis putas ma-
ior est m regnū celoz: et cū ꝺ Zebedei filij rogat: ut alter a dextris et
alter a sinistris sedeat. Quid igit hoc m loco fuerūt: Qm illic res sua
agebat: nō nūllo promptati sunt. hec tāta res nīl ad eos. Attendit qđ Jo-
annes m loco post tpre supra iesu pectus recubuit sub ipm fine: cū iam
christo esset familiarior: ex dilectione fretq. hic n. erat mquit quem
diligebat Jesus. Quid huic beatitudīm par dilectissimi: nolimq tm ea
cōtenti esse: sed totis conemur uiribus: ut, et nos beatoz gnō adscribamur:
et imitemur euangelistam: et tāte dilectionis tam cōtemplemur. Quena
ea est: Reliquit patrē et nauicula/ et rete vere et secutq est iesum Verū
hoc et frater fecerat/ et petrus et andreas/ et alij ite apli. In quo ergo ex-
celluit: qđ tanta sibi Jesu cōciliauerit dilectione: nūqđ inuenimus:
Ipse de hoc nulla facit mētionē: sed qz tm diligeret. dilectionis causā et

XXXVIII

modeste quidē ſubtexuit. Sed quim eximie a christo diligeret ambigit ne
mo. Non tñ neq; loquēdo / neq; rogando p̄cipuā quādā apd̄ ihesu auctem
habuisse apparet: ut sepenūo petrus / ut philippus ut judas / ut thomas
nñ semel tñ cū obsequi / et obtemperare cōdiscipulo uoluit. Nā cū ipoz
p̄nceps: ei nanuit: tūc ihm̄ quis ip̄m esset traditurꝰ rogauit. Jmmeso
magis hñ duo discipuli et mutuo se amore prosequebant. p̄ tēplū simul
ascendisse / et simul loquētes ambos legimꝰ. Atqui ardentiꝰ aliquoties
petrus et monet et loquit et demū audit christū dicēte. petre amas
me magis his? Qui aut p̄ cēteris diligebat p̄cul dubio et pre cēteris dilige
batur. Verū alterū amasse ihesum altum a iesu amatum satis ꝯstat.
Quid igit hāc p̄cipuā dilectionē cōciliauit. Jncredibilis arbitror jo
annis māsuetudo / et lenitas: qua remissior sepenūo uidebatur. Que
q̄ta sit uirtus ex moyse manifestū est: quippe que tātū et talē p̄stitit.
Nihil em̄ humilitati cōparādū hīt christus beatitudinī p̄ncipiū fecit
tā q̄ quoddā immensi edificij fundamētū humilitatē primā iecit: si
ne qua nemo salutē cōsequit. Sed siue quis ieiunauerit siue ouauerit:
siue suas pauperibus erogauerit facultates: sine humilitate ner z huiꝰmoi
oīa nīl afferūt utilitatis. Contra ipiꝰ cōdimento gratiora omnia /
lucūdiora q̄z reddunt. humiles igit / et māsuetos nos exhibeamꝰ dile
ctissimi. Jta haud difficile est bñ operari. Quid stulte superbis: Non mitel
ligis humane nature imbecillitate / et manes spes nīas? Qui te ex
tus maneat: ꝰsidera. Jntuere mīltitudinē peccatoꝝ. Sed forsan o
pera te tua efferūt. ijs intumescis. hoc pacto oīmodꝰ mīrede amittis.
Quāobrē nō adeo peccatis obnoxiū / ut uirtutis certatorē moderatione
uti deret. Quid tandem? Qm̄ ille cōscientia retrahit. hīt aut mihi se dili
geter cōmeat: cōtinuo quasi uēto quoddā tollit / et euanescit: qūead
modū pharizeus. At pauperibꝰ subuenis? Non ex tuis ꝰ domini facul
tatibus: que cōseruis cōmunes sunt. Quo circa humilitate utēdū e.
et in tui gñis calamitatibus res tuas / et naturā tūa in illis te cōside
rare oportet. fortasse et nos talibus sumus orti progenitoribꝰ. Q si
tñ sit fe ad nos dūcie: et aliqñ nos deserturas credibile est. Quid aī oīo
sūt diuicie? Umbra miers. fumus: q ato euanescit. flos foeni īl' et uilio
res. Quid in foeno magnifacis? Nonne et latrombꝰ / et p̄ditis hoībus
meretricibus sacri legis accedit diuitie? Jntumescis: q tu talibus illas
cōmices? ꝰ honoris cupidus es? Verū nīl honoratiore te reddet q̄ elee
mosina Diuitiarū honor et potētie coacti sunt: et imudiosi. hīj uoluta

rñ / et uero honoratiū iudiciō prouenīt. Qr mūlī remittunt. Q si hoīes
tātū honorē / tātā reuerētiā / mīām sibi facientibus tribuūt: et bona ets
p̄stant: cōsidera q̄so q̄a a clemētissimo et benignissimo dño deo remu
neratione q̄a uīte sūt accepturi. Has igit̄ q̄amq; petamas semp dum
turas Vt et mhac vita magnī / mfutura glorios' etna bona cōsequamur
Grā et benignitate dñi nri ihesu xpi: cū quo pri / gloria / et spūi scō i seculā

Reliquit go hydriā mulier" sua: et abijt in ciuitatem: et dixit illi omelia 36.ª
hominibus. Venite et uidete hominē: qui dixit mihi oīa quecūq; feci
q̄d feci. Nunquid ipe est christus? Multo nobis feruore opus &
multo studio: quibus gratemur. Alioquī impossibile ē ut promissa nob
bona cōsequamur. Qđ significans christus nūc q̄d ait. Qui nō accipit
crucē sua et sequitur me: nō est me dignus. Nunc vero igne veni mit
tere in terrā. et quid uolo: nisi ut accendat? Quibus uerbis flagrāte /
et mcensum discipulū / et ad oīe periculū promptissimū: nob' ppomit.
Qualis her fuit mulier. Adeo n audito hominis iesu mcensa est: ut
relicta hydria / et aqua: cui gra eo gresserat: in ciuitate properaret:
et ad christi umbrā populū traheret. Venite inquit et uidete hoīez
qui dixit mihi oīa quecūq; feci. Considera mulieris studiū. conside
ra sapientiā. Venerat hauriende aque gra: et cū ueru fonte mcens
set: cōtempsit alterū: ut nos exemplo doceret quo admoneret spiritalia
gra secularia oīa esse nobis cōtenenda: neq; eorū nisi adnecessita
tē ullā ratione hndam. Qđ et apli fecerūt: et her in pntia mulier. Si
quidē illi a jesu vocati retia reliquerūt. her sponte sua relinquit hy
driam et supna puenīte gra apīco munere fungit. Neq; unum
aut alterū ut andreas / et philippus: sed uniuersā aduocat ciuitatē:
et populū ad christū adducit. et contemplare mulieris prudentiam.
Non dixit bene uidete christum: sed ea qua ipā allecta est humilita
te: allicit populares suos. Venite inquit et uidete hominē qui dix
it mihi oīa quecūq; feci. Atqui alr dicere potuisset: Venite videte
propheta. Sed cū aīa diuino igne exardescit nihil amplius terrenum
curat: nō gla'm nō decus: sed eius flāme feruore tīm mouet. Nūqd
ipse ē christus? Animadūte iterū dmēsam mulieris sapientia. Neq;
affirmat christū esse: neq; retinet. Noluit n huius se opīnionis auctore:
sed suo ipōrū auditu inductis hos ipis persuaderi: q̄d longe futurū

erat probabilig. Sed nō omem vitā sūā a christo acceperat. Ex ps tamē
que dixerat et cetera credidit. Neq; dixit vemte/et credite sēvidete: qđ
leuig erat et persuasibilius. Animaduertis mulieris sapiētiā. protuldu
bio mtelligebat: mō illū fontē gustarent: eadē de eo: que et ipā: sensuros.
Q; si quis crassiori esset mgenio: ut cōgnoscerē eū nō posset uitā sūā
a christo patefactā i medū adducit: ut ul' hmt omes alliciat. Inte
rea rogabant eū discipuli eius dicētes Rabbi māduca. hoc nō impro
bitate quadā ꝫ amore et studio i mgrm dicebāt: cū ētm utinere et
estu fatigatū uideret. Quibꝫ christus. Ego mquit tibū habeo man
ducare: que uos nescitis. Dicebāt gđ discipuli adducē tūi quid aliꝫ
attulit ei' māducare? Quid mirū si' mulier aque appellatione:
aquā esse opmabat?: qn et discipuli tri eode m errore deprehēdunt?
neq; adhuc spiritalia mtelligūt: sed ambigūt? Cohtū tamē mgro
honorē tribuūt: et mutuis mutuē sermombꝫ eū prontari nō au
dent. qđ et ꝑ alias fecerūt: cū etiā ruperet mterrogare. Quid christꝫ;
ojeus cibus est: ut facta uolūtate eius: qui mi'sit me: et perficiā
opus eius. Hominū salutē hoc mloco cibū appellat: ut quāta salu
tis mē cura/et desiderio teneat?: ostendat. Sicut m nos cibū: ita
christus humani generis salutē: desiderat. Accipe aūt quo pacto
nō omia semper pala ān oculos ponit: sed ꝑmū obscuritate quadā
muoluit auditorē: ut mī dubitadū mquiredo laboras/certꝫ ueri
tatē muemat: et magis exciter? auditor. Quāobrē nō ꝑmū dixit:
ojeus cibus est: ut facta uolūtate patris mei: qđ et si' nō manife
stum erat: tn mtellectu facilꝫ: ꝙ ego tibū habeo māducare: que
uos nescitis? ꝑmū igit? obscuriori sermone ut dixi? attentiores reddit:
et ut melius que dicturꝫ erat mtelligeret: assuefacit. Que iō sit volū
tas patris iā mꝰpretat?. Nonne vos mquit dicitis ꝙ adhuc quatuor
meses sunt: et messis uenit: Ecce dico uobis. Leuate oculos uestros:
et uidete regiones: quia albe sunt iā ad messem. Ecce uterū fami'lia
ribꝫ noibꝫ ad maiorē eos erigit cōtemplationē. Nā ab' appellatione
n'aliud ꝙ futurā horūm fe salutē demonstrat. Regioms aūt et
messis aliāꝙ multitudinē: que in ipius predicatione erat crediture..
Oculos aūt et mētis et corporis significat. Jam n. uemētiū Samarita
norū turbā videbat. Quorū feruorē et promptissimā uolūtate albas
regiones appellat. Sicut n. spice flaueſcētes messem mdicat: et iam
manus postulat: ita illi properabat ad salutē: et quid nō aptꝫ dixit

prōpto eos aīo uenīre: ut et doceremr et crederent: et a prophēs persuasi fructū redderet. Sed regionē tantū/ et messem appellauit. qđ sibi he uolunt translationes: quibꝫ nō hic tm̄/ sed p totū unt euāgelū. ꝓde et ꝓphe plīmū ns uti assolet qua nā hoc gra? neqꝫ nr temere ips sanctus ita nstituit. Quabꝫ roībus. pmū ut significatius logret: et magis aī oculos poneret: ogens nr fam̄ haritū veritū magine cōcepta magis suscitatur: et tāq̄ in pictura rē ipaz magis amplectitur. Deīde ut uerisimilior esset narratio et ductus animo īmoraret. Nō nrā facile sententia capit: neqꝫ ita trahit auditoꝝ mltitudīne: ut rerum narratio: et p ea maxime quoꝝ piculū fetimꝫ: descriptio. Similitudo quoqꝫ multā pre se fert sapiētiā. Et qui metit mercedē accipit: et cōgregat fructū ī vitā eternā. Hinc tervene messis fructꝫ ad eternā nō puenit uitā: sed in hac fluxa/ et caduca cōsumitur: Ille aūt perpetuo nos comitatur. Animadueritis nr uerba quidē sensibilia/ sensus nō spiritales: et quo pacto terrena a celestibꝫ separat? Quod nr de aqua more suo dixit: q̄ qui biberit ex hac aqua nō sitiet: hoc et nūc dicit: q̄ cōgregat fructū in uitā eternā. Vt et qui seminat simul gaudeat/ et qui metit. Quis sator/ qui messor est? prophe satores: nō messuerūt tn̄: sed apli. At qui nō propterea uoluptatē/ et fructū laborꝫ priāt: sed uobis fructū gaudent q̄ uos uobis fructū una nō messuerit. neqꝫ nr messis: seredi hꝫ difficultatem. in messe mingl laboris est et plus uoluptatis. Adhoc uos reseruauī: nō ad seredū: ubi plīmū laboratur. in metendo et puentꝫ uber et labor remissior. hic prophaq̄ uolūtatem fuisse demōstrat: ut humanū genꝫ ad cultū alliceret. hoc et lege cōmata. propter seminasse ut huic pareret fructū et se eos misisse: et magna rē uetꝫ et nouū testamētū cognatione: que oīa hac similitudīne oīndit. ogemmit aūt plūbꝫ: qđ in ore mltoꝝ est. in hoc nr est uerbū uetꝫ. quia alig ē qui seminat: et alig ē qui metit. hoc fregis dictū erat: q̄n alig labores: alig fructū reportaret. qđ prouerbiū hic maxime uerū deprehendi dicit. laborauit nr ap̄lus: uos fructus inde capitis. Neqꝫ dicit mercede Nec nr mltus illoꝝ labor: sed fructꝫ fuit. hoc et Daniel fecit. Et nr ipe prouerbiū memīnit dicētis. Exīt ab iniquis peccatū. et Dauid etiam in fletu suo eig mētionē facit. propter hoc portuipas Jesus inquit: Vt et qui seminat simul gaudēt gaudeat: et qui metit: cū dicendum esset. Alius seminauit alius metit: et ne quis ut dyonysꝫ pphetas nr̄ede fraudatos putaret: nouū quidda et pcō opinionē et a sen-

XXXVIII

sibus. abhorrens / sed m spiritalibꝫ egregiū narrat. Siquidē m hns ter-
renis: si alīū seminare ꝯtingit alīū metere: nō simul gaudet sed alīs
dolent: utpote qui pro alīs labore susceperit. Soli aūt messiores gau
dent. hic aūt: qui nō metuit: que seminant eadem / qua metentes affi
cuīt lentia. Vnde pspicuū est eos mercedis esse ptcipes. Ego misi uos
metere qđ uos nō laborastis. Alij laborarūt. et uos in labores eorū
mistratis. his eos uerbis magis hortat. Cum nr laboriosum uideret
orbē terrarū pagrare / et pdicationē ꝯsistere: eꝝ facilitatē ostendit.
laboriosior erat satio et maiori egebat solicitudine semina spargere
et ad dei cognitionē animā erudire. Hoc aūt dixit: ne ad pdicandum
dimissi tanꝫ maximum onus subeuntes pturbarēt. magis n ppbete
laborarūt: qđ ratione cōfirmat: qm facilius ipsi opus susceperint.
Siquidē ut in messe facile fructꝫ colligit / et breui ꝛplet area: neque
tempora exspectat: nō hyems nō uer / nō pluuie: ita nūc opa ipā clamat.
Dum hec diceret: exierūt Samaritani: et mox coactus est fructꝫ pro
pterea mquit. leuate oc'los uros: et uidete regiones: quia albe sunt.
Verba res ipā cōfirmauit. Ex ciuitate n illa multi crediderūt i eū
Samaritanorꝫ propt verbū mulieris testimoniū phibentis: quia
dixit mi omnia quecūnꝫ feci. Videbat n nō ad gratiā loquta: neqs q
pctata sua narrauit admirata: neqꝫ ut altiꝫ sibi amore ꝯtraheret.
sua manifesta uita facere. Hoc et nos muliere imitemur: et i pec
catis que cōmisimꝫ cōfitedis nemine uereamur Deū dutaxat: ut de
ret: formidemus. qui et nūc opa nra uidet: et tūc quos imprudentia
nō poenitet: damnabit. At nos gr futurū iudicē minime timemus:
sed qui mihi nobis possunt officere: eos et horrescimus / et pudore
tremimꝫ. Idcirco in quo timemꝫ: in eo poenas dabimꝫ. Nā qui in
hac uita solo hoīm pudore afficiūt: deū uniuersa spectante minime
curat: qui in omnia scelera prolabant: quos nil pudet: q nō mutatur:
ij in die illa nō uno pcte / sil alio / sed uniuerso mundo teste manifestabū.
Nā q bonorū operū / et malorū magnū illic spectaculū pateat. omnū
et hedorū silitudo edocet. et beatissimꝫ paulus his uerbis testatur.
Omnes n nos manifestari oꝝ ante tribunal xpi: ut referat
unusquisqꝫ pa corporis: prout gesserit siue bonū siue malū. cōmissi
aliqđ scelus / aut aūo agitasti. homines celas. nō deū et nil curas oc'los
hoīm formidas. intelligit igit in illo die: tene hoies quide quicqꝫ relatu
rū. omnia nāqꝫ oculis nris ꝛpntabunt. Vnusquisqꝫ smgl'oꝝ scelera

pumenda iudicabit. Qđ ex diuite uideri licet: qui cū lazarū paupere
et ia sepenūo a se cōtemptū et maledictis affectū mtueret? ut vitimo
m aquā digito lingua sua refrigeret: obsecrat. Vos aūt hortor dilectissi:
ut et si nemo opera vestra videat: ut singuli sua cōsciētia ingrediat
et iudicē sibi ratione cōstituat: errata sua ? medicū adducat: nisi uelit
in die illa horrenda uniuerso orbi ea manifesta patere. Sanet? iam
vulnera. Sumat? pēnitētie medicina: pot etia qui inmūis sit cōfe-
ctq vulneribus sanus euadere. Si dimittit? inquit dimitte? vobis:
et sicut ? baptismate abluta peccata nō apit amplius apparet: ita et
dimittendo abluit?: si poenitere voluerimq. ea demū ? pēnitentia.
ne amplius peccemus. Ita qui ad peccata reūtitur sil'is est tam ad
uomitū redeunti. oportet igit? et opibus / et aio omi? frelere uacuū ee:
et vulneribq cōtraria afferre medicina. ut ex. gra. Rapuisti et di-
tatus es: pone modū rapine: et eius vulneri eleemosina medearis.
Scortatq es: huic ulceri castitatis imponat? medicina. Fratre calūp
matus es / et offendisti: cessa a maledictis: et caritate āplectere. et
ita per singula faciamq: que peccata cōmisimq: neq; simplicit?is ab
stineamq. Instat ia / instat mq? tēpus exigende rōis. Ideo paulq ait:
Dominq prope est. nil' solliciti sitis. Qui in cupiditatibus / laboribus /
miseriis: qui ? rapinis viuūt: qui in deliciis / graues datiui poenas
nō hor / sed illud merito audiat. Dominq prope est. Nihil solliciti sitis.
Non n. longe a fine abscimus sed ad finē ia mundus properat. hor bel-
la / hor afflictiones / hor terremotus / hoc extmeta caritas / significat.
Qđ eadmodū n. corpus ia aduentante morte minūis malis afficitur:
et domq prope casum in rimas fatiscit: ita orbis terraru ad finē pro-
peras tantis undiq malis cōteritur. Nam si pauli temporibus / do-
minq prope erat: nūc profecto propius. Si cū trecentos anos fine
seculi paulus esse dixit: quid nūc dicēdū? Sed idcirco quida nō cre-
diunt: cū magis sit credendū. Quo argumēto homo / finē appropin-
quare diffidis et breui q̄ dicta sunt cognitura diffidis. Sequidē ut
anni finē nō ultimū dilatarat diem / sed mensem xxx dieru spatium
diuinq: sic tot anorum si q̄dragintos anos: finē dixerimq: nō erra
bimq. Quo circa tot ia tpribq finē p̄nūciauit. cohibeamq igit? dilectis-
simi affectus nros. Exerceamus mdei timore. Et n. nob' licētia p̄dic?
nil' tale exspectantibq ex ? promisso dei aduentq aderit. Quod his verbis
christus significat. Sicut factū est in diebq Noe / et in diebus lot

xxxv.

sit erit et paulus Cum dixerit pax et securitas: tunc repentinus eis supuenet interitus: sicut dolor in utero habentis. Sed quid p hanc ultimā ptcutā intelligut. Sepe grauide mulieres mīt lidendum et edendū dū balneis dū spectaculō oblectāt repentinis torqntur doloribus. hac et nos in hac uita tōditione uersamur. Simus ergo semper parati. Nō semp her audiemg/nō semp habebimg bn facti endi potāte. In inferno inquit quis tōfitebit tibi. dū hac uita agimg: nō penitcat: ut deū nobis propitiū reddamus: et uemā tosequamur ptcōrū. Grā et benignitate dīn nri Jesu christi: per quē et cū quo patri g'a simul et spiu sco in secula

QVm uenissent ergo ad illū samaritani: rogauerūt eū ut ibi maneret: et mānsit ibi duos dies: et multo plures crediderūt propt sermonē eius: et mulieri dicebāt. Quia iā nō propt tuā loquelā credimus. ipsi n audiuimg et scimg: quia hic ē uere saluator mūdi. post duos aut dies exijt inde: et abijt in galileā. Nichil inuidia nocetius: nichil mām g'a grauig. ipsa inuida bona corrūpere tōsueuit. Nā cū uidet maiorem q̄ samaritani dei cognitionē haberet/ et i pphaz̄u esset lectioibg educati. hīc longe inferiores apparuerūt. samaritani mulieris testimonio fide adhibita nullo signo tōfirmati: christo obuiā fiunt rogāt: apd ipos moret. iudei tot miraculis admoniti nō mō nō retinet. sed expellere tōtendūt/ atq̄ corp g'a in mūdū uenit ipi expulerūt. hi ut maneat: rogāt. Num ergo nō ad tempus fuit? Nā tā topere rogātes et indigētes erāt g̃tenendi: et apud insidiantes et expellentes moram trahere amicis et uolentibg se nō exhibere debuit: indignū sane et a christi benignitate alienū. Forū itaq̄ obtemperauit uoluntati: et mānsit apud eos duos dies. ipsi aut semper eū apd se habere uoluerūt illi: ut significat euāgelista: q̄ rogauerūt eū ut ibi maneret: q̄ ipe noluit: sed mānsit duos dies: quibg multo plures crediderūt in eum. Non tamē credibile erat: cū nullū signū uiderūt credituros: maxīe cū iudeos odio habēt. Veruīn ai uerba eius/ et ueritate reputaret: nil curarūt amplius: sed altius/ q̄ q̄ impediebāt: cōtristati sunt: et christū admirari et uenerari maiore in modū cōtendebant. Dicebāt eum

omelia 34ª

g

mulieri . Quia iã nõ propter tuã loquelã credidim9 :ipi em audiui
mus/et scimus: qz hic est uere saluator mũdi christus. Discipulis ma
gistrũ superarũt. Iri iudeos haud iniuria et credendo/et accipiẽdo
arruisare posset. Siquidẽ illi frequẽter. christum lapidib9 persecuti
sunt: quorũ ipe gra omia ferebat: hi neq ad se uenire secũ ma
nere hortabant: illi uisis signis/et miraculis ptinaciter obdurue
rũt. hi sine signo aliquo ptinã in eũ fidem p̃ tulerũt: hi de fide
cõtendũt. Illi signa efflagitare nõ desinũt. Ita semper fideli amma
opus est: qua ueritas nõ accipiat: facile illustrat. Si minus: nõ be
ri tibertinitas: sed uolens pfidia culpada est. Ita et sol puros oculos na
ctus facile illuminat. Sim mmg; oculorũ culpa nõ solis est. Audi igr
quid hi loquiatur. Scimus inquit quia hic est uere saluator mundi: q
breui resum orbẽ terrarũ cõuersurũ nouerũt: q ad comune oim
salutẽ uenerit. q nõ solis judeis eius prouidentia prescriberet: sed
ubiq terrarũ uerbũ suũ esset disseminaturus: non ita judei: sed q
rentes propria iustitia cõfirmare iustitie dei nõ paruerũt. hi aũt
omes in culpa esse cõfitent. Illud dplicũ sentientes: q omes peccaue
rũt et egent gl'a dei iustificati gratis p̃ gram ipius. Cum n. dicent
saluatorẽ mũdi esse: mtelexerũt pduti: nec simpliciter: sed i rebus
maximis saluatorẽ. Venerũt n. multi: ut saluos faceret/et pphe
et angeli: sed hic uere saluator est. inquiũt qui uera salutẽ elargit: non
breui sed perpetuo duraturã. hoc sincere fidei argumẽtũ. Utriq; n.
admirabiles extiterunt: et q̃ crediderũt: et q̃ sine signis/et miraculis:
quos et christus beatos dicit: beati qui nõ uiderũt/et crediderunt.
et q̃ sincere crediderũt: inde cõstat: q̃ cũ mulier dubie loqueretur: nũq
hic est christus: nullam pre se tulerũt dubitationem sed scire eũ esse pro
tul dubio asseuerarũt. Neq; unũ quẽdam ex medio ualgo christum sed
uere saluatorẽ cõfessi sunt. Atqui quẽ salutẽ ferisse uiderant: Verba
audierãt tm: et tã recte locuti sunt. Quid si miracula uidissent: nõne
pl'a et maiora dixissent: Quia nã aliũ grã que et quãta fit locutũs sit:
nõ narrant Euangeliste: ut magna multa/et magna eos omitte in
telligas. Ab euentu aũt omia demõstrant. persuasit nãq; poplo/et tm
uerse ciuitati. Ubi aũt nõ persuasum est: que dixerit exponẽ rogũt.
ne auditorũ ignauia in oratorẽ quispia duceret refereda. post duos
aũt dies exijt inde/et abijt in galileã. ipse n. christ9 testimoniũ phibuit
quia propheta in sua patria honorẽ nõ habet. Quare addidit q̃ nõ in

XXXV

capharnaū sed in galileam / et inde in cana abijt. Ne pronteris quar
nō apud suos ponius ꝙ apud samaritanos manserit: causam hic affert:
quin sui ipi nō audirēt. Non ergo eo se cōtulit: ne gr aug iudicaretur. puto
u hoc in loco patriā / capharnaū signficare vīa ꝙ in capharnaū nullū
honorē assecutus sit: audi ipm dicētem: et tu capharnaū nūquid usq
in celū exaltaberis: usq in infernū descendes: patriā aūt appellat i qua
carnē acceperat. et i qua diuuq uersatus est. Quid inquiet quispiam:
nōne uidemq multos in popularibus suis magnos nōis et auctis. Vide
nus inq. Raro tñ. neq; pea q raro cōtingit: sententia fereda est.
et qui domi sue honoratur: longe magis aliene. Consuetudo in cōtēp
nim facere cōsuenit. cū ergo uenisset in galileam: excepervt eum
galilei: cū omnia vidissent: que fecerat in hierosolymis in die festo: et
ipi nō venerat ad diē festum. Erre qui reprehensi sunt: ij maxie christum
accipere inueniunt: nā apud huc euangelistā dicit. A nazareth pōt
aliquid boni esse: et alibi scrutare et vide. quia propha a galilea non
surgit. Quod i cōtumeliā dicebant. Communis n opinio erat christū na
zarenū esse: et i tñ cūq samaritano exprobrabant. samaritanq es nq
unt. et demoniū habes Verūtn et samaritani et galilei crediū in
ignominiā iudeorū: sed samaritani uehemēnore pre se tulerūt fidē:
cū mulieris tm testimonio i iesum crederet galilei nō nisi miraculis
cōfirmati. Venit g iterū in cana galilee ubi fecit aquā vinū. opinarī
in memoriā reducit ad maiore samaritanorū laudē. Signorū nāq
grā / que hierosolimis / que apud ipos fecerat eū acceperat. Samaritāi
doctna tm. Qz aūt in cana galilee venerit: dicit: qua nā grā. scīret
in cana Galileā propt iudeorū inuidiā cōcessit: in cana uō q̄ obvē. p̄nū
uocatq ad nuptias: nūc arbitror ut p̄nūcia sua superioris miraculi fidē
cōfirmaret: et spōtaneo accessu magis alliceret: cū relicta patria
eos potiores ducere uideret. Et erat quidā regulus cuiq filiq infir
mabat capharnaū. hic cū audisset quia iesus aduenret a judea i
galileā Abijt ad eū et rogabat eū: ut descenderet et sanaret filiū eius.
Siue q regio esset gne / sīue q alia p̄incipatq dignitate fungeret. regulus
appellabat. cō nlli eorū eundē hinc esse opinat: et qē apd matheū.
Sed alter profecto videt. nō mō dignitatis nōie / uerū et fide. Ille quidem
uolente iesum ad ipsū ire se indignū censet. hinc domū trahit. Ille non
sum inquit dignus: ut intres sub tectū meū: hinc ut descendat priusq mo
riat filius emxe orat. Tuc cū de mōte descendisset jesus: intrauit caphar-

naū. Nūc ex Samaria nō capharnaū: sed m cana galilee mgresso accessit re
gulus. Illius preterea filius paralisi laborabat: hmō febribō. et rogabat
eum: ut descenderet/et sanaret filiū eius: imminebat n. mori. Quid ad hūc
christus. Nisi signa mquit et prodigia uideritis: nō credetis. Atqui et q̄
uenerat/et q̄ rogabat: eius fidei est argumentū. preterea hortestatur
euāgelista. Nā cū diceret Jesus. Vade filius tuus viuit Credidit ho sermo
sermoni: et ibat. Quid go ita christus respōdit: Vel q̄ samaritanos q̄
sine miraculis credidērūt: admiratur ul' ciuitate capernaū unde ille gentis
erat incredulitate mea: iterū hīs uerbis usus est. ita q̄ licet hic credide-
rit nō firmiter tñ/neq; integre: qđ sic faciendo seruos demōstrauit: qua ho-
ra reliquit filiū febris. Voluit n. cognoscē: an sponte sua an christi pre-
cepto discesserit. Cum nō audiuit: quia heri hora septima: credidit et
ipe/et domus eius tota. Vides tum demū in fide cōfirmatū: cū seruorū
de ualitudine filij testimoniū accepit. Quaobrē hoīs animū intuitu argu
it: ut magis in fide cōfirmaret. Neq; n. an signū admodū credebat. q̄
si uenit et rogauit: minime mirū est. ob incredibilē n. in filios amorē
nō mō quibus cōfidūt medicos: sed et quoslibet cōpellare parētes solent:
ne quid in aduersam filiorū ualitudinē omittant. Nā q̄ nō mltū spei
in christo haberet cōstat: Quoniā uenīte iesu in galileā: accessit. q̄ si
uere christi potestatē credidisset: nō utiq; in tanto filij periculo: iudeam
petere neglexisset. q̄ si timuerat: neq; hoc quidē sanis erat causē. cōsidera
igit ipius uerba q̄ntā uiri infirmitatem indicāt. Debuerat n. si nō ꝑ fus
at saltē post reprehensam ipius animi sententiā/magna quidā de iesu o
pinione cōcipere. Audi q̄ntū adhuc humi trabatur. Descende mquit pri
usq; moriat filius meus. ac si mortuū suscitare nō potuisset: et nesciret:
ut se puer habēret. Idcirco eū reprehendit: et animū arguit. ostendēs signa
magis animē grā fieri. Neq; minus hoc loco patre animā morbo labo
rātem/q̄ filiū curat: suadetq; nō signa nobis/sed doctrinā ipius attendē
dam. Signa n. infidelibus/et rudioribus exhibenda. Regulus aut filij do
lore affectus nō multū huc Jesu uerbis attendit: sed i solius filij cura
uersabat. postmodū ea reputaturus. Regulo aut nerogatus quidē. Q̄m
m illo fides ꝑficiebat: ideo se utiq; dixit: ut uiri fidē cognosceremus.
At regulus adhuc imperfect erat. propterea oī studio christū impellebat: ut
descenderet. Neq; adhuc norat absente quoq; curadi hīē potāte. Quid ergo
posset: ondit: ut q̄ q̄ qđ ꝑ se centurio sentiebat: hic nō accedēte Jesu erudi
retur. Cum itaq; dixit. Nisi signa et ꝓdigia uideritis: nō credetis: debitam

reprehendit. Siquidē cū alīq; apud Lucā diceret cre
do domine. adiuua

et inde mltū utilitatis cōsecutus q̄: Quod
aut centurion se item vltro polliceat:

XXXV

de se eos fidē nō hre: sed adhuc tm̄ꝑ propheta opinari significauit. Quo
cirta rē mdicat: et sine miraculis credendū admonet: qđ et philippū
admonuit. Non credis quia ego m̄ patre/ et pater T me est: et si mihi
nō multis credere opibus credite. Jam aut eo descendēte /serui occurrerēt
ei: et nūciauerūt dicētes: quia filius eius uiueret. Jnterrogabat ergo
horā ab eis m qua melius habuerit: et dixerūt ei quia heri hora septi
ma reliquit eū febris. Cognouit ergo pater: quia hora illa erat: m q̄
dixit ei ihesus. Vade filius tuus uiuit. et credidit ipe et domꝰ eius tota.
Vides quo pacto miraculū manifestet. nō n. per successionē/ et diuturni
tate qualitudinis: ut assoleti liberatus est: sed repente: ne naturalis
ualitudo/ sed christi opatio uideret. Nam qui m ipm mortis articulū
uenerat patris testimomo dicentis. Descende priusq̄ moriat filius meꝰ/
euesticio m prospera restituꝰ est ualitudme. Serui aut fortassis non
ut nūciaturi tm̄ sed ut superfluū christi aduentū obuiā erat. Scie bant
n. ea adiutare. Quare ni uenire eū conuenerūt. Regulus gō ia timore de
posito fidei incubit: ut ostenderet profectionis sue grā id cōtigisse: et ia
nō frustra se profectū delectatur. hac grā summā T prontādo adhibet
diligētia: et credidit ipe/ et domꝰ eius tota. Jam nil amplius erat dubi
tandū. Qui n. neq; affuerat/ nec audierat christum: nec tēpꝰ norat:
nī a dnō suo tēpꝰ cognoscētes: christi potāte q̄ certissima habuerūt:
ideo crediderūt. Quid gō hic hodie reportabimꝰ: nō expectanda mira
cula: neq; diuine uirtutis pignora efflagitāda. Video n. et nūc mul
tos: qui cū m filij/ uel uxoris morbo exaudiūt: tūc maiorē deo exhibe
re reuerētiam. Decens aut est etiā nō exauditos tolerare/ et nihilo
minꝰ dō grās hre: eūq; laudibꝰ prosequi. hoc fideliū seruorū est: hoc
cōstantie/ hoc pietatis: quali m dnm affecti esse debemꝰ: ut nō
solū cū clemēter nobiscū agit: uerū etiā cū mdignat: cū flagellat: ad
eū properemꝰ. hoc n. diuina opat prouidētia. Siquidē quē diligit:
castigat. flagellat quēq; filiū suscipit. Qui aut cū uotū assequitur:
deū colit: nō mlta pre se fert dilectionis argumēta. Neq; sincere chri
stum amat. Et quid ego ualitudīne dicā/ quid pecuniarū copiā/ quid
paupertate/ quid morbū: etiā si grauissima: si quid grauꝰ audieris: nō tm
diuine nobis sunt laudes remittende: sed omnia et facienda/ et ferēda eiꝰ
dilectionis grā. hoc mꝰ fideliū seruorū est: hoc cōstātis animi: et qui
eta affertꝰ est: et pntia facile pferet: et futuris bonis fruet. et plenius
deo fidere poterit/ Grā et benignitate dnī nrī ihesu christi: cū quo patri

gloria ſmul et ſpiu ſcō m ſecula

Capitu ſcm

Hor uterū ſcōm ſignū fecit Jeſus: cū uenisſet a judea in galileam. omelia 30ª
Poſt hec erat dies feſtus judeorū et aſcendit Jeſus Jheroſolimam:
Quēadmodum ſe in aurū in cratlis ne minimā quidem uenā quaſpiā.
qui rē intelligat omittere patitur: utpote que ad augēdas diuitias plīmū
faciat: ita in diuinis ſcripturis nec uiū jota aut unus apex | ſed nec dimidi
um quidē pretermittendū eſt. Sed ota diligētius mueſtiganda. nā a ſpu
ſancto oīa prouenīt. Neq; in ijs quicq; ſuperfluū | nihil nō natīm. Con
ſidera queſo quid in hoc loco dicat euangeliſta. hoc uterū ſecūdū ſignum
fecit jeſus: cū uenisſet a judea in galileā. Secūdū nō temē addidit. Sed
adhuc Samaritanos admiratur: cū poſt alterū ſignū: galilei nō dū ad eo
rū: qui nihil uiderat: pfectione puenissent. Poſt hec erat dies feſtus iu
deorū. Qui nā? ut mihi uidet: penteroſtes et aſcendit ieſus ieroſolima. fre
quēt in ſolemnitatibq; ciuitatē petit: tum ut uideat ipſe quoq; cū reliq;
feſtos dies celebrare: cū ut ſimplicē ad ſe multitudinē alliciat. maxime
in huiōi diebus melius diſpoſita eſſe ſciebat. Eſt aut iheroſolimis pbatica
ca piſcina: que cognominatur hebraice bethſaida | quinq; porticus hns.
In his iacebat multitudo languētiū cecorū claudorū | aridorū expectantium
aque motū. Quis hic curationis modus? Quid nobis per hoc myſterū
ſignificat? Non temere | neq; abſque: ſed futura nobis taq; imagine | et
figura quada deſcribūtur. Ne res nimiū incredibilis | et ni expectata fidei
accedente fidei uirtute multitudinis aios offenderet. Que nā igit hec
deſcriptio? futurū erat baptiſma pleniū maxie potatis | et gratie. purga
turū pcta pro mortuo biuū expectiuū effecturū: quēadmodū hec in
ni figura et piſcine huic et alijs plibus aſcribit: et primū quide dat aq:
que corporū maculas: et nō ueras ſed apparētes polluciones hoc ē a mor
te alios | alios a lepra | et aliis huiusmodi morbis liberaret. Et hac gratia
multa in ueteri teſto p aquā mūdata ſunt. Verūtū ad propoſitū nobis
ſermonē impūtia redeamq. primū igit pollutiones corporū: inde ua
ria morborū gna p aquā ſanat. Siquidē cū uellet deus appropiquātis
baptiſmatis fidē nos erudire: nō ſolū pcta | ſed morbos p aquā expu
lit. propriores in uolutati ueritati in agnes et i baptiſmate | et paſſi
one et certiores fuerūt: q; uetuſtiores. Nā ſicut regij familiares alijs
honoratiores ſūt: ita et propiores figure. Et deſcendēs ageli⁹ mote aquē

XXXVI

sanadi virtutem largiebat: ut intelligeret iudei longe magis Angelorum
dnm oia aie impedimenta sanare posse. et quemadmodu huig aque nia p se no
sanabat: siquide semp sanasset: sed dutaxat cu ab angło mouebat: ita
et mi nobis no simplex aqua operat: sed cu spus anima accipit aquam
accipit: oia abluit petra. Juxta hac pistina iacebat multitudo languentium/
cecoru/ claudoru/ aridoru expectantium animem aque motu. Veru tuc
infirmitas corporis sanari uolentem impediebat. Nunc unusquisq; pote
state habet accedendi. Non n angelus aqua mouet: sed angeloru dns
totu phait. Non habet exultationis locu infirmus no hre se hominem qui
sibi opulet: opitulet: nz du uenit. aliu descendere. Sed licet uniuersus
mundus accedat: no cosummet gra/ nz uirtus deffait: sed eade semp pmanz.
Vt n solares radij singulis diebus illuminat: negz ex nimia copia uis
coru minuitur: ita ymo longe ming spus opatio ob accipientu multi-
tudine remittitur. hoc aut factu est: ut qui mi aqua corporis morbos
sanari posse didicissent: in eo alicd diu exerciti/ anime morbos per aqua
curari posse facilius crederet. et qua na gra Jesus cotemptis alis/ ad eu
qui octo et xxx anos egrotauerat: uenit? Quid preea interrogat? Vis sa-
nus fieri. non q dubitaret. Esset n absurdu: sed ut illius ostendet tolera-
tia. Vt intelligamus: qm post habitis ceteris ad hunc uenerit. Quid ille: no
lo dne. Sed homine no habeo: ut cu turbata fuerit aqua: mittat me in
pistina. Du n nemo ego: alius an me descendit. hac gra inquit. Vis sang
fieri? ut scilicet hec intelligeremus. Negz dixit: uis ut te sane. Non du n ta
ta de ipo habebat opinio. Admirabilis profecto paralitici tolerantia. octo
et xxti anos ut sanaret: nunq discedens expectauit. Quem si pacientissimu
fuisset: si no pcita: at futura salte inde eu abducere potuisset. Incredibi
le erat reliquos egrotos priore illu ingredi dimissuros. Negz n certo tpre
aqua mouebat. Sed claudi quide/ et cotorti tpius obseruare poterant:
ceri uo minime: nisi fortasse motu auribus attepuissent. pudeat ergo
nos pudeat dilectissimi: et incredibile socordia nram deploremus. Octo et
xxx anos hic expectauerat: expectabatq: negz eius impletu desideriu.
Negz negligentia sua no sanabatur: sed pueriq ab alis. Negz ppea desperauit.
Nos aut si uel dcm dies oriombus inuigilantes no exaudimur: ia tepescimus.
hominibus uo qui diligentissimu exhibemus ministeriu/ in multa/ i difficul-
tatibus seruientes. Tande frequenter omnes spe amittimus. Dnm aut nostru:
ubi sine dubio merces sequit longe maioribus laboribus amplior (Spes n
no confundit inquit) debito studio et diligentia p seq nos patimur. et quo

nā hoc supplitio digniū: Nam si mhil accepturi essemus ipsi⁹m frēqs
cōsuetudo: nōne mimā nobis bona attulisset? Sed laboriosa est assidua
ord̄. Et quid nō laboriosiun, qđ a uirtute profiatrat? hoc ipm inquiet
quispiā me māx ambigūi reddit: q malutiā uoluptas/uirtute labor cōse-
quitur. Et mltos ꝙrere arbitror: quenā sit causa. Dederat nobis a ꝓna⁹
deus liberā omi cura/ et laboribꝫ uitā. Eo turpitur munere abusi sumꝫ-
et mortie debiti paradisū amisimꝫ. Idcirco laboriosā nobis uitā mstituit:
q̄i se humano gn̄ excusans diceret. Dedi uobis a ꝓncipio delitias: facti
estis mdulgetiā deteriores. Ideo eas uobis laboribꝫ cōmutaui. Qui cum
neqꝫ uos cōtineret: lexet precepta sucresscre: tāqꝫ repagula et frenū equo
mdomito: quibꝫ eius aduersus rationē msultus cōpescerēt. Ita equoꝝ
domitores assolent. Vita igit⁹ laboriosa instituta est: qm̄ quies et ociū/
uitā et mores corrūpere cōsueuit. Natura-n humana desidiā nō pati
tur: sed ab ea facillime ad malutiā declinat. Esto nō opus esse laborare
cōtinēti: neqꝫ fieri laboribꝫ meliorē: sed ociō pfectū ee. Quo nā pacto
hac uitem⁹ mdulgentia. nonne in stultitia/ et supbiā cōuertemus?
qꝫ qđobrē mquit tāta malutiā uoluptas/ tātus uirtute labor comitat⁹-
et que nā gr̄a tibi grā habeda quod pmiū acciperes: msi laboriosum
tibi opus iniungeret⁹. Oīultos erat posse in pntia ondere: qui suapte
nā a mulierꝫ abhorret cōsuetudine: ealqꝫ ut abhominabiles fugiunt,
hos nedū quesо ḡinetes appellabimꝫ? hos laudibꝫ prosequemur:
oīnīme. Continetia t voluptatū stimulos supare: et i bellis maxima
certamina clarissimos triūphos paruit: nō qm̄ nemo resistit. Sunt
mlti nā remissiores hos ne mansuetos dicemꝫ: Optime. Idcirco dis
tribus castrationis modis propositis duos tāqꝫ nulla laude dignos o-
mīsit: unū i telū extulit. Sed quid opus t malutia: Ita et ego sentio.
et quina malutie opifex? Quis alius ni voluntaria desidia Sed bonos
tm esse oportet et quid nā boni proprii? Continēte esse: et ingulare/
an dormire et sterterer? et quādobre hor bonū nō uideatur: ut quis sme
labore recte faciat? Impune logris/ et eoꝝ more: qui uentri deditꝫ ipm
deū arbitrat⁹. Nam qđ nō recte sentias: inde queso. Sit rex/ et dux. Rex
in lecto/ et uoluptatibꝫ uitā agat. Dux nō assiduis belli laboribꝫ for
titer hostes fuderit: cui victoriā attribuemꝫ. Uter verū gestarū uolup
tate fruet⁹? Vides qđto illa magis nobis placeat que sudoribꝫ cōparat⁹
propterea deus labores uirtuti immiscuit: ut nos illi familiares red
deret. propterea et si nō sedm uirtute uiuimꝫ: eā tn admiramur.

XXXVII

Virtū aūt licet suauissimū arrisamꝰ. ꝙ si dixeris: Quid nā bonos nō potius admiramur ꝙ uoluptate? ꝙm equū est laborāte nō laborāti ꝓponere. Qua n' grā laboramꝰ? ꝙm mdulgētiū et otiū nō moderate ferimꝰ. ymo si quis diligēt mquirat maiorē i modū pigritia corrūpmur et mimos demceps labores submꝰ. ꝙ si placet aliquē epulis ꝙ lautissimis sub custodiā m otio desidentem nutriamꝰ: ne exerceri neue opari qḋ posſit. Sed i mese et lecti delicijs ꝛtabescat. qḋ hac uita miserius. Sed aliud opari ē mquies: aliud laborare. Et rigit non laboriosum opus suscipiendū. Quod mihoc et deus uoluit. Tu uō nō passus es; principio laborasset homo: utrio ei datū fuisset. Strat. n. sit et opari; et nō laborare: qđ admodū dngeli. Nam qḋ opent: audi quid dicat. Potetes qui facitis uerbum eius ꝙ si nūc remissiores ures maiorē afferūt labore: tūc nō idē ꝛtigerit. Quippe qui m dei requē ꝛtredit; requescit mquit a laboribus suis neq; desidiā sed quiete significat. Nam et deus adhuc opat. christi testimonio dicentis pater meus usq; nūc opatꝰ est: et ego operor. propterea omes uos admomtos uolo ignauiā abiecta; uirtutē complectamini. Oīa uitā nāq; uoluptas breuis; dolor perpetuꝰ sequitur. Contra uirtutē labor breuis; gaudiū sempiternū. Heraī p mīū secta torē suū oīm labore liberat; futuroꝝ spe alens. Illa aī supplicū ꝛtorē stimulis pterritū torquet. Omnia i suspitionē adducat: qḋ ipsis etiā laboribus et angustijs grauꝰ repit. ꝙ si tm uoluptas esset: quid ea ulius quid abiectius? que simul et uenit; et abuolat. Languescit; fugitq; aī q̄ ꝛprehendat. Et siue corporū dixeris siue uoluptate; siue deliciaꝝ; siue petumaꝝ: ne die quidem firme perstat: tū aut et pena et supplicū ea comitet: quid eius sectatoribus miserius? Cum igit hec intelligamꝰ: oīa uirtutis gratia tolerem9; ita uera ꝓfruemur uoluptate. Grā et bemgnitate dñi nri ihesu xpi p quē et cū quo patri gl'a simul; et spūi scō in secula.

Uis sanus fieri? Rndit ei langudus. Dnē hoiem nō habeo; omelia 3ª
ut cū turbata fuerit; aḋ mittat me i pisinā. Oīa maximū dūi narū sptarū ꝓmiū; maxia ulutas. Qꝫ paulus ꝛtestatur i quies. Quecūq; scripta sūt ad nrā doctrinā scripta sunt: ad quos fines seculoꝝ deuenerūt: ut per patiaꝫ et ꝛtsolatione scripturaꝝ spem

habeamꝰ. Qm̄ em̄ mediciarū thesaurus diuine scripture suf. er sine
stultiā exuere/ sine affectus sedare/ sine pe rumarū cupiditatē expellere/
sine dolores cōtenere: sine fortē am̄ mduere: sine aduersa equo aīo tole-
rare uelimꝰ: ꝯptima hīc remedia suenire possumus. Quis n. sine
extrema paupertate/ sine diuturno morbo uexatꝰ/ si propositū hodie
nobis loꝯū legerit: nō maiorē ī modū cōsolet: cū mtelexerit hunc
octo et xxx anos languentem/ et singulis anis alios samtati reddītos
iudere nō tm aīo lapsum desperasse: uiret sōla pfunctū desperatio oī
eū spe deiter poterat. Audi ergo et uerba eius et miseriā. Cū n. dixisset
christus: Vis sang fieri: dne mquit hoiem nō habeo: ut cū turbata fuerit
aqua mittat me m piscinā. Quid hoc miserioꝰ? Quid calamitosius? Vides
hoiem longo languore cōfectū: Vides humilitatem? Non maledixit:
ut nō nullos audimꝰ. Non exercatus est die suū Non se irrideri arbi-
tratꝰ est rogatus: an uellet sanus fieri. Sed pcē mansuete/ et humiliter
dne mquit. Atqui ignorabat pcōtante: et se ꝛ sanatū ut nesciebat. Nec
quicq̄ postulat: ut qui medicū rogant: sed tm morbū suū narrare cō-
tentus est. Videbat ei fortasse idcirco christū mterrogare: ut ipm ī
piscinā mitteret: hac grā eū sibi mā cōciliare uult. Quid tū christus:
Surge tolle grabatū tuū/ et ambula. Quida hīc et quē cognatus; eūde ꝛ mennit
esse arbitrat. Non est tm. Qd plibus cōicat: pmū Ille multos
habebat: qui suma cura ipm ferebant: hīc nemīne. Cū mquit hoiem
nō habeo. Dem ille nl loquꝰ est. hīc sua ꝛ narrat miseriā. Illius cura
nomis diem nō memīnit euangelista. hīc ī die festo sanatꝰ est. Ille dom
hīc uxē piscinā. Illi remittūt tibi pcā tua mquit. huic pius corpꝰ de-
inde aīmā curauit. Illi libē pcā dimittit remittūt mgt pcā tua:
hīc admonet/ et mnat: ut sibi ī posterū caueat: Jam noli peccare
mquiens: ne deterius tibi aliquid cōtingat. Accredit ad hec differēs inde
oīū calūnia: hic sabbati puaricatione: illic blasphemiā accusant. Tu
aūt ī mesam dei sapiēta cōtemplare. Non n. statī sanauit. sed pīnum
rogando sibi familiarē reddit ad futurā fideꝫ ī finuas. Neq; tm sanat:
sed ut lectū auferat: iubet: ut miraculū credēt. et nemo falsum; et
simulatū opmaret. Nisi n. firmis mēbris et robustis mēbris id
ferre nō potuisset. Seruat hīc more sepenūo christꝰ ut maiorē m
modū mpudentibꝰ silentiū mponat. Siquide ī q̄nq; panū miracꝰ
neqd suspitionis oriret: nō tm mracl'm fecit: sed uoluit ut mitte
fr̄ḡ meto rū reliquie supessent. et mūdato leproso. Vade ait ostendē

XXXVII.

re sacerdoti: sm̄k ut mīraculo certā fidē faceret: et calūpmatiū ipm̄ lege dei puaricare: ipudentia ora rōpm̄ēt. Idem in nupciis fecit: nō n' dīnū simpliciter ostendit: sed ferri architriclino tpauit: ut quid nesciret: cō fitendo idubitatū p̄hibēt testimoniū. Hac grā Euāgelista Matt̄ architriclinū: undeid vinū esset demōstrauit: ut corrupti iudicii onoret. et cū mortuū suscitauit. Date mgr ei' mādicare: ut certius resurr rectionis signū p̄bēt. Quibꝫ omnibꝫ manifeste idicat mulgo nō fallacē se neque decipiorē: sed ad roem oīm salute uenisse. Sed cur ab hoc ut ab alīs si dē nō requrit. Cui ab ipis: q̄ sua uiderat potāte merito requirit: ut credant: ab ignaris aut minime: nisi' prius signis admoneāt. propt̄ea cū curta p̄ncipiū oratheus multos curasse: et nemini potāte sua p̄ua casse narrat. Tu aut paralytici fidē cōsidera: qui' audies dicēte jesum. Tolle crabatū tuū et ambula: nō risit: nō admiratꝫ est iquens Angelus descendit et turbata aqua unū dūtaxat i bona restituit salutē dmē. Tu homo solo uerbo angli' superare cōtidis: Nimiū tibi arrogas. Ridiculus es. Nihil tale locutꝫ est: sed ne cogitauit quidē: sed et audiuit sm̄l. et surrexit. et sanatꝫ medici p̄cepta nō recusauit. Tulit n' grabatū et ambulauit. Id aut mirabile fuit: nō q̄ p̄ntō nō crederet judei: sed q̄ post miraculū christū persequeret dicerēt. Non licet tibi tollere grabatū tuū: calūmarēt/ detestarent. hic aut nl' corp curaret msam̄: sed fidem i medio et acceptū p̄dicaret beneficiū: et ipudētes cōpesceret. hoc profecto magne fortitudinis mīcium e. Erat n' mquit sabbatū judeorū illa die: et dicentibꝫ ill' sabbatū est: nō licet tibi tollē crabatū tuū. Audi quid rndit. Qui me sanū fecit: ille mihi dixit. Tolle crabatū tuū et ambula. Tantū nō dices eos deliros/ et msanos: cū p̄ceperit: nec eius: qui tā grauī/ et diuturno morbo ipm̄ liberauerit: mandatis parēt: et mgrm̄ sectaret. At si maligne respondere uoluisset: poterat: non sponte sua: sed alti' iussu id facere. neq; id suū sed tpantis petm̄: et depo sito lecto acceptū occultare bn̄ficiū. Novat n' nō tā propt sabbati p uaricatione: q̄m propt morbi curā iudeos id reprehendere. Verū neq; bn̄ficiū siluit: neq; deprauatꝫ est: sed clara uoce: quid accepit p̄fitet/ et p̄dicat: ista paralitica. Illi aut (considera queso homm malignitate) nō dixerūt: Quis te sanū fecit: sed hoc omisso m calūmā assidue uersant. Quis est homo ille: qui dixit tibi. Tolle crabattū tuū / et ambula. Is aut: qui sanus fuerat effugit: Nesciebat: q̄s esset: jesus aut declinauit a turba cōstituta i loco. Quare detrimentū p̄mū: ne se absente suspi

nosum uideret3 testimoniu. Qui.n. se sanu intelligebat: tertior accepti beneficii testis erat futurus. Inde ne illoru msania uehemeng accrederetur. Neq; ignarus erat inuidiosi solu pniciosa no parua inuidoru animis furoris scintillam excitare. Discessit igit3 ut ipi inter se de miraculo qrerent/disceptarent qq. ppe nl de se: sed qui sanatus fuerat: et ipi calumniatores loquere3. Ipsi.n. ia miraculu testantur3: cu no diceret: cur fieri ea i sabbato prohiberet: sed cur faceret: ng piuaricatione egre ferret. sed paralitici iuderent sanitati. Atqui qcqd ad humanu opus paralyticus magis lege solue rat: qd christus: qui tm preperat: ille re ipa lege piuaricatus est. Alibi ipe jesus optatus est: cu ceci nati oculis luce illiniuit. facit aut no i legis co tempcu/sed augmencu. Sed de his alias. Neq;.n. semp eode mo de sabbati trinsgressione ab illis accusatur: qd diligen3 est observandu. Verum ia iudeamus: qcqd mali afferat inuidia: quo pacto metis oculos ge ppam salute pstringat. Nam quemadmodu misami aduersus seipsos no nuqp hmani ferunt: ita et inuidi: sola inuidiosi miseria disquirentes eius salute et felicitate angutur. hi feris seuiores. Ille.n. fame i pulse nos appetit. hi beneficos no nuqp inimicoru loco hnt. feris mqp seuiores: demonibus pares/et fortasse etia inquiores. Ipsi naqp aduersus nos nullo animatie foede hostiliter persequuntur: huo gen minime insidiantur. Quoru exo i judeos christus inuentus est: cu i belsebul eu ejicere demonia dixissent: homes aut nati principes reuerui: eos infesto aio impetit. At seipos pius: q; qbus iudent: supplicio afficiut/animiq; pturbationibus/et anxietatibus teniere cruciat. Quaobre miser proximi tui comodis pturbaris. Dolendu est. cu malis afficimur: no cu proximi felicitate minuemur. Idarco omnis uenia inuido desperanda est. Nam scortator uoluptatis stimulos i ecru satione affert. fur pauptate/homicida furore/friuolas quidem/neq; admittendas/qualescuq; tn excusationes. Tu iio qq affers qua affers qlo: nulla profecto mhi animi prauitate/atq; malitiam. Dia si inimicos amare iubemur: qua na poena ex amici odio daturos nos arbitramur: et si amicos diligendo/mhil gentlem supamq: si mhil de nobis male meritos persequimur: qua merebimur bena: Audi paulu et si tradidero corpus meu ita ut ardea: caritate aut no habuero nl mhi prodest. Qz aut inuidia caritate prorsus tollat: pspicuu est. Hic affectus/et formicatione et adultio grauior. Alteru.n. mi ipo auctore cosumit. Inuidia aut ius uniuersos popos pdidit: uniuersu orbem terraru coinquinauit. Ipa regis mater: ipsius suasu eam frem mtremit. Ipsi helau i jacob

ne/siue principes reuerui: eos infesto aio impetit. At seipos pius: q; qbus iudent: supplicio afficiut/animiq; pturbationibus/et anxietatibus teniere cruciat. Quaobre miser proximi tui comodis pturbaris. Dolendu est. cu malis afficimur: no cu proximi felicitate minuemur. Idarco omnis uenia inuido desperanda est. Nam scortator uoluptatis stimulos i ecru satione affert. fur pauptate/homicida furore/friuolas quidem/neq; admittendas/qualescuq; tn excusationes. Tu iio qq affers qua affers qlo: nulla profecto mhi animi prauitate/atq; malitiam. Dia si inimicos amare iubemur: qua na poena ex amici odio daturos nos arbitramur: et si amicos diligendo/mhil gentlem supamq: si mhil de nobis male meritos persequimur: qua merebimur bena: Audi paulu et si tradidero corpus meu ita ut ardea: caritate aut no habuero nl mhi prodest. Qz aut inuidia caritate prorsus tollat: pspicuu est. Hic affectus/et formicatione et adultio grauior. Alteru.n. mi ipo auctore cosumit. Inuidia aut ius uniuersos popos pdidit: uniuersu orbem terraru coinquinauit. Ipa regis mater: ipsius suasu eam frem mtremit. Ipsi helau i jacob

XXXVIII

frm̃ m poseph/ Diaboli m humanũ genus odiũ/ et misidie tribuende fuit.
At tu nemmẽ mterficis: sed longe grauiora patraris: cũ fratris ignomiã cõcupiscis: cũ undiq; laqueos tendis cũ psequeris: ne lacrimis
mugilet: cũ egre fers orbẽ terrarũ debitũ deo exhibere seruitiũ. Non igr̃ cũ illo/ sed per illũ cũ deo bellũ geris. Deo turia facis: cũ tuũ honore ipius honori pferas. et qđ grauissimũ est: alys pcis sile horrudet.
Verũ licet misericors sis/ licet i ugilijs assiduus: si frẽ mundes: omi malitia excesseris. Qđ uel mde cõstat. Scorthatꝰ quidẽ ap̃d cormithios
breui iuxta emẽdauit. Cam fratri iudeꝫ nullũq; odiũ posuit: sed q̃to frequẽtius a deo admonitꝰ est: tanto magis dolebat: magis cruciabatur
et properabat ad cedẽ. hic ergo q̃ ille grauior morbus: qui insi magna adhibita diligetia: nõ facile remedia admittit. Cum igr̃ radicatus euellamꝰ:
illud facientes/ q̃ quadmodũ aliemis bonis mundedo deũ offendimus:
ita cõgratulando ei gratificamur. et ptinipes nos faciꝫ bonorum:
que recte opantibus reponũt. Idcirco paulus Gaudere mquit cũ gaudentibus: flere cũ flentibus. Ex utroq; n̄ magnũ lucrũ cõsequimur. Intelligẽtes igr̃: q̃ et si nl̃ laboremꝰ: unde frẽ cũ proximis affecti pmiorũ ptinipes efficamur: oĩ liuore abiecto. fraterna oĩs dilectione cõplectamur: et eorũ cõmodis cõgratulati/ pntia et futura bona cõsequamur/ gr̃a et bengnitate dñi n̄ri Jesu xpi/ p̃ quẽ et cũ quo patri gl̃a simul et spũ scõ in secula

Postea iuenit eũ jesus i templo: et dixit ei ecce sanꝰ factꝰ es. Jam amchia 38ª
noli peccare: ne deterius tibi aliquid cõtingat. Res profecto grauis peccatũ est: grauis animi sordes: ut nõ mũdũ ui et exuberãtia
sua corpora quoq; mficiat. Sed cũ grauiter egrotante aia nullo dolore afficiam̃: puo corporis morbo sũma diligetia medicinã pquirangꝰ:
deo deus ob animi pcm̃ corpus flagellat: ut deterioris pcis supplicio: melior ad queredũ remediũ cõuertatur. Jta cormithiũ formicatorẽ paulus corrigit mãtu carnis/ et sectione corporis animi morbũ coercens: tãq; optimus medicus: qui cũ hydropesim/ uel splenem
pcombus et leuioribꝰ medicinis sanare nõ possit: ferro exensertis ferro erigm̃ untur. hac arte christus m̃ paralitico exercuit. Qđ sigmficans
dixit. Ecce sanꝰ factus es. jam noli peccare: ne deterius tibi aliquid cõtingat. Quid hic admonemur: primũ q̃ ex pcis morbi generatur.

inde q̄ uerū est apd̄ grecmā maximū / et perpetuū esse supplicium. Vbi nunc
sunt: qui dicūt breui spatio hoiem interfeci / breui adulteriū cōmisi: ob
admissum breui tēpore peccatū perpetuas poenas daturus sum. cette hic
nō tot ām̄s peccauit: quot poenas dedit. breui peccatū patratur: morbi
tormēta diuturna sūt. Non. n. tpr̄e peccata / sed peccatiū am̄ing iudi-
catur. Illud preterea cōsideradū: q̄ si graue p̄p̄ sceleriū poenā dedimus:
deinde isdem maderim̄g: dabim̄g longe maiorē: et merito sane. Quin
supplitio nō fit melior: tāq̄ stupidus quida / et correptor: grauiorē sibi
poenā preparat. Ipm̄ nāq̄ patrē semel lapsum satis supq̄ prohibere et
sapientiorē reddere debebat: ne cū m ide p̄laberet. Verū tū neq̄ sup-
pliciū sonte corrigit: nō furia flagello utit. uehementiore. Q̄ si post
datas poenas in eadē uerū crimina prolapsi grauiori poena afficimur:
quid h̄ is speradū est: qui ipo supplitio isdem sceleribus ptinaciter per
seuerat. et quia grā mges nō omes punūtur: et n. multos uidemus / et
quidem scelestissimos bona corporis ualitudine / et prospera fortuna
lasciuientes. Nolim̄g propt̄ea eos admirari / sed deplorare potius. Q̄ n.
in hac uita nihil aduersi patiūt: maioris i futura supplicij ē argume
tum. hoc et paulus his uerbis significauit. Dū iudicamur a dō corri-
pimur ut nō cū hoc mundo damnemur. hic em correctio est: illic
supplicium. Quid ergo omes morbi propt̄ peccata: nō oms / sed plerig
siquidē et ex desidia / et minuto cibo / ebrietate otio. nō nulli grauit. Vnu
aut ubiq̄ seruādū est ut equo ānio / et cū grāru actione omia ptera-
mus. Veniūt et propt̄ peccata / ut magnos uiros podagra laborātes uide-
mus. Veniūt et probande dei pacientie cā: ut job dicat. Noli putare me
aliter te tractasse: q̄ ut iustus appareas. Sed que huic p̄alitio morbi
causa: / peccata christi testimonio. nā et illi: cui m̄g matheus memorat: Con
fide mquit fili. Remittūt tibi ptā. et huic ecce sang factis es: ita noli
peccare. haud ignarg sum quosda opinari huic paraliticū accusasse
christum: et idcirco ab eo admonitū: ne peccaret. Sed quid de illo apud
matheū qui eade fere admonitg est: dicem̄g Constat igit. nō ea causa:
ne peccaret admonitū, q̄d et aliunde cognosci licet. cū uenit eū jesus
in templo magne profecto et reuerētie / et pietatis signū. Non. n. i foru
nō i porticū cōtexit. nō uoluptati nō otio indulsit. Sed i templo uersatur.
et q̄uis oīm in se impetū / et maledicta expectaret: nl'omg a templo nūq̄
si nō potuit. itaq̄ cū uenisset eū jesus. etiā postq̄ cū judeis locutus est:
nihil tale i eo reperiebat. Dixisset n. Adhuc cū isdem uersaris. neq̄ i

bona restituit/ualitudine factus es melior: sed tm ī posterū cautiore reddit. Quid igit cū claudos/et ceros curauit: id nō admonuit. ita m̄. persuadeo siue hūc morbū propt peta: illos corporis mbecillitate prouenisse: siue per hos et horū admonitione etiā illos corripit. Cum n hic morbus grauior sit: p cū et minoribus remediū prebet: Sicut n. cū sanato alīj iuberet dare gl'am deo: nō illū tm/ sed omes ide admonuit: ita per hos ceteros hortatur/ et cōsulit: ut peccis abstineant: Ad hec. Norat eius animi fortitudine: et fidē mādati seruatorem qd facturus sit: admonet: et beneficij memoria/ et futurorū malorū metu in sanitate cōfirmat. et mtuere christi humilitate. Non dixit sanum te feci: sed sanus factus es. Jam noli peccare: neq: ne tibi quid deteri⁹ fiat: sed ne deterius tibi aliquid cōtingat. In neutro psonā adducit: ostendit qs gra et benignitate potius q̄ meritis ī sanitate restitutum. qd' mihi ita esset: dixisset: ecce dedisti debita peccatorū poenā. ja caueas. Verū inquit ecce sanus factus es. Jam noli peccare. hec et nobis ī ore frequēter in ore sint uerba his et alt' alterū admoneamus. ecce sanus factus es. ja noli peccare. Qs si in peccis persistendo nullā poenā dederis: illud duplicū memineris. Qs benignitas dei ad poenitentiam te adducit. Secūdū duriciā aut tuā/ et ipoenites cor tuū thesaurisas tibi ira in die ire. Neq: sanando diutius corpus: sed aliunde etiā magnū prebuit christus diuinitatis argumentum. Illa n. p̄cula jam noli peccare: omnia ipm iudisse indicat que ille superiori tpe cōmiserit. Vnde ni posterū sibi fide cōparauit. Abijt ille hō et nūciauit judeis: quis esset: qui fecit eū sanū. Intuere hoiem in pietate pseuerante. Non dixit jesum prepisse: ut crabattū tollat et cū illi crediti semper ōmen adducerent: hic semper excusatione/ et medici profitet et p̄dicat ut populū ad eius cognitione/ et familiaritate alliciat. non n. tam stupidus erat neq: ta inhumanus: ut tanti bñficij oblitus maligno id animo loqueret. Beneficiū nāq: et metus facile ul' tenuissimū poterat cohibē. Nam cū manifeste minas accepisset: timuit sane pena: et maxime cū minatis potestate esset ereptus. Ad hec si accusandi gra id dixisset: nō sanitate/ sed mādati trāsgressione memimisset. Sed profecto magno/ et fideli animo medici/ et accepti bñficiū professus est: quēadmodū et cecus cū inquit fecit lutū/ et unxit oculos meos/ ita et hic jesus e/ qui fecit me sanū. propter̄a psequebat judei jesum: quia hec faciebat in sabbato. Quid christus: pater meus usq: modo operatur: et ego operor. Qn pro diuersis

respondebat: eorū rōserui dauid testimomo mebatur. Quōd legis mquit: qđ
fecerit dauid: qui esuriuit: pro se uō ad patrē cōfugit: cui se tōmibus sitem
mdicat: et cū p̄cuāti patrē appellat: et cū eadē opari ostendit et quare non
memmit: que apud hierico facta siūt. Erigere eos a tra uoluit: ne amplus
de ipō tāq̄ hoie sed deo/ et legislatore sentiret. Q; si uerus filius et eiusdem
esset sibe: excusatio accusatione maior esset. Neq; n. p̄nceps regiu mstī
tutū abrogās et tūdinū uocatus. si a rege idē abrogatū mi defensionē
sua adduceret: absolueret̄: sed maiori ēmimi esset obnoxius. Veru cum
dignitates ut m hoc loco equales sunt: protuldubio cōpatio cōuenit. Qui-
bus mquit ēmimbus deū: iisdem me absoluitis. Ideo p̄mū patrē appella-
uit: ut etiā iuitis eadē sibi cōredi persuaderet/ patrna caritate reuertis.
Q; si p̄contareris et quō pater opat̄ cū septimo die ab oī opere cessauerit:
Attipe quō piudet: cōtinet: tēperat omnā que fecit. Cum igit̄ solem
orientē/ lunc cursum/ stagna/fontes/ fluuios/ natures semimbus m
nostris et brutorū corporibus progressum: cet̄a omnā q̄bus hī totum
cōstat: uides: mtelligē perpetuā p̄ris opationē. Qui solē suū oriri facit
sup bonos et malos: et pluit sup iustos et iustos: et iterū: Si aūt foenū
agri: qui hodie est et tras in clibanū mittit̄: deus sic uestit: q̄to magis uos
mimme fidei: et de uolatilibus. pater meus mquit celestis pascit illa.
Vbi igit̄ uibo diutaxat opat̄ mi sabbato: a sacrificijs et ijs: que illi fanebāt:
crimina obiecta purgat. ubi uō opari p̄cipit: ut ex̄ gra hoc in loco tolle
crabattū tuū: ut nō graue quidda esse sabbati p̄uaricatione ostendat:
altiora loquit̄: ut pena ad tre illos p̄terreat: et ad supna trahat cōte
platione. Qua de cā cū de sabbati t̄nsgressione disceptaret̄: nō ut cām
homo: neq; ut tm deus: sed alt̄utrū cōmittendo obiecta cōfutat. Voluit
n. ut utriusq; crederet̄/ et incarnatoms humilitas/ et excellētia diuini
tatis. Nam si semp ut homo loquutus esset: omes in eadē p̄sumsissent
humilitate. hac grā patris memmit: cū et creature in sabbato opan
tis memmisse potuisset. Nā et sol ab oriente in occidēte fertur: fluuia
labūt̄: fontes scaturiūt/ pariūt mulieres. Sed ut ipm nō creatura in
telligeres: nō attulit creature opantis exēplū est. Sed pater meus in quit
modo opatur: et ego opor. propterea ergo magis querebat eū iudei mt̄
cere: quia nō solū soluebat sabbatū: sed et patrē suū dicebat deum:
equalē se faciens deō neq; dixit dicens/ sed faciens: nō n. uerbo temus
sed fregtuis opibus se deo equalē ostenderat. Quid tādem: Quia in solis
uerbis insolentia accusare potuisset. operū aūt ueritate/ et potentia

XXXVIII

perspecta mhil ꝺtradicere cogebantur. Sunt tñ qui perperā et ītm
pie christum nō se equalem deo fecisse/ sed suspicatos judeos mtelligāt
Quāobrē supiora trālīgamus. persequebāt ipm judei/ an nō: persp
cuū est. persequebāt nūqd hac grā persequebāt: an alia: ī hoc quoq;
ꝺuenimus. Soluit sabbatū an nō. Neq; ī hoc dissidemꝰ. patrē suum
deum appellauit: an non. Neq; hoc dubiū. Certa igit mhūc modum
ꝺsequitur. Quēadmodū igit q patrē suū deū dixerit: q sabbatū pua
ricatus sit: q judei ipm et hac et illa magis roē ꝓsequerētur: nō erat
opmo sed ueritas: ita tū se equalem deo facit. Qꝺ ex supioribus ꝑstat
manifestius. pater meꝰ mquit opat: et ego operor. Hec uerba sunt eq
lem se patri facientes. Nulla nī mhis uerbis differētia est. Nō dixit
pater opat: ego submīstro: sed idē uerbū operor. Q si aliꝫ sensisset:
sed judei sic perperā ītellexissent: falsam correxisset opmonē. Neq;
ꝺ euāgelista silentio ꝑmīsisset. Quēadmodū alio ī loco cū uideret
pticulā illā. Soluite tēplū hoc: et ī tribus diebus excitabo illud aliꝫ
a christo dictam hoc est de carne sua: aliꝫ a judeis ītellectam de suo
uideret tēplo: ideoq; dixerit: quadragīta et sex ānis edificatū est hoc
tēplū: et tu tribus diebus excitabis illud. Ille aūt mquit euāgelista
dicebat de tēplo corporis sui. Ita si hoc mloco aliꝫ christus sensisset:
q̄ illi essent suspicati: profecto dixisset: judeos quidē credidisse christū
equalem se deo facere: ipm ꝙ aūt nō de eiꝰmoi equalitate locutum.
Neq; hoc mloco: neq; hic dubitaret. sed alibi alius euangelista huic
suspitionis corrigēde morē seruat. Cum nī dixisset discipulis Jesus
Cauete uobis a fermēto phariseoꝝ/ et saducteoꝝ: et illi cogitassent
inter se dicentes: quia panes nō acceꝑint. Jesus aūt ꝑ fermento
doctrīnā caperet: Ipse Jesus eos arguendo sīlā exponit sententiam.
Quid cogitatis mīc uos modicæ fidei. Nondū ītelligitis: quia non
de pane dixi uobis: Hic uō mhil corrigit. Atqui mquies cōrrigit
cū mquit. Nō pōt filius a se quicq̄ facere. omnō cōtra. nō em ut
tolleret: sed ut magis cōfirmaret equalitatē: id dixit. Verū ꝓ q̄ dili
genī attendite. Non nī parua est questio. Hanc pticulā a se frequ
ter in scripturis/ et pro christo/ et pro spū scō posītā ꝺuenimus. et
uis eius mtelligenda eius est: ne ī grauissimū errorē madamus.
Nam si cā simplr/ et ut primū se nobis offert quispiā accipiat: quā
tus error sequeret: animaduertite. Non dixit alia a se posse facere/
alia nō posse: sed gnāliter nō pōt filius a se q̄q̄ facere. Illum igit
prontor: qui cōtradidit mihi. Dic queso: nīc pōt a se filius facere: At

maximū bonorū fecit: et paulus damat. Qui cū in forma dei esset: non
rapinā arbitratus est esse se equalem deo: Sed semetipsum exinaniuit
formā serui accipiens. et ipe christus. potestate habeo ponedi animam
meam: et potestate habeo iterū sumendi eam: et nemo tollet ea a me·
sed ego pono eam a meipo. Vides n· eū et mortis /et iute potate hre: et
tata rē a seipo opantem. et quid de christo dicā: Nos quibg nl' iuliius /
nl' abiectius: sepenūo a nobisipis opamur: malitia reiecta uirtute deli
gimg. q si multa haberemg potatem: neq; pertando grene supplitio tor
queremur: neq; regnū celorū bn operando cosequeremur. Quo g' itelli
gitur. Non pot filig a se quicq; facere. Qin q nlla m re ē patri cotrarii:
nhil ab eo alienū pot facere. Qd maxima equalitate /et couemetia om
dit. et quia nā gra no dixit: nl' se cotrarii facere. Qd maxima equali
tate vt hinc mdiscretione /et uera equalitate demostret. Neq; n· her
ticula inbecillitatis eū arguit /sed potestatis i mense. Nam et alibi de
patre mquit paulus. Vt per duas res i mobiles: quibg impossibile est
metiri. et uerū: Si negauerimg: et ille negabit nos. Si no credidimg:
ille fidelis manet: negare seipm no pot. et n· illd q impossibile dicit:
no i becillitatis est sed potestatis /et quide i mense. Qd ita mtelligēdum
est: adeo illa sbam i reprehensibile esse /et tale: ut eū deū peccare i possibi
le dicimg: no i becillitate arguimg sed ineffabile quada eg potate cofite
mur: ita hoc i loco no possū a meipo facere q̄q̄. hoc est impossibile:
ut pri cotrarii fatā. et ut hāc smām mtelligas: ex iis q sequuntur.
cosideremg: utrū christus coprobarit. Tu dicis illā hereticā christi aufer
re potestate: et utrūi defectū arguere. Ego i discreta qualitate et sme
et potatis significare. ipsū protemnar: et utrū confirmet sententia
iudicamg. Quid dicit. Quecuq; ille fecerit: hec et filius similiter facit.
Vides quo uerbā prorsus tollit smām: et nrām confirmat: ita si a
seipo nl' facit neq; pri a seipo faciet q̄q̄: si que pater et ipe facit. q si
a seipo oia faciet pater /et filius facit: ut stet sil'itudo. Qd msi ita
esset: aliud sequeretu q̄: absurdissimū. Non ait dicit: Que uidit patre
facere ea facit. Sed msi qd uiderit faciēte: teporis cotinuatione signifi
cans. Vrā aut sma eade est semper cade distet. Vides sensus profu
ditate /uerbi aut humilitate: que in et impudentissimos /et detor
tantes cogit: ut nl' uile /nl' ab eius dignitate abhorres alienū ue
suspicetur: Quis adeo stultus /adeo infelix est: qui dicat filiū singulis
diebus distere: que facere oporteat. Quo illd cōstaret. Tu aut ide ipe

XXXVIII

es: et ām tui nō deficiet. Quō omnā pipm facta sut: et sine ipo
factū est mhil: Siquidē que pater facit: eadē ipe uidens imitatur.
Vides quō ex his: q̄ dicta sunt: et adhuc dicūtur eiꝰ auctoritas de
mōstrat: Qsi humilius quedā loquit: noli admiran. Nā cū expu
tassent ēū iudei: q altiora loqueretur: et deo tm̄ cōtrariū arbitrarētur:
uerbis tm̄ paulū ad humiliora descendit: rursus tm̄ exurgit: et rursus
dep̄imitur sua uarias oratione: ut facilius mtelligeret. Et animad
uerte quesō: Cum dixisset: pater meus operatur /et ego operor et se
deo equale ostendisset. rursus dixit. Non pōt filius a se quicq̄ facere: msi
q̄ uiderit p̄em faciente. inde rursus altius erigit. Quecūq̄ fecerit ille:
hec et filius sil'r facit. et rursus in humilitate declinat. pater n. diligit
diligit filiū: et omnā demōstrat ei: que ipe facit: et maiora his declinabit
demōstrabit ei opera. Ecce et alia mcredibilē humilitate. et merito sane.
Q̄ n. et dixi: et dicere nūq̄ cessō: id repetā. Cum aliquid de se humile/
et abiectum christus loquitur: p exuperātia loquit: ut ēt stultus/ et te
merarijs p̄suadeat: nō uerba sed pie sensum mtelligēdū. Aliter cōsidera
quesō expsis uerbis q̄ id absurdū sit et ridiculū. Nā cū diceret et
maiora his demōstrabit ei opera: inuenet nōdū mlta didicisse. Q̄d.
ne de ap̄lis quidē dicēdū est: qui accepta semel sp̄ūs gr̄ā repete omnā et
nouerūt et potuerūt: que et scire et posse eos oportebat. Hic aūt multa
satu nc̄ia nōdū didicisse reprehendet: quo nil absurdius. Quid illō igitur.
q̄ maiora his demōstrabit. Cum sanasset paraliticū: et mortuū esset sus
citaturus: mquit. Opraminī me paraliticū liberasse: maiora his ui
debitis. Sed humilius quodāmō locutus est: ut eorū placaret humi
litatē temeritatē. et ut intelligas illō uerbū demōstrabit: nō proprie
dictū: audi que sequūtur. Sicut pater suscitat mortuos / et uiuificat: sic
et filius: quos uult uiuificat. Atqui nil' pōt a se facē. Si facit: q̄d uult:
cōtradicit. Nam si quos uult uiuificat: pt a se facere. Velle n. potestatis
est. Q̄si nō pōt a seipō: cū quos uult nō uiuificat. Illa n. ptcula sicut
pater suscitat mortuos) mdiscreta potestate. Illa aūt quos uult/ equa
lem demōstrat. Intelligis quō nō pōt a se facere: nō tollit sed potē
tiā et uolūtatem equiperat. Ita et illō uerbū demōstrabit: e intelligēdū.
Et n. alio loco ait. et ego resuscitabo ēū in nouissimo die. et uterū ut
nō aliūde uim operādi se accipere ostendat. Ego mquit sū resurrectiō et
uita. et ne quis diceret mortuos tm̄ quos uult suscitare / et uiuificare:
alia aūt msua nō esse potestate: hāc p̄cipit suspitionē dare dīcens:

Quecūq; n· ille fecerit: hec et filius similiter facit: ut et oīa: que ille/ et ut
ille facere ītelligatur: siue mortuorū resurrectionē/ siue corporū opiftiū/
siue pīcorū remissionē: siue quibus aliud similiter prī opatur. Sed oīa
hec negligūt: qui suam negligūt salutē: ītū offitit ponoris lon cupidi-
tas et plato. hoc hereses peperit. hoc gentiū cōfirmauit impietate. Deus
n· inuisibilia sua p̄ huiq; mūdi creaturā ītelligi uoluit. Illi hāc doctrinam
sectari dedignati: alia excogitauīt. Verā neglexerunt. Judei aūt glorie
humane studio diuina cōtenentes credere noluerūt. At nos dilectissimi
huic q̄ta possumq; diligentia morbū effugiamq; nā licet ītūa bona opa
egerimq;: sufficiēs est mamis glorie lues: q̄ oīa deleat. Si laudū deside-
rio tenemur: a deo eas p̄quiramus: humane laudes: qualescūq; sint: si-
mul et apparent/ et euanescunt. nichil afferūt utilitatis: et pret̄ ueritatē
sepenūo iudicatur. Quid n· mihi hac nra gl'a admirabile est: quā saltantes
iuuenes/ impudice mulieres/ auari/ raptores/ cōsequūtur. Qui iō apud
deū glorios̄ius est: no tales laudis sonos/ sed sanctos prophas ap̄los/ et
angelice uite p̄ceptores habet. q; si coroms honiq; cinxi/ et conspicui de-
sideramq;: quid id simpliat̄ sit cōpleamur. nichil profecto ī eo dignū
inuenemus. At si mīltitudinē desideras: angelos q̄s quorū ope for-
midolosius demonibq; effugeris: ita hoīes p̄uifaries. et humana oīa tāq;
lutū pessundabis Tunc manifeste cognoscres/ nichil ita labefactare aiam/
q̄ glorie cupiditatē: quā qui affectat: nullo pacto ī hac uita et doloribq;
cruciatū carē potīt: queadmom qui pessundat: etiā p̄imos pessundat
affectus. Qui humanā laudē uitat: inuidiā uitat/ auaritiā uitat/
graues omēs affectus uitat. Et quo nā pacto? Si alia spectabimq; gl'az:
hoc est celestem: quā hec auferre nobis cōnat̄. Illa ī hac uita claros
facit/ ad futurā p̄dicit: omīq; nos tamis seruitio liberat. Carnē n· q̄
miserrime seruimq;: cui et terre et terrenis rebus tāto studio singulamq;
te cōtēs Si in fori: si domū ingredieris: si egredieris si nauigabis: si in ullā hos-
pitiū/ si regiā/ si senatū/ si iudicia petes: oīa secularū curarū plena
uenietes/ abeūtes/ manētes/ nauigātes/ qui rura/ qui ciuitates habitant:
omēs iis implicatos/ et attonitos īueneris. Que nā igit̄ nobis salutis spes:
q̄n a deo data t̄ram habitātes nī diuinū sapimq;? Sed cū iubeamur ee
huiq; mūdi hospites: nī hospites teli simq; et mūdi ciues. Quid huic stulti
tie ēgperadū. Quotidie de iudicio/ de celorū regno audimq;: noe aūt et
Sodomorū etates imitamur. Volumq; experiri. At qui propter eā illa sp̄
ta sunt: ut si quis futuris diffidit: ex p̄tis futorū accipiat certitudinem.

XXXIX

his igit̄ cognitis dilectissimi paululum saltem hor graui seruitio leuati aliq̄n de aīa cogitemus: ut et p̄nti et futura bona cōsequamur / gr̄a et benignita redm̄ nr̄i ihesu xpristi: cui gl'a / et imperiū ī secula.

Neq; n pater iudicat quēq̄: sed om̄e iudiciū dedit filio: ut omes honorificent filiū sicut honorificāt patrem. Summa nobis ī omnibus ute- omelia 39ª
di est diligētia dilectissim. Reddenda rō est et uerboru / et operu / et procul dubio poena subeunda. Non n in p̄nti vita finis nobis est: sed alia nobis cōditio expectanda. formidoloso iudicio aderimus. Omes n nos manifestari oportet an tribunal christi: ut referat unusquisq; propria corporis: prout gessit siue bonū / siue ī malū. Hoc iudiciū semper pre oculis habeam9. ita semp iustitiā uacare potēmus. Nam sicut qui diei illius obli uiscit: (tāq̄) freno aperto ī p̄cipitiū defertur (: inquinate sunt uie illius m omī tēpore: et tausam affert. Auferet iudicia tua a facie eius / ita quē cōtinuus p̄cellit timor modeste uiuēdi uia ingredit. Recordare inquit no uissima tua: et eternū no peccabis. Qui n dimittit nobis peccata is tu ^nunc miserādo iudicādo pandet. Qui propt nos mortuus est: is uniuerse nature iudex appa rebit. ite rū inquit sine pecto iudebit suscipiētibus eū ad salute. Quā obrē hoc ī loco inquit. Neq; n pater iudicat quēq̄: sed om̄e iudiciū dedit filio: ut omes honorificent filiū: sicut honorificant patrē. igit patrē prepo nemus: inquies. Absit. propterea n dixit filiū ut manētē filiū tāq̄ pa trem honoremus. Qui n patrē ipm dicit: no ita filiū tāq̄ patrē honorat. sed totū cōfundit. et qm benefitia accepta hoies no ita sentiūt: om̄e iudici um dedit filio inquit: ut saltē metus: in eius honorē trahat. Illud autem uerbū om̄e: et puniēdi et honorādi quoslibet potestate hr̄e sign̄t. Dedit aut̄ io dixit: ut neq; ingemiscu filiū neq; duos patres suspiraveris. Quicq̄d n pater est: idē est et filius / genitus et manēs messe filius. et ut intelli gas har̄ p̄rogatiuas dedit idem qd̄ genuit significare. Audi quid alio in loco dicit: sicut pater habet uita in semetipso: sic dedit et filio habere uita ī semetipso. Quid igit prius ipm fecit. inde uita dedit: Qui n dat uita: alicui dat. erat igit sine uita genitus. hoc neq; demones ipsi suspicarētur. Simul n cū ipi etate / maxia stultitia deprehēdit. Quē admom n illd uerbū dedit uita: q eū uita fecit sign̄t: sic et dedit iudiciū: q eū iudicē fecit: intelligendum est. Vt audiēdo eū auctorē patrē habere: no propterea mutata sbam et dimi nuta honorē crederes: ipse te iudicaturū uenit: et hāc suam pre se ferens

excellentiam. Qui. n. et honoradi/et puenedi quos uult: habet potestatem: is eadē pōt: que pater Qui hor nō esset: sed posterius factus honore accepisset: que tā fuit: qui posterior honoraret. Vnde m hanc uenit dignitatis prero gatiuā: Nonne uereris humanos hos et mdignos deo mtellectv mortali et nl. nobiscū cōtanti nature tā impudent tribuere. Sed tur ita loquitur: Vt magis crederet: et ad maiora mtelligenda auditorū aios ꝑpararet. et ideo her miscet. Considera a ꝓncipio. pater meus opat: et ego operor. Equalitatem ostendit. Sed uoluerut eū judei mterficere. Quid gō: Verbis altioribus abstinet: sensus seruat. Non pōt filius a se facere quicq̄. mde altius ascendit. Quecūq; ille fecerit: her et filius similiter facit. Rursum ad humiliora descendit. Et pater diligit filiū: et oīa demōstrat ei: que ipe facit: et maiora his demōstrabit ei opera. Deinde sicut pater suscitat mortuos/et uiuificat: sic et filius: quos uult uiuificat. et rursum utrūq; cōplectit. Neq; n. pr iudicat quēq̄: sed oīe iudiciū dedit filio. mde erigit: ut omes honorificet filiū: sicut honorificant patrē. Vides quō uersim et hum repit. et alte tollitur: ut et pītes extolluntur melius mtelligeret: et futuri tēporis homines nō offenderentur: et debite de ipo sentiret. Q; si nulla esset cā: neq; ut facilius ꝑsuaderet: ita locutus esset. quanā grā her cōmisit: Qui n. magna de se polliceri pōt: si quid humilius/et pret dignitate sua duxerit: aliq̄ causa merito potest excusari. Qui aut nl habet qđ iactet: qua nā gratia: q̄ ꝑstare possit: magnificētius de se loquit. Sane stultissimū et mpiū est. Quā obrē merito nos humilia de nobis polliceri et modeste loq decet: et hīc promissam nobis salutē cōparamus. Qđ ipe christus aliō ī loc his uerbis significauit. Hor aut dico uobis ut uos salui sitis. Nā ri sine obmisso ad Joānis testimoniū cōfugeret: idq; sua excellentia esset mdignū: tāte humilitatis causam affert: sed dicere ut ipsi salutē cōsequeret. Vos ait fili filiū nō eandē: quā patrē habere potestatē dicitis: quid eius uerbis rndebitis: quibus se equalē patri potestatē/ uirtutē/ gl'am hīe profitet. et qua nā grā tm sibi tribueret. si esset mferior. Neq; his cōtet/ prosequitur. Qui nō honorificat filiū: nō honorificat patrē: qui misit illum. Erte quō filii honor pē no honori cōfundit. et quid nō ne mdplis ipsem fere uerbis usus est: Qui suscipit me inquit uos: me suscipit. Sed illic discipulos rebus suis admiāt. hic aut una dicit s'bam/ et una gl'am. ideo discipulis nō mquit ut honorificet. Nā ex duobus regibus alt'o cōtumelia affecto et alter ledereta. Quarme uō si filius. Ledit et sui militis ignominia: nō tm inde: sed ut mediator: illic ipa dignitas ledit. propterea id

id potui prauit ut hono

XXXIX.

preoccupauit: ut honorificent filiū: sicut honorificant patrē. ut honoris
equalitatē intelligas. Non n. simpliciter dixit. Qui nō honorificat: sed qui nō ita
honorificat: nō honorificat patrē. et quō eiusdem substātie est: qui mittit et qui
mittitur: Ceterū in humana prolaberis: neq; ulla alia rā hēt omnā dia in
telligis: q; ut auctorē cognoscamq;: neq; in Sabellij ve errorē madamq. hor
tenā partō Judeorū imbecillitati occurrit: ne alium deū opinetur. Dicebat
n. hic nō est a deo. hic a deo nō uenit: quia ut tolleret opinionē: nō ita in
magnis ut in humilibus uersatur. Ideo frequēter se missum dicit nō ut
ulla ex parte eū minorē suspiceris: sed ut illius silentiū/ imponeret. hac
grā sepenūo ad patrē confugit: et mīm pā interserit dignitatē. Siue
n. in omni sermone Jesus magnifice loquutus esset: nō sane intellexissēt
Judei: q̄nq̄dē paucis etiā uerbis eū p̄sequebant: et lapidabāt: siue eorū
gratia semper humi procubuisset: multū futuri homines de mētū
arrepissent. Confundit igit doctrinā suam: et uerborū nūtate sensus
splendore apud prudentiores minime sibi cōuenire ostendit. Ois illius
aūt tēnslationis uerbū est. Vbiq; n. pnūs est deus. Quare ergo missum se
dixit: Crassiori hoc uerbo eiusdē cū patre uolūtatis se esse demonstrat.
Quod et sequētia cōfirmat. Jnquit n. amen amē dico uobis/ quia qui
uerbū meū audit: et credit ei qui me misit: habet uitā eternā. Rursū q̄
frequēter idem repetit: ut suspitionē tollat. et in hoc loco et sepe T sequētib;
et metu et pmiī promissione: ut sibi credatur: admonet. et hic rursus
ad humilia descendit. Non n. inquit qui audit uerba mea/ et credit mī:
arrogāter nāq; dictum existimassent. Nā cū longo post tēpore post tot
signa et miracula cū eiusmodi diceret: id opinati sunt. longe magis
impūtia. Tunc n. dixerūt. Abraam mortuus est et prophete mortui
sunt: et tu dicis: si quis sermonē meū seruauerit: morte nō gustabit
meternū. Vt igit rursū nō exasperarētur: inquit. Qui uerbū meū audit:
et credit ei qui misit me. habet uitā eternā. Hoc nō difficile erat per
suasu: que tēn si prompte acceptassent: ni reliquis facilius erudiri po
tuissent. Cēterū magnorū/ et humilium cōfusio pōt utilis est. Hinc g̃
inquit uidebit uitā eternā: et T uidisse nō uenit: sed trānsit a morte T uitā:
his duobus fidē a sibi cōciliat: et cū patri credēdū/ et credēti tantum
pmiī proposituū dicit. Jn uidisse aūt nō uenit. hoc enī nō punit. Ojor
tem aūt nō huiq seculi sed eternā intelligit: que admodū et uitā. Amen
amē dico uobis: quia uenit hora et nūc est: q̄n mortui audiet uocē
filiī dei: et qui audierit: uiuet. Verba re cōprobat. Nā rem dixisset.

Sicut pater suscitat mortuos et uiuificat: sic et filius quos uult uiuificat: ne uideretur superbe/et arrogater loqui: etiã operũ ueritatem enarrat: ẽũ inquit. Venit hora quã ne longo post tẽpore futurã arbitreris: sẽ dit. et nũc est: qñ mortui audient uocẽ filĩ dei/et uiuent. pmueris mtredibilem eius potestate. Sicut ĩ resurrectione ita et nũc erit: inquit. Iunct -n. audita mpantis uoce resurgem9. pp̃ cepto dei inquit mortui resurgent. et unde cõstat nõ perperã dictũ: qm nũc adesse dicat. Nã si futurã tm̃ admiciaret: nõ ĩmerito esset dubitadum. Sed se m terris cũ ipsis cõuersante her uerbum dicit. Neq; n. nisi potestate habuisset: id pollicetur: ne ridiculus omnibus esset. unde firmissima ratione cõprobat. Sicut ꝫ pater habet uitã in semetipso: sic dedit et filio uitã hre ĩ semetipso. Ette quo ĩ nullo prorsus differũt: pret q̃ qp alter pater est alter filius. Verba hãc tm̃ uidet facere driaz. Cetera equalia et ĩdiscreta. Vnde pspicuũ est tã poteter omnã filiũ/q̃ patrẽ facere. Sic n. habet uitã sicut pater. propterea statim addit: ut ex hoc illud intelligamus. Quidnã: et potestatẽ dedit ei judiciũ facere: et qua grã resurrectionẽ/et uidiciũ fre q̃ter meminit: Sicut pater inquit suscitat mortuos: et uiuificat: sic et filius quos uult uiuificat: et iterũ neq; pater uidicat quẽq̃ sed omẽ uidicium dedit filio: et sicut pater habet uitã in semetipso: sic dedit et filio uitã habere in semetipso. et iterũ: qui audiũt uocẽ filĩ dei uiuũt. et hoc in loco potestatẽ dedit ei uidiciũ facere. Que nã mꝫ tã freq̃s uidicii uite/resurrectionis cõmemoratio: Qm hec omnã maxiã sunt: et que possunt difficilem etiã auditorẽ ad credendũ adducẽ. Qui n. credit resurrectionẽ/et sceleruũ poenas: etiã sine alĩs signis hoc solo assentietur: et beniuolũ sibi iudicẽ reddere curabat. Quia filius hois est: nolite hoc admirari. paulus samotacẽus nõ sic legit. Sed potãtem dedit ei uidiciũ facere: quia filius hois est. Qd̃ minime sequit. Non n. propterea accepit judiciũ: quia homo est. Nã nl̃ prohibuisset omnes hoies judices esse. Sed qm̃ meffabilis illig sẽ filius est: ideo judex. Quãobrẽ ita legendum. Quia filius hois est: nolite her admirari. nã cũ uideret id repugnare: et nl̃ aliud q̃ puru hoiem esse arbitrarẽtur: uerba aũt supra hoiem/ac etiã ãgelos/et solius dei. hãc tollẽs obiectionẽ addidit: Nolite mirari hoc quia filius hois est. Quia uenit hora ĩ qua omes qui in monumentis sunt audiet uocẽ filii dei: et prodiet qui bona fecerunt in resurrectionẽ uite: qui nõ mala egerũt ĩ resurrectionẽ uidicii. et qua nã grã nõ dixit. Nolite mirari quia filius hois est: et in dei ꝫ e.

XXXIX

ur superius audiet uoce filij dei: sed resurrectionis tm meminit. Ne admireris nullā hic dei mentionē habitā. Qui n. qđ proprium dei est: nārat: satis admonet auditores: ut reliquum intelligant: q̄ scilicet et deus / et dei filius est. Nā si uerbis frequenter repetisset: qđ miraculis ostendebat: uilius esset causa tarde imbecilliori diffidere. et n. qui syllogismos: tantū positis partibus sine cōclusione sepenūo aptē demōstrant. qđ q̄ritis. et cū attentiores auditores reddant: et magis laudēt. ipm repugnantem in suā addiciūt sententiam. Itaq; pūtes melius iudicium ferre possunt: cū aduersarij se uictos profitentes. et lazari resurrectionē memoratis / iudicium tacuit. Non n. propterea sustulitq; est. huic autem uniuersali resurrectionem addidit: q̄ qui bona fecerūt: procedent in resurrectionē uite: q̄ uō mala egerūt in resurrectionē iudicij. Hac iudicij appellatione Joānes auditorē cōpellit: ut sibi p̄suadeat: q̄ qui nō credit in filiū: nō iudebit uita: sed ira dei manebit super eo. et ad nicodemū inquit christus. Qui credit in filiū nō iudicatur. Qui aut nō credit: iā iudicatus est. Ita et in hoc hor loco et iudicij et malorū supplicij meminit. Nā cū dixisset. Qui uerbū meū audit: et credit ei qui misit me: nō iudicatur: ne quis hoc solū satis esse ad salutem arbitraretur: etiā opa addidit. Qui bona fecerūt: procedent in resurrectionē uite: qui uō mala egerūt in resurrectionē iudicij. et cū orbem tr̄arū ipi⁹ uoce resurrecturū / et redditurū uoēm / nouū quoddā / nec facile credibile etiā fidelioribus / ne dū judeis uideret: audi quonā id pacto cōfirmat / rursum ad auditoq; imbecillitatem. Non possum ego a meipso facere quicq̄. Sz sicut audio iudico: et iudicium meū iustum est. Quia nō quero uoluntatē meā: sed uoluntatē eius qui misit me. Atqui nō pūū iā resurrectionis dederat argumentū: cū paraliticū sanaret. Quā obrē noluit prius de ea uerbū facere: q̄ qđ nō multo erat resurrectione inferius optatq; esset. et cū paraliticum cōfirmauit: tūc iudicij ferit mentionē. Ecce sanus factus es: iā noli peccare: ne deterius tibi aliquid cōtingat. Veruntn et lazari / et orbis terrarū resurrectionē p̄dixit: sed lazari mox / orbis dū post futuram: et hāc p paraliticū et lazari resurrectionē ostendit. Venit hora et nūc est. Ex iis que facta sunt: nōdū facta demōstrat. Quē ubiq; more seruare deprehenditur: q̄ duabus uel tribus rebus p̄dictis a factis semp futura cōfirmat. Sed tot et tantis uerbis et operibus suis jesus: cū adhuc imbecilliores essent: nō contentus: alij etiā eorū p tm̄anā mollire ānt²

dicēs. Non possum ego a me ipō facere quicq̄: sed sicut audio iudico: et iudiciū meū iustum ē: quia nō quero uoluntatē meā/ sed uoluntatem eius qui misit me. Nā cū aliena/ et a propi'arū s'mā differenā dicere uideret. Illi n' dicebāt: q̄ deus iudicat t'ram omem: hoc ē humanū genus: et Dauid iudicabit pop'los ī equitate: et deus iudex iustus fortis et patiens: et idē prophe omes/ et moyses. Christus aūt pater nō iudicat quenq̄: sed ego sum qui iudico: hoc facile iudeū ꝓturbare/ et in suspitionē adducere potāt: ut a deo alienū christum arbitraretur. Quā obrē ad humilia descendit: q̄ tū eorū ībecillitas postulabat: ut pe nitꝰ que mdē, sub oriebat optimo tolleret. Ego inquit nō possum a me ipō facere quicq̄: hoc est nl' a deo alienū/ nl' differens/ nl' quod nolit pat' factū a me iudebitis: nl' dictū audietis: et ut supius cū dixit: quia filius hois est: ostendit se hoiem existimatū: ita et in hoc loco et quēadmodū cū inquit: q̄d audiui/ mq̄ loquimur: et q̄d iudicius testamur: ioānes q̄d iudit testat: et testimoniū eius nēo accipit: de certa utriusq̄ rogitione, nō de auditu et iussu loquutus est. Ita et hic ꝓ auditu nl' aliud intelligit: q̄ nihil aliud posse q̄ q̄d pat'. Verū nō tā manifeste: quin ꝓnū fidē nō adhibuissent: nisi humiliat'/ et ut homo loquutus esset: sicut audio: iudico: negq̄ dicit sicut dispo/ sed audio: nō tm q̄ audire indigeat. Negq̄ in nulla tm doct'na indiget sed ne auditione quidē. Ex quo iuniā/ et eā dē sententia demostrat: q̄ dicat: ita iudico ac si pater ipe iudex sit. Inde prosequit: et iudicium meū iustū est: quia nō quero uoluntatē meā/ sed uolūtatē eius qui misit me. Quid dicis? habes aliā a patre uolūtatē. et in alibi. Sicut ego/ et tu unū sumq̄ de uolūtate/ et concordia loquies: da eis: ut et ipi ī nobis unū sint: hoc ē in fide nrā. Ecce q̄ q̄ maxie humilia iudētur: in iis sensus latet profū dissimq̄. His in nō aliā pris/ aliā suam esse uoluntatē significat: sed sicut unq̄ mētis una uolūtas est: ita pris et filij. neq̄ admiteris tantā pris/ et filij equemētia q̄nquidē de spū idē dicit paulus. Quis scit hoīum: que sint hois: nisi spūs hois qui ī ipō est. ita et que dei sunt: nemo cognouit/ nisi dei spūs. Qd nl' aliud sigt: nisi non aliā esse filij a patre uolūtatē: sed eandē. Sed sigd inquit pr' iust: et ego uolo: sicut ego/ et pr'. et quēadmodū nemo prem ꝓhēderet iudicātē/ ita neq̄ me. Eadē em utriusq̄ sma est. Qsi humilius hec et hois more dicta sit: noli admirari. hoiez ei adhuc/ ac etiā iulem arbitrabāt. Quā obrē nō modo in his: quid dicat: sed quid audito

XXXVII.

res senserit: inquirendū est. et secūdū eorū opinionē uerba meliora sunt: ac si ad ea respōderit. Aliter multa sequerēt absurda. considera queso: nō quero uoluntatē meā. Ego diuersa a uoluntatis: et longe inferioris nec superioris tm) sed inutilis. nā si salutaris est: cur nō queris? Homines merito hoc dicerēt: qui multa preter dei uoluntatē sentiūt. Tu aūt qua grā hoc inquis: cū omnibus patri filiis sis? Hoc neq; diligetis hois neq; grauis uerba quis esse deberet. Nam si paulus ita se diuine cōformat uoluntati: ut dicat: Viuo autē iam non ego: uiuit uō in me christus: quo oīz dns nō suam sed eius: qui se misit: uoluntatē querit. ac si diuersa esset? Quid sibi uult hic sermo? Tangit homo et secūm auditorū opinionē loquitur. Cum n. supius p̄im ut deus/ p̄im ut homo/ uerba fecerit: hoc iterum in loco ad humanitatē descendit. Iustū iudiciū inquit meū iustum est: Vnde id cōstat? Quia nō quero uoluntatē meā: sed eius qui misit me. Sicut n. homines: qui oīm in se affectu liberi sūt: de iniusto iudicio accusari nequeunt: ita neq; ego. Qui n. sui amore ducitur: nō im merito suspectus est: ne ea grā iustū trāsgrediatur. Qui vero ull'am sui ipius curā habet: quid eū impedire pot: ne iustā ferat sīam? Hac cōe in me utimini. Nā si nō missum me a patre dicerē: neq; operum meorū gloriā ad illū referrē: potuisset fortasse aliquis suspicari ad aucupādam gloriā/ talem me fallo predicare. Sm in aliū gloriā refero: unde pot aliqua oriri suspitio? Animaduertis rationem? et unde iudicū sīm iustum cōfirmat? Vides ut sepius dixi ꝑ aptē itelligatur. Sed quid dixi? Nimia uerborū humilitate maxīe intelligentibus ꝑsuadere: nō que i promptu/ et ꝑma fronte sīa occurrit: ea accipienda: sed altiore sensum inuestigadū: neq; hiuc moradum. His igit̄ cōibus dilectissimi: nolimus christi uerba temere trāsigere. Sed omnibus scripturis sedula inquirēdi diligētiam: quare dicta sint adhibeamus. Neq; existimemus: satis nobis ad excusationē ee ignorātia set simplicitate. Non n. bonos tm nos esse uult christus: sed et prudētes. Vtamur ergo cū simplicitate prudentia in doctrina: et uite integritate. et nosipsos in hac uita iudicemus: ne postmodū cū mūdo iudicemur. Et tales erga cōseruos nos exhibeamus: quales erga nos deū cupimus. Dimitte nobis inquit debita nra: sicut et nos dimittimus debitoribus nostris/ et profecto serimus nō equo animo castigationes tolerari. Veruīn si nō reprehensoris sed me

consuli utilitati intelligemꝰ. oem ira omem indignatione deponemꝰ:
et n' qui retum denarios debitori no dimisit: no roseriu sed sepsu
lesit) et tot millibus talentoriu quesibi dimissa erat obnoxiu reddidit.
Igit' tu alps no dimittimꝰ: no dmittimꝰ nobis. Quaobre nolmus
deo dicere: ne memmeris pecta nra: sed alter alteri. Ne memmerimꝰ q
seruoriu tuae pectata. Nam tu prior in te comissa iudicas: inde mse deꝰ.
Tu legē scribis de uenia et poena. Tu fers smam. et an despectatorium
triu recordet': tui iuris est. tu dominus. propterea paulus dimittere
iubet: siquid aduersus aliquē habet: qd' gratur: atq ita ut ne reliquiaru
quide minimu relinquatur. Siquide christus no solu nra pectata in
mediu no protulit: neq obiecit: sed dimisit: et deleuit cyrographu:
neq delicta nra reputauit: ut memmit paulus. hoc et nos sequa-
mur ex'm. offensas omes aio deleamꝰ. Officia dūtaxat reputemus. tillu
odii uestigiu relinquat'. Q si nl'm nos offin proxmꝰ contulerit:
tato magis dimittendo merebimur: et magis laudabimur. Alq
uigilando/in nuda humo dormiendo carne assiduis laboribus ma-
cerando/delent pcta. Tibi fauiori uia nemim sucresendo: ide tosequi dat'.
Quid totra te ensem ut insanus/et fures stringis? Quid culpa tua futura
gloria fraudaris? Tu ad ea tosequēdam totis uiribus totendendum fu-
tua si prius ure gla tatopere optanda est: quid de futiua dicendum?
ubi nullus dolor/nulla tristicia/nullus luctus/nullus mortis metus:
nullus bonoru fms. Beati et ter/et sepius miqua beati: qui superna
illa sede fruuntur: queadmodu miseri/et sepiꝰ miseri: qui ea se priuant.
Sed quid illa nobis uita largitur? Audi jesum ipm adolescenti dnte:
quid facturus sis. Na tu ille rogaret. Quid bom facia: ut habea uitam
eterna: tu alia mi adasset: i proxmm tanta dilectione euasit. At fortas-
se auditoriu quispia: sedm diuite illu dixerit. Seruamꝰ nra. no frua-
mur/no otridimꝰ/non formitamur/Sed q proximu diligas: ut diui-
te deceat. mmime dicere poteris. Na misi et mudia/et maledictis
affecto proximo ope tuleris: misi indigenti opes tuas impartiaris: non
diligis. Verū christus no sola hac dilectione totentus. Vende ma q oma
que habes/et da pauperibus: et ueni sequere me: quo uerbo operu imi-
tatione significauit. Quid hic dicimus: qd q qui hec oma no opat'.
suprema illa sede tosequi no pot. Na tu ille dixisset oma fac: taqua
maxia quada pte deficiente ad pfectione mquit. Si uis perfectꝰ esse
uende oma que habes et da pauperibus/et ueni sequere me. hoc

primū discendū. Sedō in loco: q illū reprehendit frustra se gloriantem.
Qui n mitanta verū copia uiuebat: et paupēs mtiebatur: quoniā pacto
proximū diligebat? Decipiebat? ergo. At nos et illō faciamq et hoc fa
ciamus. et sūma diligētia nrās in pauperes erogemq facultates.
Celum nobis emiamq. Nā si pro huiq seculi dignitate omnia nra nō
sufficiamq exponimq/ pro dignitate māj in hac diutyrat uita duratura: imo
que mō diū paulo post etiā uiuētes deserit. Si multi pro ea uita quoq po
nere non dubitarūt: quid nobis miseriq est: qui pro illa: que mensū
pmēsura est gīa: que nullō auferri pōt: ne pua quidē. et que paulo
post uel in hac uita uelimq nolimus relicturi sumus: dare patimūr.
Quāta her queso īsania: que nobis inuitis eripiūtur: ea impūnia
sponte dare/ postmodū largiter recipere nolumq? An si quis mortī
damnatus. omnibus suis facultatibus uitā redimendi optionē reci
peret: non ne ad gram astringeret. nunc aut cū ul' dimidio reru
nrārū a geenna liberari possimus: eius igmbus torqueri: ḡp quicq
erogare malumus: ac si omnia amittamus. Quā ergo excusationem
quā nemā merebimur: cū tā facili, ad uita nia precisa nullo nobis
fructu proposito deseramur imprecep: et pūtibus et futuris bonis
sponte nra priuemur: cū utriusq? facile perfrui possemq. Qui si in hac
usq diem nostrā spreuimq utilitatē: nunc tandē ad nos reuersi ves
nras ad nitia diriganus: ut futura bona cōsequiamur: Grā et
benignitate dīi nri Jesu xpi: cū quo patri gīa sil' et spūi scō i secula

Ego testimoniū perhibeo de meipo: testimoniū meū nō e verū. omelia 40ª
Alius est qui testimoniū perhibet de me. et scio quia uerū est
testimoniū eius: quod perhibet de me. Qui metalla fodere ag
gredit? artis ignarq: auri uenas nō inuenit: sed cōfunditur: et labore subit
metallum. Ita qui diuinarū scripturarū ordinē non intelligit: qui ea
rū proprietates: qui leges nō disquirit: sed oia ad uerborū sonū acci
piunt/ auru terre cōfundētes: nullō reconditū in iis thesaurū asse
quent. Hoc mihi in mente uenit: qm propositus nobis locus mlti auri
plenus: qd tm nō omnibus in promptu est: sed arcana quada obscuritate
obtectū: Quāobrē effodiendo et diligēt purgando ad uerū sensum
puemendum e. Quis n nō statim pturbaretur audies dīm dicentem:
Si testimoniū perhibeo de me ipo: testimoniū meū nō e verū. Nā mlti is

ni loris de seipso testimoniū perhibente uidemq. Sigde et Samaritane
dixit. Ego sum christus: et cero qui loquit̄ tecū ipe est. et judeis: quonos
diatis: quia blasphemas: quia dixi filius dei sum. et alibi sepenūo. Sigt̄
hec omnā mēdatia sut̄: que nobis salutis spes futura est. Vnde ueru
muemenq: qn ipa ueritas dicit: testimoniū meū nō est ueru. hoc aut
nō nō cōtrariū uidetur: sed et aliud nō ming. Nam et alibi. Si ego m
quit testimoniū mīquit perhibeo de me: testimoniū meū verū est.
Vtrū horū aut veru recipiam: utrū ut falsum veniā: si uerba ipa
simpliciter accipiāt̄. neq; psonā neq; causam perscrutabimur. Si
em̄ testimoniū eius nō est ueru: neq; hoc ueru. Vtriq; ergo falsum. Quid
sibi uult hic sermo. diligent̄ inuigilandū est: uel potiq; diuina grana
opus est/ne nudis uerbis insistamq. sta hereticī in errore mendum:
neq; smaq; neq; auditoq; habitu inquirētes. Nisi n. ipā locos auditoq
rem et alia huiusmōdi cōsidereinq: multa sequeret̄ absurda. Que nā gē
smā: Dicturi erāt judei. Si tu testimoniū phibes de teipo: testi
moniū tuū nō est ueru: Idcirco poscipauit Jesus: quasi dicat:
fortasse dicetis mihi nō credituros. Nemo qui repete de seipo testi
moniū phibet: habet apud hoies auctem. Illa aut ptenda nō ē uerq
nō temere legēda est: sed ad illorū opinionē referēda. hoc est uobis
nō est ueru. Non n. ex auctē sua sed pro auditorū suspitione loquit̄:
qua arguit eorū adducēs opinionē obiectionē. Verū cū dicat si ego
de meipo testimoniū perhibeo: ueru est testimoniū meū: quis sit
et qualis existimari debeat: ostendit erā de se loquēs. Cum n. mor
tuorū resurrectionē et iudiciū ad nūciasset: et qui credit i ipm:
nō iudicat̄ sed uenit ad uitā: q sedebit ab omnibus roem exacturus:
q equale habet patri potatem atq; uirtutē: hec omnā cōfirmaturus
necio eorū pmū obiectionē posuit. Dixi mquit. sicut pater suscitat
mortuos et uiuificat: sic et filius quos uult uiuificat. Dixi neq;
pater iudicat quēq: sed omē iudiciū dedit filio. Dixi honorādo fili
um sicut patrē: et qui nō honorificat filiū, nō honorificat patrem.
Dixi qui uerbū meū audit: et credit ei qui misit me: nō uenit
in iudiciū: sed trāsiet de morte in uitā: q nox mea mortuos
suscitabit: et qui sunt et futuri: q pctorū rationē exigā ab omīb
et iuste et pro unūquiusq; meritis iudico. Cum igit̄ hec omnia
et quidē magna asseruisset: neq; judei credidissent: obscuriora pius
adducit: mox re cōfirmaturq: quasi ita dicit: Dicetis fortasse me

de meipo testimoniu perhibere: neqz fide mhi adhibenda. Quibz
uerbis eoru pones obiectione soluit: ostenditqz eoru mens abstru
dita no ignorare. Ita primu uirtute sua mdicat: mde probationes
affert p quas manifestas triplex testimoniu ad uerboru suoru probati
one adducas. Opera sua patre testem/ Joannis pretomu et primu
imbentlius. Cum n dixisset alius est qui testimoniu perhibet de me:
Subdidit uos misistis ad joane: et testimoniu phibuit ueritati. Ette
manifeste costat: cui dixit testimoniu meu no est uerum: secundu
illoru opinione locutu. Quod si illi ad gratia testatus est: ne hoc
diceret: non ait joanes testimoniu perhibuit de me: sed prius uos mi
sistis ad joane. Non misisset nisi dignu arbitraremur: cui fides
esset adhibenda: ergo maius est. no mseruit mterrogatu de christo
joane sed de seipo. Cuius igit in propriis rebus testimoniu fide dignu
putabat: longe magis m aliens. Siquide no ita de seipo locutus
ut de altero quispia creditur. joane aut tate apud judeos erat opmi
onis: ut de se altius no mdigeret testimonio. Non n qui misi sut:
dixerut quid dicis de christo: Sed tu quis es: Quid dicis de teipso:
adeo ipm admirabatur. Hoc totu significauit jesus hys uerbis:
Vos misistis ad joane. propterea euangelista no missos tm dixit:
sed missoru psonas diligentius expomit: no ex mfima plebe uiros/
no abiectos/ et uiles: no qui corrupi et decipi possent: sed sacerdo
tes et phariseos: qui sane eius uerba mtelligeret. ego aut no ab
hoie testimoniu accipio: quia ergo gra joanis adducis? no erat ho
minis joanis testimoniu. Qui misit me mquit baptizare in aqua
ille mihi dixit: erat itaqz dei no joanis testimoniu. Na ab eo id didi
cerat. Sed ne diceret: Vnde a deo didicit? et reprehenderet: maiore in
modu ad eoru suspitione respiciens mpoit silentiu. Neqz n credi
bile erat: multos scire id joanem a deo accepisse: sed itaqz ipe ex se
diceret ei fide adhibebat. Ideo mquit ego no ab hoie testimoniu acci
pio. Sed ne diceret: si no accipis ab hoie testimoniu: cur adducis?
Vide quo pacto obiectioni occurrit. Sed hoc dico: ut uos salui sitis.
hoc est ego hois no mdigeo testimonio: cui deus sim. Verum tu joanes
tante apud nos auctis sit: cui itaqz propheta admirem mi? Let n ci
uitas oms ad jordane ipm auditu effundebat? mihi aut et mira
cula facienti no creditis. idcirco uobis eius testimoniu i memoria redu
co. Ille erat lucerna ardens et lucens. Vos aut uoluistis exultare ad ho

Quod si no e verum testimoniu eius: quo dicit.
Scio qz uerum e testimoniu joanis? et testimoniu
phibuit ueritati?

ram in luce eius: nediceret. Quid adnos si ille testimoniū ꝓhibuit. id nos non recepimꝰ: Recepisse ostendit. neqꝫ ꝑ. ꝯtemnendos miserit nostros: et noluerit exultare: adeo illū admirabant. neqꝫ poterant ꝯtraducere. Illud aūt uerbū ad hora facile eorū mutationē et fluxū et infirmū studiū indicat. Ego aūt habeo testimoniū maius ioanne. Nam si uelletis re ipsa/ et opera mea ꝯsiderare: ipa longe magis uos adduceret ad credendū: Cum nolitis ad ioānē uos relego: nō ꝙ eo indigeam sed qm oīa facio: ut uos alliciā: uos saluos faciam. Habemꝰ n. operū testimoniū ioānem maius: tū quod uobis propius est et familiārius: qd uos magis admirammi: utor: lucernā aūt ioannē appellauit: ut ex se lucē nō hrē: sed a ꝙ gra demōstraret: qd ad siu dram posuit: sed nō uta manifeste dixit ꝙ esset sol iusti tie: sed tm eos acrius tetigit: ꝙ quēadmodū ꝙ illū contempserūt: se quoqꝫ ꝯtemneret. et n. quē tali faciebat: ad hora admirati sunt: qd misi fecissent: ꝙpmū christo illig persuasione credidissent. Vt igit eos oīm uema dignos ostendat: addidit: Ego habeo testimoniū maius ioāne. Quale? operū. opera n. mquit: que dedit mihi pater: ut ꝑficiā ea: ipsa opera que ego facio: testimoniū perhibet de me: quā pater memini sit. Hic paralitici et filij Reguli sanati/ et aliorū pluriū meminit. Ne aduceret forte aliquis: magnifica ioānis uerba de iesu ad gratiā dicta: ꝙnus neqꝫ eiusmodi de ioanne uiro optimo/ et tāte apud iudeos admirationis: suspitio oriri posset. Verū opera etiā iam is ꝑsuaderet. Ideo eorū addixit testimoniū. et rndet obiectioni: ꝙ nō esset a deo: qui sabbatum non custodit. hāc gratiā mquit. opera que dedit mihi pater. Atqui sicapte aucte ea opabatur. Sed ad manus inditū uoluit ꝙ nil ꝯtra pris uolūtate faceret: humilius loquutus est. Sed quāobrē non dixit. opera que dedit mihi pater testant me equale patri. Vtrūqꝫ em ex opibus ostendisset. et se equale patri: qd alio in loco his uerbis confirmauit. Si mihi nō creditis opibus credite: ut cognoscatis/ et credatis: ꝙ ego in patre et pater in me est. Vtrūqꝫ mā ondisset: et se equale patri/ et minime illi ꝯtrariū. Quāobrē ergo nō ita dixit: sed potiori ꝑte relicta minore posuit: qm id minus a ꝓpio usum esset. Nā si longe ming est credi a deo uenisse/ q deo equalem esse (Alioquin etiā prophanū erat/ alterū minime) pro minori tm magna adhibet diligentiam: intelliges: ꝙ si hoc

audtores reciperent: reciperet etiã alciũ: et maius memoriã
testimoniũ qd̃ mnq est posuit: ut et id reciperetur. et qui misit
me pater: ipse testimoniũ perhibuit de me. et quo nã pacto? Hic
est filius meus dilectus in iordane ipm audite. Sed hoc pbatione
indigebat. ioãis iõ testimoniũ manifestũ erat. ipi n. ad eũ mise-
rat neq; miracula facere potant: et signa fiẽ uiderat: et ipm sanatũ
audierant: et crediderat: et propterea eũ actu sabant. Rel inq̃bat
ergo ut patris testimoniũ demonstraret. qd confirmatur q mquit.
neq; uocẽ eius unq̃ audistis. et quo moyses dicit. Deus loquutus é
moyses aũt endit. Quo dauid imgiãt mquit: quia nõ nouerat:
audiuit. et iterũ moyses. Si est gens talis: que audiuit uocẽ dei.
neq; speciem eius audistis. Atqui et audisse eã hesayas hieremias/
hiezechiel et alii coplures testant. Quid go mquit christus? in
philozophica paulati introducit discipliã. ons deũ neq; uocẽ
habere neq; speciem: sed esse oim figura oim uocẽ superiorẽ. Nã sicut
dicẽdo neq; uocẽ eius audistis: nõ uocẽ quidẽ proferre mquit:
sed nõ audiri: ita neq; speciẽ eius audistis nõ formã habere et nõ
uideri. Verũ neutrũ deũ habere intelligit. Et n. ne se iactatorem
appellaret: et tm ad moysen deũ loquutũ diceret: ut dixerunt.
nos frmq quia moysi loquutus est deus ihesus: hui aũt nesciemus un-
de est. mquit: neq; uocẽ deũ habere/ neq; speciẽ. et quid hoc dico:
nõ mõ neq; audistis deũ/ nec uidistis: sed qd maxiẽ gloriamini
que accepistis a deo pcepta: ea habere nõ potestis gloriari. Ait
ergo. Et uerbũ eius nõ habetis in uobis manẽs hoc est instituens
precepta/ leges/ prophas. Nã licet ea deus instituerit: nõ tm apud uos
sunt: qm mihi nõ creditis. Nã si ubiq; scripte mihi necessaria
credẽdũ testant: uos aũt mihi nõ creditis: ex quo cõe loge a uobis
abesse/ perspicuũ est: ideo subdidit: quia quẽ misit ille: huic uos
nõ creditis. Deinde ne diceret: et quo pacto si uocẽ eius nõ audiuimus:
ubi testimoniũ phibuit? his uerbis occurrit. Scrutamini scripturas:
quia uos putatis in ipis uitã eternã habere. Ille sunt que testimoniũ
phibẽt de me. Scripturarũ testimoniũ adducit. Atqui et apud ior-
danẽ/ et i uocẽ phibuit deus testimoniũ. Nõ tamẽ hoc adducit:
non n. fortasse credidissent. Vocẽ nanq; ex uocẽ nõ audierat. Apud
iordanẽ audierat quidẽ: nõ tm attenderat. Idcirco relegat eos ad
scripturas: ubi sit patris testimoniũ: prius tm antiqua tollit: in

¶ mstitutiones

quibus gloriabantur tacſ deū uiderit et audierit. Cum n. cōsentaneū esset iudeos: que ī mōte facta sunt nō credituros: eorū primo suspitionē reprehendit: et cōsentire scripture demōstrat: ad quarū eos testimoniū relegat. hoc nos exēplo aduersus hereticos hīt arma sumamus. Omnis n. scriptura diuinitꝰ īspirata utilis est ad docendū/ ad arguendū/ ad corrigendū/ ad erudiendum in iustitia. ut perfectus sit homo dei ad omne opus bonū īstructus. non ut alijs abundet: alijs careat. hīt n. nō est perfectus. Que n. utilitas dic queso: cū quispiā intencte oratiōi vacat: nō aut affatim calamitosis misereat: uel si misereat: cupidus tn est/ et uolentius: Vl si his abstineat: ad ostentationē abstinet: uel si optimo aīo misereatur: mōx postmodū in superbiā effertur: uel si humilis sit: et ieuunijs se macerat: auaritie studijs et tre mcubit? Radix n. et mater oīūz malorū auaritia est. hāc formidemus. hāc fugiamꝰ. hoc pectatū orbem terrarū pdidit: hoc oīa cōfudit hoc a felicissimo" seruitio" christi nos abduxit. non n. potestis mquit deo seruire et mamone: qđ cōtraria christo pcipit. Siquidē christꝰ dicit. Da mdigētibꝰ. mamona rape ab mdigētibꝰ. Christus insidiatibus/ et calūmatibus ignoscas. o mamona q tibi multa iniuria intulerūt: persequaris. Ille pius esto/ et māsuetus. hīc crudelis et inmans: nihil te moueat lacrime pauperū: ut in illa die seuerū nobis iudicem: nō cōtiliemꝰ. Hīc n. oīa opera nra in oīm cōspectum proferētur. et quos iniuria affecerimꝰ/ quos spoliauimꝰ omnem nobis auferet excusationē. tīa si lazarꝰ diuite nō gullam ab eo iniuriā acceperit: sed q nō inuenerit misericordia: tū acerrime accusauit: ut nullā cōsecutꝰ sit uenia: quia nā nō cōsequet?: qui nō mōnita ni calamitosos misericordia usi sūt: sed uim intulit: et pupillorū diripuit facultates. Si qui christū esurientē nō pauit: tantū eos manet supplicij: quid de hijs existimādum est: q rapiunt aliena: qui mitis uim inferūt: qui oīa opant? muste? hac nos cupiditate vacuemꝰ dilectissimi: Cauebimꝰ aut: si mūstos hoies/ et iuste locupletatos: qui ita obierūt: cōsiderabimꝰ. Quorū pcuniijs et laboribꝰ alij fruūtur: ipsi uō igni/ et supplicijs cruciātur intolerabilibus. et que nā demētia in hac uita anxie semper/ et ī sūmis laboribus uiuere: ut mortui poenis īmortalibus torqueamur? licet nobis et in hac uita ī delicijs et uoluptatibꝰ uiuere.

quas nl'adeo parit/ ꝙ eleemosine cōscientia: et cū hinc migrabimus numorū sordibus nactos bona assequi sempiterna. nā sicut malitia et uitiete et mortuos affligit et torquet: ita iustus ante celestis regni ꝓcipatione sectatores suos et spe bona et incredibili fouet uoluptate: quā ut et nr hoc et futuro seculo cōsequamur: bonis opibus muniamur. Sit futura nobis corona cōparabimus/ gr̄a et benignitate dñi nr̄i iesu christi cū quo patri gl'a simul et spū sancto i secula

Scrutamini scripturas: quia uos putatis in ipis uitā etnā habē; et ille sunt qui testimoniū perhibent de me: et nō uultis uenire ad me: ut uitā etnā habeatis. Longā ad uos de spiritalibꝫ rebꝫ oratiōnē habemꝫ dilectissimi: neqꝫ in ea nobis satis esse ad salute arbitramur: etiāsi pro uiribꝫ insistamꝫ. Nam si in rebus secularibꝫ et i cōparadis diuitijs nemo satis sibi facere uideat cū ijs preter rationē/ et modū utat̄: longe magis i spiritalibus id ipsi ueneit Siquidē longe her maiori indiget studio. propterea christus iudeos ad scripturarū nō simplice/ et nuda lectionē: sed ad inuestigationē ꝓ ꝙ diligetē relegauit. Non dixit legite scripturas/ sed scrutamini. Diuina nr̄ sūma indigent diligentia. Jn umbra em maioribus illis nō ab re locutus est. Jdcirco effodere profundius iubet: ut que alte delitescūt: inuenire possimus. Non nr̄ rem in superficie/ et i promptu posita effodimꝫ: sed que tam̄ thezaurus profunde recōditur. Qui nr̄ huiōi querit: mīi sūma adhibeat diligētia/ et labore; nūq̄ quesita inueniet. Quāobrē inquit Scrutamini scripturas. quia uos putatis in eis uitā etnā habere. Non inquit habetis: sed putatis habere: ut demōstraret mihi eos sola lectione ꝓficere: mīi fides accedat. Dixit igit̄. Nūquid scripturas admiramini? Nūquid inde uitā cōsequi arbitramini. Ille de me perhibet testimoniū. et nō uultis uenire ad me: ut uitā etnā habeatis. Non imerito igit̄ inquit putatis: qui ipsi credere nolebant: sed in sola lectione gloriabantur. Deinde ne nimio studio glorie suspitionē inuiteret: et ut dicere putaret̄: ut sibi auctem ꝓpriare (et nr̄ ioānis et pris testimoniū/ et opera sua meminerat: et oia conat̄ est: ut eos alliceret ꝙd credendū) ne mg̃ credibilem multis suspitiōe mouteret: subdit

omelia 9ª

9.

clarıtatē ab hoibus nō acripio. hoc est nō ego humana gloria. sol
n' a lucerna lucē nō acripit. Quia igit̄ grā hoc diāt: ut salui sitis,
ut supius mquit. Significauit trī et hic etiā: cū dixit ut uita habe
atis. Affert aut et aliā causam. Sed cognoui uos quia dilectionē dei
nō habetis in uobis. Cum tāq̄ dei amatores iudei christū perse que
rentur: q̄ se equalē deo faceret: sciret q̄ nō esse crediturōs: nequis q̄
cōtaretur: cur id diceret: ut uos reprehendā mgt: q̄nō pietate i deū
me psequimini. Nā si ipse et operibus et scripturis mhi phibet testi
moniū: quēadmodū aī hac me deo cōtrariū arbitrati expulistis:
ita ex quo uobis ueritatē ondi: recipere deberetis: si deū diligeretis.
Sed nō diligitis. propterea hoc locuty sum: ut remere uos elatos ostē
dam: et iudiā obtegere. Qđ etiā ex sequētibus cōfirmat. Ego n' uem
mquit in noīe patris mei: et nō acrepistis me. Si alius uenerit in
noīe suo illū acripietis. Animaduerte ut omnibus mlonis propt̄ hoc
se missum: et a patre acrepisse iudiciū: et nl posse a seipo facere
profitet̄. ut omem tolleret mcredulitatis excusationē: Sed quēa
m noīe pris uenturū dixit: Antichristū et p̄fidiā eorū sime cōtra
dictione demostrat. Nam si tāq̄ dei amatores me persequimini:
longe magis antichristum p̄sequi oportuerit. Ille n' m se missum
a p̄re/neq̄ eius uoluntate uenire dicet: sed omēz sibi potestatem
uendicabit: se oim deū profitebit̄: ut paulus mquit. in oībus di Ad thimo.
cētem se deum/aut qđ' colit̄ ondente scripm deū ee hoc e qđ̄ prio
noīe venerit. Ego aut me i noīe patris mei uenire profiteor.
Satis id mdicare poterat: q̄ deū nō amaret: cū ab ipso missum nō
recipere. Verū ex antichristo etiā eorū iprudētia coarguit. Cum
n' qui se a deo missum p̄dicat: nō recipitis: cōletis aut: qui se deum
nescire gloriābitur: perspicuū erat q̄ iudia et se maximum deorū
esse gloriābitur: perspicuū erat q̄ iudia ipm persequebantur. Ido
duas affert sermonis sui causas et prius utiliorē: ut salui sitis/et
uita habeatis: et licet nō essent audituri: grauiorē tamē ponit:
ut assolet. Et quidē paulus de antichristo disputans prophetauit: q̄
mittet illis deus operationē erroris: ut credat mendacio: ut iudice
tur omes: qui nō crediderūt ueritati/sed cōsenserūt iniquitati.
Christus aut nō dixit uenturū: sed si uenerit ut remissius audito
res offenderet. Nā propt̄ summā eorū p̄fidiā antichristi aduentū
tacuit. paulus aut intelligetibus apte eū manifestauit. Qđ illos

mẽcusabiles facit. Deinde mecredulitans causam hñs uerbis exeq̃.
Quo potestis uos credere qui gloriã mutuã accipitis: et gl'az q̃ a solo
deo est: nõ queritis? hic uetꝰ ostendit: nullã eos diuinorũ rõsidẽ
rationẽ habere: sed eorũ ptextu proprii affectũ obtegere: tm autem
a quereda dei gloria abesse: ut humanã potius/ q̃ diuinã optarent.
Qua ergo ratione tm odiũ pro dei gl'a susciperet: quã adeo rõtẽne
bant: ut etiã humanã preponerent. Cum itaq; simulatꝰ eorũ
in deum dilectionẽ arguisset: et ex hñs: que me faceret: et que i anteri-
tum essent facturi: ostendisset q̃ nulla uenia dignos uetꝰ ojoysen:
qui eos accusat: in medũ adducit/ Nolite putare quia ego accusa-
turus sum uos apud patrẽ. Est qui accusat uos ojoyses: in quo uos
speratis. Si enim crederetis moysi: credideretis forsitan et mihi. De
me enim ille scripsit: si autem illis non creditis: quo meis credetis ver-
bis: hoc est ante me ille uos uestri in me animi reprehendit. ojo-
ysi enim magis creditis q̃ mihi. Ecce quo omẽm eis aufert excusa-
tionẽ. Deum uos diligere profitebamini me psequendo. Quod q̃ eig
odio hoc facit? Dicebatis me sabbatũ soluere/ legem transgredi.
purgaui ualitudinã. Contra me hec audere asserebatis: ut moysi cre
deretis. Demonstrauit hoc uos pacto magis legi ojoysi contraditere.
Tantũ enim abest: ut ojoysi legi repugnẽ: ut nemo alius eque uos accu
saturus sit: q̃ ipse qui legẽ condidit. Virgil̃ de scripturis inquit: in
quibus putatis uitã eternã habere: ita et de ojoyse: in quo uos spatis:
ubiq; ipsorũ armis eos confodiens. Et unde constat ojoysen accusatu-
rũ: ut te iactare non credamus? Quod tibi crimẽ ojoyses. Sabbatũ soluisti:
quille obseruãdũ mandauit. Quo nos accusatur gest? Quo uteris ar-
gumẽto: q̃ni aliũ suo ipsius nomine uenturum simus credituri. Ad
hec nullum adducis testimoniũ. Atqui omnia hec ex superioribus
cõfirmatur. Quom enim se a deo uenisse ab opibus a joãnis et patris
testimonio asseuerat: cõstat ojoysen eos accusaturũ. Quid ille igit?
Si quis uenerit signa faciens/ et ad deũ adducens/ et futura uere p̃-
dicens: ei promptissimo aio parere oportet. Christus omnia hec
fecit. Signa uerissima opatus est. Ad deũ omes traxit: et que p̃-
dixit: rerũ euentu cõfirmata sunt. Q̃ aũt ob christi odiũ aliũ sus-
cepturi sit: inde perspicuũ est: q̃m qui diuina uoluntate uenientẽ
fugat: cõtrariũ recipiũt. Neq; id tibi admirationi sit: q̃ moysi addu-
cat testimoniũ: cũ ab hoie se testimoniũ nõ accipere dixerit. Non enim

ad ojoysen sed ad diuina eos scriptura relegat. Veru tu scripturismmo
moueretur: se ad ipsum refert legis latore: qui eos accusat: et expres
suis metu tentiens/singula eoru uerba coarguit. Considera quelo. Do
rebant q dilectioms mi deu gra christum psequebantur: ondit gra
ium qdm. Dicebant: q ojoysen defenderent: ondit. q oppugnant:
et quia ei no credut: id facut. na si legis assertores essent: oportebat:
ut qui lege impleret: probaret. Si deu diligebant: ei credere: qui
ad deu eos traheret. Sy ojopsi credebant: que ojoyses pdixerat: ado
rare. Q si illi: qui ante me fuit fides no adhibetur: minime mi
ru si me ab eo ia pride pnuciatu expelluris. Queadmodu ergo:
qui se joane admirari arbitrabant: eos potius detemnere ex ijs
que in ipm facerent: demostrauit: unde et i ojopse usu eis uenire
ostendit. et semper in eoru caput oia que pro se addue opmabat:
retorquet. Tantu n. absumq̃uit: ut a lege iudaica uos abducam:
ut ipm legis latore contra uos testem adducā. Dicit q scripturas
de ipo testari: ubi aut nudu app aperuit: ut maiore eis formi
dine ituiteret: et ad uestigadu/interrogadu q excitaret. na si no
rogatus dixisset: facile detepuissent. Hoc aut pacto eos rogare et dis
cere oportebat: si attetione pstabant. Ideo no in demostratombus
tm sed in mms/et mims uehemens e: ut uel hoc salte pacto metu
trahat ad credendu. Illi aut tacent. Talis n. malitia est. Quicquid di
cat fiatue: no exurgit: sed propru seruat uenenu. Sed omis rb aio
eicienda est: ner illi inectendus dolus. Ad pauos n. prauas ui
as deus mittit. et spus scs sapie/fugiet dolu: et discedet a roib9 im
pudetiu. Nihil n. ita stultos hoies facit q malitia. fraudulentus n.
perfid9/ingrat9 (hec naq malitie spes sunt) ciu no ledente ledit:
ciu nectit dolos: ciu bn fitoru obliuiscit: no ne sume pre se fert
stultitie indiciu: nihil sapienores reddit/q uirt9/et n. gratos/be
nignos/mites/humanos/maluetos/lenes ceis uirtutibus pditos
efficit. Quid ita affectis prudetius. fons/mater/radix sapie uirt9
no secus ac malitia omis ex stultitia orit. Siquide superbus/et ira
cundus: qm sapietia caret: ijs affectib9 absumit. Ideo inquit pphia.
Non est sanitas i carne mea a facie insipietie mee: ut oe peccatum
e stultitia ortu habere demostret. na qui uirtuti studet: q deu timz:
is sapientissim9 est initiu inquit sapie timor dm. Q si ita est: malus:
qui dei timore no habet: sine dubio no est sapiens. Qui hac uera tacet

sapiena: stultissimꝰ est. Atqui multi malos admirant: qet iuria facere
et offendere possint: nō intelligentes eos maxime miseros existimādos:
qui in alios se ledere arbitretur: m se ensem stringūt: q̄d ultiē ē demē
tie: ut serpīm ledendo: quis nō cognoscat: sed sibi aliū ledere uideatur.
Quod paulus lentes mquit. Quare nō potiꝰ iuria acripitis: Quare
nō magis fraudē patimīm: nō acripere iuria: i nō iferendo est:
sicut nō pati malū i nō faciēdo male. q̄uis mīti ambigāt: ner sapi
entia ampletti uelit. her cōsiderates dilectissimi nō qui acripiūt
sed qui iferūt iniuria: eos miseros ducamꝰ deploremꝰq̄: cū ipsi
maxime acripiat/ et cū deo bellū gerat: cū oīm gt̄ se ora aperiant:
cū m hoc seculo mala laboret fama: et in futuro perpetuū sibi pa
rent supplitiū. Qui aut acripiūt. et magno āio oīa pferūt: deū propi
cium habeant. omēs et cōmisereant/ omēs laudet/ omēs benigne
suscipiat: ppli q̄ i hac uita magistrū sapiē exēplū prebeant/ et i futo
gloria expectent sempiterna: quā utinā omēs cōsequamur: gra
et benignitate dīm nrī Jesu christi: cū quo patri gloria simul et
spiritui sancto in secula

Capitu 6ū

Post abiit iesus trans mare Galilee: qd est tiberiadis et seque
batur eū multitudo magna: quia uidebāt signa: que faciebāt
super īs: qui infirmabāt. Subiit gō i mōte Jesus: et ibi sedebat
cū discipulis suis. nolimꝰ dilectissimi prauos/ et maledicos homēs
psequi et sectari: sed eos et eorū malitia tolerem: cū nihil ab his
iurꝰ nrā offendat: nl detriati accipiat: ita n oms eorū ipetꝰ frā
git: et quēadmoꝺ sagitte in durū aliquod signū immisse magno ipe
tu huc illuc dispergūtur: mollius uō asserute figūt: et desinūt: ita
maledicos/ et feros repugnando magis exasperamꝰ: cedendo mti
gamus facile: et eorū mollimꝰ ifamia. Jdcirco christus: cū audisset
pharisei ipsum plēs q̄ Joānes discipulos habere/ et baptizare Abiit i
Galileā: ut eorū inuidia et furore: que ex se audito ortū credibile erat:
extingueret. nō tm eūde lotū: que antea pcit. nō n i Iudea Galilee:
sed trans mare cōcessit: sequebat aut eū multitudo magna: quia uide
bant signa: que faciebat. Quena? cur nō eniat. Qm hic euāgelista
plīmū in christi sermonibꝰ/ et doctrina uersat. Considera i toto āno:
et n nūc i festo pasche nō aliud q̄ paralitici et filij reguli nobis.

signū exposuit. Neq; n' oīa narrauit: nec potuisset: sed ex miīs et magnis
pauca. Sequebat' eū mīltitudo magna: quia uidebant signa: q̄ faciebat:
non philozophicis admodū subtilitatibus utit'. Ad tata n' doctrīna ma-
gis signis adducebantur: et rudiores maxime. Signa mquit nō fidelibꝫ
sed mcredulis. Sed nō huiuī apd' oīatheū populus: Verū stupebat omēs
doctrīna eius: quia docebat eos tāq; potestē hns. Quid aut mōtē subiit:
et ibi sedebat cū discipulis: propter futurū signū. Q; aut soli cū ipō dis-
cipuli' ascenderūt: multitudīs nō sequētis desidia coarguit: Adhor
etiā nos admoneat a ptur bationibus / et tumīltū discedendū. Idoneus
siquidē ad phiam locus solitudo. Aliqn christus solus mōtē ascendit
et orat: ut ostendat: qui deo mult fruī: eū oīi cura et solicitudine
uacare et quietū locū querere oportē. Erat aut proxīmū pascha dies
festus iudeorū. Qua nā grā omnibus ad solemnitatē hierosolimā pro-
perātibus ipe i galileā et m capharnaū nō mō abiit: sed et ducit
discipulos: Vt paulatī lege soluat: et cū iudeorū malitia occasionē
acceperit. Cum sublenasset go oculos. et uidit: quia multitudo mg-
na uenit ad eū. Non abre cū discipulis sedere ostendit: sed aliquid di
ligētius / et magna oīz attentione disserere. Ex quo Jesu studiū / et hu-
mīlitatē m discipulos uideri licet. Sedebant itenctis m mgrm oculis.
Inde cū sublenasset iesus oculos: et uidit. multitudīē uemētē: Alii
euangeliste dicūt discipulos obsecrasse Jesum: ne ieiunos dimitteret:
Joānes aut Jesum philippū rogasse. Vtrūq; mihi uerū uidr alio et
alio tpre. Illud q̄ hoc antiquius. Sed quāobre philippū mīrogat: No-
mīnat rat qui discipuli magis doctrīna mdigerēt. hic est: qui postmodū
mquit ostende nobis patrē et sufficit nobis. propterea eū rogauit ut
magis appareret miraculū: et coacto cōfiteri penuriā melius in-
telligeretur miraculi magnitudo: q̄ si simpliciter id fecisset. Aut ergo.
Vnde emem̄g panes: ut mducet hi. Sic et i ueri testamēto nō prius
signū fecit deus: q̄ ois eē mīrogaret. Quid ē hoc q̄ tenes i manu
tua? nā cū admirabile aliquid / et repetitū priorū nō nūq; oblīuione
facere soleat: primū eū propria cōfessione alligare uoluit: ut nullo
stupore oblīuisci ia possit. Vult pterea cōparatione signi magnitudi-
nem mtelligi. Ducentorū denariorū panes mquit: nō sufficiūt his:
ut unusquisq; modicū quid accipiat. hoc aut dicebat tentans eū. ipse
n' sciebat: quid esset facturus. Quid significat tentans eū? Nunquid
esset facturus responsurus: ignorabat: minime. Quid igit? Ex ueteri

testamento licet mtelligi: ubi mquit. Que postꝯ gesta sunt: temptauit
deus Abām. Ille rndit adsum. Ait illi tolle filiū tuū unigenitū: quem
diligis ysaac. Non dixit hoc ut an pareret. experiret: cū oīa deus
uideat: priusꝯ fiant. sed hois more ut rūqz dictum est. Sicut n. tum
dicit: Scrutat corda hoīuz: nō ignorationis est sed certissime cognī-
tionis: ita teptauit. nl aliud ꝯ certā frientiā significat: uel q probā
tionē ipm fecit. Vt ergo Abām ita et philippū mirogando admonet:
ut mirāculū diligentius cōsideret. Ideo euāgelista: negd his uerbis ab
surdū de christo suspicareris: et tm magnū prolabereris errore. Ipse
mquit sciebat quid esset facturus. Vt igit hoc mi loco euāgelista dili
genter hoc notat: ne decipiamur. Ista cū mquit. propterea magis
querebat eū iudei mterficere: quia nō solū soluebat sabbatū: sed pa-
trē suū dicebat deū: equalem se faciēs deo: nisi ea esset christi o-
peribus cōfirmata fīa: ea quoq correxisset suspitionē. Nā si mi je-
su uerbis timet euāgelista: negd ppera suspicemur. mlto magis
maiorū sermonibus: si nō uerū id eos opmari intelligēt. Sed nl dix
it. Norat n. eā "christi" fuisse fīaz: q esset equalis deo. nec eos ppe-
rā opmatos. Cum igit mirogasset philippū: dixit andreas frater
ei⁹ simonis. Est puer unus hic: qui habet q̄nq panes hordeaceos/ et
duos pisces. Sed hec qd sunt mī tantos? prudentior ex philippo
andreas. Non tamē penitus rem intellexit. puta aut eū adductū
prophetarū mīraculis: ut hellusset ex pamby. pretexuit go andreas phi-
lippū: nō tamē in ipm tacitume euasit. hic delitijs dedit intelligat:
qd magni illi uiri/ et admirabiles comederis: q̄ uilis et modica eo-
rū mensa fuerit. pntiamur eorū i ombꝯ abstinētia. Cum dixis-
set habet quinq panes hordeaceos: subdidit sed qd hec mī tantos?
putabat n. ex paucioribꝯ pauciora/ ex plebꝯ pta facturū mīraculoz
auctore. in quo detipiebatur. Similit n. et ex plebus/ et paucioribꝯ
panes multiplicare poterat: neqz n. subiecta materia indiget deus.
Sed ne creata ab ipiꝯ sapiētia aliena uideret: ut seruti homīes ora-
tionis opiōe infecti ualiumati sunt: ipa uilis est creata i mīracu
lorū subiectū. et cū ambo discipuli nl sperarēt: signū ostendit.
Ista prius re difficultate cōfessa: maius lucrū cōsequit. Diuina n.
demōstrabat potētia. et cū signū supiori tpre a prophetis factum.
licet nō eode mō facturꝯ/ et gras prius acturꝯ esset: ne stulte eius im
becillitate opmaret: Considera quo nā pacto ex ombꝯ mētes erigit:

ei subdita esse: ut paulo post testat. Voras ea que non sunt tanq̃ ea q̃ sunt

et differenā demonstrat. Siquide nōdū iussis pambus: ut intelligas: q̃ nō sunt: sicut ea que sunt: tanq̃ paratis epulis precepit illos statim discūbe: ut hinc discipulorū animos excitaret. Cum n. ex sermone illo lucrati essent: cōtinuo paruerūt. Neq; pturbati sunt dicētes: Quid hoc est? Quid iubes discumbere? nihil est paratum. sed ante miraculū credere coeperunt: et qui paulo ante adeo diffidebant: ut unde emerēt panes: nesciret: ita fidenter discūbere turbā fecerūt. Sed quid tandem / cū sanaturus esset paraliticū / cū suscitaturus mortuū / cū maris sedaturus tempestatem: nō agit gratias? hic agit. Vt ostendat ante cibū grās deo agendas. Accedit ad hoc q̃ minoribus maxime gratias agit: ut nō indigentiam intelligas. Nā si indiguisset: longe magis id in maioribus fecisset: que si aucte et uirtute propria opabat: et illa opari cōstat. preterea et multitudo magna aderat: quā persuaderi oportebat. diuina id fieri uoluntate. Quāobrē. cū solus facit signa: nil eiusmodi dicit. plūs autem multitudine ne deo et patri aduersari putaret: grās agendo / omnē pemtq̃ aufert suspitionē. et dedit discūbentibus et impleti sunt. Ecce mr dñm / et seruū dri. Illi n. ad mensurā habentes gratiā dimēsa faciebant mīracula. Deus aut absoluta potēte p quā abunde operatur. et supauerūt mquit fragmēta: que nō fuerūt supflua. Sed ideo factum: ne imaginatio queda existimaret: et ut circo ex subiecta quoq; matia opatus est. Sed qua nā gratia nō dedit turbe ut ferret / sed discipulis? Quos magis eruditi uolebat: qui toti orbis magri erat futuri. ostitudo em parū emolumēti e miraculis erat cōsecutura. Quoq; namq; oblati sut: et petūt aliud signū. Discipuli plūma cōsecuti sut utilitate. Erat aut et hoc nō parū ad iude damnationē: qui cophinū portabat. Sed q̃ eorū eruditionis grā id fecerit: et i sequētibus i memoriā hns uerbis reducens significat. Nō dū satis q̃ cophinos accepistis. et q̃ equali nūo discipulis fuerūt cophini fragmētorū. Alias id cum non amplius admonendi essēt: non ex cophini / sed septē sporte superauerunt. Ego aut non panis modo copiā / et multiplicationem admiror: sed q̃ tm: que ex sportule caperet: fragmēta supfuerit. q̃ putauerit: q̃ tu essent cōsumpturi. Tantū em supesse uoluit. Qd profecto ineffabilis potentie est. confirmarūt igit fragmēta miraculū utrūq; mdicentia: neq; imaginatione esse: et ex illis: que comederat superesse. pristinum relige nulle supfuerūt. Sed post resurrectionē nō amplius ex subiecta materia. Quāobrē. ut intelligas nūc materia usum non propt necessi-

fratem: nō q̃ ea

· xxiii ·

ſuratem: nō ꝙ ea pro fundamēto mdigeret: ſed ut hereticis ſilentium
ꝓponeret. Turbe aūt dicebant. Quia hic eſt uere prophā. o gule more
dibile auditate. o quora his miracula et quide mūa opat9 eſt ieſus:
neq3 hor unq3 cōfeſſi ſunt: mſi nūc exaturati. Vnde colligat: ꝙ prophetā
aliquē exmiū expectabant. Et nulli dicebant: tu es prophā. et hi
hic eſt prophā qui uenturus eſt i mundum. Ieſus aūt eū cognouiſſet:
quia uenturi erat: ut raperent eū: et facerēt regem: ſeceſſit uel9
in montem ipſe ſolus. proh quata gule uis: ꝙ mutabilis ſua. Jam nō
amplius calūniat3: neq3 ſabbati trāſgreſſionē curat: neq3 dei zelo
mouetur. Omes has curas pleno uentre abiecerūt: prophā erat
Regem uolebant. Christus aūt fugit. Quid tadem? Vt humanarum
dignitatum contemptus nos admoneret: ut oſtenderet nullis ſecu
laribus rebus mdigere. Qui n nulla elegerat: mauit domū patrā
uictum uestimeta: qd terrena appeteret. Celeſtia illuſtria erant
et magna. Angeli ſtelle pater er ſpūs teſtimū te phibentes: pro
pſe ipm iampridē adnūciantes. Terrena oma ei nulla erat: ut
hoc pacto clarius eius poteſtas appareret. Seceſſit igit i montē eru
diturus nos: ut ſecularia cōtemneremq. Neq3 hmq3 uite claritudine
admiraremur: ſed cōtemptis his ombus futura optaremq3 cōple
ctteremur amaremq3. Qui n humana admirat3: nulli erit i celis
admiratoni. Quo circa inquit pilato. Regnū meū nō ē de hoc
mūdo: ne uideretur humano metu et uiribq3 ad pſuasionē abuti.
Quare inquit prophā. Ecce Rex tuus uenit manſuetus et ſedens
ſup3 azinā. Regnū ſuū nō hmq3 ſeculi ſed celi dicit. propter inquit.
Etiam ab hoibus nō accipio. Aſſueſcamq3 igit3 dilectiſſimi huius
ſeculi honore cōtenē. Neq3 eū deſideremq3. honorati ſumq3 honore
maxio: cui hic cōparatq3 infamia nuge ignominia eſt: ſicut mū
di diuitie ſuperbis illis collate pauptas: et uita hec ſine uita illa
mors eſt: Dimittite inquit mortuos hāc igit3 gloriā accipere nō
mus: quā: qui exhibent umbre ſunt et ſomniū et longe ipā gla
uiores. Gloria inquit hominis tanq3 flos foeni. Quid flore foeni
corruptibilius. Sed eſto ſit diuturna. Quid animē cōferret? Nihil
ſane. Verū maiore in modū officit. Quippe que ſeruos efficiat et qde
emptis uiliores. ſeruos nō iuſtū addictos domino ſed duobus tribus
inuūs: quib9 diuiſa ipis paret. Quāto melior libertatis conditio
eſt ꝙ ſeruitutis: dei ſeruitū ab hoūz ſeruitio libereq3. At ſi omino

gloria queris : immortale auctupare que longe utilior ẽ et magis expetenda. Seruli hoies dãno tuo sua querũt utilitate. christus cõt centuplũ reddit q̃ dederis : et tandẽ uita etna elargit. Quid ergo statius : q̃d expetibilius in terra an in celo hoibꝫ an deo admirabilem apparere ? danu an lucru cõsequi ? Ad una die / an ad sempiterna secula coronari. Da indigenti nõ histriõi : ne tu tuus pereuntis et anima illius pdas. Tu n. stulta ambitione pditionis eius causa es. Si quidem qui se in orchestra exercent : si arte suam sine lucro futuram scirent : ia pride destitissent. Verũ cũ te plaudente / accurrentem / multa largientem uideat : etiã si artis pigeret : lucri cupiditate adducuntur. Si sciret nemine laudaturu : nõ amplius irritos labores subirent. Verũ cũ omnibus se admiratiõi esse intelligat : multitudinis laude allicitur. Abstineamꝰ igit dilectissimi his impensis : que nullam afferut utilitate. Distamꝰ in quibus / et qn cõsumẽ oporteat : ne uermꝰ deũ ad ira prouocemꝰ : et cõgregando unde nõ licet : et dispergendo in que nõ licet. Qua n. in te ira / qua uindicta indignus fueris : cũ in meretrice eroges / mendicũ expellas. Nam etiã si uilis labo ris mercede solueres : nõne crimini tibi attribuẽdũ esset : mercedem sceleri / et pro merita poena honore impendere ? Cum spoliatis or phanis / et uiduis impiorũ luxuria foues : cõsidera qui ignis / qs tibi supplitiu maneat. Audi paulu. nõ tm hec faciũt : sed laudant facientes. fortasse acruus uos arguimꝰ : q si nõ arguieremꝰ : opum tame supplitia manet / eos : qui nullꝰ emendant. Quid utilitatis : si ad uestram loquerer uoluptatem : cũ pumenda sint scelera. probas saltantem / laudas admiraris : nonne illo peior efficeris ? Siqdẽ eum inopia excusat : cui omnia indenti licere. Tu hac cares excusatione, ille rogatꝰ cur alijs omissis unusꝰ huic se dediderit. nõ negabit turpem et iustam esse. sed multa paruo labore lucrari dicet. Tu rogatus : q̃re luxuriosum / sordidũ / infame admireris : nõ itidẽ potis excusari. sed opus erit : ut deiecto uultu erubescas. q si nobis quã reddas rationẽ nõ habes : quo apud horrendũ illũ tribunal / et iudiciũ inexorabile : ubi cogitationũ uerboꝝ operuꝫ oim reddituri sumꝰ rationẽ : constabimꝰ : quibus oculis iudicẽ intuebimur. Quid dicemꝰ ? Quam causam / quã excusationẽ aptam / aut inepta saltẽ excogitabimus ? Quã inutilis impese ? Quã uoluptatis ? Quã proximoꝝ quos illa arte perdidimꝰ ? Nihil te defendet. pumeris sine dubio et q̃de : q̃d oĩ caret

XLIII

fine: suppliuo. Quod ne amdat: sumo studio cauteamq: ut spe firma
huc migrates sempiterna bona cosequamur grā et benignitate dñi nri
jesu christi. per quē et cū quo patri glā et spūi sancto i secula

Ut autē sero factum est: descenderūt discipuli eius ad mare. et cū ascendissent naue uenerūt ad mare trās mare i capernaū; et tenebre iam facte sunt erant: et nō uenerat ad illos jesus. ora[re] autē magno uento flante exurgebat. non pris tatū discipulis suis jesus: sed et longe absens: eorū studet utilitati. Et n. cū ubiq; affluere / et operari posset: ex contrariis idē efficit. Conteplare igit[ur]. Dimissis discipulis jesus / ascendit in montem. Ut autē sero factū est: descenderūt discipuli eius ad mare: et ad uesperū usq; resu reditū expectarūt. inde ob imensum in eū amorē adhuc ipū querē nō cessant. non dicunt uesper est: tenebre nos coprehendet. Quo ibimq: loca periculosa sunt: periculosum tēpus. Sed magis desiderio naue ascendūt. neq; ab re eū angelista tempq; significauit: ut ex eo uehementissimā eorū dilectionē ostenderet. Quāobrē aut dimisit discipulos jesus: et rursus apparet solus super mare ambulans. Ut eos erudiret: & graue ipsis esset solos relinqui: et maius sui faceret desiderium: nerno et sua demonstraret potentiam. Sicut n. nō omem doctrinā eis cū multitudine cōmunicauit: ita neq; signa: oportuit n. eos aliter initiari: quibus cōmittenda erat cura orbis terrarū: ut aliquid amplius haberet. priuati ergo ipsi transfiguratione i monte. nunc super mare ambulante: multa et miranda post resurrectionē uiderūt: et alia preterea arbitror. Fuerūt aut in capharnaū: nō q eū ibi esse scirent: sed uenire uel illic uel ubi nauigadū opinati. Timuisse aut eos significat euangelista et a tpre: tenebre n. iā facte erāt: et a tempestate: quia mare magno flatu exurgebat: et a loco. Quia longe a terra recesserat: cum remigassent quasi stadia xxv aut xxx. et a re incredibili. Videt n. jesum ambulante super mare: et perturbatis eis dixit. Ego sum nolite timere. Sed qua grā ita apparuit: ut cōponende tempestatis auctore se esse ostenderet. Hoc significat euangelista cū inquit. Voluerūt go accipere eū i naue. et statim fuit nauis ad tra: quia ibant. non n. tutu diutaxat / sed et secundum uentu pstitit. omultitudini aut super mare nō apparuit. nā magis

omelia 93ª

6

signū erat: q̄ eorū imbecillitas pateret: sed neq; discipulis ducatus se tra dendū prebuit. Sed simul et uisus est et euanuit. Quod aūt q̄ apd̄ mathe um signū: alterū fuisse arbitror: qd̄ mltiplicat costat: Sepe n. simlia facit signa nō tm ut admirentur sed tāq̄ noui spectatores: sed firmiter credent. Ego sum nolite timere. Verbo timore pellit: nō ita alias: cū dixit petrus. Si tu es: jube me uenire ad te. Sed ūn tūc nō statim crediderūt: nūc crediderūt: qm tūc tempestas manebat: et agitabat nauē: nūc una cū nocte sedata est. Vel illud prius signū ostendit: cuiq̄ exēplo hāc facilius crediderūt. Quid aūt nauē nō ascendit: ut magis appareret miraculum: et sūa apūs reuelaret diuinitate: ne ne uideret necessitate sed benignitate et grā ad eos uenisse. et permisit tēpestate oriri: ut ab eis inquireretur. Sedauit: ut uirtus et potestas cognosceret. Non ascendit nauē: ut clarius esset miraculū. Altera ar die. Turba que stabat trans mare: uidit quia nauicula alia nō erat ibi: nisi una: et quia nō introisset cū discipulis suis Jesus i nauē: sed soli discipuli eius abissent. Qua de tā tanta in hoc narrando diligētia utit joānes. Vt licet nō tā manifeste admoneat tm turbā mira culū intelligere potuisse. Vidit inquit q̄ una duntaxat nauicula: qua discipuli traierat: et jesum cū discipulis nō fuisse. et abeuntes uenerūt cū in caphernaū. Quid aliud hīc erat existimādū: q̄ p mare pedibq; ꝑuadauerat. Non n. alia naui traiecisse poterat: cū una tame discipulorū appulisset. Verū nl̄ rogauit de tanto miraculo p̄ contati sunt: Quō huc uenisti: sed tm q̄n uenerit rogauit. Nisi q̄ p quio qs uelit intelligi. operep cū aūt hoc in loco cōsiderare instabile multitudinis uolūtatem. Quē n. paulo ān dixerat. hic est uere propheta: qui eū rapere et facere uō rege uolebant: ita refrigerat: et obliti miraculi nō amplius admirabant. Sed q̄rebat arbitror alias tibū accipe. Transierat duce ojose mare rubrū judei. Sed magna dria. Ille tāq̄ seruus supplicando. Jesus propriā et absoluta potestate trānsiuit. Illi austro tūc spirāte paruit aqua: et aridā prebuit transeuntibus. Jesum nl̄ a natura sua motū mare ut dominū admirabilius ptulit. Illud testatū. Ambulas sup mare tāq̄ sup pauimetū. Sive aūt uēturus in caphernaū gētem/ dura et minime psuasibilem/ signū pans opatq̄ est/ nō solū molis/ sed peregrinis admiratibq; ut eorū molliret incredulitatem. Siquidē cū tāta turba tāto feruore et studio cōuenisset: nō ne uel lapis moueri debuisset. Nō tame

XLIIII

moti sunt. ꝓterꝙ tibꝰ querebant. ꝙdeo a ꝓsu reprehenduꝫ. Nos aute
his rogmis ꝯ sensibiliꝫ ꝯ spiritualiꝫ grā munerū/gratias deo
agamꝰ. Sic ꝛ ipe uult: et propt̄ her illa dat. ꝙmpfectiores sensibꝫ
bus allicit: et ꝑmonet: ꝯ his admoꝺ adhuc mhient. Quibꝰ acceptis
ꝯ altius erigi negligunt grauiter actusantur. Nā et paralitico illꝺ
ꝑmū dare uoluit: sed nō passi sunt. Siquide ꝯ diceret: remittuntur
tibi pcta tua: blasphemā taliꝫpmabant̄. ꝙde nos sentire nolimus.
Spiritaliū nobis potior rō fit. Nā si spiritalia assequim̄: amissis
corporeis nllū patimur detrimetū. Sme illis aūt: que nobis reliqua
spes est: quod solariū. Quocirca spiritalia nobis a deo petenda
et optāda sunt. Hec nos postulāda docuit. et si recusemus. ꝙ ea
quā nobis oroem ministrauit/ nl' ad carnē omā ad spm ꝑtinetia
uidemus. et siquide ni ea sensibile est: id quoda modo fit spiritale.
Nā si nl' amplꝰ querimꝰ: ꝙꝑ panē ꝯsubstāciale. hoc est quotidianū:
spiritalis animi et sapiētis est. ꝙ priora aūt scilicet̄ nomē tuū ꝙ adue
niat regnū tuū fiat uoluntas tua sicut ī celo et ī terra: omā ad
spm referūtur: et post illā ptīcula panē nostrū quotidianū da
nobis hodie: rursus ad spm redit. Dimitte mquit nobis debita nra:
sicut et nos dimittimꝰ debitoribus nrīs. Non principatū ꝙ nō diui
tias/ nō gloriā nō potētiā ꝙ sed animē tātū utilitate postulanda nō
terrena sed celestia petenda mādauit. Nā si secularibꝰ abstinē
iubemur que miseria/ que amētia est ea a dnō postulare: que ha
bita/ abꝝiciēda: desiderare: ꝫ quibꝰ nulla omnō curā adhibenda
precipit. ꝙ inulta petimꝰ: ideo nihil proficimꝰ. et quo ꝫ quis mali ī
iusti raptores auari durescūt: non deus id exhiber. Absit: Sed rapina
et cupiditate diuites efficiūt̄. Cur deus ꝑmittit. Qm ꝑmisit et diui
ti: ut ad maius eū reseruaret supplicīū. Audi' quid ei dicat̄. fili
accepisti bona ī uita tua/ et lazarus similr̄ mala. Nunc autē hic
cōsolatur: tu uō cruciāris. Qđ nos ī delicijs et pcīis seculi lasciui
entes ne subeamꝰ supplicīū: ueras nobis cōparemꝰ diuitias: et ue
rā sapiētiā cōplectamur: ut ꝑmissa bona cōsequam̄. Gra et bemig
nitate dnī nrī jesu christi: cū quo pat̄ gl'a et spū sco in secula

Respondit eis jesus et dixit. Amē amē dico uobis. Queritis me
nō quia uidistis signa/ sed quia manducastis ex panibus: et

saturati estis. Operamini nō cibū qui perit. sed qui ꝓmanet ī uitā etnā.
non semper clemētia utendum est/et leuitate: sed ignauꝫ discipulus/et
ingenio pinguior acrioris magri stimulis ab ignauia excitandus ē.
Que more et hic/et alibi sepenūo dei filius seruauit. Accedētibꝫ n. turbis
et applaudentibus Rabbi. Qn̄ huc uenisti: aut humanā se gloriam
cōtemnē et eorū tātū salutis curā habere ostendat: asperꝫ respōdet:
negꝫ tā hac ḡ eorū animi detegendi gratiā: ut pateret omnibus. Am
mquit ante dico uobis. Queritis me nō quia uidistis signa: sed quia ma
ducastis ex panibus: et saturati estis. o pdestinus coarguit non gule et uen
tris seruos appellauit: nō tot miracula: que negꝫ secuti erāt/negꝫ admira
ti exprobrauit nō ī alia/ḡ paulo ante factū miraculū memmit: qđ
nō admirabant̄: sed quia saturati erāt: sequebatur: ut uterū saturare
tur: et ea grā reuertebant̄. propt̄ea dixerut patres nri cōmederunt
mana in deserto. qđ eos corporeo cibo mhiare mdicabat/ rem sane max
me reprehendenda. Jesus aut nō reprehensioni tm̄ ī morat̄ur: sed doctri
ne tribuit. operamini mquit nō cibū qui perit: sed qui ꝓmanet ī uitā
eternā: quā filius hois dat uobis. hunc. n. pater signauit deus. hoc est.
nolite corporis cibū curare/sed spūs. Nō nulli aut ignauie/et desidie
diti his uerbis abiuerunt̄. Ar si xp̄us. laborū opa tolleret. Quibus nūc
respondendū est. Tota. n. ut sic dicā christiana ca[lumniat]or religionem:
ut sua socordia teneatur tueant̄. Sed audiat paulum. Recordamini dīdi
centis beatius est dare ḡ accipere. At qui un̄ pot dare: qui nō habet. Quid
ergo mquit Jesus. Solicita es et turbaris erga plūma. porro unū est
necessariū. Maria optimā ptē elegit. et ītm nolite curare de crastino. hec ōia
soluēda sunt: nō solum ut pigros exacuemus: sed ne pugnare uideatur
diuina scriptura. Et ar. alibi mquit paulus. Rogamꝫ aut uos fratres:
ut abūdetis magis: et opam detis: ut quieti sitis: et ut nestrū negociū
agatis: et operemī manibus uris: sicut p̄cepimꝫ uobis ut honeste ambu
letis ad eos qui foris sunt: et ītm Qui furabat̄ ia nō furet̄: magis aut
laboret opando manibꝫ suis: qđ bonū est: ut habeat: un̄ tribuat necessi
tatē patienti. hic paulus nō simplr opari p̄cipit: sed ita ut mdigeti
subueniat. et alibi et necessitatibus meis/et eorū: qui mecū sunt: mi
nistrant manus ipe. et ad cōrithēos. Que ē ergo merces mea: ut euan
gelīū p̄dicans sine sūptu ponā euāgelīū. et ī ciuitatē illā uemens ma
sit apud aquilā/et p̄scillam: et operabatur. erāt n. scenefactorie artis.
her omnia quātū ad uerba pugnare maxīe uident̄. Sunt igr exponēda.

Sed quid dicemꝰ: nō curāe euangelista/ et nō opari mtelligendum est: ne toto animo secularibus rebus mhiemꝰ: neꝙ de quete crastina tāꝙ supuacua rogitemꝰ. Non licet aliqua huiōi cura opante ꝓturbari. neꝙ n· ide est cura et opatio. Neꝙ ut operi cōfidat quispiā: opet⁹: sed ut cōmunet mdigenti. Qđ aūt ad ojarthā locutus est jesus: nō īm opandi reprehentionē dixit: sed qꝓ tepus cōsiderādū sit et dist⁹buēdū: ne audiendi uerbi dei occasio in carnaliū rerū cura cōsumatur. nō ergo desidiā laudat jesus: sed ad audiēdum allicit. Vem mquit: ut nos necessaria doceā: tu aūt cuncta prādiū occuparis. Varijs arborū generibus me uis accipere. Aliū tibū para. Sermombꝰ meis attende. Sororis desideriū imitare. Neꝙ coarguebat jesus hospitalitatē. Absit: sed doctīne tpre alijs nō esse uacandū negocijs admonebat. Illa aūte ꝓcula opamini nō tibū: qui perit non mdesidia uitiēdū sīgnificat (hic n· cibus est: qui maxīe perit. Siquidē oīs malitie fomes est desidia) sed opandū/ et erogandū mdigētibus: qui cibus mīmme perit. Qui pigritie deditꝰ uentri uiuit: z delicijs uacat: ijs cibū opatur: ꝙ perit. Qui nō ex labore suo christū nutrit: potū dat ueshit: quis adeo fatuus caret: ut eū cibū pereūtem dicat opari: per quē et celeste regnū/ et illꝰ bona nobis promittūtur. hic cibus perpetuus est. At iudei cū nullā fidei rationē haberēt: cū mhil cogitarent: unde et qua uirtute ille cibus uemisset: sed tm nī opando saīetatē quererēt: merito huiōi: qui perit cibū appellauit. panē uos mquit ut mde ꝓmanentem cibū quereretis: quo nutriret⁹ aīmus: uos terreno attenditis. Ideo huic uobis uidem dare nolo: qui ⁊ caduca et fluxa uita) sed qui sempīnā prebeat: qui nō corpus sed aīmā pascat. Sed cū magnifice de se loquꝰ esset daturū se cibū postulando ne iterū calūmandi illis materiā preberet: ut sibi fidē faceret: in patre id refert. Ita cū dixisset: quē filius hoīs uobis dabit: subdidit: huic n· pater signauit deus. propterea mīsit: qui huic uobis cibū ferret. Quod et aliter pōt īterpretari. Alibi mquit christus. Qui audit hoc me signauit: ꝙ deus uerax est. hoc mamfeste ostendit. Qđ mihi signficatione et m hoc loco habē uidet⁹: her ꝓcula signauit pater/ hoc est ostendit: et suo reuelauit testimonio. Et n· ipe se ostendit: et uideos affatus pris ī mediū protulit testimoū. Ea igit⁹ dilectissimi dnī postulemꝰ/ ea oremꝰ: que iure nobis nequeat ab eo negari. secularia n· et si cōtigerit: mīme noxia sunt. Si uō ditabmur: hic tm delicijs fruemur. Si pau

peres ermg: mhil officiet. Siquidē neq; que aut optanda in hac uita: aut molesta uident ad uoluptatē. aut tristitiā uim ullā habere debēt: sed utraq; cōtenenda. Diffluūt n q̄ celerrime. Quare ne appellantur a deo. altera lata et facilis altera angusta et aspera. Utraq; uita nmor talis futura et supplicij et glorie. Ad altera fugiēda altera assequēda: summā adhibeamq; diligētiā. Que nā secularium quesō uoluptatū uanitas hodie sunt. cras elabunt. hodie flos pulcherrimq. cras aridq; puluis. hodie ignis ardens. Cras cinis extinctus. Spiritalia aut ppetuo clara floridaq; et in dies splēdidiora pmanent. Nūq̄ ille cessant diuitie. nūq̄ trāsferuntur. nūq̄ desinūt. nūq̄ solicitudinē inuidiā calumnias afferūt. nō pdūt corpus: nō corrūpunt aiaq; que oīa in his repiūt diuitiis. Gloria illa nō i superbie stultitiā tollit. nō timet. nūq̄ cessat. nūq̄ fit obscurior. In celo uoluptas et delitie sempitne immortales: nullo fine nullo termino cōprehendende. has desiderio prosequamur. pntia omnia pre futuris beatitudinis spe ut ridicula etiā i regū aulas et familiaritatē actiti cōtemamq;. Quibq; licet nl beatiq; uideatur: puta in et ulia et nullig momēti ducūt: qui celestia animo cōsequūtur cōplectūtur. Quicqd fine habet nō admodū prosum est. Quicquid cessat: et hodie est cras desinit: etiā maximū: q̄ ullissimū est existimādum. Non igit quē fugiūt et elabūt: sed q̄ pmanet: et nūq̄ mutant bona prosequamur: ut omēs ea cōsequi mereamur. Grā et benignitate dm nrī Jesu xpi: cū quo patri g̃a simul et spū sancto i secula

Dixerūt ergo ad eū Quid faciemq; ut operemur opa dei. / omelia 45ª
Respodit ihesus et dixit eis: hoc est opus dei ut credatis in eum: quē misit ille. Dixerūt ergo ei. Quod g̃o tu facis sig
nū: ut uideamq; et credamq; tibi. Quid operaris. Nichil gula primoq;
nichil ignominiosius est. hec obtusum et crassum ingenium / hec carna
lem aiam reddit. hec cernat intellectum: nec limit ut quicq̄ pspiciat.
Quod ut i judeis usu uenerit: mtuere qso. Cum n gule uiuaret:
cū secularibq; affixi nt spiritale cōtemplarētur: multis eos uerbis
et aculeis impellit multū suadet: neq; tamē exaudiūt. sed adhuc hu
mi iacent. Dixerat em̄ q̄dā me: nō quia uidistis signa: sed q̄ uīa
ducastis ex pambq; et saturati estis. Reprehensione eos pterrūt. Quia

querendo esset abo oñdit. Mā dicēdo addidit pmū. operamini non
ābū qui perit: addidit pmū: sed qui pmanet i uitā etnā: et ad id qđ
eis obstabat: occurrit qa patre missus fit. Quid illi: tangꝫ michil au
dissent. Quid faciemo miquiūt: ut operem opa dei. Quod dicebant
no ut discerent: et faceret: sed ut uteru saturaret: ut exsequentbo appa
ret. Quid ad hec christo? Hoc ē opo dei ut credatis mi eu: que misit ille.
Ad hec illi. Quod signū facis: ut uideamo et credamo patres nri mā
ducauerūt mana in deserto. Nichil iis stultio michil ūlipicius. Cum
signū i mambo haberet: tāꝫ nullū fecerit: rogāt. qđ signū facis. Neqꝫ
meo potāte signū reliquit: sed necessario ei pstribuit: ut nullū aliud
faciāt: qꝫ qđ maioru suoru tpribo factū est. patres nostri māducaue
rūt manna i deserto. hoc exo moueri christū arbitrati: ut ide faceret:
quo carnaliter pascerētur. Sed quidna nullū aliud ex poribo signs.
meminerūt: eu prima tuit teporis in egypto i mari i deserto facta
essent: sed hoc dutaxat: Quia hoc maxie ipulsu uetris desiderabant.
Quid ante qui ppheta eu appellastis: et rege facē uoluistis: post uisū sig
nū ac si michil fecerit migrati: et pfidi facti estis: et signū qritis pa
rasitoru: et famelicoru more loquētes. Nuc uobis mana admiratioi
est. Nō adhuc aia uestra debilitata ē: et aiaduerte rectione. Non dixe
rūt mopses signū fecit: tu quid faris: pturbare eu arbitrati. Sed
adhuc honorifice loquiūt tibi expectatione. Neqꝫ diserūt deo hoc fecit
ne huic equale illo humiliore facere uideretur. Sed mediū quodda
tenuerūt. patres nostri māducauerūt mana in deserto et pfecto
ad hec quide christus dicē potuisset se mago fecisse miraculū: no iuꝝ
ga no pbo idigusse: Sed propa oma fecisse uirtute. Et si manna
memmistis: ecce pane uobis tribui pbui. Verū no erat nuc hoīs
uerbis loco sed unū curabat: ut ad spiritale tibū eos adduceret. et cōside
ra mensam christi prudetiam: quo pacto respondeat. Non mopses
dedit uobis pane de celo: sed pater meo dat uobis panē de celo uerū.
Sed quid no dixit. Nō mopses dedit sed ego: sed pro mopse deū pro ma
na seipm posuit. Cm magna erat auditoru tbecillitas: ut ex sequē
tibus costat. Et ne ita dicendo no tamē cohibuit. Atqui primū cohi
buit dixit. Queritis me no quia uidistis signa. sed quia māducastis ex
panbo: et saturati estis. Non tamē illi repbesi desiterūt. Verū tum
samaritane se aquā da tuā pollicito est: patris no memimit: sed
si scires mquit donū dei: et quis ē qui dicit tibi da mihi bibere: tu for
sitan petisses ab eo: et dedisset tibi aquā uiuā. et utiq. aquā quā ego da

bo et nō refert ad patrē. hoc aute m loco patris memit: ut quāta fuerit samaritane fides / q̄ta uideorū mbecillitas mtelligeres. Nō de celo erat mana. Quō ergo de dicitur celo dicitur. Quēadmodū uolucs celi: et tonuit de celo deus. pane aut smplicit / et nō ueru illū appellat: nō q̄ falsum esset i mana periculū mraculū: sed q̄ figura esset nō ueritas. et cū ꝯspsi memmisset. se illi nō gratulat: neq; se adhuc illi proponit: cū maiore adhuc de illo haberet opmone. Ideo īgens nō moyses dēt nobis: nō se sed patre dedisse testat q̄ est. Cum illi da nob pane hunt. adhuc n sensibile q̄dam suspicabant. adhuc uetre īplere expectabant. Ideo q̄ꝑnū obuia facti sunt. Quid christ⁹ alluens eos paulati mquit. Pams dei est qui descēdit de celo et dat uita mudo: nō uideus tantū / sed uniuerso orbi: neq; simplr cibū / sed alterā quādam uitam / et longe diuersam. Vitā aute dicit: q̄m omes mortui erant, illi hum i tuentes da nobis mquiut hūc pane. Cum aute itelligēt christus: q̄d ꝯsensu p̄cipibile mesam arbitraretur: cōturrerent: cū spiritalem: distrederent. Ego mquit sum pams uite. Qui uenit ad me nō esuriet: et qui credit mme nō sitiet unq̄. Sed dixi uobis: quia et uidistis me: et nō credidistis. hoc et Ioānes supius p̄dixit. Q̄d nouit loquitur: et q̄d uidit: testat. et testimū eius nemo accipit. et ip se iterū. Quod scimus loquimur: et q̄d uidimus testamur: et nō creditis michi. Quod facit portuipas eos: et ostendes nō propterea p̄turbari: neq; gl'iam desiderare: neq; cordis arcana ignorare neq; p̄cia neq; fu ta. Ego sum pams uite. Iam m mysterioru traditione deueturus e: et primū de diuinitate sua sic disputat. Ego sum pams uite. Neq; em de corpore hoc dictum est: de quo citra hmōi mquit: pams: quē ego dabo: caro mea est. sed adhuc de diuinitate. Et n illa propt̄ de ipm uerbū pams e. quēadmodū hic panis propt̄ adueniēte ei spi ritū pams celestis efficitur. hic aute nō utiq; utitur testibus: quēad modū m p̄ori disputatione / habebat em ipsum panū opus i testimū q̄ꝑuis credē dissimularent. Illi ꝯtra dicebat: et arguebat: ideo hoc i loco sua determit sentēcia. Illi nō cū corporis cibū sperarent nō sut p̄turbati quo ad spe deciderut. Neq; tamē tacuit: sed arguit uehemēt. Qui em tū pane comederet: propheta appellabat: et regē facere uolebat hoc i loco īdignati fabri filiū dicūt: et quide uidebāt indig nari: q̄ de celis descendisse diceret. Non tamē her erat ira: sed q̄ cor p9 nō pasceret. Qui uere īdignabant: rogare eos oportebat: quō pams uite esset: quō de celo descendisset. Nūc aute minime hoc rogat

xlv

sed murmurant et phoreos nō pturbasset: mde pspicuū est. Dicē
te em̄ ihesu. pater meus dat nobis panē. Atqui nō dixerat. ego do: sed
pater meus dat. Ea n erat cupiditas ibi: ut mde: ut mde se saturā
ri posse arbitrarentur. Quo dato quomō postmodū scandalizari debebāt:
et maxīe cū patrē dare intelligeret? Quena ergo causa? Cū audirēt
nō aplq edendū: incredulitatis pretextu tenuerūt: q̄ altius loq̄retur.
propterea dixit: et nūdistis me: et nō creditis: cū signa tm̄ scripturaꝝ
testimōia significēt. Ille n̄ sūt inquit. q̄ testimoniū phibet de me: ꝛ
q̄uem i nōie patris mei: et nō accipitis me. Omne qđ dat mihi pater
ad me uenet. et eū qui uenit ad me: nō ei(cie)ā foras. Vide quō oīa
ad hoīm salutē conatur. propt̄ea em̄ hoc addidit: ne curiosus esse:
et frustrā herdicē iudicet. Sed quid hoc significat: Omne qđ dat mihi
pat̄ ad me uenit: et resurgē illud i nouissimo die. Qua grā cōis re
surrectionis: cuiq; et impiis principes sunt: ut pijs credentiū i se
muneris mentionē? Cū nō simplicē resurrectionis/ sed talis me
minit. Nam cū prius dixisset/ nō ei(cie)ā: et nō pdā ex eo: mox sub
didit resurrectione. In resurrectione em̄ alij ei(cie)untur: ut inquit. Tol
lite eū: et mittite i tenebras exteriores: Alij pdūt. Timere iquit ma
gis: qui pōt animā/ et corpus i gehenna pdere: et illud iuxta eūāliū do:
hoc sign̄t. Ibunt em̄ q̄ male egerūt i resurrectionē iudicij: q̄ uō bona
i resurrectionē uitē. hāc hoc i loco resurrectionē ostendit: quē e bono
rū. Sed quid sibi uult ea particula. Omne qđ dat mihi pat̄ ad me uenet.
eorū tangit incredulitatē: oīs q̄ qui sibi nō credit nō se tātū sed patrē
offendit et eius trans(gre)dit uoluntatē. Non tamē tā apte id dicit:
ut semp̄ faciat. Q̄ si hec eius uoluntas ē: et propt̄ea uenit. ut salutē
hoīem faceret: qui nō credit: eum oppugnat. Cum n̄ pat̄ inquit
aliquē dirigit: nichil phibet eū ad me uenire: et alibi. Nemo pōt
uenire ad me: nisi pater traxerit eū et paulus. Ipse tradidit
eos patri. Cum em̄ tradet regnū deo/ et patri. et quēadmodū pr
dando nō se priuat: ita et filius tradendo. Dicitur aūte tradidisse:
q̄ ipsum attestum habuimus. Illa aūte particula per quē. etiā de pa
tre dicitur: ut illic per quē notati estis in ꝛoratione filij eius: et p
uoluntatē patris/ et uerū. beatus es Simon bariona: quia caro et
sanguis nō reuelauit tibi. Qđ significat nō parua rem esse fidem:
sed supno ādigere auxio. Qđ p totū euāgeliū: generose tm̄oda aūe
et inspiratōis diuine esse ꝛotendit. Sed dicet fortasse quispia. Si omē
quod dat pat̄ uenit ad te: et quoscūq; traxerit: et nemo pōt uenire

λ: nō dixerūt roga ut det: sed da nob panē:

ſ Et quō potestis credē q̄ ab hoībus
gl'as accipitis

6

ad te: mſi datū ſit ei deſuper: quibꝫ pat̄ nō dat: ꝙ nullo ⁊mne tenentur.
Verba her mania/et friuola. opus ē em uolūtate nr̄a. Doceri emm
credere uolūtatis ē. hic aūt mchil aliud oſtēdit his uerbis. qđ dat
in pater: ꝙ nō parūm quidđ eſſe ꝛr̄edē neqꝫ hūana cogitatione: ſed
ſupna ꝛdigere reuelatione: et aīa q̄ ea fideliꝫ accipiat. et illud. Qui ue
nit ad me ſ̄ſalug fiet: hoc ē multa adhibebit diligētia. pro hīs enim
uemī: et tarnē et ſeruī formā accepi. Deinde ſubdit. Deſcendi de ce
lo: nō ut faciā uolūtatē meā: ſed uolūtatē eiꝰ: qui miſit me: quid dicis.
Aliā ne tua/alius illiꝰ uolūtas eſt? Ne igiꝫ hoc quiſpia ſuſpicaretur:
addidit. hec ē aūt uoluntas eiꝰ qui miſit me: ut oīs qui uidet filiū:
et credit in eū: habeat uitā eternā. Her nūquid uolūtas tua eſt? et tu a
libi dicis. Ignē uenī mittere ī terrā: et quid uolui niſi ut iā ardeat?
Quod ſi tu hoc uis: cōſtat unā eſſe uolūtatem. et n̄ hoc ī loco. Sicut pat̄
mquit ſuſcitat mortuos/et uiuificat: ſic et filiꝰ quos uult uiuificat.
Que ē uolūtas pātris? ne p̄ dā ex eo quēdꝫ hoc et tu tu uis. Nō eſt igitur
alia et alia uolūtas. et n̄ alibi. Sepe uolui cōgregare filios tuos: et no
luiſtis. Que gō hec ē ſma. hoc ē nō uenī: ut aliud facerē q̄ patris uo
luntatem. Neqꝫ eg̃ aliud ſentio. omnia em que patris ſunt mea ſunt:
et que mea patris. Si igiꝫ pat̄s. et filiꝰ oīa cōia ſunt: nō imerito mqt
nō ut faciā uolūtatē meā. Sed hoc ī loco nō ita mquit: ſed ī finē re
mittit. Alta em et ſublimia ut dixi: adhuc tegit et obūbrat. Nā ſi da
reſſet uolūtas mea p̄ hec ē: cōtēp ſiſſent illi. Dicit itaqꝫ ſe opera eius
uoluntati p̄ſtare: ut eos magis p̄rreret. Quaſi dicat. Quid putatis.
An q̄ me irritatis: mſi credetis. patre meū ī indignatione mouet.
hoc n̄ ſignificat uolūtate eiꝰ qui miſit me: ut omne quod dedit mchi
nō p̄dā ex eo. Vbi ſe eorū nō indigere obſequio/neqꝫ ut ſibi miniſtra
retur adieniſſe: ſigt: ſed propt̄ eorū ſalute. Quod ī ſuperiore diuerſa
tione. Gloria ab hoīb̄ nō accipio. et uterū hec dico ut uos ſalui ſitis.
Hoc em omnib̄ modis cōtendit p̄ſuadere: q̄ eorū ſalutis grā aduene
rit: q̄ patris gl̄az querat: ut nulla de ſe oboriatur ſuſpitio. et q̄ hor di
cat: m ſeq̄tib̄ manifeſtiꝰ indicatur. Qui uolūtate ſua q̄rit: gloriā
propriā q̄rit. Qui aūt q̄rit gl̄am eiꝰ: q̄ miſit illū: hic ueraꝫ eſt:
et iuſticia ī illo nō ē. hec ē em uolūtas patris mei: ut omnis q̄ui
det filiū: et credit ī eū habeat uitā eternā: et ego reſuſcitabo eū in
nouiſſimo die: frequēter reſurrectionis meminit: ne p̄nīb̄ fatui
rebus diuinā p̄ſcribat p̄uidentiā: ut hr̄ ſi iīs nō fruatur: nō propt̄ea
pigriores fiant: ſed neue q̄ tharcuta nō puniātur: ideo cōtemnat

XLV

sed futurā expectent. Verū illi nichil lucrati sunt: nos nō lucramur:
cū frequēter nostris auribus resurrectio īsonat. et sī diteſcere/ sī rape
re sī absurdū aliquid facere: nolueri mg: cuestigio dies illa: et indi
cīū aīe inscribatur. et omī freno uehemēto absurdos affectus re
gitatio hec rohibebit. atq; iuuē et nobiscū semp dicamg. Resurrecto
est: et horrendū illud nos iudiciū manet: et si quē gestiente uiderimg/
et pūtibg bonis īflatū ide dicamg: et reducamg ī memoriā/ oia
hec remāsura. et si aliis dolore et calamitatibus affectus occurrerit:
ad eū quoq; īsdem uerbis utamur: doceamusq; has miserias fine alī
habituras. Inertis assē et pigri auribg īsonemg: desidie sue poenas
daturū. Sufficiēs hoc uerbū: quod oīm medicina nostrā aiam uehe
mēg curet. Est enī resurrectio nō loge/ sed ī portis. Adhuc modicū
jam ia uenet: et nō tardabit. et omes opz nos manifestari ante tri
bunal christi et malos et bonos illos ut merita ignominia afficiāt:
hos ut ī gloria effulgeant. Quēadmodū n. ī hac uita iudices/ malos
supplicio/ bonos honore publice afficiūt: ita et illic ut malos maior
ignominia bonos clarior glā cōsequatur. Hec nos singulis diebus
nostris mentibg suggeramg. Hec semp aīo uersemg. hoc pacto nulla
nos pūtū cura potīt pturbare. Nā q̄ uidentē: caduca sunt: q̄ nō ui
dentur etīna. Hec mō frequēter nobiscū loquamur. et cū alīs. Resur
rectio est et iuditiū/ et operū examina. et qui cuiq; fatū esse arbitrat:
hoc dicat et mox hūg morbi tabe curabūtur. Nā si resurrectio e
et iuditiū: nō efatū: quis plurimū id cōtendat. Atq; christianos
resurrectionēs admonē erubescō. Qui n. dōtedo e esse resurrectionē:
et sibi nō omino psuadet: q̄ nō necessario/ et simplicit/ et ut cuiq;
cōtigerit res ferat: is p certo nō e christianus. Quāobrē orto
uos et oro: oī nos malitia mūdos reddamg. et oīa faciamg: ut uenī
am cōsequamur: et excusatio nra admittat m illa die. Sed dicet
fortasse quispia. et q̄n q̄n finis quādo erit resurrectio? Certe ignī
tepo p̄fr: et nichil tale cōtigit. Sed erit: credite. et eīm ante
diluuiū eadē dicebāt: et deridebāt noe. Sed uenit diluuiū: et hos in
credulos cōplexus est: qui credidit: is solus liberatus est. et ēporibus
loth dira illa plaga nō expectabant: donec fulgura illa/ et fulmi
na delata omes pderēt. Neq; his neq; patribus Noe ne minima
quidem futurorū bonorū malorū p̄ticula cōtigit. Sed quēadmodū
tū deliciis/ et ebrietati indulgētes meritū repete supplicū op
pressit. Ita et resurrectio nō ī principio/ sed ī medio felicitatis

6

supuenier. Ideo paulus mquit. Cum.n. dicent pace et securitatem:
tūc repetīng eis supuenit mteritg: sicut dolor ī utero hntī: et nō
fugient. Hoc aūte fit: ut semper sīmg m timore: et nūq̄ cōfidamg.
Quid dicis? nō expectanda futura resurrectione/ et inditiū. Demones
hec cōfitentur: et tu cōfiteri erubescis? Venisti mquit huc: ut nos cru-
ciares an tepg. Qui futurū cruciatū dicit: et inditiū/ et examē/ et
supplitiū futurū ītelligunt. Nolimg ergo puocare deū stulta aude
do/ resurrectioni diffidentes. Quēadmodū m alijs nobis p̄cipiū fuit
christus: ita et ihor. Siquidē p̄mogenitus idcirco dicit ex mortuis.
Q̄ si resurrectio nō est: quomō p̄mogenito esset mortuorū: cū nemo
post ipm resurgeret? Quō dei iustitia seruaretur/ tot malis m felī
citate tot bonis m miseria uita degentibus? Vbi quisq; meritā scdm
merita remunerabitur? Nemo recte uiuet cū resurrectioi diffidit.
Sed quotidie p̄dicat̄ sancta illam uoce proferetes. Adueniat regnū
tuū. Qui sunt igit̄: qui resurrectionē nō credunt? Qui sceleste mg/
nata uita et mpura uiuūt ut propheta ītquit. Inquinate sunt
uie eg tōmī tpre. Auferet̄ iudicia tua a facie eg. Non pot nō
pot mq̄ homo pure uiuere qui nō credit resurrectionē: ut qui mul
tig sibi cōscij sunt ēmīnis: ea nō modo p̄fitent̄: sed et uolūt ꝙ credūt:
ut remuneratione accipiat. Nolimo ergo deū puocare: sed audiag
dicētem. Timete qui pot animā et corpg p̄dere ī gēnā ut meli
meliores. et hoc malo liberati regno celorū diḡ efficiamur: qđ
utinā omes cōsequamur grā et benignitate dm nrī ihū xpi: per
quē et cū quo patrī gloria smul et spūi sancto m secula sempit
no sanctoq; et uiuificatī spūi m secula

m VRmurabāt ergo iudei de illo: quia dixisset: ego sū pans ꝙ omelia 46.
de celo descendi: et dicebāt Nōne hic ē ihesus filig ioseph: cuig
nos nouimg patrē et matrē? Quō go dicit hic: quia de celo
descendi. Quorū dignienter est: et gta m ignominia eorū: mquit
paulo de iudeis. Q̄d ex et ex p̄dictis cōstat: et ex sermone: quē ad chri
stū accedētes habuerūt. Nā cū pane saturati sunt: propheta appel
labant: et rege facere cogitabāt. Cum uō spiritalē cibū/ et uitā ēternā
edocti/ et a sensu abducti/ resurrectionē/ et alnora acceperūt: cūq; ma
xīe admirari eos oportuerat: tūc murmurabāt/ et resiliebāt. Atq;
si hic ē propheta: ut dicebatis: hic ē de quo ītquit ozoyses propheta

.xlvi.

uobis suscitabit dns deg de fratribus uestris. tacp me:pm audite. O portuit ipm audire dicetem: de celo descendi. Non tame audiebat: sed murmurabat. Adhuc em eu uerebantur propt notu panis signu. Ideo no manifeste cotradixerut: sed murmurado indigna tione p se tuleruut: q tibu no attepissent: que cupiebant. ojurmu rabant ergo: et dicebant. Nonne hic e filg Joseph. Et quo pspicuum est: q nodu admirabilem eius norat gnatione. Idcirco adhuc Jo seph eum filiu dicit. Necp negat christus. Non q esset: sed q nodum illi tantam rem audire potant ne sedm tame quide. Q si no hac longe ming supna illa/ et ineffabile gnatione. Si re humiliorem no aperuit: multo ming illam. Atqui hoc eos maxie pturbabat: q uili patre/ et fabro natg essz. Non tame christus rem ipsam sub traxit: ne alio sublato/ aliud scandalu exortasset. Sed quid murmu rabug illis christus. Nemo potuerit ad me: nisi pat: qui misit me traxerit illu eu. Hic insurgut manichey/ Nichil nos ex nobis ipsis posse/ huig pticule testimonio cotedetes. Sed plane nos posse q uolumg p hoc ostenditur. Inquitur em si quis uenit ad eu: quid opg est: ut trahatur? Verum hoc nostru no tollit arbitriu: sed diuu no egere auxilio ondit. et no iuuu/ sed omi donatu cotendentem uenire. Inde quo pacto trahat: ne quid sensibile de deo suspicarete tur: his uerbis prosequit: no q patre uidit quisqm: nisi is q est a deo: hic uidit patre. Quo trahit inquit. hoc propheta pdixerat: q erut omes docibiles dei. Vides fidei dignitatem, q no ab hominbg/ necp p homine: sed per ipm deu ea imbuendi sunt. Idcirco ut fidem uerbis suis coparet eos ad prophetas relegat. Nam si erut omes docibiles dei: quare aliqui no credunt: Qm hoc de pluribg dictu est. et preterea illud uerbu prophetcu omes uolentes significat. ojgr iu omibus proponitur omibus paratus ad docendum et coscendum omibus doctina suam. et ego resuscitabo eu i nouissimo die. Non parua hoc in loco filij dignitas. Siquide pater trahit/ et hic resuscitat: necp diuidit patris/ et filij opa (quoia em pacto) sed potestatis equali tate ostendit: ut i illo loco. et qui misit me pater/ testimiu pbibet de me: qd ne rogando misisteret: ad scripturas relegauit: ita hoc i loco necd suspicaret: ad prophetas/ tacp ostendes se no esse patri cotrariu. Qd autem. qui ante hac fuerut/ nunquid docibiles erat dei? Quid hoc i loco uti mu est? q tuc pboies res diuinas docebat: nunc p uumgemtu dei filiu/ et spiritu scm. Deinde inquit. no quia patre uidit quisqm: nisi is:

6

qui a deo est. Non sedm rae ratione hic loquit; sed sedm modu substarie. Nam si diceret: omes a deo sumg: ubi pstantia et dria filij. Sed ꝛre no aptius dixit. propt illoru mbcalitate. et n si dicedo de celo descendi: tantu scandalizati sunt: quid na fecissent: si id addidisset: pane aute uite seipm appellat quonia uita nostra et hac et futura corroborat. et inquit. Si quis maducauerit ex hoc pane uiuet ietnu: Pane no suue doctrina hoc i loco et salute et uita fidem i se suue corpis suu dicit. Utriusq; em aiam fortiore reddit. Atqui alibi dicit. Si quis sermone meu audierit: morte no gustabit: et pturbati sunt hic no inde. quia iam ob panis miraculu eu reuerebantur. Aia aduerte autem quia facta hui panis: et mane dria: ab utrusq; scilicet fine. Q enim mana michil magnu ptenet: addidit. patres uestri maducauerunt mana i deserto: et mortui sunt. Inde subdit maxiam psuasione: q lõge ptis maioribus illis patribus moyse et claris illoru tpibus uiris ipi habiti sunt. Cum em dixisset: mortuos: qui mana comedissent: prosecutus est. hic est panis de celo descendes: ut si quis ex ipo maducauerit: no moriatur. Ego su panis uiuus qui de celo descendi: qui maducat ex hoc pane uiuet metnu. Illa pterea pticula i deserto mana no diu durasse: neq; mira pmissionis uemisse significat: hic autem panis no e eusmodi. et panis quē ego dabo: caro mea e pro
q° mundi uita. Q erito hoc i loco dubitare quispia posset: cur hec nunc christus loquetur. cu michil ptineret michil edificaret: imo esset edificatis nocumeto. Ex hoc em inquit multi ex discipulis suis retro abierut: et duru est hic sermo: quis potest eu audire. Erat igit hec solis discipulis tractanda: ut matheus pluribus cu ipsis loqui testat. Quid ad hoc dicemus. Quena horu uerboru utilitas. O magna qde et
R° necessaria. Cum em i petedo cibo mistaret: et patribus suis datu memorarent: et mana tanq magnu quoddam laudaret: omia illa figura et umbra fuisse: ueru aute ueritatem pnte ostendit. Ideo spiritalis cibi mentionem fit. Sed erat inquit dicendum. patres uestri m²
maducauerut mana in deserto: ego aute panē uobis pbui. Sedma R°
gna sane dria. Omg em hoc q illud usum esset. O sane miraculu extulisset: suu de panibus depressisset. Cum ergo de celo cibu qrerent.
q° ideo fregit de celo se descendisse testatur. Q si quis protraret: cur mpe-
R° teriorii sermone addiderit: respodebimus q horu nec maxie tepe erat. Obscurus em dictu semp auditore erigit: et attentiore reddit. Illo go. pturbari debebant: sed mirogare et qrere. Sed abierut. Q si pphetam

· XLVI ·

ēū arbitrabantur: credere eius uerbis oportebat. Itaq; stultitia sua
nō sermonis christi obscuritate ꝓturbabatur. Tu aute cōsidera quō
eos adsepaulatim trahit. Nam se nō patrē dedisse dicit, et panis
que ego dabo caro mea est ꝓ mūdi uita. Sed aliena quedā doctrina
erat inquies; et diuisa. Atqui Ioānes supius hoc significauit agnū
ipm̄ appellans: sed nō intellexerūt. Non me latet, nō tamē discipuli
diffidebant. Nā si de resurrectioe nōdum quicq̄ norāt: et propter
ignorabant: quid sibi uellet: soluite templū hoc et i tribꝰ diebꝰ susci-
tabo illud: multo magis q̄ hīc dicūtur: que obscuriora sunt. Q̄ nō
prophē suscitassent: norāt: q̄uis nō tam manifeste locute sit scīpture.
Q̄ aute carnē quis comederit: nūq̄ quisq̄ illorū dixerat. Verūm
ꝑsuasi sunt: et seqbant̄: et habere ēū uerba uite eterne cōfitebantur.
hoc discipuli est, que magister asserit nō curiosius inuestigare, sed au-
dire et credere, et ydoneū solutionis tēpus expectare. Quid igit̄ aiūt
cōtrariū arridisse. Abierūt retro, hoc propt̄ eorū stultitiā. Quādo
enī subit questio quō aliquid fiat: si simul subit incredulitas. Ita et
Nicodemꝰ ꝓturbatꝰ est iquies. Quō pot̄ i mētē uentre mat̄s sue
iterato introire? Inde et hi mur. Quō pot hic nobis carnē suam
dare ad manducādū? Nam si hoc inquiris: cur nō inde i quinq̄
panū miraculo dixisti: Quō eos i tantū auxit? Quia tūc tātū
saturari curabat: nō cōsiderare miraculū. Sed res ipa tūc docuit
inquies. Ergo ex eo et hoc credere oportuit ei facilia factu esse, prop
tereaq̄ prīg fecit miraculū: ut ꝑ illud nō essent amplīg incredula
ēis: que postmodū diceret. Illi quidē tūc tēporis nichil ex ēis dictis
nos ipīg beneficij utilitatē capimꝰ. Quare necessario discendū: q̄ ad
mirāda mysteria et cur data sint et quena eorū utilitas. Vnū cor
pus sumꝰ, et mēbra ex carne, et ossibus eius. Quare inuitati eo
ꝓpriis parere debent. Vt aut nō solū ꝑ dilectionē, sed re ipā in
illā carnē cōuertamur: ꝑ cibū id efficitur: que nobis largitꝰ est.
Cum enī sūū in nos amorē mōstrare uellet, ꝑ corpꝰ suū se nobis
cōmiscuit. Cum q̄ sūū in nos et i unū nobiscū redegit ut corpꝰ
cū capite unū retur. Hoc ei amātū maxīe est. Hoc Iob significabat
de seruis: quibꝰ maxīe amabat̄: qui sūū amorē ꝑ se ferentes
dicebāt. Quis daret nobis: ut eo carnibꝰ impleremur. Quod christꝰ
fecit: ut maiorī nos caritate astringeret, et ut sūū in nos ostē
deret desiderū: nō se tātū uideri ꝑmittēs desiderāntibus sed et tra-
ri et manducari, et dentes carni sue infigi et desiderio suū omnes

6

mpleri. Abilla igitur mesa tāq̄ leones ignē spirates surgamus diabolo formidolosi et apud nostrū mtelligamus: et quā ī nos pre se tulit caritate. parētes sepenūo liberos suos alīs alendos dederūt: ego aūte mea carne alo. oīe iīs exhibeo. o mīnbg fauco. diūbus optima de futuris spem prebeo. Qui ī hac uita ita se uobis exhibet. multo magis m futura. vester ego frater esse uolui. Cōmunicaui carne propter uos et sāguine: et p̄ que uobis cōiunctus sū: ea rursus uobis exhibui. hic sāguis facit: ut magō ī nobis regia floreat. hic sāguis pulchritudīne atq̄ nobilitate anime: qua semp̄ irrigat/ et nutrit: languescere nō sinit. Sāguis em̄ a cibo nō fit repente. Sed prīgaliud q̄ddā. hic d̄ps̄ mu irrigat anima: eaq̄ ī qua dā magna mbuit. hic mysticq̄ sāguis demonas procul pellit/ angelos et ā gl'orū dnm ad nos allicit. Demones em̄ cū dmcū sāguinem m nobis uidēt: ī fugā uertuntur. Angeli aūt procurrūt. hic sāguis effusus uniūsum abluit orbē terrarū. de quo multa paulq̄ ad ebreos p̄scriptq̄ est. hic sāguis adita/ et sancta sanctorū purgabat. Q/ si ei⁹ figura tanta habuit uim ī templo ebreorum/ m media egipto limbus aspsus/ lōge magis ueritas. hic sāguis aureū altare sanctificauit. Sine hoc priceps sacdotū ī penetralia ingredi nō audebat. Hic sāguis sacerdotes faciebat. hic ī figura peccata purgabat. In qua si tātam habuit uim. si umbrā ita mortis horruit. quātopere ipsā formidabit ueritatem? Hic mag⁹ auditū salus est. hoc lauat aīa: hoc ornatur: hoc extendit. hic et igne clariorē mētē nostrā reddit/ et auro splēdidiorē. huiq̄ sāguinis effusio celū pulsū ferit. Admirāda sane ecclesie mysteria/ admirabile sacrariū. Ex paradiso fons scaturiit: a quo sensibiles fluuii emanarent. A mensa hac prodiit fons: q̄ fluuios & spiritales diffundit. Iuxta hūc fontē nō steriles salices germinat: sed quercus celū ipsū attingetes: que fructus tepestuos et solidos semp̄ producūt. Si quis estuat: ad hūc fontē se cōferat: et refreabitur. ostēdat squalorē/ et sordes estus mitigat nō solares/ sed quos ignite sagitte mīnuit. Et em̄ ortū suū supne habet: inde radicē suā irrigatur. Occulti huiq̄ fontis riui: quos paracletq̄ diffundit: et filius arbiter est. Neq̄ bidente aut ligone ūra facit: sed animos nostros aptat. hic fons lucis/ diffundēs radios ueritatis. hūc supne asciuerūt uirtutes fluctuū eius pulchritudīne mīspicietes. Nā manifestūq̄ est nos ille propositorē uirtute/ et fulgore tante sibile

mtuentur. Qñeadmodñ enī si quis liquefcto auro manū uel ligna
mūciat: ꝑ̄mū deauratur: ita hec nobis proposita aīa; aurea red
dunt. Resurgit enī uehemēcy igne fluuio: neq; mītedit: sed ablu
it tantū: quicquid cōprehēderit hic sāguis ꝑfugiatq est semper
in altaribus ī ustorū tedibus. hic orbis tr̄arū derg est. hic est quo
christy emit: quo uniuersam ornauit ecclesiam. Vt enī homo seruos
auro emit/ et ornat: ita nos sāguīe suo christus. Qui huig sāguis
sūt ꝓcipes: cū angelis/ archāgelis/ et supnis uirtutibg cōmorat̄
ipsā regiā christi stolam nduti/ spiritalibg armis munīti. Sed
mehil dixi. ymo ipm nduti sunt rege. Sed sicut magnū ē et admi
rabile: ita si pure accesseris: ad salutē accessisti: sin prana cōsīa
ad poenā et supplitiū. Qui enī mānducat/ et bibit indigne sāguīne
dñi: iudiciū sibi mānducat/ et bibit. ita si qui regia purpurā coīquī
nauit: haud secus ac qui scindit: punīt̄: quid mītu: si qui īmunda
cōscīa xp̄i corpus arripiūt: idem supplitiū subeant/ qd qui eū clauis
cruci affixerūt. Vide ac̄ formidandā poenā ipsemmet̄ paulus. Irri
tam quis faciens legē oīoysē/ sine ulla miseratione duobg uel tbg
testibg moritur: quāto magis putatis deteriora mereri supplīa: q
filiū dei cōculcauit: et sāguīne testamēti polluīt̄ dixerit: in quo san
ctificatus ē: cōsidereing igit̄ re nostra dilectissimi: cū bonis talis
fruamur bonis. et cū turpe aliquid aūiz subit: cū ira uel re uel
uerbis rapimur: quid mereamur: quē spm accepīng nobis cum
reputeing: et irrōles nostros cohibeamg affectus. hec cogitatio
nostra sit. Quousq; rebus pūtibg īcūbemus? Quousq; nō excitabi
mur? Quousq; nullā saluti nostre curā adhibebimg? Intelligamus
quot ī nos beneficia cōtulit christo. gratias habeamg. Glorificemg
nō fide tantū/ sed et opibg: ut futura bona cōsequamur/ gr̄a et be
nignitate dñi nr̄i ihesu christi/ per qñ et cū quo patrī cū
simul et spū sancto ī celo secula

Dixit ergo eis ihesus: amē amē dico uobis. Nisi mānducā omelia 84ª
ueritis carnē filiī hois/ et biberitis eg sāguīne nō habe
bitis uitā ī uobis. Qui mānducat carnē meā et bibit sāg
uīnē meū: habet uitā ēnā. Cui de rebus spiritalibg disputamg:
mehil seculare sit ī animis nostris/ mehil terreū. Sed omnia
hmodi abeāt: omnā relegetur: Diuinos dūtaxat sermones

audiamꝰ. Nam si aduemente rege oīs sedat² tumultus: multo
magis spū nos alloquēte multo nobis silentio multa admratiōe
opus est. Admiratione nāq; digna sunt: que hodie exponuntur.
Amē inquit amen dico uobis nisi māducaueritis carnē et bibe
ritis sanguinē meū nō habebitis uitā in uobis. Et enī cū id fieri
posse negarent: nō solū nō impossibile sed et necessariū asserit.
Qui māducat carnē meā et bibit sanguinē meū: habet uitā
eternā: et ego resuscitabo eū in nouissimo die. Nam cū dixisset
si quis manducaret ex hoc pane nō moriet² mentiū: et credibi
le esset eos dicturos quēadmodū supius. Abrahā mortuꝰ ē et pro
phete mortui sunt: et quō tu dicis nō gustabit mortem: resur
rectionē ponit. per quē soluit questionē: q nō morietur ī fine.
frequēter q aut in mysteriis versatur/et oīo id fieri oportere
demōstrat. Quid aut significat. Caro mea uere est ibꝰ: et sāguis
meus uere ē potus. dixit q is ē uerꝰ cibus: qui saluat aiam: aut
ut eos in p̄dictis cōfirmet ne obscure loquutū et in parabolis
arbitrarentur: sed oīno māducandū ipius corpus ītelligēt.
Inde inquit qui māducat carnē meā et bibit sanguinē meū
in me manet. Quod dicit ut cū ipō se admisceri ostēdat. Quod
aute sequitur nō bn supioribꝰ iungi uidet². Queramꝰ igitur que
nā hec sit cōsequētia. Cū dixisset. Qui māducat carnē meā et
bibit sanguinē meū in me manet: nō absurde prosequitur.
Sicut misit me uiues et ego pater et ego uiuo propt patrē. Nam
cū sepe repetisset uitā eternā: ad id cōfirmādū addidit: ī me
manet. Si in me ꝑspicuū manet: et ego uiuo: et qui me sumit uiuturꝰ
est. Inde inquit sicut misit me uiues pater et ego uiuo propt
patrē. hec cōparatio ē et similitudo: hoc est uiuo ego ut pa pater: et ne
gemtiū arbitrareris addidit propt patrē: nō q operationis a
liciuig necessitate ad uitā habeat. Supius em ea amouit suspi
tionē. Sicut pat habet uitā in semetipso: sic dedit et filio uitā
habere in semetipso. q si operatione indigeret: mutemur aut
pater nō ita dedisse et falsa esset oīo: aut si ita dedit: nullo alio
indigebit auxilio. Quid ergo significat propt patrem. Causā
tantū sicut uiuit pater: ita ego: et qui māducat me: et ille
uiuit propter me. Vitā aut hoc in loco nō qualēcūq; sed probata
dicit: quod inde cōstat: q et infideles oēs/et nō iniciati/et qui
eig carnē nō manducat: uiuit tamē. Quare mimme dubiū ē:
qui illam intelligat. Dicit ergo. qui māducat carnē meā: in

morte nō pibit

xlvii

morte nō ꝑibit: neq; dānabitur. Sed neq; de cōi dicit resurrectione.
Siquidē omēs resurgent/ sed declara illa et gloriosa: q̄ prenniū me-
retur. patres uestri mānducauerūt mānam deserto: et mortui
sunt. Qui mānducat hūc panē uiuet meternū. frēq̄ter idē repe-
tit: ut auditorū animis ī primatur. Vltima em̄ hec erat doctrīa:
ut resurrectionis/ et eterne uite fidem cōfirmaret. Quo circa p9
uite etne promissionē/ resurrectionē proponit/ postēq; illam
futurā ostendit. Et ꝯ unde hoc cōstat: a scripturis: ad quas
eos semper relegat: ut mde eruditiatur. Cum autē dare uita
mūdo dicit: m emulationē eos adducit: ut si alioꝝ bono mo-
uentur. nolmt ipi exhuidi. frēq̄ter autē mane memmit
et dram cōferendo ad fidem allicit. Nam si possibile sit fuit:
ut quadraginta annos sine messibus et frumēto/ et alīs
ad uictū necessarīis uiuerent. lōge magis nūc: cū ad ma-
iora uenerūt. Nam si m illis figuris sine labore expositū
colligebant: nūc profecto magis. Vbi nulla mors. et uere ui-
te fruitio. Vite autē ubiq; memīt. Nam eq; trahimur cupi-
ditate et nichil satiamus q̄ nō mori. Et em̄ mueteri testame-
to longa uita/ et multi dies promittebātur. Nūc uō nō sim-
pliciter uite longitudo/ sed uita sine fine promittit. Siml'
et ostendere uult: q̄ ex pcto supplitiū nūc reuocat: et smāz
illam mortis soluendo/ et uite sempitne īducendo cōtra su-
periorū tēporū mstitutionē. Hec dixit m synagoga docens
m capernaū. Vbi multa miracula fecerat. Quare maxime
audiēdq; erat. Quania autē grā. ī synagoga dicit et ī tēplo.
cū ut multitudinē traheret: tū ne patri cōtrariū se esse os-
tenderet. Multi ergo ex discipulis eius audītes dixerūt. Durq;
est sermo hic: hoc ē asper: difficilis ītellectu. Atqui nichil tale
dicebat. Neq; em̄ de uita sed de doctrīa differebat: ut ī sui fidem
traheret. Quid go dicq; ē sermo: Hū q̄ uitā adnūciat et resur-
rectionē: q̄ ex telo se dixerit descendisse: an q̄ salutē fieri ne-
mo posset: qui eius carnē nō mānducaret. Hū hec dura sūt.
Et quis dixerit: Quid ergo ē durus: difficilis ītellectu/ et quē
capere eorū nō posset īmbecillitas: pleriq; formidāns. pu-
tabāt em̄ eū sup̄ uires suas loqui: et dicebāt quis pōt eū audi-
re: pro se respōdentes: cū essent discessuri. Ihēs autē Iesus a-
pud semetipsum: quia mur murrabāt de hoc discipuli eius:
(hoc em̄ eius erat diuinitatis argumētū: q̄ cordis secreta reuelaret)

dixit eis hoc uos scandalizat? Si ergo uideritis filiū hominis
ascendē ubi erat prius. Idē et ad Nathanael. Quia dixi tibi ig
Vidi te sub ficu: credis. Maius his uidebis. Et ad Nicodemū. Nēo
ascendit in celū nisi filius hois qui in celis est. Quid igit dubitan
ones dubitatiōnibus adnectis? Omnīne. Absit hoc/ sed doctrīne
magnitudinē/ et copia eos allicere conatur. Si enī simpliciter
dixisset de celo descendi: neq; aliud addidisset: magis pturbasset
auditores: cū autē addidit suū corpus mūdi uita esse. et sicut mi
sit me uiuēs pater: et ego uiuo propt patrē omē solue du
bitationē. Nā qui magnū aliquid de se predicat et si fingendi
suspitio subeat: tollitur tamē: si plura ad eius cōfirmationē
colligantur. Omā autē et facit et dicit ne ioseph filiq existimet,
non ut scandalū augeat: sed ut tollat. Nā si ioseph filiū putas
sent: nullā eis uerbis fidē adhibuissent. Si de celo descendisse/ et
illuc ascensurū: audissent attentius. Inde alia adducit solutio
nē. Spūs equit est qui uiuificat. Caro nō prodest quicq̄. hoc est
secūdū spm uerba mea audienda sunt. Qui secūdū carnē audit:
nichil lucratur: nichil utilitatis accipit. Carnale est dubitare quō
de celo descendit/ et ioseph filiū arbitrari. Et quō possit nobis
carnem suam dare ad māducandū: licet mlta oia carnalia: que
mystice et spiritaliter intelligēda sunt. Et quō potuerit intellige
re: quid esset carnē manducare. Expectare igit eos oportuit:
nō discedere: interrogare nō desperare. Verba q̄ ego loquutus sum
uobis spūs et uita sunt. Spūs hoc est spiritalia: nichil carnale
nullā naturalem cōsequentia hītia/ sed omnī hac terrena ne
cessitate: et huiusmodi legibus libera. Est et alius sensus. Sicut in
hoc loco spm pro spiritalibus posuit: ita cū carnē dicit: nō pro
carnalibus sed pro carnaliter audire: eos significat: qui semp
carnalia desiderabant: cū spiritalia desiderari oporteat. Nā
si carnaliter ea quis accipet: nichil sane lucraretur. Quid igit
caro nō est caro: Quid m: Quō g̊o mgt caro nō prodest quicquā:
nō de ipa carne dicit. absit. sed de his q̄ carnaliter accipiunt: q̄
dicūtur. Quid autē est carnaliter intelligere: Sīplīciter uerbis dicit:
neq; aliud quippiā excogitare. Illo enī ita audienda sunt: quēadm
sed mysteria oia interioribus oculis cōsideranda: hoc est spiritaliter.
Qui nō māducat carnē meā et bibit meū sanguinē: nō ha
bet uita in semetipso. Quō nichil pdest caro: sine qua nemo pot
uiuere: Videq̄ca ptīcula. Caro nō pdest quicq̄: nō de ipa carne

·xlvii·

sed de carnali auditione dictū est. Sed sūt quidā ex uobis: q nō
crediūt. Iterū pro sua ut solet dignitate loquitur: et futura p
dicit: ostendit nō illorū gr̄e desiderio hec dicere: sed q eor
curā haberet dicēdo ante quidā discipulos subtraxit. Supius
eni dixerat: et uidistis me: et nō credidistis mihi. Sed sūt
quidā ex uobis: qui nō crediunt. Sciebat em ab initio ds ihs:
qui essent nō credētes: et quis traditurq esset eū: et dicebat prop
terea dixi uobis. Nemo pot uenire ad me nisi fuerit ei datum
a patre meo. Spōtaneā dispensationē hoc loco euāgelista et
eiq parcētiā significat. Et illa particula ab initio nō simpliciter
hic ponitur: sed ut eiq pcētiā intelligas. et q ante hec uerba:
nō post eorū murmurationē: et scandalū pdito rē notat: qđ
diuinitatis erat. Inde inquit nisi fuerit ei datū desuper a
patre meo: suadēs eis ut sūū patrē deū nō ioseph arbitra
rentur: et ostendēs michi sua mīesse si nō crederēt: quasi di
cat. Nō mouēt me neq; pturbant: qui mihi nō crediunt. Noui
ea oīa aīq̄ fierēt. Noui quibꝰ dedit pater. Cū autē audieris
dedisse patrē noli simplicit̄ priuilegiū arbitrari. Sed illi crede.
Q quis se accipiēdi dignū exhibet: ipse accipit. Ex hoc multi dis
cipuloꝝ eiq abierūt retro: et iā nō cū illo ambulabāt. Recte
euāgelista nō dixit discesserūt: sed abierūt retro hoc ē nō pro
ficiebāt in uirtute. et quā iā habebāt fidem pdiderūt: cū se sim
derent. Sed nō dixerī. Quid ergo dixit ad eos. Nūq̄ et uos multis
abire. Vt iterū se eorū ministerio nō egere ostendat. Neq; eos
laudauit. Quāobrē. cum ut magni dignitatē seruaret: tūq
ita cōtineri magis oportebat nā si laudasset: arbitrati se
ei rē gratā facere aliquo saltē humano affectu moti essent.
Cum nō se eorū mysterio egere mīme oīderet magis eos
cōtinuit. et animaduerte q̄ prudēter loquutꝰ ē. Nō dixit. abite:
ne expellere uideretur: sed rogauit: nūi uellet abire: ut et
uim omem et necessitatē auferret. et ne pudore quodam
mutarent: sed etiā gram haberet. Neq; apte eos accusauit:
sed modeste retigit: ut quid faciēdū esset intelligeret. Nobis aūt
cōtrariū accidit: nec imerito: quoniā proprie gr̄e causa oīa
facimꝰ. Ido familiarū abitu nos et nrā minui arbitramur.
Iesus nō neq; adulatus est: neq; expulit. Sed mīe rogauit: nonnū
eos cōtēneret: sed ne uī teneri uidēntur. Nā si uim mā fuisset:
haud secus ac si abissent: fuisset. Quid ad hoc petrꝰ. Dnē ad quē

ibmg. Verba uite etne habes et nos credidimg et cognouimg:
quia tu es xp̄us filius dei uiui. Vides q̄ nō uerba sed desidia
temeritatem et perfidiā auditorū scandalū pepisse. Nisi ei
ita dixisset nō destitisset tibū corporeū efflagitare: et cū duo
deū una cū illis eadē uerba audissent: cōtrarie tū affecti sut
dicentes ad quē ibimg: q̄ati amoris uerbū: quo et patribg
et matribus oībg rebus xp̄s p̄ciosior ostenditur: q; qui ab
eo discedūt: nō habent āpliꝰ: quo cōfugiūt. Sed ne propt̄ea
ad quē ibimg: dixisse uideretur: qui nō haberet: qui se accipe-
rent: subdidit Verba uite etne habes. Quare illi carnaliter et
secūdū humanā rationē: mi scdm̄ spm̄ et fidē intellexerunt.
Idcto dicebat. Verba q̄ loquutg sum uobis: spūs sūt. Doctrinā me-
am rerū cōsequētie et necessitati subiatere nearbitremmi. Spi-
ritalia terrems legibus seruire nō patiūtur. Quod et paulus
inquit. Ne dicas t corde tuo: quis ascendit t celū: hoc est christū
deducere: uel quis ascendet in abyssum: hoc t xp̄m ex mortuis
reuocare. Verba uite etne habes. Iam resurrectionē accepant:
ni qua quiescebant. Et uide q̄so fratrū amatorem et studiosū
pro oībg rēdet. Nō dixit cognouit: sed cognouimg. Et cōsidera
cū de magrō nō ut uideos loquutū. Siquidē illi dicebāt hic est
filius Joseph. hic autē tuē christg filg dei uiui. Et uerba uite
etne habes: quia audierat magrum dicentem. Be suscitabo eū:
et habebit uita etnā: ex quo p̄fert attentionē: qua eig uerba
accepit: cū ea meminerit. Quid xp̄us? Neq; laudauit petrū
neq; admiratg est. q̄ius id alio t loco fecisset. Sed. Nōne ego uos
inquit xp̄s elegi et unus ex uobis diabolg est? Cum em̄ dixisset
petrus: et nos credidimg: eximit e nūo iudā. Alibi em̄ michi de
discipulis dixit: sed tū xp̄s dicēt. Vos autē quē me dicitis: respō-
dit tu es xp̄us filg dei uiui. hic autē dicēte: ea: et nos credimg:
merito ex ipōrū nūo iudā exemit. hoc autē dixit: ut lōge prodi-
toris malitia propulsaret. et tū michi ei proficere uideret.
ei tamē cōsulebat. Et t uere xp̄i sapiētia. Neq; eū manifestauit.
neq; latere uoluit. Illud ne ip̄ideng cōtenderet: hoc ne latere
arbitratg liceng auderet. Quare in seq̄ntibg aptius reprehendit.
prius ergo eū aliis adnumerauit: tū dicēt sūt quida ex uobis q̄
nō credūt: quod his uerbis cōfirmat euāgelista. Sciebat em̄
ab initio iesus: qui essēt credētes: et quis traditurg esset eum

XLVII

Cū aut̄ m malitia ꝑseueraret uehemēt̄q eū arguit. Vn9 ꝫquir
ex uobis dyabol9 est: qui tamē ut tegeret: oīb9 me tū ꝫtulit. hor
aut̄ m loco nō ꝫmerito dubitandū: cur mihi dicat discipuli. Ali
as aut̄ timet et dubitat: et tunc̄ se aspicit rogātes. Nūquid
ego sū dn̄e. et Johāni petrus mnuit: ut mgr̄m prontaretur:
quis esset proditor. Qui nā tanta ē. nondū audierat petrus.
Vade retro sathana: ideo nō timuit. postq̄ aut̄ increpitus est.
et mde audisset Vn9 ex uobis me tradet: merito formidauit. Neq;
hor ꝫ loco dicit Vn9 tradet me / sed unus est dyabol9. Quare nō mihi
ligebāt: quid dicēt: sed tamē malitia sua reprehendi arbitrabāt.
Quid aut̄ significat. Nonne ego uos xp̄i elegi: et unus ex uobis
dyabolus est. Vt om̄n assentationis suspitione careret. Nam
cū omes eū ꝑter xp̄m reliquissent: et petrus eū cōfessus esset:
nequis assentatione suspicaretur: ita loquit̄q est q̄si dicat.
Mihi nō mihi ꝑsuadet: ne malos arguā. Nolite putare me
laudū uestrarū grā uobis adulaturū: uel ut me sequiam̄:
malos nō reprehensurū. Quod enī multo maius est ad ꝑsuadē
dū id mihi nō ꝑsuadet. Cū em̄ in amore ꝑfecerit ipse sibi
ꝑhebit argumētū. Electq a magro gl'am. reprob9 stultitie
apud stultos opinione attipiet. Verū tamē neq; hor me a rep
hensionib9 abduxit. hor nūt reprehendit in xp̄o gētiles frigide
et stulte. nō em̄ ui et metitte quada deus bonos facere cōsue
uit. neq; electio eiq uolenta ē: sed suasoria. Vt em̄ ꝫelligas
m quit nō rogi uocatione: multos uocatos pereire cōtingit.
Qua obrē cōstat m inrō esse arbitrio: an saluem̄ an ꝑdamur.
hīs igit̄ admonitionib9 / et sobriū esse et uigilare cōtendam9.
nā si is qui m sctm̄ illū chorū cōnumerat9 erat qui tātū dominū
cōsecut9: qui signa fecerat. Et eni ipe iudas cū alīs ad sustī
tandos mortuos et nūdandā lepra mittebatur: ex quo
grauissimo auaritie morbo captq est: nichil ei neq; bñficia
neq; dona / neq; xp̄i cōsuetudo nō obsequiū nō lotio pedū nō
mēse ptripatio: nō loculorū custodia profuit: sed ita her
adit9 ei ad supplitiū fuerūt: timeam9 et nos: neq; ꝑ auari
tia Judā imitemur. nō qui tradit xp̄m / sed qui pauperē
fame cōfectū uel frigore cōtrepuit: cuius deus erit supplim̄.
Et cū indigne mysteria ptripam9: eode mō quo xp̄i iterfe
ctores puniemur. Quādo rapim9 qui oppimim9 inferiores

maximū nobis supplicū aslscamꝰ: et merito sane. Quousqꝫ em̄ terre
norū amor nos detinet: que supflua sūt et vana. Diuitie em̄ super
flue sunt et inutiles. Quousqꝫ huꝰ mūdi meptijs inhiabimꝰ: Quo
usqꝫ ita grauiati eritꝰ: ne celū suscipiamꝰ? Quousqꝫ nō sapiemus?
neqꝫ terrenarū rerū atqꝫ fluxarū sacietatem capiemur. Neqꝫ expien
tia earū inuitate ꝛtelligemꝰ? Considereꝰ qui ante nos diuites fuerūt.
Nome oīa sonuūt. nōne umbra et flos? nōne uerba et fabule.
Ille locuples. Vbi nūc diuitie? pierūt pcta aute: q̄ m hūjs ꝛō paradis
patratis est: remanet. et propt̄ pcta supplicū. Immo si non
esset supplicū: nō ꝓponeret̄ et regnū. Quod idē generis et natu
ram ꝛōitat reuereri oportuit. Nūc aute canes quide educamus;
multi et onagros et ursos/et aliarū ferarū gn̄a. hoiem aute fame
ꝛōfectū negligimꝰ/ et pluris alienū facimꝰ q̄ cognatū: et idigno
re domestitā q̄ mrogniā diuamꝰ. Sed splēdidas domos edificare
et familiarū ratiū/et aurea lacaria iactetes spectare: q̄ pulcher
rimū est: imo supfluū et mutile. Sunt em̄ splēdiores edes/
et longe is clariores. In hūjs oblectare/et oculos pasce. Nemo phibebit.
Vis tertiū q̄ pulcherrimū mtuerī. Vespere aduiemēte celū suspitas.
Sed nō ē meū inquies. Verū magis tuū q̄ illud. Sic dē propt̄ fr̄e fac
tū ē: et ꝛois tū fratribus ē. hoc aute tertiū nō ē tuū. sed post mortem
tua heredes ocupabunt. Et celū quide multū tibi utilitatis afferre
potūt: tū pcipue pulchritudīne ad opificis ꝛōtemplatione ascenderis.
Illud aute tertiū plurimū oberit: et te maxime mdie uidisse ar
cusabit: tū ipm̄ auro undiqꝫ fulgeat. Christꝰ ne necessariū quide
habeat uestimentum. Ne igit̄ tante stultitie arguamur neqꝫ fu
gienda prosequiamur: neqꝫ nostra ꝑdamꝰ salute: sed futura spere
mꝰ: siue senes: ut pote qui plane nos breui ꝛcurituros intelligamꝰ:
siue iuuenes tāq̄ plane ꝑsuasi: q̄ nō multū nobis tp̄is ꝛliquat̄.
Vt em̄ fur in nocte: ita dies illa aduenit: et mulieres uiros/uirum
lieres hortemur/castigemꝰ: et iuuenes et uirgines admoneamus.
ita alter alterū eruditamꝰ: ut ꝛōceptis pūtibus: futura desideret:
ea q̄ ꝛsequi possit ḡa et benignitate dn̄i nr̄i ihū xp̄i: per quē
et cū quo pat̄ gla simul et spū sancto i seculā

a laqaria

Capitū xix

b Et uolebat ire iudeā

POst hec ābulabat ihūs in galilea. nō n̄. habebat potes
tatē in iudea ambulare: quia querebāt eū iudei iterfi

b marcus

XLVIII

rere. erat aut̄e in proximo dies festꝰ iudeorū. Nichil liuore ꝯ liuorē
michil iudia gñus: per eā mors ī mūdū uenit. nā cū horem
honorari dyabolus ꝓspexisset: eꝰ bom impacies| oīa molitꝰ ē: ut
eū ꝑderet: semperꝙ ex hac radice huic fructū erupisse uideri li
cet: propt̄ hāc Abel īterēptus est: propt̄ hāc dauid regis piculū
subijt: propt̄ hāc et alij multi perēpti sunt. hīc et iudei christū
mt̄fecerūt. Quod ns uerbis euāgelista signficat. post her ābula
bat iesus ī Galilea. nō em̄ habebat potestate in iudea ābulare:
quia q̄rebant eū iudei interficere. Quid dicis bte Johānes. nō ha A v
bebat potātem: qui pōt oīa que uult: qui cū dicēt: quē queritis:
reppulit eos retro. Qui ꝓsto est: et nō uidet: is nō habet potātem:
Quō aut̄e postmodū ꝑ mediū eorū ī medio templo et ī die festo
trāsiebat: cū plurimi cōuenissent: et ꝑ tribus illis disputabat:
que magis eos irritaret: quē illi admirabāt dicentes. Nōne
hic est: quē q̄rūt mt̄ficere: et ecce palā loquit| et michil ei faciūt:
Quanā hec sūt enigmata: Absit. Sed illud dicendū ē| ꝑ prim diui B v o
nitatis| ꝑ prim humanitatis opa demōstrari. Cum.n. nō habē
se potestatem dicit tāq̄ de hoīe| qui hūane oparetur: dicit. Cum
aut̄e in medio eorū stetisse negꝙ cōprehensum narrat: diuini
tatis nobis potetia indicatur| fugit tāq̄ homo. Apparuit tāq̄ A
deus. Utriūq; uere narratū est. Q; em̄ in medio insidiātium nō
esset cōprehēsus: inuīcibilem se atq; inexpugnabilem significauit:
et ꝙ delituerit: incarnatione certo cōfirmauit. Ut negꝙ paulus
Samosatensis negꝙ ojartion haberet: quid dicerent: quorū util
q̄ os obstruit. erat aut̄e ī proximo dies festus iudeorū Sceno
pegia. postq̄ aut̄e michil aliud significat: ꝙ mlt̄ū interea tēpo
ris protelasse. Quod īde cōstat. Cū subijt inquit ihesus ī montem
inquit. Erat proxīmū pascha dies festus iudeorū: hic autem
Scenopegia memīt: et ī quīnq; mēsibꝰ michil aliud nobis nar nō
ratur: negꝙ nos aliud docuit: ꝙ quīnq; pānī miraculū: et habi
tū cū illis sermonē. Q; aut̄e negꝙ signa fatē: negꝙ unq̄ disputa
re die uespere| sepe etiā noctu omiserit: ita discipulis saltem
cōstat: ut omēs euāgeliste testentur. Quid tandē id omiserunt.
Quoniā nō oīa dici poterāt. ꝓterea ea dicere ꝓperabat. ī quibꝰ
uel arguebat: uel respōdebat iudeis. ojulta em̄ prioribus si
milia faciebat. Q; em̄ egrotos curauerit: et mortuos suscitauerit
et miracula fecerit: sepe audiuimꝰ. Cū aut̄e aliquid nouū

quod dicat: uel aliquid qđ extra ipm fore uideatur: occurrit: cap
sequitur/quale mit est: q fratres eius in ēu nō credebat. Neq; em
parū hoc reprehendi posse uidetur: et digne sane est admiratione:
q tā apte tam uere loquatur: ut neq; pudeat dicere: que magis
ōtrium eloſa essent. Verū oēs maxime ea narrare festinarunt
et nunc multis signis et miraculis omissis ad hoc q̄ primū
uenit euangelista. Dixerūt inquit ad eū fratres eius: transi
hinc/et uade in iudeā: ut et discipuli tui uideāt opa tua: q̄ tu facis
Nemo quippe in occulto aliquid facit: et q̄r ipe palā esse. Si hec
hoc facis/manifesta teipsum mundo. Neq; em fratres eius credebāt
A r² in eū. Et quod nā uerbū incredulitatis protulerūt: si rogabant: ut
signa faceret. Quare quidē et aspa et reprehensiua quadā ōfidentia
loquuti sunt. putabāt em cognationis grā oportere se fidenter lo-
B v° qui: et uider² quidē principiū amicorū esse/uerū aspa prime dicunt.
Nā et formidinis et inanis gl'e eū insimulant. Siquidē eū dicūt:
nemo occulto aliquid facit: et formidinis arguere et suspicari
uidentur: an q̄ faceret iesus/uere faceret: Illa autē pcula/et q̄r
ipse palā: habet inanis gl'e suspitionē. Tu autē ex uirtute ōsidera
nō ex ns q hec dixerat. Iacobū p̄mū hierosolimorū epūs ordīat q̄:
de quo paulus ait. Aliū autē aplorū uidi neminē nisi iacobum
fratrem dni. Dicit² et iudas mirabilis fuisse. Atqui hic in cana af-
fuerat: eū aquā i uinū ōuerit: sed nichil adhuc profecerat. Unde
j igitur eis tanta incredulitas: a uoluntate et inuidia. Cognāmi
tas. n. soler quodāmodo inuidie haberi. Sed quonā hoc i loco discipulos
tuos appellant? Turbā sequentem: nō discedēti. Quid xpus. Videt
accōmodate: nō dixit/qui estis uos qui mihi sp̄ōsulitis: et medocres:
nō b ij Sed tēpus meū nondū aduenit. hic et aliud quidā uideatur posse
significari. fortasse em eū tradere iudeis ōsultabāt: et ad hoc ita
dixit: tēpus meū propest nōdū aduenit/hoc e tritus et mortis.
Quid ante tēpus: ut moriar properatis. Tempꝰ autē uestrū sem
per paratū est. Vos et si semper eū iudeis uersemini: nō interhāc
uos: qui eade estis sūa: q̄ mihi autē ꝑ primū morte machinā
buntur. Itaq; uobis quidem semper tēpus est: eū nō impendat peri
culum: mihi autē tūc tēpus erit: eū ero crucifigendꝰ et moriturꝰ.
Et quod hoc intelligat: ex sequentibꝰ ꝓspicuū est. Nō potest mundꝰ odis
se uos. Quo n. qui eade uultis: et ad idē tenditis: oīe autē odit/quia
reprehendo eū: quia mala sunt opa eius/hoc e tangere et bemgne

rephendere. hic trā vincere/ et nō indignari/ etiā si abiecti sint/ nō
qui nobis cōsulant: erudimur. Nā si nō credentiū/ et iniquiū/ et
a caritate abhorrens cōsiliū equo aiō tulit: quia nos cōsequemur
nemā: qui tra sumꝰ et puluis: cū cōsulentes: iniquo aiō ferimꝰ
maxime si paulo abiectiores sint tacℏ in digniū arbitrates. Considera
hic quesō ꝯ benigne illa nam cōsuetat grumeliam: dicentibus illis
manifesta terpm mūdo. Riidit me mūdus odit. Tantū em abest
mquit: ut ꝑa ab hoibus gl'am: ut nō desistam eos rephendere: et
cū stia: et odiū ex hor michi/ et mortē cōpari. et ubi rephendr iquit/
immo quādo cessauit? nomne dixit. Nolite putare: quia ego accu
saturꝰ sum uos apud patrem. Est qui accusat uos moyses: et ego coꝰ
nouī uos: quia dilectionem dei nō habetis. Et quomō potestis uos tre
dere: qui gl'am abinuicē accipitis: et gl'am: q a solo deo est: non
quritis. Ex hīs et aliud manifestr: qp ex libera xpi rep hēsione/ non nō
ex solutione sabbati iudeorū odiū in eū oriebatur. Sed qđ eos ad
diem festum mittit: cū dixit. Vos ascendite ad die festū hunc: ego
nō ascendā adhuc. Vt ea se dixisse ostenderet/ nō rogādi aut adulādi
grā: sed ut eis iudeorū cerimonias ꝓmitteret. Sed cum ascendit:
cū se ascensurū negasset: nō dixit simplicit nō ascendā/ sed adhuc: qō mea uehemēcia
deest uobiscū. quia tepꝰ meū nōdū impletū est. Atqui in futuro ℣.o
pasthate crucifigendus erat: Cur ergo nō ascendit. Et si quia tepꝰ
nō erat: nō ascendit: nullo pacto erat ascendendū. Sed nō propter
ascendit: ut patere etiā: sed ut doceret. Cur cla: cū apte posset in medi
o coꝝ esse: et ira et furore sedare: quod sepe fecit. Noluit frequē
ter hoc facere. ne esset sane maius diuinitatis argumētū: sed cum
meri remansisse putaretur/ et incarnatione et fiducia confirma
uit: ꝙ cū passionis tepꝰ premeret: id maxie eligēt/ ut ascenderet
ihersolimā. Ascendite ad diem festum: quasi dicēt. Nolitꝰ arbi
trarem̄i ꝙ nolentes togere uelim meū maneatis. ea aute
ptrula. Quia nondū impletū est tepus meū: significantis
est oportere adhuc et signa fieri/ et cōtiones haberi: ut pau
dientia et passione ergo plures crederent: et discipuli magis
cōfirmarētur. hīc nos benignitatem/ hīc mansuetudme exhortnō
erudiamur dilectissimi. Discite ame inquit/ quia mitis sū
et humilis corde/ et omem̄ molestiam abstinendamꝰ: et si quis
nobis insultauerit: humiliemur/ si quis exasperatur: mingē
mꝰ/ si quis mordet/ et lacerat/ et cōtumelijs prosequit: molimꝰ

pn

ꝺmoneri: ne uirti nos ipſos ꝑdamꝰ. Etenim fera eſt uehemens et furibunda. Incantenꝰ eam diuine ſcripture laudibus carminibus. Terra es et puluis: et quid ſuperbit terra et puluis. Et impetus ire eiꝰ caſus ei: et uirtutꝰ ꝺmodeſtus eſt. Nichil turpius aſpectu iratꝰ: nichil uiſu grauiꝰ. Q; ſi aſpectꝰ multomagis aia. Que admodu enim corpus ſi ꝺtrectetur: grauꝰ dolet: ita et aia: ꝺturbata eſt: et multis miſeriꝰ fluctibus agitata. Sed no poſſumus quis nimicoru ꝺtumelias tolerare. Quis gra. Nam ſi uere amicus ſaris: etiã cora ꝺpugi deberes: et grauꝰ ei habere: ſi falſo: deride. Dixit paupere. Ride. Dixit maledictu. Ride. dixit degenere ut ſtultum. Iam illu defle. Nam qui dicit fratri ſuo fatue: reus ẽ gehenna ignis. Iniuria igitur affectus: me mete uemat: et no mo nulla m proxmu ira fereris: ſed deplorabis iute eiꝰ. Neꝙ em febribus laboranti neꝙ tumꝺo quiſꝙ iraſcatur ſed hꝝ morbis affecti ſui miſericordia et lachrimas mouet. huiuſ eſt iratꝰ animꝰ: qui ſi m te proſiliet: tace: et oportuna ei plaga mſliges. Si ꝺtue liam ꝺtumelia proſequeris: igne exacerabis. Sed puſillanimi arguemur inquies: ſi tacebimꝰ: imo tua admirabitur ſapientia. Q; ſi ꝺtra ꝺtumelioſe reſponderis: materia dabis: ut uera putentur: quoru arguieris. Quare diues: ſi pauꝑ appellat rideꝝ. quoma falſum id nouit. Iuꝺ ſi nos iniurias ridebimꝰ: magnu erit argumentum: ꝙ falſo reꝓhendamur. Adhꝫ quouisꝙ hoim iudicia formidabimꝰ. Quouisꝙ ꝺmune dnm deſpiciemꝰ et arma uacabimꝰ. Donec em ſub nos ꝺtentio eſt et emulatio. et ſed inos: nõne carnales eſtis: ſubiamꝰ igit ſpirituales et ſeuiſſima hanc belua freno cohibeamꝰ. Inter ira et inſania nichil differt. ſed breuis quide demon eſt: imo qꝫ qui demonio uexatur. Ille grauior em uenia digꝰ ẽ: iratus nulla: ſed ſupplicijs inuis. Spõte ſua in profundu ꝓcipitꝰ defertur: etiã ante futura gehenna poenas dat. Tumultu em quoda et eſtu intollerabili die noctuꝙ uarijs cogitationibꝰ anxius uexatur. Ut igit et pnti ſupplicio et futuro liberemur: aperto pectꝰ hoc affectu omes mãſuetudine ꝺuiamꝰ et modeſtia: ut et in hac uita et in regno celorum tande animis noſtris requie inueniamꝰ: qua ultima omes ꝺſequi poſſimꝰ Gra et bengnitate dni nri ihu xpi: ꝑ quẽ et cũ quo pat gl'a ſimul et ſpu ſco in ſecula

quod illi ſupplicium maneat

Aldix

Hec cū dixisset/ ipse mānsit in galilea. Vt autē ascenderunt omnia gg^
fratres eius: tūc et ipē ascendit ad diem festum nō mam
feste sed quasi in obscuro. Que scdm humana imbecilli
tatem a xpō facta sunt: nō tantū incarnationē cōfirmant. sed
ad uirtutē mīstrantur. Nam si oīa fāçq deus fecisset. quia nō
nullis/ in humanis rebus intidentes: quid facere nos oportēt.
Vt exempli grā. Si nr hoc loco homicidis nideis obuius: nra sedas
set: et hoc frequēter fecisset: nos autē idē nō potentes offenderemus:
unde nobis cōstaret: quid esset faciendū: utrū interimere eos/ an
dotere: hoc nos xpūs docet: cū inquit. Hec cū dixisset Jesus nr mā
sit in galilea. Vt autē ascenderūt frēs eius: tūc et ipē ascendit/ nō
manifeste/ sed quasi in abscondito. hec ptcula. Vt ascēderūt frēs eiq.
ostendit noluisse cū illis ascendere: et ideo mānsisse. neq; palā cum
eis uersatus est: ut uolebant. Sed cū libere semp alias uersatus:
hic quasi in occulto ascēdit: nō dixit occulte/ sed quasi in occulto.
Ita em indebatur: qđ admodū dixi: ut nos doceret. preterea nō
erat par uratis illis/ et extā desertibus se ita exponere. finito autē
festo Judei qrebāt ipm: et dicebant: Vbi ē ille: bona quidē eorū
opa in die festo: in eodem semper ferebantur: et festis cū diebq
cape remptabant. Nā et alibi: Videte inquit nūquid uenit addiē
festum: et dicebāt. Vbi ē ille: ex inimio odio cū nōiatim appel
lare nō patiebantur. Diem festum maxime festum maxime
reuerebantur: et tamē capere conabantur: et murmur
multum erat de eo in turba. Ego autē lori grā: ubi miraculū
fecerat/ iudeos maxīe irritatos timuisse arbitror/ nō tā ratos
transeunti qđ ueritos ne aliud signū faceret. De eo autē uel m
ulti pdicabant. et clarū reddebāt. Quidā dicebāt/ quia bonq est.
Alij autē dicebāt/ nō: sed seducit turbas. Illā puto multitudinis
opinionē: hāt principū et sacdotū fuisse. Illud em uerbū/ nō
sed seducit turbas/ hoc idicat. Sed quō seducit qso: nūquid pfri
gitationem: ut signa facere uideatur: re autē nulla fit. Verū
cōtrariū expīcia deprehenditur. Nemo tamē palā loquebatur
de illo propē metū iudeorū. Vides ubiq optimates quidem
corrupto/ turbam nō sano fuisse iudicio: nō tamē fortes ut deter
bat: qđ maxīe multitudinis est. Jam autē die festo mediante
ascendit Jesus in templū/ et docebat: ob dilationē attēniores red
didit illā qui primis cū diebq qrebant. repēte pīnte alij bonū

alq̃ malū indicabāt. Illi ut aliquid lucrarentur. hq ut cōprehē
derēt. Illud autē verbū seducit turbam propt eq doctrīna dicebāt:
tū cā nō mtelligerēt. Illud autē quia bonq est: propter signa.
eorū igitur ira molliens ita mstitit ut uerba sua diligēter, ne
qz amplius indignati aures obstruerēt. Quid doceret silēno pter
it euangelista. Q autē ita mirabiliter: ut eos moueret: et in oīs
eorū mutaret sinam id tm dicit. Ita quē turbā seducē direxit dicit
ta mirabātur quō literas sciret: qui nō didicerit. Vides eorū pte
plenā malicie admiratione: nō enī doctrīna admirabantur:
neqz capiebāt. Sed alia eos mouebat admiratio: unde id sciret.
Cum potq hūc scire cognoscere debuissent: mchil hūanit eo cē.
Sed cū nollent hoc cōfiteri: sed tentū admirarētur: audi quid
xp̄us dixerit. Mea doctrīna nō ē mea. Ad eorū respōdet suspitionē.
Ad patrē id referens: ut eis silentiū mponeret. Qui fuit uolūtate
eius qui misit me is cognoscet de doctrīna utrū ex deo sit: an ego
a meipso loquor. At si dicat. hāc amouete dubitationē, et ira et in
uidiam et manifestā cōtra me odiū: et mchil nos impediet: quū cog
noscatis dei uero uerba esse. Nunc her uobis tenebras fundit. et
rectū uerū qz uditū corrūpit. Quē si reuereris: nō ita hāc esseris
sinā. Verū nō hīs uerbis usus ē: ne uehemētq eos irritaret. sed
hoc totū significauit cū mquit. Qui fuit uolūtatem eq: cognos
cet de doctrīna: utrū ex deo sit: an ego a meipso loquar. hoc ē an
alienū aliquid: et ei cōtrariū dicā. A meipō autē semper ad hoc
referturi qm mchil p̄ dei uolūtate loquitur: sed q̄ pater uult. Qui
autē fuit uolūtatē eq: cognoscet de doctrīna: hoc ē si quis sit a
mator birtutis uerborū meorū uū intelliget. Si quis uoluerit
prophetas p̄scrutari: an secūdū eas loquar cognoscere poterit:
et quoīa pātō sua est et nō sua: Non enī dixit doctrīna ipā nō est
mea, Quō idē eqd ē potest ee: et nō esse. esse: quia a nullo dortq lo
q̄batur: nō esse: quia patris doctrīna erat. Quō igit dicit. oīa qua
sūt patris mea sunt: et q̄ patris mea: si quia patris doctrīna
erat est propt̄ea nō ē tua falsum ē illud Ideo enī tua ee debu
it. At hoc uerbū nō ē mea maiorē m modū patris et sua bna
esse doctrīna indicat: quasi dicat. Nichil habet diuersū tāq alte
rius. Q si p̄sona alia sit: idē tamē et dico et facio ut nō existime
tis aliud a patre sed idē me et dicere et facere. Inde alia addu
ratione cui cōtradici nō pot humāq̄da utes consuetudine.

Sed cū sibi ea tribuisset dicēdo
doctrīna mea addidit nō ē mea

Qui propria quadam doctrina instituere uult: nulla alia
ratione se uelle dicit: q̄ ut gl'am sibi ꝯparet. nā si ego gloriā
meā q̄uero: quare propriā quādā doctrinā nō ꝯstituo: Qui
a seipō hoc est proprium quidda/ et separatim loquitur: idcirco
loquitur: ut gl'am ipē accipetur. Sed quia mittentis gl'am me
am quero: ido ei⁹ doctrinā doceo. Vides rationē cur michil a se
metipso facere dicat: ut neq; gl'am neq; principatū desiderare
putabat credatur. propterea sic humiliter loquitur. Ego patris
gloriā q̄uo inquit: ut p̄suadeat se gl'am nullā q̄rere. Sunt
et alie cause/ ne ī genitu/ ne deo gr̄ior⁹: ne carnē nostrā non
accepisse putaretur/ ut auditorū mitescentē ꝯsuleret: ut
demq; eos modestiā seruare/ et nimium se iactādo extollere
doceret. Se nō efferendi ratiā dūtaxat causam inuenirī' potest
nature p̄stantia. nā si dicendo se ante abraam fuisse scādalizā
ti sunt: quidnā facturi essent si semp magna audissent. nōne opo
ꝑes dedit nobis legē: et nemo ex nobis facit legē. Quid me q̄ri
tis m'tirere. Quia habet hora suppositā ꝯsequentiā. Quid cū
ips cōmunicat. Duo iudei in ihesu reprehendebāt: unū q; sab
batū soluēbat: Alterū q; patrē deū dicēbat: et ei se equalē faceret:
non iporū suspitione: sed propa xpi fidē. q; aut nō ut multi
solent sed eximie et proprie patrē appellaret: ni constat. omnes
sepe deū patrē suū dixerūt: q; ipe unq; creavit nos: q; pater sit
omīm rerū. nō tamē propterea equalis ē populq deo. Quare
nō fuissent scādalizati. Et quēadmodū cū dicebant ex deo nō ee/
et sabatū transgredi: sepenūo eorū rendit suspitionem: ita sibi
illi ceūt suspirati: ipse aute id nō sentiret: eos falso id opinari
profecto dormisset: dixissetq;. Quid me deo equalē arbitrammi.
non sum. Sed se omīno equalem p̄fessus est ex seq̄tibq;. Illa em
ptecula. Sicut pater suscitat mortuos: et uiuificat: sic et filiq
uiuificat. et illa ut omēs honorificet filiū: sicut honorificant
patrē: et opa q̄ ille facit her et filiq similiter facit: hec omia
equalitatē ꝯstituūt. Et de lege ait. Nolite putare quēquā le
gem soluere/ aut prophās: hoc pacto malas emēdādq; suspitio
nes norat euellere: hic cū patre equalitatē cōfirmat. Quare
alibi cū illi diceret: quia te deū facis minime se purgauit sed
id esse asseuerauit inquiens. Vt aute sciatis: q; potestatē habet
filiq hois dīmittendi peccata in terra dicit paralitico Tolle

grabatū tuū et ambula. Illud igit̄ primū intendit ut equalem se deo faciat: et ꝙ nō sit deo rōn̄abilius: sed idē ꝙ ille et dicat et doceat. Inde circa sabbati trāsgressionē mistatis dicens. Nōne moyses dedit uobis legem: quasi dicat Sanctā lex non occides: uos occiditis | et me tāq̄ legis trāsgressorem accusatis. Quare autē dixit nemo. quoniam omnes q̄rebant eū interimere. ego si solui legem inquit: hominem tm liberaui. uos ad malū solūtis. ego si transgredior: saluti totius: neq; a uobis: qui m grauibꝰ rebus lege soluitis: me accusari oportuit. Vos oīno legem euertitis. Deinde etiā tertiat. Atqui tu multa et diu disputauerit expectauerit: tuū quidē altius et secūdū dignitatē suam: nūc autē humiliꝰ. Quid tandē: Noluit ita frequentius eos irritare. Nunc ita angebantur: et m rarō procedebant. Quare remissius loquitur: et duobus hīc eos sedat arguendo audaciā tuā ipm uellent interficere: et manifeste loquendo: et ostendendo homicidas mōgnos esse qui alios iudicent. Tu autē xpi humilem interrogationē/et asperū eoꝝ responsum animaduerte. Demonium habes: quis te querit interficere. Verbum ire et furoris et imprudentie plenū: cū preter opinionē reprehenderentur et ipm se pterrē existimarent. Vt em latrones in insidijs: ne insidiari uideantur docuit: ut ferius incipiat aggrediat: ita et m hoc loco iudei. Ipse autē omissa reprehensione ne imprudentiores eos faceret: iterū de sabbato se excusat a lege eos arguens: et mirifice prudentia nō minꝰ inquit si mihi nō audiatis cū ne legi quidē: quā a moyse lata arbitremini: audiatis. Quid ergo nostī si uerbis meis nō acquiescatis: Cum em dixissent moysi loquutꝰ est deus: hīc autē nescimꝰ unde sit: ostendit q̄lli etiā totū melius inferiat. Et em legē ille dedit: et nō audistis. Vnū opus feci: et omnes miramini. propterea ubi me excusari oportet etiā uitio datis. Q̄d em pater fecerit nō memini: sed unam mouiat psonā. Vnū opus feci: quo inquit: si nō fecisset: se lege solutisse: et multa esse magis propria q̄ lex: et contra legē moysen mandatū magis ꝓpriū attepisse. Sicqdē circūcisio q̄ sabbatū magis propria est: q̄nus non legis sit/sed patrū. Ego autē magis propium feci et melioꝰ q̄ circūcisio. Inde legalis mādati nō memini: indecuit q̄ sacerdotes sabbatū commacularent uerba dixit/sed ex maiori habundantia loquutis est. Ostendam autē hoc ꝓturbantim. nā si lege firmā esse oportebat: nō sane circūcisio magis propria fuisset: neq; se circūcisione manus quidam fecisse dixit: sed significauit hīs uerbis.

Si circūcisionē accipit homo in sabbato. Vides quo pacto tūc maxīe
stat lex: cū soluitur: et sabbati solutio legis seruatio est. ut nisi sab
bati soluatur: necessariū sit legē solui: quia ego cōstitui / et nō dix
ut mihi irascamini: q circūcisione maius quiddā feci: sed rem
tantum ostendit: illis iudicū reliquit / an magis nociā sit totius
hominis sanitas / q̄ circūcisio: ut intelligat homo nichil ad sanitatē
cōferre: soluitur lex An q tanto morbo liberatus sit indignamini.
Nolite iudicare secundū faciem: hoc ē nō. nō propterea q̄ ocoyses
apud nos maioris ē auctoritatis: feratis sm̄am: sed a rerū natiā.
hoc ē enī rectū iudicū. Quare nemo attulauit ocoysen. Quare
nemo credidit iubenti: vt sabbatū addito extrinsecus legi mādato
solueretur. Verū ille mādatū: nō sub lege sed tm̄ extrinseq̄ indic
tum propriā lege firmiq̄ dicit: q̄ purum est. Vos autē qui non
legislatores estis: preter modū legem defenditis. Sed maioris q̄ nos
auctoritatis est ocoyses: qui solui legem p̄ mādatū nō legittimū in
bet. Illa autē p̄ticula totū hominē p̄ticulārē sanitatē circūcisionē
afferri ostendit. Et quēa circūcisionis sanitas. Nā inquit hois
sine circūcisione p̄bit. Ego autē nō exp̄te / sed totū corruptū sani
tati restituī. Nolite igit̄ secūdū faciem iudicare. hoc autē non
illig̃ seculi hoībus tantū dictum est: sed et nobis: ut nullo pacto ius
tiā oppugnemq̄: sed totis uiribus eā defendere cōtendamq̄. Nullq̄ sit
nobis respectus: an pauper quis sit an diues. Rem ipsā inuestigeq̄.
nō misereberis inquit pauperis in iudicio: hoc ē noli flecti: noli
moueri inquit: si pauperē tuum iudicaturus es: tui si nō ē ignos
cendū: lōge minq̄ diuiti: hāc ego nō ad iudices tm̄ / sed ad omēs
hoīes oratiōnē habeo: nequis iustitiā transgrediatur: sed integrā
seruet. diligit enī iustitiā dns. Qui autē diligit iustitiā: odit am
mā suam. nolimq̄ q̄so odio habere aīas nr̄as: nolimq̄ diligēdo iniq̄
tiā. Cui quātulū luc̄ est: parū: ymo nichil. Nā paulo post male
pibimq̄. Vel potius in hac uita mīme iustitia nr̄a fruimur
nōne si male nobis cōsciī sumq̄: omēs delitie pena sunt et supplitiū:
Amplectamur ergo iustitiā: cuiq̄ legē nullo pacto transgrediam̄.
Qui enī ex p̄nti uita fructū reportabimq̄: nisi hinc uirtute p
diti migrauerimq̄: Quid illic amicitie / quid necessitudines / quid
claroū uiroū gra nobis proderit. Et quid ego cuiusp̄ia gratia
memoro. Si noe / si iob / si daniel nobis pater esset / nichil cōferret:
si propriis meritis uacui repiemur. Sed sola aīe uirtute opus ē.

exhortatio

Ipsa nos saluos facere et sempiterno regni liberare sola poterit. Ipsa nos ad celorum regnum transmittet: quod utinam omnes consequamur. Gratia et benignitate dñi nri ihesu xpi: per quem et cum quo pat' gl'a simul et spiritui sancto in seculā

Dicebant ergo quidā ex hierosolimis. Nonne hic est quem querunt interficere? Et ecce palā loquitur: et nichil ei dicunt. Nūqd uere cognouerunt principes: quia hic est xpus? Sed hunc scimus unde sit. Nichil in diuinis scripturis temere positum est quippe qā aspm sco prolate sunt. Quāobrem omnia diligenter inuestigemus. Et cum ex una parte tota possimus inuenire sniam que nobis in promptu proponitur. Quidam enim ex hierosolimis dicebant: nonne hic est quem querunt interficere. Et ecce palā loquitur: et nichil ei dicunt. Cur ex hierosolimis dixit. Vt ostenderet euāgelista. qm qui multa et magna uidebat miracula: nō miserabiles ipiores erat. Qui maximum diuinitatis signum arreperant pditorum principū uidetur sequebantur. Nonne maximum fuit infamem tum hominum/ et insidiantium et querentium se mtimere/ et tā comprehendentium furorem sedare? Quis hoc fecisset? Quis tanta tam et tanta extinxisset infamia? Tamen post tot signa stultitia eorum atq; insania mtuere? Nonne hic est quem querunt mterficere? Vide quo pacto seipsos accusant. Querunt interficere: et nichil ei dicunt. Ecce palā loquitur. Que loquendi libertas magis eos irritabat. Sed nichil faciebant. Nūqd uere cognouerunt principes: quia hic est xpus. Vobis autem quid uidetur? quia deo eo fortis sententia? Contraria mquit propter̄ dicebat. Sed hunc scimus unde sit/ o malitia obstinata obstinatia No sequitur principū sententia sed alia corruptam asserit proprie stultitie consentanea. Scimus hunc mquit unde sit. Christus autem cū uenerit nemo scit. Atqui nō principes interrogati dicebant mbethleem nascituru. Et uterum quidā alij. Nos scimus qm moysi locutus est deus: hunc autem nescimus unde sit. Scimus unde est et nescimus. Verba profecto ebriorum. et uterum. Nūqd ex galilea uenit deus xpus? Nūqd ex bethleem castello. Ecce mfanorum sina scimus et nescimus. a bethlee uenit xpus: et cū uenit et xpus nemo nouit. Quid hoc magis contrariū. Id enim tantum sibi phiaserat: ne crederent. Quid igitur ad hoc xpus. et me scitis et unde sum scitis/ et a meipo nō uenio: sed est uerus qui misit me: quē uos nescitis/ et alibi in loco. Si me scitis: et patrem meum scietis

Quō ergo dicit a iudeis scīri unde sit/ et iterū neq; se neq; patrem
ab eisdem scīri? Nūquid cōtraria loquitur? Absit. Sed valde sibi cōstat.
Alterā autē dicit sententia dicēdo nescītis: qmodōcūq; dicit filij
Hely/ filij belial nescientes dñm/ et iterū. Israel autē me non
cognouit: et paulus cōfitentur se nosse deū: factis autē negant.
stat igitur. ut qui sciat nesciat inquit ergo: si me scītis: scītis qz
dei filius sum. Illa autē pticula. Vnde sum loqui nō denotat ut ex
sequētibq cōstat: et a meipso nō ueni: Sed uerus est: qui misit me:
quē uos nescītis. Ex quo notat operū nīstitiā: sicut et paulq inquit.
Confitent̄ se nosse deū factis autē negant. Neq; enī israelitē patrē
erat: sed prauī animi: qui cū scirent: scire nollent. Sed qmā hec
cōsequētia: Quō enī reprehendendo eorū dicta cōfirmat: nisi cū
illi dicerent. hinc autē scīmq unde est: addidit et me scītis. Quid
cū dixerunt illi: q nescirent: opinime. sed sequioq scire p̄fite
bantur. Verū ea sīa q̄ solū e trā esset: et fabri filius. Ipse at
intelligi eos erexit inquiens. Scītis unde sum hoc est nō ex hoc
mūdo ut suspicamini: sed unde ille: qui misit me. dicēdo autē
a meipso nō ueni/ sīgt eos scisse a patre missum: licq nō cōfite
rentur. dupliciter ergo eos reprehendit et primū quidē: q secreto
loqbantur: i medij addidit: apte eos cōfundens. deinde etiam
mentem eorū aperit: quasi dicat nō sum iudex nō sum abiectus.
Sed uerē qui misit me: quē uos nescītis. hoc est. Si uerus est:
in ueritate misit: si uerq est qui misit uerū etiā et qui mittit.
nō est ambigendū. preterea et proprius eos cōuincit rationibq.
Cum enī dicerent. Christus cū uenerit nemo scit/ unde sit. hic
ostendit se esse xp̄m. et enī illi hāc pticulam nemo ad distātia
localis cuiusdam diffinitionis: dicebant: unde se xp̄m esse: et a
patre uenisse profitetur. et semp sibi detractat pars cognitio
nem esse testatur dicens. Non q̄ patrē quis uidit: nisi quē
a patre: quibq uerbis irritati sunt dicēdo enī nescītis eū: et si
scītis scire dissimulatis. nō imerito eos fugebat: et irritabat.
Querebant q̄ eū apprehendere: et nemo misit i illū manū.
Quia nondū uenerat hora eius. Vides ne eos inuisibiliter dete
tos et furorem, eorū cohibitū. Cur autē nō apte dixit sed tātū
nondū uenerat hora eius/ humilius loqui uoluit: ut homo
crederetur. Cum enī frequēs sublimia de se loquat hac gratia
hec nō nūq; interserit. Cū autē dicit ab ipso sum nō ut pro

phera: sed ut qui eñ uiderit: et ñ eo fuerit loquitur. Non ẽ u
mquit/ quia ab ipso sum. Vides quo parto undiq; id dictũ cõfirmat:
a meipso nõ uenĩ: et illud qui misit me: uerus est: id cõtendes
ne deo alieno putaretur. Et considera ḡtiã in hac uerborũ humi-
litate existat utilitatis. post hec multi mquit dicebant. Christus
eñ uenerit: nũqd plura signa faciet: q̃p̃ q̃ hic facit. Quenam
signa: Atqui ea tantũ ab euãgelista memorantur/ uim/ pa-
ralitici/ et reguli filij. Ex quo cõstat q̃ sepe alias dixi multa p̃
termissa ab euãgelistis/ et pricipiũ maledicta pluribq; uerbis
enarrata. Querebant gẽ eñ apphendere et mterimere. Quidam
uidelicet nõ multitudo: q̃ non affectabat pricipatũ: neq; capie-
batur muidia: sed sacerdotes. ex multitudinis ea erat uerba. Chri-
stus eñ uenerit: nũquid plura signa faciet. Veritatẽ nõ firma
cordũ esse fides: sed qualis abiecte solet esse multitudinis. Illa enĩ
ptricula eñ uenerit nõ multũ credentiũ erat: q̃ esset xp̃us. Aut
gẽ hac sma aut p̃ cõtestionẽ dictum ẽ a turba: ac si cõiantibq; pri-
cipibus semp̃ p̃suadẽ eñ nõ esse xp̃m ipa diceret: esto nõ sit xp̃us.
at eñ uenerit: unde erit melior. Nam ut frequẽter dico: qui cras
siori sunt mgenio nõ doctrina et oratione sed signis allicuntur.
Audierũt gẽ pharizei turbã murmurãtem et mserũt mistros:
ut apphenderent eum. Vides q̃ sabbati solutionẽ rauisabant̃ sed q̃
maxie eos angẽt hoc erat. Nunc em michil habebant: qd̃ actusa
rent/ neq; re neq; uerbis/ propt̃ turbam eñ eum apphendẽ uolu
erũt. Ipsi aute propt̃ periculũ nõ sunt ausi: sed mserũt mistros
o violentia o stultitia uel misamia potius. Cum sepe conati eñ
apphendere nõ potuerit: mistris mãdarunt. Atqui multa
apud piscinã locuty est: et michil tale molitus sunt. Quesierũt
quidẽ: nõ tamẽ tentarũt. Nunc nõ ãplq; ppetiuntur: eñ turba
eñ esset cõsequutura. Quid gẽ xp̃us. adhuc modicũ tẽpus uobiscũ
sum: cũ posser et flectere et pterrere audientes ḡtia uis loquẽ
humilitate: Quasi dicat. Quid me iffestare q̃ritis. Quid me pse
quimini: ex modicũ expectate: et nõ q̃rentibus uobis me uobis
capiendũ exponã. Inde ne quis eoem morte arbitraretur: eñ
dixisset adhuc modicũ tẽpus uobiscũ sum: ita em arbitrabãt.
ut hãt tollẽt opinionẽ: quia nemo post finẽ prohibet: subdit.
et ubi sum ego uos nõ potestis uenire. Nã si p̃mã surq; huius
mmorte: nec sane potuissent. Eo nãq; omes proficiscimur.
Simplicior aute multitudo his uerbis mouebatur. Audatior

timebat: studiosior festinabat ad audiendū: ac si breue sibi te
pus relinqueretur: ad eius doctrīnā ꝓpiendā et nō dixit hic sū
sed nobiscū: hoc est ꝙnis me ꝓsequamini: ꝙnis exagitetis: nō tri
sabo tamen: quū nos edificem: et q̄ saluti nobis sunt ꝑdicem
et admonea. et uado ad eū: qui misit me. hec ptcula sufficien
ens erat: q̄ terrore mtuerer et sollicitudine. q̄ eā se mdige
rent: ostendit. Quereris n' memquit/ nō solū oblionoi nō da
bitis: sed q̄retis me et nō ꝛueniens/ et ubi nā q̄sieri eum
uidet: dicit hircas q̄ plangebant mulieres sup eo: ita et alios
multos credibile est. et statim raptis hierosolimis christi
et miraculorū eius meminisse/ et eū desiderasse debuerunt.
hec aute ait Jhesus: ut eos alliceret. q̄ eam modicū ꝛepius
relinq̄retur et post abitū suū desideraretur: neq; potuerit am
plius reperiri satis eos allicere debuisset. nā si nō erat futu
rum/ ut desideraretur: mchil ꝓsuasione digni dedisset dixisset.
Si nō desideādq erat/ et tamē potuisset ꝛuemiri nō multum
eos mouisset. at si diutius cū ijs pmansurq fuisset/ hoc etiam
eos negligentiores reddidisset. hijs aute uerbis plurimū eos
exatat et ꝓterret. hec aute ptcula uado ad eū qui misit me:
mchil sibi defuturi eorū ꝛisidias allaturas/ et sponte sua se pas
sione subiturū significat. Dixo ergo ꝑdixit: et se paulo post abi
turū et illos ad ipm nō uenturos. Quod nō fuit hūanitatē:
ut finē suum ꝑderet. Quare dauid Notū mchi fac inquit
finē meū: et numerū dierū meorū quis est: ut sciam: quid
desit mihi. et profecto nemo hoc nouit. Ex uno aute et
alterū cōfirmatur. Ego aute hec uerba ad mmistros dic
ta arbitror, ut eos maxiē alliceret: ostendendo se aduentus
eorū causam ꝛtelligere. Quasi diceret expectate paulum/
et abibo. dicebāt go iudei ad semetipsos. Quo hic uirus est:
Atqui ad illi desiderabant: et totis uiribus mtebantur: ut abi
ret: ne eū uiderent. Quāobrē nō erat eis q̄rendū: quo esset itu
rus sed ꝓferenda letitia: et rogandū q̄n abiret. Verū moue
hijs uerbis: et serui stulte suspicātur. Quo abiturus sit/ nūq̄d
m dispsionē gentiū. hoc ē q̄ iudei dispsionē gentes appellabāt
quia ubiq; dispersē essēt. et promissue uitrem misereturur:
quia ignominiā ipsi postmodū subierūt. Ipsi nāq; facti sunt
dispsio. Antiquitus enī iudeorū natio in sola palestina et

nusq̄ alibi memebatur: propterea dispsionē gentiles no
tabant eis exprobrando se iactando. Q̄ aut̄ dicit. Quo ego va
do uos nō potestis uenire. Illis omnes tūc cōmisti erat: et
ubiq̄ terrarū erat iudei. Non ergo si gentes significaret
diceret: quo uado: uos nō potestis uenire. Nā illis dicentibq
mitigādm dispsionē gētiū iturq est: nō ut offenderet: sed do
ceret: ijs usus est uerbis: quibq sedata ira crediderunt: neq
enī aliter quesissent tunc quid diceret. Verū her illis dicta sūt.
Sed timendū ne ī nobis quoq; ea uerba locū habeāt: q ubi est
uenire nō possitmq. siquidē mira nīra fraleritū plena est.
De discipulis enī ait. Volo ut ubi ego sum: et illi sint mecum.
De nobis cōtra timeo ne dicatur. Ubi ego sum: uos nō potes
tis uenire. Quō enī poterimq tū cōtraria q̄ p̄cipiam: ope
ramur. et cū mē secuti homēs: hquis militū p̄ter regis vo
luntatem facit: ad regē nō admittitur: sed munere et dig
nitate exauctoratus: ultrō afficitur supplitio. Indē et nos tū
cupiditati seruimq: tū uni mferimq: tū uerberamus: tū
nō facimq elcemosinā: illuc nullo pacto admittemur. Sed ā
nobis q̄ et urgimbus arridet: quibq ad sponsum ī gredi nō
licuit sed extrictis lampadibq/ hoc ē gra deficiente abierūt. cū
ignē ullum q̄ē spūs gra statim accepimq: modo uelimq: aug
bimq: sni mimq: extiguetur: quo extincto sole tenebre ānas nos
tras occupabunt. Vt enī ardente lampade lux undiq diffū
ditur: ita extricta occupant tenebre. Jō mquit nolite spm
extiguere. extiguit enī cū oleū defecit: cū uehementior q̄da
uis uenti p̄flat: cū cōphenditur: et in arctū cogitur. Sic enī
ignis extiguitur. Comphenditur nāq a curis secularibus ex
tinguitur malis cupiditātibus. Nichil ptereā sita eū extiguit
ut īhūanitas rapina crudelitas. Quādo enī olei defectu aquā
etiam frigidam sūpaddimq hoc ē cupiditatē īmustorū animas
p̄dente quo iteriū potūt attendi: Cum gō hīc migrabimq/ et
tinerē et puluerē referemq: atq etiā fumū densitatē: qui nos
accusabit: q̄ lampades extinxerimq. Vbi n fumq est: nec ibi
illic ignis est extinctus. Sed absit ut hanc quispiā uocē audiat:
Uestrio nos. Audiemq aute si uilo paupere inde ac si nō uideremq
afficimur. Si esuriente xpm ignorabimq: ignorabit et ipse nos/
cū ima indigebimq. Et merito quidē. Qui enī miserū neglexit:

qui nō opitulatur

qui nō opitulatur mdigenti/ quo multu aliena postulabit. Quā
obrē curemus queso et amnitamur: ne deridamus a misericordia,
sed mpleamus lampadas ad sponsum, m thalamū mgrediam:
ad quē utinā omes admittamus̄. Trā et benignitate domini
nostri ihū xpi: per quē et cū quo pat̄ gl'ia s'mul et spū sco i scla

In nouissimo autē die magno festiuitatis stabat Jesus omelia 4ª
et clamabat dicēs. Si quis sitit: ueniat ad me et bibat.
Qui credit īme sicut dicit scriptura. Flumina de uētre eius
fluent aque uiue. Qui ad diuina attedat̄ p̄dicatione et fidei
uarant: sitientiū eos desideriū mi p̄se ferre oportet. Ita em
qui audient doctrinam poterūt fidelter cōtinere. Erat qui si
tiūt poculū aq̄ cupidissime hauriunt: et ita retreantur. Iti
dē et qui diuinos sermones audiūt: si sitientes attenderint:
nūq̄ fatigabuntur: quoad totū biberint. Q̄ em semp̄ esurire
et sitire oporteat: beati mquit qui esuriūt et sitiunt iustitia.
Et hoc loco si quis sitit ueniat ad me et bibat. Hoc ē neminī
uim facio: nemine trahо. Sed si quis libens et p̄optus accē
dit: si quis ardet desiderio: si quis ardet desiderio: huic ego ad
uoro. Sed quia gratia euāgelista nouissimū diem magnū
festiuitatis fuisse admonuit: Et em̄ primo et ultimo magno
erat. Quidā autē potius in delitiis consumebantur. Cur igit̄
in nouissimo: quia omes cōueniebant: nō ita in primo:
et causam dixit fratribus. Sed neq̄ secūdo neq̄ tertio quicq̄ta
le loquto est: ne irrita uerba caderent: cū delitiis uacatu
ri essent. Nouissimo autē quoniā domiū erat rediturī: p̄bet
eis ad salutem uiatica. Et clamabat hoc ē fidenter loq̄batur
et hoc propt̄ magnā turbam: et ut de spiritali potu loqui
se ostenderet: addidit. Qui credit īme: sicut dicit scriptura.
flumina de uētre eius fluent aq̄ uiue. Ventrē cor dicit: ut
in alio loco. Et legem tuā in medio uentris mei. Et ubi nam
dicit scr̄ptura. Flumina de uētre eiꝰ fluent aque uiue: nusq̄
q̄ Quō ergo hic textꝰ intelligit̄: hoc t̄ loco ita distīguendū
est: ut ber p̄ticula flumina de uētre eiꝰ fluent aq̄ viue xpi
s'mā sit. Cum em̄ multi dicerēt: hic ē xpus: Cristus quādo
uenerit: nūq̄d plura signa faciet̄: Recta habendā cogni
tionē: neq̄ ita signis ut scripturis credendū asserit. Nam

multꝝ ẽm miracula faciẽtẽ uiderent: christũ tamẽ nõ arbitrabã
tur. debebat nãq; dicere xpm̃ a semine dauid uenire: ut frequẽter
dicebant. Quare uult nr̃m uenire eorũ se non fugere assertionẽ: ideo
q; ad scripturas iterũ relegat. Supius em̃ dixerat. Scrutamini scrip
turas. Scrim̃ scripture ẽm̃ ypheris: et erũt omẽs docibiles dei. Et nos
moyses nos instituit: et hor̃ loco sicut dicit flumina de uentre
eius fluent aque uiue: et abundantia: et copia gr̃e significat: ut
et alibi fons aque salientis in uita eterna hor̃ e multũ gratia con
sequetur. Alibi uita eterna: hic aquã uiuã dicit: hor̃ e semper ope
rantem. Spũs em̃ gratia cũ menti illapsa est: eaq; irrigauit:
omni fonte uberius scaturiit: nullq; defuit: nullq; uacuatur: nullq; stat.
Simul aute et indeficiente copia: et incredibile operatione et fontem et
fluuios appellauit: et non unũ sed innumeros, et illic salientis pro
mundantis positum est. Quod facile quiuis deprehendẽ potũ: si stepha
ni sapiẽtia/petri liguam: pauli ui cõsideauerit: quo pacto michil
eos exterruit: michil deiecit/nõ populorũ furor/nõ tyrannorũ pse cu
ones/nõ demonũ insidie/nõ quotidiane mortes/sed more fluuiꝰ
uehementi lapsu delati oia trahẽtes euaserũt. hoc aute dicit de spũ
quẽ accepturi erãt credentes in eũ. Nondũ em̃ erat spũs datus. Quia
q; prophete prophetarũt: et innumera opati sunt miracula. Absq;
em̃ nõ spũ: sed eius uirtute ejiciebant: ut ipe. Si ego in beelzebul ejicio
demonia: filii uestri in quo ejiciunt: hoc aute dicebat: ut nõ omes
spũs ante crucem sed ipsq; uirtute eiecisse ostenderet. Sed cũ dimissu
rq; eos esset: tunc dixit: Accipite spm̃ sanctũ: et iterũ: Venit super
eos spũs meus: et tunc signa fecerũt. Cui aute misit: nõ dixit dedit
eis spm̃ sanctũ: sed dedit eis potestate dicẽs. Leprosos mundate: dem
onia ejicite mortuos suscitate. Gratis accepite. Gratis date. prophes
aute ab omnibus confessum e spm̃ sctm̃ datũ. Verũ ipsa gratia coniu
cta et separata erat: et a tra distulerat: ex quo dictũ est. Relinquetur
domꝰ mea deserta: et ante illã diem iã defecere reperant. Siquide
nõ amplius apud eos propheta erat: neq; grã eorũ sacra uiebatur.
Cum igit spũs sanctꝰ prohibitus esset: cũ iam defundi diffundi largiter
debuit: quod post crucem cepit exordiũ: nõ tantũ ut largius/sed ut
maioribus gratijs abundaret. Et em̃ mirabilius donũ erat: ut cũ
dicit nescitis cuiꝰ spũs estis: et iterũ. Non em̃ accepistis spiritum
seruitutis/sed adoptionis. Nã et antiquitꝰ spiritum habebant/
sed aliis nõ largiebantur. Apostoli aute innumeros implebãt. Cui

aute hāc essent accepturi gratiam: nondū datam: ideo de hoc
inquit euangelista. nondū enī erat spūs datus. Quia ihesus nōdū
erat glorificatus: hoc ē crucifixus. cū enī inimīci et peccatores
ēt diuino munere priuati et odio digni essemus: gratia autem
reconciliationis esset inditū: cūq; nunc nō inimicis nō hostibus
nō odio habitis: sed amicis et familiaribus detur: oportuit p̄ nōn
pro nobis sacrificiū offerri: et carnis timiditas dissolui: et deo
amicos fieri: et inde nunc accipere. Nā si hoc ī promissione
abrahe factum est: multo magis ī gratia: quod significans
paulus inquit. Si enī qui ex lege sunt hēdes sunt: exinanita est
fides. lex enī īrā operatur. hoc ē promisit deo abrahe et semini
eius daturiū ī rām: et nepotes eius promissione indigni recepti
sunt: et propīs laboribus placere nō potuerūt. propterea accessit
fides res facilis: que gratiā adduceret neq; ī talium tuderent pro
missiones. Ideo ex fide dicit: ut secūdū gram firma esset promis
sio. Secūdū gram autē quoniā labore suo nō poterant. Sed qua
nā gratia cū inquit scdm scripturas. Nō adducit earū testimō
niū: quoniā corrupte erant sententie. Alii enim dicebant. hic
est uere propheta. Alii seducit turbam. Quidā nūqd ex galilea
uenit christus? nōne scriptā dicit quia ex semine dauid: et de beth
leem castello: et uaria erat sūa utpote in turba. neq; enī dili
genter uerbis eius attendebant: neq; ut discerent. propterea
nichil eis christus respondit: q̄uis dicerent. Nūqd ex galilea xp̄s
uenit? At nathanael cōtrā eos suus dicente. a nazareth pot aliquid
bonī esse? laudauit tā q̄ uerū israhelitā. Siquidē hīc: qui ad nico
demūm dixerat: Structurare et unde: q̄ ex galilea nō surrexit ppheta:
nō discendi grā querebant: sed ut xp̄i gl'am penitus euerterent: ille
autē desiderio tantū ueritatis: et diligenti ueterū scr̄p̄tarū scientia.
Quare hoc in loco nichil eis aperit nichil exponit. Cui enī sibiip
sis cōtraria loq̄bantur et nūc nemīnē unde uenīret scire: nūc
ex bethleem esse asserebant cōstat etiā si didicissent cōtradictiuros.
Esto enī locū ignorarent q̄ ex bethleem: q̄m esset educatus ī na
zareth. nō tamē propt̄ea excusabātur. nō enī illic natus est.
Nūqd et gen̄ ignorabant: q̄ ex domo esset et patā dauid? Quō
ergo dicebant. Nūqd ex semine dauid uenit christus? Sed hoc illo
mō abscondere uolebant: et uerbis oīa loquebantur. Sed q̄ gra
xp̄m nō interrogarūt dicētes. cū alia quidē omnia ī te admirem.

nubes autem tibi secūdū scripturas credi: dic nobis quo: scripture
eni dicunt. & bethleem christū uenturū/ tu aute ex galilea uenis.
Verū nullis huiōi verbis usi sunt: sed oīa puerse loquuntur. Q eni
nollent quicq̄ distrere: stati significat euāgelista. & quida ex ipsis:
uolebant ēū apphendere: sed nemo misit supillū manu. Māsi
michi aliud hor saltem eos cōpūgere debuisset. Verū nō sūt com
puncti: ut inquit propheta. Dissipati sunt et nō sūt cōpuncti. Eius
modi eni malitia ē: nulli unde cedere. Ad unū tactū respicit: ut
eū: cui īsidiant̄ur: p̄dat. Sed quid dicit scīptura. Qui fodit foueam
proximo ni eam incidit: quod ipsi tūc uenit. Ipsi eni uolebant
xpm̄ interimere: ut p̄dicatione tollerent. Sed cōtra euenit. Siquide
p̄dicatio xpi gratia floruit. Illoru uero doctrinam extincta pnt/ pa
triam libertatem/ licentia et cultū uictere p̄diderunt: et oi priuati
sunt felicitate et in seruitutem et captiuitatem adducti. Quibo
admoniti nulli īsidias tendamq̄ scientes q nos ipsos ensem agui
mus: et maiore nobis plagā infligimq̄. Sed egre tulit quispiam
se offendi? et unde ultisci? Noli q̄so. nō ultiscendo n ultus poteris:
ultiscendo uero nō ultisceris. Nec q̄ dico nugas arbitrare: sed ueri
tatem. Quo? Qm̄ qui nō ultiscit? deo relinq̄t ultionē. Qui ultis
cit? omnino. Mihi eni inquit uindicta: et ego retribuam dicit dns.
Nam si serui nri rixantes mutuo nulla nri ratione habita ipsi
ad uindictam uertuntur: Et si sepius nos postmodū nos rogem:
nō solū nō eos ultiscimur: sed īdignamur scelestos et flagitiosos
appellamq̄: et nobis ad cognoscendū reliqui oportuisse dicimus.
Cui eni tibi ultionē pspsisti: michil amplius mihi īdignatur
dns. Hoc longe magis deus dicet: qui nos admonet: ut sibi oīa
p̄mittamq̄. Quid eni nō absurdū sit: ut qui a seruis et pueris
nostris tanta modestiam tanta obedientia exigimq̄: eande dño no
stro nō exhibeamq̄? Hoc aute dico: quoniā ta propte iniuriam
ultisci cōtendimq̄. Sed uere phantem hoc facere nō oportet: sed
ignoscere et dimittere: quod in nos peccatur. Etia si illud nō cur:
maiū pmiū uenia pro eo accipere. Sed dic q̄so: si peccata
reprehendis: cur ipe peccas? Cur eade admittis? Iniuria tibi in
tulit? Noli ogra inferre. p̄terruit? noli p̄terrere: cui nullam
inde asequaris utilitatem. Operose te affecit: noli uicē reddere.
Nā illi filis efficieris: et tu michil lucraris: sed si mansuete pferes:
forte ipm̄ corriges. Ita ei pudore meliores: ita iram sedabis.

·lm·

nemo malum malo sanat: sed bono malum. hec apud gētes
nō nulli phāntur: quetū merroris stultitia tanta p se ferant
sapientia. pudeat nos: ut miseriores deprehendamur. ofiuriā
affecti equo animo tulerunt: ofiuriā falso accusati in ultionem
nō prorupemunt. insidiatores bñficiis prosequuntur. nō pa
rū uerendū est: ne apud illos qui uera nobis pstantiores sint:
tuemātur: neue nos maiori criminatui obnoxios faciunt. nā
si qui ptiapes sumus spūs: qui dei regnū expectamus. qui celestiū
cognitionē habemus: qui nō formidamus gehennā: qui angeli fieri
iubemur: qui diuinis fruimur mysteriis: ne ea quidem quae alii
uirtute pollemus: quid nobis sperādū est. Q si uidei nobis insidi
sunt. Nisi multū habūdauerit iustitia uestra plusq; scribarū et
pharizeorū nō intrabitis i regnū celorū: longe magis gētiles:
si pharizei magis infideles. Si nō insultabūt nobis illorū uictima
celorū regna claudūtur: quo nō ea cōsequemur si gētilibus
peiores iuuemur. Abūdamus dilectissimi ergo omē odiū iram
indignationē. Eadē deū nobis quidē nō molestū nobis aure tuū.
Etenī medici eadē sepe medicina utūtur. et nos eadē uestris auri
bus instillare i memoriā reducere docere hortari nō cessamus.
Etenī magna secularium rerū turba horū obliuiscimur. Quare ne
micassium hic colligamus opere cōfremetur: ut futura bona cōse
quamur. gra et benignitate dñi nri ihū xpi: per quē et cū
quo patri gl'a simul et spū sco i secula

Uenerūt ergo ministri ad pōtifices et pharizeos: et dixerūt omelia 6ta
illi eis. Quare nō adduxistis eum? Responderūt ministri
nūq̄ sic loquutus est homo: sicut hic loquitur. Nichil ueri
tate clarius. nichil simplicius: nisi maligni esse uelimus. Quēad
modū nichil maligmis obscurius. nichil uersutius esse ut pha
rizei et scribe: qui sapiētia pstare uidebantur: qui cū xpō sepe
numero uersabantur: ut ei insidiarētur: licet miracula uiderūt
et scripturas legerūt nō modo nichil utilitatis sed dāni plu
rimū attepserūt. Ministri autē et si nullā eiusmodi materiā
haberent: uno tamē sermone pswasi sunt. et qui ad xpm ca
piendū uerant: eius admiratione capti redierūt. Neq; eorum
tantū sapiētia admiranda est: q̄ signis nō egnerūt sed q̄ sola do
ctrina tradiderūt. nō enī dixerūt nemine unq̄ ita miracula

fecisse: sed neminē unq̄ sic loquutum. Nec sapientia tantū sed
et audientia admiranda. Siquidem iis qui se miserant ut loquunt
pharizeis indicet: qui ōia faciebant et ronabantur: ut caperetur.
Venerūt inquit ministri ad pōtifices et phazizeos et dixerūt: eis illi.
Quare nō addixistis eum: Q̄ autē venerit longe maius fuit: q̄ si apd
xpm remanserit. Sic em libati fuissent eorū molestia. Huc prones fuit
sapiētie xpi: et maiorē p se ferūt animū. Neq; excusant se propter
turbam nō potuisse: que eū tāq̄ propheta sequitur. Sed nūq̄ sic lo-
quutus est homo. potuisset sane ita se excusare: sed animi ostendit
rectitudinē. Neq; tantū se illū admirari q̄ qui se miserat ad eum
ligandū: quē audire debuissent: accusare nisi sunt. Et qui breuem
xpi orationem audierunt. Tanta em ueritas est: ut incorrupto aūo
longis sermonibus minime opus sit. Quid ad hoc pharizei: cū con
pūgi et mutare sententia oportuisset: q̄ fecerunt. Inuicē eos ac-
cusant dicētes. Nūq̄d et nos seducti estis. Adhuc eis blandiuntur
neq; in eos grauiq̄ inuehuntur: ueriti ne tandē discederent. Tan
tum indignationē pre se et lenitatem ferunt. Sed interrogandū erat
quid admiratione dignū loqueretur. Quod cauerūt quippe qui
ne dubio se captū iri intelligebant. per quia stulta autē dictum
dicunt. Nūquid aliquis ex principibꝫ credit in eū: Ita xpm accusa
tis et nō incredulos: Sed turba hec q̄ nō nouit legē maledicti
sunt. hoc em magis nos accusat q̄ turba credidit: nos uō mi
nime. Etem illi cognoscentiū legem opaſanebat. Quid ergo
nōne maledicti: qui nō seruabant legē et nō illi qui legem
seruabant? oportebat autē nō abincredulis: q̄ nō credebantur
accusare. Neq; em rectus hic modus. Nā et nos nō credidisti
deo ut paulus inquit. Quid em si nō crediderūt quida: Nūquid
incredulitas eorū fidem dei euacuabit. Absit. Etem prophete
eos semp accusant dicētes. Audite principes zodomorū et principes
populi nō creditis. Et uterū nō uestrū est nosse uiditū. Et ubiq;
uehemētius accusantur. Et quid xpm propter quid pharisei accu
sarent? Absit. Illorū em hoc crimen. Q̄ autē aliud ee posset argu
mentum: q̄ legē nō cognoscitis: q̄ p nō creditis. Cum em dice
rent: q̄ nemo principū credebant in eū: sed qui legē ignora
bant: merito eos arguit Nicodemꝫ inquiēs. Nūq̄ lex nostra
iudicat hoiem: nisi audierit ab ipo prius? ostendat autem
eos neq; scire legē neq; seruare. Nā si lex iubet nemmem

mihi nisi prius audiatur. Ipsi autē ante audita causam iudicabant: certe legis transgressores erant: et si dixissent. Nemine principi credidisse in eū: ideo fuit euāgelista eū e principium nō fuisse: ostendens etiā ex principibus credidisse. Nondū autem palam facere audebant: erat tamen xpō familiares Vide autē q̄ parce arguit. nō dixit. Vos autē multis eū mēbicere et temere hominem ut errantem accusatis: sed benigne: ut minimū eorū temerariū impetū sedaret et rudelēq; sedaret. Quā obrē ad legem suam uertit orationē dicens. Nisi audierit diligent̄: et cog nouerit: quid faciat. Quare nō solus et nudq; requiritur audi tus sed diligens: qđ hac ptīcula significatur: et cognouerit quid faciat: quid uelit et quare et cui An tāq̄ hostis mores pūtat. Dubitātes ergo cū dixisset nemine principū in eū credere: neq; uehementer neq; remisse ad eū se cōtulerunt: et quia hec cō sequutia/ dic q̄so: dicēte illo lex nra nō iudicat quēq̄: ut respōdeat. Nūquid et tu galileus es: ostendendū nāq; erat nō ab re pro eo missse: uel si aspērius mīme ei esse respondendū. Scrutare et inde quia a galilea propheta nō surgit. Quid enī dixit homo: q̄ propheta est: immo q̄ nō iudicatq; nō esset morti tradendus. Illi nō cōtumeliose tāq̄ mistio scripturarū respondent: ac si dicerēt acquieste nobis et disce. hoc enī īmūit dicentes. Scrutare et inde. Quid xpūs cū multi faria de galilea et propheta loquuti esset: ut hāc aliena tolleret suspitionē q̄ unus prophetarū et non mūdi dns putaretur. Ego inquit sū lux mūdi: nō galilee: nō palestine: nō iudei. Quid iudei. Tu de teipō testimoniū phibes: testimoniū tuū nō est uerū. o misama. Scripturas ubiq; addunt: et dicunt. Tu de te ipō testimoniū phibes: Quod autē phibuit testimoniū. Ego sum lux mūdi. Magnū dictu et uere magnum. Sed nō minimū ipsi admirati sunt. qui nō se patri eq̄parauit. neq; se eq filiū dixit/ neq; deū sed lucē. Reprehendē tamē uoluerūt. Nā manus hoc erat q̄ dicere. Qui sequit̄ me nō ābulat in tenebris. lucē et tenebras tetrū pteptibiles dant hoc̄: nō manet terrore. Vbi et nicodemū allicit: ut valde proptū et fidentem. et nīstros laudat: qui id fecerit. hoc enim clamore significat: et eos ad audiendū cōfirmare uult similr et eos dolos strenue: et tenebris et errore uersari: neq; lucē attingere ostendit. Nicodemo pterea tī memoria x reducit

+ Notandū q̄ hic desinit exposīo textus/ ubi de mētre in adulterio deprēsa agit̄/ q̄ hic locus nō ē de euangelio iohis ostāt/ nec greci hāc ptīcula ut dī ad missā legūt/ quē etiā dī de historia susāne et ēus alijs/ q̄ uis in libris grecoz nō grīent̄/ hec refert burgūdio cuius pisinus in sua trāslatōe huius q̄stionis quā fecit de greco in latinū/ cū ect q̄ grecus suos oratōes rei publice ad missas/ quā Eugenio pp̄e ipse grātis politus trānsmisit

8

que ante dixerat. ⁊ oīs̄ qui male opat̄ur odit lucem: et meminam reduxit: que ante dixerat. Oīs̄ qui male opat̄ur odit lucē: et nō uadit ad lucem: ne opa eius appareant. Cum eīm nemine ex pīncipibus in eū crederē dicerent: ideō inquit. Qui male opat̄ur lucē nō prodire: nō ex lucis defectu/sed mētis uitio. Respondit ei. Tu de teipō testimoniū phibes: ad quod ille. Et si ego testimoniū phibeo de meipso: testimoniū meū uerū est: quia scio unde ueni: et quo uado. Vos autē nescitis/unde ueniō: aut quo uado. Quod ita dixit hoc uidelī tacīt ita dictū proponit. Quod xp̄us negauit: sed dixisse asseuerat: propter eorū suspitionē: qui putabāt eū hominem suspicabantur. Ex deo sum inquit: et deus et dei filius. Deus autē sibi ipī ydoneꝯ testis. Vos autē nescitis et spontē uestra malicietis: et uidentes dissimulatis: et oīa secūdū humanā sententiā loquimini. Neq; quicq̄ amplius q̄ apparet intelligē multis. Vos secūdū carnē iudicatis: et quēadmodū scdm carnē uiuere: male uiuere est: ita et secūdū carnē iudicare iniuste iudicare est. Ego nō iudico quēq̄: et si iudico: iudiciū meum uerū est. hoc ē iniuste iudicatis: et si iniuste iudicamus igit: quid nos nō arguis: quid nō reprehendis. Quia nō uenit ad hoc. Ideo dixit se neminē iudicare. et si iudicet uerū esse iudiciū suū. Nā si uellem: ex damnatorū nūō essetis. Hoc autē nō quin iudicem dico: neq; ideo nō iudico: q̄ nō fidam. Nā si iudicare: uos sane damnarem: quia iuste iudicare. Sed nunc iudicij tēpus nō est. Significat futurū iudiciū. Quia solus nō sum: sed ego et qui misit me pater: ubi innuit nō solū se iudicare sed etiā patrem: quod obtexit in testimoniū eius inducens. In lege autē scīpta ē: quia duorū hoīm testimoniū uerū est. Quid hoc in loco hereticī dicerent: Quid christus hoibus p̄staret: si hoc simpliciter accipere mus. In hoibus enī ita ītuitus est: quoniam nemo p se fide dignus est. In deo autē quō hoc esset consentaneū. Quō ergo hereticis intelligenda est: Numquid quoniam duo/an q̄m homines/propterea dicit: Nā si q̄m duo/quia gr̄a nō cōfugit ad iohannē: Non enī dixit testimoniū phibeo ego de meipso: et de me iohannes: cur nō ad angelū: cur nō ad ꝓphetas: Inuenisset enī et alia innumera testimonia. Sed noluit hoc tantū significare q̄ duo sed q̄ eiusdem substantie. Dicit ei quis ē pater tuus: Ait Ihesus: neq; me scitis neq; patrem meum. Cū enī scīres tuq̄

mſcñ: et ut eū tentarent ꝓ cōcta rentur: mdignos quibꝫ
responderetur: arbitratus est. propterea tā ōia aptius et au
denti ꝙ loquitur. Quippe qui a ſigmis: et ſequētiū ſe doctrīa acti
piebat testimoniū et quia iam trux appropiquabat. Nō mquit un
de uenio: qđ nō mimū eos offendit: ꝙ aute addidit et quo ego uado:
magis eos ꝓterruit: ac ſi non eſſet ī morte ꝑmanſurus. Sed
cur nō dixit ſe ſcire deū eſſe: ſed unde ueniret. Quia ſemp hūi
lia magnis admiſcet: ea ꝙ uicissim cohibet. nā cū dixiſſet. Ego
testimoniū ꝓhibeo de me ipō: idꝙ oſtendiſſet: ad humiliora des
cendit: quaſi dicēt ſcio a quo mi ſſus ſum: et ad quē uado. quibꝫ
uerbis mchil habebāt qđ cōtradicerēt. Nichil em falſi loquutꝫ
ſum mquit: cū inde uenēri et ac illuc ad uerū deū uadam:
quē uos neſcitis. ꝙo ſcdm carnē iudicatis. nā ſi poſt tot ar
gumēta et ſigna ad hūc uerū eſſe nō dicitis; et ꝙoꝙſen dealiꝰ:
et de ſe teſtantē fide dignū iudicatis; christū uō mime: horē
ſecundū carnē iudicare. ego nō iudico quēq̄. Atqui etiā patrem
nemmē iudicare teſtatur. Quō hic dicit. et ſi iudico iudicium
meū uerū eſt. quia nō ſum ſolus ſ terū ad illorū loquitur ſuſpi
tionē. hor ē iuditū meū patris eſt. Neꝙ aliꝫ q̄ ego pater iudi
cat: neꝙ aliꝫ ego q̄ pater. Sed quamā gra patris memmit.
Quia nō dignū filiū tui crederet arbitrantur. mſi patꝫ ꝑtu
paſſet testimoniū. aliꝫ nō ſtaret ſententia. ſn hoībus em
cū ſuper alieno negotio duo teſtificantur: tūc teſtimoniū uē eſt
uerū. hoc em eſt duos teſtimoniū ꝓhibere. Sed hic nō ſunt duo.
Vides nulla alia ratione hoc dictū q̄ ſit patri cōſubſtātialis:
et alterius nō egere teſtimonio: et nulla ex pte patri inferior
oſtendatur. aduerte ꝓterea quāta cū auctoritate loqtur.
ego ſum qui teſtimoniū ꝓhibeo de meipſo. et teſtimoniū ꝓhibet
de me: qui miſit me pater. Q ſi ſubā minor eſſet. nō ſanedix
iſſet. Nūc aute ne mihi gra ad poſitū arbitraueris nichilo
ſeriorē potestatē intuere. Teſtimoniū ꝓhibet homo: cum
fide digno eſt nō cū teſtimonio indiget. et hoc ī re aliena. ſn
propria aute ab alioq̄ accipit. Ipſe ī re ſua nō credit. hic aut
cōtra. ſn ſuo em negotio teſtimoniū ꝓhibens et ab alio ſe ha
bere aſſerens digniū ſe fide dicit. dicit indigꝫ ſuā proponens au
ctoritatem. Sed quia gra cū dixit. nō ſum ſolus: ſed ego et qui
mſit pater: et duorū homm teſtimoniū eſt uerū: addidit. Ego ſum qui

testimonii phibeo de meipo. Vt scilicet quãte esset auctoris ostenderet. et primũ quidẽ seipsum posuit: ut equalitatẽ indicaret et michil eos adepturos: qui se patrẽ sare ipm̃ autẽ nescire dicerẽt. et hãc causam dicit: q ipm̃ cognoscere nõ uelint dit enĩ impossibile sine sui cognitione quẽpiã nosse patrẽ: ut hoc saltem pacto ad se cognoscendũ eos allinat. Ipõ enĩ cõtẽpto patrẽ semp̃ q̃rebant. Quare inquit nõ potestis nosse patrẽ sine me. Itaq; qui filio maledicit: nõ ipsi tantũ sed et patri maledicit. Hec et nos caueamq; et glorificemq filiũ: quippe qui mihi eiusdẽ esset nature nõ ita dixisset. Q si tantũ admonuit: alterq autẽ erat substantie: poterat etiã ignoras patrẽ cognoscere. Neq; fuisset ei nõ cognoscere: si patrẽ nosset. Neq; enĩ qui hominẽ nouit: nouit et angelũ. Immo ẽquit. Etenĩ qui creaturã nouit: nouit et deũ. omnime. omnes enĩ uel potius omẽs hoẽs creaturã norunt. Nõ uult sane et deũ ignorant. Glorificemq ergo dei filiũ nõ oris tm̃ gl'a sed opibus: sine quibus ea nichil proficit. Vide tu inquit undeq; me cognoscaris: et requiescis ĩ lege et gloriaris ĩ deo. Qui igit' aliũ doces teipm̃ nõ doces: Qui ĩ lege gloriaris p̃ preuaricationem legis deũ ĩhonoras: Vide neqn et nos ne rectitudine fidei gloriãtes nõ exhibendo uitã fidei cõuenientem deũ ĩhonoremq: mendacem eũ facientes. Etenĩ orbis terrarũ magistrũ fermẽtũ lucem/ salem mult esse christianũ. Quid significat lux? Vite claritatem/ michil obscuritatis in se cõtinẽtem. Lux nõ sibi ipsi utile/ neq; sal neq; fermẽtũ/ sed ĩ alios cõfert utilitate. Ita a nobis nos nostra tm̃ utilitas sed aliorũ exigitur. Sal nisi salsum reddat nõ sal: sed aliud esse deprehendit. Nã si ipsi benefecerimq: alĩs erimq bñ faciendi exemplũ. Quocirca a bonis opibus desistemq: michil alĩs cõferre poterimq. Nichil factũ apud nos michil molle sit et solutũ: qualia mũdi opa sunt et cure seculares. propterea uirgines facte sunt appellate sunt q̃m circa factas mũdi curas uacabant huic cõgregantes ubi mũme ẽ reponendũ. Verendũ sane: ne id nobis accidat: ne sordidis uestibus eo accedamq: ubi mũdas et nitidas omẽs induti sunt. Nichil enĩ pcto sordidius/ michil ĩmundius. Cuiq naturã prophetes mẽpretatus clamabat. putruerũt et corrupte sunt cyrates mee. Q si pcti placet cognoscere turpitudinẽ: cõmissum cõsidera: tũ liber nõ amplius eiq pturbaris affectu Tuc id cognos

res. Considera autē ira cū sedata est. Auaritiā cū ira ea nō affice
ris. Intelliges profecto michil turpius / michil frelestius rapiā
et auaritia. Hec frequēt repetimq nō ut nos p turbemq: sed ut
maiorem i modū prosimq. Nā qui ira nō corrigitur admo
nitione: corrigetur fortasse alia: et quē alia p terit nō pteribit
tertia. Vtinā autē omes omnibus magis liberi christi simultate
degustemq: cui gla cū patre simul / et spū sancto i secula

Hec uerba loquutus est ihesus in gazophilatio docens in templo:
et nemo apprehendit eū: quia nondū uenerat hora eius.
O iudaica demētia ante pascha Ihesū q̄rebāt: et i medio
multū conati eū et per se et per ministros frustra cōprehendere: nō
tamē eius uirtute uerū formidarūt. Sed i malitia p sistebant:
Quauis id semp tentarēt inquit. Hec loquutus est ihesus in gazophi
latio docens in templo: et nemo apprehendit eū. In templo loq̄bat mo
re magri: quod magis eos monere debuisset / et ad eos qui p ipsum
reprehendebant et calūpniabātur: q se patri equalē faceret. Illud
em duorū hoīm testimoniū uerū est hoc significat. Veritatē
hec inquit loquutus est i templo tā q̄ magister: et nemo apphen
dit eū: quia nondū uenerat hora eius: hoc ē passionis tēpus. Quiaob
rem tū passus est: nō eorū potestati sed diuine dispēsationi asscri
bendū ē. Ipsi em iam pridem uoluissent: nō tamē potuerunt:
neq; tūc potuissent: nisi ipse p misisset. Iterū igitur inquit ad e
os Ihesus Ego uado et q̄ritis me. Cur hoc frequēter repetit: ut eoz
animos cōmoueat atq; p terreat. Considera quātū hoc terroris
meditat. Cum em uellent eū mactare: querūt tamē q uadat:
tanta opinione de eo cōceperat. Aliud ite docere eos intendit
nō i eorū esse potestate: sed iā pridē p figuratū dixit: et resur
rectione iā his sermonibus designāt. Dixerūt ergo. Nūqd interfi
cet semetipm: quia mox tollit suspitionē. Vos inquit deorsum
estis. Hoc ē haud mirū: si uos carnales hoīes hec et michil spiri
tale suspicemini: Ego tamē talia nō faciam. Vos deorsum estis
Ego de superius sum. Vos de mūdo hoc estis. Iterū mundanas et car
nales eorū arguit animas. Vnde costat illa priculam. Ego nō sum de
mūdo hoc: nō ideo dictū: q carnē nō acceperit: sed q longe ab eoz
abesset malitia. Et enim discipulos de mundo nō esse dixit. Habebāt

tamen carnem. Quē ad modū igitur paulus dicendo nō eſtis i carne: nō ſme corpore eſſe mtelligit: ſic diſcipulos nō eſſe de mūdo m chil aliud q̄ eorū ſapiētia teſtatur. dixi go uobis quia ſi nō credetis: quia ego ſum: moriemini m peccatis uestris. Si eī propterea uenit: ut tolleret peccata mūdi neq̄ alit tolli poterant miſi per lauacrū: neceſſariū erat eū qui nō crederet cū ueteri homine ē moriturum. Qui eī nō vult ſeipſū mortificare p̄ fidem et ſepelire mortificabitur in eo et mgrabit priorū peccatorū penas daturq̄. propterea dicebat. Qui nō credit iā iudicatus ē: nō ſolum quia nō credit ſed quia in peccatis moritur. Dicebāt ergo. Tu quis es: o dementia. poſt tātū tēporis poſt tot miracula et tanta doctrinam: quis ſtis mterrogant. Quibꝫ chriſtus. principiū qui et loquor uobis hoc eſt. Sane īdigni eſtis: qui ſermones meos audiatis: et qui ſim ītelligatis. Vos ut me tenetis ſemper loquimi: nrchi autē nō attenditis: et m omnibꝫ uos reprehendere nūc poſſiem. hoc eī ſignificat. opulta habeo de uobis loqui et iudicare: nō tam reprehendere ſed punire. Sed qui miſit me hoc eſt pater: nō vultis. Non eī uenī iudicare mūdū ſed ſaluū facere. Non eī miſit deus filiū ſuum ut iudicet mūdū mquit ſed ut ſaluū fiat. Si ergo ad hoc me miſit: et ipē uerax ē: merito nemi nem ego m pūtia iudico: ſed hoc ad ſalutē loquor: nō ad r̄prehenſionē. hoc autē dicit: ne metu deſiſtere: neue eorū mētes mſpicere nō putaretur. Illi autē de patre ſermonē haberi nō intelligerūt. o dementia. Nō deſtitit de eo ſ uerba facere: neq̄ aduerterunt. pterea cū poſt multa ſigna et doctrinas mchil eis p̄ſuaſiſſet iam de cruce ſermonē aggredit. Cū exaltaueritis filiū hoīs: tūc ſcietis: quia ego ſum: et a meipſo nō loquor: et qui miſit me mecū eſt et nō reliquit me ſolū pater. Pure se dixiſſe mdicat pncipiū qui et loquor uobis: neq̄ uerbis attenderūt. Cū exaltaueritis filiū hoīs: nōne tūc maxīe me p̄didiſſe arbitrabimini? Ego autē dico uobis tūc maxīe quia ego ſum ſcietis et p̄ ſigna et reſurrectionē et trāſlationē. Que oīa ſufficientia erāt ei ad ſtrandū ē demōſtrare. Cū iudebitis mquit me mchil p̄ morte paſſū: tūc ſcietis quia ego ſum videlicet chriſtus et filius dei: et qui cūcta et fero et duco: et nō ſum cōtrarius illi. p̄cto addidit et a meipſo nō loquor. Siquidē utrū q̄ cognoſcetis: et uir tutē meā et cū patre cōſenſum. Hoc eī p̄ticula a meipſo nō loquor: mdiſcretum

cū patre substantiam : et nichil cōtra patrīam uoluntatē se loq
ostendit. Cum eīm a cultu exteris : negz uobis solita sacrificia per
mittentur : tūc dīna ī nos ītignationē ultionēqz : quia me non
audistis : intelligetis. Quasi dicat si mihi alieno esset et cōtrario:
nō adeo cōr nos ītignaretur. hoc et hesaias mquit. Dabit ipios
pro sepultura eius. Et aliud tūc loquetur ad eos m ira sua..
Et ipse. Erre relinqtur domus uestra deserta : et parabole. Quid
faciet agricolis dns uince illius : cū malos male pdet. Vides ubique
propr eorū nīcredulitatem sic loqui : Q si ipse eos pdet : qdmo
dū pdet. auferte mquit qui me sic regnare nolūt et ītersicēte:
tur nō suū id opꝰ sed patris dicit. Quia cū ad eorū respicit ībeni
litatem : tū patrē suum reuereretur. propterea nō dixit. Relīqꝫ
domū uestrā desertam : sed relinquetur : nō addita psona. Dicē
do eīm. Quoties uolui cōgregare filios uestros : et noluistis :
mde addēdo Relīquet se desolatū eam ostendit. hoc ē cū obsequis
et beneficijs cognoscē me noluistis : supplicijs cognoscetis q
sum : et q pater mecū est / et ne hoc uerbo qui misit me : mior
patre existimaret secū esse dicit. Aliud eīm dispēsationis ē : aliud
diuinitatis. et nō relinqt me solum. quia ego q placita ei sunt
facio : Rursus ad humiliora descendit ad illud frequēter instans.
q dicebat ex deo nō esse : neqz sabbatū seruare. Ideo ītquit. Quę pla
cita ei sūt facio : mdicans sabbati solutionē pter eū nō esse
uolūtatē. Ita et ī passione. An putas quia nō possum rogare
patrē meū. Atqui dicendo solū. Quē fritis reiecit eos retrorsū.
Quia go grā nō dicit. nō putatis : q possum eos pdere : cū id
re ipsa ostenderit. Ad eorū descendit ībecillitatē. Id eīm maio
rem ī modū annixus est : ut minime patri se cōtrariū osten
deret. Ita hoc ī loco humanq loquit et ut dixit nō reliquit me
solum : ita et q placita ei sunt facio semper. Per illo loquente
multi crediderūt mei. Cū ad humiliora descendit multi ad
credendū adducūtur. Et tu adhuc ītrogas : quia gratia humili
ter loquatur : cū euāgelista apte hīs uerbis demonstret : ta
cū nō clamās. Noli pturbari cū ad hāc Vocū humilitatem
eū descendere audis. Siquidē qui supna illa doctrīna nō sunt
persuasi : q a patre sit : merito humilia audierūt : quibq crede
rent et hac uoce postmodū etiā huiusmodi usus ē verbis. Crediderāt
ergo nō tamē ut oportuit sed quodāmodo : cū mtelligerent

et acquiescerent sermonis eius humilitati. Qui enim pfecta fide nō ha-
berent ex sequentibus euangelista significat: cū uursus ei maledicūt:
et q̄ hīi idem sint ex sequentibus cōstat. Dicebat ergo Jhesus ad eos: q̄
crediderūt ei ex iudeis: si mānseritis īsermone meo: hīc enim pfi-
ciūt est nondū doctrine ībherere: sed tantū uerbis iuuare. Quare
uehementer loquuntur est illic simpliciter q̄rentis me. Nūc maius
quidda addidit: in pctis uestris moriemini: ideo sollicite q̄
illuc migrantes me āplius rogare nō poteritis. Hec q̄ loquor in
mundo hmōi scilicet gentes exituri ostendit. Cū nō cognouerint
q̄ de patre ad eos loquutus esset: uursum ad se redit: et humilitatis
uerborū causam affert euāgelista. Hoc igit̄ pacto si scripturas
diligenter scrutari uoluerimus: salutē assequi poterimus: si
pene tus ībis uersabimur: et doctrinā recta et uitā eruditemur:
et licet durus sit quispiā et asper et īmitis licet superiori ībpone
michil pfecerit: nūc saltē pficiet: et aliquia et si nō statī sentiat
utilitatem accipiet: nā si unguētario quispiā aut unguētarii
e taberne assideat: etiā īuitus illius accepit odorē: ībge magis
qui ecclesiā frequētat. Vt enim ex desidia negligentia | ita exopatione
alacritas oritur. Quius īnumeris uitiis sis obnoxius: q̄nis īmun-
dus: noli ecclē uitare cōsuetudinē. Quid ergo si audita nō facis:
nō parū cōsequeris: si te miserū ītelligis. Nō mutilis hic meus:
neq; ītempestiua formido: modo īgemiscas: q̄ audita nō facias:
sine dubio aliquādo būn facere īcipies. Nō enim fieri pōt: ut qui
deū et audiat et alloquatur: nō assequat̄ utilitatē | Stati enim
cohibemur mane lauare: cū librū accipimus. Vides quāta
ante lectionē reuerētia moueamur. Q̄ si diligēt̄ accedamus
magna inde pueniet utilitas. Nō enim misi reuerēs aliā lauēit
manus et uxor si detectū caput habuerit: q̄ primū reget interi-
oris reuerentie p̄ se ferens indicium. Vir autē tectū caput detegit.
Vides quo pacto interiores afferty exterior habitus indicat. Preterea
qui diuine cōtionis auditor sedet: sepe īgemit sepe uitā suā
et mores reprehendit. Vatemus ergo scripturis dilectissimi: et
saltem euāgelijs: ea frequēter pertractemus. Apto nāq; libro enes-
tigio xpi nomē occurret: et eius auius generatione. Recor-
daberis matris marie que a joseph īuenta est īuēto habens
ex spū scto. Qui autē hec audierit q̄ primū miro uirginita-
tis amore flagrabit. partū admirabitur. Terrena cōtemet

Negi parui putandi est dignata spū sancto uirgine et ab angelo
ad nunciatam: ether quide Tsuspitie. Q si diligeter oia p scrutaberis euel
ngio cucta rotepnes secularia videbisq. Si dnes fueris: nihil dnoz
as diueris: cū itelliges fabro nupta m hūili domo erfortuna
matre domini factam esse. Si parup no erubescres: cū nobilissima
domū mūdi auctor no aspnatus est. hor pluasus no rapina no
cupiditate fereris no proxim rem capies: sed potius pauptate
amplexaberis diuitias negliges. hac ratione omem propulsab
malitiam. Adh cū uideris yhesū i psepio iacentē: abiecies omez
curam ornādi filiū tuū auro aut argeto lectū extolendi. abi
cies sane omem cupiditate. Multa cōsequeris: q pricipatū i pnia
dis no uidet. Scient aute: qui experietur. Quaobre hortor: ut
lectum uacetis. Sensus imbibatis: eosq uestris īstribatis men
tibus. Quod cū uidei neglexerūt: libros manibq ferri iubebant.
Nos nō no manibq sed domi habeamus: īmo cordibus aut opor
ter īscribamq. hoc em pacto absterfis pnīs iuste sordibq futura
bona cōsequemur/ gratia erbemignitate domini nostri ihū xpi:
per quē et cū quo patri gl'a simul et spū sancto i secula

Docebat ergo ihesus ad eos qui credideruīt ei. Si uos
mānseritis in sermone meo: uere discipuli mei eritis: et
cognoscetis ueritatem: et ueritas liberabit uos. Multa nob
pana opus est dilectissimi: quia tamē p̄fecto cōsequemur: cū sacra
rū trārū doctrina altius i cor radices egerit. Ita quēadmodū quer
cus altiq demissis radicibus nullig uenti uiribus sternit: ita am
ma diuino cohēsa timore nichil retrorsum auertere poterit. Si
quide plus est cōfigi q̄ radicari. Ideo propheta confige timore tuo
carnes meas. Ita et tu cōfigere quasi clauo quoda. et adhereas.
Vr em hi difficulter ita aliter affecti facile decipiuntur et i labē
prolabuntur: sicut cōtigit nuper. Licet em audierūt: crediderūt
q rursus ad deteriora prolapsi sunt. Quaobre xpus ut eos i
fide tanq̄ parua haberet cōfirmatos: asperius eos tangit. Est
credentiū facile reprehensiones tollerare. Ipi aute q̄ primū exci
derūt. primū go ihesus eos admonet. Si uos manseritis i sermo
meo uere discipuli mei eritis: et cognoscetis ueritate: et ueritas
liberabit uos: tantū no dicens. Si altius īsiuq. Sed nobis agitari

8

uel potius hijs uerbis eorū sedat superbiā. a quo autē liberabit dic ꝙso.
a peccatis. Quid temerarij illi: Semē Abrahe sumꝰ: et nemini seruiui
mꝰ unqꝫ. Statim defecerūt quoniā terrenis mhiabant. Si nō man
seritis in sermone meo ꝭndicat cordis eorū cogitationes: ꝙ crediderūt
quidem: nō autē ꝑmanserūt / et magnū quiddam eos iudicet fuꝭs
sibi discipulos adnūciat. Cum em nō nulli ante discessissent: cos no
tat inquiens. Si mānseritis. nā et illi audierāt / crediderant / discesserāt
quoniā nō ꝑmanserūt. Multi em discipulorū eius abierūt retro: et
iam nō cū illo ābulabant. cognoscens ueritatem. hoc ē me. Ego em
sum ueritas. ꝭudaica em dogmata omnia figura erant. Veritatē
a me ꝛtelligetis: que uos a peccatis liberabit. Quēadmodū em illis
dixit. ꝭn peccatis uestris moriemini: ita ꝭs liberabit uos et non
dixit. Vendicabo uos a ~~salute~~ seruitute. Sed hoc eis cogitandū reli
quit. Illi autē. Semen Abrahe sumꝰ: et nemini seruiuimꝰ unqꝫ.
Atqui si ꝭndignandū fuisset tollerabilius potuissent cū dixit. cog
noscetis ueritatem dicēdūꝫ. Nūquid em nescimꝰ: lex igit̄ et cog
nitio nostra falsa est. Sed de secularibus ꝭdignatur: et mūdi ue
rentur seruitutem. Sūt et hac etate sunt mꝫ: qui ī rebus nō pro
prijs / et mūdi seruitute erubescunt. peccati seruitū mchil uerent̄
et optarent. hanc potius obnoxij freq̄ter appellari ꝙ illi semel. Tales
illi erant: et aliud seruitū ignorabant dicētes. Semen Appellas qui
ex grē Abrahe sunt: qui generosi: qui seruī mīme sunt appellādi:
Nūꝙ seruiuimꝰ. huiꝰi ꝭudeorū iactationes. Semen Abrahe sumus.
Israelite sumus. nūꝙ propria merita memorant. Ideo ꝛeos da
mnat ꝭoānes. Nolite putare dicere parte habemꝰ Abrahā. Sed
quare nō reprehendit eos xp̄us. Siquidem sepe seruierant et egip
tijs et babilonijs et alijs multis. Quoniā nolebat cū ijs ꝛotendē
mſi ad salutem tantum et beneficiū: ad quod tantū properabat
potuisset nāq; in medio eorū xl̄ta: inde lxx̄ta: inde sub iudicibꝰ
nūt viginti: nūt decem septem ānorū afferre seruitutem. ꝓte
rea ꝙ nūꝙ serui esse desierit. Sed eos non hoīm seruos ostēdere
uoluit sed ꝑcti q̄ seruitus est grauissima: a qua solus deus libera
re pot. Dimittendi em nō ꝑtm potestate nemo habet ꝑter deum.
Quod et ipi cōfessi sunt. ideo ad hoc eos adduxit: dicēsq;. Qui facit
peccatū seruꝰ est peccati: ut qua seruitute dicat: intelligat.
Seruꝰ autē nō manet ī domo matris filius autē manet ī eā.
plane ꝑ legē sup̄iora tollit. ne ꝭs se uerbis trucent. Sarcina ha

beneg. oyones mādauit. Ille nos liberare potit. hac grā addidit. Quia
nā hec cōsequentia habent. Omnes em peccauerūt et egēt gloriā dei
iustificati gratis gratiā eius/et sacerdotes eiq. propterea inquit
paulo de pōtifice. Q debet quēadmodū pro populo ita etiā pro
semetipso offerre pro peccatis: quonia et ipse circūdatq infir-
mitate. quod significat dicendo. Seruus nō manet in domo. Vide et
equalitatem ad patrē et liberi et serui indicat differētiā. Quasi
dicat. nō habet potestate seruus: qđ per id uerbū manet significat.
Quid autē cū de peccatis sermonē habet: dominū memimit: ut se talis
dominus domus ita oīm dominiū ostendat. Ea autē pticula nō
manet hoc est nō habet largiendi quicq̄ potestatem: utpote qui
nō dominus filius dns est quare manet mercēnū secūdū solitā
nobis translationē. ne diceret Tu quis es: mea sut omnia. Sū em
filius et in domo patris maneo. Dominū potestate appellat. Ere
nī alibi ita dominū patis nōiat. In domo patis mei mansiones multe
sunt. Cum em de libertate et seruitute sermo sit: merito hac utiq̄
trāslatione: q illi nullā habebāt dimittendi potestatē. Si ergo fi
lius nos liberauerit. Ere eandem illi cū patre substantiā: Si filius tq̄
nos liberauerit: nemo iam cōtradiceret: sed uerā habebitis libertatē.
Si deus iustificat: quis cōdēnat. hic se mūdū a pcō ostendit: et no
mine tantū libertatem significat: quia et hoies dant illa autem
solus deus: et p hoc suadet eis ne propter hanc erubescant seruitute:
sed propter peccatū: quo abiecto nō sunt amplius serui uel potius
seruos ostendit: cū futuros liberos dicit. Significat em ea ueram
nō esse libertatem. Inde ne dicerent peccatū nō habemq. Nā credi
bile erat hoc dicturos. Considera quo pacto eos accusat. omissis na
q̄ reliquę eorū uitę crimnibus: quod i manibus erat: et q tūc
facere cogitabant profert i medīū et ait. Scio quia semen abrahe
estis: sed q̄ritis me mactare. plane et pedetentim ab abrahe cogna
tione eos abstendit admoniens nō esse propterea superbiendū. Vtrum
libertas et seruitus ex opibus ita et cognatio iudicatur. Neq̄ cōtinuo
respondit nō esse ex semīe abrahe homines iusti: sed primū assen
titur. Scio quia semen abrahe estis. Sed hoc nō e quod querimus:
et iam aspere mouetur. Ere em ut pluribus m obseruandū: ut qui
magnū aliquid facturus est: postq̄ fecerit: magis sibi fidat: ac si
operū suorū testimoniū omnibus silentiū imponat: sed q̄ritis
me interficere. quid si iuste: o inime: ideo affert causam quia

8

sermo meus nō capit in uobis. Quō g̃ inquit in ip̃m crediderit. qui
a mutati erant ut dixi. Quaobrem uehementius eos tetigit. Nā si illis
cognatione gl'ammim : etiā et uita pre uobis feratis oportet. & non
dixit non capitis sermonē sed sermo meg nō capit in uobis : ad
doctr̃ne magnitudinē significandā. Sed nō propterea itermedg
fuit : sed potius honorandis et colendis ut discerent. Sed ne diceret.
A teipso hec loqueris. Ideo addidit Que ego uidi apud patrē meū : hec
loquor. Et uos que audistis apud patrem meum uestrū facitis. Que
admodū inquit ego et uerbis et re ostendo patrē ita et uos. Nō em̃
eiusdem tantū sum cū patre substantie sed et ueritatis. Dicunt
ei nos patrē habemg abraham. dicit eis Ihesus. Si patrē habetis
Abraham opa eig facite. Nunc autē quritis me itf̃icere. frequiter hoc
in loco corū animos redis arguit : et abrahe memimit. Quod facit
ut ab eius cognatione ipos abdicat : et gl'am tollat : p̃suadeatq; no
amplius i illo salutis spem ee reponeda. Nō em̃ a natura cogna
tio sed a uoluntate. hoc ut ad xp̃m accederent prohibebat q̃ sufficere
sibi ad salutē cognationē illam arbitrabant. Quia autē ueritatē
dicit. q̃ equalis ē patri propterea q̃rebat eū iudei itf̃icere : quia ue
ritatē uobis loquutus sum : quia audiui a patre meo : ut nō contraria
patri dicere uideatur : iterū ad patrē cōfugit. Dicit ei nos ex form
catione nō sumg nati. Unū patrē habemg deū. Quid dicitis. Vos pa
trem habetis deū. et xp̃m hoc dicentem persequimini. Vides p̃a
pue eū dixisse patrē suū esse deū. Cum ergo eos ab Abrahe cogna
tione exclusisset : nō habentes quid dicerent : aliud quidā maius
ausi. se ad deū referūt : a quo etiā honore excludit eos ihesus mg
ens. Si deus pater uester esset : diligeretis utiq; me. Ego em̃ ex
deo protessi et ueni. Neq; a meipso ueni : sed ille me misit. Quare
loquelam meā nō cognoscitis quia nō potestis audire sermonem
meū. Vos ex patre uestro dyabolo estis : et desideria patris uestri
uultis facere. Ille homicida erat ab initio et i ueritate nō steterit.
Cum loquitur mendatiū ex propriis loquitur : quia mendax est et
pater eius. Exclusit eos a cognatione Iaba habrahe : et cū inde ma
iora audirent : maiorē etiā plagam infligit. Q nō solum abrahe
filij nō sunt sed dyaboli : secundū impiudentiā multg mentiens : et
testimonia reprehensionibus misceat. Inf̃icere em̃ inquit diabolo
et malitie opus est. Neq; simpliciter opa dixit sed desideria : ut et
illū et eos maxime rebus delectari auctore studia significet.

nã ñ nullam haberet ꝑter mundiã causam: adã ꝓdidit. Quod id uerbum significat: et ī ueritate nō stetit hoc ē ī nite retinendi ne. Cum enī frequenter ipm̄ accusarent: q ex deo nō esset: hoc inde prouenire dicit. Ille nāq primq mendacium peperit inquiens. In quacūq die cōmederitis: aperient̄ uobis oculi. q̄ mendacio igit̄ primq usus ē dyabolq. homines nō tāq̄ proprio sed ut alieno utuntur: ille nō proprio. Ego aute si ueritatē dico nō creditis michi. Unde protedit q sine ulla causa multis me ꝓdere: nisi quia timent eius ueritatis. Sim mmq dicite peccatū. ꝯ deo addidit. Quis ex uobis arguet me de peccato. Q̄ aute dixerunt. Nos ex fornicatione nō sumus nati: nōne multi illicitorum nuptiarum mstrebantur. Tamē hoc omisso illic ītuitur. Postq̄ aute nō ex deo: sed ex dyabolo eos esse ostendit. q mēdacium dyabolicū est/ et mendaciū dicere: que utraq illi faciebant: iam cōtra ostendit amorē q quis dei si esse argumentū. Quare loquelā meā nō cognoscitis. Cum enī semper dubitarent dicentes. quid est q̄ dicit: quo ego uado uos nō poteritis uenire? ꝯ deo inquit loquelā meā nō cognoscitis. nā mens uestra humi repit/ mei sermones alte eriguntur. Quid si nō possint? non posse hoc in loco nō uelle est. In paruis eruditi estis. nichil magnū aggredimini. Cum enī tāq̄ dei amatores se xpm̄ sequi dicerent: ideo ubiq; ~~eo~~ probare conatur sui ꝓfectionē dei odio cōtrariū amore prouenire. Unū patrē habemq deum. Ex honoribq nō ex opibus gloriamini. Incredulitas uestra nōne alienū a deo ēē: sed q deū nō cognoscitis ē argumētū. Causa aute q mentiri multis et dyabolū imitari quā quod pusilli animi mdutū est ut apl̄is testatur. Cū enī sit mē uos zelq et cōtentio nōne carnales estis? Quare aute nō potestis: Quia desideria patris uestri uultis facere. Cumate cōtendite animitimini. ēre q nō posse nolle est. Quod abrahā nō fecit. Sed q nā fuit eius opa. Mansuetudo modestia obsequiū. Vos cōtra ītimanes et crudeles estis. Et q nā fuit audātia ad deū cōtigere: qui abraham mdignū esset? Cum unius crimen euitare uellent ī manus tulerunt. Exprobrāte nāq Jesu: illis tedem/ ad sui excusationē/ ut deū defendant: id facere causantur. Quod cōtra deū esse demrāt. Illud enī uerbum protestū ipm̄ mde esse/ et ad nos uenisse significat. Nā cū illi dicere possent eū aliena q̄dā et noua afferre/ ideo q se adeo uem redicit. Merito ergo nō auditis eū inquit: cū ex dyabolo sitis

8

Qua gratia inultis mihi mihicere? Quid ī me reprehendere potestis.
Si hoc nō est: cur mihi nō creditis? Ista ex mēdacio et rede dyabolo
eos esse ostendens infert: et ab Abraham et a deo ōmino esse alie-
nos| et quia odio habent mihi mutuante: et q̄ eiꝰ sermonem
nolunt audire et modis ōibus se nō esse cōtrariū arguit: neq;
propterea eos nō credere: sed quia ipsi cōtrarii sunt deo. Etēm qui
pectatū nō facit: qui se a deo uenire et a deo missum dicit: qui
ueritatē loquitur: et ita ut omēs ī testimoniū aduocet: si nō credūt:
cōstat auditoriū uitio prouenire: q̄ carni dediti sint. Nouit ēm
terrenis deditā aiam prorsus ad pectandū. Idcirco mgr nā pi-
gri facti estis auditoribus uestris. Quotiens ēm frena nequit
homo contempnere: quō poterit celestia cōtemplari? Quāobrē an-
mitamur pro uiribus dilectissimi: ut uita nostra dirigamus:
exhortatio ut mentem expurgemꝰ: ut nulle nos sordes impediant. Augere
cognitionis lucem. neq; iacere semē int̄ spinas. Qui nō intelligit
malā esse auaritiā: quō maiora cognoscet? Qui hinc nō abstinet:
quō resistet illis. bonū ē rapere/ nō ea q̄ pereūt/ sed regnū celoꝝ:
quippe qđ uim patitur: neq; desidia acquiri pot/ sed cura et di-
ligentia. Sed quid significat uim patitur. Vi opꝫ e multa. An-
gusta ē uia. Robusta aīa opꝫ est/ et generosa. Raptores porcu-
pare ām̄ituntur. nichil respituūt/ nō accusatione nō dāpnat-
one/ nō supplitiū. Illud solū curat: ut prosint rebus. Rapia-
mꝰ ergo regnū celoꝝ/ que rapina nō crimen sed laudi dat.
Crimē est: si nō rapiat̄: nō ēm alterius dāpno dicitur. Animā
mur ergo/ et licet ira et cupiditas nos perturbet: nature uiū mi-
ramus: mansuetudini assuescamꝰ. parui laboremꝰ: ut ppetuo
quiescamꝰ. Noli aurū rapere: sed diuitias: quarū cōparatione au-
rū uilius esse apparet. Dic q̄so plūbo tibi et auro proposito: q̄d
nō potius raperes. uidne aurū. Vbi qui rapit punitur: ut ma-
ius honoras. Vbi qui rapit honoratur maiꝰ prodis. Q̄si utriusq;
puniretur/ nūquā sane ad hoc magis uenisses. Hic nichil tale
est sed beatitudo. Et quō pot quis rapere inquit? Dispice que
habes ī manibꝰ. Quousq; ēm seruias: illa rapere nō poteris.
propone tibi hominē plenis argento manibꝰ/ quo ad id tenu-
erit nūquid aurū rapere poterit/ nisi id prius piciat et expe-
dita relinquatur. Rapientē bene expeditū esse oportet/ ne quid
eū impediat. Siquidē etiā nūc cōtrarie potestates sunt: obuie:

ut id nobis auferāt

ut id nobis auferant. Quas fugiamq; qso: et nullā extrinsecus au-
sam relinquamus: mendaciq; fines. Nudi a secularibq; emergā-
mq. Quis usus p̄fectui nr̄i? Quousq; tandem hīs ridiculis
implicamur? Quousq; auru defodiemq;? Volebam ab hīs cessare
admonitiombq: sed uos non p̄mittitis qui semp̄ mihi admo-
nendi occasiones et materias p̄betis. Sed nūc saltem a uitiis
desistamq: ut uite exēplo alios erudientes promissa bona cōsequm̄-
gr̄a et benignitate dn̄i nostri ihesu xp̄i p̄ quē et cū quo patri
gloria simul et spū sancto i secula

Respondentes ergo iudei et dixerūt ei. Nonne bene di-
cimq; nos quia samaritanes: et demoniū habes. Respō-
dit ihesus et dixit. Ego demoniū nō habeo. Impudens
quidā et temerarii malitia est. que cū magis cōfundi debēt:
magis irritatur: ut in iudeis usu uenit. oportuit em̄ ut iesu
uerbis placarentur eius admirati fiducia: et uerborū cōstan-
tiam. Sed maledicūt ei et samaritanū et demoniū appellāt.
nonne bene dicimq; quia samaritanes tu et demoniū habes.
Altior cū sermo stulta apud stultos iudetur. Atqui nō memi-
nit adhuc euāgelista samaritanū iesum antra a iudeis ap-
pellatū: et hoc tamē intelligi potest etiā sepius eo in ihe-
sum usos notabilo. demoniū habes. Quis demoniū habet.
nisi qui deū honorat? an qui honoribus deū prosequentem cō-
tumelia afficit? Quid xp̄s? Ego honorifico patrē meum:
ego demoniū inquit nō habeo: sed honorifico patrē meum:
qui misit me. Nam ubi decet eos et humiliatis admone-
re oportuit: ne q; abrahe senē essent: se iactarēt: uehemēs
fuit: Ubi autē cōtumelie ferende erant: mansuetudine uti-
dicitq; em̄ illis patrē deum et abraham habemq;: in eos in
uerecd est uehemētius: cū habere demoniū mīmulat semi-
simū se exhibet ad nos erudiendū ut que ad deū p̄tinēt ma-
iorē i modū defendamq;: que ad nos cōtēptuamq;. Ego nō q̄ro
gloria mea. hoc dixi inquit: quoniā nō decet ut deū patrē
appelletis: cū sitis homicide. ob eiq; ergo honorē hec locutq;
sum: et propt illū hec audio: et me honoratis. Sed mille
mendacium est hec cōtumelia. Illi poenas debetis: cuiq; gratia

her audio. ego nō quero gloriā meā ideo omissa iudicia ad dor-
trinā uertor: et rōsilo q̄ faciatis: ex quibꝫ nō modo supplicium
uitabitis/ sed etnā uita rōsequemini. Amen amē dico uobis. Si qs
sermonē meū seruabit nō uidebit mortē mētis. hic nō modo
fides intelligenda ē. sed uite etiā puritas. et sūpuis ait: uitam
etnā habebit: hic mortē nō uidebit. Simul autē significat: nt
se ab eis posse arripere dētēti. Nā si quis eoꝝ sermonē seruat
nō moriet̄: longe mīng ipse. Tunc iudei: Nūc cognoscimꝰ quia
demoniū habes. Abraam mortuꝰ ē et prophete mortui sunt.
hoc est qui dei sermonē audierūt: mortui sunt: et qui tuū au-
dierit: nō morient̄. Numquid tu maior es patre nr̄o Habraā.
o māne gloriā. Iterū ad eoꝝ cōfugiūt cognationē. Atqui rōsequs
erat: ut diceret: numquid tu maior es deo? aut qui te audiūt ma-
iores sunt q̄m Habraā? Sed hoc nō dicūt: quoniā minorē eumq̄
Habraā arbitrabant̄. primū ergo eos hominidas arguit: hīc ab
Habrae cognationē sepauit. et cū p̄sisteret/ alia uia aggredit̄
ostendens frustra eos laborare/ et de morte mullū faciūt uerbū:
neq; exposuit: q̄m morte intelligēt admonet autē se q̄m Habraā
superiorē: ut reuerērent̄. Immo et qualiscūq; esset: nō mīe
mortuū morte esse mulctandū. Si uēritatē uobis dico: et per
ratū nō habeo: et a deo sū missus: et melior q̄m Habraā: nōne
insanitis: nōne frustra laboratis: cū me tentatis mēctere. Ad
illi: Nūc cognoscimꝰ: quia demoniū habes. Verū nō ita Sama
ritana: sed tm. Numquid tu maior es patre nostro Jacob. Iudei
rōtumelioſi erant et superbi. Illa distendi stupida: ideo dubitauit
et debita cū modestia rēndit: et dnm̄ appellat. Qui ēm longe
maiora pollicebat̄ et digno fide erat: nō erat iniuria lacessen
dus. hīj demoniū habere dicūt. Illa dubitantis. Hec itrediu
lorū et malignoꝝ uerba erat. Numquid tu maior es patre nō
stro Habraā. Itaq; hoc maiorē eū facit q̄m Habraā. Cum er
go abeūtem uideritis/ maiorē esse rōfitebim̄. propēa dice
bat. Cū exaltaueritis me tūc cognoscetis quia ego sum. et m
tuere prudentiā. primū a cognatione eos abscindit: et se ma
iorem illo ostendit: ut ex multa extellentia propheteꝫ q̄ ma
ior intelligat̄. Cum ēm semp̄ prophetā appellarint: ideo
nigt. Sermo meo nō capit in uobis. Illic nāq; dicebat mor
tuos suscitare. hic autē nō uisurū mortem: qui credit q̄s loqr.

ette prudeñ

maius erat. Quare magis exaspati sunt dicentes. Que te ipsum
facis/et hec tu cruciose. Tu tibi blandiris mquit. Quub ego christus.
Si ego glorifico meipm/gla mea nihil est. Quid hoc loco dicit
hereci/interrogaty. nūq̄ tu maior es patre nostro habraā: hereſ
nō ausus ē palā affirmare: sed latēt minuit. Quid igit nihil ē
glia eig. ad illos nihil. Sicut em cū dicit testimoniū meū nō esse ver
sedm eorū opinionē loquit ē/ita hoc loco. Est qui glorificat me
ut uos nō dicit pater qui memnit/sed que uos dicitis/quia deus
uester est. et nō cognouistis eū. Voluit ostendē q̄ nō solū patrem
ipm ignorarent/uerū etiā deū. Ego noui eū. Itaq̄ si me scire
nō dicerem/superbus essem: si ne scire: mendax. Vos aute qui eū
scire profitemini mendaces estis: et ego inde mendax essem
si eū me ne scire dicerem. Si ego glorifico me. Cum dixissent
que te ipsum facis/mquit. Si que me ego fatere/gla mea nihil
est. Qualiadmodū ego eū certo noui: ita uos ignoratis. et ut nō
oino eos ab habraā separauit: sed mquit. Scio q̄ semē habrahe es
tis: ut magis mi ipos inuehere t: ita hic nō totū abstulit sed mi
quit que uos dicitis: et uerbis gloriā tribuens grauiq̄ crimen
reddidit. Quomodo aute eū ignoratis. Quoma qui pro ipo oma
et fatit et dicit: ut glorioſum reddat: totiēs a fidelibus/eū ab eo
sit missus. hoc aute probatū nō est. probabit aute i sequentibus
et sermone eig seruo/hoc si quid habebant: poterant reprehen
dere. o magnū nāq̄ erat argumētū ab eo missum. Abraam
pater uester exultauit: ut uideret diem meū. Vidit et gau
sus ē. Ineū illos habrae alienos probat. Sigde exis: quibus
ille gaudius est: tristant. diem aute meū hoc loco crucis nō quō abrahā vidit dē ihu
significare mihi uidet: que i arietis oblatione ysaac figu
rauit. Ad hec illi. Quadragita annos nondū habes et Habra
am uidisti: ac si proprie ia ad eam attedēt etate. dicit eis
ihesus. priusq̄ Habraā fieret ego sum. et attulerunt lapides
ut iacerent i eū. Aiaduerte quō se maiore Habraā confirma
uit. Si em gaudius est uidere diem eius: id q̄ opere pfū dixit:
tū propter bnficiū inde prouenies cōstat: et q̄ longe maior
esset. Na cū uidet fabri filiū eū appellarent: neq̄ amplius
quicq̄ de eo imaginarent: paulati eos ad maiore sui cog
nitionē erigit. Cum ergo audierūt: se deū ne scire: nō egre tule
runt: cū aute priusq̄ Habraā fieret ego sum: pinde ac si

8

ipsoꝝ nobilitas degenerauerat: exaspant: et lapides iaciũt in ꝑ
sum: Vidit die meꝝ et gauisus est: significas nõ tm ꝝ se ad pas-
sionẽ uenire: siquidẽ laudat quã tm ꝝce delectatꝰ est: ꝙ sala
nõ mũdi erat. Illi aũt lapidẽs iecerũt adeo prom erãt in eos.
et ueritatẽ cognoscere negligebant. Sed tur nõ dixit: ꝑus ꝙ
Habraã fieret: ego eram: sed sum. Qđ ad modũ pater hoc uerbo
sum uerꝰ ita et Jesus. Sigt em ꝓpetuo esse ab oĩ liberũ tpr̃e.
propt̃ea blalphemũ eis uerbũ uidet. Et si ad Habraã cõpara-
onẽ q̃uis ꝙa nõ tulerũt: quo tm ire ad patrem. Sigit go
uterũ Jesus: ut hoiem ꝑsteꝝ: et abscondit: cũ satis eos admonu-
isset: et impleto officio suo exiuit de tẽplo: et se ad sanãdũ re-
cũ cõtulit: ꝑ opa se ante Habraã ee cõfirmans. Sed dicet for-
tasse aliquis. Qua gratia eorũ conatꝰ nõ coluibuit? Ita em
tredidissent ꝑ patriciũ saluatus: et nõ tredideruit. Primũ opꝰ
tus est: et m ipã passione strauit eos supinos: et ursum
abstulit: et nõ tredideruit. et quo si id ferisset: tredidissent. Am-
mo em desperato mhil peius. Q̃uis signa q̃uis miracula uide-
rit eadẽ ꝑstat ꝑtinatia. Ferem pharao multis arreptis plagis
dũ afflictaretur: tantũ sapiebat: ad ultimũ tamẽ diem idem
perstitit. persecutꝰ quos dimiserat. Quare paulus ut nõ obdure-
tur quis riguit ex nobis fallatia peccati. Sicut em uires tẽ-
poris moriũtur et omem sensum amittunt: ita et aia cum
multis detinet affectibus. Virtuti moritur: et si quid attuleris.
non sentit: sed siue supplitiũ siue quod tiq̃ aliud minaberis: nullo
sane sensu mouet. Qua obrẽ dũ habemꝰ salutis spem dilectissimi
dũ rouerti possimꝰ: omia faciamꝰ. Qui em nõ dolent: tãq̃
desperantes gubernatores naui uentis cõmissa mhil sibi opꝰ
tulant. Cum em mundus: ut stupiditatẽ suam explear tam
mtuet: et si pena impendat si mẽtio: eo dũtaxat affectu
possidet. Jade et impudico et auaro usu uenit. Et si affectꝰ
uim tanta uis est: longe maior uirtutis. Si propt̃ illos
mortem cõtemnimꝰ: longe magis propt̃ hãc. Stulti am-
miã suam cõtẽnit quid nos pro salute nostra facẽ oportet?
Que nobis erit excusatio: si cũ ꝑditi homines tantopere ꝑdi-
tiõni sue mtuebant nos pro salute nra nullã adhibebimꝰ
diligẽtiã: sed tm dia cõsumemur: quia mhil peius? Mundꝰ
em ut proximũ ꝑdat: ꝑdit seipsũ. Mundi ortus cõsumitur

exhortacio

LVI

dolore. ꝯorte uinit ꝑpetua. omes inimicos existimat etiã
nihil iniuriatos. Doleꝫ ꝙ deꝫ honorat. his letat quibꝫ et dia
bolus. Ille honorat apud hoies. sed hic nõ honor est. Noli in
uidere. sed apud deũ honorat. Emulare illi et silis efficiaris.
an nõ uis. Quid ergo et teipsũ ꝑdis. Quid ꝙd habes proꝓis.
nõ potes silẽs illi fieri neꝫ uirtuti uacare. Cur malicia im
bueris. congratulandũ est proximo ut et si in bonis operibꝫ
pariter laborare nõ possis. ex cõgratulatione saltẽ merearis
sufficit nonnũq; uoluntas ad magnũ bonũ. Ideo Hiezechiel
propterea ꝯabitas primitos dicit. ꝙ letati sũt sup israelitis.
et alios quosdã salute cõsecutos. ꝙ alienis malis cõdoluerunt.
Qui miserentibus aliorũ malis aliquid meritũ. multoma
gis aliorũ honoribus cõgratulãtibꝫ. Reprehendit ꝯoabitas ꝙ
super israelitis letati sunt. quos deꝫ ultius est. et quanuis ꝑ
peccauerint. nõ tamẽ mult. ut eorũ supplicio letemur. neq; enĩ mult
eos ultisci. Q si cõdolendũ est ultorũ supplicio. multomagis
honoratis nõ inuidendũ. Sic enĩ chore et dathan perierunt.
Quibus tumẽt clariores reddunt. seipsos torquẽt. fera enim
uenenosa et inuidia. fera inimica. et morbꝫ uoluptatis omĩ
uenia et excusatione indigna. omĩ malorũ et a mater et
auctor. Quãobrẽ radicitus eã euellamꝰ. ut et ꝑsentibꝫ malis
liberemur. et futura bona cõsequemur. Ipsã et benignitate
dñi nostri Jesu xpi per quẽ et cũ quo patri gl'a simul et spiri
tui sancto ꝑ secula

Et pretereũtes Jesus uidit hoiem cecũ a natiuitate. et Capt'm 9m
interrogauerunt eũ discipuli eiꝰ. Rabbi. Quis peccauit hic
an parẽtes eiꝰ. ut cecꝰ nasceret. Humanissimus
dei filiꝰ. et nrẽ cupidus salutis. et ut inuidorũ ora obstrue
ret. neminẽ obuiũ omittit. ꝙnis nemo ei attendẽt. Quod
propheta ꝓfetes dicebat. Ut iustificeris in sermonibꝫ tuis
et uincas cũ iudicaris. propterea hoc in loco cũ sermonũ ꝓpius
altitudinẽ nõ acciperent. sed demonũ habere dicerent. et
increpare conarẽtur. egressus e templo cecũ sanauit. cũ ut ab
sentia sua eorũ ira sedaret. tũ ut miraculi beneficio. eorum
duritiẽ et inimicitiã placaret. tũ ut sua cõfirmaret ora
tionẽ. neq; ꝓpriũ opat miraculũ. sed qđ tunc ꝓmũ cõtigit.

a seculo em nō est auditū inquit: q aperuerit quis oculos
reī natī. ceī em fortasse quispiā oculos aperuit: sed reī na-
ti adhuc nemo: et q egressus e templo ad illud dedita opa
uenerit: mdc pspicuū est. Ipse uidit reī: non ad ipsum reg
accessit: et tam diligenter eum intuity est: ut discipulos ad
interrogandum cōuertēt. Viso em Jesu adeo mīllū cōuer-
so interrogarunt. Quis peccauit hic an parentes eiq? Absur-
da interrogatio. Quō em peccauit anteq̄ natus esset: Quō pa-
rentū peccatis punitus est? Quō ergo ad hanc uenerūt interro-
gationē? Antea sanato paralitico dixit ecce sanus factus es: no-
li amplius peccare. Cognoscentes itaq̄ discipuli dīm propter
peccatū in paralysim incidisse dicunt: concedat illū propt
peccatum paralitici: de hoc quid dicis? hic peccauit? quod est
absurdū tū esset a natiuitate cecus: an parētes eiq? Sed neq̄
hoc. Siquidē pro patre filiq̄ nō punitur. Quēadmodū igit puer
rum aliquo morbo affectū uidētes dicimq: quid de hoc dicendū
est? Quid cōmisit puer? non rogando sed dubitando: ita nūc
discipuli dubitant potius q̄ pronūcient. Quid christus? neq̄ hic
peccauit neq̄ parentes eius. hoc nō absoluit eos a peccato. nō si-
mpliciter dixit. neq̄ hic peccauit neq̄ parētes eiq: sed addidit
ut cecus nasceretur: ut glorificetur filiq̄ dei: peccauit nāq̄
hic et parētes eiq: sed nō propterea cecus est. hec autē dixit
nō q̄ hic propterea cecus nō esset: sed et aliq̄ quidā propt pare-
tum peccata usum amiserint. Neq̄ em ē peccante alio alii
puniri. Nam si hoc concederemq et ante nativi-
tatem peccasse. Vt go dicendo: neq̄ hic peccauit: nō intelligit
a natiuitate peccare quēpiā et puniri: ita dicendo et parētes
eius: nō est intelligendū q̄ propter parentes puniendi sint
filiī. Nam hiezechielis testimonio hāc tollit dubitationē. Vnde
ego dicit dns: si erit parabola hec q̄ dicit. patres uestri come-
derūt uuā acerbam et dentes filiorū obstupescunt: et ozoyses
inquit. Non morietur pater pro filio: et de quodā rege inquit
q̄ propterea id nō fecit seruans legē ozoysi. Q̄ si quis diceret
et quō scribit: qui reddit peccata parentū in filios i tertiā et
quartā generationē? Illud respondebimq: nō esse cōmunem
omnibus sententiā: sed in quosdam: qui ex egipto egressi sunt
hoc est ex quo ex egipto egressi post signa et miracula parentū

peiores facti sunt: eadem que patres sui patient: ñ eadē
audeant. ergo de ihs sermo habeat: si quis diligentius leget:
certo intelliget. Quia ergo grā regnatis est: ut manifestet
gloria dei: occurrit alia dubitatio. an aliq̄ potat gl'a dei ma- q̄
nifestari. Quidm: cum ea dicit nō potuisse: sed ut mani R°
festetur: ergo miseria propter dei gloria accepit. Quia iniuriam
dicit queso: si eū nō cōtempsit: sed ex creatate bñ ficta cōtulit.
Vidit em interioribus oculis. Quid oculi iudeis cōtulerunt? cha
nus suppliciū: ñ uidendo rei essent. Quid cecitas huic obfuit:
propter quā iudic. Itaq; ut mala huius uite mala nō sunt: ita
neq; bona sed peccatū detrahat malis. Cecitas nō est malum
Qui uero q̄d nō erat: ut esset: ꝛ effecit: poterat et sic dimit
tere. Quidā dicit hāc ptīculam ut nō esse iherusalem: sed eue
tus: ut illud p iudicium uem ihūc mundū: ut nō uidentes
uideant: et qui uideant cei fiant. Non em uenit: ut uidētes
fierēt cei. Et paulus quia quod notū est dei manifestū est
illis ut sint inexcusabiles. dt nō propterea manifestauit ut pri
uarentur: sed ut cōsequerent excusationē. Et alibi lex autem
subintrauit: ut abundaret delictum. Verū nō propterea sub
intrauit: sed ut prohiberet peccatū. Ette hīs in loco siccto
adeerbiū. Tamq̄ em optimo quidā domo dispensator ptem
fecit: partē imperfectū reliquit: ut per hec de uniuerso in
credulis rationē redderet. Ita et deus tāq̄ domūs quādā ruinam
minantem: corpus nostrū cōglutinat et ficit. ociani aridā
sanat: dissoluta membra corroborat. Claudos dirigit/ leprosos
mundat: egrotos exitat: debilia structura cōfirmat/ mortuos ad
uitā reuocat/ lippos oculos purificat. nō habentibus largit.
Que omnia/ cū nālis sit imbecillitatis/ meliora christus effi
ciens. suā indicat potestate. Hāc aute ptīculam/ ut manifes
tetur gl'a dei/ de se/ nō de patre dicit. patris em gl'a manifesta
erat. Nā cū ex limo formatū a deo hominē audissent: ido
christus nitit oculū finxit. Si em dixisset Ego ex terra forma
ui hominē/ arduū uisum esset auditoribus/ re aute ostensū
iā negari nō poterat. Quāobrē ipse in sputo "puluere" et cōmix
to absconditā gloriā suā manifestauit. Neq; em paruum
erat: ut creature opifex putaretur. ab hoc em et alia aggresso
est: et a parte totū est creditū. Quatuoris nāq; fides minus etiam

confirmat. Vniuerse enī creature homo est prestantissimus
et inter mēbra nostra oculus. propterea nō simpliciter sed
hoc modo oculos effinxit. nāliter portione parui fit: maxīe
tamē necessarius: ut inquit paulus. Et si dixerit auris nō sum
oculus nō sum de corpore: Querīq enī in nobis sunt diuine
sunt sapientie mditiū. q̄ultomagis oculus: qui totū corpꝰ
gubernat ac regit: oculus ornat nō os tantū: sed totū corpꝰ:
oculus lucerna est omīm mēbroꝝ. Quod enī sol mūdo: hoc oculus
1 nō ideo nō est de corpore: corpori. Extincto sole omnia p̄diūtur et p̄turbant. Itaq; sine
sis oculis pedes mutiles sient: et manus et animus. Corrupit
enī cognitio. hīs dei cognoiuing. inuisibilia enī ipius a crea
tura mūdi per ea que facta sunt intellecta cōspiciuntur. Nō enī
corporis lucerna tantū oculus est sed anime potius. Quare
ut in regio quodā loco in altiore corpis parte sedē sortitus
est: et ceteris p̄fert sensibus. hinc igit formauit xp̄us: et ne
nō ob. materia eū nūc neq; in p̄incipio luto mdigiuisse arbitraueris
Qui enī maiora eū mhi fecerint sine materia effecit: longe
magis et hec effecisset ut ergo intelligas nō necessitatis causa
hoc fecisse: sed ē eoꝝ que ī principio facta sunt opificē illuto lu
to inquit. Vade et lauare: ut intelligas mhil inhi luto opus esse
ad fingendos oculos: sed ut manifestet in eo gl'am ea. Quāut
de se dixerit: ut manifestet gl'a dei: addidit. oꝝ oportet fieri
opa eiq qui misit me: hoc ē manifestare meipm: et facere
eadē que pater nō filia sed eadē qd maioris ē conuenientie:
neq; de his etia: que uel minimū differūt dia potest. Quis
ergo contradixerit: cū eadē q̄ pater opari sit neq; enī fatū
finxit oculū aut aptuit: sed inuisū largit est: qd sane argu
mentū etia anīa inspirandi: quando operante: oculus etiam perfectus minime uidere potest. Quare et anime uigo
rem et membrū arteriis uenis nerui uenis sanguine. et ceteris
omnibus: ex quibꝰ corpus nostrū constat perfectū largit est.
9o oꝝ oportet operari dū dies est. Quid hoc significat. Quia habet
B9o cōsequētia. Sane magna. hoc est donec dies est: dū licet homīo
m me credere: dū hec durat uita laboraduī ē. Venit nox horē
futuriū tempus: quādo nemo potest opari. Nō dixit quādo nō
potero opari: sed nemo pōt opari idest qui nō est amplio fides:
neq; labores neq; poenitētia. Quem opꝰ fidē appellet: dicūt ei
quid faciemꝰ ut operemur opa dei? Respondet hoc ē opus dei

ut credatis m eū q̃ illē misit. Quō ergo hoc opus nemo potest
tuū operari. Quoniā fides nō est: sed uelmt nolmt omēs acquies
cunt ueritati. Verū ne quis ad ambitionē hec referret: cōuicta
omnia fatere profitetur: qui m hac tantū uita habēt credēdi
potestatem: et nusq̃ alibi quicq̃ sibi possiunt profitere. Ideo ne nō ob.
q̃ accedentē ad se cecū curauit. Nam q curari mereret et si
audisset: credidisset. et prouuriisset ad jesum. neq̃ si presente
a quoq̃ audisset: accredere neglexisset: ex sequentibq̃ costat: ex eius
audelicet fortitudine et uite fide. poterat em cecū cogitare se
tamq̃ et dicere. Quid hoc? Lutū fecit et linuit oculos meos et
dixit. Vade lauare: nō potuit me prius sanare curare: et mde
ad Siloam mittere? Sepenumō illic me laui: et multi mecum:
et mhil profeci. Si quid posset: cora ostendisset quēadmodum
et Naaman aduersus helizeū dicebat. Jussus em se lauare m
jordanem nō credidit: cū magna esset tunc helisei opinio. Cecq
autē nō diffidit uerbis jesu: neq̃ cōtradixit: neq; quicq̃ cogi
tauit huiusmodi. Quid lutū illinire oportuit? Hoc potius cecū
redderet. Quis unq̃ hoc pacto curatus e? Nichil tale reputauit:
sed fides firma et prōpta. Venit nox q̃ indicat post crucem
impios sibi cure futuros: et multos adiciendos. Adhuc dies
est post quē permittus eos abscondit ut statim significat. Quā
diu i mūdo sum: lux sum mūdi. Quod et alio m loco dixit.
Credite donec lux uobiscum e. Cur ergo paulus nocte pñtē 9°
uita appellauit? Christus diem? Idē dixit non uerbis sed sē 10°
tentia. Inquit em nox pcessit dies autē appropiquauit
nortem pñtem uita appellat: quoniā i tenebris uersam:
uel propt eg ad diē illā cōparationē. Christus autē nocte futu
rum tempus appellat: quoniā pectatores nichil operari
poterūt. Nox a paulo pñs uita appellat: quia i tenebris
sunt: qui m pectatis et more dulitate degunt. Quā obrē fide
les alloquens ait nox pcessit: dies autē appropiquauit: ac si
luce illa essent fruituri: et nocte uetere uita mtellexit.
Abiciamg mquit opa tenebrarū. Ecce q illis nocte esse dixit:
quare prosequit ut m die honeste ambulemg: ut lucē illam
cōsequamur. Nā si hui secuti lux ta pulchra est: cōsidera qualis
illa futura sit. Quato em solaris lux lucerne lumē excedit: ta
to mo longe magis illa solarē: quod inde significauit. Sol

obſcurabitur ad illius indelicter ſplendoris ꝯparationē: ut non
nō apparear. Q; ſim hac uita ut ſplendidas nobis domos et ſalubres
ꝯparemꝰ: magna pertimarii uim edificando anxij ꝯſumi-
mus: conſidera qui nobis ſubeundi ſint labores: ut clariſſimā
nobis ī celis domū edificemꝰ. Vbi lux illa meffabilis. Hic enim
et pigne et ꝯtentiones de terminis et parietibꝰ. Illic mūme
nulla ī uidia/nullꝰ luor/nulla de limitibꝰ ꝯtentio: et hec ſme
dubiò reliquēda. Illa ꝑpetuo ꝓmāſura ſunt: hec tpr̄ ꝯſumꝑ
et multis ſubiecta ē periculis. Illa ꝑpetuo manet. hāc pauper
ſibi ꝯparare nō poteſt. Illam duobꝰ pōt obolis quis emere: utru-
dia illa. Quāobr̄ ꝙ moleſtiſſime fero: ꝙ tot nobis bonis propo-
ſitis deſideꝰ: aīo deficimꝰ: et ut hic ſplendide habiteꝰ: omā
facimꝰ: ut aute m celo parū uel ꝯparemꝰ hoſpitiū: mhil cu-
ramus mhil laboramꝰ. Dic queſo ubi hic domū habere uelles:
in deſerto an in aliquo paruo opidulo? Non puto ſed ī regijs
et magnis ciuitatibus: ubi et rerū copia: et maior nobilitas.
Ego tibi talem ciuitatē propono: ciuꝰ opifex auctor deꝰ/in qua
domū uideri ꝙ hic ſuptu/uideri labore condere: atq; edificare po-
teris. Edificant eā mangꝰ pauperū. hec optima edificatio ſu-
ma ſapientia ſicut ꝙ hic facimꝰ ſuma dementia. Et eū ſigꝫ
te ni perſidē uſurū regionē illam et moxꝫ reuerſurū ducere
uxoremq; ut illic domū ſtrueres: nōne eiꝰ amentia reprehendēs:
ac ſi mutilem ſuadēt impensam? Cur nō idē in hoc mundo
facis: qē paulo poſt relinques? Sed filijs relinquā inquies.
At illi paulo poſt te etiā ſequētur: nō nuꝫ ꝓdent itidē et eorū
poſteri. Quod etiā te anxiū reddet: cū heredes nō diutiꝰ poſſeſ
ſuros uideas. Illic autē nulla huiuſi ſuſpitio: ſed īmutabilis et
tibi et filijs et nepotibꝰ manet poſſeſſio: ſi eandē uirtutē imita
buntur: illā domū chriſtus edificat: quo edificāte nō opꝰ aliū
opifice accerſere: neq; ulterius laborare. Cū deꝰ opus faciendum
ſuſcipit: quid amplius curandū? Ille nectia colligit. Ille opus eri
gīt. Neq; hoc tantū miradū: ſed ꝙ etiā ſatis ſupꝫq; optimū: et
ſupra quā optare poſſis edifitiū coſtruit. Quippe qui optimus
opifex eſt: et maxime tue ſtudet utilitati: et ſi pauperes et uilis
eris hanc domū edificare nullā tibi pariet inuidia. Nemoīm
inuidus illud domicilīū intuebitur: ſed angeli tuis bonis letāt.
Nemo illud contemnere poterit: nemo hoc morbo laborans

illic habitat. Vicinos ibi sanctos / paulū petrū prophetas mar
tires / angelorū cetus archangelorū habebis. Quibꝫ rōibꝫ oma
nra in pauperes cōferamus · ut illa habitacula cōsequamur
gra et benignitate dominī nostri Jesu christi per qm et cū qō
patrigl'a simul et spū sancto i secula

Hec cū dixisset expuit i terra: et fecit lutū ex sputo: et
linuit lutū sup oculos eius. Qui alīꝫ ex lectionibus
utilitatē cōsequi uoluit: nihil nīs ptermittendū est:
propterea scrutari iubemur scripturas. Multa em aptius m nīs
facilia iudicāt: magna tamē sententie profunditate habent la
tentē. Considera propositū textū. Hec cū dixisset expuit m tra.
cur hoc? Ut manifestet gl'a dei: et quia oportet me facere opa
eiꝫ qui misit me. Non n' ab re q̄ dixerat redixit nobis i memo
riam euāgelista / et subdidit expuisse: sed ut uerba sua oꝑibus
cōfirmasse ostenderet: et cur nō aqua sed sputo usus est: q̄o
Assurgeū erat m Syloam. Nequid ergo fonti ascriberet? sed ex Rᵒ
ore eius uirtutē processisse intelligeret: que illiꝫ oculos et finx
erit et aperuerit. mspuit in terra. hoc euāgelista significās mgr:
et fecit lutū ex sputo. Inde ne ex terra eam processisse uirtutē
suspicaretur: lauari iussit. preterea ut veteri fides pateret:
et ꝓphīa iudeorū argueret. Nā credibile erat a pluribus abeū
tem illius luto oculis iussū et re insolita oīm in se oculos
conuertisse. Cum em nō facile esset cr̄editu / rectū iussū recipe
rasse: multos ne longitudine testes: et diligentiores spectatores
rei insolentia cōparat / ut attentiores facti: ita nō possent an
is esse dubitare: ꝓterea ueteri legi se nō repugnare ostendit:
cū ad Syloam mittit. Neq illud erat suspicandū / an aq illius
uirtute iussum acceperit. Multi em sepe illic oculos lauerāt
nullā gratiā cōsecuti. Sed hic fuit uirtus xpi: que id opata
est. Ideo inter ptatus est euāgelista. Syloam q̄d e missus:
ut intelligas illic a xpō curatū: ut paulꝰ inquit bibebant
aute de spiritali cōsequēti eos petra. petra aute erat christꝰ.
Qđ ad modū ergo xpus petra erat spiritalis / ita et Syloa erat
spiritalis. Mihi aute iudet. Repentinā aq efficatia archanū
nobis significare mysteriū Quodnā? admirabilē et preter
oīm spem apparitionē. Sed intuere rei animū in omnibus

Cui obediēt nō

parentem/ prebuit os: mhil ſollicitꝰ an lutū eſſet an ſputū.
Et quid ſibi Siloam opus eſſet: et ſi hoc cur illo: Non cur lutum
limret ſuper oculos: aut cur lauari præcpit. Nihil tale repu-
tauit illud dūtaxat curauit: ut parēt m omībꝰ mpanti
et ī nullo pturbatꝰ eſt. Quod ſi quis rogaret: quomodo ablu-
to luto uiderit: me modū neſcire profitcor. Et quid mrū
ſi neſcirē? Neq; em euāgeliſta· neq; ipe: qui curatꝰ ē norat:
ſed factū uidit: modū deprehendere nō potuit. Quod mīro-
gatꝰ reſpondit: lutū mpoſuit oculis meis/ et lauī/ et uidi rō-
nem ignorauit. licet ſepius mterrogatus. Itaq; ultimi: ergo
uiderat eū prius: quia mendicus erat: dicebāt. Nōne hic ē
qui ſedebat et mendicabat. Alī dicebant quia hic eſt. Quāg
mtrudo rei ad mcredulitatem trahebat: licet tot modis eſſet
ad credendū allecti. Alī autē dicebant. Nōne hic eſt qui ſedebat
et mendicabat· pape. Quo dei deſcendit humanitas. benīg-
ſſime mendicos curat: uideis ſilentiū imponit: q; nō claros
et generoſos uiros: nō principes ſed obſcuros etiā ſua dignos
prouidētia dicebat. Venerat em ad oīm ſalutem et ut in
paralītico ita mhoc factum eſt. Neq; em ille qui ſe curaſſet
norat: neq; hic. Quod propter xpi diſceſſum accidit/ q; ſēper
ad ſubuemendū mdigentibꝰ properabat: ut omīs ſignorum
dubitatio tolleretur. Cui ergo eū nō uidebant: quō ad gloriā grām
loquebantur? Sic cōfirmabāt miracula. Neq; em hoſtia-
tim hic recq; mendicabat: ſed ſedebat ad ſupplicandū/ dubi-
tātibꝰ ergo oībus de ipō reſpondit. Ego ſum. nō puduit ce-
ciatis: neq; populi furorem ueritus eſt nihil diſſimulā-
uit beneficiū pdicare. Dicūt ei quō apti ſunt tibi oculi? Re-
dit eis/ Ille homo qui dicit̄ Jeſus. Quid dicis? homo huiꝰ
opat̄? Sed nihil adhuc de eo magnū opinabat̄: fecit lutū:
et inunxit oculos meos. Verax ſane. nō dicit unde fecerit
qđ nō uiderat. Senſit aut̄ Virgi et dixit mihi: Vade ad na-
tatoria Siloam: et unde norat Jeſū loquutū. ex ſermone
quē ad diſcipulos habuerat: re teſtificat̄/ modū ignorat.
Nā ſi mī ns que ſenſu et tactu ꝓcipiuntur fide opus eſt: lōge
magis m ns: q uideri nō poſſunt: et dixerūt ei. Vbi ē ille?
clamātes iam cōtra ipm. Mtuere hic xpi humilitatem.
Curatos dimittebat: quippe qui nō gloriā: nō populi plausū

nō digito mōstrari uolebat Et unde q̄ uere rect̄ ad oīa rēdet. Querebant illi christū inuenire: ut eū ad sacerdotes adducerent. Cū nō inuenirent: illū dicūt: ut melius interrogaret. Ideo euāgelista sabbatū fuisse dicit. ut praua eorū mētem ostendat: et ut Jesum q̄rerent: ut ansam aliquā haberent calūmandi miraculum propt̄ legis trāsgressionē et hoc cōstat q̄ statim quō oculos ipse aperuerit: interrogarunt. Et cōsidera eorū uerba. Nō dicūt quō audisti sed quō aperuit tibi oculos? ut daret ei materiā opus illud calumpiandi. Ille autē tacq̄ nō ignarus rei breuiter rndet. Neq̄ em̄ ei subripuit memoriā: neq̄ q̄ dixerit. Vade lauare: sed tantū luti sup̄ oculos meos: et laui et uideo. ac si maximo in crimine xp̄m deprehendissent ita mouent. Quasi dicerent. Ecce q̄ Jesus operat̄. Tua autē res cōstantia mirabere. Q̄ cū primū ab illis interrogatus dixerit ueritatem: minime mirū est: nūc uero admirandū: q̄ pretereo neq̄ negat. neq̄ prioribus uerbis cōtradicit. Quid pharisei uel alii potius? Addixerat eū tacq̄ negantium: sed cōtra euenit. Q̄ manifestus q̄ nolebant: intellexerunt quod semp̄ cōtēnebat: ut aptius in sequentibus ostendemus. Quid pharisei? Quidā nō omnes sed pertinatiores dicebant. Quō potest homo peccator hec signa facere? Ecce q̄ signis alliciebant. Nā qui antea miserant ut adducerent: audi nūc et si nō omnes dicat. Etenī licet princeps glorie cupiditate in incredulitate p̄sistent multi tamē crediderūt: q̄uis nō cōfiterentur. populus autē gloriosus erat: utpote qui nihil in synagoga poterat. principes dariores difficilius arquiescebant. Hos igit̄ principatus amor. illos uero cōmouebat. Quare inquit. Quō potestis credere qui gl'am ab hoibus accipitis? Et ipsi quidē qui iuste mirificere conabāt: se dei se esse dicebant. Qui reos arguebat eū ex deo nō esse non posse: eo q̄ sabbatū nō seruasset. Quod alii negant. Quoniā peccator hec signa facere non potest. Illi maligne omisso miraculo: q̄ audebat trāsgressio adducit in medium. Nō em̄ dicūt in sabbato operatur: sed sabbatū nō custodit: hii in hoc me subtrahent: probandū nāq̄ erat nō soluisse sabbatū. Ex signis tantū cōfirmant. Nec imerito. Adhuc homine eū arbitrabant. Q̄ si deum nossent. aliq̄ eū excusare potuissent: q̄ uidelicet sabbati dns esset: et illud fecerit. Sed nondū hoc sentiebant. Nemo tamē audebat sententiā palā facere. sed dubitabat p̄ timore

nō

Ceci prudeñ

Ceca obstin

hic homo nō est deo. quia sabbatū nō custodit. alii dicebat

9

partim ambitione. Schisma ergo erat inter eos: quod prius
in populo ortum est: inde in principibus. Et alii quide bonu esse
dicebant: negabant alii p deciperet turbam. Vides stultiores
multitudine principes etia se scindentes: tamē generosū quic-
p pre se tulerunt: tū phariz eos imitare intelligerent. Q si oino
se scidissent: cognouissent fortasse ueritate. potest em quis recte
scindi. Idcirco inquit. potest em quis recte scindi. Idcirco inquit
Non uenī mittere pacē in terrā sed gladiū. Est et mala cōcor
dia: et discordia bona. Siquide qui turrī edificabant: cōcordes
erant in malo suo: inde et si multi ad bonū tamē dissenserūt
Et sorti Chore male cōueniebant: ideo bene diuisi sunt. et iudas
cū iudeis praue cōsensit. Est ergo bona discordia: et cōcordia mala
Quiaobrē ait. Si oculs tuus scandalizat te: erue eū: et si pes ab
scide. Q si membrū male cōiunctū abscindendū est: nōne longe
magis pa prauū amittī. Quare cōcordia nō semper bona: sicut
neq discordia mala. Hoc dico ut malos fugiamus: sequamur
bonos. Nam si membrū insanabile metri ne reliqua corrumpat
incidimus: non q illud negligamus: sed ut seruemus reliqua cēta:
q̄ magis mis: qui male nobis uniti sunt: idē faciendū. q
si eos melliores reddere possemus: Et nobis nō officeremus: omnia
essent facienda. Si incorrigibiles sunt et nos ledimus: abscinde
di sunt a nobis. Sepe em hoc parto magis proficit. Vnde paulus. Tollite malū de medio uestrū: quod ut eiceret: ita scisti.
Grauis et em grauis ē cōuersatio malorū: sed nō tam cito
cōtagiū sequit: aut detegit: ut prauorū hoīm malitia. cor
rumpunt em bonos mores colloquia prauaq̄ mala. Et propter
Egredimini ex medio eorū et segregamini. Nemo malum
sibi amicū cōciliet. Ita si pditos filios emancipamus: neq ue
remur naturā: neq ei leges: neq ulla necessitudine: longe
magis notos et cōsuetudine deiiciamus fugiemus: si mali erunt
Quia uis em nulli inde nobis proueniat detrimentū malas
tamē suspitiones uitare nō possumus. Alieni em uitam nram
nō p̄scrutant: sed a sociis et cōsuetudinibus iudicant. Hec ea
dē et nuptas et uirgines hortor p̄uidere inquit bona nō mō
in cōspectu domini: sed et hoīm Cotis ergo uitibus admitam:
ne p nos scandaliz et proximus. Vita em et si rectissima sit: si
alis erit scandalo totū amittit. Et quō pōt recta uita scdm

mala gordia
discordia bona

mēbr̄ ꝑsanabile cīdit

mala supplicio vitari nō pōt

nō

ligare. cū pessimorū cōsuetudo nō bonā hominī inuirit opi
monē. cum enī nobis freti cū malis cōuersamur: et si nos
nō offendimꝰ/alios tamē scandalizamꝰ. hec uiris uxoribus
et virginibꝰ dicta sit: quorū cōscia: que inde malapiemat
diiudicet. ego mihi mali suspicor: neq; alig fortasse pfectiorū
simplitior frater in tua offendit pfectione: oportet eius
cōsulere imbecillitati. q; si ipse nō offendit: offendet tamen
gentilis./paulus autē iubet: ut simꝰ sine offensione et iudeis
et grecis et ecclesie dei. ego mihi mali de virgine suspicor. Dili
go virginitatem. Dilectio malū nō existimat. oꝫ axiē hanc
uestrā amo cōsuetudinē: neq; possū absurdū aliquid de ea cogi
tare sed quo cytius id persuadebimꝰ: debemꝰ eorū rationē ha
bere. quiaobrē ita res nostras disponamꝰ: ut nemo fidelium
nostra causa iuste possit offendi. nā sicut qui recte uiuunt de
um glorificant: ita qui praue/proclines sunt ad blasphemiam.
sed absit: ut uestrū aliquis sit eiusmodi. Verū ita luceant opa
uestra/ut glorificet pater uester qui ē in celis: et nos eiꝰ gloria
perfruamur. gra et benignitate dñi nostri Jesu christi. per
quē et cū quo patri gl'a simul et spiritui sancto in secula

Dicit ergo cecus iterū. Tu quid dicis de illo: qui aperuit o
culos tuos. ille autē dixit: quia prophetā. nō credide
runt ergo iudei. Scripture nō simpliciter/neq; teme
re: sed q" diligentissime legende sunt: neq; scrupulus oboriatur
etem nō imerito hoc in loco quispiā dubitaret. cur cū dixe
rint. hic homo adeo nō est: quia sabbatū nō custodit: inde eū
mirogarint. Tu quid dicis de illo qui aperuit tibi oculos: et
nō qui soluit sabbatū. ac excusationē pro accusatione posu
erūt. Quid ergo dicendū? nō sunt hi qui dicebant. hic nō est
a deo: sed qui dissentiebat dicentes. homo peccator nō potest her
signa facere? cum ego magis uellent illis silentiū ponere:
ne xpm defendere uiderētur: eū: qui eiꝰ uirtute in se exptꝰ
erat: in medium adducūt et mirogant. Tu autē mirere
pauperis sapiētia: q; cecos superauit. confessus ē prophe
tā esse. neq; prauū iudeorū iuditiū: ipm peterrere potuit.
cū dicerent. Quo pot esse hic a deo qui sabbatū nō custodit

cecā sapiē

veritatis natura

et nō crediderūt iudei/ q̄ cecus fuisset/ et nidisset/ donec uocauerunt parentes eiꝰ: qui iuderat. Tū autē quot modis miraculum regere et abolere conantur. Verū huiusmodi est ueritatis natura. unde magis oppugnatur: unde magis cōfirmat: et quo magis obscuratur eo clarior euadit. Alioꝝ nō esset hoc creditū miraculum: quod p̄inde/ ac si omnes id p̄stare conati essent/ et xp̄i studiosissimi fuissent: ita claruit. Etenim eū etiā post modū caliginari reputarunt dicentes. Quo apuit tibi oculos? quasi diceret. nūq̄ magica aliq̄? q̄ alibi: cū sanādi modū intelligere nequissent. caliginati sunt: p̄n belzebub p̄rincipe demoniorū eiciat demonia hic ad sabbati solutionē cōfugiūt: et q̄ peccator ē. atq̄ cum superig eū interficere: et op̄a eiꝰ arguere tentarent audēt eos interrogauit. Quis ex uobis arguet me de peccato/ et nemo respondit: nemo eū blasphemie arguit: cū se sine peccato profiteret? quod si in aliquo argui potuisset: nimirū tacuissent. Nam qui dicentē se ante Abraam esse lapidibus petierunt et adeo nō esse: & se adeo esse gloriati sunt/ cū essent homicide: et tot miracula facientem deo cōtrariū: et sabbatū nō custodire obiecerūt: si uel umbrā aliquā criminādi habuissent: nō sane tacuissent: & si propterea peccatorē uocat: quoniā sabbatū soluere uidebatur: frīuolū profecto hoc crimē/ et mul-
tam eorū arguit temeritatem. Quādoquidē his distracti ra-
ōnibus imprudentius quidā aggrediūt? nō crediderunt
ar̄ inquit: q̄ cecus fuisset/ et uidisset. Quō ergo accusabant/ q̄ sabba-
tū nō custodiret. Certe tacq̄ credentes. Nonne multitudinē et
p̄o uicinis qui eū cognoscebant credidistis? Sed ut dixi medicinam
et si oppugnare ueritatem uideatur. seipsum tamē detegit:
et ueritatē clariorē reddit: ut in p̄nti contigit. Neq̄uis em
diceret. Nihil certi uicinos: et qui eū uiderat/ attulisse/ sed
fuisse assimilem? ad uocauit parentes: et tuti miraculū uerū
cō firmarunt. Nā parētes maxime eū norant: et cū eum
p̄terrere nō possent: quū audent? acceptū p̄dicaret benefitiū:
p̄ parētes infirmare miraculū arbitrati sunt. Et inde mise-
rogationis prauitatem/ a diuotatis ī medio parentibꝰ: ut me-
tum meruerent: uehemētia quadā et indignatione increpat.
Hic ē filiꝰ uester? et nō dicunt: qui cecꝰ fuerat: sed quē uos dici-
tis: quia cecꝰ natꝰ est? ac si malefacerent: et op̄a xp̄i cōfirma-

rent. o scelestos et plusq̃ scelestos. Et quisnã pater: ita de filio
mentiri optaret: tñi nõ dicentes' q̃ nos recti fecistis: imo et
ubiq; recti p̃ dicastis. Quõ nũc uidet. o dementiã. Vestra her
maligmtas: uestriũ cõmetiũ duplicitet ergo ad negandũ eos
impellere conatur dicẽdo/et quẽ dicatis/et quõ uidet. De ꝯbis
itaq; parẽtes mterogati: an filg eorũ esset: si cecg fuisset: et quõ
uidet: duo tantũ cõfitent̃: ter tñi se nesire dicũt: ut magis
ueritas probaret̃: ut nemo p̃ter ipm̃ tuiratũ: et maxime
ad id testandũ idoneũ: rem ipsam cõfiteret̃: et quonã modo
ad gratiã loquuti essent parentes: qui eorũ q̃ norat: aliqua
cõtrebant propt̃ metũ iudeorũ: Quid ergo dicũt. q̃ hic est
filg noster scmg scitmg: et q̃ cecg natg sit: quõ autẽ nũc uide
at: aut quis aperuerit eig oculos/nos nescimg. ipse habet eta
tem. ipse de se respondebit. Dignũ fide dicũt ad sui excusationẽ.
nõ est puer/neq; de se ipso testimoniũ p̃hibere. hoc
autem dicebãt propter metũ iudeorũ. Erre quõ uteriũ euã
gelista eorũ mentẽ sententiaq; exponit. hoc dico/quia cũ su
perig dixerũt/q̃ equalẽ se deo facẽt/si ea nõ christi sed iudeo
rũ fuisset sententia: addidisset sane euãgelista/ita iudeos in
tellexisse. Cum ergo parentes rursum ad sanatũ eos rennisi
sent: uteriũ inclamat: et palã/atq; impudẽter/nõ quidem
dicũt/nega xpm̃ te sanasse: sed pietatis umbra id tentant
da inquiũt gloriã deo. Nã si parẽtibg dixissent: nega filiũ
uestriũ esse/et cecũ natũ: p̃ q̃ ridiculũ fuisset: undẽ si hoc
negare suasissent: mãifesta fuisset impudẽtia. Quare nõ sic
dicunt: sed alia aggrediũt uia. Da gloriã deo. Confitere mhil
christũ in re opatũ. Nos scimg: quia hic homo pectator est. Qua
re ergo ipm̃ non reprehendistis: cũ diceret. Quis me de pectato
arguet. Vide eũ scitis pectatorem: et cũ ille nõ dedisset: et
obuiã christo factus: nõ propterea reprehensus est. Sed rogauit
eũ christus. Credis in filiũ dei. ut intelligas ita dari gloriam
deo. q̃ si nõ esset equalis patri: nõ esset equalis gloria. Sedcũ idẽ
qui patrẽ honorat/honoret et filiũ: merito nõ arguit̃ cecg. Cũ
ergo expectaret̃ iudei/ut parentes miraculũ negarent: mhil tale
dixerunt. Cum nõ mhil se ex eo cõsequutos uident: ita pectatorem
esse calũmiant̃. Respondit ille/si pectator est/nescio. Vnũ scio/q̃ cũ
cecus essem/nũc uideo. Nũquid timuit cecus. o pimine: et quõ

qui prophetā asseruerat: nūc dicit. Si pectator est/nescio: Non ita
† sibi persuadebat: neq; suis uerbis purgandū eū a crīminibus: ne-
q; propter acceptū beneficiū excusandū: sed a re ipā testimonium
afferendū satius ducit. Ita si post multa uerba dicente eo/q; mīs
esset dei cultor/nō potuisset hec signa facere: uta dignati sūt: ut
dicerent/in peccatis natus es totus: et tu doces nos? Si hoc a pri-
cipio dixisset: in qua prorupissent/in sanā? Si pectator e/nescio.
quasi diceret. Nihil de hoc/in pntia dico: nihil pnūtio. Illud qui-
dē manifeste noui: et affirmare possum. Si pectator esset/nō
hec faceret. Quibus uerbis neq; se neq; testimoniū suū/ꝛ sus-
pectū reddidit: q; ad gratiā loquerēt: sed rē ipsā testificarēt
neq; eā efficere poterant: qui miraculū fecerit. Illi autem
iterū ad priora reuertuntur: modūq; curationis diligentius
perconctant: nisi/uenationē sibi/proposita/nūc hūc
nūc illūc discurrentes: et ad eundem redeuntes locū: ut
assidua pronctatione eū ad suam trahant uoluntatem. &
ait. Quid fecit tibi q; aperuit oculos tuos? Ille cōfundēs
eos: actus iam/nuciat. Donec eā/miraculū disquiri
et/indicari oportuit/uerecundius loquuntq; est. Cū autē plane
patuit: bona tamen fretq; eos audacter aggredit: nūtq; dixi
uobis semel: et/me nō audistis. Quid amplius multis audire?
Considera mendacii aduersus scribas et pharizeos fiducia: ut uidā
da est ueritas: tam imbecille mendatiū. Illa/em etiā imbeci-
les corroborat: et claros reddit: hoc etiā fortes deprimit atq;
debilitat. Quasi diceret/medicus. Verbis meis nō attendistis/ideo
nihil amplius dicā/neq; respondebo: cū me sepiq; frustra in-
terrogaueritis: neq; ut/ē sciatis: uelitis audire: sed ut audi-
ta calūpniemini. Nūquid et uos multis discipuli eius fieri?
Jam se discipulis admiāt: hoc em̄ significat: nūquid et uos. eos
pterea arguit et increpat/et ~~merito~~ merito sane. Cū em̄ in-
telligēt: hoc eos maxime ledere. ideo ita loquitur. c. Indicium sane
fidentis animi et ad supna euolantis: et illorū cotemptus
in sanam. ad hec eius maxima ostendit dignitatē: cui max-
ime fidit: et q; q; admirari et colere deberent: eū cotumeli-
a afficiūt. Ille tamē nō afficit: sed ipsi ad cotumeliā facium
honoris loco accipit. Cū discipulus illius mgr. Nos autem
moysi sumus discipuli. Sed nō sequit. Nō em̄ moysi neq; christi

Ceci fiducia

estis. Si moysi essetis: essetis et christi. Idirco superius inquit christus. Si crederetis moysi/crederetis et moysi mihi. De me ille scripsit. Cum enim ad hos semper sermones cohigerent/ nos sti mulis: q moysi loquuto est deus: cuig testimonio: maiorq aute aute nostroru. Sed none maioris auctoritatis est: qui her per signa cohirmat q maiores uestri: Illam et a deo uenit/et celestia loquitur: et no dixeriut. Nos audiuimg/q moysi loquuto est deus: sed stimg. Et audita uos iudei strire asseueratis. Visa aute auditis mi nora arbitramini. Atqui illa quide minime satis/ sed auditis. her no auditis/ sed stitis. Certus aute. In hoc enim inquit e mira bile: q uos nestris unde est: et talia signa facit. q homo no tig mis apud uos/ neq; clarus/neq; gloriosus her possit/ut sit ubiq; manifestum deu esse. Neq; ullo humano eget auxilio. Stimg aute q deus pectatores no exaudit. Cum enim antea dixissent. Quo potest, homo pectator her signa facere? eoru nitit sme; et eade uerba cohemorat/opinio mea inquit et uestra con sentit. In ea pmanete. Et intuere uiri prudentia. Semp in ore haber miraculu: quod cui rapere no posset/ ab eo v cotinat. Vides illa uerba. Si pectator e/nestrio: no esse dubitantis: Absit no rat enim no esse pectatore? Erre nitit tempori quo respondet. Stimg q pectatores deus no exaudit. Sed si quis dei cultor est: et uoluitate eig facit. Vbi no modo eu a pectatis absoluit/ sed acceptissimu deo/et omia dei opa faciete demonstrat. Na cui se iudei dei cultores dixissent: ideo addidit: et uoluntatem eius facit: quasi dicat. Non satis est deu cognoscere. Inde mira culu extollit. A seculo no est auditu: q aperuit quis oculos ceci nati. Si igit cohitemini deu no exaudire pectatores: et hic signu fecit: quale nemo unq; alius: costat omia uirtute asse cutu: que humana longe exuperat. Ad que iudei in pectatis natus es totq: et tu doces nos? donet eu negaturu sperarut: dignu cui crederent: existimarut: et semel atq; iteru eu no tarut. Qui eu no credendu dicebatis: cur adiocastis: cur i terrogastis? eu uera loquutq est: et ideo maxima erat admiratione obseruandus: cur arguisat. Quid autem significat in pectatis natq es totq? Exprobrat ei teritatem: ac si dicant a pma etate in pectatis es: quasi ideo fuisset cecus. Quod no sequebat: que cosolatus xps ait. In iudicu

Ceci prudeij

9

exhortatio

ego uem in nihilum: ut nō uidentes uideant: et qui uident cē
fiant. In peccatis natus es totus: et tu doces nos? Et quid dixēt
nisi quid sua sententia attulerat. Et nō potius deum? cui inquit
Sting ꝙ peccatores deus nō exaudit? Et eiecerūt eū foras, sine
ueritatis pronem quō sapiētia nō impedit pauptas? Vides ꝙ
audiuit a principio: et ꝙ ptulit? et quō uerbis et operibꝫ resta
tus est? Hec scripta sunt ad imitationē nostra. Nā si is qui
christū nō uiderat: ante eius hortationē tm cōfirmatus est:
ut in conspectu totius populi homicide furentis insani: et eo
uore christū dampnare cupientis: nec assensis sit: nec acquie
uerit. sed ꝙ quia fidenter eorū os obstruxerit: et expelli male
erit ꝙ subticere ueritatem: quātomagis nos qui tam diu
in fide uiximus: qui per fidem tot miracula instruimur: cui
qui maiora ꝙ ille accepimꝫ beneficia: qui interioribꝫ oculis
arcana mysteria cōsequimur cōspicamur. Nos igit̄ tantū
uiratos honorē/incredibilem pro xpō fiducia pre nobis ferre
oportet contra eos: qui aliquid accusare: et loqui aduersus xpi
anos moliuntur. eorū lingue cohibende sunt: neꝙ temere eis
parcendū. Hoc aut̄ facere poterimꝫ si cōsideremus: si sceptis
operā dabimꝫ: neꝙ eas audire neglexēimus. Nā si quis atten
tionē huic maiorē at adhibuerit: etiā sine domestica lectione
animo spatio satis proficere poterit. Nec em hodie unū/cras
aliud legimꝫ: sed semper idē. Veruntamē nō nulli tam miseri
affecti sunt: ut diutius audiendo: ne noia quidē librorū rel
ligant: neꝙ pudet: neꝙ uerentur tam negligenter ad deiconi
tem ingredi. Ꝙ si cytharedus/uel saltator: uel mimus aliquis
ad scenā aduocaret ciuitatem: omnes frequēter cōcurrerent:
et admoniti gratias haberent. In quo spectaculo diei dimidi
um consumūt: nulli alii negotio uacantes. Deo aut̄ nos pro
phetas et ap̄los alloquēte ociosi/ desidemꝫ/ allucinamur:
et plurimū fastidimꝫ. Quare in forū egredimur. In hyeme
uero cū pluuia/ et luto impediat: domi sedemꝫ. At in theatris
sine tecto quo a pluuia defendamur: maxima pars imbre
uento frigore luto uie longitudine contepta nisi pfecerit: nulla
eos ra domi cōtinet/ nulla qui ad spectacula cōfluat ꝙ hyber.
Huc sub tecto sine frigoris et pluuie iniuria ad animē sue
saluti nemo ea alacritate cōcurrit. Sunt ne hec tollerāda?

ociosi

LXVIII

deo in illis apprime edocti/in necessariis q̄ puerili mipitiores
sumg. Q̄ si quis te aut aurigam aut saltatorem uocaret: cōtume-
liam id diceres: eamq̄ pro iniurijs propulsares. Ire aūte ad eorū
spectacula nō recusas: et eius artis nomīē fugis: eam fere oīēq̄
prosequeris. Cuiq aūte et nomīē et res hoc est et esse et uocari
xp̄ianus profiteris: quid nā sit nō intelligis. Quid hac demētia
peius: hec frequēter uobis dicere. Verūtamē uereq̄ sum ne frustra
et hme fructū in odiū cōparem. Video em nō iuuenes tantum
sed et senes insanire. Quorū grā maiorē in modum erubesco:
cū iudeo uirū tamtie uenerabilem eam labefactantem:
et filiū senū trahentē. Quid hoc magis ridiculū? Quid īdignius?
filius a patre impudentia discit. Oro dent hec uos uerba: hoc
ego uolo. Verba uos mouere afficiant: ut per opa a turpitu-
dine liberemini. Sunt em nō nulli multo iis frigidiores: quos
illorū nō pudet. Sed pro re multa uerba faciūt. Quos si ro-
gaueris: quis Amos sit: quis abdias: quot prophete: quid
respondeant nescīunt. De equis aurigis sophistis rhetoribus:
quāuis reddūt rationē. inde q̄ hīt iactura: q̄ dēnorū sequat
interrogant. propterea ingemisco: quoniā q̄ sit dapnū
quod malū nō intelligitis. Dedit tibi uita deus: ut se cole-
res. Tu ea intassium et inutiliter cōsumis. Queris quod sit
dampnū? Si uel paruū argenti amiseris: ad dīnū dapnum
appellas? Sin totos dies in diaboli operibq̄ cōsūpseris nihil a-
mississe opinaris? opus est in sacrificijs et p̄cibus uita omē
impendere. Tu ad clamores p̄turbationes obscena uerba
cōtentiones intempestiuas uoluptates: magicas in tuū
conuerteris detrimētū et cū hec cōmiseris: quod dāni acce-
peris: interrogas? Neq̄ intelligis omia potiq̄ amittenda
q̄ tempus. Aurū amittis? poterit recuperari amissum tēpq̄
difficulter. Breue nobis in p̄nti uita tēpus p̄stat² quo mi-
si in necessarijs utemur: quid illuc migrantes faciemq̄?
Dic queso si tui filiorū tuorū p̄peres ut aliquā artem dis-
ceret: ille aūte uel domi uel alibi tempus frustra cōterēt
posset ne apud magistrum excusari? Nome diceret. Cōtiemq̄.
Tempus statuisti. Si tibi nō cure est ut apud me arti ita-
lica filius: quo eū erudiemq̄? Hec et nobis dicēda fuit: nam
exiget a nobis deus rationē. Vobis inquiet tēpus dedi: ut pie-

ratem: ut recte uiuendi artem erudiremur/cur mirabilium
et inutiliter hoc tempus consumpsistis? cur preterire frequenter non
peccasse? neq; doctrine uacastis. & aute doctrina sit dei cultus
audi prophetam cu inquit. Venite filii audite me timorem
domini docebo uos. & uterq; beatus uir que erudieris domine
et in lege tua docueris. Cui uio tempus mutuu consumpsisti: qua
habebis excusationem et qua gra nobis breue tempus pre
scripsit deus? o stultitia o insipientia: pro quo maxime gra
tie habende sunt: q labores nobis et sudores minuit: preq
em nobis et eternitatem largit id et reprehendis et molesto fers
animo. Sed nostro quidem tam longu sermone uenimus: q
iam finem desiderat. Nostre naq; imbecillitati et miserie
tribuendu est q longiusculam fastidiumq; orationem. Inspectu
culis aute a meridie ad nocte imorati cu finalibq; domu
reuertimq. Sed ne semper uos actuseq; hoc nobis impedire
bn fitu: ut alijs omissis omibq; hijs meabatis. Vbi enim
lucro et nos lucrabimur gaudiu letitia laude. preterea et
remuneratione. omem aute luctu uestru erit. q ta stulte
ante hac saltationibus dediti propter timore dei/ et hortatione
nostram uos morbo illo liberaueritis: et uinculis solutos ad
deu festinaueritis. neq; illic tm mercede: uerum etia in hac
uita uera consequente uoluptatem. Eiusmodi naq; virtus est:
ut cu futuro pmio in puti quoq; uitam nobis suauissima
suggerat. parcamq; ergo scripture diuine preceptis: ut et
putibq; et futuris fruamur bonis/ gratia et benignitate dni
nostri ihu christi cu quo pri gla simul et spu sco q secula

Extraduxit jesus quia ejecerunt eu foras: et cu inuenis
set eu dixit ei. Tu credis in filiu dei? Respondit ille et dixit:
Et quis est dne ut credam in eu. Qui propter ueritate expi
fessione malo et contumelia aliqua afficitur: ij maxime a
deo honorantur. Vt em qui propter deu pecuniam disprgiis max
ime eas timent. Et qui odit animam suam is uel inprimis amat:
ita contumelia affectus propter deu is plurimu honorat a deo.
Quod recto usu uenit. Electus e e templo audeis: et a templi
dno minuenq; e. A pestifero contagio liberatq; salutiferu est

fonte roseruis. Conteptus a roteptoribg xpi: ab angelorū
rege honoratus est. Hec sunt ueritatis pmia. Ita et nos dis-
sis hic rebus et periculis nostris / illuc fidenter proficiscemur.
Si hic mopi largiemur: quiescemg in celis. Si propter deum
nobis maledicetur et in hac et futa uita laudabimur. E-
rectū e templo: inuenit xpūs: que euāgelista hac gratia
uenisse diuit significat. Et rosidera quibg eū pmijs remu-
nerat: sūmo oīm bonorū. Se eīm notū fecit ei a quo prius
ignorabat. Eligq discipulis suis admiāuit. et mittere illius
diligentiā. Dicente eīm Jesu. Tu credis in filiū dei? Respodet
dñe quis est? Nondū eīm ipm uiderat q̄ius sanatg. Inueniā-
q̄ cecg fuerat: sanatg ad iudeos adductg est. Vt eīm munera-
rius athletam uictoria in signe et coronatū: ita hūc Jesus
accipit. Tu credis in quit in filiū dei? Quid hoc? post tanta tu
audeis rotrouersiam / post tot uerba et rotentiones an credat
interrogat? nō q̄ eig ignoraret aiam: sed ut notū alīs faceret
et eius se fidem plurimū fatere demiraret / contrue lia me tacg
populg afferit inquit / sed nihilipedo fides tua mihi cure e pluis
eīm faciendg est ung qui dñm facit uoluntatem q̄ multi trans-
gressores. Tu credis in filiū dei? ac si pns: q̄ dixerat accipisset:
rogat et sui rotitat desideriū. Negq primū ait crede sed iterro-
gauit. Quid ille? et quis est dñe? ut credā in eū. Desideratis
et ualde inquirētis amine uerbum pro quo tanta loquutg
est ignorat: ut ueritatis amatore eū intelligas. Dixit ei
et uidisti eū: et qui loquit tecū ille e. Nō dixit ego sum. Sed
remissius adhuc et uidisti eū / dubiū uerbū: ideo manifes-
tg subdit: qui logt tecū ille est. Ille ait credo dñe et prudens
adorauit eū. neq dixit ego sum qui te curaui: qui dixi tibi
Vade lauare in siloā: sed ns omnibg omissis inquit. Credis in
filiū dei? Ille affectū suū cuestigio adorādo ptulit: q̄d pauci
curati fecerant: ut leprosi et alii hoc pacto diuinā eg uirtu-
tem demōstrauit: ne quis uerboteng dixisse arbitrari possit
Eo aute adorante inquit Jesus. In iudiciū ego ueni in mūdū:
ut nō uidentes uideant: et qui uident ceci fiant. Audiet pau-
lus inquit. Quid ergo dicemg: q̄ gentes nō sequētes iustitia
apprehenderūt iustitiā. Iustitia aute ex fide Jesu Israhel aute
sequēs legem iustitie in legē iustitie nō uenerunt. His uerbis

m uidiſſe uiem magis illū m fide cōfirmat: et qui uidebant: ex
citauit. hoc est phariseos: qui sequebantur. Jn uidiſſe uidet m
maius supplicium ostendens qui se tāq̄ peccatore damnarent:
dampnatos esse: hoc m loco duos uisus/et duas memmit ce
citates. et que sensu et que mtellectu p̄cipiūt. Tumquid
ex phariseis qui sequebat. Nūquid et nos ceci sumg: ut alio
loco. Nemmi seruimusg un q̄: et ex formatione nati nō sumg:
ita hic sensibilibus tantū m sistebant: et hmg pudebat ceitatis.
Jnde ostendens melius fuisse eis ceros esse/ q̄ uidere inquit si
ceci essetis nō haberetis peccatū. cū ceitate ignommiam
putarent m eos mueh. q̄ propterea magis pumen: ita
semper humanam animi elationē cōprimit et ad maiorū
et mirabiliū erigit cognitionem. Nūc uos uidere dicitis ut
antea deū uestrū esse dicebatis: sed nō uidetis. Jta q̄ sibi laudi
arbitrabant: id supplicio fore ostendit: et a priori quidem
ceitate ceci nati curauit. Nūc de uideorū disputat ceitate.
Ne-n-diceret nō propter suam ceitatem ad eū nō accedere sed
deceptorem uitare hic omem refert disputationē At nō sim
pliciter euāgelista inquit audisse hec phariseos: qui cū eo
erant: et dixisse. Nūquid et nos ceci sumg: Sed ut tibi i meo
ria reducat hos illos esse qui antea christū oppugnabant: et
lapidibus impetebant. Sunt em quida m superficie quidem
sectatores: qui facile m cōtraria mutantur sententia. Vnde
ergo nō deceptore sed pastore probat. Addiscendo utriusq̄ mo
ria et sic eis rei ueritatem inquirenda relinquit. Et primū q̄
deceptor et fur sit: demonstrat inquiens/Amē amē dico uobis: qui
nō ingredit̄ p̄ ostiū in ouile ouiū/ sed ascendit aliunde/ille fur
et latro. Ecce latronis signa. primū palā nō ingredit̄ neq̄
audet. Jnde nō p̄. scripturarū testimonium quod per ostium
significatur. hic et qui fuerūt et qui futuri sūt notat/et
antichristum/et falsos christos/et iudā et theudā/et alī hu
iusmodi. operito ante ostiū scripturas appellat: quoma nos
ad deū ducunt: et eig nobis cognitionē apiūt. Ipse oues facit
Ipse custodit: neq̄ lupos irrūpere p̄mittit. Tang̃ em ostiū
firmissimū hereticos arcent: et m tuto cōstituit. Neq̄ nos
modo uelimg/aberrare ung̃ sinet. Et misi hoc ostiū infringa
mg: nūq̄ nos inimici nostri poterūt expugnare/ p̄ hoc hos

Capitulū 10.

Signa latronis

ostiū

tūm et pastores et alij omēs ingrediemur. In oule autē hoc est ad oues / et earū curam. Qui eīm sacra nō inuītē scriptura: sed ascē
dit aliūde / idest nō rectā uia: is hic est. Scire cū patre rōuemi
niam: cū scripturas in medū proferat. Ideo pudeis dicebat
Scrutamini scripturas: Et moyses et prophetas adducit in tes / omēs
timoniū / omēs inquit qui audiūt ex prophetis uenīet ad me:
et si credieretis mihi. hic idem per trāslatiōē posuit. Hac autem
particula / ascendit aliquādo aliunde etiā scribas significat: qui
cū docerēt et facienda præciperēt: ipsi legē trāsgrediebant. Quod
ipse exprobrauit dicens. Nemo uestrū facit legem / et recte igit
ascendit / et nō ingredit. Nā furis est sepem uel parietem ascēdē:
et cū pericula omnia moliri. Scire quo pacto descripsit latronem
Considera pastoris signa Qui ingredit per ostiū hic est pastor ouiū. Signa pastoris
huic ostiarius aperit: et uocē eius oues audiūt. Et proprias oues
uocat nōiatim et ēducit eas. Et cū proprias oues emiserit an
te eas uadit. hic pastoris est et furis dicta. Videamus quo pacto
sequēta cōueniat. huic inquit ostiarius aperit. Obscurius in trans la
tione ut significatius loqueretur. Et si ad uerba parabolam
nis accōmodare nihil prohibet hoc in loco p ostiarū ostensus sig ostiarius
nificari: cui eloquia dei credita sunt: cuius uocē oues audiunt: et
proprias uocat nōiatim. Cum eīm frequēter cū deceptorē uocaret.
id est ex incredulitate sua confirmarent dicētes. Quis principi
credit in eū: nō ex ipsorū pertinacia se sed illos deceptores putādos
p sibi nō crederent: et merito ab omnī nullo expellendos ostēdit.
Nam si pastoris est p solitū ingredi ostiū: ipse per hoc ingres / oues
sus est: et omēs securi poterunt oues esse. Qui inde se auerte
runt: nō ipsos pastor: sed ipsi se ab omnī nullo ad abdicarunt.
add Quod autē se ostiū appellarit: nemo perturbetur. Siquidem et
pastorē et ouē se dixit / et uarie suam prædicat dispensationē. Quādo
nos patri offert: ostiū: cū nostra curā gerit pastorē se profitet
Nunc ut ipsum patri tantū offerre nos putes / etiā se pastorem
dixit. Et oues uocē eius audiūt / et proprias oues uocat: et edu
cit eas: et ipse ante eas uadit / at cōtrarij pastores faciūt. Se ant
quūt nō præcedunt / Sed ut se omni ad ueritatē inueniendam p.o
ducem ostendat: cōtrarij pastoribus morē seruat. Quēadmodum
sic cū oues per orbem dimisit / nō ext / sed i medio luporū misit.
longe eīm admirabilior ars nostra pastoralis est. Videt autem

dñi xpi a pseudoxpis

et recus hoc in loco significari: que e medio iudeorū tollit:
et audiuit vocem eius et cognouit. Alienū aut̄ non sequunt:
quonia eā vocem nesciunt. Siue de Theude act. v. et Iude assertoribo
hic loquatur. omnes inquit qui in eos crediunt: dispersi sunt
siue de futuris qui a pseudochristis decipiendi erat. Et ne diceret
ipsum unū illorū esse: plurimū se ab illis diuersum ostēdit
1 Et primū a doctrina scripturarū: quibus eos addiuat. Illi q
2 siquide. inde ab omni obedientia: que omnes ipsi nō uidenti
tm/ sed et mortuo parueruit. Illos ap̄s primū dimiserūt/ pre
3 terea/ q non paruū est. Illi tam̄ tyranni p̄ seditionē omnia
faciebant/ a qua suspitione tantū hic aberat: ut cū uellent ip
sum regem facere recusaret. Et cū rogarent: an liceret tēsū
dare cesari: afferri p̄ciperet: ut missa cognosceret/ ad hec
4 ipse pro omni salute uenit: ut uita habereut. Illi etā p̄ti
5 uita priuauerūt/: qui etā tradiderūt sibi cōmissos: et fugā
runt: hic adeo generose p̄stitit: ut animā traderet/ Illi tum
6 coacti fugientes: que passi sunt p̄tulerūt: hic sponte oīa sub
iuit/ hoc prouerbiū. Dixit eis Jesus. Illi aute nō ḡnouerunt
quid loqueret eis. Et quia grā obscurig loquutꝰ est. Vt atten
tiores redderē. Quod mox et exponit inquiens. Ego sum ostiū.
per me si quis introierit saluabit: et ingredietur: et pascua
inueniet hoc ē securꝫ erit et liber. pascua aute et pabulum
omnū potestatem atq; libertatem significat. hoc ē nemo inde
eū expellet/ quod et aptius usu uenit/ qui audent ingressi sunt
et egressi tam̄ uniuersi orbis domini: et a nemine eius po
nō tuerunt/. Omnes quotquot uenerunt fures sunt et latrones
sed non audierūt eos oues. Non de prophetis hoc intelligendū:
ut aiūt heretici. Illos em audierūt: et per eos xpō crediderūt
sed de Theuda act. v. et Iuda et alijs seditiosis. Illud p̄terea uerbum
nō audierūt in omnū laudem dictū est: q contra esset si pro
phetas nō audissent. fuissent em maxime reprehendendi. fur
nō uenit nisi ut furetur/ et mactet et p̄dat: ut tuū usui uenit
Siquide omnes mactati sunt et p̄diti. Ego aute uenī: ut uita
10 habeant/ et abundantiꝰ habeāt. Et quid ꝫro uita abundantius:
xo Regnū celorū: sed adhuc uite noīe tam̄ eis noto contentus
est/ Ego sum pastor bonus. hic ia ni passione: q pro mundi / Thomas
salute moriturus est: neq; immutus. Inde iterū ad pastoris et

XVII

mercenarii parabolā uenit. pastor ēm anima sua ponit pro
ouibus. ⁊ mercēnarius autē: qui nō est pastor: cuj nō sunt oues
proprie uidit lupū uenientem: et dimittit oues et fugit:
et uenit lupus: et rapit eas. hic sua patie ꝯparat potesta
ti. siquidē pastor ipse est et cuj proprie sūt oues. Intueris
altiorē ni parabolis sensum: ubi obscurig loquit. neq; audi
toribꝰ ansam ralupinandi pbet. Quid ergo hic facit mercē
narig. Vidz lupū uenientem: et dimittat oues: et uenit lupꝰ
et rapit eas. hoc illi faciebat. ipse cōtra. etēm cōprehensus cū
est inquit. Sinite hos abire: ut impleret sermo: quia nemo
exipis periit. hoc in loco pōt et spiritalis lupus intelligi: quē
nō sinit ut oues auferat. hic nō modo lupus sedet leo est. ita
aduersarius noster diabolus inquit tāq; leo rugiens circuit
querens quē deueret. hic idē et serpēs et draco ambulabitis
em sup serpentes et scorpiones. Quare uos hortor dilectissimi
sub pastoris nōstri custodia in pascuis maneamꝰ. oyanebimꝰ
autem: si uocem audierimꝰ: si ei parebimꝰ: si alienū nō se
quemur. et quenā hec uox est? beati pauperes: beati mundicor
de; beati misericordes. hoc pacto sub pastore manebimꝰ: et lupꝰ
ingredi non poterit: et si ingrederet: detrimētū attiperet. pas
torē nāq; adeo nos omēs amantem habemꝰ ut animam
suam pro nobis traderet. Cum em et possit et amet quid
impedit: ne liberemur? Nihil sane; nisi nosmetipsi deficia
mus: quod qnō accidat: audi ipm dicentē. nō potestis duobꝰ
dominis seruire deo et mamone: cui si seruiemꝰ: giuissime
subijciemur tyrānidi: omi em tyrano grauior ē pecunia
cupiditas. Nulla em uoluptate habet sed curas inuidias; mi
dias; odia ralupinas et minua uirtutis impedimenta desi
diam luxuriā auaritia ebrietatem: q liberos penitus in ser
uitutem redigunt: et nummulariis peiores efficiūt et non
hoīm tantum sed grauissimi affectiū et morboꝝ aie
seruos. hic multa audet: que neq; deo neq; hoibus placent:
ueritus ne quis hāc sibi auferat seruitutem. o amarum
seruitū a diabolica potestatem. hec omi affectiū molest
issimꝰ est: cui tantis malis deuincti gaudemꝰ: et cate
nas libenter amplectemur: et tenebraꝝ carcere habitates
in lucē prodire nolumꝰ: sed malis inhieremꝰ: malis oble

ctamur. Quare de nobis mīme sperandū est ut vespisiamꝰ:
qui peiori q̄ qui metalla effodiūt condicione sumꝰ. opisere em
sme ulla mercedis spe laboramus. et quod grauꝰ est: si quis
hac nos captiuitate liberare uellet nō pateremur sed egre fe
remus/ et indignaremur in hoc nihil ab misanis differētes:
Jn alīs tamen tanto miseriores: q̄ nolumꝰ ab misania libe
rari Numquid propterea in hūc mūdū uenisti. nū propterea
homo factus es: ut es et aurū actumules? Non ideo te ad sūa
finxit deus ymagīne: sed ut sibi plateas: ut futura bona con
sequeris: ut cū angelis psallas. Quid hāc reīs cōgnationē.
Quid nihonestiū te et ignobilē hac soluta necessitudine reddis.
necessitudinē dico spiritalem. fame ille tabescit. Tu copiā cū
peris. frater nudo corpore obertat/ tu uestes uestibꝰ addis:
que tineis cōsumūtur: et quāto satius foret: ut ips egenoꝝ
corpora tegerent? quē si hoc pacto cōsumerent illa te cura ab
soluerent: et futura tibi uita largirentur. Quod si nō plaret
cōsiptas tandem cōfer in pauperes: qui certe eas norunt
exercere. Erem xpi corpus q̄ arcta honorabilꝰ est et securius
Quippe q̄ nō tantū illas custodit et corruptas cōseruat
sed pulchriores efficit. arca nō nūq̄ cū uestibꝰ direpta ma
gno te afficit dāno. Que pauperibꝰ damꝰ cuisto dienda/ neq;
morte amittentur/ neq; seris aut uectibus indiget: non
seruoꝝ uigilia: nulla huiusmodi cautione. cibus mfidis libera
sunt et custodita reponūt: ut credibile est: que cōmendat
in celis. Nulli em malitie locus ille purus est. hīs nosmo
in tiombꝰ nūq̄ cessamꝰ: neq; uos unq̄ paretis. Causa q̄ pu
silli sumꝰ animi: et terrenis mhiamꝰ: et deorsum q̄him.
Jmmo absit ut uos omēs damnē tā mcurabilē egrotetis
tiā si diuitijs ebrij: hīs admomtionibꝰ aures obstruunt: pau
peres saltem attendere poterūt. et quid her ad pauperes in
quies. neq; em aurū habent neq; tot uestimeta/ sed panē
tantū et aquā frigidā. Sed et duos obolos et pedes: ut uisitare
possit mfirmos. ligūa etiā et sermone ut cōsolent uulnera
tū: domū ptrea uel tegerem ut hospitē accipiat habent: nō
em mnia talenta a pauperibꝰ sed diuitibꝰ exigimꝰ. q̄si ad
pauperū hostiū dns noster uenerit: obolū ab eo accipere
nō modo nō pudebit/ sed maiora q̄ amulta dantibꝰ accepisse
pfitebit quot hic aliantū illo tepore esse optarent: quo

christus in carne terrā pagrauit. ut cū eo uersati essent et
cōuiuissent. ette nūc hor magis nobis licet. Vocare eū ad pran
dū possumus: et cū eo uiuere: et magis proficere. eor u nanq:
qui cū eo uiuebant: nō nulli perierunt: ut judas et hymor. eor u
autē: qui eum in domū suam aduocant/ et domū et mensam
coitant unusquisq; maxime laudabitur: et gratie ijs habebūtur
Venite mquit benedicti patris mei: possidete preparatū uobis
regnū a cōstitutione mūdi. Sitiui et dedistis mihi manducare
sitiui et dedistis mihi bibere: peregrinq erā et suscepistis me
infirmq et uisitastis me. in carcere erā et uenistis ad me. Quā
obrē ut hec audire mereamur: uestiamq nudi. colligamus
hospitem: cibū demq esurienti/ sitienti potū infirmos et car
cere detūctos uisitemq: ut spe bona uenia cōsequemur per
catorū: et illorū bonorū: que omē sensū excedunt fiamus
principes: que utinā omēs consequamur gra et benignitate
dnī nri ihū christi: cui gloria et imperiū in secula

Ego sum pastor bonus: et cognosco oues meas: et cog
noscunt me mee. Sicut nouit me pater: et ego agnos
co patrē: et animā meā pono pro ouibus meis. magnū
quidā dilectissimi magnū mū ē ecclesie prelatio: et q mlt
ra mdiget sapiētia et fortitudine/ quale xpus proposuit. ut
nūq oues deseramus: ut lupo generose resistamq. hec enim
inter pastorē et mercenariū dria. aliter proprie cōceptis o
uibus alter sua cōcepta omnū semp saluti muigilat. pastoris
ergo exemplo deceptores duos memit: furē martante
et rapientem oues et mercenariū pmittentē. neq defende
tem cōmissas pullū theudā et cū assertores: per hūc uideo
rū magistros significat: qui nulla cura cōmissis ouibus adhi
bebant. Quod superiori tempore hiezechiel hijs uerbis detesta
tus est. Ve pastoribus israhel. nōne pascebāt semetipsos. nōne
greges pascūt a pastoribus. Sed illi cōtrariū faciebāt quod
maximū malitie genus ē. pluribus roībus. idcirco iquit neq
quod abiectū erat reducebāt: neq quod pcusserat: curabāt neq con
fractū alligabāt: neq infirmū cōsolidabant: quoniā sine
grege pascebāt. idē et paulus significat. omēs que sua sunt

querunt non que christi jhesu. et uterū Nemo ꝙ sūm est querat
sed proxim unusquusq; Verū ab utroq; dissidet christus cū illis
qui in pectoris erant. dicēt propterea uenisse: ut uita habēt:
et abundantiꝰ haberēt hīs aute qui oues a lupis rapi negligebant se propter eas aiam ponere: ne oues perirent: nā
cū judei ipsū interimere uellent: nō propterea destitit a
doctrina: neq; credentes tradidit: sed pstitit: et ptulit mor
tem. Ideo frequēter inquit Ego sum pastor bonꝰ. Que cū illo
mīti testimonio uiderent. Q eīm ponēt aiam suā nō multo
post re demīratum est (Q aute uita haberent: et abundantiꝰ
haberent: post huiꝰ uite migrationē futurū erat) alterū ab
altero cōfirmat: hoc est quia dat aiam: ꝙ det eā uitam.
Quod et paulus dicebat. Si eīm cū inimici essemꝰ reconciliati
sumus deo per mortē filij eius: multomagis reconciliati salui
erimꝰ. Et iterū. Qui eā proprio filio nō pepcit: sed pro oibus
nobis tradidit illum: quomō non eā cū illo oīa nob do
nauit? Sed quia grā uitē quoq; eū nō accusant: ut superius:
Tu de teipo testimoniū phibes. Testimoniū tuū nō ē uerū. Quoniam sepeniumō eos silere coegerat: et a signis maiorē de se opi
monē concitarat. Inde nequis ad illam ptīculam et oues uoce
eius audiunt: et sequūtur eum: diceret: quid ad nō credentes?
audi quid addit. Et cognosco oues meas: et cognoscūt me mee
quod et paulus hīs uerbis significauit. Nō expulit deꝰ popl'm
suū quē pdestinauit. Et noyses: Cognouit deꝰ qui erant sui:
hoc ē quos pdestinauit. Ne aute similit et cognoscere et cog
nosci crederes. Cognosco inquit meas: et cognoscunt me mee
nō tamē equaliter. Equalis est patris et filij cognitio ut inquit
Sicut cognoscit me pater: et ego cognosco patrē. Quod mi sen
sisset ciuita dixisset. Cum eīm nō nisi ꝑ se multitudini cōmu
meraisset: ne more hominis cognoscere putaret inqt. Sicut
nouit me pater et ego cognosco patrem. Tam certo ipsum
scio: ut ipse me: propterea inquit. Nemo cognoscit filiū nisi
pater/ et patrē nisi filius. discreta quadā cognitionē mediatō
qualē nemo alius habet. Ego pono aiam meā: hoc freqter
dicit ut oīs decepti omis tollat suspitio. Nā et aplus cū se ue
rū magistrū ostendere aplos uellet: picula et mortes ad
duxit in mediū. In plagis supra modū/ in mortibꝰ freqter

↑ et falsos cōfundere

dicendo enī lux sum et iuxta superbiā apud stultos arguere
uidebatur. Vellet ante mori multā inuidiā multis huiorē ron
cipiebat. propterea hoc in loco: nō dicunt eū de se testimoniū
perhibere: et uerū non esse. hoc autē uerbo multā curā atque
diligentiā indicat: quippe qui pro lapidātibꝫ se tradere noluit
. quāobrē tēpestiue de gētibus sermonē induxit. et eum alias
oues habeo inquit: que nō sunt ex hoc ouili: et illas oportet
me adducere. ecce iterū hoc uerbū oportet nō necessitatis esse:
sed futuri ōīno significatiuū / quasi dicat. Quid admiramini:
si me hec sequuturе et uocē meā audituре sunt. cum et ali
as me sequi et uocē meā audire uideritis: tuc maiorē in
modū admirabimini. neqꝫ te perturbet: qđ dicit que nō sūt ex
hoc ouili Differētiā enī in lege dūtaxat: ut inquit paulꝫ.
neqꝫ circūcisio aliquid ualet neqꝫ ꝓpuciū: et illas oportet me
adducere. Vtrosqꝫ dispersos: et mixtos: neqꝫ habētes pastorem
audit hos uidet atqꝫ illos nondū bono aduenīēte pastore. ꝑ
de futurā eorū cognatione ꝓdixit Et erūt unū ouile / qđ ītem
paulꝫ his uerbis significauit. Vt duos condat in semetipso
in unū nouū hominē. propterea me diligit pater: quia ego
animā meā pono: ut iterū accipiā eam: et quid hoc uerbo
humilius. siquidē propter nos dns noster anīadus est:
quoniā pro nobis moritur. Quid igitur dicit ꝙso: superiora te
pora nō animauit / sed nunc amare incepit et nos primū
eius amore cōtiniuimꝫ. Quid hoc sibi uult. Cū alienum
eū a patre et deceptorē esse et in determinū et inrationā uem
se dixerent ait si nihil aliud uel hoc saltem mihi psuadet
ut uos diligam: ꝙ eo quo me amore uos pater prosequitur
et hac gratia pro uobis morior. preterea intendit quō unu
quisq; moritur (neqꝫ enī fuisset rationis obstitui) ergo ea max
ime est patris sententia. ꝙ si tāntus homo hoc loquitur: noli
admirari. sepenumō etiā causam exposuimꝫ: et idē repetē
et molestū est et superfluū. Ego pono animā meā: ut iterū
sumā eam: et nemo tollit eā a me ipo potestate habeo po nendi eā. et potestate habeo iterū sumēdi eam. cū uoluis
sent aliqui enī eū interimere: indicat nisi ipe uellet: inuis
sum eos laborare Et a po scdm cōfirmat / a morte uidz re
surrectionē. hoc enī admirādū est. siquidē utrūqꝫ nouū

a me: sed ego pono eā

fuit et pret cōmune consuetudine. Attendamq igit diligeret.
potestatem habeo mquit ponendi anima mea: et quis nō ha-
bet hanc potestatem.~ Quisq em potest se interimere. Sed
non ita intelligitur. Quō ergo.~ Sic habeo ponendi potestatem
ut nemo meminito id facere possit. Quod nō cōtingit nobis
nos tantū interimere nosmetipsos possumq. Sed si in latronū
insidias maderimq: nō habemq libera faciendi qđ uolumus
potestatem. Velimq nolimq iam nos mēficiūt. Christus aūt
etiam insidijs circūuentq suis uiris erat moriendi nec ne. Cir-
cūdiuisset: nemo tollit eam a me addidit. potestate habeo po-
nendi eam. hoc est ego solus hāc habeo potestate: q nobis nō
est. Et em alij multi uite nostre sunt dñi: qđ a principio non
dixit. Neq em credidq esset. Sed cū a re ipsa testimoniū con-
firmarit/ cū multis circūuentq insidijs cōprehendi nō po-
tuerit/ sepius em ex eorū manibus elapsus est tūc mquit
Nemo tollit eam a me. Quod si uerū: et illud sequet/ spōte
ad hoc uenisse per quod et aliud cōfirmatur: q̄cūq uoluerit
uitā sumere posse. Nā si ita mori hūanas uires excedit: non
est reliquū dubitandū. Q em solus esset uitā ponēdi dñs etiam
sumendi m sua esse potestate ostendit. Et re quō a priori sēm
cōfirmat et a morte mdubitatā ostendit resurrectionem.
hoc preptū accepi a patre mee. Quodnā? mori pro mundo.
prius ergo accepit mde paruit: et oportuit prius quid esset
faciendū mtelligē. Et quis nō exps rationis hoc dixerit? Sed
qđeadmodū supius dicendo propterea me diligit spontaneā
mdicauit uoluntatē et cōtrariā amouit suspitionē: ita
hoc mloco p̄ceptū a patre se accepisse dicens: nihil aliud
ostendit: q̄ idē patri uideri qđ ipē facit: ne postmodum
crucifixū putaret derelictū a patre atq; traditū. Neue ex
probrarent: que tamē exprobrauerūt. Alios saluos fecit: se
ipsum nō potest saluū facere. Et si filiq dei es. descende
de cruce. Neq propterea descendit quoniā filiq est dei. inde
ne audiendo mandatū eū a patre accepisse id a se alienum
esse existimares. prosequit pastor bonus anima sua ponit
pro ouibq suis hīc suasiones et quicquid recte factum est: su-
um opus esse. Et p̄cepto mdigere nō ostendens. Q si mdigēt
quō a seipso ponere dixisset. Qui em a seipo ponit/ p̄cepto nō

indiget et causam cur factat affert: q̄ scilicet pastor sit: et bonq pastor. bonq autē pastor ad omnia custodia hortatore nō indiget. Quod si in hōibus hec usuuenit multo magis in deo. Ideo paulus inquit. & sepiū exinaniuit formā serui accipiens. Nihil autē aliud hoc ī loco p̄ceptū significat: q̄ cum patre concordia. & si humilit et humane loquuntq est auditorū imbecillitati tribuendū. dissentio itaq facta est inter judeos propter sermones hos. dicebāt autē multi ex ipsis demonium habet insanit. Quid eū auditis? alij dicebāt: hec uerba nō sunt demonium habentis. Numquid demonium p̄t cecorum oculos aperire? Cum eīm supra homine neq; secūm eodem cōsuetudinē loquerē / demonium habere dicebant / et quater hoc ia nomine eū appellarūt. Siquidē hiperiq etiā dixerūt demonium habes? Quis te querit interficere, & iterū. Nōne benedicimq; nos samaritanq es tu et demonium habes? & hoc in loco demonium habet et insanit. Quid eū auditis? Immo et sepius ea uerba dixisse uel inde costarū inquiunt. Nōne benedicimq; q̄ quia demonium habes? alij dicebant hec uerba nō sunt demonium habentis. Numquid demonium p̄t cecorū oculos aperire? Cum a uerbis eos cōuincere nō possent: ab opibus demonium nō habere demonstrant. Immone a uerbis quoq;. Nā si uerba nobis persuadere nō possunt: opera reuereamini. & si demonium habentis nō sunt: sed supra humanā uirtutē costat diuine cuiusdam esse potentie. & tre silogismū. & supra hominē operatur inde costat q̄ demonium inquiunt habere. & demonium nō habeat: ex operibus manifestat ad que in p̄tia nihil dicit. Jam eīm superius se demonium nō habere responderat. Nūc autē minime. Siquidē cū re ostendisset: qualis esset de ceco cōcret. Neq; eīm digni erant quibq; responderetur: qui demonium habere dicerent ex hīs quibq; eū admirari: et deū omēs arbitrari debebāt. & quid opus erat ut amplius a xp̄o arguerentur: cū iuste ipsi dissiderēt: et se reprehenderēt. Ideo nullū uerbū fecit. & omnia equo animo tulit. Neq; hoc tantū gratia sed ut nos erudiret mansuetudinē et patientiā. Hinc nos imitemur. Neq; eīm tantū cōcutit: uerū etiā uetū adest et mē rogatus respōdet et suā indicat prouidentiā. & demoniacq et insanq appellatq: quibq; minimā cōtulerat beneficia non semel aut uetū sed sepenumō non—

semel aut uetū sed sepenumō non—

modo nō ulcrus est: neq; remisit beneficia sed pro ijs animam
suam posuit. Et crucifixus patrē pro ijs rogauit. Hec nobis imi-
tanda sunt: hoc pacto xpi erimꝰ discipuli: si mansueti erimꝰ
et mitis ingenij. Vnde aūtē tales erimꝰ: si nostra frequēter pec-
cata reputabimꝰ: si flebimꝰ. Neq; em aīa tanti doloris par-
ticeps irritari atq; iracūdi patitur: ubi fletus/ira esse nō pot.
Vbi dolor et cōtritio. longe omis abit irritatio. Oīens em dole-
re prohibet: non studet elationi sed amare ingemiscit/amarus
flet. Stimꝰ nō nullos ridere que dicimꝰ: quos ego flere nō de-
simo. Fletus em hoc tempꝰ est planctus q; et lamentationū. oīb⁹
ta et uerbis et re pectamꝰ. Qui aūtē ita pectat in gehennam
et ardentem et igneū fluuiū respuitur: et quod oīm grauis-
simū. ē regnū celorū amittit. His igit̄ mīmis extra risu et
deliciis dissolueris: et dnō tuo irato et mināte nihil curas
nihil uereris: ne tibi ipi supplitiū ascisras: nō audis quotid⁹
tidie clamat: Esurietē me: uidistis et nō dedistis mihi mā-
ducare: sitiente: et nō dedistis mihi bibere. discedite in ignem
paratū diabolo et angelis eius: hoc singulis minat̄ diebus: sed
tibū dedi inquies: quādo et quotiens: dece et uigīti dies: sed
per totā uitā egenos pascas oportet. Mā et uirgines oleū habuīt
sed nō sufficit eis ad salutem. Et em ipse attenderūt lampadas:
exclusē tamē sunt a sponso. Et merito sane. Stulerūt em ut
ante sponsi aduētū extingueretur. propterea multo nobis oleo
multa liberalitate opus est. audi propheta. Miserere mei deus
secundū magnā misericordiā tuā. Ita et nos propinquorum
misereri oportet sēdm magnā misericordiā. Quales em erimꝰ
erga proximos nostros talē dnm nos experiemur. Sed
quenā magna ē misericordia: Quādo nō ex ijs q; superfluūt
nobis: sed ex ijs quibꝰ indigemꝰ egemis damꝰ. Et si superfluum
exhibendo parū nobis sperandū est: quid nobis erit: quo ōm
gere ubi salutē inuenire poterimꝰ: Si uirgines post tot et tā
tos labores nihil profecerūt: quis sibi fidet: cū audierit for
midolosa et horrenda illa iudicis uerba dicentis atq; expro
brātis: Esurij et nō dedistis mihi mādicare. Et diu mgr
nō fecistis uni de ijs mīmis/ neq; mihi fecistis. neq; dedi-
cipulis hec tm aut solitariā uita agentibus sed de oībus
fidelibꝰ intelligitur qui siue seruꝰ sit siue i foro mendicat

si m deū crediderit: merito fouendus est et cōplectendus est.
si nudū esurientemq; despexeris: her audiemq verba: nec
miseria. Quid enī grave: quid molestum postulat: quid nō fa-
cillimū. Non inquit infirmq erā: neq; edixeris et nō me sus-
tentastis: sed nō visitastis. Neq; mi tardare erā: neq; edixeris
sed nō uenistis ad me. Quāto ergo tanto nobis propiantur
tanto ns contēptis grauis punimur. Quid enī leuiq ꝙ cap-
tiuos visitare. et Quid satius? Cum enī hos ligatos pānos illos
et squalore obsitos alios laboribq cōfectos: alios fame: et ad pe-
des tanū more arrepentes alios p fossolatere: alios ex foro li-
gatos adduci tota die mendicādo ne necessariū quidē victum
inuenientes: uespere nō a custodibus tā male et crudeliter
acceptos videris: etiā lapis humanior efficereris. et si uel pdi-
tissimq esses: hūanas m alienis malis calamitates repu-
tando moueris. Subiuenet tibi tremēdus ille dies: et futura
supplicia her aīo uolutans et frequēter agitans et cupiditatē omē
et uoluptatē et secularium omm amorem dubio procul abiicies
et omm portu tranquilliori aīo frueris. De iudicio cogitabis: et
cui tantopere prouidendū curādū formidandūq sit ab hoībq
longe magis a deo intelliges. Nulla potestas ē nisi a deo. qui
igit tanta principibus ordinata committit: multomagis
ipse exequetur. et nisi hic nos timor cōtineret. oia sane pe-
rirent. Cui enī m tantorū supplitiorū metu multi malicia
cōplectunt: qui her cogitabit: et ad eleemosinā prōptior erit
longe maiori ꝙ qui spectaculis assunt frueq uoluptate. Illi
nāq libidine accēduntur: cui adulantes in scena mulieres
uident: et mollicia inde accipiunt uulnera: nō secq ac tartarei
uentis mare pturbati. obrepit enī eorū oculis oris figa
ornatq uerba/meretricis: corpa: que antea uiderat: que oia
eorū animū expugnāt. Cui uero ab hoc uideo redeunt spectā-
culo: nihil tale patiuntur: sed sūma in quiete et tranquilli-
tate versantur. cōpungit nāq animū ligatorū et calami-
tatorū aspectus: et omem extinguit igne aq cupiditatem.
et si scortū uel lasciuior mulier obuia fuerit: ex carcere exeū-
ti: nihil eū mouebit. Tanq; enī ia simplicitatem quāda
edoctus: cuius retibq et impudico nō decipiet aspectu/ppo-
siti iudicij formidine. Quare qui omē deliciarū genq con-

tempſit. direbat. bonū re m domū luctus q̄m domū risus
et qui m hac mita tanta pre ſe feret uirtute; illic maiore in
modū laudabitur. Nolumq ergo hor opq rōtempnere: licet em
nhil poſſimq eis rōferre: neq; nbū neq; argētū dare. cōſolari
tamē et bono aīo hortari esse/et alīs multis opem ferre no
bis licebit. affabimur raptiuos: custodes manſuetiores redde
mus: quod aduā adulterū ipm arguit: et qd grauiſſimū est nidig
ne mysteria pticipamus siue paruū siue multū proficiemus
tamen. Q si dixeris: neq; bonos illic neq; manſuetos, esse/sed hom
icidas fures adulteros mcōtinētes: et alios pditos homines: etiā
hinc necessaria mihi causam: ut eo te rōferas: ostendis. nō em
boms miſereri malos autem punire: sed m omēs ostendere
humanitatē iubemur. Estote inquit filꝫ patris uestri: qui
m celis: qui oriri facit solem suū super bonos et malos. et
pluit super iustos et iniustos. Noli ergo alienos a tuis miſeri
ri: neue si quis asperior iudex: sed humanq et placabilis. etc
m si nos neq; fures sumq/neq; adulteri: m alīs tamē pec
mus pro quibus magnis sumq supplitijs obnoxijs Siquidem
fratrē nō nūq; fatuū appellamq: quod nobis gēenā parat: et
mulieres impudicis oculis cōſpicamur quod aduteriū ipsum
arguit: et qd grauiſſimū est indigne mysteria participamus
quod reos nos facit corporis et sāguinis xpi. Nihilq ergo alie
orū opera molestius inuestigare: sed nrā: et ita humaniores
reddemur. preterea et illud dicēdū est q et m carcere bon et
manſueti uiri et mstar totius ciuitatis nō nūq; reperiemq
Nā et cū joseph m carcere multi fuerūt mali quos omēs iuſ
tus ille curauit: et quibus esset ignorabatur. et cū totq egip
ti mstar esset: erat tamē m custodia mcogmtq. Ita et hor
tēpore multos bonos demūctos existimādū est: q̄bus nō rog
no stant: qui si tibi cure erūt: ac si omēs boni fuerint: mer
cedem accipies. Q si nemo fuerit: hīc quoq; multū pmium
cōſequeris. Nā dns tuus nō tū iustis tantū cōuersatq est:
imūdos autē renuit: sed et chananeā q̄m benigne ſuscep
it: et samaritanā imūdam et sceleſtā mulierē. etme
retricem q a iudeis exprobratū ē et ſuscepit et curauit: et
pedes suos mulieris immūde lachrimis aspergi passus est:
ut nos eruditi: humane pctatores accipiendos hermaxime

humanitas est. Quid dicis latrones et fures cartere habitare? Dic queso mi tinitate omes iusti sunt? Nonemulti etiã pei
res: et impudentius rapientes? Illi eim et si nihil aliud deser
ta saltem et tenebras petiũt et clam depredant. hi aute oim
abierta psona apta fronte violant rapiũt: vim inferiũt.
difficile eim est puriũ hoiem inuenire. Q si nõ aurũ rapimg
sino minima terre iugera occupamg: quãda tamẽ fallacia
et furtiũ in minoribus: et que possimg exercemg. nã riũ in
comertijs et emendis rebus debitũ nõ reddere aut aliquit
subtrahere contendimg/ nõne latronum furtiũ rapinam
facimg? Neq te excusaueris q domiũ aut seruiũ nõ auferis. nõ
eim ablatoriũ copia sed rapiẽtiũ voluntate ministria me tiẽ
da est: iustiũ nãq et minutũ in magnis et pijs rebus eadẽ
uim habet: et ita furẽ appello: qui aurũ surripit ꝯ qui im
emendis rebus iusto ptio uendẽtẽ defraudat. et qui alienum
pariete effodit: ꝯ qui iniuste cause facit: et aliquid a proximo
aufert. Nolimg ergo rebus nostris omissis alienariũ indites
fieri. Neq dũ humanitatis tempus est: malitiã prosequamur:
sed cognita priore uita: manuieti tandem et benigni effi
ciamur. Que eim nostra uita fuit? Audi paulũ tranig eim
et nos aliqñ insipientes credili errantes seruientes desideriis
et voluptatibus variis in malitia/ et inuidia agentes odibiles
inuicem odientes. Et iterũ. Eramg eim filij ire. Sed deus ciuas
nãq tantere et tantis grauissimis delictis uideret: ad tan
tẽ uenire nõ erubuit ut nos dissoluẽt: et minimis dignos
supplicijs nõ modo eduxit sed in regnũ suũ addixit: et tanto
clariores reddidit: ut exẽplũ nobis eadẽ pro uiribus faciẽda
relinqret. Inquit eim discipulis. Si ego laui pedes uestros
dns et magister: et uos debetis alter alterius pedes lauare. Ex
emplũ eim dedi uobis: ut quẽadmodũ ego feci uobis: ita et uos fa
ciatis. Neq hec in lauandis pedibus tantũ lex scribit: sed ĩ oĩbus
alijs q nobis proposuit hominibus ĩ tantere. Verũ nos bene
faciendo: nõ possimg accusari. fur est et adulter: Sed nos non ma
litie sed calamitati misereamur. Sepenumo ante ut dixi: illic
ung inuenet multorũ mistar. Et si frequenter eo te cõtuleris:
aliquid inde cõsequeris emolumenti. Quẽadmodũ habraa
quenigq ad se uenerãt hospitatis est: angelos tandẽ hospitio

atripere meritus est: ita et nos: magnos uiros rōuenieng si fre
quentius eo accedemg. Q; si quid admiratione digniū dicendū est:
nō tāta laude digng est: qui magnū hospitio atripit q; qui parūm
et miserū. Illius enī fortuna nō pia materia est: ut hūaniter
atripiat. Abiectus autē et miser umeū portū habet misereris
oleum. Itaq; in hoc purior hūanitas ostendit: et qui in clarum
et conspectū uirū liberalis est nō mūg hom ostentationi mse
ruit: qui in abiectū et incognitū solig dānni prepti grā mouet.
Quare si qnē attipimg clausos retroq; attipere iubemur. Si elee
mosina facimg nulibg et miseris est fatienda. Q; diu enī mquit
fecistis uni ex mīnimis meis mihi fecistis. Cū ergo illic recondita
thezauros intelligatis: eo frequēter rōuenīamg. Illuc studiū nostr
rōferat: et spectaculorū cura in hac rōuertamg. Et simil aliud
habes q; eis afferas: saltē rōsolare. Neq; enī tantū: qui pascit sed
et qui uisitat a deo remunerat. Nā cū ingressus paululum
et trepidū animū spe aliqua rōfirmaueris / hortādo rōsolādo
opem ferendo / aliquid pollicitādo: et ita paretica dorueris nō
parua hinc rōsequeris utilitate. Extra multi delicijs affluentes
te uta loquētē ridebūt. Calamitosi autē rōfirmati attentius
uarabūt admonitoribg: te laudabūt et meliores euadet. Nā et
paulū p̄dicatem undei rōmuneq; deriserūt. Demū cti autē summa
attentione audiebāt. Nihil enī adeo ad sapiētia animū ppa
rat ut calamitas ut tentatio ut afflictiones: cū nos mīme
fugiat: quid in illis miseris: quid bonī nobis ipendnng: frequēt
eis admixti / et fori rōsuetudines: et nitē pestiuas occupationes
illic rōsumamg: ut et eos lucremur: et nos lenitia affciamg.
et ad glorificādū deū parati: sempiterna bona rōsequamur gra et
bengnitate dīni nostri Jesu xp̄i: per quē et cū quo p̄gl'ia
simul et spū sancto i secula

Arta sunt enchenia in hierosolimis: et yemps erat:
et ābulabat Jesus i templo in porticu solomonis. Circū
dederūt ergo eū undei: et dicebāt ei. Quousq; aiam nostrā pēdis:
omīs q̄dē uirtq; bona e: maxīē autē mānsuetudo et clemētia hūs
nos hoīes indicat: hec nos angelis equiparat. Ipsemet xp̄us fre
quēter de hac multa uerba facit: cū mānsuetos nos: et clementes ee
iubet. Neq; uerbis tantū sed et re: nūc alapas p̄ferēs: nūc ma

ledictis/ nūc nr̄ōnis petitq tolerat. Qui ēm demoniū et sama
ritanū christū appellarūt: et interfacere sepe tentarunt: ij nunc
circūdederūt eū: et mr̄ogarūt. Tu es christus: neq; eos post
tales mōdias reppulit: sed multa manifestiōe respondit. Sed
necessariū est altius hūc sermonē repetere. facta sunt nquit en
cenia in hyerosolimis et hyems erat. oiagng hic dies festus et
solēnis: quo indelueret templū fabricatū fuerat. Cū redierunt
e duitiurna peregrinitate: hūc agebāt maxiā cū diligētia.
hoc die affuit xp̄us solēpnitati. Jam ēm appropiquate passione
frequenter in iudea uersabat. circūdederūt go eū iudei: et dicebāt
quousq; aiam nostrā p̄dis. Si tu es christus: dic nobis palam.
Non respondit: quid a me q̄ritis: quē demoniū habē et insaniā sa
maritanū/ deo cōtrariū/ deceptorē existimatis. Et nuper me de
meipso testimoniū p̄hibere: et testimoniū meū nō esse uerū dixistis.
cur igit̄ me interrogatis: et multis a me discere: cuiq respuitis
testimoniū: Nihil tale dixit: q̄nis eorū malā mentē intelligeret.
Nā q̄ ēm circūdederit et dixerit: quousq; aiam nostrā p̄dis: ca
ritate quadā et discendi desiderio dictū iudebat: animq autem
corruptq erat et subdolus nā cū opa simulari nō possent: uer
bis querebāt eū capere aliq̄ sup̄q interrogando: sic ansam ali
quā captantes: ideo dicebāt dic nobis At qui sepenūo dixit. nā
et samaritane. ego inquit sum qui loquor tecū. et recto iudisti
eū: et qui loquit̄ tecū ille ē. Necnō et ns q̄nis alīs uerbis: nā
si recte aīaduertere uoluissent: ex uerbis quoq ipm cōfiteri de
buissent. Nā opibus sepenūo ostendit. Sed cōsidera eorū prauī
tatem: cū uerbis eruditur: dicit: Quod signū ostēdis: cū autē
opibus eius uirtus demōstrat̄. dicūt. Si tu es christus dic nob
palam. Sic opibus clamātibus ad uerba: uerbis autē ad opa
confugiūt. et cōtrariis semper insistūt. Nā q̄ discendi grā
nō interrogarent: finis inditio est: quē ēm tante auctoritā
tis arbitrabant̄: ut ipius esset de se testimonio credendū: pauca
loquutū statim lapidibq impetūt. Vnde cōstat et q̄ēn circūi
dederit: et qui p̄ contrariū a prauo animo prouenisse. oiodq
uero interrogandi magnū eorū odiū indicat Dic nobis palā.
Nōne palā oīa loq̄bat̄? nōne solēnitatibq semper aderat.
Ideo blandioribus uerbis usi sunt. Quousq; aiam nostrā
perdis: uiteriū aliquā calūpniandi ansam inueniat. Quan
te hac et nō discendi grā interrogent: nō hic tantū sed in'tis

m loris perspicuū est: ut tū rogarēt: an licēt tensum dari cesari
et an lapidanda esset adultera: et cū de ea que septē uiros habuis-
se deprensa erat: pronūtati sunt. ꝑn quibꝫ nō discendi studiū/ sed
maluolā mētem ꝑ se tulerūt. et tūc eos rēprendit. Quid me
inquit tentatis hypocrite: ut cordis secreta se demōstraret eos
nosscere: hic nūme: ut nō semp fraudulētos arguēdos/ sed man
suete et benigne m multis tollerādos erudiret nā q stultū esset
opibꝫ ipm p̄dicatibus: verborū q̄rere testimōniū studi quo eos reis
respondet: cū superflue eos et nō ut discerēt m̄rogare/ cur ter
tiorem uerbis hoc ē operū nocē prorūpisse significans. Sepe ei
inquit dixi uobis: et nō creditis mihi: opa que ego facio i nomīe
patris mei: illa testimōniū ꝓhibet de me: qđ ꝑfidi illi aliquādo
muitem dicebant. nō potest homo peccator hec signa facere
et itūm nō pōt demoniū cecorū oculos aperire: et nemo po
test talia signa facere: nisi sit cū eo deus: et iudētes signa que
faciebat dicebant. Quādo uenerit xp̄us: nō poterit plura signa
facere q̄ hic fecit. Hi aūte cū ei credē uelle solo uerbo simula
rent: dicētes Quod signū ostendis nobis: ut uideamꝫ et credamꝫ
tibi: cū opibus nō credidissent: reprehendit christus eorū ma
liciā inquiens. Si opibꝫ nō creditis: quō uerbis credetis? Quare
supflua m̄rogatio. Si dixi uobis inqt et nō credis mihi: quia
nō estis de ouibꝫ meis. Ego enī offitiū pastoris feci: si uos me
nō sequimini: nonne eo actidit: q oues mee nō estis. Oues me
e inqt uocē meā audiūt: et sequūt̄ me et uitā et̄nā do eis: et
nō peribūt mētnū: et nō rapiet eas quisq̄ de manu mea Quia
pater meꝫ qui dedit mihi maior est omnibꝫ: et nemo pōt eas
rapere de manu patr̄s mei. Ego et pater unū sumꝫ. Aūdiver
te quō eos reiciendo: ut se sequāt̄ hortat̄. Vos me īqt nō audi
tis. neꝫ enī estis oues. Qui sequūt̄ ī sūt ex ouili. Hec aūte di
cebat ut oues fieri animiterēt̄. Quibꝫ uerbis eos exacerbat: eum
sequēdi cupiditate īmpellit. Quid ergo si propt̄ patris uirtute
nemo rapit tu ergo imbecillis es et custodire nō potes: nimi
rum nā ut intelligas illā ꝑticulā. Quia pat̄ meꝫ qui dedit mihi:
propt̄ illos dicta: ne iterū deo cōtrarium diceret cū dixisset: nemo
rapiet eas de manu mea: prosequies sua et patris unā ma
nū esse ostendit. Quod mirū esset: cōsequens erat dicere. pat̄
qui dedit mihi maior omnibꝫ est: et nō pōt rapere ea de ma

Nūqd hic xp̄s Alia ante dicebat

nu mea Verū no

LXI

mu mea. Verū non ita dixit sed de manu patris mei. Inde ne ar
bitreris: q̄ sit imbecillis: eo q̄ uirtute patris tute oues sint: addidit
Ego et pater unū sumus. quasi diat: nō propterea dixi: neminem
propter patrem eas rapturū: ac si ipse imbecillis essem. Nā u
nū sumus: hoc est secundū potentiā. Nā de hac loquit. q̄ si eadem
est: substantia eandē esse substantiā. Cū ēt hoc tēptarēt Iudei insidia
do ex synagoga faciendo: dicit omnia frustra tentari cū in pat̄s
sui manibus oues sint: ut propheta inquit in manu mea depi
si muros tuos. Inde unā manū aliquādo suam aliquādo pat̄s
esse ostendit. Cū autē manū audis nihil sensibile suspiceris: sed
uirtutem atq; potestatem. q̄si nemo ob patris protectionē eas
rapuit superfluū erat addidisse Ego et pater unū sumus. Nā
si minor erat: minus temerariū uerbū esset. Nihil enī aliud
ex potētie paritatē sign̄t: q̄d iudei intelligētes lapides in eū tulerūt nō q̄ dr exp. suspulerūt lapides vt lapidarēt eū
Non tamē hāc Jesus abstulit suspitionē: que si falsa fuisset: cor ri
genda fuit: et dicēdū. Cur hoc facitis? nō patrē meā dico et pat̄s
potestatē. Ista intelligo. sed mīc totū cōtrariū: ea cōfirmat: et
maxīe cū exasperarētur. Neq; excusat: ac si male dixisset: se illos
reprehendit: ac si malā de se habeāt opinionē. Cū enī dixissent: de bo
no opere nō lapidamus te: sed de blasphemia. Et quia cū homo tu
sis facis teipm̄ deū: audi quid dicat. Nōne scriptū est in lege ura.
Ego dixi dij estis. Si illos dixit deos: ad quos sermo dei factus est:
quō uos dicitis: quia blasphemo: quia dixi filius dei sum. hoc est:
Si ij qui gratis hoc acceperūt: nō possūt accusari si seipsos deos
appellant: qui id nata habet: quō iure accusari potuit: nō tamē
his uerbis usus est: sed postmodū cōfirmauit primū remis
sius loquit̄ re ipsis reliquens intelligendā cū inquit: quē pater
sanctificauit et misit in mundū: et eorū furorē sedato: tuc ueram
affert sententiā: primū ergo ut sua acciperet rationē: humilio
ribus usus est uerbis. Inde altiora aggredit̄. Si nō facio opa pa
tris mei: nolite credē mihi: si autē facio: et si mihi nō creditis
opibus credite. Vide quō ut dixi cōfirmat. q̄ nullo sit patri in
ferior: sed equalis in ōibus. Cū enī substantia eius videre nō sit:
ab operū equalitate: eā dē ostendit cū patre potestatē. Et quid
credemus dic queso. Q̄ ego in patre et pater in me ē. Nihil ego
aliud q̄ pater manēs filius. Nihil ille aliud q̄ ego manēs pater:
et qui me nouit nouit patrē et qui patrē nouit: nouit et filiū:

10

q̄ si potentia minor esset: etiā rogmo mentiret. Neq; em alia
per aliā: neq; substantia neq; potentiā disi pōt. Voluer ut ergo
eū apprehendere: et exiit de mambus eorū: et abiit transiorda
nem: ubi erat joannes baptizans primū: et mānsit illic: et multi
uenerunt adēū et dicebāt quia joānes quidē fecit signū nullū.
oīa autē q̄cūq; dixit joānes de hoc uera erāt. cū quiēq; magnū
et altū loquit q̄ p̄mū abit: ut eorū furori det locū: ut absen
tia sedetur: et quiescat mdignatio: ut mi pīcia. Sed cur euāge
lista locū notat: quo abierit. Vt q̄ illic faceret: q̄ diceret
quid testaret joannes itelligēs. cui ergo illuc stati subiit
aio joānes. propt̄ea ostendit: quia joānes nullū signū fecit
Quid em cōsequēs erat hoc dicere: msi loq; ipse baptiste: et eius
testimoniū eos admonuisset. Vide q̄ recta afferāt cōsequētia
joānes quidē signū nullū fecit: hic autē fecit. Ergo hui⁹ excel
lentia ostendit: si illi: qui nullū fecerat signū: crediderūt: lōge
magis huic erat tredēdū Deinde nō nullū faciendo signum
mdigno testimonio uideret: subdidit. Signū nullū fecit: tamē
oīa de ea uera erant. Neq; amplius hui⁹ ex illo: sed illū ex hīs: q̄
hic fecit digniū fide ostendunt. Multi ergo crediderunt in eum.
Multis em rationibus trahebantur ad tredendū. nā recordari
sunt uerba: quę joānes dixerat: cui fortiorē eū se testatus est
et luce et iusta et ueritate et alia multa ut uotē supne delata
et spiritū in specie columbe apparentem: et eū oībus ostendente
et cui his miraculoru demōstratione: mi quia aspicientes cōfirma
bant. Quare dixerunt: si joanni tredendū est: longe magis huic
si illi sine signis: huic potius: qui illi testimonio: et signis con
firmat. Vide q̄tū eis lucis: et a prauis mgenijs discessio cōtulit.
Ideo frequēter ab illoru cōsuetudine eos abduxit. Quod etiā i ueteri
fecit testamēto. Judeos em ab egiptijs abducens in eremo fecit
finxit/ et erudiuit in oībus/ hoc idē et nos admonet: ut fora/ turbas
et tumultus fugiamq; / in cubiculo oremq;. Nauis em tēpestati
bus nō agitata / sedo uēto nauigat: et aīa secularibus absoluta
negotijs in portu quiescit. Quare mulieres q̄ uiros sapientiores
esse oportet: que cure familiari ut plurimū mcubuit. ista facile
simplicior fuit: cui domi habitaret: et exterioribq; absolueret
occupationibq;. Neq; id simpliciter dixit scripta habitas domū:
sed et domi multa est p̄turbatio. Sed cui tui uis: et pōte tua

sua

nō q̄ gdeq; domi esse/ et a tumultu penitus discedē

Cur uxor viro sit sapientior

LXI

curarū turbā suscipis. Vir enī in medio foro et iudiciis tāq̄
quibusdam fluctibus versatus. q̄ulier uō tāq̄m in quodā phīe Cur inter domi sedeat
gymnasio domi sedens: et mentē in se colligens: et orationibꝫ
et lectionibꝫ: et alijs bonis opibus uacare pōt: et more eremos
habitatriū: qui se pturbet habet neminē. Domi sedet: ubi semp
pōt in tranquillitate uiuere. Si quādo domo exeūdū est: nullam
etiā pturbationis habet materiā. Siue enī huc ueniāt: siue bal-
neas petant: tūc necessario egrediūtur: plurimū autē temporis
domi degitur: et pōt uirtuti īcūbere et uirū pturbatū lenire
atq̄ admonere: superfluas eiꝫ et molestiores cogitationes abscī-
dere: et ita dimittere: ut quascūq̄ molestias e foro domū tulerit:
deponat/ et quę domi bona didicerit: secū in forū deferat. Nihil
enī potentiꝫ muliere bona ad mstituendū et formādū uirū Laus mulieris
quomodocūq̄ uoluerit: neq̄ tam leniter ācos neq̄ magistros
neq̄ prīcipes parier²: ut cōiugē admonētē atq̄ cōsulentē/ habet
enī uoluptatē quādā admonitio uxoria: cū plurimū amet:
cui cōsulit. Multos possem afferre uiros asperos et īmites
puxorē mites reddītos et mansuetos. Ipsa enī mēsa/ lecto: filii
orū cōuersatione/ dicēdis/ tacēdis: ingressu/ exitu/ et alijs pluribus
cū marito cōtrans: et ut corpꝫ capiti cōiuncta/ si prudēs erit
et diligens: omnēs uincet: et cōiugis supabit diligentia. Quāobrē 10
admoneo: ut hoc pacto fiat: et necessitati cōsulat². Vt enī aduir
tutē mulier: ita ad malitiā plurimū pōt. Multier Absalom. mu-
lier Amnon pdidit. Ipsa Iob pdē conata est. Ipsa Nabal a cede
eripuit. Ipsa uniuersā gētē liberauit. Et Debbora et Iudith
et alie multe impatorū functe sunt officijs. Ideo Paulus igr
Quid ni scis mulier an uirū saluas? et illis tēporibꝫ pfida/ et
auara/ et prisillā apl'orū stimꝫ imitatrices: ut es nos imitari
debemꝫ. Nec uerbis tātū sed re mformādꝫ ē cōiux. Quō autem Doctrina mulieris
re ipā eū erudiemꝫ: cū te nō malā/ nō pciosis īdutā/ nō super-
flua expetentem/ sed necessarijs cōtentā uiderit. Tūt enī cōsu-
lentē patiēter. Q̄ si uerbis philozophaberis: re cōtra feceris: nu-
gas tuas reprehendet. Sed cū uerbis operū etiā doctrinā addideris:
tūc monita tua accipiet: tūc pfuasus erit: ut exēpli grā: cū auro
nō gēres: neq̄ margaritas/ neq̄ pciosas uestes/ sed pro hīs modestiā
benīuolentiā/ et te mūdueris: et ab illo exiges. Nā si studendum
est: ut uiro placeas: aīa ornāda est/ nō corpus corrūpendum

Neqz enī auriī adeo amabilem ac desiderabilem uxorē redder: ut modestia et caritas: et animā uitā exponēdi pro marito. her uirū capiunt. ille ornatq obstat ei: pecunias exponit: et sumptū et solicitudinē pbet. her mariti animū uxori copulat. Amor enī caritas desideriū nullā affert molestiā | nullā impensam. Sed etiā econtrario. et ille quidē ornatus usu deterior fit. hic mdies florēti rem animā reddit: et maiorē exarat caritatem. Quāobrem si uiro placere uis: ornato animā pudicitia pietate reifamiliaris cura. her mq̄ cōfirmat amorē: qui nūq̄ cessat. neq̄ senectus hinc tollit ornatū nō morbus. corporis autē et her et ap̄. alia plura auferūt nam animē bona pstantiora sunt cōp̄ corporis. hinc ornatq muliebria patit et zelotypia. hic omī malo affectu: omī caret mariī gloria. hoc pacto et res familiaris facilq augebit et arctius facilis: cū auro nō eris ornata: neq̄ anulis digiti fulgebat. sed in necessaria cōferes: hoc enim rubium seruorū et filiorū curā necessariā: et alia q̄ multa requirūt: que si defecerint orbi: ea requirūt: cor angit. Quod lucrū? Que utilitas? nō sinit hoc magnū uideri cū dolore torquet.

nō

Nostis enī: q̄ et si omī pulcherrimā quis mulierē uideat: nisi leuis sit exhilarari nūme pōt. Qui enī delectari mult: pmīū leuetur oportet. cū autē auriī omē mulieris ornamentis collatū est: et angustia res familiaris laborat: que pōt esse cōiugi uoluptas? Quāobrē si uiris placere uolumq: denq uoluptatis materiam: quod dabimq: si ornatū et omē lenocinīū auferemq. her enim circa nuptiarū tēpora uoluptatē quādā habere uident: mōdo languescunt. Nā cū celū tam pulchrū sit / et sol tā clarq ut nullum corpus eque clarū sit. Neq̄ tamē cū propt̄ cōsuetudinem admiramur: quid de muliebri ornatu euenire pōt est. hoc dico ut uos meliorī ornē cultu: quē paulq p̄cepit: nō auro et margaritis: neq̄ uariis uestibq: sed qui deceat mulierē: q̄ dei cultum profitent̄: bonorū uidelicet operū ornamēto. Sed foris placēre uis et laudari? O inime: pudice mulieris hoc desideriū. Verū tamē si uis et hos habebis amatores: et pudicitie tue laudatores. Illā nāq̄ nemo modestq | nemo bonq laudabit: sed cōtinētes et luxuriosi: neq̄ etiā ij sed et male dicēt: cū mulieris mōrigerā mīriebūt̄. hāc et illi et hij omēs probabūt utpote qui in hilab ea mali arreperit: sed cōtinētie exēplū. Sic apud hoīes multū

laudabitur: apud deū autē remunerabit. hūc igit̄ grām ornatū:
ut in hac uita cū fiducia uiuam⁹: et futā cōsequamur / grā et
benignitate dñi nr̄i ihū xp̄i cui gloria ī secula

Erat autē quidā langues lazar⁹ a bethania castello ioarie
et marthe sororū eius. ioaria autē erat. q̄ unxit dominū
unguento. ioulta cū aliquē bonū et deo accept̄u mal aliquid ut
morbū ut paup̄tatem / et huiōi ꝓpter iudent ꝓturbāt / sane igna
ri hoc maxīe dei amicis cōtingere. nā et lazar⁹ / et amicus christo
et egrot⁹ erat: ut ex mittentibus intelligit. Ecce quē amas infirma
tur. erat aūt quidā languens lazar⁹ a bethania / nō ab re
patrie eius meminit. Quā obrē. / in sequentibus dicet. ꝑmū autem
proposituū aggrediamur. Sororū eius nos utiliter admonet. ioa
ria uā unḡ erat: que unxit dñm unguento: hoc ī loco nō nulli
dubitant: cur christ⁹ id tolleraret. ad quod illud primū intelli
gendū: nō fuisse hāc meretrem illā de qua apud ioatthēū et
lucā scribit: sed aliā. / Ille meretrix et infames erat: hec honesta
et studiosa. Quippe que xp̄m accipere curabat / eiq; cū sorore
diligebat: et tanē ꝑmisit xp̄us lazarū mori. Sed quanā grā
nō ut centurio / ut Regul⁹ / ipse ad xp̄m profecte fuit / sed mise
rit: ob fiduciā et familiaritatē: quā cū eo habebāt. et mulieres
erāt infirme / et luctu detinebant. nā q̄ nō cōtinerēt / ī seq̄
tibus meditat. Quigit hec illa nō esset cōstat. Sed et illā cur se
tangere ꝑmisit. Ut eius mūdaret malitiā: ut clemēciā ondēt:
ut intelligas / nullū morbū eius uincere bonitatē. Noli igitur
id solū cōsiderare: q ꝑmiserit / sed quo ad melora conuerterit.
Sed cur huius meminit historie euāgelista / ut eius ī amore
/ esum amorem ondēret: et frequēter dicit. amabat lazarum:
et sorores eius. Erudiens nos / nō egre ferendū: si bom uri et deo
amici aliquo morbo laborēt. Ecce quē amas infirmat. ad mi
sericordiā christū uolūt adducere. adhuc tanq̄ hoiem alloqui
tur / quod et mde gestat. Si fuisses hic / nō fuisset mortuus. neq;
dixit: Ecce lazar⁹ infirmat: sed quē amas. Quid ꝯps: / tler in
firmitas nō est ad mortem / sed pro gl'a dei: ut glorificet filius
dei per eū. Ecce quo iterū eandē suā / et patris gloriā dicit.
Nā cū dixisset dei / subdidit: ut glorificet filius dei. hec infirmitas

Capt'm IIm

Cur xp̄s mariā magdalenā exlexerit

Cur maria et martha ad ihm nō iuerūt ꝑ miserūt

XI

nō mizabile

nō est ad mortē Cum em esset illic bidui moraturus / remittit
mitiū: ut hoc significaret. Jn quoid admiratione digniū est: q
audientes sorores infirmitatem illā nō esse ad mortē / inde mor
tuū uidentes nō sunt scandalizate / cū tota arridisset q̄ dixerit:
sed ei obiua facte sunt: neq; mentitū putauerūt. Et illa ꝓcidaūt:
hoc in loco nō causalis est: sed ecce q. alia nāq; fuit morbi causa:
ut is esset ante ad gl'am dei. Et hoc dicens mānsit in eode loco duos
dies. Qua gr̄a? ut expiraret et sepeliret. Ne quis posset dicere: q
nō dū mortuū suscitauit: q sopitus esset / q dissolutus / q abalienatus
nō mortuus. Jdeo tam diu moratus est / ut diceret ia fetere / dicit
discipulis. Eamus in iudeā iterū. Quid tandem ꝑ solitū hoc pre
dixit Jesus. Valde timebant. Jdeo prius admonet: ne repetino
discessu perturbarētur. Dicūt ei. quodo illuc eras: et q̄rebāt te
lapidare. Timebāt em ei / ut debebāt / et sibi. nō dū em erāt per
fecti. dicit ei Thomas. Eamus et nos: et moriamur cū eo. Jnde
cēllior em erat ceteris / et magis incredulus. Quo igit eos cōfir
mat Jesus? Nōne xii hore sunt diei? aut hoc dicit: q qui nullus
sibi sceleris cōscius est: nullo afficiet malo: sed qui maleferierit,
Quare mīme timēdū est: cū nihil digniū morte cōmiserimus
aut q qui lucē huius mūdi odet: seruus est: si ante qui mūdi lu
cē odet: multo magis qui meriū est: si a me discesserit. Hinc
bis eos cōfirmauit: et eūdi necessariā causam exponit: neq; se
ipsos Hierosolimā / sed bethaniā dicit. Dormit inquit Lazarus /
et uado ut eū a somno excitem: hoc est: nō ad rēphendendum
iudeos sed amici causa. Dicūt discē: si dormit: saluus erit: ac si
nō necēria esset profectio. Dicis inquit dormire. Nihil ergo nos
ire cogit. Atqui propter̄a ipse amicū appellarat: ut necessariā
profectionē ostenderet: sed cū pigriores dēphendēt: tūc mortu
ū dicit / primū itaq; humilitate ꝓtulit. Cū uiō nō intelligēnt:
opportunus est inquit: et gaudeo propt̄ uos: ut credatis: cū absens ꝑ
dixerī. Quod resurrectionis mee magnū erit argūmentum
ne quis dubitet. Vides adhuc imbecilliores: et adhuc eis poterie
ignaros fuisse discipulos. Quod metu arridebat: quo ꝑturbabāt
et cū dormire eū dixisset. Addidit bado ut exacte eum: cū mortuū
esse: nō inde. Nō em uerbis ꝑdicere uolebat: qd re erat cōfirma
tus. Semper em nos admonet: ut inanē gloriā fugiamus: et
nihil de nobis promittamus. Q si Centurionē cōsolatus dixit.

temere

LXII

ego uema et curabo eū/uoluit eius fidem ostendere. q si qs
roget: quō eū dormire putarūt discipuli: neq; ns uerbis mortu
um mtelleyerūt: eū dicēt: Vado ut excitem eum (Stultū em erat
si uiuū jesum quiq; et dero stadia putarēt: ut alliū excitaret)
respondere/putasse eū m emgmate: ut plerūq; solebat: locutū.
omes em iudeorū impetū formidabant: inp̄mis aute Thomas
Ideo mgr. Eamꝰ et moriamur cū eo. Quida dicit: et eū mori
optasse. Sed profecto timore id uerbū arguit et imbecillitate.
Inde fortior factus est et m stupabilis. Quod sane dignū admira
tione est: ut qui ante crucē tā timidus erat: post magistri
morte et resurrectionis fidē p̄ oībꝰ tanto feruore flagraret.
Tanta est christi potentia. Nā qui cū xpō mberhamā ne non
audebat: sine eo postmodū solus terrarū orbem pagrauit: et
m medijs populis tclamātibꝰ et morte mminantibus mtre
pidus uersabat. q si quidem stadia aberat berhamia/que duo
milia passuū efficitur: quō erat quatriduanꝰ lazarꝰ: ostēsit du
os dies. quorū pridie uenerat nūtius: quo die mortuꝰ erat. Ita
quarto uenit. Ideo se uotari passus est. Neq; ipse spōte sua uenit:
nequa orret suspitio. Neq; ipē uenerūt: q amabāt: sed alij
miserūt. Erat aute berhamia uicta hiero solimā: quasi stadijs
quidem: ob cuꝰ uicinitate: multos eas uisitasse par erat.
Quare subdit. q mlti ex iudeis uenerāt ad oyaria et oyartha
ut cōsolarēt. Quō cōsolabāt iudei a xpō dilectas. Edixerāt em
ut quicūq; xpm cōfiteret: ext synagoga fieret: nel propter fumezus
uulneris magnitudinē: uel quia nobiliores reuerebāt: uel qa
nō mala erat: qui ad eas uenerat. Multi nāq; crediderūt. Ser aute
dicit euāgelista: ut testimonijs lazari morte cōfirmet. Sed quid
nō aduotat sororē oyartha eū obuia profectā. Vultū sola aut
reue et rē uisitare: que eū bona spem habere uideret: eū oya
ria uotat: et m medio fletu christo sit obuia. Vides amoris mag
nitudinē. Ipsa ē de qua mquit oyaria optimā p̄te elegit. Quō
ergo uehemētior her q nihil audiuit. oyartha imbecillior erat.
Quippe q eū tanta audisset: mquit tamē paulo post. iam
fetet: quatriduanꝰ est. Illa aute et si nihil tale a trepisset:
credebat tamē mquies. domine si fuisses hic: frater meus
nō fuisset mortuꝰ. Considerate mulierū sapietia: q̄uis imbe
cillesset. Viso eū xpō nō statim m plactus et lamētationes

xi

nō nōte et bcellimō thōe

proruperūt: ut usu ueniṛ: cū merore aliquo affecti a nob⁹ nūc
tamur. Sed ꝯtinuo magistrū uenerāt⁹: et trediderūt hec nō
perfecte ut dicit. Nondū em norant: et q̄ degesset: et q̄ propter
nurture et auctoritate her fatēt. Sed utrūq; hic didicerūt. Illud
em ignorabant cū diceret Si fuisses hic: nō fuisset mortuus
frater meus. hoc aūt dicendo. Quecūq; poposceris a deo: dabit
tibi deꝰ: ar si de bono quodā et probato uiro loquerēt. Quid ad ih
christus? Resurgꝫ frater tuus. Illud primū ꝛōfutat: q̄cūq; popo
sceris a deo/nō em inquit postram/sed resurget: nā si dixissem
mulier adhuc humiliates: nō egeo alterīq; auxilio: a meipō ois
fatio/molesthora et supra mulieris ītelligētiā fuisset: dicendo aūt
Resurget: mediū tenuit: et ī sequēnbꝫ ea q̄ dixi: significauit. Pa
rente em. Scio quia resurget in resurrectione ī nouissimo die:
aptius sua ostendit auctoritate. Ego sum inquit resurrectio et
uita: q̄d alterīq; nō egere auxilio mōstrat. Quippe qui uita ē. q̄ si
alterīq; mōstrēt/quō ipe et resurrectio esset et uita. nō ergo ita
dixit/idē tamē significauit: et ad illā ptīcilā/q̄cūq; poposceris
inquit. omis qui credit in me: etiā si mortuꝰ fuerit uiuet:
seboms abūdare et a se petendū ostēdit: et omis qui uiuit: et
credit ī me nō morietⁿ in eternū. Putuere quo eꝰ erigat animū
Non em tantū q̄ritⁿ resurrectio lazari/sed et hāt et illā oport
tet intelligere resurrectionē/propterea ante uerbis phātur
q̄ si resurrectio ipe est/et uita nullo loco ītrūscribitⁿ. Sed ubiq; pūs
sanare potuit. q̄ si dixissent: ut ītruio/dic uerbo/et sanabit
puer meꝰ. Itidē profecto respodisset. Cū aūt ad se ut ueniret
rogaretⁿ. ideo assensus est: ut eas a tāta hūilitate erigeret.
Sua tamē absentis ostendit potestate. Ideo tardat. Nō em aḡ
mta esset gratia repēte pīta: nisi corrupt⁹ esset: et fetoret:
et unde mulier futurā norat resurrectionē? Audierat xp̄m
multa de ea dispūtāte: quā tā audere cupiebat: et adhuc hūmi
liorⁿ. Nā cū audiret. Ego sum resurrectio et uita: nō ītēdit
Resuscita eū: sed ego credo/quia tu es xp̄us filiꝰ dei. Cui xp̄us
ois: qui credit in me: etiā si mortuꝰ: hāt scilicet mortē suā
uiuet. Et ois qui credit ī me nō morietⁿ/illā uidelicet mortem.
Nā ego sū resurrectio/noli pturbari: si mortuꝰ ē frater tuus
hic nō est mors. p̄mū ea ab euentu cōsolatⁿ: et bene sperare uide
dicendo/et resurget frater. Ego sū resurrectio: et q̄ resurgens

ena si moriat mihi pariet mirabilia. Quapropter non est huiusmodi mors
dolenda: hoc est: neq; ipe mortuus est: neq; uos morietur. Credis hoc
Aurelli. Utiq; dne Ego credo/quia tu es xpus filius dei: qui in hunc
mundu uenisti. Videt mihi christi dictu mulierem non intellexisse.
Nouit tamen magnu esse: totu non perspexit. propterea aliud in
terrogata/aliud respondet. Illud tamen primu consequuta est: q; fle
tu compescuit. Eiusmodi enim xpi sermonis uirtus ideo illa pcuit:
her secuta e. In magistru naq; beniuolentia non multu presente
calamitate sentire permittebat. Itaq; cu gra et mies mulieris
philophabat. Verum enimuero/etia/cu aliis malis/hic muliebris mor Reprehensio plactj Cordiani de mortuo
bus ia pcaluit/ostentat/plactu et dolores ficos. Crine tat brachia
scindit capillos: lauat genas: pu ob dolore: prius ad ostentati
onem: alio animo impudico in medio foro brachia nudat. Quid
facis mulier. Nudas te impudent in medio foro: cu xpi mebrum
fis. cu uiri adstent: et capillos uellis. et i miseros prorupis eiulatu
et saltas. et insanaru mulieru more iactaris. Nonne te deu offen
dere arbitraris. Quena hec insana. Nonne ridebit gentes. nonne
fabula nram putabit religione. dicet enim nulla esse resurrecti
one. Illusiones ota xpianoru dogmata: et fallacias putabit. haud
enim alit ip si mihi post morte remaneat mulieres lamentant.
Non attendit scripturis: otia illa figmenta: ipse credere uident. Siq
de surrederet mortui non esse mortuu/sed ad meliore uita trai
latu/non utiq; ipm tam q; mihi esset deplorauet: non adeo indig
narent. Non tantas efferrent uoces incredulitatis indices. Nu
q; te amplig uidebo/oma fabule. Nam si pritipali bono tradidit
multomagis alios que asseruit. Nam ita gentiles effeminat. opulti
apud eos philozophati sut: et cu audisset mater filiu i plio re
didisse: mox rogauit. quo se respublica haberet: et alius philozo
phus coronatus: cu audiret pro patria recidisse/corona deposuit
pide salutatis quo recidisset: ut fortiter ocubuisse cognouit: in
capit statim corona reposuit. opulti et filios et filias redi/de
monas reuerti/tradidert. Spartane aute mulieres hortat
filios. aut clipeu e plio aut referat/aut sup eo ocubat. Ideo pa
pudet me gentiles hec sapere. nos impudetes esse. Qui de re
surrectione nihil intelligunt: intelligetiu opa faciut. Qui
intelligut ignoratiu: et q8 propt deu no faciut: homes reueren
ti faciut sepenuo. opulentiores femine capillos no soluunt

brachia non nudant: quod est maxime reprehendendū: nō q̄n̄ tm̄ dent: sed q̄n̄ propter deū: sed ne turpes videant. pudor luctū cohibet: dei metq nō cohibet. Et quō hoc nō summopere reprehendendū! Quod diuites diuitiarū gratia faciūt: diuino metu pauperes faciat Sed cōtra euenit. Ille propter vanā gloriā philozophant. Ille propter humilitatem pferūt impudentia. Quid hoc absurdius! oīa propter homines! oīa propter pūtiam facing: et stulte et ridicule loquūr. Atqui dns inquit! beati qui lugent peccata videlicet: que nemo lugget. Nemo anime sue curat perditionē. Quod lugē nō videm: id lugemq. Quid inquit. Cum hoīes sing: de morte hois nō est delendū. Nūquid ego hoc probo! omnime lugere! sed impudenter lugere nefo. Nō sū tamen atq crudelis. Video naturā dolere: et quotidianā requirere cōsuetudinē. Non licet nullo affectu moNō uere. Quod et xp̄us ostendit. lachrimatq est super lazaro. Eius sequere exēplū lacrimare! sed leniter et prudenter: et cū dei timore. Si hac ratione lacrimas fundes! nō resurrectionis diffidētie argueris! sed egre ferre carissimi separationē videberis. Nā et peregre proficiscentes lacrimis prosequimur: nō tamē ut mortuos. Ita et tu lugeas! taq̄ p̄miseris peregrinū. Hec ego nō ut p̄ceptor! sed ut p̄missor! humane cōditionis fragilitatis! admoneo. Q̄ si peccator et qui sepenūo deū offenderit moriē: is detestandus est: nec potq minime: cui mihil illi afferat utilitatis: sed ea facienda que ei aliquid cōferre possint: eleemosinas! oblationes. In hō letandū est: q̄ malitia eq abscessa est. Si iustq cruciandū. q̄ tuto collocat. q̄ liberatq ē fictā formidine. Si iuuenis: q̄ ex medio malorū ereptus est. Si senex: quod eo diuturnus usus: quod maxime desiderabile videbat! multe satietate migrauit. Tu autem! horū omissa cōsideratione! ancillas redis: ac si ita demū defunctū honoribus prosequaris: quod ultime est dementie. honorem mortuo nō fletq est! nō eiulatq! sed hymni et psalmi et bona optima. Ille moriens cū angelis euolabit: etiā si nemo exequias meruerat. perditq autē et si in funere vniuersā habuerit ciuitatem: nihil lucrabit. Vis mortuū honorare! alia via agredieū! fac eleemosinas. Que tibi ex multis fletibus utilitas: Ego et aliud malū audiui: q̄ multe etiā amatores p̄fletq allu nō unt maritalis amoris opinionē lamentationū vehementia de se cōfirmātes. o diabolica mentem! o sathane cogitationē. Quādiu

LXIII

et terra et puluis: quādiu raro et sagius erimg. Celū tandē suspiriamg. intelligamq spiritalē nostri parte. Quō gētiles arguimg. quō qui ter faciūt cōsolabimur: quō cū ns de resurrectione disputabimg. quō de alīs sapiētie partibg. Quia securitate uiuiemg. & dolore eīm prouenit mors. Considera bim perspectiua animē. Nihil simit uidere necessariorū. inde multū detrimenti. Illo eīm mō: et deū offendimg/neq nobis neq deficto prosumus hoc ante et deo placemg et probamur ab hoibus. Nā si nō sustubemg: cōtinuo doloris reliquie abolent. Si indignabimī in miseria relinquimur. Si gratias agemus: nō merebimg. Et quō inquit nō dolere: qui filiū uel uxorē amisit. Nō dico: ne doleat: sed ne immodice. Nam si intelligeremg deū illū abstulisse/q mortale uirū ac filiū habebamg: mox cōsolaremur. Indignari eīm magq quidā sup̄ naturā q̄rentis est. homo natus et mortalis. Quid doles: q secūm naturā cōtigit. Nūquid doles: q edendo nutris. nūqd q̄ris sine cibo uiuere. Ita et ni morte. Nūqd q̄ris immortalitate. Mortalis natq es. Semel hoc diffinitū. Noli dolere. noli te affligere: sed ama q̄ cōiter omnibus statuta sūt. Doleant tibi peccata tua. hic optimg fletus: hec maxima sapiētia. hec go perpetuo defleamg: ut celeste assequamur letitia/grā et benignitate dñi nostri ihū xpi: cui gla in secula Amen.

Quōdū eīm uenerat ihesus i castellū: sed erat adhuc i illo loco ubi occurrerat ei martha. Magnū bonū sapientia sapiētia nostra dico/nō gentiliū: que uerba sūt dūtaxat et fabule: neq ullā habent. Glorie nāq causa omnia faciūt. Magnū mq̄ bonū sapietia: q̄ nobis inde uite reddit. Qui eīm peccatis cōtrepit/iam hoc bonū cōsecutus est: q̄ superfluis et stultis curis liberatus est. Qui gloriā pessundat: p̄miū inde accipit: q̄ nulli seruit/sed uera libertate pfruit. Qui celestia cōtupisīt: remuneratione nō caret: cū nihil p̄ntia arbitretur: et facile dolore omem exuperet. Erit nūc mulierē philosophāte inde p̄ miū cōsecuta. Erem omnibus assidentibg dolens et plangens nō expectauit ad se uenīētē magrm: neq decoruserunt: neq luctu rectenta est. Siquide q̄ in luctu sunt: cū alīs i cōmodis: etiā hoc tenēt affectu: q̄ a p̄ntibg affectat laudari. Quorū nihil nō

ofarie arridit. Sed surgēs euesngio mgrō obuia facta est. Jesus
autē nondū in locū uenerat. lento em̄ passu ambulabat ne ad
signū faciendū festinare uideretur: sed ab illis de eo iudiciū ferri
uolebat. aut igit hoc signi futare uult euāgelista: aut q nro ac-
currit: ut uemēnti occurreret. Venit autē nō sola/ sed omni
pidcorū turba subsequēte: et per quā prudenter soror ei clam
mgrī aduentū significauit: ne tolessum ꝓturbaret. neq cur sur-
geret dixit. nā multi certe abīssent: nūc nō tāq̄ fletura ad me
mimentū secuti sunt: et ex ḥis uterū mortuū lazarū cōfirmāt.
Et procidit ad pedes eiq. Vehemētius q̄ soror amabat: neq turbā
reuerita est: neq opinionē qua de eo iudei habebāt. erāt nāq
multi malignoli: qui dicebāt. nō poterat hic: qui aput oculos
ceci nati facere ut hic nō moreret? Sed omem humanū affectū
expulit mgrō pīte: cuiq solius facta ē honoris uidelicet ? dñi
et quid inquit: Dñe si fuisses hic frater meq nō fuisset mor-
tuus. Sed quid/ mihi ad ea loquit? christus: ut ad sororē. Turba ad
erat: neq uel uerboꝝ tēpq erat: sed mouet? humano affectu: qui
tantū p̄mo uoluit estimari. nā tū signū magnū: quale rarō
fecit: esset facturq: ex quo multa erat profectura utilitas: ne
turba absente mihil lucraret/ doloris affectu multos retinēs a
lucrit: ne pdā amitteret. Et p̄mū humana pfert natura: lachry-
mat? et ꝓturbat?. Norat em̄ lachrymas excitare/ et affectum
arguere. Illa em̄ ꝓtricula. Et m fremuit spū/ mortū illū robu-
isse significat/ et ait/ ubi posuist? eū?/ ne flendo irrogaret. Sed
quid rogat?/ nō ut festinare/ sed ota ab illis discere: et horta-
tus fatere: ut oī suspitione careret miraculū. Dicit ei Veni
et uide. lachrymatq̄ ē Jesus. Nullū adhuc resurrectionis signū
ostenderat: neq ut suscitaturq/ sed ut lachrimaturq uenit.
Quod mox significatur. Ait em̄. dixerūt ergo iudei. ecce quomō
amabat eū. Quidā autē ex ipsis dixerūt. Nō poterat hic qui
aperuit oculos ceci nati facere: ut hic nō moreret? Non in
calamitatibq a malitia abstinebāt. Atqui faturq erat ē
longe mirabiliore. longe em̄ maius est post mortē ī uitā
reuocare/ q̄ instante propellere. In quo ergo eiq iustus erat
admiranda: in eo Jesum calūp mat?. cōfitet? ante aperuisse
oculos ceci nati: et q rursus debebāt admirari camillā?. ac si
nihil fecisset. nec ī hoc solū eorū ostēdit malitia: sed q̄ cū nōdū

LXIII

ad monumētū uenerit ēū ꝑmināt̄ur: nō expectates rei finē.
Intuere corrupt̄ū eorū iudicū. Venit ad monūmētū/et rur
sum affectū arguit. Quid tandē tam diligenter/quo ciens la
chrymatꝰ sit/meminit euāgelista: et ꝙm fremuerit/ut ītelli
gas uere naturā nostrā mduisse. Cū enī magna de eo loquat̄
etiā mīs que ad corpus spectant: hoc loco multo hūmilius
loquit̄. nihil ut reliqui euāgeliste m passione q̄m agonia
esse narrauit/sed tot̄ quod retrorsum supinos reiecerit. q̄d
ergo illic omisit hic per lucrū mplet. nā de morte disputans
mquit: potestatem habeo ponēdi animā meā et nihil submis
se loquitur. Ideo t̄ humanitatis affectibus m tar nationis ue
ritatem ostendit. Oīatheg enī ab agonia/et tremore/et pudo nō
re/hic a lachrymis hūmanitatē cōfirmat. Neqꝫ enī nisi nre
fuisset nature/et semel et iterū lachrymari coactꝰ fuisset.
neqꝫ illis respondēt ꝓmimbꝰ. Quid enī uerbis imponē eis si nō
lentiū oportuit/cū mox rebꝰ ipsis ad tacēdū cogerēt. q̄d gꝝ
uꝰ fuerit: et maiorē ītulit labore pudorē. dic ergo Tollite
lapidē. Quid tandē absens nō idē iusserat atqꝫ pferebat. Quid q̄o
nō dimisso lapide suscitauit, poterat enī qui corpꝰ mortuū
uoce mouerat: et corrupto animā mspirarat: multoma
gis lapidē mouere. Sed tur nō fecit. Vt eos testes fecisset mira ꝓto
culi: ne diceret: quod et de ceco: hic ē: nō est: oīa/enī: et ꝓpīn
a illorū ipsū esse testabāt. Illi enī uel imaginationē uel pres
tigiū alīqd opinari potuisset. nunc cū affuerūt: cū lapidem
tulerint/cū ligatꝰ exierit: cū iussus sit solui/cū amici pītes
ipm uiderit/et ex uestibꝰ agnouerit: cū sorores fetere: et q̄
triduanū esse dixerūt: hec oīa sufficiētia erant: que uel mpru
dentibus silentiū mponeret: cū rei testes adessent. Ideo iubet
ut lapidē tollat a monumēto: ostendēs seipm suscitare. Ido
mterrogat: ubi posuistis eū: ut dicētes/ueni et uide/et dicē
tes ipm nō possent dicere aliū suscitatū: ut et uox et manus
testificarētur. Vox/dicendo Veni et uide: manus/lapidē tollendo
et mstitas soluendo/et uisus auditus/hic uocē audiendo/ille uidē
do exeūtem: et odoratus odore offensus. ꝓmquit enī iā fetet: quatri
duanꝰ est. Merito ergo dixi/q̄ mmime nouat mulier/quid Jesus
diceret cū mquit etiā si mortuus fuerit uiuet. Considera h̄ er
go quid hic dicat: tāqꝫ iam mpossibile esset. Erat enī admirabi

le ut quatriduanū et fetidū mortuū suscitaret. Discipulis enī ger
Vt glorificet filiꝰ dei per eū: hīc gloriā dei de patre inquit. Aliud ut
te audietiū imbecillitate diuersi sermoīs cē causam. Rememo
rat enī que superiꝰ dixerat⁊ arguens tāꝑ oblitā. Noluit iā plenius
ꝓturbare. Ideo inquit. Nōne dixi tibi si credideris videbis gloriam
dei: ō magnū nāq; bonū fides est: magnū mḡ: et multorū bonorū
causa. Vt dei opera homēs facere possint i nomē illiꝰ. Si enī credide
ritis inquit et dixeritis monti huic ut trāsferatur fiet et qui cre
dit mi me maiora signa faciet qꝫ ego in nomīe meo. Quenā maio
ra? Etenī umbre ipōrū mortuos suscitabāt. Sic enī ꝑdicauit xpi
nō potestas. Nō enī tam mirabile fuit⁊ quicquid miraculi faceꝝ:
ut ipō mortuo alīi in nomīe eiꝰ maiora operarent. Neq; dubitādū
fuit de eius resurrectione. Neq; si uisa fuisset: ita esset cōfir
mata. Qui enī resurgēte uidisset⁊ dicē poterat fuisse phantasma.
Qui uero solo eiꝰ nomīe tuorato maiora miracula uidet: qꝫ cum
in tarne cū hoībus uersatꝰ est: nō fame incredulus esset:
nisi maiorē in modū desideret. O magnū igit bonū fides: cui
uehemēti amore et flagrāti animo procedit ipa sapientes
nos mōstrat. Ipsa hūanā detegit nullitatē: et ī ferig omissis ra
tionibꝰ de celestibꝰ disputat. et qđ humana sapietia inuenire
nō pōt in quo deficit: hoc fides dirigit: hoc docet. Hāc igit⁊ com
plectamur: neq; rationibꝰ distrahamur: Cui gētiles nihil in
uenire possunt. ~ dicit queso. ~ Nōne externā omēm nouere sa
nō pietiā. ~ Vnde ergo piscatores⁊ et tentoriorū opifices⁊ et indoctos
superare nō potuerūt. Quoniā illi rationibus⁊ hīc fide ōia pficiebāt
Ideo et platonē⁊ et pythagorā⁊ et phōs omēs⁊ necnō et astrologos
mathematicos⁊ geometras⁊ arithmeticos⁊ et oīs sapietie profes
sores superāt⁊ et meliores facti sunt: qꝫ to stultis illis et īsanis
ueriores phī euaserūt. hīc enī stati animā ī mortalē cē: non
tantū dixerūt⁊ sed et pbiaserūt. Illi antea nihil norāt: qꝫ es
set anima. postꝫ aūte tuenerūt. et diuiserūt ea a corpore
iterū in errorē prolapsi sunt⁊ aliqui ~~est~~ corpꝰ ea dixerunt⁊
alīi cōpositū⁊ nō nulli cū corpore dissolui⁊ necnō celū aiatū
et deū⁊ piscatores aūte dei opus professi sunt⁊ et oīb⁹ pſuaserūt
qꝫ aūte gētiles roībus ulsi sūt⁊ mīme mirū⁊ qꝫ aūte qui fideles ui
dent: hīc aiales uiuāt: est sane ridiculū. propterea deceptū
et alīi quide dicūt scire deū: ut ipe semp nouit: quod nemo ne

illoꝝ quide ausus ē dicere. Alīm nō posse deū sine passione gene
rare: neq; ei quicq; amplius a nobis habere ꝓmittit. Alīq recta
uita nihil proficit. Sed tēpus nō est hoc mpūtia vēphendendi
q; autē nihil proficiat fides recta: si uita praua sit: et christus
et paulꝰ pluribꝰ ostendit. ꝓquit enī. Non omis qui dicit mihi
dne dne intrabit in regnū celoꝝ: et multi dicet mihi ī illa
die. Dne nonne in nōie tuo prophetauimꝰ: et dīa eis nescio uos.
Et iterū Nolite gaudere: q; demonia uobis obediūt. Qui hūc non
attendūt: facile nuitia delabūt: etiā si fide recta habeāt. Sed
nos hoc fugiamꝰ. Neq; enī sine uita recta deus uideri pot pace
mquit ꝓsequimini: et sanctificatione: sine qua nemo uidebit
dominū Sanctificatione cōtinētia appellat. ut unusquisq; suā cōtentus sit uxore: neq; alienā q̄rat. Qui sua cōtentꝰ nō ē
saluꝰ esse nō potest. Sed necessario ꝓbibit: et si mnūa bona opa
fecerit/ fornicādo ipossibile est intrare in regnū celoꝝ: imo
nō fornicatio hoc sed adulteriū. Quēadmodū enī alligata uiro
si aliū cognoscit: adulterat: ita alligatus uxori: si aliā habet
Adulteriū reus est. hic nō hereditabit regnū celoꝝ: sed ī gēenā
intrudet. De hīs mquit deus. Vermis eoꝝ nō intrudet: mo
riet: neq; ignis extinguet. Nullā enī uenā cōsequit/ qui tacta
uxore/ post hoc tarmis remediū: alicne iniuriatur. hoc ia ꝑ lasci
uia est. q; si ab uxore sua multi ieiunii et orois tpre abstinet:
qui sua contentus nō est: sed alienā introduxit/ ꝙ tū sibi mali ac
cumulat. Si suā repudiare et alīm uxorē nō licet (est enī
adulteriū) quāto ille accusandꝰ est: qui sue alīā addit? Nemo
igit hui⁹ morbi anime nisidere ꝓmittat/ sed radicitꝰ euellat.
Neq; enī tantū uxore/ q̄tū scipm offendit. hoc enī adeo apud
deū scelestū uidet/ ut si uxor ab ydolatra uiro ipo nolente discē nō
dat punit: si ab adulterio minime. Considera ergo huiꝰ morbi
malicia. Nā si quia fidelis mquit habet uirū infidelē: et ipse
cōsentit habitare cū illa/ nō dimittat uirū. De fornicatione aut
si quis dimiserit uxore sua/ ꝓter rationē fornicationis/ facit
ipam mechari. Nā si cōsuetudo uiri corpꝰ faciat: si quis me
retrī admisceat: uirū cū meretrice corpus efficit. Quo ergo
ornata accipiet/ cū sit membrū xpi. quo eiungēt corpꝰ me
retris. et intuere excessum. Quie cū infideli habitat: nō est in
munda. Sanctificatꝰ est nigt uir infidelis ī muliere fideli/ in

xl

formicaria aute. Nūquid membra christi facienq̄ membra meretricis: Illic sanctificatio manet si cū uxore cohabitat: hic discredit. Graue itaq; malū formicatio: graue mā et īmortale afferens supplicīū: et nīhil uita īmmūda secū mala trahit. Cogitur em̄ uita misera et infelicē uiuere: qui hoc morbo afficitur Neq; meliori loco res hic sunt q̄ eorū qui supplicijs distrahūtur Alienā domū trepidus et formidolosus ingredit. omia timet et seruos et liberos. Quare hortor hoc uos morbo dissoluatis. Quod si nō placet/ nolite hec sacra ingredi penetralia siquidem minime oportet scabiosas et morbidas oues īsanarū et bene valentiū grege uersari sed ab ouili exigēde sunt: quoad bonā recipiat ualitudinē. membra xpi sumq̄. nolīq̄ fieri meretrīs Non est locus hic lupanar/ sed ecclesia. Si membra meretrīs habes: abesto ab ecclā: ne pīnā tua sordescat. Quod si nulla esset

nō gēnia/ nullū supplicīū: quo tamē animo post cōuictionem illam/ et nuptiales faces: post iustū lectū/ et liberorū suscepti-onem/ post quotidiana cōsuetudinē: paris alia supponē? Cur nō uereris? nō erubescis? Qui post uxorū morte alīs admiscētur: ñ reprehenditur a multis: q̄nis puniri nō possit. Tu uiuēte uxore alia supducis Quena hec tēporis? de ñis inquit. Vermis eorū nō morietur: et ignis nō extinguet. perhorrescite minas. formida supplicīū. Non ē tanta hic uoluptas/ q̄ta illic pena. Sed absit: ut aliquis huic sit obnoxius supplicio/ sed per sanctificationē omēs xpm̄ induat/ et promissa bona cōsequat̄ grā et benignitate dīn̄ nostri ihū xpi/ cū quo patri gl'a simul et spū sancto in secula Amen

Ipse autē eleuatis sursum oculis dixit pater gras ago tibi q̄m audisti me. Ego autē sciebā quia semp̄ me audis: sed propt̄ populū qui circūstat dixi. Quod sepenūo dixi: id et in pīnia repeta/ deū scilicet nō adeo sua spectare dignitatem: ut nostrā salutē neq; ut magnū aliquid loquatur: sed ut nos possit allicere/ propterea alta et magna raro et ea abscondita/ humilia et aperta frequēter loquit̄. Cū em̄ his populū magis adduceret magis etiā utebat̄: nō tamē semper ne posteris offenderet̄ neq; cōtinet: ne pīntes scāda

lizarent. Illi nāq; qui ꝑfecti futuri erāt ex uno alte et magni
fice dicto totū poterant intelligere. Hīj aūte tū rudes essent/ nec
sepenūō eadē audissent nullū cepissent emolumētū. Certe ne
q; post tantā doctrīnā perstant: sed cū lapidibus petūt/ et per se
quūtur et mactare conant et blasphemū appellāt/ tū equalē
se faceret deo/ et nūc dicūt blasphemare. Cū aūte dixisset Re
mittūtur tibi peccata tua uterū demonia habere dicūt. Et
cū morte lucrare qui uerba sua audiret/ et se in patrē et patrē
in ipō esse et de celo se descendisse diceret eū relinquūt et ꝑturbāt.
Que si raro dicta mīme ferebāt longe mīng si semp alte et mag
nifice loquutg esset. Nā cū dicit. Sicut mādauit mihi pater sic
loquor: et ego a meipō nihil loquor/ tūc creduūt. Multi inquit
crediderūt in eū. Q; si humilia fidem faciūt sublimia auferūt
nōne ultime amētie est nō intueri hūilitē propter auditores
loquutū? Nā et alibi in loco: cū magnū quidā dicere uellet
et reticuisset causā attulit: ne scandalizarent. Proīce hamū
in mare quod et mīor loco. Cū enī dixisset. Ego sciebā: quia
semper me audis: prosequutg est/ propt̄ circūstantes populum
dixisse ut crederet. Nūqd nra hec uerba sunt? num humana
cōiectura? Cū enī ex rebus ipsis nō credamg: eos ī magnis
scandalizari: et ipse dicat se ideo hūilia loqui: ne scandalizēt?
quis demens a natura hūilitē ipsīs loquutū suspicabit? et nō
eorū mulcēdinem imbecillitatis? et alibi uoce celutg delata: di
cebat: nō propt̄ me hec uox facta ē: sed propt̄ uos. Atq; ima
gnū deret multa de se hūilitē ꝑdicare: nō aūte hūilem et ab
iectū magnifice. Mulcēret auditorū imbecillitatē: et hūilita
tem eos: et se carnē nram accepisse erudit. Nec uel deo cōtrariū
et nō uenisse a deo et legē soluere ac arbitrarētur ut q; odiū
populi auerteret cū frequēter in ueteri testamēto dicatur.
dns deus tuus unq; deq; est dns unq; est: q; enī hūilis et abiec
tus magnifice de se loquat: nulla ē causa: nec ratione aliq̄
nitit̄ sed sola amētia est et impietas/ et audacia nō tolerāda
Qua ergo grā hūilia loquitur: qui arcane illig et ineffabilis
est substantie et eorū q̄ dixīmg grā/ et ne etiā putaretur
ingemitus. Nā et paulus quid tale timuisse uidet? cū aut ꝑter
eū: qui ei cuncta subiecit. Impiū enī hoc suspicari. Nā si immor
patre et alterig subē equalis existimatg esset: nōne oīa fecisset: ut

ea tollerēt opinio: nullū cōtrafacit nīquiēs. Sīmō facio opa eius
qui misit me: nolite mihi credere. Et cū dicit. Ego ī patre et pater
m me est: equalitatē nobis signficat. Erat hec ōino tollenda o-
pinio: si inferior fuisset: et nullo pacto dicēdo. Ego ī patre et pat
m me est. aut unū sumꝰ. aut qui videt me videt et patrē. De
uirtute nāq; sermo erat dicēdo Ego et pater unū sumꝰ. Et de po
tentia sicut pater suscitat mortuos et uiuificat sic et filius
quos uult uiuificat. Q; qui alterꝰ esset subē nūme tarē potuis
set. Q; si potuisset nō oportebat id dicere ne quis unā et eādem
esse substantiā arbitraret. Sīm: ne suspicaret deo cōtrariū ee
etiā que sibi nō cōueniūt de se nō nūq; loquit: longe magis tūc
Dicere nāq; ut honorificē filiū sicut et patrē/et opa q; ille fa
rit: et ego sil'r facio: et se resurrectionē esse/et uitā et lucē mū
di equiparātis est se patri: et illoru cōfirmatis suspitionem
huīc autē q; legem nō soluat: tot rationꝫ excusat/opinionem
autē equalitatis ad patrē nō modo nō tollit: sed cōfirmat/et de
cētibus illis blasphemas: quia te deū facis. Et opibꝫ equalitatem
mōstrauit. Et quid filiū hō fecisse dico: cū pater nō mdutus
rarīē multa de se humilia dici passus sit: propt auditorum
salutē. Ade em inquit. Vbi es. Et illud ut cognoscā: si forte
secūdū clamorem eorū pficient: et nūc cognoui quia times
deū tuū: et si forte audiat et si intelligant. Et quis daret cor
meū populi huiꝰ sit esse: et nō est similis tibi inter deos dne:
et multa huiusmodi ī ueteri testamēto si quis notaret diui
na maiestate mdigna inueniret/et de achaab dictū est: quis de
cipiet mihi achaab. Et quoties ḡē tribꝫ deis p; oparationē ppōt
semper mdigna sunt deo uerba. Sed alit digna efficiūt quoniā
tā clemens est: ut propt nostrā salutē: etiā digna se uerba cō
tēpnat. Vnā et q; homo filiꝰ factus sit et serui formā assumpserit
q; humilia et loqret et de se dici pmiserit: mdignū deo. Mdignū ho
ne: si quis eiꝰ cōsideret maiestatē. Dignū rursus si īmensa eiꝰ
benignitas et clemētia cōsideret. Est et alia tam humilium
uerborū causa quia patrē norāt et uenerabāt: filiū autem
ignorabāt. Ideo frequt ad ipm cōfugit tāq; cōfessum: ut potē cū
nō adhuc ipē eā haberet auctoritatē: nōnq; se sed auditoru stulti
tia atq; imbecillitate. Ideo orat et dicit. pater gratias ago tibi
qm audisti me. Q; si quos iuuat: uiuificat et sicut pater etiā uiui
mici

fiat/ quare orat.~ Sed inde iam in ipsum uemsse locū. Ve ergo
tulerūt lapidē: Jesus eleuatis sursū oculis dixit: pater grās
ago tibi: quoniā audisti me. Ego autē sciebā quia semp me au-
dis: sed propt populū qui circūstat dixi ut credat: quia tu me
misisti. Introgemq hic hereticū nū pres ei quid cōtulerit ad la-
zarū suscitandū.~ Quo ergo alia sme pabis fecit mīracula. tibi
inquit dico demoniū egredere abisto. Et uolo mundare et surge et
tolle crabbatū tuū et remittūtur tibi peccata tua. Et mīra-
cula obmutescē. Quid autē pficeret apostolis: si pter ei ad mi-
racula opitularētur. Immo neq; illi pabq omia faciebant:
sed multa solo jesu noīe īuocato. Q; si ergo nomīe tantū poterat:
quo ipse pr̄ū auxilio indigebat.~ Quo si indigebat nō unq; no-
mīe eiq eā habuisset potestatē. Cur autē homīne fecit: quid pfectq
est:~ nōne magna deplxendit equalitas: Faciamq inquit hoīem.
Quid autē imberillq si ei oraūū fuit:~ Sed uideamq quid orat: pa-
ter grās ago tibi: quoniā audisti me: et quisnā unq; ita pfectq
est:~ prius q; quid q; diceret. Grās ago tibi inquit: ostendēs se
nō egere pribus. omia enī facis: q uolo: nō taq; nō posset/ sed ta-
q; una esset ipoīū sententia. Sed qua grā oationis forma usq
est:~ nō me sed illū qui circūstantem
populū: ut credant: quia tu me misisti: nō dixit ut credat
me minorē: et q diuino indigeā auxilio: sme quo mihil facē
possum: sed q tu me misisti. Hec oīa pres ostendit si sēplicē
eas accipiamq. non dixit misisti me imberillū seruitutis con-
sciū a me ipso mihil potentē. Sed his omībq omissis ne quid
horū suspicareris: pomit uerā oationis causam: ne me deo
cōtrariū arbitrent: ne dicat nō esse a deo: ut secūdū uolūtatē
tuā hoc me fecisse ostendam: tm nō dicens. Si esse cōtrarius
deo res nō processisset. Audisti me et ad amicos dici solet et e-
quales ego sciebā: quia semp me audis. hoc ē: ut fiat uolūtas
mea: nō egeo pribus ad psuadēdū. Una em uolūtas ē. Ad qd
ergo pres:~ propter m hīmmores: et cū hec dixisset. Clamauit
magna uoce. Cur nō dixit in nomīe patris mei uem foras/
aut resistrita cū pater sed omībq his omissis oātis forma
accepta/ reipsa sua pfert auctoritatē:~ Quia et hoc sapiētie
sue est: ut uerbis humilitatē/ re potestatē p se ferat. Cū em nulla
alia de re ypm possent accusare: q; q nō esset a deo. et ita mul-

XI

ritudinē decipere: hac grā per excessum id refutat: et eo modo
quē ipsorū exigebat mbecillitas. poterat enī aliē etiā offendere
miter se cōuenientiā: sed eo populo q̄uenire nō potat. et air Lazare
uem foras. hoc ē q̄ dixerat. Venit hora: qn̄ mortui audiēt uocē
filij dei: et qui audierint uiuent. Vt enī nō estimares ab alio
virtutē accepisse superegte dormit. et nūc per opa ostendit et
nō dixit. Resurge sed uenī foras et mortuū tāq̄ uiuentē ap
pellat. Quid hac potestate par. q̄ si nō propria uirtute hoc
facit: quid ī eo plus esset q̄ ni aplis. qui dicebat. quid nobis at
tenditis tanq̄ propria uirtute hoc faciamq̄ huc ambulare.
q̄ si nō sua opabat potestate quid nō id qđ apli dicebat. et utiq̄
si esset sapientiores: qui gloriā propulsaret: et iō Quid atte
ditis nobis tanq̄ propria uirtute faciamq̄. Siles nobis homēs
sumq̄. Preterea apli: q̄ mhil ex se fateret tonis uirib⁹ psuadere
conabāt. Ipse autē cū ea de se fabricasset opinionē nōne absti
nuisset si falso eis potestas crederet. Quis hoc dixerit. Sed cōtra
ait propter circūstantē populū: ut credat. q̄ si crederet: nō
opus esset p̄ cibo. Si enī nō erat mdignū se p̄cari: quare illis
causā imputat. Quare autē nō dixit ut credat: q̄ tibi non
sum equalis. oportuit em̄ m hac suspitione uenire. Sed cum
lege soluere existimaret: nihil illis dicētibus. Nolite igr̄ puta
re/ quia uenī soluere legē. Nūc autē cōfirmat opinionem.
oīō autē quid opus fuerit tātis ambagibus et obscuritatibus. Sa
tis fuerat dicere nō sum par. Quid ergo nō dixit nīquit nō
facio uoluntate mea. et hoc obscure et ob illorū imbecillitatē
et ea ratione qua et oranit. Quid autē significat. Quoniā audi
disti me. hoc ē nulla m re tibi cōtrarius sum. Quēadmodū
igit ea particula quoniā audisti me: nō significat q̄ ipē nō pecca
erit/ nō enī tanta impotētia esset sed stultitia. Siquidē ante
pres nescisset deū sibi assensurū: et si nesciebat quid dixit. Vade
ut a somno excitem eū. et nō dixit ut rogē patrē: ut exaudiat
quēadmodū mḡ id nō imbecillitatis sed stultitie: ita et illaḡ
semp me audis: aut ideō fit: aut ad illorū locutus ē suspitionē.
q̄ si nec̄ ignorabat: nec̄ imbecillis erat: cōstat propterea
humilē loquutū: ut saltē id per excessum dicētū rogatus cōfir
mi: nō secm̄ eius dignitatem/ sed ut ad auditorū descenderet
imbecillitatē. iō dixit quoniā me audisti oīmine inquit

÷ Sed ut ostenderet ÷

lxiii

Sed ut ostenderet excellentiā. atqui hoc parto et mimia humilitatem / et tantū hoiem esse mdicabat. Negz em̄ ꝑtari dei est ꝛ et eius qui deo assidet. Vides nulla alia causa ad hoc uemsse ꝙ propter illoꝝ mcredulitatem. Intuere rē ipsam eig potestatem testantē. prodiit ergo lazarꝰ ligatꝰ. inde ne magnationē quā dā esse putares, prodire em̄ ligatū nō mmg admirandū uidebat ꝙ suscitari: uelut solui / ut tangentes et propius facti: nosceret uere resurrexisse: et mmite mquit abire. Intuere ꝙ nullā gloria expetat: nō ducit em̄: nō uibet seruū esse: ut rē ostentet facto miraculo: alij admirabant: alij pharizeis adnūciārūt. Quid igit illi. Cum admirari et obstupescere eos oporteret / ipsum qui suscitauerat mterfirē uoluerūt o amentia. Qui malijs corpibus morte uicerat: ei morte mferre arbitrabāt. Et dicūt Quid facimꝰ. quia hic homo multa signa facit. adhuc hoiem appellāt cū tale diuinitatis eig testimoniū acceperit. Quid facimꝰ. Credere oportuit et colere et adorare: neq amplꝰ homine existimare. Si dimittimꝰ eū sic omes credent m eū: et uenient Romani et tollent regnū nostrū et gentē. Quid sibi ijs uerbis uolūt: populū dotare, tangꝝ tyrānide purgaturū. Si uiderit inquiunt Romani turbā ipm̄ sequētē: sub tyranide nos esse arbitrabūtur / et destruet nostrā ciuitatē et quanā gratia. dicꝝ so. nūquid seditione docebat christus. Nū dissuadebat censum dari cesari. Nōne rege ipm̄ fatere uoluistis: et reuiuit. Nōne humilem et abiectā uixit uitā. Nōne et domo et alijs huiōi caruit. Her ergo sme ratione ulla dicebat sed mmia tantū. Verū id sibi cōtigit: cū mmime expectaret: et ciuitate et gente reperūt Romani: postꝙ xpm̄ mteremerūt. Erat etem̄ ꝙ faciebat xps mmime formidāda. qui em̄ egrotos sanabat: qui optima docebat uita: qui pncipibꝰ parere iubebat: nō cōfirmabat sed propulsabat tyrānidē. Illi sane seditione docebāt hic contra. Quid em̄ simle subostendebat nū satellitibꝰ stipabat. nū se mumebat. nū solitudmes obsidebat. Sed ne affectu aliquo dicere uideret tota pcliari ciuitatem / et se publice cōsidere / et de ultiō ipsoꝝ pculo habendā ratione dicūt. nō her uobis captiuitatis ca fuit sed longe alia. hmg nāq captiuitatis: et antea babylonie

anthiochy nō fuit causa: q apud nos bonū iuri: sed q mali et iniusti
et deū prouocates uersabāt. Verū eiūuero inuidia nihil uider sed ira
aīmā. nōne Jesus māsuetudīne docuit. nōne alapis cesos non
ulciscit? nōne iniuria affectos tollerare. nōne ad accipiendū q ad
inferendū aliis malū proptiores nos esse admonuit. Niquid her
tyrāndē cōstituens sum q tollens? Sed ut dixi grauis quidē
affectos ē inuidia et pleng similationis. hic orbem terrarū inu
meris impleuit malis. hic inuidia cōplent hic liuores et pes
marū amor et principatus. hinc mamis glia hinc inde obsidē
hinc mare pirate p̄iurriūt/ hinc p orbē terrarū cedes/ hic genus
nostrū dissipat. Quodcūq; uideris malū ab inuidia prouenit. Jam
in ecclesias irrepit: et a p̄ncipio multa opatā ē mala hic morbo
auaritia peperit que omnia cōfodit. Justitia corruit. Donec
in sapientū oculos exercant/ et tanq̄ freniū ori auertūt: ecce
habent testimonia. hec pro liberis seruos reddit de hac quoti
die loquimur et nihil proficimq; feris peiores efficimur. orphanos
nudamq; et uiduas/ pauperibq; uim inferimq;: et eorū augemq;
miseria. hei mihi perit pietas e terra et nihil nobis nisi flens
relinquit ē et hoc singulis diebq; dicendū est. Nihil p̄dico nihil cō
do nihil admonēdo proficimq. Relinquit fletq;. hoc xp̄s fecit: et
eū multa hierosolimis sine profectu admonuisset. eorū lachry
matq; ē calamitate. hoc et prophete fecerūt. hoc et nos faciamq;
fletq; ia tēpq; ē/ et lachrymarū et lamētationū. nūc tempe dim
potest. Vocate flentes et ad sapientes mittite et loquātur. Hec
fortasse pacto morbū: qui claras domos habitat: qui agros
rapina cōplectitur: euitare poterimq. lugendi tempq; est: scdm
opitulamini mihi uos: qui iniuria accipitis. qui spoliati estis op
tulamini. lugete: et lachrymarū mearu socij estote. Verū nō nos
sed illos lugeamq. non nobis iniuria intulerūt: sed perdiderunt
ipsos. Vos enī pro accepta iniuria regnū dei: illi gehēnā/ pro
lucro assequūt. Jdo melioq; ē iniuria accipere q facere. lugea
mq; eos nō cōi luctu: sed quo sacre nos hē docet prophetas luge
isse. lugeamq; cū hesaia dicente. Ve cōiungentibq; domū domui et
agrū agro adiacentibq: ut a vicino aliquid auferat. Niquid ha
bitatis solū in terra? domq; magne et pulchre et nō erue: qui
eas habitent. lugeamq; cū Naum et dicamq; cū eo. Ve qui edificat
ciuitatē in altū domū suam. primo lugeamq; eos christū imitan dūcem

Ve nobis diuitibus quia sitistis: qm̃ accepistis mercedẽ uestrã et
desolationẽ. Lugeamꝰ sine mtermissione: et mstr turpe sit etiã plãgamꝰ. Dicamꝰ tñ propheta. Nolite lugere mortuũ/ sed raptorẽ
auarũ/ stupidũ insatiabilẽ. Quẽadmodũ mortuos lugemꝰ: tñ
iam nihil proficere possimꝰ. Hos lugeamꝰ: qui mutari possũt.
Sed nobis lugẽtibus ipsi fortasse ridẽt: etiã ad hoc lugendũ: cum
rideant: quod flendũ esset. Si lamentationibus nostris quid moueãt
cessandũ ẽ a luctu: tñ corrigendi sunt. Verũ tñ nullo doloris
sensu tanguñt: pstemꝰ mdolore. Lugeamꝰ nõ diuites simpliciter:
sed auaros stupidos raptores. possũt etenim diuitiæ recte et laudabiliter expendi: tñ ni egenos eas cõferãt. Auaritia autẽ crimmãda
est: atq; accusanda. Lugeamꝰ igit. Sequet fortasse aliqua emẽdatio. et licet: qui mchiũ morbũ mouerit nõ liberet: alij tamẽ
ni eũ nõ mciderit/ sed mundi seruabiũt. Vtinã et ipi liberẽt: et
nemo amplꝰ tali peste cõprehẽdat. sit simꝰ omẽs promissis
nobis bonis pfruant Gr̃a et benignitate dñi nr̃i ihũ xpi cui
gloria ⁊ secula

Thus autẽ ex ipsis Cayphas noĩe: cũ esset põtifex ãni illius
dixit eis. Vos nescitis quicq̃: nec cogitatis: quia expedit
nobis ut ũus moriat homo pro populo et nõ tota gens pereat.
hoc aũt non a semetipso dixit: sed cũ esset põtifex ãni illius prophetauit
Vides quãta sit põtificalis potestatis uirtꝰ. Cũ enim põtifex esset

licet mdigng: prophetauit: nesnus tamē quid diceret: et os tamē
grā: nō aute sreleshū/cor attigit omlti preterea alij futura ꝓdixe
runt mdigm. Nabuchodonosor/pharao balaā/et omī causa ma
nifesta. ꝙ aute dicit. hoc est. Vos sedetis. adhuc pigrius re mtue
mini/et nesciatis unus hois salute pro ōi tōtempnenda. Vide
quata spūs potetia a mala mēte uerba prophetica et admiran
dis plena elicere potuit. filios aute dei gentes appellat euāgelis
ta: ab eo qđ futurū erat. Qđeadmodū et ipse mquit: et alias ouesha
beo: quas etiā a futuro ita appellat. Quid aute sigmficat: cū esset pō
tifex ām illig. Cū alijs et hic etiā mos erat: nō em ꝑpetuū tam sa
cerdotiū: sed āmūm dabat: ex quo uenales facti erat pncipatus.
Verūtamē etiā sic aderat adhuc spiritg. postq̄ aute mxpm mang
extenderūt mūr eos dereliquit: et abijt ad aplos. et hoc uelū scissū sig
nificat et xpi uox dicetis. ecce dimittet domus uestra deserta. et
Josephus: qui paulo post fuit quosdā angelos adhuc expectātes: mh
mgraret: ut eos relinqueret. Qđoad em uitiea pstitit: oīa frā
gunt. ex quo aute heredē mteremerūt mox perierūt: sed etiā spr
tosā uestē a puero mutili uideorū atripies deg/fidelibg seruis
exgētibg tradidit et desertos illos dimisit et nudos. Nec parū fuit
q̄ mimicg hec prophetasset: sed q̄ alios allicere potuit. Cone em
ꝑuellet euenit. ꝙ. Nā post Jesu morte futuro supplitio libera
ti sunt fideles. Sed quid sigt ut cōgregaret ī unū: & qui prope
erāt et qui lōge unū corpg reddidit. Qui Rome ē/mdo corpg suū
esse arbitrat: quid huic cōgregationi sile. et oīm ē caput ꝙ xps
ab illo ergo die cogitauerūt ut mterficerēt eū. Atqui ānā ten
tarant. dicit em propterea qrebāt eū mdei ītersicere. et ītm
Quid me qritis mterficere. Sed tūc qrebāt: nūc sua cōfirmarūt
sentetiā. Jesus aute nō palā ambulabat apud judeos ītrū more
hois sibi cauet: et frequēter hoc facit. causam aute dixim⁹: propt
qua sepenūo discessit. et nūc uicta deserti mciuitate q̄ dicitur
euphrata mānsit cū discipulis suis. Quo pacto discipulos suos per
turbari arbitraris uidentes magistrū suū more hominis sibi sa
lutem qrere. Nemo iā eū sequebat. et cū prope esset dies festus
omes hierosolymā cōcurrebant: cū alij letarēt et celebrati sui
derent soli discipuli latent et pcliabātur. Tollerabāt tamen
et em cū pascha esset et sceno pegia m galilea cōtenerat: mdi
festo die m fuga et latibulis soli omī mmgri benuolentia

perseuerabat. hinc lucas eū dixisse mquit. ego pseueraui m tentatiombg. hec dicebat: ut ostenderet auxilio filio uiues eos attepisse. & ascenderūt multi hierosolimā de regione ante pascha ut sanctificarēt seipsos. & dederāt pōtifices et pharisei mādatū: ut si quis cognouerit: ubi sit mdicet ut apphendāt eū. Admirabilis sanctificatio cū iniqua uolūtate/ cū homicida mente cū sanguinolentis manibg: et dicebant. Quid putatis quia nō uenit ad diē festū? Jn pascha te ei insidias tendebant: et solēmtatis diem n credē cōuertebant. Quasi dicat. hinc uenturg est. Tempus eū aduocat. ompietatē cū magis uirtutū est mcūbendū: magis a sceleribus abstinendū: hūc mocētē capere conāt. Atqui cū sa idē tentaret: nō modo nihil assecuti sunt: sed ridiculi apparuerūt. Jdeo frequenter m eos Jesus mcidēs euadit: et uolētes se interimere cohibet: et dubios reddit: cū uirtutis hac demōstratione quereret ut cōpugeret: et cū captus est/ ut nō propria ipōrū uirtute sed illig permissu se eū cepisse mtelligerent reuerit eos retrorsum. Ante sex dies pasche uenit in bethania: ubi fuerat lazarg mortug: et mādicabat apud eos: et ogaritha ministrabat. lazarg uero unq erat ex discūbentibg. Quod uere resurrectionis erat signū: cū post tot dies/ et uiuēret et comederet. Vnde costat m domo eius prādere. Vtpote amici: qui xpm acceperat. oiulti dicūt m alia domo discubuisse. ogaritha autē nō mministrabat: sed discipula hic etiā erat: et spiritalius affiebat. Neq; mimistrabat tāq; uotata/ neq; cōmunicabat mysterio: sed soli Jesu honorē impēdit. Neq; tanq; homini adest: sed tanq; deo: hac gratia diffudit unguētū: et capillis capitis sui pedes tersit: q nō erant mdicia q de Jesu quicq; suspicaret ut multitudo. Quod judas sub pietatis obtentu reprehēdit. Cui xps bonū opg operata est m sepultura mea. Quid autē discipulū ? mulierē nō reprehendit. Neq; dixit ut euāgelista furē esse: Voluit enim multa cū patientia arguere. q eum sciret proditorē esse: antea nō nisq; arguit: q nō omes crederent: et unū ex ns dyabolum ee. Demōstrauit ergo q ipm proditorē cognosceret: nō tamē manifeste reprehendit: sed ei mdulsit: ut a proposito eū reuocaret. Sed quō alius mquit euāgelista: omes discipulos rdē loquutos? Sane loquuti sūt sed nō eodē animo. q si quis mquireret: qd tandē cū fur esset loculi ei pauperū gmittebant? Cur amarū fecisset

Capitu 12

12

dispensatorem: Illud sane diceng. deū arcana intelligere rationem
Quod si quid et a nobis ē cōiectandū: ut omnem tollerer proditoris ma
teria. Negē poterat dicere peiumariū id cupiditate fecisse. Suffi
cientes ēm loculi esse debebant: qui eig satisfaceret cupiditati sāb
sola malitia. Christus aūte multa pmittebat. Ideo furē nō argu
it: qūis nō ignoraret: et malam eig obstruit cupiditatem: et oēm
abstulit excusationē. Simte ea inquit. In diem sepulture mee ser
ferit: quo uerbo iterū proditoris memimit: quē minime ser re
prehensio tetigit neq; placauit. Atqui hoc uerbū facile potuit ēm
in misericordia addicere: quasi diceret. Cholestus sim et grauis
sed expecta parūper | et ingrabo. hoc ēm respexit cū diceret. Me
aūte nō semper habebitis. Sed nihil horū ferū et insanientē animū
flexit: licet ijs multo plura et diceret et faceret: et pedes eig eadem
nocte lauisset: et ad mensam secū adhibuisset: quod et latronum
animos mulcere assolet et alia uerba loquuntg est: quibus etiam
lapides moliri potuissent: nec multo ante: sed eadē die: ut mim
me obliuioni mādare potuerit. Sed aduersus oīa pstitit īmobilis.
Grauis nāq; morbus ē auaritia/ grauis mg: qui et oculos reddit et
aures obstruit: et fera seuiores reddit nō cōsuetia: nō auaritia nō
cōsuetudine: nō proprie animē salutem cognoscere sinit; sed se
mel ab omnibus discedens: in seruitutē sibi quos cepit more seuissimi
tyrāni uendicat: et quod in hac aspera seruitute grauissimū est q
etiā gratias sibi habendas pſuadet: et quāto ei magis seruiunt
magis letatur: et maiori afficitur uoluptate: et ita maxime in
curabilis morbg/ ita fera insuperabilis afficit. Hinc Giezi prodis
cipulo/ et propheta lepra pfixit. hinc ananiā et Saphiram pdidit.
hinc iudā proditorē effecit. hinc iudeorū principes corrupit: ut dona
arriperēt: et furibg cōtrarent. hinc innūmera bella indixit. Vias
sanguine fletibg et lamētis miserates impleuit. hinc mēsas scelē
tas reddidit et cibos iniquitate aspersit Ideo idolatram eū appel
lauit paulg. nō tamē tā formidabilis ē idolatra. Sed cur ita ap
pellauit. habet nō nulli pericias: et ijs uti nō audet: sed nepotibg
reseruat: et in tarta ad alios t̄ insinuatur: et tāq; dona deo dicata
tangere minime audent. Et si quādo cogunt: tunq; ad nefas aliqd
timide ueniunt. preterea tāq; idolū lapideū aureū et claustris
et uectibg cohibet. pro templo arcā preparas: et argenteis uasis re
condens. Nonne ita aurū adoras/ ut ille idolū Ite ille et oculos et

ammia traderet potius qꝫ idolū. nō aliter affecti sunt: auri a-
matores. Sed nō adoro auriū nīquies: neqꝫ ille idolū dicet sed mha-
bitantem demoniū. Ita et tu licet nō auriū: eigtamē aspectu et
cupiditatē aie mſodēte demonē adoras. Demone em grauior ē
pecuniarū cupiditas: quia multi magis ꝑsuasi sunt: qꝫ illi ab
idolis: quibꝫ nō oīa parent. hȳ nō oīa: et qd'cūqꝫ facīedū suggerit:
obsequūt. Quid dicit auaritia. Esto oībꝫ tīmtꝫ: obliuiscere natāz.
cōtemne deū. Sacſitium mihi tenpm offer. Dicto citꝫ pāret: et
idolis quidē boues sacſicat. Auaritia offer mihi aiam mgr: et per-
suadet. Vides quas habeat ares aras. que libamīa accipiat. Regnū
celoruū auari nō possidebūt. Neqꝫ has minas formidat: qbus her
cupiditas mfirmissima sit. cuppe q nō mſicta/nō rīalis est. fuisset
em nobis a pncipio. Sed auriū tā nō erat: neqꝫ quispiā aurum
amabat. Sed si platet: unde maluū hoc prouenerit dicā. Vnusqꝫ
qꝫ maiori emulatꝫ morbū hūc auxit et nolentē pcupas irri-
tauit. Cui em splendidas domos/diffusos agros/seruoruū greges.
argētea uasa: uestīmētoruū copiā mtueret: ut her superarent
pro uiribꝫ cōtenderūt. Itaqꝫ primi sedis tam sedī minoribus
pfuerūt. Qꝫ si cōtinētes esse uoluissēt posteris cupiditatis exēplū.
ymmo neqꝫ ulla his excusatio ē. Sunt em qui pecunias cōtēpnūt:
et qui quisnā mqnes. hoc grauissimū ē: qꝫ impossibile iudicatur:
utquis uincat malitiā. neqꝫ quispiā recte iudicet. Addicta tamē
multos/et tīmutatibꝫ et tīmontibꝫ. Et quid ꝑficeꝫ. neqꝫ em
propterea meliores euadetis. Sed nō mūt nobis de hoc sermo habet.
ut diuite miniatur. Velim sane. Verū tū manus nobis ong mi-
pendat: nō rogam. Sed ne aliena cōcupiscatis: et aliquid tegenos
cōferatis: admoneo. oīs multos aūte muememꝫ rebꝫ suis cōtentos
sua tarētes/et iustis iuuetes laboribꝫ. Quid hos nō imitamur/pro
emulemur. Considereꝫ maiores nostros. Nūi facultates eoꝝ
steterūt. Tantū eoruū nota durant et cōcupta seruant. Nūi
magni alicuiꝫ uel uiri balneū et diuersoriū: et suburbana as-
picētes recordari qītū labore subierit/ingemiscimꝫ. Quāta ara
puit: et nihil apparet. Sed alīs in eis delitiis delectat: qnūqꝫ
ille suspicatꝫ ē. fortasse et inimici: ut magis puniat. Huiusmo
di et nos manet procul dubio moriemur. et hic noster finis.
Quāta impensa: quāta odia subierūt. Quid hīc emoluīeti.
Timor tale supplitū et nullū malis remediū: neqꝫ iuuetes tīm

no sane fuissent

12

sed et mortui ab omibꝫ attrisant. Quid cū multorū magnes
m domibus positas intuemur: nōne magis dolemꝫ. Vere bene ꝛ
quit propheta. Verūtamē vane ꝓturbat. ois homo viuens. pro
fecto hanc verū cura ꝓturbatio est. ꝓturbatio mquā eranꝛ
etas supflua: quia oīno m ecclīs tabernaculis carebimꝫ. hic
em̄ alius laborat: alius fructū capit. Illic laborū suorū quisquis
dns est: et multiplicē mercedē accipit. Ad illā ergo possessionem
properemꝫ: illic edificemꝫ: ut quietamꝫ cū ihū xpō dnō nostro
cui quo patri gloria simul et spūi sancto ī secula

Cognouit ergo turba multa ex judeis quia illic esset: et
uenerūt nō propt̄ jesū tantū/ sed ut lazarū viderent:
quē suscitauit a mortuis. Qui eadmodū diuitie multos perdere
cōsueuerūt: ita et principatus: Ille nāq; m auaritia/ hic m in
fama homines impellit. Erat judeorū turba: que subdita erat: be
ne sentit. principes nō mirabantur. Q̄ em̄ illi crediderit: testantur
frequēter euāgeliste: q̄ multi de turba crediderūt ei: ex principibꝫ
mīme: sed mquiūt. Nūquid aliquis principū credidit eum/ sed
quid mquit turba qui nō nouerūt deū maledicti sunt. Qui crede
bant: eos maledictos dicebat: se autē qui negabat sapientes et hor
ī loco multi (cū miracula uiderēt) crediderūt/ principes autem
suis sceleribus nō contenti: etiā lazarū interimere tentabant.
Esto christus sabbatū soluerit: q̄ equalē se patri fecerit. et propt̄
Romanos ut dicitis: cū uelitis interficere. Quid lazarū potestis
attrisare: ut de eꝫ cogitetis interitū: Vtrūquid bñficiū accipere
crimini dandū est: Considera q̄tū credi studebat. Atq; multa sig
na fecerat jesus: sed nullū ita eos efferauit: nō paralyticus: non
cecꝫ curati. hoc em̄ natura admirabilꝫ erat/ et post multa factū
et mirandū erat/ mortuū quatriduanū ambulantem et loquēs
uidere/ sane quidē nō tamē festi diei officia erat credibus romqu
nare celebritatē. preterea illic videbantur christū ob sabbati so
lutionem attrisare/ et hoc pacto turbā abducere. hic cū mhil qui
possent: contra sanatū irritant. Neq; poterat dicere q̄ patrē
oppugnaret. Oratio em̄ jesu eis silentiū imposuit. Siquidē cū eis
reprehendendi ansa eis ablata: et signū manifestissimū esset: in
eadem ferūt q̄ et m cecī miraculo fecisset nisi sabbatū habuis
sent: qd calūmarent. Accedit ad hoc: q̄ ille ignobilis erat: et eccē

Cur iudei lazarū interficere volebant iuste

lxvi

cerūt eū e tēplo: hic nō clarg qđ cōstat ex multitudine eorū qui
ad sorores eig cō solandas uenerāt: et qui oībg spectantbg miraculū
factū erat eū maxīa oīm admiratione. Jdcirco omēs etiā omisso
festo bethaniā ad eū uidendū cōcurrebāt. hoc eos angebat tenta
rūt ergo eū interimere/ et nihil audere sibi uidebāt adeo erant
propti ad redem. hāc grām hoc m pmis uetuit lex: nō occides:
et hoc propheta accusat mquiēs. manus eorū plene sanguine.
Quō ergo eū nō palā ambularet in iudea: et in desertū seces
sisset iterū audēt reuertī. Quoniā eorū furorē absentia sua
iā extinxerat. Ad hoc multitudo pdes/ et subsequēs sufficiens
erat que eos ne quid in christū molirēt: perterrēt. Nullū em
miraculū adeo eos mouit: ut lazari resurrectio: et alius eu
angelista mquit qđ statuerūt ad eig pedes interficere et g vni
uersa ciuitas cōmota per g honorifice h eū acceperūt. fecitau
tē hoc ut aliā prophetiā figuraret aliā impleret/ et idē alterig
rei ē principiū: alterig finis. Illud em. letare g rex tuus uenit
tibi mansuetus: prophetiā implet. qđ azimū assenderit futurū
figurauit. nā omnīdū gentiū genus ei subdi oportebat.
Quō autē alii dicūt: q discipulos misit dicens. Soluite azmā
et pullū. hic autē tantū q asino imicto sedit sup eo. Utrūq
fieri potuit. soluta asina diuertibg discipulis super eā jesū sedis
se. Ramos autē palmarū et olīarū et uestes strauerūt/ ostē
dentes magnorē iā de eo q de propheta opīonē habere: et di
cebāt osanna benedictg qui uenit in nōe dñi. Vides hoc maxi
me eos merore affecisse: q omēs crederēt: deo nō ee cōtrariū
et hoc maxime populū scindebat: q a patre uenire dicēt
sed quid significat letare filia sion. cū omēs iudeorū regesut
plurimū iusti essēt et cupidi: et multitudinē euerterent:
et hostibg traderēt. cōfide mquit hic talis nō est: sed humilis et
mansuetus: quod ex azmo ostendit. nō em exercitu stipatg
ingressus ē sed solo azmo. hoc autē nō cognouerūt discipuli
eig pmūt qđ erat scriptū de eo. et tm q plura ignorabant: qm
ipse nōdū eis reuelauerat. et em cū mquit soluite templū hoc
et i triduo suscitabo illud: neq; tūc intellexerūt. et alig euāge
lista ait: q erat absconditg sermo ab eis. et nesciebāt eū resur
recturū a mortuis. sed nō abre absondebat. Quare alig igr
euāgelista: q audiendo dolebāt: et erāt tristes/ quia resurrectū

rit nō cognouerāt et merito sane utpote qꝫ eorū supabū ignō
Sed tm id eis nō aperuit. Qm magnū erat. et cōtemplare eū
geliste sapiētiā: q priorē sūa ignorātiā pdicare nō erubescat. q
eni scriptū esset: norāt: q de xpō ignorabāt. Siquidē scandalū
essent: si rex talia perpessurꝰ aliter aliꝫ tradendꝰ esset. pterea
nō cōtinuo qꝫ regnū diceret mtellexerūt. Nā et alꝰ mquit
euāgelista: de hui mūdi regno dici eos arbitratos. Testifica
bat autē turba lasarū resurrexisse. Nō eni tot repete cōuenis
essent mquit: nisi credidissent mmiraculo. pharisei ergo dixerūt
ad semetipsos. Videtis quia nihil proficimꝰ: ecce mūdꝰ totꝰ post
ipm abiit. Videtur mihi her esse uerba recte sentientiū: nō au
dentiū tamē palā loqui ex cuētu tamē illos cōuincentes: q̄us
frustra conarent. Mūdū autē hoc m loco iterū turbam appel
lant. Cōsueuit eni scriptā mūdū et mūdi creaturā et uitio
sos appellare. Illud cū mquit. proferes sēm numerū mūdū
suū. hoc ut mūdꝰ nos nō odit. me autē odit: q̄ diligēt cōsiderāda
sunt ne ex nōis equiuocatione ansam pbeamꝰ hereticis. erāt
autē gētiles quidā ex ñis: qui ascenderāt ut adorarent. cū iam
prope essent: ut proselyti fierent: ad festū uenerāt. et cū Jesu
fama extenderet dicit uoluimꝰ Jesum uidere. Venit philip
pus et dicit Andree: utpote qui prior erat: et rē ei cōitat. Sed
neq; ipse simpliciter id recepit. Audierat eni. In uiā gentiū
ne ambulaueritis. Ideo cū discipulo loquutꝰ migrō refert. Vigil
eni Jesum affari sunt. Qui respondit uenit hora ut clarifica
tur filiꝰ hominis. Nisi granū frumēti cadēs in terrā mortu
ū fuerit ipm solū manet. Quid significat Venit hora. diuertat
In uiā gētiū ne abieritis. Ut omē tolleret a judeis impudē
tie occasionē: eos a gētilibꝰ cohibuit. Sed cū illi in ptinacia p
starēt: hi attenderēt: sepꝰ ita aduertare passionis mquit ois
cōsumatis. q si nobis hns esset cōsumacabꝰ mberē dū illis pe
nitꝰ reiectis her sane nostrꝰ ferret prouidentia mdignū. Cū
eni ad gētes discipulos post passionē esset missurꝰ autē. iam
inquit tempus ad crucē aduentare. Non tamen prius eos ven
sit: ut esset in testimoniū eis. Ferē anteq̄ in Jesum impetū faci
rent iudei: anteq̄ crucifigerent: nō dixit. Euntes docete omēs
Sed in uiā gentiū ne abieritis: et nō missus sum nisi ad oues:
que perierant domꝰ israel. Et nō est bonū accipere panē filiorꝰ

LXVI

et dare tamb9. Cū aūte odio a suis haberet: et ita ut mē fieret
tur: sup fluū eāt pſequētib9 mherere. Etem recusatiū ipsum
dicētes nō habem9 regem nisi cōgarem: tūc eos dimisit: cum
dimissus esset ab eis. Ideo mquit. Quoties uolui cōgregare
filios uestros et noluistis. Sed quid sigmficat granū frumenti
mſi cadens mortuū fuerit. De cruce loquitur: ne pturbaret:
cū gētiles attesserūt: tūc mortuū esse. hoc mquit maxime po
pulos adducet: et mei augebit p̄miū. Inde cū nō ita uerbis
persuaderet rerū experiētia id aggredit mquies. hoc ī frumēto
cōtingere: ut mortuū maiorem fructū afferat. Q̄ si hoc in
semmib9 euenit: multomagis m me. Sed nō mtellexerunt
discipuli: quid diceret. Ideo frequēter idē repetit euāgelista excusas
q̄ postmodū fugerit. Talē etiā de resurrectione disputās ratione
paulꝰ attulit. Quā igit̄ excusationē habebūt: qui resurrectio
m nō credūt: cū ī semmib9 et ī plantis quotidie hoc mdea
mus: ac etiā m gnātione nostra p̄mū em corruptī semen
oporter: inde fieri generatione. ommino aliqd aūte cum
deus aliquid facit: nulla opus est ratione. Quō nos ex mhilo
fecit: hoc ad xp̄ianos dico dicentes credēdū scripturis. Ego
aūte et aliud dicā ab humanis rationib9. Alij malitia alij
mscitie sectant̄. Sed malitie sectatorū multi felicit̄ multa
mā puenerunt senectute: mscitis aūte cōtra. Quō ergo pro
meritis unusquisq; accipiet. Quādo. Certe mquit sed corpa
nō resurgent. Nōne audiit paulū dicētem. Oportet autem
corruptibile hoc mdiere m corruptionē. Neq; amma mtel
ligit. Quippe q̄ nō corrūpit̄ et resurrecto de mortuo dicitur
Cecidit corpus: quare corporis resurrectionē negas. An nō
possibilis deo est. quod dicere sūme amene est. An nō decet.
Quāobrē ut corruptibile q̄d et laboris est et mortis p̄mceps
m p̄mijs cōcret. Si nō decuisset: neq; a pncipio factum esset.
Nōne rationē ipse accepit. Q̄ accepit et ipsam suscitauerit.
Audi quid dicat. Infer digitū tuū huc: et vide: quia spiritus
ossa et nervos nō habet. Quare lazarū suscitauit: si melius
fuisset sine corpore suscitare. Quid mter signa et beneficia
hoc admūāuit. Quid cibos p̄buit. Nolite dilectissimi ab here
ticis decipi. Est etem resurrectio. Est mditū. hec tollit q̄sq;
nolunt operū suorū rationē reddere. Etem oportet resurre

chonē talem esse qualis fuit christi. primitie em illē e: ex̄pmogen
tus mortuorū. Sed dicit Resurrectio hoc ē anime purificatio/et a
peccatis mūdatio. Christ9 autē nō peccauit: qūo surrexit. Qūo nos
a maledictione liberati sum9: si ipe peccauit. Qūo dicit Venit p̄n
ceps mūdi huius et mihi nō habet quicq̄. Hec em nō peccassent
significant. Igit̄ secūdū eorū sententiam aut nō resurrexit: aut si
surrexit: peccauit ante resurrectionē. Sed sane corpe resurrexit.
et prauia hec doctrina: nihil aliud ē q̄m amis glorie filia. Fuge ergo
morbū fugiam9. Corrūpit mḡ bonos mores colloquia prava. Nō
fabulationes pessime. Nō fuit hic aplōrū dogmata. Cerinthē
et Valentini: qui hec tenuit. fugiam9 mq̄ dilectissim. Nihil
prodest tota bona cū prauia doctrina: ut cōt nihil sana doctrina
tota corrupta. hec gentiles pepererūt. inde auxerūt ab exēmis ac
ripietes phis. et materiā mgemita et alia huiōi asseruerūt: et
ut crēdū opificem nō subiecta materia mgenita: ita et resurrec
tionē negarūt. Nolim9 nīs aures adhibere. Vobis mq̄ dico. nos
em aduersus eos bellū nō recusabim9. Sed meminis et nudis si
ni mbecillos inciderit: licet fortior facile capiet. Si em scripturis
attendistis et quotidie mīs scriptoribus euasissetis. nō sane admo
uerent: ut bellū aduersus eos detrectetis: sed ut manū cōsera
tis. fortis ē ueritas. Cū uero scripturis uti nescitis: cōgressum
uereor: ne terrenā9 occurrentes ipi nos saucient. Nihil illis im
becillis9 qui a spūs sancti sunt auxilio destituti. Q̄ si exēplori utat
sapiētia mmme ē mirādū/ sed ridendū potius: q̄ fatuus utat
magistris: qui neq̄ de deo: neq̄ de creata firmā aliquid et soli
dū tenere potuerūt. Sed q̄ apud nos uidua mulier nomine ea
pythagoras ignorauit: qui dixit animā transire/ et pisces et cetera
fieri. his ne opa danda ē. et quia roē mutāt. Quagm sub tenui
te pulchros nutriunt: capillos et pallis nudāt. huiusq̄ eorū
phiā extendit: quos si extrinsecq̄ inspexeris: puluis sunt et cinis: in
quib9 nihil sani. Sed sepulchrū patet guttur eorū plenū īmūdi
tie et sordiū. et p̄cepta omnia uermiū p̄m9 eorū aquā deū esse dix
it: qui sequunt9 ē: igne. Alig aere/ et ad corpa relati sū sunt. hos q̄s
admirādo diuis qui nullā tenebrosis dei cognitionē habuerūt
Q̄ siquā p̄peperit: id euenit. ex quo ī egipto cū nris uersati sunt
Sed ne nos mmm̄ p̄turbem9 ī a oroi nostre fmē ponam9. Sicut
eorū opiniones proponere tentarem9: q̄d de eo/ q̄d de aia/ q̄d de cor

cū timesam dei potate itelliga
mg. Nolim9 mq̄ aures adhibere

LXVII

poribg sentant risum moueremg. Neq ipsi nostra mdigent re
phensione: ipsi semuicē cōfodiūt. Qui cōtra nos de materia orano
nē scripsit: seipm perdidit. Quare nec temē nos amoremg: et uerb
mpliremur. hijs omissis ut diuinis litteris attēdatis uos hor
tabimur neue ad nullā certemg utilitatē: qd paulo thmothe
ū admonet qm̄ius sapiē plenū et virtutis. Quare illi pareamus
et nugis abiectis fraīni amoris hoc ē fraīnitatis et hospitali
tatis opamur cōplectamur. Eleemosine ratione habeamus:
ut promissa bona cōsequamur grā et benignitate dīn nr̄i
ihū xp̄i cui glia m secula

Qui amat amma sua pdet ea: et qui odit amma suam
m hoc mundo: m uita eterna custodit ea. Si quis mihi mi
nistrat me sequat. dulcis p̄ns vita ē et multe plena uolupta
tis nō tamē omnibus: sed qui terrenis rebus affigit. q si quis
celū suspiceret et que illic bona sunt: cōtēplaret: fortasse her
cōtēpneret tā p̄ nullig momēti. hīa et corporū pulchritudo
quoad pulchrius nō deprehendit: m admiratione haberet
Cum uero melig apparuerit illa prior despiat. Q si m illam
pulchritudmē nitieri noluerimg: et celestis regni speriem
cōsiderare: fortasse nos huig seculi tumultus dissolueremus.
Vmculū nāq est terrenarū rerū affectio. Ad quod nos abdu
cens xp̄us quid dicat attende. Qui amat amma sua perdet
eam: et qui odit amma sua i hoc mundo m uita eīna custo
diet eam. Qui mihi mministrat me sequat: et ubi ego illic sū
illic et mimister meg. Sile emgmati hoc dictū uidet. nō tame
ist sed sapiētie plenū. Et quō qui amat amma sua: pdet
eā. Qui absurdis eig cupiditatibg obtempat: qui pret debitū
ei mdulget. propterea admonet ille. noli ābulare i cupi
ditatibg anime tue. Sic em eā pdis: cū a uirtutis uia ab
ducis. Qīeadmodū ecōtrio. Qui odit eā m hoc mundo custo
diet eam hoc est qui nō pareret ei: cū aliquid ppera iubet:
et nō dixit qui nō paret sed qui odit. Qīeadmodū em quos
odio habemg: ne uocē quidē audire: nec uidere equo animo
patimur. Ita et aīa si quid pter dei uoluntatem nob mpar
rientia est. Cui em ia de morte adeos uerba fartirg es
set/ de morte uidelicet sua et pudēt eorū tristitia: et exa

nrinationē per excessum loquutq; ē mquiens. Quid dico si mortem
mea generose nō feretis. Vtiq; nosipi moriamini nullū nos seq̄t
emolumentū. et inde quomodo tenit sermonē suū. Grauiq; em et
molestuis uidebat dicere hōr amma amāti esse moriendū. Et
antiquitq; dico: quādo et uult multos muememq; libenter omia
tollerātes. ut hac uita fruāt: et maxiē: qui futra trediut. Quicū
uidet edifitia moles q; et marmas lachrymat dicetes. Quot homo
et quāta, et sit puluis. Sic magna pnis uite cupiditas. Her xpus
uincula dissoluens mquit. Qui odit amma suam m hoc mūdo:
m uita etna custodit eam. Q; em ad eorū metū tollendū her
diceret: audi q sequitur. Qui mhi mministrat: me sequat: de mor
te loquutq; et operū sequelam atq; imitatione exigit. oportet: n.
ōino mministrū eum: cui mministrat sequi. Et cōsidera quādo hr
loquit: nō cū pfecutione patebant; sed cū cohibebant: cū si mu
to esse arbitrabāt: q a multis honorarent: coleretur q: quādo
et cōsurgere poterant et audire/ et tollat crucē suam et sequat
me. hor est semp paratq; sis mquit ad pcula ad morte ad ter
rena exilia. Inde cū grauia dixisset pmiū ponit. Q; qui seque
tur ipsum erit ubi ipe est. Quibus uerbis ostendit resurrectione
post morte. Vbi ego sum mquit/ illic et minister meus. Vbi xps.
m celis. Ergo ante resurrectione illuc amma et mete trnsfere
mur. Si quis mhi mministrauerit: diliget eū pater. Quare nō
dixit ego. Quoma nōdū debita uendicarat auctoritate: ut pr
Qui em nondū resurrectura ipm sciebat: quō poterat tanta de
eo opmione cōtipere. Quaobre filius zebedei mquit. nō est me
um dare sed quibq; paratū est a patre meo. Atqui ipse ē judex.
Sed hic dilectū se filiū ostendit. Tangq; em dilecti filij mstros
pater accipiet. Nunc aīa mea turbata est. Et quid dica. pater
saluifica me ex hac ora. Atqui her nō sunt uerba ad mortem
uemre suadentis. Imo maxime. Siquide ne diceret: ipsum
cū hūanis rareret doloribq; facile de subeūda morte phāri er
m tuto nobis persuadere ostendit: q licet ea formidet cū tame
usus postat: nō recusat. Her aute dispesatōnis sunt nō diui
nitatis. ideo mquit. Nunc aīa mea turbata ē. Neq; em aliter
hor procederet. et dicedo pater saluifica me ex hac hora: ita per
turbatq; est: ut etiā a morte absolui cuperet si uoluisset. he sūt
humane nature mbecillitates. Et quid dica mquit: cū morte
deptor propterea uenim horā hac: quasi dicēt. licet moueā
mur et pturbemur: morte tame nō fugimq;. nā ita nunc
pturbatq; nō recuso. ferēdū est q̄ mstat. nō dico libera me ex

LXVII

hac hora: sed pater clarifica nomē tuū/et liter id ptur batio di-
cere me cogat: cōtrariū tamē dico. clarifica nomē tuū hoc e.
dur ia me ad crucem. Quod apte eg hūanitatem et hūanā mo
ueri affectibg ostendit et naturam: q egre ferret mortem: et
uincere cupieret. Quē admodū em neq esurire neq dormire
crimin dādū est. ita neq uita ptem optare. Christg aute
corpus omi peccati labe puru habebat nō tamē nālibus nō
obnoxiū necessitatibg. siquidē nō fuisset corpus ex hīs et aliud
nos admonet. Quidnā. Vt siquādo affligimur: si quid time
mg: nō ita resiliamg a propositis. pater clarifica nomē tuum.
pdicat se pro ueritate mori: quod dei gloriā appellat. Et hoc
post crucis morte contigit. debebat em orbis terrarū ad deū
conuerti: et in dei cognitionē uenire: et ipm colere. Verū hoc
nō patris tm: sed et filij gl'ia: qđ tamē tacet. Venit ergo uox de
celo et clarificaui: et iterū clarificabo. Quādo clarificatus est p re-
demptibg signis: et iterū clarificabo post crucē. Turba autem
comitū opinati sunt uel angelū loquutū. Et unde hoc. nūqđ
nō manifesta et clara fuit uox. fuit sane. Verū trepidior tur-
ba erat/ et terremis dedita. et parū attendens: et alij sonū tātū:
alij uocē articulatā audierūt. sed nō intellexerūt. Cui xps.
Non propt me uox hec uenit sed propt uos. Cur hoc dixit. ad
illud respiciens: qđ illi frequēter dicebant: q nō erat a deo. Qui
a deo clarificat: nonne a deo est: cuig nomē per eū clarificat.
propter hec em uox delata est. Quare et ipse inquit. nō propter
me hec uox uenit: sed propter uos: nō ut aliquid ab ea mihi
ignorātī audiā. Nō ea em pars noui: sed propt uos. Cui em uel
angelū loquutū uel tonitruū factū: arbitrati essent inquit
propter uos: ut hoc saltem pacto adducerent eos ad interroga-
tū. Illi tamē obstupefacti et stupidi: neq sic pswasi sunt: cui audi-
re id ad se ptinere. Nescieti em cui diceret. sane nō manifes-
ta uox uidebat. propter uos uox uenit. Vides ut res hūanes eo
rū gra fiant: nō q christo ope mdigeret. Nunc iudiciū e mūdi.
Nunc princeps huig mūdi ejicietur foras. hec pticula quo procedit
ad illud et clarificaui et clarificabo: recte et cōsone cui enim
dixisset clarificabo modū mdicat. hic est princeps mūdi ejicietur.
Quid significat iudiciū e mūdi: quasi dicat examinabitur et pu-
nietur. Quo pacto perdidit ille primus hominē/ et peccato fecit

obnoxiū. propter peccatū em̄ uenit mors: quod m me nō uenit. &
qua gratia mſiluit: et morti eū tradidit. Qua gratia in admiran
de mgreſſus eſt ne perderemur. Neq; mihi diuina nūc attulerit
diſpenſatione/ q nō e diaboli ſed ſapiēie ſue. pniurat ꝑmū mala
eius mens. Quo uidirat̄ mundus m me: quaſi examine propo
ſito dicatur ad eū. Esto omēs mteremiſti eo q ſubiecti erant
peccato. Christū eū mteremiſti: nōne plane iuſte ꝑ christū
igit̄ omēs mundus defendetur. Quod ut manifeſtius appareat
exemplo utemur. Sit uiolentꝰ quiſpiā tyrānꝰ: qui omēs qui in
manus ſuas uenerint: plurimis malis afficiat. hic ſi uel re
gem uel regū filiū captū iuſte mterimat: illius mors etiā
alios ultiſci poterit. Sit aliquis qui debitores poſtulet/ uerberet
m carcere mittat: et hac mſamia: etiā mhil debente coerceat.
eorū em̄ q m debitores cōmittit: dabit̄ poena: mterficiet̄ ab illo:
nō aliter m ieſu uſu uenit. eorū em̄ que m nos fecit diabolus:
propterea que t christū arciſſis e poſtulatq; e ad ſupplitiū. & q
ita mtelligat̄: audi quid dicat. Nunc princeps mūdi hui⁹ ei
cietur foras per morte ſcilicet mea. & ego ſi exaltatus fuero:
omēs trahā ad me ipm: hoc e etiā gētiles: et ne quis diceret
quo ſi te uocat: ejcietur? nō uocat mquit. Quo em̄ qui alios
trahit̄ et nō dicit reſuſcitabo: ſed maius omēs traha ad me ipſū.
Nam ſi dixiſſet reſuſcitabo: nō ſignificaret credituros: ſed cū
credituros dicit: et reſurrecturos cōfirmat. Si em̄ mortuus
mānſiſſet: et purꝰ homo fuiſſet: nemo tredidiſſet/ omēs traham
ad meipſum. Quo ergo mqt patrē trahere? quia trahente
filio/ pater etiā trahit. Trahā mquit tāq; a tyrāno detentos
et ꝑſe mmne potētes: eius mangē effugere: utpote repugnātis.
Alio loco rapīna appellat. Nemo poteſt ſpolia fortis rapere:
niſi prius alliget eū: et tūc rapiat. Her autē ad illig uim oſtendēs
dicit: ut illic rapīna hic tractionē appellaret. Quod cū mtelli
gamus: reſurgamq; glorificemus deū nō fide tantū/ ſed et ui
ta aliter nō eſſet gloria ſed blaſphemia. Nō em̄ ita blaſphemat̄
deus ab impio gentili: ut a xpiano. Quā obrē rogo ut oīa ad
dei gloriā referamq. Ne m quit ſeruo illi per quē nomē dei
blaſphemat̄: hāt autē ꝑticulā ne mox pena ſequat̄/ et ſuppli
tiū. beatq; autē per quē nomē dei appellat̄ glorificat̄. nolimq
ergo tamq; in tenebris verſari: ſed oīa peccata emittemq: max

LXVIII

ime uō que publice nocent. In quibꝫ ꝓpie deꝫ blasphemat²
Qua em uenia cōsequemur: si cū alijs nra exhibere ꝓpiamur:
aliena rapīng Que nobis spes saluts: nisi eiurietē mitris: sup
plitio afficis. Si uestrū spolias: quid tibi speradū: her fregter
dicere nō cessamus. Em qui hodie nō audiūt cras audient: et
qui negꝫ cras perendie: Ꝙ si qui mpsuasibiles sunt: nos tamē
nō iudicabimur. Nostrū em officiū mpleuimg. Vtinā aute:
ne uos horū pudeat: neue possitis accusari: sed omēs christi tri
bunali audenter adstare: ut et nos in uobis gloriari possimꝫ:
et malorū aliquā capere cōsolationē probationē uidelicet
uestrā in christo ihesu dnō nrō: cū quo patri gl'a sil'et spū
sancto in secula

Respondit ei turba. Nos audiuimg ex lege: q xps manet
in etnū. Et quō dicis q oporter exaltari filiū hominis?
Quis est iste filig hominis? Quam festus error est et mibecallis:
q̄us extinserg callide fuerunt. Et quēadmodū qui putres: et rui
nā minātes parietes alto tectorio linūt: nō tamē eos possūt
dirigere: ita et mēdates facile deprehendūt. Quod hoc ī loco iude
is cōtigit. Cū em ad eos xps diceret: cū exaltatꝫ fuero a tra:
ona traham ad meipsum. Nos audiuimg in lege manet
christg manet in etnū: et quō tu dicis: q exaltari oportet filiū
hois? Quis est filig hominis? Norat igit xpm īmortalem
et uita habere sine fine? Vnde etiā quid diceret intelligebāt
Nam sepenumō in scripturis simul et passio et resurrectio po
nitur. Siquidem hesaias utrūqꝫ simul ponit. Tanqꝫ ouis īquit
ad occisionē ductus est: et que sequūt². Et dauid ī scdo psalmo
et plerisqꝫ alijs cōtigit hoc utraqꝫ. et patriarcha cū dixisset
prodes dormiuit: ut leo inde addidit et ut catulus leonis
exatauit eū: simil' et passionē ostendit et resurrectionem.
Sed hī arbitrati silentiū ei ponere et nō esse christū ostēdē:
christū etnū manē cōfitent²: et inde q̄ praue. Nō em īquiūt
Nos audiuimg q xps mhil patit²: neqꝫ contristatur²: sed ma
net etnū. Atqui neqꝫ hoc dictū cōtrariū erat. Imortā
litati em passio nō fuit impedimēto. Hic iudere licet multis
eos intellectis sponte sua in malitia ꝓstitisse. Cū em de mor
te sup̄ius uerba fecisset Jesus et illi eū exaltari audiret id

suspicati sunt. unde dicit. Quis e iste filg hois. et her maligne. Noli mquiit arbitrari: q dete her dicam9: neq; dice q te propt odiu oppugnemus. Ette ne sam9: de quo dicas: et tame profit mg. christus aute eis silentiu impones ostendens q passione: nulli sibi esse impedmeto: ut maneat metu. adhuc mquit modicu lume m uobis est: mdias morte suaq; trnslationem esse. Siquide solis lume no extinguit: sed breui secedens rursu apparet. Ambulate du luce habetis. Quod hic tepus dicit: an pm tem omem uita: an tep9 ante cruce: Ego uero utru9q arbitror propter ine sam eig humamtate: multi etia post cruce credider. hoc aute dicit: ut eos ad fidem mpellat ut superius adhuc modicu tepus uobiscu sum. Qui ambulat i tenebris nescit quo uadat. Quod mire nudei fatiut q nescium: sed tuq; in tenebris uersant. Vident sibi recta mcedere: cu loge aberret. Sabbatu custodiut: et lege seruant: et cibo u hab et obseruationes: nesciut tame quo uadant. Ideo dicebat Ambulate in luce: ut filii lucis sitis. hoc e mei. et i pncipio mquit euangelista Neq; ex sanguimb9 neq; ex uolutate carnis sed ex deo nati sut. hoc e ex patre. hic aute ipe dicit eos generare: ut una patris et filii opatione mtelligas. Hec loquuto est eis ihesus: et abiit et abscondit se ab eis. Quid mire abscondit: neq; em cotra ipsum lapides tulerat: neq; blasphemarat: ut supius. Quare ergo se abscondit: Qui cor hominis mtrat norat eoru animos exaspari: etia si mhil diceret: norat feruentes et ad cede proptos: neq; expectauit du re aggrederet: sed abscondit: ut eoru placaret mudia. Considera quo id significat euangelista. Cu autem tanta signa fecisset cora eis: no crediderut m eu. Quenam tanta: Ea pter mlsit euangelista: ut ex se quietu9 costat. Eremu du discessisset: et ursum rediret: iteru placide eos alloquit. Qui credit m me: no credit m me: sed m eu qui me misit. Vide quid facit: incipit ab humilib9: et confugit ad patre et iteru tollit sermone suu. et cu eos efferari intelligit: descendit et redit ursum: et ursus ab hoib9 ordit. et ubi hoc ubi illud fiat: Considera a pncipio. Sicut audio iudico. unde altius. Sicut pater suscitat mortuos et uiuificat sic et filg quos uult uiuificat et iteru. Ego no iudico uos. Alig e qui iudicat. unde discedit. et prodit i galilea. opamini mgr no esca q perit. et du de semag

CCXVIII

na loquutus esset: q̄ de celo descenderat: q̄ uitā etiā daret: iterū
abīit: et reuertit ad scenopegia. hoc idē frequēter faciētem uidere
possumꝰ. Ita doctrīna sīa uariat p̄cepta ⁊ absentia humilibus. mag-
nificis q̄ sermonibus ⁊ quod et hec fecit. cū tanta signa fecisset co-
ram eis nō crediderūt in eū: ut sermo Ysaie prophete im-
pleret quē dixit. dne quis credidit auditui nro: et brachiū dn̄i
cui reuelatū est: Et iterū propterea nō potuerūt credere ꝙ dixit
quia iterū dixit Ysaias excecauit oculos eorū
et indurauit cor eorū
ut nō uideant oc̄lis et nō
intelligāt corde et cōuer-
tātur et sanem eos
a latinus
ysaias excecauit oculos eorū
et indurauit cor eorū
ut nō uideat oc̄lis et nō
intelligat corde et cōuer-
tat et sanem eos
audientes / et nō intelligetis. hec dix-
it Ysaias q̄n uidit gloriā eius: et loquutꝰ est de eo. Et rursum hanc
p̄cipuā quia dixit nō causa talem esse sed electus. neq; enim quia
dixit Ysaias nō crediderūt / sed quia nō erat creditur⁹ / ideo dix-
it. Sed quare nō ita dixit euāgelista sed incredulitate a
propheta nō propheticā ab incredulitate esse dicit: Et superiꝰ
hoc idē uehementius: propterea nō potuerūt credere quia
dixit Ysaias. hīc magnā scripture certitudinē demirare: et
q̄ nō aliter q̄ prophetarū sit: euenit. Ne quis em dicet: et qua
gratia uenit xp̄us: Nescebat nō credituros: prophetas hoc
nouisse inducit. Venit autē: ne pectati suī nullā haberent
excusationē. Que p̄dixit propheta tā q̄ oīno futura predixit.
Nisi em prorsus futura nouisset: nō sane p̄dixisset. Erat autē
procul dubio futura cū illi mirabiliter se haberet. nō potu-
erūt autē hoc et noluerūt. Neq; te admiratio rapiat alibi em
inquit. Qui potest capere capiat. Ita nō nūq̄ potestate sed pro
uolūtate utit̄. Et iterū nō potest mundus odio uos habere: me
autē odio habet. hoc et in cōmuni sermone usurpatū inuenio:
cū quis dicit. nō possum asperū hominē diligere / uehementia
uoluntatis potestatē appellans. Et rursum. Non potest ille bonꝰ
fieri. Et propheta. Si mutabit ethiops pellē suā / et pardus
uarietatē suam Et populꝰ hic poterit bñ facere: qui didicit
mala. Nō dicit q̄ impossibile sit ei bene operari sed quia nolunt:
ideo nō possunt. Quod autē hoc in loco dicit euāgelista nō intel-
ligit̄ q̄ impossibile erat prophām mentiri: nō tamē propter̄a
impossibile erat ut crederēt: Videbat em etiā credēdos q̄uerū esse
propheta. nō em p̄dixisset: si fuisset credituri. Quid ergo in-
quies nō ita dixit: Quoniā proprietates quasdā habet scrip-
tura: cuiꝰ legibꝰ cōcredendū. hoc autē dixit q̄n uidit gloriā
eius: cuiusq; patris. Quō ergo Ioānes de filio dicit paulo autē

de spiritu: nō tāq̄ cōfundentes psonas / sed nīa significātes
digntatem. Item q̄ patris sunt: sūt et filij / et q̄ filij spūs sancti
Atqu multa per angelos dixit: et nemo dixit sicut dixit anglus
sed deus. Que em per angelos a deo dicta sunt: dei sūt. nō autem
que dei angelorū. hic aūte spūs dicit uerba ee: et loquutg est de deo:
quid loquutg est? Vidi dominū sedentē m throno alto / et que
sequūtur. gloriā hic uisionē illā appellat. simū arcana audisse
mysteria / uisionē seraphim: fulgura throno dissilies: mquod
mspicere potentie ille nō possent. Et lorutg est de eo. Quidnam
q audiuit nocē dicētē. Que mitta? et quis ibit: Et dixi ecce ego
sum. omitte me. Et dixit audietis audietis et nō mtelligētis: et
uidētes uidebitis et nescietis Excecauit oculos eorū: et ītūrauit
cor eorū: ut nō uideāt oculis et corde nō ītelligāt. Esse aliā gēm
nō est tamen: si recte cōsiderabimg. Quēadmodū em sol debilē
oculorū aciem perstrmgit: nō natura sua: ita usu uenit ījs
qui diuino nō attendūt sermoni. Ita et pharaonis cor mduru
isse dicit: ita ījs accidit: qui dei uerbū oppugnat. proprūi hoc
scripture ut illud. Et tradidit eos in reprobū sensum Et ite
abiit a gentibg: hoc est secessit: eas dimisit. Nō em hec a deo sed
ab aliorū malitiā prouenire ostendit. Cū deserimur a deo: tra
dimur diabolo: m cuius potestatē redacti ītumeris malis ac
ciamur. Vt ergo auditorē pter eat mgt: mduratus et tradit
q em ipe nō solū nō tradat: sed ne derelmquat quidem: mstru
ītg: audi quid dicat. Nōne peccata uestra diuidūt meam
bis. Et ifm. Qui longe discedūt a te pereūt. ozee aūte dicit.
oblitus es legis dei tui: et ego tui oblīuiscar. Et ipse m euāglio
quoties uolui cōgregare filios uestros: et nolūstis. Et iterū
hesaias. Veni et nō erat homo: Vocaui et nō erat qui audiret.
her aūte dicit: ut nīra tarusa deseri nos: et nobis ipis ꝑdūcē
mis nostre auctores demōstret. Deus aūte nō modo nos non
derelmquere et punire uult: sed quoties ꝑpunit ītutg punit.
Nolo mgt mortē peccatoris. Christg aūte: cū pitura esset
Hierusalem etiā lachrymatgē: qd nos m amnis facimus.
hec rigit uidentes omnia faciāmg: ne nos deg derelmquat:
sed curā amnie et mutui amoris habeamg. Hegs mēbra
nrā scindamg: quod msamentū est et alienatorū a mēte
sed quātomagis, alienos proximos uidemg: magis meos fi
anobis

mus officiosi. Etenim corpori medicamenta. Quid podagra pe-
mus? Quid chyragra? Putrideng membra? omnime. Sed aliqd
remediu dispuireng: ex quo morbu soluere no possumus:
horide in fratribg faciang: et si grauissime egrotet: curreng
medicina: et feramg iuste onera. Sic in plebing lege xpi:
et promissa bona consequemur gra et benignitate dni nri
ihesu xpi: cui quo patri glia simul et spu sancto i secula

Uerutamen multi ex principibg crediderut in eu: sed propter
pharisseos no confitebantur: ut de synagoga non eicerentur.
Dilexerut enim gloria hoim magis quam gloria dei. Ona quide
nobis fugienda necessario sunt: q aiam nram corrupunt:
sed illa longe magis: q plura peccata ex se parit: ut explicui
gra. Auaritia per se grauis morbus est: sed longe grauior/quia
radix est et mater omnium malorum. Eiusmodi e et manis glia.
Ecce ii propter glie cupiditate fide contempserut. Multi inquit
ex principibg crediderut in eu: sed propter pharisseos non confite-
bantur: ut de synagoga non eicerentur. Quod etia supius dixit. Quo
potestis credere gloria ab hoibg accipietes: et gloria: q a deo e
non querentes? Non ergo princeps erat sed seruus. Seruiebat enim
ultima seruitute. Verum tamen et hic postmodu mercy abolicy
est. omnime ante apostolos hoc affectu detentos uidemg. Etenim
principes illis et sacerdotes crediderut. Siquide spus gra sup-
ueniens adamante eos frimores reddidit. Cum igit hoc ne
tuc crederent impediret: audi quid dicat. Qui credit in
me non credit in me: sed in eu qui misit me. Quasi dicat. Quid
timetis in me credere? fides in deu per me aditu habet sicut
et incredulitas. Intuere quo in oibus substantie indicet indif-
ferentia et no dixit. Qui credit mihi: nequis uerba eius credi
interpretaret: quod et in hoibg dici poterat. Qui enim apostolis
credit non apostolis credit sed deo. Sed ut intelligeres de fide
eius substantia dice: no dixit. Qui credit uerbis meis sed in
me atqui cur inquit no dixit econtrario? Qui credit in me
patre non credit in patre sed in me. Quoniam iam se in patre
credere dixissent et no in ipsum. Imbecilliores enim adhuc erat.
discipulos ante alloquiuty ns uerbis usus e. Credite i deu et in

me credite: hos aute cũ mfirmiores ad her audienda nosset aliter
allicit. ostendens patri credi nõ posse mſi m se credat: et nepu
tares tãq̃ de homine dictũ: addit. Qui uidet me: uidet: q̃ mſe
me. Quid ergo. Corpus ẽ deꝰ? oim me. Sed animi speculatione
mtelligit: l et hic rõ substãtialem significat qui credit in me: ac
si quis diceret. Qui a quia e flumine accipit nõ flumms sed fontis
accipit imo mfirmũ hor exemplũ ẽ ad subiectã materiã ego
lux m mũdũ uem. Cum em̃ pater et m uetere et m nouo testa
mento frequenter hoc nomine uocet: etiã ipse codẽ utit. ideo paul⁹
splendorẽ eũ appellat. hmc accipiens et multa hic oꝛ ad patrẽ
cõuenientia: imo nulla differentia: siquidẽ m se fidẽ nõ i se
sed m patre esse testatur. Lucẽ aute seipm̃ appellat: q̃ errores
pellit. et mtellectus aufert tenebras. Sed et si quis audierit uerba
mea: et nõ custodierit: eg̃ nõ iudico eũ. Nõ em̃ uem ut iudicem
mũdũ: sed ut saluifice mũdũ. Nec existimaret⁹ propt⁹ imbecilli
tatem receptores dimittere. ideo mquit nõ uem ut iudicem
mũdũ. Inde ne proptẽa pigriores fierẽt i telligẽtes: q̃ qui ere
dit saluat⁹: qui nõ credit punit⁹. Vide q̃ formidolosum eis iu
ditiũ mminatur: et qui spernit me et nõ accipit uerba mea:
habet qui iudicet eũ. Si pater nemmẽ iudicat: et tu nõ ue
nisti: ut iudicares mũdũ: quis eũ iudicat? Sermo quẽ locutꝰ su:
ille iudicabit eũ. Nã cũ dixisset nõ esse ex deo: mquit q̃ tuc her
dicere nõ potuerũt. Verba q̃ loquutꝰ sum: nos accusant: et omiꝫ
auferũt excusationẽ. Sermo quẽ loquutꝰ sum. Quis sermo
q̃ a meipõ nõ uem. Quia qui misit me pater. ille dedit mihi
mãdatũ: quid dicã: et quid loquar. Ergo her propt⁹ dicta sunt: ut
nullã prorsus haberẽt excusationẽ. Nã si ita se res haberet:
m quo exedẽt hesaiam: qui ide dixit. dñs dedit mihi mihi lĩ
guam eruditam: ut mtelligã qm̃ sermonẽ dicere oportet. Quid
de hieremia dicã? Et em̃ ille qm̃ missus ẽ mspiratione habuit
Quid de hiezechiele? qui p̃ cripiũ caput deuorans ita loquutꝰ ẽ.
mnemebat⁹: qui essent audituri⁹ q̃ diceret: qui erat causa cur
loq̃ret⁹. Q̃ si qm̃ missus ẽ: tuc accepit quid diceꝫ: pius aute nõ
tebat: quid hiis uerbis profanꝫ quid magis mpiũ: si quis ea
ita accipiat: et nõ mtelligat eorũ humilitatis causã. Verũ pau
lꝰ ipe etiã discipulos mtelligẽ dixit: que sit uo lũtas dei bona et
beneplacẽs et p̃fecta. Filiꝰ aute nescimit: quo ad mãdatũ am

pit: Quam hēr rōne mtiit: Ette q̄ propterea mi hūilitatis ex
cessum sermonē suū adduxit: ut illos allicat. Et his qui nēturi
erāt filēt̄ū mponēt: Ideo hūana profert uerba: ut hor sal
tem modo necessario uilitatē uerboū repudiarent: mtelli
gētes nōs natura: sed ob auditoū mbecillitatē: ita loquit̄ū.
Et scio quia mādatū eg uita etna ē. Que ergo ego loquor: si
cut dixit mihi pater sic loquor. Consideras uerboū hūilitatē:
Qui enī mādatū accepit: nō sui dns est. Atq; ipse mquit. Que
admodū pater suscitat mortuos/ et uiuificat sic et filg quos
uult uiuificat. Anne suscitādi quos uult habet potestatem: di
cendi aut nō habet. Quid ergo hoc significat: hoc ē q̄ nō ita
se res habet: ut aliud ille: aliud ego loquar. Et scio quia mādatū
eg uita etna ē. Hoc eos uehitat: qui ipsū deceptorē dicebant:
qui m sordibg uersabant. Cū aut dicit. Ego nō uidico: hoc est
nō sum pditionis eoū causa sed ipi sue. per hoc tantū nō testa
tur discessuū se ab eis nec amplg redituū. Quia nihil tāq̄ me
ritū loquit̄g sui nobis: sed tāq̄ a patre oīa et propterea hūili ser
mone rem cōcludit: ut diceret ad fidem ipsāq̄ idē se loquutum.
Sicut mādauit mihi pater: sic loquor. Quod si deo cōtrarius
fuissem: etiā cōtraria essem loquit̄g: ut ad me gloria reuoluisse
uidr autē adeo omīa m patrē retuli: ut nihil meū dicerem.
Cur ergo nō creditis dicenti me mādatū accepisse: et tanto
studio omēm auferēti suspitionē: ne patrē oppugnē. Qui ad
modū q̄ mādatū accipiūt: neq̄ facere neq̄ dicere uolūt
pter mittentis uolūtatem: quousq̄ mādatū mpleat: nequid
transgrediat: ita neq̄ dicere neq̄ facere aliud possum q̄ pat̄s
uolūtatem. Que ego facio: ille facit. quia meritū est: neq̄ dimit
tit me solū pater. Animaduertis ut semp unamme patri: et
nullā inter se differentiā ostendit. Et rem cū dicit. Ame ipso nō
uemi nō potestatē sed diuersitatē et cōtrietatē tollit. Nā si
homēs sui ipsoū dmi sunt: longe magis unigenitg filig: et q̄
hoc sit uerū audi Pauli: q̄ exinaniuit semp et tradidit pro
nobis. Sed ut dixi grauis res mans gl'a/ grauis. Ipsa em et
illos nō credere: et alios nō recte credere addiscit. Et q̄ propt
illos hūanitatis gr̄a dicta sunt: eam mpietatem uertit.
Hāt igit bestia semp fugiamg. Varia nāq̄ ē: et multiformis
et ubique proprii uirus disseminat/ et pecuniis et deliciis

et corporis pulchritudine. Hac gratia semper necessitate exclu-
mus. Inde uestimentorum copia: inde seruorum examen. Hi omnis
necessitas cohibetur in domibus uestibus mense splendore excessus
dominatur. Vis frui gloria? Fac tuas eleemosynas. Tunc te angeli
laudabunt: tunc deus attendet: tunc autem principes et rectores
admirabuntur. Tu in gloriam recipies: et non nunc maledicta in te
audis et reprehensiones. Et si quae in uestibus consumis: conferres pau-
peribus: multus te ubique plausus multae laudes sequerentur. Tunc ca-
beres: si alius dares: si tibi seruas minime habes. Certe enim thesau-
rus est pauperum manus. Quid corpus ornas anima neglecta: et im-
munditiae plena? Quid non tanta arte quanta corpori tribuis diligen-
tiam? Certe illius maior habenda est. Verum enimuero dilectissimi
pace postulamus. Si quis tibi optionem proponeret: an egregium corpus
et bene habitudinis: et alius speciem praestans nulli tamen mundus
uestis: an turpe et morbis implicitum ornatum tamen auro et
pulcherrime cultum malles: nonne naturale corpus pulchritudine
uestimentis preferres. In corpore hoc sane praefert. In anima contra.
Qui quae turpem informem: et nigram habet: putat eam se auri splen-
dore emendare: et quaenam hercle amentia. Interiorem ornatum cures
uelut et hermoniam animae apponas. Nam si nis corpus orne
tur: neque ad bonam valitudinem / neque ad formam quicquam conferret
neque enim nigrum corpus album reddet: neque turpe speciosum
Si animae ea addideris exemplum ea pro nigra candida / pro tur-
pi formosam reddes: Neque meus hic sermo sed ipsius dei dicentis.
Si fuerint peccata uestra ut coccinum quasi nix dealbabuntur.
Et date eleemosynam: et omnia uobis erunt munda. Nec te mulier hor
ammo solum sed et uirum ornabis Qui si hos ornatus deponere
uiderit: non mimo et histrione opus erit. Qui non habent deponere
habendi cupiditate: et ad eleemosynam propriores accedet. Et uos
magis poteritis eis necessaria persuadere. Nunc omnino omnis
huiusmodi potestas ablata est. Quibus oculis aspicietis? quo ore gratiam
petetis? cum plurima in corpus ornatum consumatis. Tunc audacter
audenter poteris uirum tuum ad eleemosynam hortari: cum tu
tua abiecteris ornamenta: et si nihil profeceris: tu tamen
tuum officium feceris. Immo impossibile est ne eum lucreris: si re
ipsa loquaris. Qui sis mulier: an uirum salutem facturus sis.
Quae admodum enim etiam pro illo ratione reddituras es: ita si ab

mamb9 et absurdis ei opinionib9 ab diuexeris: dupliꝛ mercedē ꝛo
sequeris: ei uiuo coronata / et triūphas secula illa īmortalia et eēna
cōsecuta. Quibus utinā omnes ꝑfruamur ꝺn̄a et benignitate
dn̄i nostri ihesu xp̄i: cui gl'ia ī scl'a

Ante diē pasche sciens Jesus: quia uenit hora: ut tr̄n- Capt9 13m9
seat ex hoc mundo ad patrem: cū dilexisset suos qui erant
in mundo in finē dilexit eos. Jmitatores mei estote inquit
paulus sicut ego christi: propt̄ea em̄ carnē ex massa nr̄i corp̄is
assumpsit: ut per ea nos uirtutem erudiret. Jn similitudinē inquit
carnis peccati et de peccato peccatū in carne damnauit.
Et ipse inquit: discite ame quia mitis sum et humilis corde. nō
nō uerbis tantū: sed et re ipa ostendit. Si quidē et Samaritanum
eū uidet / et demoniū habentē / et decreptorē appellabāt: et lapides ī
eū iecerūt. et mūt quidē ministros misertus pharisei: ut eū p̄derent:
mūt alios: qui ei mihidas tenderent et ipsi nō mūg̃ in cōtumelias prorūpebant: cū nihil nō modo haberent q̄d arcusarent:
sed plurimis essent bn̄ficijs affecti. Neq; adhuc cessat a bn̄ficijs
aut uerbo aut opere: et cū a seruo cederet inquit. Si male lo-
quutus sum testimoniū phibe de malo: si autē bene quid me cedis?
et her aduersus inimicos et insidiatores. Videamus qualis m̄ discipulos fuerit. Quid facit mūt? nihil aduersus proditorē. qui
em̄ maxime odio dignus erat: utpote discipulus et familiaris.
et qui mirabilia uiderat: et ordinibus interesse dignus habitus est.
et grauius peccauit (lapides quidē in jesum nō iecerat: neq;
m cōtumelias prorupit sed prodidit) huic ꝑ humane accipiat ope
pretiū est mitueri. lauit eius pedes: quo offitio cohibere eū a scelere
illo uoluit. Atqui si noluisset poterat eū arcefacere q̄e admodum
et fecit: et stringere ut petras et uelum: sed nō necessitate sed uo-
luntate propā: uolebat eū a proditione abducere. ideo lauit eius
pedes. Neq; hoc felix ille reuerius est. Ante diē pasche inquit
sciens jesus quia uenit hora: nō tacuit sed cū fecit quod fecit:
ut tr̄nseat: per quā sapienter euāgelista tr̄nsitū eius morte appellat.
cū eos relicturus esset: uehemētore dilectionē ostendit. hoc em̄
significat: cū dilexisset suos: qui erant ī mundo: in fine dilexit eos. Nihil omisit ꝑ uehemēter amantem decuit. Sed quid a
principio hoc nō fecit? ostendit ora posterius reseruat: ut eorū in se

caritatem augeret: animaretq; ut futura mala forti aĩo subirẽt
Suos autem scdm̃ familiaritates rõnẽ: alios scdm̃ opiniõ appel
lat. Vt cum dicit: et sui eũ nõ receperũt. Quid autẽ sigt ea pcula
m mũdo? qm̃ etiã mortui sui erãt: vt habraã ysaac et jacob
et alii plurimi. Sed hm̃ nõ erãt m̃ mũdo. Vedes et ueteris et no
ui testameti eũ deũ esse? Quid sibi uult ea pcula. In fine dilexit
eos. hoc e semp dilexit. cuig signũ hoc dicit. atq; sepe aliud sgt
ponere se pro amicis suis aiã. hc. Sed hec nodũ fecerat. Qua
autẽ gratia hoc fecit? quia multo mirabilius erat. quiã clarior
apud omẽs apparuit. Et nõ paruũ m discessu suo cõsolatg est. Cum
eĩ essent maiorẽ m modũ dolituri: equalẽ illi dolori cõsolatiõ
nẽ affert. Et cena facta cũ diabolus iã misisset m cor: ut trade
ret eũ judas. hoc pterritus addidit euãgelista: q qui se iam tradere
posuerat: lauerit: ostenditq; maxmã fide malitiã q ne mensa
quidẽ cõitatio eũ cohibuit: ut maxime solet. nõ q ad ultimũ usq;
diem eum mgriq; habuerit sceritq; oia ei tradita a patre/ et
q a deo uenisset/ et ad deũ iret/ cũ oĩm̃ domnaret? uel m quit
q cũ talis et tantg esset: et a deo uenret et ad deũ iret cũ oĩm
domnaret?: id molirg est: neq; reuerirg e tantã rẽ aggredi. Tra
ditionẽ autẽ hoc m loco fidelium salutẽ appellari mihi uidet? nã
et cũ dicit: oia mihi tradita sunt a patre meo: hanc dicit traditio
nẽ sicut cũ mquit. Tui erãt et mihi eos dedisti et itm̃ Nemo po
uenire ad me: nisi pater traxerit eũ/ et nisi datũ esset ei desuper
aut hoc mquit aut q mhilo minor ex hoc esset futurg: qui a deo
uenit: et ad deũ uadit: et oia cõprehendit. Cum uero traditionẽ
audis mhil humanũ suspiceris. honorẽ em̃ erga patrẽ et cõcor
diã sigt. Qũeadmodũ em̃ pater ei tradidit: ita et ipe patri:
et hoc mdicat paulus mquiens. Cũ tradet regnũ deo et patri
hoc autẽ m loco humanius loquitg est/ multã eorũ cura et in
credibilẽ dilectionẽ pse ferẽs: tanq; familiares eos eruditens
bonorũ matrẽ humilitatem/ quia et principiũ et finẽ mquit ei
uirtutis. Sed quid addit? a deo uenit: et ad deũ uadit? hoc e dignos
eos facit: qui mde profectus est/ et eo reuertit? Et sic omnem ps
sundat superbiã: et cũ surrexisset a cena positis uestibg cõsidens
quo nõ laudando tantũ/ sed et aliis humilitatẽ ostendit. Non enim
prius q discumberet sed post oĩm discubitũ: surgit a cena. jude
nõ simplicit? lauat: sed pomit uestimẽta: at etiã suorũ se

prinxit. neq3 hor ꝯtenig: ipse pelliū mpleuit. ppse nemine
iusso oīa fecit. exemplo docens/nō remisse et frigide bona opa
sed ꝙ diligentissime facienda. ostēs iudee proditoris eiꝰ pmiū
lauisse pedes. cepit inquit lauare/et inde uenit ad symonē
petrū: qui dicit ei. Tu mihi lauas pedes. hīs mquit manibus
quibus oculos aperuisti: leprosos mundasti: mortuos suscitasti.
habet eīm hec pticula magnā sigm̄ficatiā. quare nō oportuit
aliud dicē dicere ꝙ tu/qđ per se uerbū sufficiens fuit/quo oīa
demōstrarent. pure autē quispiā q̄ret: quo nullū aliorū lauari
recusauerit pter petrū. qđ nō parui amoris fuit et reuerē
tie argumētū. quenā est causa? arbitror ante oēs proditō
ris pedes lauasse: inde uenisse ad petrū: a quo et ceteri admo
niti sunt: quid esset faciendū. q eīm aliū quēpiā ante lauerit
cōstat/eū dicit. Venit ad petrū. sed nō est uehemēs ī accusādo
euāgelista. id eīm uerbū cepit: aliū ante lauisse dicit sigm̄fiat.
q sī etsi petrū pīmus fuit erat: credibile tamē est/proditorem
impudenter ante apl̄orū principē distribuisse. nā et aliūde impu
dentia eius ostendit: cū intigeret cū mgro: et cū reprehensus mi
me cōpunctus est. petrus autē semel antea increpitus. et nūc
his dictis ita cohibitus est/ut titubaret: et tremeret: ut nō dein
de auderet ipse christū mterrogare: sed aliū submitteret. iuda
autē frequēter reprehensū mhil pudebat. Cum ergo uenisset ad
petrū. dicit ei petrus. Dne tu mihi lauas pedes? Rndit Jesus.
Quod ego facio: tu nescis modo: scies autē postea. hoc ē: qđ hic
sequat emolumētū: qđ doctrine exemplū: et quo expediat ī omēs
nos addici humilitatem. petrus autē adhuc renuit. nō lauabis
mihi pedes meos. Quid faris petre? oblitus es q̄ antea dixeras?
nō dixisti absit a te? et audisti. Vade post me sathana? et adhuc
nō admoneris? sed mimus es mrecusando. Quid mi mquit. Res
magna est et admiranda. nā ob nimiā dilectionē ita loquitur
est: cui etiā christus uicē reddit. Vtrem̄ tuit valde eīm mterpe
tans inquit. Stadalium mihi es: ita et nūc. Si nō lauero te nō
habebis partē mecū. Quid tum petrus feruore quodā mcēsus.
Dne inquit nō tantū pedes meos sed et manus et caput.
Jn recusando uehemēs petrus: et ī pmittendo uehemētior:
utrūq3 ex amore. Sed cur nō dixit Jesus: quādoquidē id faceret?
sed mnatus est? Quoniā nō acquieuisset. nā si dixisset. Sme

Judas pō loty

ſlō

q̄ō

Judas pmo loty

13

te lauiem: ut nos hūilitatis admonēa ꝓfecto ſine alio exemplo
ſeꝝ admonitū aſſeruiſſet. Sed nūc repulſe mīmus ꝓterrit⁹ ꝯtinuo pate pauet. Ipſe emerat: qui ſreꝑter quo iret mīrogabat: qui ammā pro eo ſe poſtuiſſe dicebat. Si em̄ tū audiret neſcꝫ quod ego fatio: ſtes ante poſtea: nō tamē parebat. lōge mmg ſi mtellexiſſet. Ideo mquit: ſtes poſtea: haud miſtius: ita etiā oppugnatiuū. Neꝫ petr⁹ rauſa rogauit/ſed uehemēt⁹ attēſus ne paſſus ē quidē doceri: ſed renuit. Tu mihi lauas pedes: poſtmmas ante: ſtati mollit⁹ eſt. Quid ante ſigmficat: Stes poſtea. Quiādo: Cum m nōie meo demoma eiēcies: cū m telū me aſſumi ſūſpicies cū a ſpiritu ī telligis me ad pāſs dexterā ſedē: tūc cognoſces tunc hoc faciam. Chriſt⁹ ante: cū dixiſſet petrus nō tantū pedes ſed et manꝫ et rapiū. Qui lot⁹ eſt mquit: nō mdiget mſi ut pedes lauet: ſed ē mūdꝫ totus. Ita nos mūdi eſtis: propt̄ uerba q̄ loquut⁹ ſū uobis. at ſi mūdi ſunt: qua grā lauas pedes? ut modeſtia doceā: propterea m mulig mēbrum elegit lot⁹ ante hoc ē mūdus. nūquid ergo mūdi nō erant. Nondū a pectatis erāt liberi: neq; ſpū ſancto digni habit⁹ fu erāt/pectato et maledicto adhuc regnāte et ꝯtyrographo nō abolito: neq; oblata uictima. Quō ergo mūdos dixit? ne propter rea arbitrareris ideo mūdos dixiſſe: q̄ nullis eſſent pectatis obnoxij: addidit. Jam uos mūdi eſtis propt̄ uerba q̄ loquut⁹ ſū uobis. hoc ē hac tm ratione eſtis mūdi. ſa errore liberati eſtis ydeorū. ña et propheta mquit: lauamim et mūdi eſtote. Abiicite malitia ab aīmis ueſtris. Itaq; talis lot⁹ et mūdat⁹ eſt. Cū omem̄ amme malitia abiecerit: et ſcīptura mēte deo adheſerit: ideo ſcdm̄ prophetici ſermonē mquit quia lot⁹ ē ſa mūdꝫ ē. Neq; em̄ mundana aque lotione/ſed opi⁹ mpurgatione ītelligit. fiamꝫ ergo et nos mūdi. Diſcamꝫ benefacere. quō poſſumꝫ: Judicate pupillo iuſtificate uidua. ītuemte et diſputemꝫ ſreꝑter m ſacris ſcripturis mēto fit uidua⁊ et orphanorū. Sed nobis nulla eorū ratio. Veruntamē audiquātū illic mertedis. Si fuerit pectata ueſtra ut cocciū: q̄ſi nix dealbabūtur: et ſi fuerint rubra quaſi vermiculꝫ uelut lana alba erūt. Neq; em̄ habet defenſore uidua. Ideo multa de eo ratio habet⁊: q̄ tū ſecūdis nuptijs cōiugi ſibi iceret: dei timore mudutate multa mala ꝓpetit. Eis igit⁊ manꝫ porrigamꝫ

omēs et uiri et mulieres: q̄ ne q̄n uiduitatis molestias subeā
amq; et si subierimq; benignitatis m nos materiā benigni
tate uirā cōpareimq. nō parua uis lachrymarū uidue est.
Sed ipm̄ possiū telū apire. nolimq; eis insultare. ne augeā
mq; calamitatem/ Sed pro uiribq; opitulemur/ ita nos et ī hoc
et futō seculo muniemq. neq; enī ī hac dūtaxat uita/ sed in
illa quoq; nobis aderūt: et ob nostra m se offitia maxmā per
catorū mrorū parte placet atq; delebūt et fidēter fatent nos an
te iudicis tribunal cōparere: quo utriā omēs ptingere pos
sumq; grā et benignitate dñi nri ihū x̄pi: cui gl̄ha ī secula

Postq̄ ergo lauit pedes eorū: accepit uestimēta sua: et cum
recubuisset iterum dixit eis. Scitis quid fecerim uobis. Grauissi
mū est dilectissimi grauissimū mq̄a m profundum
uitiorū decidere. fere enī ānā mcorrigibilis reddit. Ideo omnia faci
enda sunt: ne a principio rapiamur. facilq; enī est nō cadere: q̄ post
casum resurgere. contemplare igit̄ postq̄ delapsus ē Iudas: quātū
habuit auxiliū et nīlq̄ resurrexit. dixit ad eū Iesus. Vnq; uestrū
diabolus est. dixit nō omēs credunt. dixit nō de oībq; dico. Et scio
quos elegi. et mihi horū sensit. postq̄ ergo lauit pedes eorū accepit
uestimēta sua: et cū recubuisset dixit eis. Scitis quid fecerim uobis.
Nō semplq; petrū sed omēs alloquit. Vos uocatis me magister et
dñe: et bñ dicitis. Sū enī. Vos uocatis me: eorū iudicium proponit.
Iude ne ad eorū gratiā loquutus putares addidit. Sum enim.
Cum eorū sermonē proponat: etiā ueritū ostendit. Nā quod illi
dicebāt: ipsq; confirmatione nō suspertū reddit. Sum enī inquit.
Vides quō discipulos alloquēdo de se aptius loquit. Quē admodū
ergo dicit nolite uocare magistrū super terrā. Vnq; enī preceptor
uester ē. Ita inquit. Nolite uocare patrē super terrā. Vnū enim
nō de patre solū sed et de serpō dicit. Aliter enī quō dixisset ut fi
lijs lucis sitis? Et ueritū Sum et enī. Et vnq; ē uester preceptor
xp̄us. Si ergo ego lauī pedes uestros dñs et magister. et uos
debetis alter alterius lauare pedes. Exemplū enī dedi uobis: ut
quēadmodū ego feci uobis ita et uos faciatis. Atqui nō ē ide
ipse enī erat dñs et magister: nos uicē conseruī. Quid ergo
significat hec pricula uta? Iuxtā possibilitatē. propterea enī

a maioꝛibus rebus accipit exempla: ut ſaltem imitꝫ famaꝫ
tem magiſtri pueris ſuas q̄ pulcherrimas ſcribunt: aut uel
deterꝫ imitentur. Vbi nunc qui ſeruos deſpuunt? Vbi qui hono
res expetunt. proditoris pedes diuus lauit ſacrilegi furis: etipo
proditionis tempore: cū nulla eſſet ſperanda emendatio. Hoc ſam
mune poſuit: et tu elatis ſupbis mturneſcis. pedes iuuem
lauentꝫ mquit. Nunquid et ſeruoꝝ? Et quid mirū ſi ſeruoꝝ: ſi
quidē inter nos ſeruꝫ et liber uerbotenꝫ differūt: illic reipa. ipe
em nā dns erat: nos ſerui. Nequid ueriſauit. nobis autē ſatis iu
detur: ſi liberis ut ſeruis et emptis mancipijs nō utimur. Et qd
dicemꝫ cū tanta patientie exēpla propoſita nobis ſit que mime
mmitamur/ ſed ctra/ et e regione elati: ne debitū quidē reddimꝫ.
Debitores em nos cōſtituit deꝫ: cū ceperit. Nos longe inferiores
exēplū ſequi debemꝫ: ipe em dns erat. Nos hoc ſeruis facie
mus: ſiquid fateamꝫ: quod et ipſe ſignificauit dicens. Ego ma
giſter et dns: ita et uos. Conſequens em erat dicere: quātomagis
uos ſerui. Sed reliquit hoc auditoꝝ reputationi et quāobrem.
debebāt em alij alijs magis honorari. ne igit̄ ſemuice iactaret:
et dicerent: quis eſſet maior: neue inter ſe indignaret̄ omnem
tollit elationē: ut et ſi longe maior ſis: apud fratre mime in
ſuperbiā efferaris: et ꝝ dixit qd maius erat: Si ergo proditō
ris pedes lauit: quid mirū ſi uos alter alterꝫ? Sed re ſeruide
cā diſcipulis iudicādā reliquit: ideo docebat: qui faciet et docebit
hic magnꝫ uocabit̄. Hec em uera doctrina eſt: qd docet: ide re effi
cere. Quiēna faſtum hoc nr̄ tolleret: Quā temeritate: quā nō de
primeret elatione? Qui ſedet ſuper cherubim: proditoris pedes
lauit. Tu homo terra et puluis efferris: et ītumeſcis? et quo
hoc dignū ſupplitio? q̄ ſi uerā elationē cōtupiſcis: hic ego te
uā docebo. nō em noſti. Qui pnūbꝫ rebꝫ ut magnis mbiat:
is uilis eſt/ et abiecti animi. Itaqꝫ nuq̄ humilitas eſt: ſine mag
nitudine animi/ neq; ſuperbia ſine puſillanimitate. Quēad
modū neq; pueri uilia ueris ſpectacula admirāt et obſtupeſcūt:
pilis trochis/ et alis mbiat: magnas autē res ne cognitione
quidē tapere poſſunt. Ita et hic. Sapiēs. nō reputat preſentia.
ergo neq; ea optabit ab alio accipere Qui ſapiēs nō eſt: cōtra
afflictā. ad arachneas et umbras et ſompnia/ et his uiliora
conuertet̄. Amē amē dico uobis: nō eſt ſerꝫ maior domino ſuo:

neq; ꝑplius maior est eo qui misit illū. si hec scitis: beati eritis.
si feceritis ea. nō de oībus uobis dico. ego scio quos elegerim: sed ut
impleat scriptura. Qui mādicat panē mecū leuabit calcaneū
suū contra me. Quod et supius idē et mlto loco arguēdo dicit. nā
si seruꝰ nō est maior dnō: neq; aplūs eo qui ipm misit. Et ego hoc
feci: multomagis idem a uobis faciendū est. ꝓdeneq; dicere et
quid tandem hec dicis? non te ītelligimꝰ. ꝺē addidit: nō ꝙ igno
rarent: sed ut re ostenderet: quid dicat. Scire oīm est: fatere an
tē nō oīm? propterea mquit: beati eritis. si feceritis ea. ꝺeo
hoc frequēter dico: et quidē scīetibꝰ uobis: ut ad opa nos alliciā.
Vsā et iudei sciūt: sed nō sunt beati: cū ea nō faciāt. Nō de oībꝰ
uobis dico. ꝺ patientiā. nondū proditorē arguit: sed tegit sceluſ.
indulgēs ei locū pēntentie. Et rēphendit: et nō rephēdit. ītquies. ita
qui mādicat panē mecū: leuabit calcaneū suum cōtra me:
Videt mihi illā ptinsilā. nō ē maior dnō suo ob hoc dictum esse:
ut seiūctio a seruis: uel ab alijs quibuslꝺā ullibꝰ et abiectis ꝙrquit
mali patere ntur: nō ptirbarētur: ad iude exēplū respicientes:
qui multis a ihesu beneficijs affectꝰ male cōtrā beneficū suū re
muneratꝰ est. ꝺeo mquit. Qui mādicat panē meum: et alia
que sequūtur: q̄ satis poterat eū a tanto scelere retrahere: quasi di
ceret. Qui apud me nutrit⁹ ē: qui mecū mādicat. hec autem
dicit eruditens nos: ut bonū pro malo reddamꝰ. etiā ijs qui
nō sunt corrigibiles. Et dicēdo: nō de oībꝰ dico: ne oēs formida
rent: separat eū ab alijs hijs uerbis. Qui mādicat panē mecum:
ostendēs illū miserū nō excusari ignorātia: sed rē ipsā cognoscē:
ꝙ maxime eū cohibere debuerat: et nō dixit tradet me: sed le
uabit calcaneū suū cōtra me ut dolū et fallatiā decreptoris os
tendat. Hec aūt scripta sunt: ne iuriātibꝰ nobis succēseamꝰ:
sed ut eos arguamꝰ et deploremꝰ. lachrymis eni digni sunt:
nō qui afficiūt: sed qui miserū iuriam. nā seipsos max
me ledūt: cū rapiūt cū calūpniāt. cū aliud sīle machinātur.
nobis uero maxime proficiūt: si nō ulciscemur. Vt exempli
gratia. Rapuit ille abste aliquid. pro iuria gr gratias egisti
et laudasti deū. oīno ītā illa gratiarū actione lucratꝰ es: quēad
modū ille īmensum sibi ignē ꝑparauit. Et si quis diceret. ꝙd
eni si iurias ulciscī nō possumꝰ. illud respōdebo: ꝙ possumꝰ
saltē egre ferre et expostulare mīptarī et maledictis ꝓsequi in

iuriantem: et apud omnes cū actusare. hec em̄ m nostra sunt po-
testate: que si nō feasti: etiā nō ultiscendi mercedē accipies. Cōstat
em̄: q si posses nō ulciscereris. nā qui iniuria afficit: quibꝫ potest
armis uincit. pusillanimꝫ minꝑatiombꝫ et maledictis et mi-
dns ulciscit. hns tu nō solum abstineas sed pro eo pretare: hoc
pacto: deo similis efficieris. orate mquit pro ꝑsequentibus nos
ut simules efficiamini patri uestro qui est m celis. Vides q̄
magna lucremur ex ꝑsecutiombus? nihil adeo deū delectat
q̄ nō malū pro malo imo pro malo bonū reddere. ideo xps
sui ꝑditorem bnficijs affecit. pedes lauit. clam arguit/parce
ꝑcutit: admonuit. ofensa et osculo dignatꝫ est. Neꝫ tamē ille
factus ē melior sed ī proposito ꝑstitit. Sed age et seruoꝝ exēplo
qui plurimū m ueteri habent testamēto te erudiamꝫ: ut mi-
telligamus nullā nobis esse ulciscendi materiā. Vultis noyse?
An altius repetam? Quādo em̄ uetustiora ostendent exēpla ta-
magis nos cōuincemꝫ. Quid tandem? Quia tūc difficilior erat
uirtus. nondū em̄ illi leges scriptas habuerāt. nō uite exēpla.
sed nuda ꝑse erat natura nullis auxilijs nitebat. propterea
cū laudaret noe nō simpliciter appellauit: et addidit m grīā
one sua: hoc ē m illis ēporibus quibꝫ multa erāt impedi-
mēta. nā post eū claruerūt alij: nō tamē ipse inferior. m
ēporibꝫ em̄ suis ꝑfectus fuit. Quis ergo ante noysen patres
beatꝫ et generosus ioseph qui cōtinētia clarus nō mīnꝫ clarnit
et patiētia. Nihil iniuste fecit. Sed seruitūdo colendo oīa seruilia
munia agendo: fratrū odio mīme offensus ē neqꝫ expostulauit.
cū patrē haberet amātissimū sui. Sed tulit ad eos animū deser-
tū: neqꝫ nō inuentis maledixit: neqꝫ reuersus ē: quod haudq̄
merito poterat: si uoluisset: sed ad crudeles illos et inmanes pro
peruauit: neue fraternū seruās affectū. inde carceri mersus
rogatꝫ causam nemine accusato tm̄ nihil se fecisse: et se furtū
ex ebreorū tra abreptū dixit. post hec m potestate asatus labo-
rātibus fame fratribus subuenit: eosqꝫ multis liberauit calami-
tatibꝫ. nā si bonī erimꝫ nulla proximi malitia uirtute nobis
auferre poterit. At illi cōtra m eiq ꝑmtie attigūtur. inde
mū exprobrāt et acceptis ab eo cibis/et ueste et libertate spoli-
are cū machinātur: et dū cōmederet circūspectabāt fratre nudū
m cisternā demissum. Quid hac īmanitate crudeliꝰ? Quibꝫ ho-

LXXVII

ꝑmadis ꝙ nō erāt īmmamores. ꝓde ēū barbaris et feris hoīibꝫ
erad barbaros ēū ꝙbꝫ uendidīt īnumeris mortibꝫ tradiderunt.
Ille aūt factus rex nō mō nō ultus est: sed crimē īse patratū
excusauit ꝙ dei dispēsatione nō fratrū malitia factū esset: et
quod in eos fecit: nō ira sed fratris gratia simulauit: et cum
uideret eos supplices rōgari. fratū omī abiectō: simulatione
in fletū prorupit: et fratres optime de se meritos: cōplexus est: ab
eis ia q̄rī in ipsis fuit: interemptꝫ et omēs in Egiptū accersi
uit. Quā ergo habebimꝰ excusationē post legē post gratiā post
tante sapientie traditionē: ēū qui ante legē fuit: mīme īmi
tamur: Quis nos supplitio liberabit. Neq; enī est quicq̄ nrāū
dia grauiꝰ. Quod i decē miliū talentoꝝ debitore significatū
est: qui prīg debito a dnō donatꝫ: ut in ad solūendū coactꝫ e. Dona
tus dī liberalitate. Coactꝫ ad solūendū propria malitia sīi i cō
seruū ira ferretur. Quibꝫ nos intellectis nolimꝰ proximos ri
minari: imo bñficiis ꝓsequamur: ut diuina i nos bemficētia
expiamur. Gra et benignitate dnī nrī Jesu xp̄i cui gl'ia i scla
et inp̄iū in secula

Hoseen amē dicto nobis: qui accipit: si quē īsero: me accī
pit: qui aūt me accipit: accipit ēū qui misit me. Magna
dei remuneratio in seruos et cultores suos: et merces inde nobis
cōparat. Qui nos accipit inquit: me accipit. et qui accipit me:
accipit ēū qui misit me. Quid nūc xp̄i et patris acceptio ad rē
de qua agitur. Quid ad illud. beati eritis si feceritis ea: qd nūc
dicit: qui accipit nos. Atqui optime cōsequit. Cū em exituri
essent in mundū et multa passuri duplicat eos cōsolat: et ase
et ab ipsis. Si sapieris inquit. et me in memoria habebitis:
et que passus sum / et que feci aīe frequēter uolueris: omēs
equo aīe molestias tollerabitis: Et simpliciꝰ inquit. Si hec satis
beati eritis. nūc aliꝰ eos cōsolat: q̄ scilicet aliorū in se tuēturi
sint humanitatē: omēs em domos eis apuit. Itaq; et a sapiētia
et a subuentiū caritate eis duplicē affert cōsolationē. Inde
ēū eis uniuersi orbis ꝓpagationē sperauit: Intelliges utroq;
proditorē priuari: neq; ullū aut patiētie in laboribꝫ aut acci
piendū bemignitatis fructū cōsecuturū: ut in turbatꝫ e et cau
sam euāgelista significat inquiens. Et turbatꝫ e spū et protes

tatus est et dixit. amē amē dico uobis: quia unus ex uobis me tradet. pterū omnibus timore mentis. ūm no nōatim reū ostēderet. atqui nullus sibi timmis cōscius: q̄ cōscientie sue xpi smam uerioꝛē duxerūt. ideo aspiciebāt inuicē discipuli. q̄ enī ad unū proditio referebatur: hoc formidinē minuebat. q̄ autē addiderat unus ex uobis similʾ omēs pturbarat. Quid igit̄. alt̄ alterum intuebat̄ petrus autē semp amore estuans. ioām innuit. cū enī pauloante increpitus esset: q uolētē lauare prohiberet semp cīm desiderii et amoris uehemētia rēphendebat̄. ideo ueritus est: cū neq̄ pati posset: neq̄ loqui auderet: p aliū id tentat cognoscere. illud autē haud immerito dubitandum: cur ōibus dubitātibus atq̄ tremētibus etiā ipō apl̄oꝝ p̄nape. ioannes secūs/ ac si mi delitijs esset in gremio gremio ihesu recubuit uel potius supra pectus. neq̄ hoc tm̄ mirandū/ sed et que sequūtur. inquit enī quē diligebat ihesus. cur nemo aliorū hoc de eo dixit. atqui et alī amabāt̄ hīc autē p̄ripue. q si alī hoc de eo nō dixerūt/ sed ipse tm̄ de seipso nihil mirū. fecit autē hoc et paulus: cū tempus exigeret inquiens. Noui hoiem ante annos quatuordecim/ et nō puas de se laudes intexuit. an parū ubi iudex̄ audiente. sequere me euāgelio dimissis retibus/ et patre sequutus: et cū petro assūptus i montem et p̄terea domum solum ingressum. ipse autē quot petri laudes prosequitur. neq̄ subtiret christū dixisse. petre amas me plus his. et semp eius feruoꝛē in ihesum/ et caritatē enarrat. cū autē inquit hīc autē quid ex magno loquutus est desiderio. et cur nemo aliorum hoc dixit. Quia ipse dixit neq̄ ipse dixisset: nisi m hīc mādasset locūm. Nam si cū dixerit petrū minuisse ioanni: ut me rogaret: nihil aliud addisset: dubitari et q̄ri ea potuisset. ideo hāc affert: et recubuit supra pectus ihesu. an parū hīc didicisse cū arbitraris: cū tanta frueretur ingrī benignitate. q si de hoc etiā tacuisset q̄ris: amoris dica. Quare q̄quit quē diligebat. Ego autē et alia ratione hoc dictū arbitror: ne minimum sibi tribuere uidētur. cur enī alias nō dixit. Sed cū apl̄oꝝ princeps minuit. Ne go arbitraveris tamē p̄ tar maiori petrū minuisse: amoris causam affert. cur autē recubuit sup̄ pectus. nō dū debita de eo cōperat optimone. preterea et merorem ita lenit. Credibile enī est tūc mestos fuisse. nā si animo

multomagis facie erant ꝑturbati. Eos igit̄ uerbis cōsolat̄ xps:
ꝑmittit ut Joannes supra pectus recumbat. Et cōsidera discipli
humilitatem. Nomē subticet. Tantū quē diligebat mquit. Quē
admodū paulus. Noui hominē ante annos xm. Tūc primum
proditorem mdicat Jesus: neq; tamē noiatim: sed illū esse cui
mmictū panē porrigeret. Qui modus reprehensionis fuit ꝙ
neq; mense cōtatione reuereret. Q si nō illa/ her pauis por-
rectio: quē nō mouisset. Sed nō Juda cuiꝰ impudentia videns
diabolus in cor eiꝰ intrauit. donec eum in aliorū nūo fuit: nō
est ausus in eū ingredi: sed extra oppugnabat. postq; nō pala
factꝰ est: liceter ia irrupit. Neq; memorabilis erat amplꝰ
aliorū nūo tollerandus. Ideo iam ejicit̄: quē mox diabolꝰ
deprehendit. Erat autē nox. dicit ei Jesus. Quod facis fac citius.
hor autē nemo scriuit discūbentiū. o amentia. Quid nō mollꝰ
est: quid nō piduit. Sed impudentior factꝰ exiuit. Illud autē
uerbū fac citius nō impatis ē neq; cōsilentis / sed exprobra-
tis et reuocantis ad emēdatione. Sed cū esset memorabilis
dimisit eū. Et hor nemo intellexit discūbentiū. Quid cū hīt dubi-
tari posset: cū dixisset: cui mmictū panē porrexero: quid
nescierunt. Sed ta submissa uoce id Joam dixit ut nīme ab
alīs audiret̄ur. Et eā propterea Joānes sup̄ pectus recūbens:
tantū nō ad aurē interrogat: ne pala fieret proditor. Et Jesꝰ
ita audit: ne adhuc noiatim manifestū faceret: aptius tamē
mquit ei. Quod facis fac citius. Illi nō intellexerūt. Hor autē
dixit: ut uera esse ostenderet: q ad uideos de morte dixerat: cui
mquit potestatē habeo ponēdi aiam meā: et potestatem
habeo iterū ponēdi eam: et nemo tollet eā a me. Q; diu ergo uolu-
it: nemo cōtrahaluit. Cū autē ꝑmisit: tūc facile fuit auferri
que omnia significans mquit: quod facis fac citius. Neq; tūc
eū palam ferit proditorē. fortasse em eū discerpsissent apli:
fortasse petrꝰ etiā interemisset. Ideo nemo recūbentiū nouit
quis esset. Numquid et Joānes? neq; ipē. Neq; em putauit disci-
pulū in tanta proruptura iniquitatem. Cum em longe a
tali scelere abessent: neq; de aliis suspicabant̄. Et cū frequēter
dixisset: nō de oībus dico: et nemine nommasset etiā de alio di-
cere arbitrabant̄. Erat autē nox qñ exiuit. Cur tepꝰ notas ut
homins intelligas temeritatē: cui ne tēporis quide impor-

trimitate abdiceretur. neq; hoc illi aīadnerterūt. timore ēm per
turbabantur. Quare ueram uerbi jesu causam nō deprehēderūt.
putabant mquit ut egenis aliquid daret dixisse. ōnultū jesu cure
erāt pauperes | et hoc ad nostrā doctrīnā. hic ēm loculos habebat
et pecuniā. atqui nemo pecuniā xpō dedisse narratur: sed q
discipuli uictui necessaria pbebant. Quid ēm qui neq; peram
neq; bacultū ferri iubet loculos ferebat. ad pauperū mymste
riū: ut mtelligas quāta tibi mopū et miserorū hareticā pte
cura impendat. ōnulta ēm jesus ad nostrā fecit ac eruditio
nem. hoc dixisse jesum opmabāt discipuli. neq; ad ultimū
diem uoluit proditorē jesus palā facere. huiq exēplū nobis se
quendū est. neq; proximorū uicia / etiā mcurabilia publicanda sūt.
Etem postmodū ad se tradendū uenēti osculū dedit: et acrepit:
cū traderetur ad tormēta ad crucē ad morte ignominiosam:
ubi rursus pre se fert sua benignitatem hic clarificari se dicit
eruditos nos nihil a deo turpe / adeo foedū esse: q̄d nō clariorem
reddat: qui id pro dei facit uoluntate. Cū ergo exisset judas dixit
jesus. Nunc clarificatus ē filiq hominis: quo uerbo labantes
discipulorū mentes erigit et cōfirmat: ut nō modo nō cōtris
tent sed et gaudeant. Ideo petrū a principio increpuit. nā
q̄ morte quis morte uincat: gl'ia maxia ē: et hoc ē q̄d de seipo
dicebat. Cū exaltatq fuero tunc cognoscetis: quia ego sum.
Et rursum soluite templū hoc: et rursum. Signū nō dabitur uobis nisi
signū jone. Et quo nō magna ē gl'ia post mortem qui an
mortem maior erat: stupare: Ut ēm crederet resurrectio:
maiora facta sunt postmodū optati sunt discipuli. Q̄ sino
minebat neq; erat xpus deq: quo m nōie eq tanta facē potu
issent: Et deq clarificabit eū m seipso. hoc ē per se et nō p
alium: et cōtinuo clarificabit eū. Una cū cruce. Neq; enim
diu post: neq; longū resurrectionis tēpus ē et expectādū.
sed cōtinuo m ipsa cruce mira apparebūt. Sol nāq; obscu
ratq ē / petre scisse et uelū: multa corpora sanctorū qui
dormierat surrexerūt. Sepulchrū signatū erat. custo des
aderāt. Et clausū lapide corpus surrexit. post xl'ta dies as
cendit m celū: unde spūs delapsa sanctos est m apostolos:
et omnes cōtinuo jesum p̄dicarūt. hoc ē et deq clarificabit
eum m seipso. et cōtinuo clarificabit eū: nō p angelos

aut archãgelos/nõ p alia aliqua uirtutem/sed per seipm.
qõ aute clarificauit per seipsum: oĩa ad filij gloria opat.
atq; oĩa filij ferit. Vides q filij opa ad patrẽ refert: ad
huc modicũ uobiscũ sum. Quæritis me: et sicut dixi judeis:
Quæritis me et nõ inuenietis: et ubi ego sum vos nõ potestis
uenire. Et uobis dico modo. Jam cepit futuras post rena
talamitates enarrare. Cũ judas exiuit: nõ uesper sed nox
erat. Cum nõ paulo post rapiẽdꝫ esset: opus fuit eis oĩa
cõmendare: ut recordarent̃: uel potius spũs oĩa suggere
bat. Multa em erant edocendi: utpote qui nũc pũm au
diebant: et tãta erãt ꝓposituri. Ita et somno grauabãt̃:
ut alꝫ mquit euãgelista. Et tristitia: ut ipe ait. Vt igit̃ oĩa
diligẽter retinerent ita tandẽ loquutus est: qđ nõ paruã
eis ad dei gloriã attulit utilitatem: cũ post modũ recorda
tisset eadẽ manifestẽ ia se a xpo intellexisse. Quia autem
grã ante eorũ ãrmũ uulnerat̃ mquies. Adhuc modicum
uobiscũ sum: Judeis em nõ ĩmerito hoc dicebat̃. Cur ea
dẽ rõne nobiscũ agis: quia cũ ꝓfidis illis et mgratis. oĩmi
me. Quia ergo gratia mquis sicut dixi judeis: Redijt ĩ
memoriã: quia nõ nũc propt̃ malorũ pnitia hoc dico:
que a principio pmiseram: et testes uos qui audistis estis:
q ad judeos hijs etiã uerbis loquutꝫ sum. Ideo addidit filio
li ut audientibus sicut dixi judeis: nõ inde ad se dictũ puta
rent. Nõ igit̃ mulcerãdi animi g eorũ gt̃ grã sed ut cõso
larẽt hijs uerbis usus ẽ: ne propter spem molesta eis et
grauia narrãdo ꝓturbaretur. Quo ego uado uos nõ potes
tis uenire. ostendit morte sua ĩtrãslationẽ esse ad meliora
et ad locũ corruptibilia corpa nõ admittentem hoc dicit:
ut sui exoptet desiderium: et uehemẽtꝫ reddat. Nostis em cũ
cũ aliqua rarissimorũ discedẽte uidemꝫ: et eũ maxime
cui quo nobis nõ est attendere: maiorẽ in modũ mouem̃:
atq; incendim̃. Judeis ergo ad terrorẽ id dixit: qđ hic ad
augendũ desiderium. Talis est locus: quo uado: ut nõ modo
nullꝫ illis: sed ne uobis quidem attentis pateat. Vbi sua
deperat dignitate: et uobis dico modo. Cur modo. Aliter q̃
illis: idest nõ cũ illis. Vbiña q̃sierunt eũ iudei. Et ubi dis
cipuli: discipuli quãdo fugierunt. Judei quãdo intollerabilia

mala: et omem cogitatione exuperatia pessi sunt: urbe
eorū capta: et celitꝰ in eos diuina ira undiq; delata. Ihs ergo
propter incredulitatem tuc ita loquutꝰ est. discipulis autem:
ne inexpectata oppmeret talamitate. Mandatū nouū do
uobis. Cū n. his uerbis ptrubari eos uerisile esset: at si deserti
relinqret: eos amore et caritate: que bonorū om radix e:
atq; pncipiū cosolat: quasi dicat. Me abeūte doletis: Verum
si uos mutue dilexeritis: fortiores eritis. Sed cur nō ita dixit:
sm utiq; dixit. Inhoc cognoscet omes: quia mei discipuli
estis: propter hoc simul ostendit: nullū scrutinii fastidiū:
cū signū dederit. hec autē post proditoris abitū uerba fecit.
Cur autē mādatū dicit nouū: quod t ueteri testamēto posi
tū est: Ipse id nouū fecit modo. Addidit ergo sicut ego di
lexi uos. nō em uestris predebitq; meritis debitū psolui. Sed
ego incepi. Ita et uos decet amicis esse benefic̄os. et nō q̄q
debetis: et omissis miraculis: que ipse esset facturꝰ dilecti
onis eos signo notat. Quid tandem: Cum uel hec maxime
sanctorū hoīm est meritū. et em omis uirtutis fundamē
tū est. propter hanc m p̄mis omem salutē cosequemur
hoc em̄ quit esse discipulū. Sic aboibq; laude cosequemini:
cū uiderit uos mea imitates doctrina dilectione. Sed cur
nō potius miracula hoc onditur: Optime. Opulti em dicer
dnē nōne t nōie tuo demonia eiecimꝰ: et tm̄ gaudentq;
ipsis: q demonia sibi parerēt: mihi uitio: uti deo gauderet:
sed q eorū nōia scripta essēt in celis. atqui miracula orbē
terrarū allexerūt: sed cū dilectio ptexisset alit: nulla se
quuta esset miracula. Hoc em̄ q̄ p̄mū eos: et bonos reddi
dit et benignos q̄ scilicet iungerat aīmꝰ omnibq. Qui uari
a fuisset sentētia: oīa p̄didissent: neq; illos dutaxat sedē
nes qui postmodū erant trediturī erant: admonet. Nam
et nūc nihil aliud gētiles ptrubat q̄ q nulla est caritas. Sed
et signa nō fieri accusant: nō tamen itidem. Inquo aute
dilectione ostenderūt apli: Intuere petrū et Ioannē: q̄ tā
cordia uixerūt: cū ad tēplū ascenderūt: Intuere Paulum
qualiter eis affectus fuerit: Qui si alis fulxerūt uirtutibq;
multomagis dilectione bonorū matre. Ab ea nāq; uirtute
p̄dita hec germinat. Vbi malicia illic hec plāta exarescit.

cu em multiplicata ē malitia: ex ar. estit dilectio. Ergētiles
nō ita signis adiucūt: utruta: quā mhil adeo dilectio cōmēdat
cui em miracula fatiūt nō nūq̄ decreptores a illis appellāt:
bīe puritas nō msi bonū arguūt. Cum ergo nondū p dica
tio esset mstituta: merito signa animos allexerūt: nūc ui
re bomtate alliciendi sunt. Mhil em adeo gētiles arguit:
ut birtq̄: mhil adeo pturbat ut malitia. Quare cū cupidū
cū raptorē / misericordia et liberalitate pditatem / et hūa
no genere tanq̄ bestijs utentem / inimicorū amorem
pijetem uiderit gētilis: delirū eū et amentē appellabit:
cū mortis formidantē uiderit quo īmortalitatis rationes
arripiet? Cū abitiosos cū alijs affectibq̄ addictos magis in
sua cōfirmabit opinione: mhil de nobis magnū autumās,
nos hūmq̄ rausa: nos mq̄: ut illi in errore pmaneant. Jam
pridē doctrīa suam damnassent: et nrām approbassent:
msi uita nra retraheret? Verbis phāri pfacile. hoc enim
multi apud eos fecerūt. Sed mquirunt operū probatione.
Verū maiores nostros sibi proponat mquies? nō trediit:
sed uuctes mtuent. ostende mquiunt nobis fidē tuā per
opa cum ante grauiq̄ fera proximi bona dissipamq̄: luem
nos orbis appellant. hoc illos retinet: ne ad nos trānsferant.
Jtaq̄ horū nos penas dabimq̄. nō solū eorū q ipsi cōmisi
mq̄: sed quorū auctores fuimq̄: ut dei nomē blasphemaret.
Quousq̄ tandem pecumjs uoluptatibq̄ et alijs miser uiemq̄
affectibus? Vendicemq̄ ia nos. Audi propheta de quibusdam
stultis loquētem. Comedamq̄ et bibamq̄. cras moriemur.
De pūtibq̄ hoc dicēdū nō est: adeo nō nulli om̄ res cōple
ctunt: quibq̄ rursus propheta hjs uerbis exprobrat. Tuiqd
soli habitatis terrā. Quāobrē uereor: ne quid grauiq̄ ātīdat:
neue ira dei in nos uehemētiq̄ pronocemq̄. Ad quā auer
tenda omem amplectamur uirtute ut futura bona
cōsequamur: grā et bemgnitate dm nri ihu xpi per
quē et cū quo patri glia simul et spū sancto i sēcula

Dixit ei simō petrq̄. Domie quo uadis? Respondit
ei jesus. Quo ego uado nō potes sequi modo. sequeris

aute postea. ojagnu quidda dilectio ē dilectissimi: et igne
ipso uehemēcīg. et ipsum celu petit: cuig uem mhil retar
dare potest. Quare eigferuore accensus petrg audito jesu.
Quo ego uado uos nō potestis uenire. Jnquit: dnē quo vadis?
hoc aute dicebat nō discendi cām ꝙ sequedi eu desiderio. nō
du em sequuturu se dicere audebat: sed quo iret: rogauit.
Christus aute nō uerbis: sed āmo rndit. Q̄ em id sensisset
petrg: ex responso jesu plane cōstat. ait em. Quo ego uado uo
potes sequi modo. et cu subderet seqris postea: neqz sic desi
deriu cohibuit: ꝙnis bene sibi sperandu audiret. Sed cogit̄ res
pondere. Quare nō possum te sequi modo? Aiam meam pro
te ponam. Cu proditionis metu abiecisset suu i magrm
amore pre se ferens: alr tacetibg ipe audenter mr̄ rogat.
Quid dicis petre? dicedi nō potes: te posse dicis? experiena
cognoscres mhil esse dilectione tua sme diuina gra. Vnde
cōstat casum hui jesum pro ipig utilitate pmisisse. nacu
assertioni sue feruore quoda nō staret petrg: nō quidem
impulit ad negadu sed desertu reliquit ut sua ipse mtelli
geret mbecillitate. dixit se tradendu jesus. Respondit petrg
absit a te. Reprehensus est neqz admonet̄. Sed it̄m lauari si
bi pedes prohibebat. Nō lauabis mihi pedes met̄nu. ulteriu
nūc audies: nō posse sequi: et negaturu magrm suum
et posse: et nō negaturu profitet̄. Ex quo cu in amentiam
prolaberet̄: et christo cōtradiceret sue admonet̄ fragilita
tis. hoc lucas signficat: cu inquit christus. Et ego pro
te rogaui: ne deficeret fides tua: hoc est ne m fine pere
as: m omnibus humilitate eu erudiens. et humanam
arguens naturā: ꝙ ex se mhil sit. Cu em immesa dilecti
one nigri dicto refragaret̄: cohibet eu jesus et admonet
ut postmodu emendet̄: cu orbis terraru dispensatione
susciperet: et sui recordatg se agnosceret: et cōsidera
cahis magnitudme. Neqz em semel tantu atqz ulteriu
negauit: sed adeo stupuerat: ut breui ter negaret. ut m
telligas: nō tam dilexisse ꝙ dilectu esse. Verutame post
tantu casu rogauit. Diliges me plus is? neqz em frigidi
tate: sed supni auxilij derelictu cōtigit petri ergo dilecti
one actipit: ex ea cōtradictione quemēte tollit. Na si dili

gis parere dilecto

gs parere dilecto debes dicit tibi. et condiscipulis tuis nō po-
testis. Quid tu contendis? non intelligis quid sit dei negatio. cū
hoc pacto nō ius mee acquiescere assertioni: negando cognos-
res. q̄uis perq̄a impossibile hoc tibi iudebat: hoc quidem
nesciebas. sed ille m̄ aia tua habitabat. Sed tamē preter ex-
pectatione arrisit. anima mea pro te ponā. Cum em audis-
set nemine maiore habere caritatem q̄ qui animā ponēt:
cotinuo sūmā affectauit. dt xp̄us re ipsa docuit sui solius
esse muneris eam exhibere, inquit em non cantabit gallꝰ
donec ter me neges. hoc e paulo post: neq̄ em longe aberat
intempestatem nocte significabat: et secunda iam uigilia age-
bat. nō turbet cor uestrū. Credibile nāq̄ e eos hec audiedo
perturbatos. Si aplōrū p̄nceps: et tam ferueꝺgante galli
cantu ter negabit: magna quada calamitatis expectatiō
one aio corepisse par erat ut etia adaḡmatina corda mo-
ueri possent. Cū ergo hac reputatione nō imerito p̄tel-
leretur: cōsidera quō eos cōsolat. nō turbet cor uestrum.
hoc parto p̄mū diuinitatis sue potētia mdicat: q̄ animi
motus pala faceret. Credite m in deū et i me credite. hoc e
q̄ cta mala transibūt. Nā in me et in patre fides oibus nos
psequentibus potentior est: et nihil nos supabit. Inde inquit
in domo patris mei mansiones multe sunt. Que admodum
petri merorem cōsolat dicens sequeris aute postea: ita et
ips spem suggerit: ne crederet illi soli facta p̄missionem.
In domo patris mei mansiones multe sunt. Si quo minꝰ
dixissem vobis: quia uado parare uobis locū: hoc est
ille uos locꝰ manet: qui et petrū. o quanta illic mansionū
copia: neq̄ dicendū est pparationis opꝰ esse. Cū em dixisset:
nō potestis modo me sequi: ne arbitraret diuturnore
mora futura: addidit ut ubi sim ego ctuos sitis. Tanta
huic rei cura adhibeo: ut ia hoc fecissem: nisi ia paratū
uobis esset: ostendens multū ipsis fidēdū et credendum.
Inde ne fouende eorū spei gra dicere uideret/ sed ut cre-
derent ita esse addidit/ et quo ego uado scitis et uia scitis.
Demrabat em eis nō temere iii hec sermonē uemisse:
sed quia eos hoc ia animo qrere ut discerēt mtelligebat.
petrus em nō discendi sed sequiedi gratia ita mterrogarat. Sed

Capitis 14ti

14

cū reprehensus esset etiā q̄ primū impossibile iudebatur possibile ostendit: et q̄ qđ impossibile iudebat cupiditatem auxit: ut idcirco rognosceret. Ideo ait et uia scitis. Quēadmodū em nemine quicq̄ loquuto negaturū petrū et scrutato corda ne p̄turbaret admonuit: ita hoc i loco dicendo uia scitis. eorū indicat cordis desiderium: et dat eis rogandi occasionē. P̄ petrg quidē amoris gr̄a quo ire⁹ m⁹rogauit. Thomas aute metu iquit. Nescimg quo uadis: et quo possumg uia scire? Et cōsidera q̄ reuereter. Nō dixit dic nobis locū, sed nescimg quo uadis. hoc em iam omēs scire gestiebant. Nā si uidei id audietes suspensi erat: et quidē: cū abscōdi cuperent. q̄ultomagis qui eo fruari nūq̄ poterat: quo ire⁹ mtelligere uolebant. Verebant⁹ tamē m⁹rogare: sed minuū uicit desideriū: Quid xp̄s ego sum uia ueritas et uita. Nemo uenit ad patrē nisi per me Quid ergo m⁹rogatg a petro quo ires: nō cōtinuo respondit se ad patrem ire/et eos tūc nō posse? sed tot uerboru ambitu usus e? et m⁹rogationes mouit et rnsiones? Videis fortasse merito nō dixisset. Cur discipulis? dixit quidē et his/et illis a deo uenire et ad deū ire. Sed ūm manifestg q̄ prius. Ait videis quidē merito nō dixit: quibg si dixisset: Vos nō potestis uenire ad patrē superbie cū arguissent: nūc id subtrices dubios reddit. Ait discipulis et petro cur dixit? Novat petri animū: et quātū p̄turbaret: q̄ discederet. Asserit igit⁹ q̄ uolebat obscuritate sermonis ūm id reuelat. Cū em dixisset ubi sū nemo pōt uenire: addidit. In domo patris mei mānsiones multe sunt: sed ad patrē nemo pōt uenire nisi per me. Hoc aute noluit eis a pricipio dicere: ne i maiorē tristitiā adduceret: dixit aute postq̄ cōsolatgē. ob petri repheōnē multū meroris abstulit. Concepto em metu: ne itidē ipsi rephenderet⁹: magis rauebat. Ego sum uia hoc ē quia per me uemtis. Veritas quia sine dubio hereūt. Neq; m me mēdatiū ē. Vita: quia neq; ipa mors prohibere potūt ne ad me uematis. Q̄ si ego sum uia: dicere mme mdigetis. Si ueritas nō loquor falsa. Si uita: etiā si moriemini: cōsequmini q̄ uobis pollicitg sum. Q̄d de uia dicebat: et intelligebat/et cōfitebat⁹: reliq̄ ignorabat:

LXXVIII

nō tamē audebāt tristitari. ōnultū autē cōsolabāt: q uīa
eū esse audierāt. Si em̄ mquit m mea potate ē: ut uos ad
patrē dūam: oīō uemetis. Neq̄ em̄ alia uemēdi ua est: et
nīl dixisset. Nemo pot uemre ad me msi pater traxerit eū:
ūm mquit. Si ego exaltatꝰ fuero a terra oīa trahā ad me
ipsum. Et nemo potest uemre ad patrē msi per me: sēp
sepatri equiparas. Quō ergo cū dixerit qro uado tatis: sub
didit si cognouisseris me: et patrē meū utrīq̄ cognouisseris:
et admodū cognoscetis eū: et uidistis eū. nō q̄ sibi cōtradi
cat. cognoscebāt em̄ eū: nō tamē ut oportebat. cognoscebāt
deū sed nōdū patrē. post spūs uemens omm̄ m eos cogmi
nonē mfudit. Ergo dicit. Si mea nosseris substantia et dig
nitatem: nostetis etiā patris et admodū cognoscetis eū
et uidistis eū. Alterū futuri/alterū pītis/hoc ē per me. Visi
onē autē dicit mentis cognitionē. Quos em̄ uideamꝰ et ui
dere et ignorare possumꝰ. quos cognoscimꝰ: ignorare non
possumus. propterea mquit et uidistis eū. Quēadmodum
ait. Visus ē ab angelis. Atqui ipsa substā uideri nequit/sed uisā
dixit scdm̄ eorū possibilitatē: ostendens q̄ qui ipm̄ uidit patrē
uidit. Vidit autē ipm̄ nō i nuda substā sed tame uestitu. alibi
quoq̄ uisionē cognitionē appellat: ut cū dicit beati mūdi cor
de: quoniā ipsi deū uidebūt: mūdi nō tantū a formtatioē
sed ab oībus pectatis. omē nāq̄ pectatū aiam maculat. an
mitamur ergo ut oībus sordibus aiam mūdemꝰ. ofūdat aut
p̄mū lauacrū: inde alie multe et uarie uie quas bemꝰ
msimꝰ deus nobis largitꝰ est. quarū p̄ma ē eleemosina. Et
leemosinis em̄ et fide purgāt pectata. Eleemosinis m̄q̄ nō
exīmuste q̄ritis: hec em̄ nō eleemosina sed tridelitas ē et in
humanitas. Que em̄ utilitas: si alīū spolies: ut alīū ditias.
Ā miserīcordia mapiedū est nō ab īmanitate. Nā si aliena
damꝰ: nullū nobis emolumētū. Hortz actheus ostendit: qui
ut deū placaret mquit. Si quid defraudaui reddo quadruplū.
Nos autē multa rapiendo/pauca dando putamꝰ deum
placare cū magis irritemꝰ. Dic q̄so: si azimū mortuū
et fetidū e tribus in sacrificiū offerres: nōne omēs te
ut mpiū et scelestū p̄sequerentur? Quid ergo si repheda
oblatione e rapina: que etiā exectabilior ē? Quā uemam

merebimur. Esto aliqua pecunia ex rapina: que etiã execra
bilior erat condat̃: nõne mortuo asino grauiq olet. Vis in
telligere quãtus sit peccati fetor? audi prophetã putruerũt
et corrupte sunt cicatrices mee. Tu autẽ deũ uerbis latere
rense: q̃ cõmittis. Ipse autẽ rapinas tuas / et fraudes ꝑcutio
remittat̃. Imponit̃ peccatũ tuũ sup altare. Nec hoc solum
reprehensione dignũ: sed illud etiã grauiq: q̃ sanctorũ animas
cõinquinas. Siquidẽ hoc lapis est et sanctificat̃: ille semper
ipm̃ xpm̃ ferut: et audes illuc tanto scelere cõpata offerre
optime inquis. Nec ego eas offero pecuniãs: sed alia. Ri
diculũ hoc. Nestris q̃ licet i multa peccunia uel cuncta inq
tatis inciderit: tota cõsignat̃: et quemadmodũ si quis im̃m
pidũ fontem stercus inficiat: totũ inmundũ reddit: ita si di
uitias auaritia attigerit: omnes fetore suo corrũpit. Pte
rea ingressuri templũ lauamq manq: nõ autẽ corda. Nunquid
enim manq loquit̃? aia profert uerba. In aiam deq spirit.
Nihil opus e mundicia corporis aia cõinquinata. Que utilitas
si manq exteriores lauas: et interiores sordescunt: hoc igne
est: hoc oia pdit: q̃ parua reuereris: magna cõtemnimus.
Illotis enim manibq ptari nihil refert: illota cõscientia:
hoc maxim malorũ. Ideo iudeis huiusmodi immundicijs uacã
tibq inquit. Abluc a malo cor tuũ quousq erunt tibi cogi
tationes laborũ tuorũ. Lauemq et nos nõ cenosa sed aqua mundis
sima / eleemosina nõ auaritia. Primũ a rapina te uendita:
et tunc profer eleemosinã. Declinemq a malo: et faciamq
bonũ. Contine manq a cupiditate: et sic eleemosinã assue
facias. Et si pauperes spoliamq: etiã si nõ ipsidem alios im
diuitemq: nõ tamẽ effugiemq quin supplitio simq obnoxij. Ma
teria nãq platationis / materia peccati efficit̃. Satius enim
est nõ misereri: q̃ ita misereri. Nã etiã cam melq fuisset
si nihil omnino obtulisset: q̃ deteriora offerendo: deũ prouoca
re. Qui uero aliena offert: quo pacto deũ nõ prouocat? Ego
tibi dixi inquit: noli rapere: et tu ex rapina me honoras?
Quid putas? An q̃ is gaudeat? Ingrat̃ dicet tibi: putasti q̃ esse
munus tibi? Arguãte: et ponã ante faciẽ tuã peccã tua. Sed absit
ut q̃spiã hãc uocẽ audiat: sed pura eleemosina et clarus lãpa
dibq sponso obuiã uemamq / grã et benignitate domini nri

Jesu xpi: cui gla in secula

Dicit ei philippꝰ. Dñe ostende nobis patrē: et sufficit nobis. Dicit ei Jesus Tanto tēpore nobiscū sū et nō cognouisti me philippe? qui uidet me uidet et patrē. propha uebat Judeis. aspectꝰ meretris factus ē tibi: cui nullus pudor est: quod ut mihi uideꝝ: nō illi tantū ciuitati dici meritō pōt: sed oībꝰ aduersus ueritatē impudētibꝰ. dicēte eī philippo. ostēde nobis patrē respondit. Tanto tēpore uobiscū sum: et nō cognouisti me philippe? Et tamē nō mutauit: qui post hec uerba abstinuit a patre filiū. Atqui quia maiorem inquiris propiquitatē. Quida uero ex hoc uerbo misabelli hęresim dedūt. Verū nos et hmōi et illis omissis tanqꝫ e regione cōtrariis dictorū ueritatē pscrutemur. Tanto tēpore uobiscū sum: et nō cognouisti me philippe? Quid eī tu ne pater es quē inquiro? Ohimine inquit. propterea nō dixit: nō cognouisti eū: sed me: nihil aliud demonstrans qꝫ q nihil aliud est filiꝰ/ qꝫ q est patꝝ manes in esse filiꝰ. Vnde autem ad hoc uenit philippꝰ. dixit. Si cognouissetis me/ et patrē meū utiqꝫ cognouissetis: Et ad judeos sepenūo hmōi usus ē uerbis. Et aliqn petrꝰ et judei. Quis esset pater interrogarūt utiqꝫ etiā thomas. et nullꝰ manifeste intellexit. Sed adhuc quid diceret ignorabāt: et ne cibo grauis philippꝰ: et post judeos mgriꝫ tentare interrogando putaretꝝ. huic ptinde ostende nobis patrē: addidit et sufficit nobis. nihil aliud grimꝰ. nā dixerat xpūs. Si cognouissetis me: et patrem meū utiqꝫ cognouissetis et ita pse patrē ostendebat. philippus autē in contrariū ordinē uertit inquiens. ostende patrē tāqꝫ xpm certo cognosceret. Verū nō dimisit eum christus: sed ad nia dirigit: per se patrē cognosci psuadens. ipse autē carneis iis uidere oculis eū uolebat. prophārū forsitan recordatꝰ qđ deū uiderit. Sed pmissio fuit illa o philippe. ideo mgt. deū nemo uidit unqꝫ: et infra ois qui audit a deo/ et discit uenit ad me. neqꝫ uocē eꝰ audistis: neqꝫ facie eꝰ uidistis: et i ueteri testamēto. nemo uidet faciē meā et uidet uiuet? Quid xpūs? Vehemētꝰ arguit. Tanto tēpore uobiscū sum et nō cognouisti me phi

lippe. et nō dixit uidisti sed cognouisti. Nū quid te nosse uo
lo inquit. patrē nūc uidere qro. Tu aute mihi dicis: nō
cognouisti me. Quāna hoc habet cōsequētia. o magna quidē.
Cum em hoc sit: quod ē pater manes filio: merito in se
patrē ostendit. Inde psonas diuidens inquit. Qui uidet
me uidet et patrem: nequis diceret: q pater sit ipse filio.
Nā si ipse esset pater: nō sane dixisset: qui uidet me: uidet
patrē. Sed cur nō eū admonuit q impossibilia: et supra ho
minē: et sibi soli possibilia postularet. Cū em philippus
dixisset sibi satis esse uidere patrē neq; ipm philippū ui
disse xps dixit ostendit. Certe em si illū uidisset etiā ipm
uidere potuisset. Ideo inquit Qui uidet me uidet et patrem.
Si quis me uidet et illū uidebit. hoc est. Neq; ego neq; ille vi
deri possumus. philippus em uisus cognitionē querebat.
et cū christū se uidisse arbitraret: uolebat eodem modo
et patrē uidere. Vnde neq; se uideri ostendit. Q si quis di
cat hoc i loco cognitionē intelligi: id ego nō nego. Qui me
nouit inquit: nouit et patrē. Attamē nō propt hoc dixit:
sed ut eāde substantiā demiraret. Qui meā substātiā uidet:
uidet et patris. et quare hoc. Anime qui creaturā uidet: vi
det et deū. Atqui omes creaturā norant et uidebāt: deum
nō omes norant. Preterea uideamus quid philippus qrat.
Num sapientia patris. Num benignitate. Omnime. sed
quid esset deus: ipsam uideret substantiā. Adhoc ergo re
det christus Qui uidet me. Qui aute creaturā uidet: non
tamen uidet dei substantiā. Qui uidet me inquit: et patrē
meū uidet. Q si alterius esset substantie nūme hec dixisset.
Vt aute figuori utamur sermone. Nemo qui auru ignō
ret: ni argēto auri substātiā uidere potest. Nō em alia per
aliam apparet natura. Ideo bene reprehendit inquiens: tan
to tēpore uobiscū sum: tanta atte pisti doctrīna magna
signa et ppa diuinitatis: et q pater solus opat uidisti: solu
ta peccata arthana in mediū prolata morte fugata:
operationē extra facta: et nō cognouisti me. Cū em ra
ne tegeret id dicto inquit nō cognouisti me. Vidisti patre
noli amplius qrere siquidē in me illū nouisti. nō credis
Quia ego in patre. hoc ē in illius sub'a appareo. Verba q

que ego loquor uobis: a meipso nō loquor. Vides propiquita
tis excessum: et uim substantie exēplū: pater ī me manēs
ipse facit opa. Quō a uerbis mtipiēs transit op ad opera.
dixi em̄ poterat ipse loquī. Sed duo hic ponit doctrīnā et sig
na: uel q̄ etiā uerba erāt opa. Quō ergo facit. Item alibi
inquit. Si nō facio opa patris mei: nolite mihi credere. Quō
ergo hoc m loco patrē fatere attestat. Vt plane ostēdat
mī patrē et filiū nullā esse differētiā. hoc ē nō aliter
pater et alī ego facio. Nā alibi et se et patrē opari mgt
pater meq usq modo opat̄ ē et ego operor. Illic nullā
operū diuisionē hic idē ostendit. Q̄ si pmaior uerboru
sigmficatia humilitate arguit. noli admirari: prius em̄ tū
dixisset nō credis: ita plequut̄ est: ut ipm ī fidē ēheret.
Corda nāq eorū mgrediebat. Credis quia ego ī patre
et pat̄ m me ē. Oportuit em̄ tū patrē et filiū audisse.
nihil aliud m rognationis subē testiō mīi q̄rere. Q̄ si
uobis hoc nō satis ē ad equalitatē et eandē substātia ostēn
dendā: saltē ex opibq mtelligite: et qui uidet me uidet et
patrē meū. Si de opibus dictū est: nō sane posterio dixis
set: sin mring propt̄ opa mihi credite. Inde se nō ea
tantū posse sed et longe maiora per excessum ostendit.
Nō em̄ maiora hīs posse se sed q̄d mirabilio ē: se alīs da
re posse maiorū potestatē p̄fitet. Amē amē dico uobis.
Qui credit m me: opa que ipse facio: et ipse faciet et maio
ra horū faciet. Quia ego uado ad patrē: hoc ē: Vestrū
ē iā miracula opari. Ego abeo. Inde tū sermonē p̄ferret:
utrō exigebat mgt. Quodcūq̄ petieritis patrē ī nōie
meo: hoc faciā: ut m me glorificet pater. Vides iterum
quō hoc facit. Ego ī quit faciā: et nō dixit ut glorificem
patrē: sed ut glorificet m me pater. Atqui alibi dicebat
Deus glorificabit eū in semetipso. hic uō ipse glorificabit pa
trē. Cū em̄ filiq magna posse apparet: in eo pater glori
ficat. Sed quid sigmficat m nōie meo. Q̄d apli dicebant
in nōie ihū xpi surge et ambula. Quicūq̄ em̄ ipi opabat
eorū auctor erat xpus. et mang dm̄ erat cū illis. Ego
faciā inquit esse eiq auctoritatē. quia per alios fiūt: ipe
facit: q̄ se facit: nīi ne ipse nō pot sed a patre opat.

et quisnā hec diceret: Et qua grā sedm̄ hoc ponit: ut sermonē suū cōfirmet: ostendatq; ad priora illa nūi grata destendisse. Illa enī pticula ad patrē uado: hoc nō pcessed m propria pmanebo dignitate m celis. Que omnia ad eos cōsolandos dicebat. Cū enī credibile esset eos nodū resurrectione intellecta quadā affici tristitia: alijs ipsos eiusmodi uirtutes collaturos pollicet. undiq; eos consolans: et q nō modo perpetuo mansurus sit. sed etiā maiora ostensurq. Sī igit sequiam. Tollamq; ea quae eius crucē. q si nō pssecutionis alius tm mortis tēpus est. Mortificate mquit mebra uestra q sunt sup terrā. Extinguamus cupiditate ira mundia: hoc e auarum sacrificiū: quod nō m̄ tenere cōsueuit: neq; i templū euanescit: neq; lignis eget: nō igne nō gladio: que duo spūs sancti habet. Gladio enī supflua et aliena cordis abscendit. Aperi obturat aū auditū. Mortibusq; et male cupiditates solet salutaribq; sermonibq; aditū obstruere. Siquidē auiditas pecuniarū nō sinit de elemosina pcepta audire. Et si pualuerit mundia: caritatis doctrinā expellit. Et alius quilibet morbus animā occupans ad oīa pigriorē reddit. Tollamq; ergo malas cupiditates. Ad quod uoluntas satis efficiet omnes extinguat. neq; cōsideremq; uoluptā esse pecuniarū cupiditatem: sed uoluptā desidiā nostrā. Quidā gd sit argentū nescire se dicūt. Nō enī naturalis e cuiq; cupiditas. Naturales enī affectq; a principio et ortu ipso nobis ifīdant. Auri aūte et argenti etiā diuitiq; ignoti fuit. Unde ergo aucta e huiusmodi cupiditas: Ab amicā glia a sūma desidia. Cupiditatū enī alie naturales sunt alie naturales alie neutrū: ut exēpli grā. Quieq; pfecto animali nō deficiunt ipse nāles sunt: et necessarie ut edendi bibēdi dormiendi. Corporis amor nālis est nō necessariq. Quidā naq; eū uicerunt: neq; tamē pecuniarū aūte auiditas. neq; nālis est neq; necessaria sed supuacanea: modo uoluerimq;: neq; a principio ea cōplectemur. Certe xps de uirginitate disputas mquit. Quis potest capere capiat. De pecuniis aūte alit. nisi quis renūciauerit oībus rebus suis nō e me digno. Rē enī facilē admonebat. q

LXXV

autē multos exurpat: uoluntatis culpa est. Quid ergo omēm nobis de ea excusationē auferimꝰ? Nā qui a uehementiore af fectu uincitur: nō multū pumendꝰ est: sed qui ab imbecillo uoste supat: minime pōt excusari. Quid rndebimꝰ dicenti. Esu riente me iudistis: et nō dedistis mihi cibū? Quō nos purga bimꝰ: adducemꝰ paupiatē: sed nō sumꝰ iudna illa paupe riores: que duos obolos offerens: omēs superauit. Neqꝫ em qd offeras deꝰ aspicit sed dātis uolūtātē. Hoc em sibi curē ē. Eius ergo benignitate ꝑp perspecta: q possumꝰ afferamꝰ ut et m pnti uita et m futura diuina cōsecuti pmissis bonis ꝑfrua mur Grā et benignitate dn̄i nr̄i ihu xpi cui gl̄ia ⁊ potestas

18 gratia

Si diligitis me mādata mea seruate: et ego rogabo patrē: et aliū paracliti dabit uobis: ut maneat uobis cū in ēternū spūs ueritatis: quē mundꝰ nō pōt accipere: quia nō uidet eū: nec scit eū. Semp nobis aliqd agendū est: se per operibus uigilandū. Neqꝫ uerbis tm̄. Iuxta em et pmit tere dīno facile ē: operari autē nō inde. Quorsum hec? Em nūc multi sūt: qui se deū timere et diligere ꝓfitēt: re autē dīno faciūt. Deus autē ꝓ opa diligi q̄rit. Ideo ad dis cipulos dicebat. Si diligitis me mādata mea seruate. Cū em dixisset. Quodcūqꝫ petieritis ego faciā: ne ⁊ supplice petitionē ualere arbitrarēt addidit. Si diligitis me tūc facia. Et cū credibile esset eos etiā audiendo: q̄ uel ad patrē ꝑturbari iḡr. q nūc ꝑturbemī: nō ē amoris indicium: sed q uerbis meis fidē adhibeatis. Dedi uobis mādatū ut diligeretis inuicē: et ita alt̄ alteri faueretis: sicut ego feci uobis. Hoc ē dilectio credē et parere dilecto. Et rogabo patrē: et aliū paracliti dabit uobis. ꝓcessū ad audientiū imbecillitate defendit. Cuius par esset nōdū ipsū ītelligentes uehementer illā inquirē sbām uerba sedm carnē aduentū: et nullā abeūtis capere cōsolationē: inqr rogabo patrē et aliū ꝑclitū dabit uobis. Hoc ē qualis ego sum. pudeat Sabellianos: et q de spū nō recte sentiūt. Et ei hoc mīrū ē: q diuersas e regione hereses uno ictu deiecit dicēdo em aliū ꝑsone differētia: dicendo ꝑclitū substātie cognatione demōstrat. Sed tūc inquit rogabo patrem

9 sabellianī

Quomā si dixisset: mittam/nō utā hīdem ad hibuissent. nūc aūt
id ei curæ est: ut credat. postmodū ipē se ēū mittere ait: accipite
spīm sanctū: hic patrē rogare/ut credibilē sūā faciat oratione
nā et Joānes de eo mgt. & de plenitudine eius nos omēs accepimꝰ.
& aūtē habet quō ab alio accepit: et utrū ipse uos baptizabit
spū sancto et igni. Quid aūtē amplius haberet ꝓ apli: si admit-
dū spīm esset patrē rogaturus: Quod illos nō nūq̄ etiā sine pri-
bis fecisse apparet. Quō aūtē si pīs grā a patre mittitur: ipse
a seipso mittit? Quō ab alio mittit: qui ubiq̄ adest: et diuides
propria uniuersiq̄ sicut uult. et sūa ipse aūtē dicit: Segregate
mihi paulū et barnabā. Atqui deo ministrabāt ministrabant
ministri: tamē mystice in propriū eos opus uocauit. Nonq̄
ad aliud opus aduocaret sed ut sūa ostendēt potestatem. Quid igit
sibi uult rogabo patrē. Adiecto tēpus significat. Quādo em eos per
sanctitū mūdauit: tūc inspiratus ē spūs sanctus. et quid tandem
cū ipsis nō uenit: quia nōdū oblatū erat sanctitū. Cū aūtē iam
peccatū deletū esset/et ipsi ad pīcula mitterēt: et certaminibus
ꝓ se accingerent/hortatorē mitti oportuit. Sed cur nō statim
xo post resurrectionē spūs uenit: ut expectationis desiderio ma-
iori grā eū acciperent. Quotusq̄ em cū ipsis xps uersatus ē non
afflictabant: eo abeūte tanq̄ deserti formidātes maiorē īmodū
eū accipere anhebāt. Ut uobiscū q̄ maneat. hoc sīgt: q̄ neq̄ post
mortē abiit/et ne audiēdo paracletū alia opmarēt īcarnationē:
et oculis eū cernere expectarent: mquit. quē mūdus nō potest
accipere: quia nō uidet eū. Nō em ita uobiscū erit ut ego: sed im
uestris animis habitabit. mquit em. Et ī uobis erit. Spiritū
autē ueritatis appellat: ꝓ hoc ueteris testamēti figuras sign
ficans. Ut uobiscū sit: q̄d et ipse mquit. Quia ego uobiscū sum.
Ꝓterea et aliud quidda significat: nō passurū q̄ ipse: neq̄ discī
pulū. quē mūdus nō pot accipere: quia nō uidet eū. Quid enim
dic mihi. est ne alius inuisibilis? optime. Sed hic cognitionē dicat.
addit ergo. Neq̄ cognoscit eū. Solet em recta cognitionē uisio
nē appellare. Cum em sensus certissimus sit uisus/ꝓ hūc sem
per uera addiscit cognitionē. Mundū autē hoc ī loco malos
appellat: et hoc ut discipulos cōsoletur/dando eis donū ꝓpriū.
Vide quātopere uerbis ipm extollat. dixit aliū esse ꝑ ipse: dix
it nō dimissurū eos: dixit ad eos tantū uenire. Quemadmodū

ergo ego in uobis sum mgr. et ipe erit. nō tamē merorē ipō
rū abstulit. Ipsum em adhuc et eig tōnietudinē ꝙrebāt. Quod rel
piens inquit. Neq; ego relinquā uos orphanos. Veniā ad uos
nolute timere inquit. nō propterea dixi alīū paraclytū me
missurū: et apud uos mansurū tanq; mīnē ad uos rediturus/
et uos nō uisurg. Nā ipse uenia ad uos. nō relinq; uos orpha
nos. Cū sepius filiolos appellasset: ideo orphanos nō relicturū
se polliceť. A principio dixerat uenturos: quo iret: et ī domo
patris mansiones multas esse: hīc autē cū illud diu post esset fi
turū: dat spum. Sed cū quid dicēt: nō intelligerent: neq;
ideo multū cōsolarēť: nō relicturū se eos orphanos dicit: qđ
illi magis ꝙrebāt. Sed cū idipsum uerbū uenio pnīā significaret:
neutm eā requirerent: unde quo non quidē manifeste: sed tra
mē significauit. Cū em dixerit adhuc modicū: et nūdg iā me
nō uidet: subsequit. Vos autē uidebitis me: quasi dicat. Veniā quidē
ad uos: nō tamē ut prius. Quotidie ego uobiscū sem ero. et
ne dicerent: quō ergo iudeis dixisti. Iam nō uidebitis me/ hāc
soluit obiectionē/ qp cū ipsis tantū futurg sit. Nā et spūs talis
est. Quia ego uiuo et uos uiuetis. Crux uos a me usq; ad finē
nō diuidet: sed breui me abscondet. Vitā autē mihi dictā unde
et nō pnīē solam/ sed et futurā. In illa die cognoscetis: quia
ego sum in patre meo: et uos in me/ et ego in uobis. In patre
em subā/ in ipsis concordia et auxilio ē: et quāmā hor ratione
habet dict ꝙso: magna sane et incōparabilis dnā christi et dis
cipulorū. Et si ita uerba sonent: noli admirari. Solet em
nō nūq; ipsdem uerbis et in deo et hominibus nō eodē modo
uti. Nā et dei dicem inquit et filiū dei. Quod uerbū: nō ea
dem in nobis quā in deo uim habet/ et imago filig et gl'a dici
tur: atq; etiā nos: sed longe alit. Et ipm uos xpi et xps dei:
nō similit autē dei xps: et nos dei. Quid autē hor significat.
Cū resurgā mgr: cū me nō alienū a patre cognoscetis sed
eiusdē potestatis cognoscetis/ et me semp uobiscū esse/ uerbo
ipsis meū in uos auxiliū et tamātibg/ minimis repressis
uobis audentē loqntibg/ molestijs propulsatis/ pdicatione nī
dies florente/ oībus pie doctne et uere religioni parētibg.
Sicut misit me pater: et ego misi uos. Vides qm in hor loco
idē uerbū nō eandē uim habet. Nā si hoc ita accipieremus:

nūc cognoscetis

mhil inter aplos et christū nisi esset. Sed quid inquit quia resurrexisse et seruū uersari uiderūt. Tunc certe crediderūt. Magna em̄ erat spūs uis: ꝙa eos erudiens. Qui habet mādata mea et seruat ea: ille ē: qui diligit me: nō em̄ habere satis est: nisi diliget̄ seruetur. Sed quare idē sepe repetit. Nā supius. Si diligitis mgr me mādata mea seruate: et nūc qui habet mādata mea: et seruat ea Et si quis sermonē meū audiet: et seruabit eū: ille est q diligit me. Qui nō audit sermones meos: nō diligit me. puto ex hoc eorū merore significari. Nā cū multa de morte disputasset mgr̄. Qui odit aiam suam in hoc mūdo in uita eterna custodit ea. Et nisi quis accepit cruce suam: et sequet̄ me: nō est me dignus: et alia plura dicturg esset exprobras eis mgr̄ putatis ex amore tristes esse? cōtra res se habet. Et ante hoc semp nitendat id ī sequentibg repetit. Si diligeretis me inquit: gauderetis utiqꝫ quia ad patrē uado. Nunc autē metu ꝑturbamini. Et em̄ ita mortis formidine afficiamini: nō ē mandatū meum: oporteret em̄ uos crucifigi: si uere me diligeretis. Ego em̄ uos admoneo: ne timeatis: qui corpg mortificatur. Tales pater diligit: talibg me ipm̄ manifestabo. Tum judas. Quid factum ē inquit: quia manifestaturg es nobis teipm̄. Erte quāta formidine tenebātur. Cōmotg em̄ et ꝑturbatg erat eorum animg. Et ut mortuos in somnis ita eū uiuos se arbitrabātur. Ad quā suspitionē tollendā audi quid respondeat. Si quis diligit me sermonē meū seruabit: et pater meg diliget eum: et ad eū uenemg et mansionē apud eū faciemg: tātū nō dicēs sicut pater manifestat seipsum: ita et ego: neqꝫ hoc tantū sed dicēdo mansionē apud eū faciemg: aufert suspitionem nō ī somnis se manifestaturū. Tu autē cōsolare ꝑturbatū discipulū: neqꝫ apte sententia sua dicere audentē. Nō em̄ dixit: Ve nobis q moreris: et mortug nobis apparituro es: sed quid factūrus es q manifestaturg es nobis teipm̄: et nō mundo: dicit ergo se eos caros habere: quia mandatū ipsg seruat. Ut em̄ uisum postmodū fantasma nō existimaret: ideo hec pdicit: et ne iratur dixisse sibi appariturū apparet putaret: affert etā causam q ob mādatorū obseruationē spūs ad eos uēturg sit: q si tam diuturna cōsuetudine ipsg substantia ferre: imo nem telligere quidē possint: quāta futurū esset: si a principio ita eis

·lxxv·

apparuisser. ¶deo ei ihs tomedit: ne phantasma putaret. Nā si
superaquas ambulante videntes id opmati sunt: ei eū nō mul
ti distantem uiderent: qui credi poterat: si repente resurgēte
audissent: quē raptū uiderāt et ligatū? ¶deo frequēter eis se ap
paritionē et quare et quō pdixit: ne phantasma existimaret.
Qui nō diligit me sermones meos nō seruat: et sermonē quē
audistis nō est meus: sed qui misit me patris. ¶ta q nō me solū
nō diligit: sed ne patrē quidē: qui hec uerba nō audit. Nā si amo
ris mditū ē mea audire mādata que pa⁹ sunt: qui audit: nō
filiū solū sed et patrē diligit. Et quō sermo hic tuus ē/ et nō tuus
hec est: q nihil a patre loquor: neq aliquid ex qđ illi placitū est
hec loquuntq sū nobis apud nos manens: ei hec obscuriora essent
et partim nō mtelligerent et plura dubitarēt: ne ūtm pturba
rent: et que mādata diterer suscitarēt: hāc amouit solicitudi
nē mquiens. paraclitq aute quē mittet pater m nōie meo:
ille uos docebit omnia et talle que dixi: nō ītelligitis: sed ille manifestq
magister erit. ¶lla aute pticula apud uos manebit: sigmficatq
ipse abeat. Quare ne cōtristent ait. Quousq ipse apud eos maneat:
et spūs nō uenat/ nihil magnū nihil altū poterūt mtelligere.
Quod dicit ut ad ipius abitū magno animo ferendum eos dis
ponat: tanq magnorū bonorū eam futurū. Precepit aute para
clti meminit: propt ea: qua afficiebant tristitia/ et ei hijs uer
bis pturbarent mtelligētes molestias/ bella/ magni discessum:
unde quō iterū eos cōsolat mgens. pacē relinquo uobis. Tantū
nō dicens: quod mūdi pturbationibq mouemini: ei meū pacē
habeatis. Neq em huiōi est pax mūdi: q mi malo fit sepenūo/ et
nihil ipsam habentibq cōfert. Ego do pacē: ut tuute ea habeatis: et
uos fortiores efficiat. Sed ei ūtm dixisset Relinquo: quod uerbū
discedētis est: et par esset eos pturbari: ideo rursus dixit. Non
turbet cor uestrū neq formidet. Erre q parti amore partim
metu mouebantur. Audistis quia ego dixi uobis. Vado et uenio ad
uos. Si diligeretis me gauderetis utiq: quia uado ad patrē: q̄ia
pater maior me ē. Et qđ ita gaudiū hoc eis allaturū erat quia
cōsolationē. Quid hoc sigmficat? Nondū resurrectionē mtellige
bant: neq debitā de eo habebāt sententiam. Et quō poterant: cum
nondū resurrexisse audissent? patrē aute magnū esse existima
bant. Dixit ergo si mihi timetis: q me defendere negam neq cō

fiditis: q̄ post mortē: iterū uos uideam: tamē audiendo q̄ ad patrē uado: letandum uobis est: q̄ ad maiorē uado: et qui oīa potest molesta dissoluere. Vos audistis quia ego dixi uobis. Quare hoc posuit: quasi dicat: ut intelligatis: quātū uerbis meis tribua: cui predicere non sim ueritus. Hec igit̄ et q̄ futura sunt dixi uobis priusq̄ fiant: ut cū facta fuerint credatis: quia ego sum. Quasi dicat: Num sciretis: nisi ego dicerem: neq̄ dicerē: nisi mihi cōfiderem. Vides sermonē auditorū imberillitati accōmodatū: etei cū diceret. An putas quia nō possum rogare patrē meū. Et q̄ exhibebit mihi modo plusq̄ duodecī legiones angelorū: ad auditorū opinionē loquit̄ est. Neq̄ enim illud diceret quispiā: uel stultissimus crederet q̄ sibi ipē auxilio esse nō posset: sed angelorū egerit. Veritatē cū tanq̄ hominē arbitrarent. Ideo dixit duodecī legiones angelorū. Atq̄ ita simpliciē iudeos mīrogans; reiecit retrorsum. Q̄ si quis maiore filio patrē mq̄atū principiū diceret: neq̄ hoc cōtradiceremq̄: nō tamē hoc altius facit filiū esse subē. Quod ante dixit hoc e. Quoad hīc sum parē: ut nos patrē imitari arbitremur. Si ante illuc abiero: cōfidite q̄ secuti sumq̄. Illū enim nemo unq̄ pōt: que oīa ad discipulorum imberillitatem dicta sunt. Ipse enim cōfido neq̄ cito morte Ideo mq̄it. Hec dixi uobis priusq̄ fierent. Cū enim nō diu hūc sermonē capere possitis: a patre qui magnū appellatis: uos cōsolor. Inde etiā tristia admiscet: Iam nō multa loquar uobiscū. Ecce redemit enim pīceps mūdi huius: et in me nō habet quicq̄. Pīncipē mūdi diabolū et malos hoīes appellat. Nō enim celo et terre impat. Cui omnia straruisset. Impat ante hīs: qui se ei in seruitutē tradidit. Ideo et principem tenebrarū seculi: et tenebras mala opa appellat. Quid ergo diabolq̄ te pōt: optime. Nihil enim in me habet: Cur ergo iudei te mīctiunt? Quoniam uolo et ut cognoscat mūdq̄: quia diligo patrē. Nō enim quia sum reus mortis: atq̄ ei obnoxius: sed ob meā in patrē dilectionē. Hoc patior: hoc ait: ut istorum animos excitet: et intelligat nō iniurū: sed ultro morte subire: et diabolū cōtemnē. Neq̄ cōtentq̄ fuerit dicere. Odiū uobiscū sum: sed id ipsum q̄ molestū erat precipter repetit. Nec iniuria. Quoniq̄ enim ifirmitas eorū mollias: et facilioē tollerariū reddat: leniora admonet. Idcirco ait. Vado et uenio: et ubi ego sū: et uos eritis: et nō

potestis sequi modo: sequemini autē postea: et ad patrē uado:
et pater maior me est: et priusq̄ fieret dixi uobis. et nō neces
sario hec patior sed propt̄ patris dilectionē: ut cognoscant
q̄ nichil mali feci: misi q̄ ualde eū diligo: et qui diligit̄: ita
facit. Ideo leta hec tristitiis fr̄ēpter administret: eorū mētē
aperiens. nā quod dixit apud uos manebit: ostendit q̄ utilē
sui fore discessum: cos cōsolandi grā dixit. propterea multa
de spū loquutq̄ est: et in uobis erit: et mūdq̄ nō pot accipere:
et ille docebit oīa: et spūs ueritatis: et spūs sanctū: et paclitū:
et suggeret uobis oīa: negre ne egre ferret: ac si parū possent
proficere. dicit autē suggeret: ostendens se eos spiritales esse
turū: ut ubi uemisse nō ignorarēq̄. Qui em̄ prius tremebant
et formidabant: post spiritq̄ acceptionē in media piculaq̄ silu
erūt ferē / igne / bestias / pelagq / et ad omem̄ calamitatē se
intrepidi exposuerūt. et illitterati et idiote audent̄ disputabat:
ut auditores in admiratione adducerēt et stupore. Ex luteis
fereos et in celū erigens: nulli humano affectui subiectos red
didit spiritq̄. Talis illa grā. Que merorē soluit: malas cupidi
tates cōsumit: formidinē pellit. Nec simit aplq̄ hominem
esse: quē afflat. Sed tāq̄ in ipm̄ celū t̄ransflatq̄: oīa que illic sūt
contemplat̄. Quāobrē nemo aliquid suū proprīū dicebat. In
orationibq̄ letitia sīplicitate p̄seuerabāt. hoc maxīe opus e
spūs sancti. fructus em̄ spūs letitia / pax / fides / māsuetudo / sed
tristāt̄: nō mūdq̄ spiritales homies. Verū ēstima illa letitia
suauissima est. Nā et cum tristatq̄ est / sed mūdi tristitia /
et paulus sed dei. Quidquid em̄ spiritale e: lucrū habet max
imū: ut mundana oīa maximū dispēdiū. Implorem̄q̄ igit̄
insuperabile spūs auxiliū. Seruemq̄ mādata: neq̄ erimq̄ an
gelis inferiores. Neq̄ em̄ illi: quoniā corpq̄ nō habent: tales
sunt. Ira em̄: nullq̄ eorū malq̄ fuisset. Sed uolūtas omnē cau
sa est. propterea ex hīs: qui corpore carent etiā brutis pe
iores inuēti sunt: et ex corporeis illis etiā peiores. omnes
ubiq̄ qui terrā habitāt: qui corpore soriat̄: recte faciunt
que faciūt. Tanq̄ em̄ hospites et peregrini hīc habitāt: celū:
ut ciues. Noli ergo q̄ tarnē habeas de uictoriā: et labore pro
uirtute subeūdo despare. Noli rerū opifice accusare. Siet
tarnē ferre impossibile: sanctorū retq̄ ostendisset. Neq̄ em̄

carnis natura paulo fuit impedimento: quum qualis fuit: ena
deret: nō petro: ut celi claues attiperet. Et enoch in carne trā
latus nusq̄ apparuit. Ita et helias cū carne raptꝰ est. et habra
am/ysaacq; et Jacob in carne clarueruit. Joseph in carne impu
dicam mulierē fugauit. Et quid carnē dico: quia si etiā cathems
de cunas: nihil ei nocueris. Vnā si ligatus fuim inquit paulus:
at sermo dei nō ligatur: et quid vmcula quid cathems memi
mi. Addas et carcere et ꝯpedes: nihil horū illū affert iur
tuti impedimētū. Ita docet paulus. Vmculū animē nō ser
uū/sed timor et cupiditas pecuniarū: et alie passiones hec
sunt vmcula: licet corpꝰ solutū sit. Sed a corpore hec uenuit in
quies. Nuge hec et medatū. Nā si ita esset: omēs iisdem sub
deremur affectibꝰ. Vt em tassitudinē somnū famē sitī eui
tare nō possimꝰ: qm nālia sint: ita et illa nemine immu
nem/et sibi nō obnoxiū reliquerent. Q si multi iis nō subiici
untur: ꝯstat pigritie nostre quicq; ꝓpera facimꝰ ascribedū.
omnā igit vitia abstindamꝰ: neq; corpus attusemꝰ: sed sub
iiciamus animē gubernatulis. ut facile sempiterna bona con
sequamur. Gra et benignitate dñi nri Jhu xpi: cui gliā cū

Captus 147

Surgite eamꝰ hic. Ego sū uitis uera: et uos palmites:
et pater meꝰ agricola est. Timida et effeminata aiaꝰ
ignorātia efficit: quē admodū magna et sublimē rele
uis doctrīne eruditio: qua q nō fruunt meticulosa trīo natā
sed uoluntate. Cū em uideo quēpiā ita forte et impaciudum:
inde dtimidū effici: ego illā nālē passionē nō appellabo.
Nalia em immutabilia sunt. Rursus cū uideo timidos
repete fortitudinē sumere: illud quoq; uoluntati tribuo. nā
et discipuli timidissimi erāt: prius; oportuna discerent:
et digni grā spūs haberēt. postmodū uero leonibus for
tiores apparuerūt. Et petrꝰ qui mulieris uile minas non
ꝓtulerat. In caput appensus: et uerberatꝰ: et multa per
pessus nō tacebat: sed oīa tacꝫ sommū ꝓferebat. At non
ante crucem adeo cōfidebat. Ideo christꝰ dicebat. Surgamꝰ
abeamꝰ hinc. Quia gra dic queso. An ignorabat qm esset tra
dendꝰ. Ante Judas eo ueniret formidabat: neue prius;

cmc 16.

LXXVI.

eos doceret capereť: longe hec a diuina abfuit maieftate.
Si nō timebat. Cur hinc eos abduxit: et poſtq; timtū ſermone
in hortū iude cogmtū diuiſſet duxit: Q; ſi aduenifſet Iudas:
nōne poterat uiſū afferre ut pūtibq ferit: Cur ergo diſcedit.
paruſper mdulſit diſcipulis. par em erat: ut tremeret et for
mdarent: ut pote qui loco certo et mamfeſto noctu eſſent:
neq; Jeſu uerbis uacaret: ſed oculos circūferret et ſemp ſe
reprehendi uideretur: et maxime cū mgri ſermo timore
mcuteret. Jnquit em nō multa ia cū ipſis loquuturum
et uenire mūdi huius pricipē. Cū ergo hec et huiuſ uerbis
pturbaret: ac ſi mox capiendi eſſet: in alia eos locū duxit
ut ſe tutos arbitrati fidentiq audirent. Erat em maxima
audituri. Jdeo mquit. Surgite eamq hinc. Quibq abductis
Ego ſum uitis mquit uos palmites. Quid uult hec pabola
ſignificare: Q; qui nō uacat doctne: uiuere nō pot: et q
futura ſigna xpi uirtute prouenīūt. pater meus agricola e.
Quid auxilio mdiget filius: abſit. neq; ſic intelligit. Vide quā
diligēt hāc pabolā exequit. Nō em radici / ſed palmitibq agri
cole curā tōferre dicit. Raditis aute nō alia causa hic me
mimit: q; ut diſceret: ſine ipiq potentia mhil fieri poſſe:
et quia ipſi fide uniendi ſunt: ut palmes uiti. omē pal
mitē in me nō ferētē fructū tollet eū pater. hic uitem
figit: oſtendes ſine opibus nemmē in ipſo eſſe poſſe: et
omē qui fert fructū purgabit eū id eſt mutabit ad
uirtutis curā. Atqui radix circūfoſſione et multu p̄mit
mdiget ſed mhil de ea nūc dicit ſed de palmitibq ſibi ipſi
ſe ſufficere oſtendens diſcipuli aute multa p̄ceptoris cu
ra mdigent etiā ſi ſtudioſi ſint: ideo mquit. omē: qui
fructū feret: purgabit eū: qui fructū nō fecit nō pot ee
mutte: qui fructū fert: eū reddet fecundiorē. hoc uige
his meroris grā. eos alloquutq e. diret aliqs purgare pal
mitem: mridē eſt: ut fecundiorē faciat. Vnde oſtenditur
tentationibq effici fortiores. Jnde ne de quibq dicat: mter
roget. et iām ſollicitarēt mquit. Jam uos mūdi eſtis ppt
ſermonē quē loquutq ſum uobis. Vides quale ſe palmitū
curatorē profiteatur: Ego uos purgani mquit. Atqui
ſupiq hoc patris officiū oſtendit: ſed nulla ē mt patrem

et filiū differentia. Jam uestra opꝫ est diligētia. Jnde nese
corū mymisterii indigentia / sed utilitate: hoc facere demōstra
ret addit. Sicut palmes nō pōt facere fructū a semetipso n
si mānserit in uite: sic uos nisi in me mānseritis. Vt ēm metu
laxato eorū animo nō discederēt: eos cohibet et sibi cōglutinat
et bonā spem habere iubet. Radix ēm manet. Jncidi autem
et auferri palmitē. Jta utinꝫ aggressus et a bonis et mo
lestis rebus / priores a nobis ptes exigit. Qui manet in me
et ego in eo. Ette filiū nō minoris esse ꝙ patrē potatis ad
discipulos excitandos. pater purgat. filiꝫ in eo manet. opa
nere ēm in radice facit: ut palmites fructū faciat. Q si
nō purgatus in uite palmes mānserit: fert quidē fructū:
sed nō debitū: qui uiō nō manet in uite nihil paret. Verū
purgare filiū esse ostendit: manere i radice / patris: qui
ipsam radicē generat. Vides quo modo oia cōa sint / et pur
gare et a radice uirtutē habere: Q oia agriū quidē de mētū
etiā nihil posse facere. Verū ulterius poena protedit. ejicit
inquit foras: neꝫ amplius ab agricola eurabit: et arescet:
hoc ē siquid habuit a radice: si quā gratiā: amittet et omn
mde auxilio et tuta spoliabit / et tandē in ignē mittetur
Sed nō talis: qui manet i uite. Jnde ostendit: quid sit in
ea manere inquies. Si uerba mea in uobis mānserit. Vides
q sup̄ius merito dicebā: opa ipsa xpm exigere. Cū enim
dixisset: si quid petieritis fatiā: addidit. Si diligetis me mā
data mea seruate. Si mānseritis in me: et uerba mea in
uobis mānserit: quodcūꝫ uolueritis petetis: et fiet uobis. Her
autē dicebat ostendēs reprobros cōtrematū iri. Ipsos fru
ctū latturos. Tmorē ergo ab eis in illos transfert: et iustos
ipsos fore significat: Quare inqt. In hoc clarificatꝫ ē pater
meus: ut plurimū fructū afferatis: et efficiamini mei
discipuli. Hic sermonē suo auctoritatē facit. nā si ad pa
tris gloriā fructꝰ faciendꝰ est: nō ea cōtēpnet et efficie
mini mei discipuli. Vides quō qui fructū affert: ille dis
cipulus est. Sed quid sigt. In hoc clarificatꝫ ē pater: hoc ē
letat: cū in me manetis: et fructū fertis. Sicut dilexit
me pater: et ego dilexi uos: hic iā magis sedum hominē
loquit. Tangit ēm ad hoies dictū uim propriā habet. nā

qui mori uoluit: qui seruos ⁊ inimicos / hostes tanto honore
dignatus ē: et ⁊ relū addixit quo dilectionis mēsura ondit?
Si ergo uos diligo: cōfidite. Si patris gl'iā ē fructū facere:
nihil mali suspicamini. Inde ne negligetes faceret. Vi-
de quo eos rursus excitat. O quanto ni dilectione mea. hor
m uestra ē potestate. Quo ante hoc erit? Si precepta mea
seruaueritis. sicut et ego precepta patris mei seruaui.
Rursum humano more loquit. Nec em legislatore legi
subditū esse oportet. Esse q̄ semp dico: hoc ni loco propt
auditorū imbecillitate dictū ostenditur. Oī multa em ad
eorū suspitione loquunt̄ ē: et ⁊ tuto eos esse. et ⁊ inimicos eorū
pditū uri asserit. Preterea q̄ q̄uis habent a filio habet: q̄q̄
si pura uita exhibuerūt: nemo eos potit supare. Cōsidera
ante quata eos auctoritate alloquat. Nō em dixit. O quanto
in dilectione patris: sed mea. Inde ne direrent: quando nos oib
inimicos reddidisti: tuū nos dimittis. tuū discredis. hoc negat: sed
ita eis modo uelut cōgratulari dicit: ut palmes uiti. Rursus
q̄ ne fiducia hac pigriores redderet: nō diuturnū bonū dixit:
sed negligerent. Et ne: si ad seipsum oīa referre: propiores
ad rabiem redderet: magr in hoc clarificat̄ ē pater. S emp et
et sua et pax in eos dilectione ostendit. Non ergo iudeorū
res gloria pris erat: sed quę ipi erat accepturi. Inde ne dis-
rent: patras traditiones relinq̄ns: et nūc omniū nudi dese-
rimur. In me inquit respicite. diligit me pater: et tamen
hec mihi subdola proponit. Non igit ego uos quia nō dili-
gā impia relinquo. Nā si ego morior: nec tame propt̄ea
nō amari a patre cōfitebitur fatio: neq̄ uos ꝓturbari oportet.
Si in dilectione mea manebitis: nihil uobis horū nocē potit.
O magnū nāq̄ et in supabile quidda dilectio ē: q̄ nō nudis ⁊ vbis /
sed re ostendenda ē. Ipse inimicos reconciliauit. uos ⁊ amore ꝑ
steriq̄. Ipse incoepit: nos salte prosequamur. Ipse nō sui cō-
modi gra (nullig em eget) nos saltē ad nram utilitatē dili-
gamq̄. Ipse inimicos nos saltē amicos more ꝑsequamur: ut
econtrario faciq̄. Quotidie em blasphemat̄ propt nos deū ꝓp
ter rapinas /. Et fortasse qui spia uestrū dicet. Quotidie de cu- propter cupiditates
piditate disputas. Vtiña et singulis noctibꝫ liceret: utiña in
foro prosequi et ad mēsam. Vtiña mulieres / amici filiꝫ seruiꝫ

agricole iurini et ipm pauimentu et parietes; semp hac uoce
clamare possent: ut uel salte de hoc pacto arguerem. Vniuer
sum erm orbem hic morbi et omi aios coprehendit. o magna pe
cuniaru uis. a xpo redempti sumg: et auro seruiuimg. Alio
asserimg dominatu: cuiug precepto dicto audiremg. cuius gra
ci genius / amicitia leges / oia demiq ignoramg. Nemo celu con
templat: nemo de futuro cogitat. Sed uenere tempi: cu hic sermo
nes nichil proficient. In inferno iquit quis confitebit tibi: deside
rabile auru et delicias phet et honorabiles facit. no tame eodem
modo celu. diuite em multi et iurat et odio habet. Qui aute
uirtute coplectit eu et honorat et reuerentur. Sed ridiculo e
pauip etia si iuuenile pdicu sit: no apud hoies. sed carentes ratione.
Neq em: si asinum nos irridiat et mclangar graculi sapientes
aute laudent horu dimisso coressu stultoru clamores nos
moueat. Sit em graculis haud absimles / et asinis peiores: q pau
a admiratur. Ita si terreng hic te laudet: nichil mitinidis
sermonibi moueberis: etia si omes irrideant. Cu aute omi
dns te laudat de castitatis et ciuilitu laudibi rogitas. Quocir
qui coeno uersabmur. Quocirq stultos et grile deditos specta
tores habebmg: qui lusores / ebos uetri uincetes probare possit.
Virtute aute et uitiu: nec i somnis quidem imaginat. Si qs
te accuset: q diuitedariu aquariu ignarq sis: nichil moleste feres:
sed rideres: qui tibi ignorata artem proponeret. At si nis uir
tuti opera dare: eq ignaros tibi laudatores proponis. Idem
uiq ea assequimur. Non em peritis: sed ignaris res nras
committimg. Vbi aute no sedm artis ratione: sed secudu igno
ratia sua probat. Quare uos hortor: cotepnamq multitudi
nem: timo neq laudes desideremg: neq penimas neq opes:
neq maliu paupiate existimemg. Quippe q et continetie et co
fortitudinis / et oiu sapie migrace. Ita et Lazarq i paupiate ui
uens coronatq est. Et Jacob solo pane cotentq erat. Et Joseph
ultima passus e egestate. no tame seruiq sed dns fuit. Et prop
terea eu magis admiramur. et no tantis eu laudibi pro
sequimur: q frumetu distribuit: ut eu cartere habitauit: no
eu corona q eu cathena circudabat. no eu in solio sedebat
q eu mstidis pclitabatur. Iuis oibi et horu certaminu primis
cosideratis: nolimq diuitias: honores / delicias / potestates sed

lxxxvii.

paupertate catenas uinculaq; propt iurtute suscepta admi
rari simus ab illoru tumultu pleno e et pturbatione: et hec
uita finitur. horu aute fructus celi non e: et celoru bona: que
nulla aures audiuit. que utinam oes cosequamur gra et benig
nitate dni nri ihu xpi: cui gloria i secla

Hec loquutus sum uobis ut gaudium meum in uobis sit: et gau
dium uestrum impleat. hoc e preceptum meum: ut diligatis inui
cem dilexi uos. oia bona huic mercede habet: cui debitum finem cose
quitur. Q si mteri quis deciderit: naufragium mercium: et que
admodum nauis mnuos uehes: ms ad portum appellat: sed mme
dio pelago submergat: no modo mhil ei longa proficit nauis
gatio sed tanto maiore facit iacturam: quanto maiores labores
subit: ita que m medio certamine corruit: anime grauio
ri casu concutitur. Ideo paulo gliam et honore et patem eos 1: obuiauit
sequi ait qui pro bonoru tollerantia currit. Quod nunc xps aplos
admonet. cui enim ipso accepto gaudii: mde propt passione: et
uerboru molestia tristitia cocepturi essent: post debita dorma
et cosolatione. hec iquit loquutus sum uobis: ut gaudium meum
in uobis sit: et gaudium uestrum impleat. hoc e ne discedatis ame
ne a cursu desistatis. Gaudii estis i me: et quide uehemet.
Sed madit tristitia. hec eximia: ut ad finem usq; letitia pduret
ostendes i pribus no merore sed letitia capienda. Vos ego ptur
batos audi: no coteptui: no dixi cur no psteueratis i fortitudie:
sed uos cosolatus sum: et hec dilectione mea uolo perpetuo
seruetis. Audistis de regno. Gaudii estis ut impleatur letitia
nra. hec loquutus sui uobis hoc e preceptum meum: ut diligatis inui
cem sicut dilexi uos. Intuere dei dilectione tam grauem athena adam
ne dilectioni conexam. Idcirco nunc dno nunc unum madatum dicit. Nemo enim primum sine alto assequi pot. Nunc igit
m hoc et leges et prophete pendet. nunc. Que multis uobis ho
mines faciat: eade etiam eis facite. hec e enim lex et prophete
dilectio: ut hoc i loco testat. Nam si psteuerantia a dilectione dilec
tio a madatoru obseruatione pueniit. o madatum amice: ut dili
gamus inuicem psteuerantia a matrona oritur dilectione. Neq; simpli
dilectione dicit: sed et modum docet diligendi. Sicut ego dilexi uos
inquit. Iterum ostendit no odio alicui discedere sed dilectione. Quare

magis me admirari debetis. pro uobis aiam meam pono: ut
supius inquit. optimu pastore describes. hortaute mlorde ad
monet: et dilectois sue magnitudine: et qualis ipse sit ostendit.
Sed qua grā semp dilectione extollit. Quoniā hoc e discipulorū
argumentū. hoc uirtute corroborat. propterea paulg tar
pere dilectione laudauit: utpote uerg xpi discipulg: qui eig uim
sit exptus. Vos amici mei estis si fecerit ī precipio uobis: iā nō
dica uos seruos: quia seruus nescit: quid faciat dns eius. Vos autē dixi
amicos: quia oīa que audiui a patre meo nota feci uobis. Cur
ergo mgt. o multa habeo uobis dicere: sed nō potestis portare modo
Nihil aliud ex his uerbis innuit: qp nihil alienū a patre loquutus.
Cū maximi amoris mditū sit: qp archana pars cū eis et cōtra
uerit et dixerit. Cū autē oīa dixit: intelligendū de his est que eos
audire cōuenerat. Inde aliud: neqz primū amoris argumentum
adducit. Nō uos me elegistis mgt: sed ego elegi uos hoc e ego in
amore prucurri: neqz hoc cotenty: et posui mquit uos: idest pla
tauī ut me diligeretis. adhuc tamen trāslatioe pstat: ut eatis
et fructū afferatis et fructus uester maneat. qsi fructus mane
bit: loge magis et uos manebitis. Neqz uos tantū amauī mgt:
sed et multa cōtulī bīficia palmites uestros ubiqz trahī pro
pagans. Ecce quot modis sua proponit dilectione: cū et secreta
patris eis aperuerit: cū in amore puenerit: cū pro ipsis tor
mala patiat. ex quo se perpetuo cū ipsis qui allaturi sint fructū
primasiū ostendit. Necesse nāqz ut diuino freti auxilio fructū
faciat. Vt quodcūqz petieritis patrē ī nōie meo det uobis. Atqz
ergo qui petitur ē fatere. qsi pater petit: quo filiq fant. Verū
minorem patre itelligas. Iccirco loquutus sum uobis ut diligatis
inuicem. hoc e nō exprobrandi gratia dico/me aiam meam
ponere: qp amare prior reperim: sed ut ī amore meo uos tra
ham. Inde cū psecutione pati multis molestū et intollerabile
uideretur: et par esset etiā generosiū animū denici: ideo mlt
tis propositis et eorū placato animo ad hoc uenit. et hec eoq
gra/ut alia ex habundātia dicta significat. Vt cum supiq dixit: nō
solū nō dolendū sed letandū: qp uret ad patre: nō deserendi sed
uehementis amoris gra ita et ī hoc loco letandū ostendit. et cōsidera
quo pacto eos ppparat. Non aute ait. Scio te molesta: sed cū pter
me hoc paciamini propt me etiā pferatis. nō em sufficiēs

cōsolationis causa hec fuisset: quare ea omissa alios duas addu
cit. Et quia priora vtilitis hor ē argumētū: et cōtrariū esset dole
dum: nō q̄ odio nunc habeamini sed diligim̄: hoc aūte signifi
cat mgens si de mūdo essetis: mūdus q̄d suū esset diligeret. Quare
si diligimini: malū de nobis prebetis argumētū. Inde cū his uer
bis rē nō effecisset: ītm prosequit. Nō ē serui maior dnō suo: si
me p̄secuti sūt/et nos persequētur. ostendit p̄hor maxime hi
nos imitatores. Quousq̄ em̄ xp̄s fuit ī carne: cōtra ip̄m ter
tabat. post sūam m relā aūtensionē: aduersus discipulos pugnatū
r: et cū pauci tanti populi bellū suscepturi p̄turbarēt: eorum
animos erigit: quod maxime eis letandū sit: si ab illis odiosa
beātur. Ita em̄ passionis mee p̄cipes eritis. Non ergo p̄tur
bari debetis. nō em̄ me meliores estis nā ut p̄dixi. nō ē serui
maior dnō suo. Inde tertio cōsolat̄ q̄ pater una cū ipsis inuri
am accipit. Hec oīa facient uobis ī q̄t propt̄ nomē meū: quia
nesciunt eū qui misit me: hoc ē illū offendūt. Ad hec omem eis
uenia affert: et alia affert cōsolationē. Si nō uenissem et lo
cutus eis nō fuisse peccatū nō haberēt: et causā affert q̄ iuste
et m se et eos facient. Sed quid mi hec nos mala addūxisti. nōne et
p̄secutionē et odiū p̄uideras? Cui his uerbis occurrit. Qui me
odit: et patrē meū odit. Ex quo nō p̄uū etiā p̄dicit supplicium.
cū em̄ p̄ceptor propt̄ patrē expm̄ se persequi diceret: omem
nūc ipsis tollit excusationē. Quia ne haberet primū mquit doc
trinā proposui: inde ea operibus cōfirmaui/ scdm̄ moysi lege:
qui omes p̄monuit: ut ei parerēt: qui talia faceret et diceret:
qui et dei cultū erudiret/ et maximis claret et miraculis. Neq;
simplr signa dixit: sed ā nemo alig fecit et ipi horū testes sunt:
cū dicat. Nūq̄ sic apparuit in israel: neq; audituū ē a seculo:
p quis aperuit oculos cec̄i nati: et lazari resurrectio et alia mlt̄
ta huiōi. Et modo ipse miraculorū nouo et admirabilis. Sed
qua grā et te et nos persequūtur. quia de mūdo nō estis. Si de
mūdo essetis mūdus q̄d suū erat: diligēt. p̄cōmemorat eis ver
ba: q̄ ad fratres suos dixerat. Sed illic q̄dē moraliter eos pun
garet: hic cōtra totū agit. Et unde cōstat propterea odio nos
habēdos fore. ex his q̄ ī me facta sūt. Quod factū a dictum
attulerūt: ne me attiperēt. Inde cū res stupenda nobis esset
adducit et causam: hoc ē eorū malitia: neq; hoc cōtento q̄ppl̄ neq

addunt ostendens eū iam prīdē hīs uerbis predixisse. Quia oderunt me gratis. Quod et paulus fatebat. ꝙ multis eīm admīrandꝰ quō iudei nō crediderunt: prophetarū utiq; testimonio: ꝙ malitia et stultitia eorū incredulitatis causa fuit. Quid ergo: si sermonem nō seruauerunt neq; nrm seruabunt. Si te pseruti sunt: et nos pseqūentur. Si signa qualia nemo uiderunt: si uerba qualia nemo audierunt/ et nihil tamē profuerunt: si patrē etiā te odio habuerunt nos eis relinquis: Quomodo apd eos ullā ia habebimꝰ auctoritatem: Quis gentiliū nobis aures adhibebit: Ne igit hīs intellectis pturbaretur unde qua afferat cōsolatione. Cū uenerit paracletꝰ quē ego mittā uobis a pre spīm ueritatis: qui a patre procedit: Ille testimoniū phibebit de me. et uos testimoniū perhibebitis: quia ab initio mecū estis. Ille dignꝰ fide erit. ppter nō spīm sanctū sed ueritatis appellauit. Alia aute pticula qui a patre procedit: hoc est qui oīa certo nouit: sicut de se ipse inqt. Scio unde uenio/ et quo uado. et cū de ueritate loquerētur: quē ego mittam. Ecce ꝙ nō pater solus sed et filiꝰ spīm mittit. Et uos ꝙ mecū fuistis: neq; ab alīs audistis: adhibetis fidem. hīc dpti confirmati dicebant. Qui cū eo comedimꝰ et bibimꝰ. ꝙ nō ad grauē dictū sit: spiritꝰ dictis p testimoniū phibet/ hoc loquitꝰ sū uobis ut nō scādalizemini. hoc est cū multos incredulos/ et uos pseqūentes uideritis. Extra synagogā faciet uos. Nam eīm hor deterrendi si quis xpm cōfiteretur. Sed uenit hora: ut oīs qui mactat uos arbitret obsequiū se pstare deo. Et hoc facient/ re pia et deo grata facturos se existimabunt. Unde iterū cōsolat: ꝙ hoc facient uobis quia nō nouerunt patrē neq; me. hoc uos satis consolentur ꝙ propter me et patrē hoc patiemini. hīc iterū eos beatificandos admonet: ut i principio beati estis cū maledixerint uobis homīes. et pseruti uos fuerint et dixerint omne malū aduersus uos mentientes propter me et gaudete et exultate/ quia merces uestra copiosa est in celis. Hec loquutus sum uobis: ut cū uenerit hora reminiscamini. Itaq; ex hīs et reliqua credetis. Neq; dicā potius me ad gratiā loqui: aut ut nos fallam. Neq; eīm deceptiuꝰ: que mendacij arguī possent: pdixerē. Ideo pdixi: ne inopinata accidentes pturbaremini: ac etiā ne me nō pius disse fuisse diceretis. Reminiscamini igit: quia ego dixi uobis. Etenī semp uidei umbra quada pseruti sut discipulos: ac sima-

Capitulum 107

Capitulum 108

li essent. non tamē ꝓturbati sunt: cū a magro ꝑsumerit id fi
rmū. Sufficiens nāq; causa fuit que eos cōfirmaret. Ideo tr eqpt'
hor memmit q; nō nouerūt me: et propter me facient: et pro
pter nomē meū: et propter patrem: et primꝰ passus sum: et
nō iusta causa id ausi sunt. horū et nos m tentatiombꝰ remis
semur: cū a malis hoībus aliquid patimur. In principe nostrū et
fidei perfectorem: mspiciamq; q a malis q propē iurtutē q pro
pter xpm mala patimur. Q si aīo noluerimꝰ oīa facilia: oīa tolle
rabilia nobis indebūtur. Hā si qui pro tarissis aliquid passus
etiā gloriabat: si quis propē deū quid tollerat quā sentire mo
lestiā putandū est. Si ipse trūte rē ignominiosam gloriā ppē
nos appellat: multo magis hoc m ipm animo esse debemꝰ. Et si
mala ita nobis cōtemptēda sunt multomagis pericula et cupi
ditates. oportet em m rebo grauibꝰ et molestis nō labores sed ꝑmia
cōsiderare. Q uemadmodū em mercatores nō maris pericula: sed
lucrū spectant: ita et nos relīq: et dei pmiā: et si tibi diuitie dulces
uidētur: id deū nolle tibi m mētem uemat: et cōtinuo displicebūt.
Rursum si molestū t pauperibꝰ aliquid dare noli ꝑpensā dū taxat
mtueri: sed transfer mētē ad sempmis illig fructū. et si graue
erat erit aliene uxoris amore cōtemnere ꝑmū tibi fructurat
et equo animo perferes. Q si hom metus ab indebitis nos rebꝰ
nō tm ꝑ abducit: longe magis xpi desiderū. difficilis iurtus: ꝙ
magnas futuroꝝ ꝑmissiones ei cōparemꝰ. bom em et studio
si etiā sine ꝑmii respectu ipius per se pulchritudme mtuentur:
et propterea ea cōplectūtur: et nō deo placeat: nō propē mercedē
recte agūt: et magnifantur cōtinetia: nōne puniat: sed ne offē
dat deū. Q si quis mbecillior etiā ꝑmiū spectat: ita eros in
eleemosma faciamꝰ: et gētilīū misereamur: neq; fame cōfectos
despiciamꝰ. Q uo em nō absurdū: ut alytis et deliciis soluti ad
mensam saturentur: aliorū aute mendicantū emulatꝰ audi
ant: neq; misericordia moueatur: sed egre ferat: et dereptores
appellent. Q uid dicis homo. propter unū pane quis decipit.
Quid m mgt. propter hoc ergo hec tollenda t necessitas. Q si dare
mhil placet: noli tamē maledictis prosequi: si nō ius naufra
gio liberare noli m profundū demergere. Eras uelim: cū acre
dente pauperē expellis: qualit tibi deū affectū reddas. Q ua em
mēsura mēsurabis miquit mēsurabit nobis. Considera q illē

amimo repulsus abeat oculis ni humiu dejectis ꝺ̄quereꝛ̄s a pauptate
et iniuria plaga accepta. nā si mendicare maledictū putatis: si qui
petit nō modo nō accipit: sed cōtumelia afficit⁹: cōsidera quātum
ꝓturbetur. Ruousqꝫ feris silꝛ̄s erimꝰ: et natura nrām propꝫ cupi
ditatem ignorabimꝰ. oculi hijs uerbis dolent. Nollemꝰ: sed ut pe
nitus misericordiā cōplecterentur: aio uoluetes die illū: quo ypi
jesu tribunali astabimꝰ. cui ut nri misereatur rogabimꝰ: cui⁹
in medium aduocatis christꝰ ad nos cōuersus dicet: ꝙ propꝫ panē
unū et obolū tantis miseriijs eoꝝ aios affecterimꝰ. Quid dicꝫ
quid excusabimꝰ. ꝙ enī illos ī medium adducturꝰ sit: audi quid
dicat. ꝙ diu nō fecistis uni de minoribus hijs nec mihi fecistis.
Negꝫ nulli quicqꝫ nobis amplius dicet: sed deꝰ pro illis nos repbē
dent. nā et lazarꝰ a diuite iussus est: nō tamē quicqꝫ ei dixit:
sed Habrāā eiꝰ uices suscepit. ita et pauꝑibus enemet q̄ nūca
nobis cōtēpnūtur. Negꝫ enī supplices eoꝝ manus uel aliqua
miseritordie spetie intuebimur: cui in gloria erit. Nos eorum
spetie nidueꝰ: et utriuā spetie tm: et nō longe graiuꝰ supplī
tiū. negꝫ enī dines mtis ꝑpleri illic desiderabat: sed ardebat et
cruciabatur misere: et audiuit. Recordare quia accepisti bona
ī uita tua: et lazarꝰ silr mala. Nolimꝰ igit⁹: ut magnū quidā
diuitias admirari. he nāqꝫ uatiū erit nobis supplitꝫ nisi ca
uerimꝰ. Quēadmodū si cauerimꝰ pauptas et deliciaꝝ: et requi
etis erit mercenariū. abluentur etenī peccata: si equo animo
eā tollerabimꝰ et apud deū fidenter adesse poterimꝰ. Nolimꝰ
ergo mihaꝰ uita otiū querere: ut m celo eo fruamur. sed labo
res pro uirtute subeamꝰ: supflua recidamꝰ: et nihil aliud
qramus: ꝙ mi pauperes: oīa nīra dispergere. Que nobis erit ex
cusatio: cui ipse quidē nobis celū pollicetur: nos ne pane quidē
ei exhibemꝰ. Qui ipse tibi solē oriri facit: et omnis creatē misteri
i tibi largitoꝛ̄: tuner nudū mduis: negꝫ ei domū cōtras et quid
ego solem) et creaturā memini: corpus tibi suū tradidit: et pio
sissimū sanguinē. Tu ner potū das. at semel dedisti. nō ē hec de
mosma. nisi enī quousqꝫ habes indigēti subueniās: nūqꝫ debitū
impleueris. nā et uirgines habentes lampades habebāt oleū.
sed nō ad sufficientiā. opus est enī etiā de tuo nō tā parcū esse
sed cui dñi tibi credite sit facultates: cui tam tenax es. Vultis
tandem dicta huiꝰ ꝛhetoꝛ̄is. Qui ꝙ auaritia cōgregant

ad eleemosinā pigri sunt. Qui ita lucrari didicit ne sit expendere. Quomodo enī qui rapine mlyiat: ad cōtrariū se formabit. Qui aliena attrīpit.- quō sua dare potīt. Etenī tamis qui mīmia rarmis uoratitate tangit: nō bene pōt gregem custodire. Idcirco pastores eiusmodi mīfuit. Quod ne nobis accidat a tali gustatu abstineamus. Etenī ī carne uescītur: qui īnseros fame mori patiuntur. Nōne uides quō oīa nobis cōmunia statuit deus. Nam si pauperes esse pmisit: etiā hōr diuitū gratia factū est: ut per eleemosinā peccata possent abluere. Tu autē es ī hoc crudelis et īhumang es. Vnde cōstat q si in maioribus hāc habe res potestatē: minuōs interemisses: et lumē et uitā omem excluderes. Quod ne fiat; opus ē hāc eripere misericordia. Q si iher audiendo egrius feris: ego longe magis iudendo. Quā diu tudiues ille pauꝑ: usq ad uespera. Ulterig nō liceret adeo breuis uita ē: et oīa mi ultimis: et iā oīa sunt ī manibus ut uel breuis hora omīa existimāda sint. Quid opus est arta profluenti: quid seruo cū et familiarū multitudine. Quare nō potius multos eleemosine pōnes tibi cōparas. Arta nullā omittit uocē: sed latrones et fures allicit. Arte pauperū ad ipm ... deū ascenditur: et suauē uita pītem facient: et omē solicet pec ...: et gl'iam a deo honorē ab hominibus ferent. Quid ergo tibi tot bona inuides. Non enī illis sed tibi cōsules longe magis illis largiendo: mihi uita subuenis. Tibi autē futurā gloriā et fiduciā repones q̄ utinā omēs cōsequamur. Grā et benignitate dñi nri ihū xpi cū quo patri gl'ia simul et spū sancto ī secula

Et autē ab initio uobis nō dixi: quia uobiscū eram. Et nūc uado ad eū qui me misit: et nemo ex uobis interrogat me: q̄ uadis: sed quia haec loquutus sū uobis tristitia impleuit cor uestrum. o magna tristitie uis: et multa nobis opus ē fortitudine: ut ei affectui i generose resistamg et utilitatē inde sup fluis abiectis cōsequamur. Cū enī uel nos ut proxim peccat: tūc tibi standū est. Cū autem in humanos casus medmg mutilis tūc tristitia. Que cū discipulos nondū pfectos oppugnaret: cōsidera quō eos p terrēdo arguit xps. Cū enī multū de hoc interrogassent. nā et petrg dixit. Quo uadis: et thomas nescimg quo uadis: et quō poterimg uiā scire: et philippus ostende nobis patrē et sufficit: nūc audietes extra synagogā

uos facient: et odio habebunt uos: et qui interficit uos arbitrabitur obsequium se prestare deo: ita animo deseuerunt: ut ne loqui quidem possent. Quod exprobrans eis Jesus inquit: hec autem ab initio non dixi uobis: quia uobiscum eram. et nunc uado ad eum qui me misit: et nemo ex uobis interrogat me quo uadis. Sed quia hec locutus sum uobis: tristitia implenit cor uestrum: cum mmm etas grauis e: et ad mortem uita parat. Ideo paulo dicebat. nequa habundantiori tristitia absorbeatur talis. hec ab initio uobis non dixi inquit. Quare ab initio non dixi: nequius dicet: a sepe mio quingentibo retractari esse. et quid re tam difficilem aggrederis. Scribam inquit ab initio: et non ignorare: id tacui: sed quia uobiscum eram. et hoc hois ritm more. Qualibet rat. quia in tuto eratis: et licitum erat interrogare cum uolebatis: cum me totum belli uertebatur: et superfluum erat hec a principio dicere. hoc ergo tunc non dixit: nunc dicodem adiecturi inquit. ad principes et Reges ducemini: et flagellabimini uos in synagogis. Quid ergo igit ab initio non dixisse: quoniam uerbera et expulsiones pdixerat: non tamen ppter mors eorum adeo uideret expetenda ut obsequium arbitrarentur. hoc enim poterat eos pterrere poterat. Siquidem tanq impij et pditi hoies erant iudicandi: preterea illud dicendum e: quod tunc quidem a gentibus passuri erat dixit nunc uo que a Judeis / et pextremum maxime: et q prope esset admonuit. Nunc uado ad eum: qui me misit. Et nemo ex uobis interrogat me quo uadis. Sed quia hec locutus sum uobis: tristitia implenit cor uestrum. No parua hec cosolatio q sciret q̃ta tristitia afficerentur et q relinquerent a ypo: et q multa esset mala passuri. formidabat enim an fortia animo esset tolleraturi. Sed qua gra tanta pturbatione no accepit spm sanctum. Vt ia satis confirmatos intelligeres. Nam si nondum accepto spu tanto metu lapsi no resilierunt. cosidera quales futuri essent grata repleti. et si tunc constanter pseuerassent: spus assignandum esset. Nunc uo iporum uoluntatis fructus: et manifestum eorum in christum amoris argumentum apparuit: cum adhuc grauiti essent. Sed ego ueritate dico uobis: expedit ut ego uadam. ette quo item eos cosolatur. No ego ad gram loquor tm sed liar maiore modum contristem: q expedit: audiendum est. Vos ut adesse uelletis: usus aliud postulat. Diligentis autem e tum utilitate rogo nosse ea no ptermittere: ut ea dilecti priuetur. Si ego no abiero paracliq no uenet ad uos. Quid hic dicit qui dei spm no recte senti

unt. Expedit dñm abire/ et uenire ser̄iū: Vides q̄ta sit spūs
dignitas: si abiero mittā eū ad uos: et quid hor utilitatis. Cū
uenerit: arguet mundū hor est: nō impune hor faciunt. si uenit
sufficientia eī erūt iam facta eis silentiū indicere. Cū autē
per illum erūt fient: et doctrīna pfectior/ et signa maiora subse
quentur: multomagis dāpnabūtur: cū tanta uiderit in nomi
ne meo fieri. ex quo manifestior mea fiet resurrectio. Siquidem
nunc possent dicere me fabri filiū esse cuiq patrē et matre rog
nouerant. At cū me mortem soluere malitia et demonas fugare:
iustitia nature emendare immensam spūs plenitudinē mitti et hec
oīa nobis mei inuocatione fieri intuebūtur quid dicet. Testi
moniū pbibuit de me pater: pbibebit et spūs: et q̄uis a principi
o testificatus sit: tamē etiā nūc testificabitur. Illud autem
uerbū arguet de pcto hor ē omem aufert excusationē: et sine
uenia pcc̄asse demōstrabit: et de iustitia. Quia ad patrē uado:
et ia nō uidebitis me/ hor ē quia irreprehēsibiliter uixi: cuiq sig
nū est: q uado ad patrē. Nam cū frequēter audei xp̄m accusa
rent: q a deo non esset. Et propterea pctatorem et legis trans
gressorem diceret: hunc oīs talium pmia amouebitur. Nā si opi
mio: q a deo non sim: me trangressorē ostendit: cū spūs illic me
illuc abeūtem neq; ad horam/ sed pmanētem ostendit (hor em
per eam pticulā ia nō uidebitis me significatur) Quid na dicet.
Aduerte hīs duobus omem malā suspitionem auferri. Neq;
em pctator miracula faceret. Neq; esse apud deū pretio esse
potest. Quare nō possunt me amplius pctatorem: et adeo nō
esse dicere. de iudicio autē: quia princeps huiq mūdi ia iudica
tus est. Iterū hoc m loco de iustitia uerba facit: quia aduersa
rium supauit. Neq; em pctatori/ possibile esset: q nemo iustor
hom̄ ualuit. Q autē propter me iudicatus est: scient. qui
em posterū pessundabūt: et resurrectionē mea manifeste
uidebūt: q iudicantis em̄ est. Neq; em ualuit me supare. Nā cū
dicant q demonium habeo: q deceptor sum: oīa hec falsa deph en
dentur. nō em illū uicissem: si pctato esset obnoxius. Nūc et
iudicatus ē et ereptus. Adhuc multa habeo uobis dicere: sed nō
potestis portare modo. Expedit ergo ut uada. Siquidē tūc por
tabitis: cū abiero. Et quid maior ne te spūs ē: cū nūc nō possi
mus: illo autē adueniēte portabimq; nū maior illiq et pfectior

efficatia est. optime. Osea etenim dicet. Ideo tgs. Non enim loqtur a semetipso sed q̃cũq̃ audiet: loqtur: et que uenturа sint adnũciabit uobis. Ille me clarificabit: et de me accipiet: et adnũciabit uobis. Omnia q̃cũq̃ habet pater mea sunt. Ideo dixi quia de meo accipiet et adnũciabit uobis. Modicum et iam non uidebitis me: et iterum modicum et uidebitis me. Quidam ergo de discipulis eius dixerunt ad inuicem: Quid est hoc quod dicit nobis: Modicum et non uidebitis me: et iterum modicum et uidebitis me: et quia uado ad patrem? Dicebant ergo: Quid est hoc quod dicit modicum? nescimus quid loquitur. Cognouit autem Iesus quia uolebant eum interrogare: et dixit eis: De hoc quaeritis inter uos quia dixi: Modicum et non uidebitis me: et iterum modicum et uidebitis me? Amen amen dico uobis quia plorabitis et flebitis uos: mundus autem gaudebit: uos autem contristabimini: sed tristitia uestra uertetur in gaudium. Mulier cum parit tristitiam habet: quia uenit hora eius: cum autem peperit puerum iam non meminit pressurae propter gaudium: quia natus est homo in mundum. Et uos ergo nunc quidem tristitiam habetis: iterum autem uidebo uos: et gaudebit cor uestrum: et gaudium uestrum nemo tollet a uobis. Et in illo die me non rogabitis quidquam. Amen amen dico uobis: si quid petieritis patrem in nomine meo dabit uobis. Usque modo non petistis quidquam in nomine meo: petite et accipietis: ut gaudium uestrum sit plenum. Haec in prouerbiis locutus sum uobis. Uenit hora cum iam non in prouerbiis loquar uobis: sed palam de patre adnunciabo uobis. In illo die in nomine meo petetis: et non dico uobis quoniam ego rogabo patrem de uobis: ipse enim pater amat uos: quia uos me amastis: et credidistis quia ego a deo exiui. Exiui a patre: et ueni in mundum: iterum relinquo mundum: et uado ad patrem. Dicunt ei discipuli eius: Ecce nunc palam loqueris: et prouerbium nullum dicis. Nunc scimus quia scis omnia: et non opus est tibi ut quis te interroget: in hoc credimus quia a deo existi. Respondit eis Iesus: Modo creditis? Ecce uenit hora: et iam uenit ut dispergamini unusquisque in sua: et me solum relinquatis: et non sum solus quia pater mecum est. Haec locutus sum uobis: ut in me pacem habeatis. In mundo pressuram habebitis: sed confidite ego uici mundum.

efficatia est. optime. Osea etenim dicet. Ideo tgs. Non enim loqtur a semetipso sed q̃cũq̃ audiet: loqtur: et que uenturа sint adnũciabit uobis. Ille me clarificabit: et de me accipiet: et adnũciabit uobis. Omnia q̃cũq̃ habet pater mea sunt. Cũ dixisset ille uos docebit omnia et suggeret: et tribulatiõnibꝰ uos cõsolabit qđ ipse nõ fecit: et expedit me abire: et nõ poteratis portare modo: sed auferẽ potiris: et docebit omnem ueritatẽ: ne his auditis maiorem illum arbitrarentur: et in ultima impietate: ne his auditis maiorẽ illũ arbitrarentur: et i ultima impietate maderent/propterea a se acceptũm dicit: hoc ẽ que ego dixi: et ipse diceret. Ille nõ ꝓpria nihil a semetipso loqtur. nihil contrariũ nihil aliud q̃ se loquuturũ significat. Quẽadmodũ enim de se loquutꝰ inquit. a meipso nõ loquor id est nihil preter patris uoluntatem: ita et de spũ. De meo accipiet hoc ẽ: que ego et scio et cognosco. Una enim mea et spũs scientia et q̃cturа sunt adnũciabit uobis. hoc eorũ animos excitauit. ad nullã enim rem tam stupidũ ẽ humanũ genꝰ: q̃ ad futã cognoscenda Ideo frequenter interrogabat: quid uel: que esset uia. quia sollicitus me tollit cũ adnũciaturũ diasp̃m pollicetur: ne mirando erraremus. Ille me clarificabit. Quomodo: In nomine meo uirtutem dabit. Cũ enim aduenĩente spũ maiora signa essent ostensuri. Ideo idem equalitatẽ indicat q̃uies Ille me clarificabit. et quia omnem ueritatem dicit. Crem hoc ipm testificatur: q docebit ueritatem. Ipse enim Iesus: et quia carnẽ induerat erat et quia de seipo dicere discipuli nõ putabantur: et quia nondũ manifesto resurrectionẽ norat: cũ imbecilliores essent: et propt̃ inuidos: ne tanq̃ legis transgressorẽ primũ arbitrarentur. frequenter nihil de se magnũ loquutꝰ ẽ: neq; apte a lege dissensit. et cũ nondũ cõfirmati essent discipuli et multi credituri: et aperta tis purgandi essent: et alii de ipso dicerent: merito de se magna loqui abstinuit: ne ei stultitie sed audientiũ imbecillitati asscriberet. Ideo cũ dixerit: docebit uos omnem ueritatẽ: subdidit: non loquet̃a semetipso. q̃ enim doctrina spũs nõ indigeat: audi paulũ Que dei sunt: nemo nouit: nisi spũs dei et quẽadmodũ spiritꝰ hominis nõ ab alio discit: ita et spũs sanctꝰ de meo accipiet. hoc ẽ i nullo a me dissentiet. Omnia q̃cũq̃ habet pater. mea sunt. Cum igit̃ mea sint illa: et ille a patre dicet: de meo dicet. Q̃ cur

nō uenit spūs: ante xpi discessum: Quia nondū mal edicto sublato
neq; soluto pctato: sed ōibus adhuc pene obnoxijs: nō uenisset: opor-
tet inquit ūimitias p̄is dissolui: et reconciliari nos deo: inde do-
nū illud attipere. Sed cūm mgr mitta ēt: hoc ē ad ei⁹ nos accepti-
one pparabo. Quō em̄ qui ubiq; ē mittit? ptera et psonarum
differetia ostendit: cū dnas ponat: et cū ita mīsabiliter se habeat:
ut spūm cōplectantur et colant: suadet. poterat em̄ et ipe hoc facē:
sed propterea spūm mirabilis clarere p̄misit: ut eū intelligerent
dignitatē. Sicut em̄ pater que sunt p̄odūcere potuit. filiū aute
ea facere: ut eū potētia intelligam⁹: ita et hoc. Et ideo ipe tarn nē
accepit: spiritui operatione reseruauit. Et ita ihs filē tuū ēposu-
it: qui menarrabilis benignitatis materia ē impietatis arguine-
tum accipiūt. Cū em̄ dicat propterea filiū meū natū: quoma
inferior erat patre: dicem⁹ ad illos: quid de spū dicetis? nō accepit
carnē: neq; propterea filio maiore asseretis. Ideo ē baptismate
trinitatis accipit. Et em̄ pater totū facere pōt et filius et spūs scūs
Sed cū nemo de patre: sed de filio et spū dubitaret in initiatoe
accipitur: ut ē cōitatione sacietatis illoru⁹ arcanoru⁹ bonoru⁹:
et dignitatis cōitatione intelligam⁹. Nā q; filius per seipm̄ possit:
que ē baptismate cū patre pōt et spūs sanct⁹: manifeste illic
patent: Videris em̄ dicebat. Vt scias quia potestate habet filius ho-
minis in terra dimittendi peccata: et iterū ut filij lucis sitis:
ergo uita etiā do eis. Et postmodū ut uita habeat et abūdāt⁹
habeāt. Videam⁹ et spm̄ hoc ide facere. Vbi nā. Vnctuq; aute
manifestatio spūs dat ad utilitate. Qui ergo hec exhibet etiā
magis peccata dimittit. Et iterū spūs ē qui viuificat et inim
habit p̄ inhabitante spm̄ in nobis. Et spūs uita p̄ iustitiam
et iterū. Si spū ducimini: nō estis sub lege. Nō em̄ accepistis
spiritū seruitutis iterū ē timore. sed accepistis spm̄ adoptio-
nis: et tūc quidquid faciebat p̄ ente spiritu mirabilis plena
erat. Et ad corinthios scribes paulo mgr sed ablui estis/ sed san-
ctificati estis ē nōie dn̄i nr̄i ihū xpi et ē spū dei nr̄i. Cū ergo
de patre multa audissent: et filiū multa opatū uiderent nīl
aute manifeste de spū scirent: ipe mirabila facit. et p̄terea nūq
nīl cognitione. Sed ne propterea maior existimaretur: ideo
ut ita dixi mgr: q̄cūq; audiet loqtur: et q̄ uētura sūt adnūcia-
bit. Nā si hoc esset: quō nō absurdū sit: si tūc esset auditurq

16

et propter discipulos. Neqz em tūc debebat scām uos stare si prop̄
auditores. et quid hoc dicto absurdig. Pterea. quid erat auditurg: Nonne
hec oīa dixerat per prophetas, siue em de solutione legis dorēdq erat.
dictū est: siue de xpo et eiq diuinitate et icarnatione eīa dicta erat.
Quid aptius ad hec dicendū. Et q̄ pictura sūt admirabit. hic maxie
dignitatē eiq ostēdit. cū deo maxie proprium sit tuta p̄dicere. q̄ sīgb
alīs itelligeret. ī nullo prophetas excedāt. Sed hic certa ad sēntg
nitionē ostendit: q̄ nīl aliud loqui possit. q̄ audīre dicit de meo accipi
et: siue de mea carnē assūpcōis gra: siue de eadē quā ego habeo: cog
nitione: nō necessitate: neqz q̄ ab alio discat: sed q̄ una et eadem
cognitiōē: et quare nō aliter dixit. Quoīa mendū de spū audierāt.
Quare unū tantū admittitur: ut credat² et accipiat² ab eis et non
standalizentur. Nā cū dixisset: unq̄ magister noster christus:
ne ꝑsuasi non esse illi credendū putarent: una ītquit et mea
et illiq doctrina: que ego docturq erā: ipse dicet. Nolite aliā illius
doctrinā arbitrari. Etenī illa mea sunt: et mīea gloriā auget.
Una ītpatris et filiī et spūs sancti uoluntas. ita et nos esse unū ītquiens. Vt sint unū sicut ego et tu unū sumq. Nihil em discordie et
mutue uolūtatī equiparādū. Vnq̄ em multiplex ē. Si em discordes
sint duo uel dece. Nō amplīq unq̄ erit unq̄: sed eorū unusquisq; ter
deciplū et ducenties m dece unū: et ī uno dece. Et si immīcū habe
ant: qui unū aggredī² fere decē aggrediūr. ītra supatur. Nō em
ab uno tantū sed a decē impetitur. Indiget unq̄: sed nō ē ī egestate.
Maiore em ex parte hoc ē nouē habūdat et pars q̄ indiget: ut
puta minor maiore exuberāte obtegitur. Singuli horū singuli ma
nus habent: et oculos singuli et totidem pedes. Nō em suus tantum
oculus uidet: nō suis pedibq sustentatur: nō suus opat² manibq sed
et amicorū. decē animis spirat. Non em ipse sibi tantū cure est
sed illis. Q̄ si centū essent idē contigerit: et uirtq augere², cre di
lectionis excellentiā quo pacto unūq̄ īsupabilē et multiplicē reddit:
et unq̄ ī multis simul locis et in p̄side et Rome esse possit: ergo
natura nō potest dilectio potest. Et pars eiq hic pars illic ē uel po
tius toq̄ utrobiq. Et si quis mille uel duo milia amicorū haberet.
cōsidera ī quāta illa potestate ascenderet. Aduiertē ītq̄ capiat
augmētū dilectio. hoc em mirū est ut mille unq̄ efficiat². Cur
igit² tantas nobis uires tāta securitate nō cōpaq̄ hor diuinīp
oībus hoc bone ualitudīni. hoc ipse unte prestat: hoc equanimitas

LXXXVIII

materia. Quoulsq; uno de duobus dilectionē arctiſtribmq. Conſide
ra ecōtrario. Sit qui millū amicū habeat: qs ultime ē amēti
e. ſatius ēm dicet: nō eſt mihi amicq; hmōi nec q̄ uita habet iu
uet. Q̄uis ēm ditiſſimq ſit q̄uis omī copia et delitijs abundet: q̄uis
mnia bona poſſideat: oībus careat. Sed nō m amicis ita uſit uemt
ſed et pauper diuitibus ditior eſt. Et que ipſe pro ſe dicere audebit:
amicq dicet. Et que ſibi pſtare nō potit: alius et id et longe maiora
pſtabit. hoc pacto et uoluptatis et ſecuritatis materia ūnomet. Ne
q; ēm eſt: ut male arridat: qui tot ſatellitibus cuſtodit. Neq; regi
corpis cuſtodes tā diligētes ſūt ſuo muneri obēndo: aut amici ami
co. Illi nāq; neceſſitate et metu cuſtodiūt: hm̄ beniuolentia et di
lectione que metu longe potentior eſt. Et ille cuſtodes ſuos metuit.
hic illos magis. q̄ ſibi ipſi fidit: et idcirco nullius timet inſidias. Has
ergo merces nobis cōparemq: pauper ut paupertatis eas ſolatiū
habeat: diues: ut diuitias tueatur. priceps: ut ſecure dominetur
ſubditis ut benignos ſibi principes cōſiliet. hoc mānſuetudims ſtu
dameti. Nā et fere illē aſperiores ſūt et ſeuiores: que nō cōgrega
tim uiuunt. propterea ciuitates habitamus: fora habemq: ut in
uicem cōuerſemur. Quod et paulo iuberniquies. nō dereliquietes
congregationē ſuā. Nihil ēm peius ſolitudine et ioris inſtes. Ar
mquies. Quid monachi monaſtiū cathumina habitates. Neq; illi
ſne amicis ſunt. ſed multitudims tumultq; aufugiūt animos au
tem aūē et recto amoris vinculo deiunctos habent: et ut hoc aſſe
quātur: ſecedūt. Nā cū rerū actiones plurimas cōcipiat cōtentiōes.
ideo e medio ſecedentes: q̄ diligētiſſime dilectionē colunt. Et quid
ſi quis ſolus ſit mḡt: et ūnullos haberet amicos. Equidē ſi fieri poſſet:
uelim. et ut erā ſimul uerſari ſarēt. Nā firma manet amicitia. Neq; ēm locuq; amicos facit. o multos habēt laudatores: q non
laudarēt: niſi amarent. Et ipſi uir ſū pro uniuerſo mūdo orant.
q̄ maxīe ē dilectionis argumētū. Ideo ī myſterijs ūnitē ſalutā
mq: ut multi unū efficiamur: et cōmunes pro nō uiciatis pces
effundamq. Et pro ūtrms et terre et maris et uniuerſi orbis fruc
tibus ſatrificamq. Vides dilectionis uim ī orationibq in myſterijs
m admonitionibq. hoc oīm bonorū cauſa ē. Si hoc diligenter cōple
ctemur: et pūtia recte diſponemq: et regnū cōſequemur: gra et be
nignitate dñi nri ihū xpi: per quē et cū quo patri gl̄ia ſimul et
ſpiritui ſancto ī ſecula

16

modicū et nō iudebitis me: et ūm modicū et iudebitis me: ga
nado ad patrem. Dixerūt ergo ex discipulis eī ad īuicē quid est
hoc quod dicit nobis: modicū et nō iudebitis me. Dolentē et ſtristia
affectū animū ſ mhil a deo deūctere solet: ꝙ aūeū ſermones eū
frequēter angētes. Quid ergo xp̄us rīte dixerit. Vado et ia nō loquar
uobiſcū: eadē repetit. ꝙ modicū et nō iudebitis me: et uado ad eum
qui me miſit: cū eos ad ſe p ſpiritū ſancti ſermonē reduxiſſet: tūr
iterū eos p̄tellit: ne efferentur. Cur hoc facit. eorū animi exper
ritur: et probatiorem reddit: et ut i talamitatibus equo animo
diſtrictum ſiūi et generoſe p̄ferant: aſſuefacit. Q̄ū em audiēdo
id animo uoluitabāt: rē ipſam poſtmodū facile latiuros credi
bile erat. ꝙ ſi quis diligētius īuestigaret: hoc ipm cōſolatio est:
qđ dicit ad patrē ire. Erat em argumētū: ꝙ nō periret: ſed mors
eī translatio eſſet ad patrem: et alia multa cōſolationē. non
em tantū dixit: modicū et nō iudebitis me: ſed proſequitur est
ꝙ modicū et iudebitis me, ſe rediturū, et poſt breue ſeparationem
perpetuo affuturū ſignificans. Quod nō intellexerūt. Vnde nō
immerito quiſpiā admirari poſſet: quō ſepeniūo idē audietes adhuc
proinde ac ſi nhil audiſſent dubitāt. Quare ergo nō intellexerūt
aut propter triſtitiā ut arbitror (ipſa em uerba oīa que audi
erūt oblitionē adduxerat) uel propter uerborū obſcuritatem: ut cōtra
ria loquiſ arbitrarentur. Si iudebimꝰ te ꝙrunt: quo uadis: ſi ua
dis: quō iudebimꝰ. Ideo dixerūt: ſe quid loqueretur: ignorare: qđ q̄ū
abiturꝰ eſſet: norāt: ignorabāt aūte paulo poſt rediturū. propterea
eos arguit: ꝙ nō intelligerent. ita cū uelle de morte doctrīā: eis
perſuadere ꝙrunt. Amē amē dico uobis: quia plorabitis et flebitis
uos: qđ mortē et crucē ſignificabat. ſiudꝰ aūte gaudebit. Cū em
quia ſuſpiebāt facile ad credēdū adduceretur: ꝙ nō moreretur: ta
mē audientes: ꝙ more ret quid ſibi uelle: modicū illud dubitare
ꝙrunt plorabitis et flebitis: ſed triſtitia uestra uertetur i gaudium:
Et ut oſtenderet poſt triſtitiā gaudiū paritura: et breue triſtitia
perpetuū gaudiū ſequiturū naturale adducit exēplū. Quiēr cū
parit triſtitiā habet quia ꝓpabola ni talamitatibꝰ prophete uſi ſunt
Quaſi dicat dolores rapietis: ſed quales partus: qui letitie cauſa ſunt:
ſi mul et reſurrectionē cōfirmat: mōrtas abiturū ſiūi ꝓnde eſſe: ac ſi
ex utero matris in lucē prodeat: quaſi dicat: nolite admirari ſi per

hanc tristitiã ad optima. Vos dicã. Nã et mater m pariendo sic per
tristitiã transit. Significat autẽ hic et mysteriũ quodda q mortis
dolores solucrit: et noiũ hoiẽm regenerari fecerit. Neq; dixit tm
tristitiã transituram: sed magnitudme letitie succedente mhil eig
pentus remansurũ. Ita erit sanctis. At qui nõ propterea gaudet mu
lier: quia uenit homo ĩ mundũ sed q filiũ peperit. Nam si id esset: nt
prohiberet: quin que nõ pariũt alms parientbus gauderet. Quia ergo
grã sic mquit. Quia ab hoc solũ addixit exeplũ: ut breue tristitiam
ppetuũ gaudiũ secuturũ et se ad uita transferri: et magnitudinem
loriũ luctũ ostenderet: et nõ dixit peperit filiũ: sed quia uenit ho
mo ĩ mundũ. Vbi siã significat resurrectionẽ et nõ morti illi
sed regniũ parturiendũ. Ideo nõ dixit. Quia natq; ẽ filiq sed homo:
et uos nunc quidẽ tristitiã habetis. Iterũ autẽ uidebo uos: et gau
debit cor uestrum. Inde q nõ amplius morietur mqt. Et gaudiũ
uestrũ nemo tollet a uobis: et m illa die me nõ rogabitis quicq;. Ite
rũ mhil aliud ex ips cõfirmat: q; q a deo est. Tunc scietis oia. Sed quid
significat me nõ rogabitis. Non mdigetis aduocato: sed nois mei
tuorato satis ẽ ad oia cõsequenda. ostendit nois potestate: siquidẽ
neq; ullus neq; rogatus: sed appellatus tantũ apud patrẽ mirabi
les reddit. Vbi autẽ hoc factum est. Vbi dicunt Respice ad minas
eorũ et da seruis tuis tũ fiducia accipere sermonẽ tuũ: et fatere
m noie tuo signa: et cõtestius ẽ locus ubi erat. Hic ũm ostendit
expedire: ut abeat. Siquidẽ usq; nunc tuc mhil peciũt: ia accipi
ent oia quecunq; peciũt. Neq; em cũ ia uobiscũ nõ ero arbitre
mini: q uos relinq;rim. Nomẽ meũ maiorẽ uobis fiducia exhibe
bit. Cum ergo obscuriora essent inquit: hoc m prouerbijs loqui
tus sum uobis. Venit hora: cũ ia ĩ prouerbijs nõ loquar uobis. Tẽ
pus erat: cũ oia apte ĩtelligetis: hoc ẽ resurrectionis tẽpus. Tunc
cũ fiducia de patre admonebo uobis. Etem Ixtq; dies et uersatus
et loquutq; est cũ eis: admonitas et exponẽs archana regni dei. Nunc
em cũ timeatis uerbis meis nõ attendit: cũ uero me resurrexisse
uideritis et cognouerit: fidenter oia intelligere poteritis. Quom
am ipse pater uos amabit: cũ uestra de me fides cõfirmabitur...
Et nõ rogabo patrem. Vestra m me dilectio sufficiet uobis: quia
uos me amastis: et credidistis: quia a deo exiui. Exiui a patre et
uem ĩ mundũ. Iterũ relinquo mundũ et uado ad patrẽ. Cũ enim
resurrectionis sermo nõ paru eos cõsolatus esset: et inde etia con

solatio augeretur: tu a deo uenisse: et ad deu tre diceret: frequeter id repetit. Alteru em q recte in ipsum credere pollicebat: alteru q certi esse deberent: na cu dicit. Modicu et non uidebitis me: et iteru modicu et uidebitis me: no imerito quid diceret ignorabat. Nunc unde. Quid aute significat. Hoc no rogabitis quicq: no dicetis. ostende nobis patre tuu: et quo uadis: Quoma certa habebitis cognitione: et afficietur uobis pater: sicut et ego. Hoc maxime bona eis spem dedit: q patri futuros animos pollicereture. Quaobre dicit. Nunc scimg quia nosti oia. ttte quo uoluntati eoru uidet: et no opg est: ut quis te iterroget. Hoc e priusq audires: quid nos pturbaret: m tellexisti: et recreasti nos: dicendo pater uos amat: quia uos me amastis. post tot et tanta nunc tande se scire asseruit. Vides q mi perfecte se habebat. Inde tu taq gras ei agetes dicit. Nunc scimg igt. omnibus alijs idigetis antequ pfectione possitis attingere. Nihil adhuc uobis profecit. Nunc me immitis tradetis et tanta uos formido co prehendet: ut nequ uultum sereadere potuitis. Sed nihil hic mali accipietis. Vide quo ifm eoru codescendit infirmitati: hoc ena eos arguit: q frequeter hac egeat mdulgetia. Cu em dixissent ttte iam palam loqris: et prouerbiu nullu dicis: et propter hoc credimg tibi: ostendit q nequ nunc tu credis: intelligis. Qd dicit: ut i aliud eos tepg remittat. Illud ante uerbu pater metue propter eos ifm posuit. Hoc em uere eos discere uoluit ut no perfecta eis cognitione tradidisse ostenderet/ et adhuc dubio animo essent par em erat ut hiaanu aliquid animo uoluerent q nullu ab eo auxiliu haberent. Ideo iquit Hec loquutus su uobis: ut i me pace habeatis: hoc e: ut no exeada ex alio uestro/ sed me repiatis. Nemo ergo her ad dogma trahat/ ad uestra cosolatione dilectionequ dicta sunt. Nequ em hec sola patietur: quo ad eri tis i mundo pturbationes habebitis. No nunc tu trador: sed pos modu. Veru ratio uobis opitulet: Nullu uos malu supabit. qa gistro em timitos uincente no oportet discipulos cotristari. Et quo uicisti mundu: dic qso. Iam dixi: cu principe eg eiecto ras. Scietis aute postea: cu oes uobis paruerit et acquieuerint licet em et nobis uincere: si noluerimg fidei nostre auctore se quit. et cade mia credere: quia ipse nobis stranuit. Ita nequ nos mors uicet. Quid mquis no moriemur. hic cotstat q nequ ipse uictus e. Siquide tuic certator clarg e: no cu hosti no cotigit/ sed cu

Capitu IX

LXXIX

ꝯgressus ne iuuatur. No igr̃ propter ꝯgressum mortales: sed pro
pter victoriã imortales, tũc mortales essemꝰ/si perpetuo a
pud deũ ꝑmaneremꝰ. Sicut em̃ longissime uite aiãlia imorta
lia mime dicerem: qꝫ uis diutissime uiuere: ita neq; morta
lem: qui mortuꝰ sit: si post mortẽ resurrexerit. Dic q̃so: si q̃s
ad breue tempꝰ erubesceret nũ perpetuo rubrũ esse dicemꝰ. oꝫ
mime. Non em̃ id habituꝰ est. Si quis palleret: hũc regio morbo
laborãte diceremꝰ. Neq; hũc. Temporalis em̃ morbꝰ ẽ. ergo
neq; mortalẽ dixeris: qui m̃ morte uel paruper fuerit. nã et dor
mientes hor parte mortuos possemꝰ appellare. Sicut em̃ et ita
dixerim et mihil oꝑantur. Sed corpora mors corripuit. Et quid
hoc/ no em̃ corripiũtur: ut ꝑmaneãt ĩ corruptione. sed ut ꝑs
tantora euadãt. Quã obrẽ uincamꝰ mundũ. ad ĩmortalitatem
curramus. Sequamur regẽ. Constituamꝰ et nos trophẽũ. hmõi
seculi uoluptates nõ labores recusandi sunt. Alias nras ĩ celum
transferamꝰ. Vniuersa secularia superẽtur. Superat em̃ si nõ
ea desiderabimꝰ. Si uidebimꝰ hospites sumꝰ et aduene. Nulle
nos molestie angant. Neq; em̃ si ex clarissima patria/et claris
parẽtibꝰ ortꝰ m̃i longiqua regione nemim notꝰ abires/sine
filiis/sine diuitijs: et te quispiã cõtuelia afficeret egre ferres.
at si domi talis esses. Qꝫ em̃ certo te hospitem aliena ĩ patria
uersari uides omnã equo animo et cõtemptum/et fame et sitim
et hmõi ferre ꝑsuadet. Ciuitatem habes tuꝰ opifex et auctor
deus ẽ: quo breui atterserimur. Qui multꝰ pulset/ minuetur
maledicat. peregrini sumꝰ et ĩ miseria uiuimꝰ. Graue ẽ in
patria/inter ciues ea perpeti: illic et ignominiã maxima
esse et iactura. Si quis alicubi nullũ motũ habeat: oĩa patienter
tollerat. Contumelia sedm̃ inferentis mẽte grauior uidetur:
ut exẽpli grã. Si quis cõsulto ꝓrsus maledictis prosequatur: id
sane ꝑmoleste ferendũ est. At si priuati arbitratus offenderis:
uix iniuriã reputauerit. Ita et nobis faciendũ. nescit nos ma
ledici: utpote qui rebi ciues: et supne patrie asscripti: et theru
bim socij sumꝰ. Quare nolimꝰ egre ferre: neq; cõtumeliam
reputemꝰ. Mã si nos cognosceret: abstineret. Sed pauperes nos
et miseros dicit. Ergo moueri mime ꝝs uerbis debemus.
Dic quẽso si quis uiator ꝓuidens seruos suos aliquãtulũ
m diuersorio expectaret: et uel diuersorij dñs: uel alꝰ quispiã

in mcognitu illiꝰ exasperaretur: et maledicteret: nõne illg ignorantia rideret: nõne error ille magis horem delectaret: non letaretur pmde: ac si ad aliꝰ nõ ad se illa iniuria ptineret. Ita et nos faciamg. In diuersorio sedemg: expertates hmg mꝰ socios. Cum omes volemiemg: tuꝰ quos leserit mtelliget: tuꝰ demisset oculos tuꝰ erubescent. tuꝰ dicent. hi sunt quos stulti habuimus in derisum. his igitur duobus nos vlcisemur: et q nos iniuriam nõ accipimg (na nos ignorant) et q si vltiõi voluerimg grauꝫ et nos postmodũ vlciscemur. Sed absit: ut quispiã animam et mhumano sit animo. Quid a gentilibg nostris offendimur: horem molestiã est. Immo pleue. Quid tandem: q nõ eodẽ modo dilectos qui nobis maledicũt: et quos ignoramg patimur. Ita cũ nos hr admonemus: vltimeliosis uerbis nõ mugꝫ nobiscũ agimg. frater ẽ qui te offendit: pater ẽ et patruus. Et si patris et fratris nomã reuereris: dica propmquus. Nõ enim fratres tantũ minute sumg: sed et membra et corpg unu: cuig nõ mẽ magis reuereri debes. Non audisti gentile prouerbiũ: q amicg tuꝰ mchis seredis e: nõ audisti paulũ dicẽte. alter alterius onera portate: nõ iudes amates. Cogimur enim cũ a nobis exẽplũ nõ possumꝰ sumere inde. facit et hor paulg mquies: patres carnis nostre habemg eruditores: et nõ vltundimur. Vel illud potg ne pestimg afferetur: quod ad Romanos scribitur. Sicut vlstituistis membra vestra seruire immunditie et iniquitati in iniquitate: sic vlstituetis membra membra vestra seruire iustitie. propterea bono animo exẽplũ vlplectamur. nõ iudes amates. hmi magꝫ mereri cũ amore quot mala pferũt. Alapis uerberibgꝫ cesi irrisi: inumeris iniurijs latessiti: blando tamẽ morbo vlphensi omnia sibi tranquilla: et felicia arbitrantur: dñi uel semel sciant aliquid et placitũ inde accipiat: priorũ omi obliuiscuntur: oia sedã promittit sine paupras sine morbꝰ: sine q'cugꝫ aliud uel molestissim. Vitã sua miserã uel beatã ex animte affectu ducit: negꝫ humana gloriã negꝫ famã curat. Sed et vltimelias et oiã magna cũ uoluptate propter illg amorẽ facile tollerat: et si illa maledicat: si in facie mspuat rosis aspgi se putat. Et quid miꝰ: si horum illam animo habit: cũ etiã eius domũ: et si lutea sit: si cuiniã minetur omi tamẽ pulcherrimã censent. Ipsis preterea locis ubi uesperi uersantur: uisis extitantur date ut horũ loco

aplicū illud m medīū affera. Sicut ꝯstituistis tnebra nestra ser
uire īmūdicie: ita ꝯstituatis seruire iustitie. Quidē et ego dico: ut
illas dileximꝰ: tuū diligamꝰ. Nōne horretis audietes tantame
a nobis m dēū dilectionē exigere: quātā m meretrem cōferimus.
Sed ego horreo ꝙ neq; tanta pferamꝰ. Et si placet sermone nostrū
prosequamur: siquidē hoc grauissimū ē. Amata amatibꝰ mhil bon
affert sed tur puridme ignominia cōtumelia. hoc cīm ei affert
cōsuetudo. Deus aut̄e celū et celestia bona nobis propomit/ et filios
et iungemꝰ fratres nos adoptauit: et uitā eternā tibi mlta largitur:
et mortuos resurrectionē: et tot et tanta datuꝝ pollicetur. ꝗta
ne animo quidē cōplecti possumꝰ. honorabiles et reuerēdos facit
Ruesū illa oīa multo cōsumas: ac si m uoragine et ī pditionē pro
ijceres. deus tibi celū semines uber: et cēuplū reddit et uitam
eternā. Illa te ut mātipio utitur: amāti omī tyrāno grauius
mpat. Deus mgr ia nō dīa nos seruos: sed aītos. ad aīaduer
tis utriusq; excessum: et illig malorū: et huius bonorū. Quid ptere
a. Illius grā multi migrāt: et ātiq; ptepit libenter audiunt.
domū relinquit/ patrē matrē amicos pecuniā et oīa sua deserūt
dei grā uel nostri potius ne tertiā quidē rerū nrārū partem ali
quādo largimur. sed et esurietē cōtemnimꝰ et nudū/ neq; respōde
redignamur. Illius si uel ancillam et barbarā ex medio foro
amātes prospexerint blande et leto uultu et longiori sermone
affantur: et mhil m tota uita propter ea esse arbitrātur nō pri
patū nō regnū. Moriūt qui hūc morbū expti sunt plurimā
gratiā habent mpante amice. Nōne ꝙ merito gemma: nōne
merito īmūa nos manent supplitia? Excitemur ergo et mimꝰ
trū nostrū deo exhibeamꝰ. et dimidiā ei parte quā amāte me
retricibus uel saltē tertiā. fortasse uterū horrens ut ego. Sed no
lim uerbis tantū/ sed et re. Nūc m hoc cōsessu cor moueatur: e
gressi oīa abijciamꝰ. ꝙd hūc emolumētū. Si illic cōsumēde essent
pecunie: nemo deflceret paupiatem: sed nō nūq; feneratur. hic
si eleemosine admoneamur/ filios uxorē domū et tuā rei fa
miliaris/ et multas excusationes adducimꝰ. Sed multa mges
illic uoluptas est. hoc ē ꝙd doleꝰ/ ꝙd plāgo. Quod si ostendero maiō
rē hic uoluptatem. Illic uix paruā/ sed ignominiā cōtumeliam
dispendū: mde bellū et odiū/ hic mhil huiusmoi. Quid huic uolupta
ti equiperādū dic queso? celū et eius regnū clarissimāq; et perpe

tria sanctorū uita expecta. Sed hec expectanga illa expimur quies.
Vis et hec experiri? Cōsidera quāta fruaris libertate: et quō nemīe
reuereris / nemīe formidas / cū uirtute amplecteris / nō inimicū
nō insidiatorem / nō calūpniatorem nō emulū nō riualem / nō
zelotypū / nō pauptatem nō morbū / nihil denīq; humanū. Illic
et si plurima ad uoluptatem cedat: et tāq; ex fonte diuitie affluā
ant riualiū bellū / nisidie omq; miserrima uita fatiūt opor
tetem ut ad cōceptibilis illius et effeminate uoluptatē bellum
renouatur / hoc inimūs mortibq; grauiq; et oī supplicio tollera
bilius hic nihil huiusmodi fructo mquit spūs dilectio letitia pax nul
lū bellū / neq; superflua pecuniarū profusio: neq; post dispendiū
ignominia. Siue obolū des / siue panē / siue aque frigide poculū /
multa tibi gratia habebitur: et nihil te merore afficiet: sed o
mā te et liberū et gloriosum facient. Quō ergo nos excusare po
terimq? Quia uemā cōsequemur? cū hac una relicta uitijs nos
addiximq. et m tamen ignis ardētem spōte nostra tractamur.
Quiaobrē hortor qui hoc morbo detinetur resipiscat et respiret
salutē. Neq; sinat mi desperatione madere. Nā et filiusille mul
to etiā hīs grauioribus afficiebatur. Sed cū ad paternā domū
redijt: ī pristinū honorē repositus ē et eo: qui semper probatus
ē clarior apparuit. Huic mittemur: et ad patrē uel sero reuersi
ea nos aligā captiuitate m libertatem uendicemq: ut celorū
regnū cōsequamur / Grā et benignitate dnī nrī ihū xpi: cuiq;
patri gl'ia simul et spū sancto ī secula

Capitulū 10ū

Hec loquutus ē jesus: et sublenans oculis m celū dixit: pater
uenit hora clarifica filiū tuū: ut filius tuus clarificet te.
Qui faciet et docebit: hic magnus uocabitur ī regno celo
rum. Et nemo sane. Verbis em phari facile ē: re autē ostē
dere generosi hominis ē et magni. Quare xps de patientia uer
ba faciens se proponit: unde exēplū accipiat. propterea post
hāc admonitionem ad orationē cōuertitur: eruditos nos ut nō
tentationibus oībus omissis ad deū cōfugiamq. Cū em dixis
set ī mundo tribulationē habituros: et eorū motus sensimus:
eos rursum per orationē erigit. Tangit hominē ad huc discipuli
jesū intuebatur. Ideo propter illos hoc facit: et quē admodū m
lazari resurrectione etiā causam affert mquies propt populū

qui circumstat dixi: ut credant quia tu me misisti. Sane quibus
sed illud propter iudeos merito loquimur: propter discipulos
autē quia nā gratia. nō absurda quidē. Qui em post tot et tāta
dicebant: nunc scimꝰ quia scis oīa maxime indigebant: ut cō
firmarentur. preterea negꝫ orasse dicit sed sublevatis oculis
in celū: et potius sermonē ad patrē esse ait. Q si alibi orationē
appellat et genuflexū dicit: tūc autē oculos i celū extulisse:
noli pturbari propterea erudimur attentionē in oribus
adhibēdā: ut stantes suspiriamus nō oculis tarmis tantū
sed mentis et ut flectamus genua cōterentes corda nostra.
Venit em xpūs nō modo ut se nobis ostenderet: sed ut nos
nos erudiret. magnū autē nō uerbis tantū: sed re erudire
oportet. audiamꝰ quid dicit. pater uenit hora: clarifica filiū
tuū: ut filiꝰ tuꝰ clarificet te. Sterilē ostendit: nō iuuenē ad mor
tem uenire. Quō em qui hoc fieri orabat et nō sin solius
crucifixi sed et patris gloria appellabat. nā et ira euenit. neqꝫ
em filius tantū: sed et pater clarificatꝰ ē. ante crucē ne
iudei quidē ipsum norāt. Israel mꝰ me nō cognouit. post
passionē uniuersus orbis cucurrit. inde dicit glorie modū:
et quomodo ipsū clarificauerit. Sicut dedisti ei potestatem
omnis carnis: ut omne: quod dedisti ei nō pereat. Semp em
beneficū esse deo gloria ē. Quid autē significat. Sicut dedisti
ei potestatē oīs carnis? Nam cū nō in iudeos tm pdica
tio sed in uniuersum orbem esset propaganda: confirmat
superiorem de gentibus sententiā. Cū em dixisset. In uiā gen
tium ne abieritis: esset autē dicturus. Ite et docete omnes gentes
ostendit hāc esse patris uoluntatem: hoc nāqꝫ multū iudeos
perturbauit: atqꝫ etiā discipulos. nō em postmodū facile
tangere gentes patiebantur: quoad spūs sancti doctrina acce
perūt. Siquidē nō paruū scandalū hīc iudeis prouenit. Ergo
post tantā spiritus apparitionē hierosolimis petrus uisci
men purgare potuit loquutus sermonē quē habuit apud sido
nem. Sed quid ē dedisti ei potestatem oīs carnis? Quia do hāc
accepit potestatem? Interrogabo hereticos. ante an post
eorū formationē? Ipse em mquit postqꝫ crucifixꝰ ē et re
surrexit. Data est mihi oīs potestas. Ite et docete oēs crea
turas. Quid ergo nō dixit potestatē operū suorū. Sed fecit

quidem eos habere | potestatem ante nō habuit postq̄ ante non
fecit: atqui oīa ipsum fecisse apparet | et superioribus ſporibus:
et alios quidem: ut peccatores punies. nō abscondā mgt a
seruo meo habraham: qđ debeo facere: alios ut bonos honorās.
unde tūc quidē habuit. nūc ante pdidit: et rursus accepit. ſ
Et quis hoc demō diceret: q̄ si eadē et tūc et ī pūma potestas
inquit em̄ sicut pater suscitat mortuos et uiuificat quid hoc
significat: ostendit ergo erat eos ad gētes. Ne ergo putaret ſe noua
esse: cū dixisset nō missus sum: nisi ad oues: que perierat do
mus ¢ israel: ostendit hāc etiā esse patris uoluntatē. q̄ si hoc
per quā humiliter loquitur: nihil mīrū. sic em̄ et illos tunc:
et futuros edificabat: et ut dixi et semp̄ dico ex ipsius hūilita
tis sermonis multū persuasit ad auditorū imbecillitatem
christū loquutū. Sed quid sīgt ois tam mis? nō em̄ oēs credi
derunt. atqui omes sēm̄ partes crediderūt. q̄ si nō omes: nō
magistro crimini asscribēdū ē: sed nō accipientbo. Ut omē qđ
dedisti mihi ei det ens uitam eternā. si hoc ī loco ad humanam
sermonis more paulū descendit nō admireris. facit em̄ et
dictarū causarū gratia et ut semper magnifice de se dicere
taceat: cū auditoribo nō proficeret nōdū magnū aliquid de
ipso opinantibus. ioānes tamē cū ex psona sua loquitur: non
ita facit: sed alta erigitur mquies: etiā ꝑ ipm̄ facta sūt: et sine
ipso factū ē mhil: et q̄ nata ē: et lux: et q̄ m propria uenit: nō
q̄ nō haberet potestate misi accepisset: sed q̄ alios daret filios
dei fieri: et sīlr paulus equale deo pdicat. ipse ante ihesus
magis humano loquendi more loquitur. Ut oē qđ dedisti ei: det
eis uitam eternā. hec ē ante uita eterna: ut cognoscāt te so
lū deū uerū et quē misisti ihesum xpm̄. solū uerū deū ad
eorū qui dei dij nō sunt differētiā mquit. ad gētes nāq; mit
tendi erat. q̄ si nō tollerāt: sed propter hoc tm̄ filiū uerum
deū esse negarent. ¢ hoc etiā deū tolleret. mquit em̄ glori
am a solo deo nō queritis. Quid igitur nō erit deq̄ filius: quid
mi: si deq̄ et solius patris dicētis: cōstat etiā et uerū esse: et
eius qui solq̄ deus uocatur. Quid cū dicit paulq̄. an solq̄ ego et
barnabas? an barnabā tollit? omnime. Solq̄ em̄ ad alterum
pomtur differētiam. q̄ si nō uerq̄ ē deus: quō ueritas: omnīū
em̄ a uero ueritas differt. nō uerū hoiem quid esse dicemus.

ꝓne nō homine: sic si uero deus nō est filius: quō erit deg: quō nos deos facit/ et filios: nisi sit uerg. Sed de hīs diligentiꝰ nobis mālis dictū est. Quare alia prosequamur. Ego te clarificaui super terrā. Recte sane super terrā. Nī celo clarificatꝰ eratꝰ cū nālem haberet gloriā et ab angelis adoraretur. Nō ergo de gloriā substātie eiꝰ cōcepta dicit quia et si a nemine laudet plenissimā habet: sed que hūano cultu exhibetur. Igit et illa ꝓcipua clarifica me: hoc etiā modo itelligitur et nō cog nostras ita itelligēdum: audi q sequitur. opus cōsummaui: qđ dedisti mihi ut faciā. atqui a pricipio negotiū habuit uel potiꝰ nō a pricipio. Quō ergo dicit: cōsummaui: uel quia futurū tanq̄ factū dicit: uel qđ uerius est q oīa iā erāt ꝑfecta. Cū em radii bonorū absūpta esset: rerte a pricipio fructꝰ prodire dē erat: et cū posteris affuturus esset: ipm adesse: et simul cōtingere oportuit. Ideo ipm humilius cōdescendit: quod dedisti mihi. nā si m audiedo et discendo ꝑseuerarem us: lōge her gl'ia eiꝰ mī nora essent. Q em adhoc propria uoluntate uenit: multis mo dis perspicuū ē: ut cū paulꝰ ait. Sic dilexit nos ut tradēt seipm pro nobis et semetipsum exinaniuit formā serui accipiens: et iterū sicut dilexit me pater: sic ego dilexi uos: et mittit cla rifica me tu pater apud teipm claritate: quā habui: priusq̄ mūdus fieret apud te. Et ubi claritas illa? Esto apud homēs merito milorius sis/ ob carnis uestem assūptam: quō et apud deū clarificari queris? Quid ergo hic dicat: de incarnatiōe sermo hic habetur. Cū nondū carnis natura clarificata esset: neque induisset incorruptionē: neq; i regiā sedē ascendisset. Ideo non dixit super terrā/ sed apud te. hac nos claritate pro portione no stra donabimur sed iugiter amplectemur. Ideo paulus inquit. Si tamē cōpatimur ut simul glorificemur. Et profecto īmi meris hīc lachrymis prosequīde qui tāta proposita gloria desidia et sopino sibi ipsis deficiūt: et si geenna nō esset: adhuc omī essent miserrimi: quibus cū liceat una cū dei filio regna re/ et glorificari tantis seipsos bonis defraudant. Nōne si laboribꝰ cōtri si īnumeras mortes mori/ si īnumeras animas et to tidē quotidie corpora tradituꝰ ui oporteret. Nōne mḡ oīa pro tanta gloria ponēda essent. Sed nos neq; pcissimas cōtēpnimꝰ quas uel unius paulo post uelinquimꝰ: nō cōtēpnimꝰ inquam

perumas: que nos tormalis exponit: que nō nostre sūt: sed hīc
remanebūt. omittamus enī que nostra sunt: et si a maioribꝫ
nostris relicta. tū uero etiā grēua nos maneat/ et uermis per
petuꝰ/ et ignis inextinguibilis/ et stridor dentiū: quō hec feremus
dilectissimi? Quomodꝫ hec nō cōsiderabimꝰ sed ī bella et cōtentiones
et mania uerba omē tēpus cōsumimꝰ. Terrā nutrimꝰ/ corpus
sagmanꝰ animā uero cōtēpnimꝰ. Rerū necessariarū nullā
rationē superfluarū et maniū plurimā habemꝰ. magnifica
struimꝰ sepulchra: splendidas domos edificamus: seruorū cate
rua cōstipamur: et uarios excogitamꝰ dispēsatores/ agrorū domꝰ
pecuniarū. et principes principū cōstituimꝰ: animā dīno deser
tam relinquimꝰ. Et quis horū modus? nōne uentrē saturamꝰ?
nōne unū corpus induimꝰ? Que hec tanta rerū perturbatio?
Quid tandem: una qua arrepimꝰ aliam diuidimꝰ: et ī tot rerū
curas distrahimꝰ. molestā nobis tota seruitutem excogitantes.
Qui multis indiger: multorū seruus ē. et si ea sibi possidere
uideatur. nā et seruorū seruꝰ ē dmūs/ et maiꝰ ꝗ illi seruitī
um subit. ꝓterea sine seruis ī forū ire nō audet/ nō ī balneū
nō rus. Seruis autē sine domino liber ē aditꝰ: quo placet. sed
qui dns uidetur: nisi seruꝰ adsint exire domō nō audet: et
si exierit: ridiculꝰ esse sibi uidetur. fortasse aliqui nos irrider
int hec dicimꝰ: qui propterea magis deplorādi sumꝰ. nā ꝙ hec
seruitꝰ sit: libenter te interrogare: an uelles egere aliquo: qui
ori tuo panē/ uel potuli admoueret? nōne hoc miserabilem
duceres seruitutem? Quid ergo si indigeres: qui te semper defer
rent: nōne te miserū: nōne infelicē ꝓdicares? nōne et hoc silī
ē. Nihil etenī refert an hoīes tean uinēta ferant. Quid
queso. nōne ī hoc ab angelis differimꝰ: ꝙ nō egēt ut nos? ꝙ
tuꝰ ꝗto pauciorib⁹ indigemꝰ tanto magis illis propiquamꝰ:
ꝗto pluribus/ tāto magis ad hāc tadiuta uita deflectimꝰ: etiā
hoc ita se habere ītelligas: senes ītterroga: quā uita laudent:
cū hīs rebus stulte uincimur: an cū uincūt. propterea il
los ī testimoniū uocauī: quoniā qui uinulentie mebriāturinas
nia seruitutē nō ītelligūt. Quid febribꝰ laborātes: nōne ꝗto
plus siticēdo bibūt ꝙꝫ bibere desiderāt? Certe cū in bona resti
tuti ualitudinē illa sui liberati sunt: seipsos beatos existimant.
aūaduerte in oībus rebus miserū pluribꝰ indigere: et qui longe

a sapiẽtia est: ei et seruitꝫ et cupiditas mitẽditur. Quid ergo
spõte nostra nobis miseriã augemꝫ? Dic queso. si sine tecto
et parietibꝫ tõmode uiuere posses et mihil te offenderet: nõne
id eligeres? Quãobrẽ imbecillitatis nostre argumẽta maiora
facimꝫ? nõne propterea adã beatũ dicimꝫ quoniã nulla re
indigebat nõ domo nõ uestibꝫ. Sane quidẽ. Verũ nũc ꝑ necessita
te cõstituimur. Sed cur augemꝫ? nã si multi multa etiã de
necessitate sibi defraudãt: ut seruos habitationes pecumas: quã
nos excusationẽ habebimꝫ: qui tantũ necessitate excedimus.
quãto pluira ãplecteris: tantomagis tue derogas libertati.
Vera nãq; libertas ẽ: nulla re penitꝫ indigere. in sedõ loco
minimis: quã angeli maxiẽ habent. Quaute ĩmortali corpe
hoc quispiã cõsequatur: cõsidera & laudãdꝫ sit. hoc et paulꝫ
corinthiis dicebat. Ego autẽ uobis ꝑco: et ne tribulationem
carnis habeãt: huiõi ideo peciumasa qd ẽ uti
greci appellãt: ut iis in necessariis utamur: nõ ut seruiemꝫ
et defodiamꝫ. hoc enim nõ ẽ possidere sed possideri. Q; si cõsiderare
mꝫ: quomodo eas augeri possimus: nõ ad necessitatẽ uteremur:
ordo peruerteretur et ille nos: nõ nos illas possideremꝫ. libere
mꝫ nos igitur hac grauí seruitute: et tandẽ ã libertate nos
uendicemꝫ. Quid tot et tam uaria nobis uincula excogitamꝫ.
nõ sufficit tibi nature uinculũ: et uite necessitas: et tot rerum
turba: sed et alijs te rebus intricas. et quãdo poteris de celo rogita
re et eiꝫ altitudinẽ speculari? Satis erit satis si his õibꝫ ꝑcis in
cultis supnã ciuitatem adire possimꝫ: tot alia restat impedime
ta: quibus superemꝫ paupiatẽ amplectamur. hoc enim parto ui
tã eternã cõsequemur. Gra et benignitate dñi nri ihu xpi cui
gloria in secula

Manifestauí nomẽ tuũ hoibus: quos dedisti mihi de mũ
do. Tui erãt et mihi eos dedisti: et sermonẽ meũ seruauẽ
runt. Q; magni cõsilij angelo dicitur filiꝫ dei: et aliorũ q̃ docuit
gratia: et pricipaliter q̃ patrẽ hoibꝫ admiciauit. Quod et im
presentia inquit. Q; manifestauí nomẽ tuũ hoibus. nã tũ opus
suũ cõsummasse dixisset: qualeiꝫ opus sit enarrat. Atqui mani
festũ erat nomẽ. nã et hesaias inqt. Iurastis deũ uerũ. Sed
ut sepe dixi et nunc dicam: licet manifestũ esset iudeis nec ta

men ōibus nūt de gentibg loquitur. Neq; hō tantū manifestat:
sed q̄ patrē ipm̄ norant. Neq; ē idē nosse rerū opificē esse: et filiū
habere. o; manifestauit aūtē eius nomē; et uerbis et re: quos dedisti
mihi de mūdo. Quēadmodū sūpius inquit. Nemo uenit ad me:
nisi fuerit datū ab eo: et nisi traxerit eū pater meus ita et hoc ī loco
quos dedisti mihi. dr qui ipe se tua esse dixit. Vnde cōstat duo hīs
uerbis minuere: q̄ neq; cōtrarius patri sit: et q̄ eius uolūtas est ut
ut filio credat. Tui erāt: et mihi eos dedisti hic docere ostendit
se multū a patre dilectū. Nā q̄ accipere eos nō oporteret uel
unde cōstat. Ipse eos et fecit. Ipse eorū curā habet ꝑpetuo. Quō eos
accepit. Sed qđ dixi cōtrordia cū patre significat. Q; si hōis more
quispiā uellet ut dictū ē id ūuestigare: nō ampliger erit patris. Nā
si cū pater eos habuit: nō habuit filius. Sane cōstat: cū dederit eos
pater a uere dñi decidit: et qđ absurdius: apud patrē cōceptos
fuisse: cū ad filiū uenerūt: tūc honorē adeptos. Sed hꝰ uel dictu
ridicula. Quid igit̄ et ꝑ hꝰ ostendit: q̄ ei uisum sit eos filio credē:
et sermonē meū seruauerūt et mūt cognouerūt: quia oīa que
dedisti mihi abste sunt. et quō sermonē tuū seruauerūt. Cre
dendo mihi: et nō acquiescendo iudeis. Qui credit ei mgt: signauit
quia deus uerax est. Quidā dicūt: mūt tandē cognouisse ihesum oīa
sibi a patre data. Sed ratio nō cōstaret. Quō ignoraturus esset filius
opera patris. Sed de discipulis dictū est. Ex quo em̄ ea dixi inquit.
oīa que dedisti mihi abste esse didicerūt. Nihil alienū mihi pro
prium mihi a te ē. Quod em̄ proprium mihi idē et tibi. Nā propiū
tāq̄ alienū multis m̄ locis ponit. Cognouerūt ergo: q̄ oīa que
docebo tua est doctrina. et unde hoc didicerūt: a uerbis meis.
Sic em̄ docebā. Neq; hoc tantū sed q̄ a te uenī. hoc em̄ ꝑ totū
triuanit euāgeliū. Ego pro eis rogo. Quid dicis. Tanq̄ ignorā
tem patrē doces: Tanq̄ ad hoiem ignarū loqris. Quid sibi multi
plex diuisio: Ecce q̄ nulla alia causa habet orationē nisi ut in
telligat quia in ipsos habeat caritatem. Qui em̄ nō sua tantū
prebet: sed et aliū ad id hortatur et rogat: multa pre se fert di
lectionē. Sed quid significat pro eis rogo. nō pro toto mundo
inquit: sed pro hīs quos dedisti mihi: et frequēter utitur hoc uer
bo dedisti ut idē et pater uideri intelligeret. Unde cū dixisset tui
erant: et tu mihi eos dedisti: ut prauā suspitionē tolleret: ne
quis nouū ipsius arbitraretur imperiū. et nup eos accepisse

mquit. ojea oīa tua sūt: et tuanrea et clarificatus sum eis.
ēre equalitatem. Vt em̄ audiendo quos dedisti mihi: aut sub
patris uoluītate nō esse aut mhil ante ad filiū ꝓtinuisse arbi
traueris. Vtrūq; ns uerbis tollit. Quasi dicat. Noli quia audis
patrē mhi eos dedisse: existimare: alienos īa a patre esse. ojea
patris sunt: negs qđ dixeri patris esse: alienos a me dicas dicas:
nā que patris sunt mea sūt. Itaq; ca ꝓticula dedisti ad auditorū
tantū dicta est mberullitatem. Que pater habet filii sūt: et que
filij patris. hoc negs de filio mās tū homo dia potest: qui sane
minor est. Nā q; pater maior sit plane cōstat. Contra mme.
hic autē equalitatem ostendit. hoc et alibi dixit. oīa q patris sūt
mea sunt: de cognitione loquutus. Illa autē ꝓticula dedisti
mhi et huiusmōi nō tamq; alienū se uenisse: ut eos ad se traheret
sed proprios accepisse significat. Unde rationem et probationem
ostendit adducat. Et clarificatus sum ī eis: hoc ē: uel q ī mea
sunt potestate: uel q clarificant me: cū tibi et mhi crediunt
et simul clarificat. Q si nō similiter clarificatus ē in eis: nō
iam ipsius essent: que illis. Nemo em̄ in quibus nō habet potes
tatem clarificatur. Quō autē iidem clarificatq; ē omnes
pro eo: ut pro patre moriūtur: et taq; patrē p̄dicat: et que
admodū in nōie patris oīa fieri dicūt: ita et ī filij. Et īa non
sum ī mūdo: et hi ī mūdo sunt. hoc ē q̄nus ī carne nō appa
reā: per hos clarificor. Sed quid frequēter sē mūdo nō esse: et
cū ī mūdo esset. se eos cōfirmasse dicat: nisi cū discedat patri
eos cōmendat? Que oīa si quis simpliciter accipiat multa seq
rentur absurda. Qua em̄ ratione mittitur: q nō sit ī mundo:
et cū abeat: alij cōmendet? Iher em̄ ut puri hominis: et discipu
lis se gratificātis uerba sunt. Vides ut nō nulla hōis more: et
secundū eorū mētem loquutus: qui ipsius pūtia se tutiores
arbitrabātur. Ideo ītquit. Cū essem cū eis: seruabā eos. atq;
ait. Uemio ad nos et uobiscū sū usq; ad cōsūmationē seculi.
Quō ergo taq; discessurus loquutus. Ut dixi sēdm eorū opinio
nē ut paulū ꝑ retrecantur: cū se patri cōmendari mtelligeret
cū em̄ multis adhibitis cōsolationibus nō acquiesceret: īa patrē
alloquitur: ut suū in illos amorē demōstraret: quasi diceret.
Ex quo me ad te exersis: tutos eos reddas. Ego em̄ ad te uemio.
Quid dicis? Nōne tu potes seruare eos? Quid m[illegible] cur ego ita

dicis: ut habeat gaudiū meū mpletū. hoc ē ne mbecillitate
sua pturbētur hīs uerbis ad eorū recreationē et letitiā hec
oīa seloquiū ostendit. nā aliter sermo cōtrarig uideretur.
nunc autē nō sum in mūdo. et hīi i mūdo sunt. ptaem opi
nabātur: ideo ad eorū decrēdit mbecillitatē. nā si dixisset ego
seruo eos: nō credidissent. Ideo mquit. pater sancte serua eos
in noīe tuo hoc ē auxilio. cū essem i mūdo seruabā eos i noīe
tuo. pterū ut homo loquitur: et ut propheta. nusq̄ em ap
paret in noīe eig fecisse. quos dedisti mihi ego custodiui: et
nemo ex eis perīit: nisi filig pditionis. ut scriptura mplea
tur: et alibi mgt. oē qđ dedisti mihi: nō pdā ex eo quicquā mme
erit: nō pdā. qđ et alibi aptius sigmficauit nō ei cētra ei foras.
non mea causa. nō expellam. nō dereliquā. q̄si spōte sua
sua resiliet: cui eos nō trahā. nūc ad te uemo. ecce humana
mg posita pticulā. q̄ si quis ex hoc mmore filiū uoluerit:
immore faciet et patrē. cōsidera a pncipio parti docentis
et explanātis uice gerit: parti pncipietis. docentis ut cui dicit
nō de mūdo rogo: pncipietis: ut ego custodiui eos usq̄ modo: et
nemo pīit. et tu serua eos. et ūm. tua sunt et mihi eos dedisti:
et cū essem i mūdo seruabā eos. que oīa sōluūtur: q̄ ad audi
torū dicta sunt mbecillitate. Nā cū dixisset: nemo ex eis
pīit: nisi filig pditionis: addidit ut scriptura mpleret. que
scriptura: que de eo multa pdixit. nō tamē propterea pe
rīit: ut impleret: de quo supius multa uerba tenimg. hicē
propruis modg scriptire ē: ut que euētus sui pro causa ponat.
et oīa diligeter inuestiganda sunt / et dictis mos / et subiectum
et scripture lex que depranāda nō sunt. Fratres nolite iquit
pueri fieri sensibus. Hoc autē nō modo ad scripturas intelli
gendas legēda sunt: sed ad uita mstituenda. et cū pueri p
ui magna nō desiderāt. Vilia solent admirari / cui rg equos
aurigas / rotas luto fictas. hoc aspectu delectatur. q̄si rege
ni curru aureo sedente: et mulos albos uectos et eximiū cul
tum uiderint: ne respiciūt quidē. pterea et puellas extrema
ornāt: ueras autē et pulchras nescīūt: et i multis alīs rebg
itidē afficiūtur. Tales nō nulli nūc reperiūt. Nullaq̄s tela
rūm cura: sed ad lutea tāq̄ pueri obstupescunt. et terrenis
diuitiis blandiūtur: et gloriā et uoluptates huiq̄ seculi mag

impendit. que ita puerilia sunt: ut illa. Que uero et iuste et gloriose et requietis causa sunt nō curat. Sed ut pueri his primati de flent. Illa autē ne desiderare quidē nouit: ita et multi ī etate prouecta. Ideo inquit. Nolite pueri fieri sensibus. pecunias cō cupiscis: nō diuitias permanentes: sed pueriles ludos. si quē plombeū nummum admirantem: et ad eū colligendū medmantem se uideres nōne eū q̄ pauperrimū iudicares. Tu autē etiā nūc ora cōgregans inter diuites te admumeras. Et quahor rone mtitur. Illū nāq; diuitem dicimq. qui prīcia oia cōtempsit. Nemo parua hec argentū aurū et huiōi: imagmarias diuitias videre poterit: nisi maiorū desiderio teneatur: qui eadmodū neq; plombeū nummū nisi aurea possideat. Tu quoq; cum uideris hominē uniuersum orbem p̄curremtē: nulla alia causa eū facere putato q̄ q; ad maiora respiat. Sic agricola parua semmia cōtempsit: quādo maiore messem expectat. q; si pro spe incerta que habemq cōtēpnimq: longe magis pro certissima expectatione id nobis faciendū e. Quare uos hortor atq; obsecro ne nobisipsis smq detrimento: neue pro luto supnis nos thezaurīs fraudemq. Et tulmorū et paleaū plena nauū portū subeamq. Quisq; de nobis dicat q̄d uelit: egre ferat nostra assidua admonitione. nos mugatores appellet graues molestos. nō cessabimq ab admoneido. et cū propheta oībus uobis frequter p̄dicabimq: peccata tua eleemosimis redime: et mīsericordias mquitates tuas m miserationibq pauperū et hispeide eas ī collo tuo. Neq; hodie quidē facias: et cras desistas. Etem corpus hoc quotidiano cibo mdiget: ita et aīa: et longe etiā magis: que nisi mpenderis: et mbecillior fit et turpior. Nothing cōtēnere periclitantē. Quotidie multa uulnera accipit nūc cupiditatis nūc ire nūc acedie maledicti ulciscitur mundet cui medicina exhibenda est: neq; parua e eleemosme que oībus uulneribq adhiberi pot. Date eleemosinā inquit: et oia uobis munda erūt. Eleemosinā nō auaritia. Que ex alieno dat eleemosina nō manet q̄nus mdigētibq mpendas. Eleemosina e q̄ oī careat mquitate. Hec oia munda facit. Hec terrenū hec humi dormire exuperat: q̄uis molestiora: et laboriosiora sit. Hec tamē lucrosior. Illuminat aiam. saginat pulchra et decorā facit. nō adeo athletas olee pmū exercitat: ut pietas

certatores hoc oleū corroborat. Vngamus ergo aīas ut aduersus hostem certemus audenter. Qui e genorū misereri cogitat statim auaritiā exuet. Qui in dando pauperibꝫ ꝓseuerat mox ira deponet et superbiā. Quēadmodū em̄ uulneratos frequēter curando medicus facile m alioꝝ calamitatibus cōmouetur: cū humana natura intelligat: ita et nos si adopitulādi mopes cōueniemꝰ philozophabimur: neq; diuitias admirabimur: neq; magnū aliquid pria bona ducemꝰ: sed oia cōtepnemus: et magnanimi ad celū intenti facile sempiterna bona cōsequemur / gra et bemgnitate dn̄i nostri ihū xpi: cui quo patri glia simul et spūi sancto i secula

Ego dedi eis sermonē tuū. et mundꝰ odio eos habuit: quia nō sunt de mundo: sicut ego nō sum de mundo. Cū uirtutū operā damꝰ: et mali nos hoīes ꝓsequūtur et nos derident: nolimus egre ferre: neq; dolere. Ita em̄ se res habet: semp odiū parit apud malos uirtus. Piudet em̄ bene uiuere uolentibꝰ sibi ex cusatiōnē arbitrati: si aliorū gloria carpit. odio habet qui contraria ꝑ ipsi facūt: et pro uiribus ānituntur: ut illorū uitam cūctis uiuant. Sed nō propterea doleamꝰ. hoc nō uirtutis signū est. Ideo christus inquit. Si de mundo essetis: mundꝰ q̄d suū ē amaret. Et iterū alio in loco. Ve uobis cū benedixerūt uobis omēs hommes. Id circo et i hoc loco ait. Sermonē tuū dedi eis et mundꝰ odio eos habuit. Iterū causā affert: quare digni sint quoꝝ pater curā habeat. propter te odio habiti sunt inquit et propter sermonē tuū Itaq; digni sūt ꝓtectione tua. Nō rogo ut tollas eos de mundo sed ut serues eos a malo. Iterū exponit sermonē et plaīg reddit. Quod nihil aliud sigt: ꝙ ꝙ multam de nīs curā habet: cū eos tā diligēter custodiret. Atqui ipse dicebat oīa patrē: que peteret. Cur ergo pro nīs rogat? nulla alia ꝙ ꝓdicta ratione ut dilectionē sua demōstraret. De mundo nō sunt: sicut ego nō sum de mundo. Quō ergo alibi inquit. Quos de mundo dedisti mihi de mundo tui sunt? Illic de natura hic de malis opibus loquutus est: et multis eos laudibus prosequitur: pmū ꝙ nō sunt de mundo. Indeq; ipse eos dederit: et sermonē eig custodierēt propterea odio habeantur. Q. autē dicit. Sicut ego nō sum de mundo: noli ꝓturba

ri. Illa em̄ ꝑticula sicut nō est mdiscrete rectitudms. Vt em̄ cū de patre / et ipso dicitur / sicut sūma ꝑ naturā equalitas mdicatur: ita cū de nobis et ipso dicitur: maxima ꝑ utriusq; nature diuersitas differetiā. nā si pectatū ipse nō fecit: neq; dolꝰ inuentus est m ore eius: qio pacto ei' apti poterāt cōparari sed quid signficat nō sut de mūdo: ad aliud spectat: mhil cū terra cōtrahit: sed celi facti sunt cines. et ex hoc amore suū ostendit: cū apud patrē eos laudat et cōmēdat. Id autē uerbū serua eos: nō a periculis tantū dicit: sed ut in fide persteret. Ideo adiecit. Sanctifica eos i ueritate tua. fac sanctos ꝑ spūs exhibitionē / et doctrinā rectā. et sicut cū mquit. quidi estis propter sermonē quē loquutꝰ sū uobis: ita et nūc mstrue eos doctas ueritatē. Atqui hoc spūs officiū dicit. Cur nūc a patre id postulat: Vt ueterū equalitatis admoneare. Recta de eadē doctrina animā sanctificat. q si uerbo dicit sanctificari ne admireris. nā qd q de doctrina loqueret: addidit. Sermo tuꝰ ueritas ē hoc ē ꝑ nullū m eo ē mēdatū. q si ueritas ē: ommno quicquid dicit futurū esse. et figuratū mhil corporeū denōstrat. Sicut et paulus de ecclesia ait. q sanctificauit ea in uerbo. q em̄ uerbū dei purgaret: intelligebat. Videt autem mhi et aliud signficari per illā ꝑticulā Sanctifica eos: hoc ē qd dixerat. Segrega eos et uerbo et ꝓdicatione et hoc etiā ex sequētibꝰ cōstat. Sicut me mquit tu misisti m mūdū: et ego misi eos. Quod et paulꝰ dicit ponēs m nobis uerbū reconciliationis. pro quo em̄ christus ambit: pro hoc hūi orbē terrarum cōprehenderūt. hic etiā hoc uerbū sicut nō sic itudms ē addē tum et ad ap̄los. Quomodo em̄ aliter ad homēs mitti poterant. nos aute ei ē de futuro taq̄ de ꝑterito loqui. et pro eis sanctifico meipm̄: ut sint sanctificati i ueritate. Quid sibi uult sanctifico meipsum. Offero tibi sacrificiū. Sacrificia oīa sancta dicūtur et proprie sancta que deo dicata sunt. Cū em̄ antiquitus i figura sanctificatio esset i omnibus mūt nō m figura. sed m ueritate. Ideo mquit: ut sint sanctificati i ueritate tua. Et em̄ eos tibi cōmendo: et oblationē facio. Siue propter rapiut: hoc fieri dicat: siue quia ipsi sanctificati sunt. Cōstituite mquit mēbra uestra hostiā uiuiente sanctā: et reputati sum ut omnes occisionis et sine morte hostiā eos facit et oblationē. Nam q

hostiam sui significaret dicendo sanctifica cōstat ex seq̄ntibus. Cū
pro eis moreretur. dixit aūte pro eis. Sanctifico meipsum. neq̄s
arbitraretur q̄ pro ap̄lis hoc solū faceret: addidit. Nō de hīs ro
go solum: sed de credentibus p̄ sermonē eorū in me. hīc itāq̄ eor
animos erigit mditans multos futuros discipulos. Cū em̄ q̄s ha
bebant eximiū cōfert: iterū eos cōsolatur: ostendēs eos aliorū
salutis futuros auctores. Ex quo aūte de eorū salute et sanctifica
tione per fidem et sacrificiū dixit: ītā ad cōcordiā eos exhorta
tur: in quo sermonē suū cōcludit. Vnde incepерat. Dixerat
em̄. mādatū nouū do vobis: ut sint unū sicut tu pater in me:
et ego in te. Sterū sicut nō equalitatis ē. neq̄ em̄ ita unū esse
poterāt: sed pro humana facultate. Sicut cū dicat. Estote mi
sericordes: sicut pater vester. Quid sīgnificat in nobis. in fidei
nos. nā cū nihil adeo omnēs p̄turbet: ut dissentio id agit ut
unū fiant. Quid ergo. hoc ne asseruit ē. Sane quidē omnes
em̄ ap̄los per ap̄los credentes unū sunt: ꝙnus nō nulli ex hīs
dissentiant. neq̄ hoc em̄ latuit: sed p̄ dixit hom̄ desidia. Ut
mundus credat: quia tu me misisti. Quod et in p̄incipio dixit. in
hoc cognoscent omnes: quia mei estis discipuli: si inuicē dilige
tis. et quia hīc erāt credituri. Quia patris ē dogma. Si ergo q̄
ex hīs didicerūt: seruauerūt. a discipulis magistrum auditores
intelligent. Si dissentiret: nō utiq̄ dei patris esse discipulos
si nō ero patricius a te missum nō cōfitebitur. Vides quo
pacto ad finē usq̄ cū patre cōcordia cōfirmat. et ego cla
ritatē quā dedisti mihi: dedi eis (hoc ē signorū et doctrine:
et ut cōcordes sint. hoc em̄ claritas: ut sit unū: atq̄ etiam
maior signis. Quēadmodū em̄ deū admiramur. q̄ nulla dis
sentio nulla pugnā ē in eo natura: et hoc maxima gloriā ē:
itaq̄ hīs propterea clari efficientur: et cur patrē hoc postulat:
cū ipse se dare profiteatur. nā sive de signis sive de cōcor
dia sive de pace ei sermo sit: ſ. hoc se exhibere iussit apparet. Un
de cōstat cōsolandi eos gratia postulare. Ego in eis et tu in me.
quō dedit claritatē. ſ. in eis manēdo: et sicut patrē habendo ut
eis opitularetur. Alibi aūte nō per se patrē: sed se et patrē advenī
se: et mansionē apud eum fecisse dicit. Illic Sabellio silentiū īponēs:
hic Arrio. Ut sint cōsumati in unū: ut cognoscat mundus: quia
tu me misisti. Propter hoc dicit: ut potentiorē patrem q̄ signa ad

persuadendū demōstret. Sicut ēm discordia debilitat: ita cōcor
dia corroborat. Et dilexi eos: sicut me dilexisti. Hic ītm sicut ut
hominē diligi iubet. Et dilectionis argumētū: q̄ sepiū p eis de
derit. Cum ergo dixisset īsempiternitate futuros: q̄ nō mutabūtur: q̄
nō mutabūtur: q̄ erūt sancti: q̄ multi p eos erāt credituri: q̄
multi gloriā cōsequūtur: q̄ nō solū ipse eos dilexerit: sedētia pr.
jam prosequitur que post eorū hinc migrationē erāt futura. q̄
premia: que essent eis corone reposite. Pater mquit quos dedisti
mihi: uolo ut ubi sum ego: et illi sint mecū. Quod semp̄ q̄rebant
discētes: quo uadis. Quid dicis id postulitius es? Ecce q̄ria ad huma
nā respicit miserationē. Nā quo dicebat. Sequeris autem
postea. Sed ad maiorē certitudinē et amoris ostensionē hr dicit:
ut uideat claritatē meā: quā dedisti mihi. Ipsi hoc concordie
ad patrē mditū. Alīg q̄ priora ante cōstitutionē mūdi mquit:
q̄d et ipsi aliquātulū ad humanā naturā respicit: dedisti mihi m
quit. q̄ si nō ita est. libenter negates interrogāre. Quū dat: alicui
dat: nū primū generauit: mde claritatē dedit. Ante īgloriū
dimisit: et quia nā hoc mittitur ratione. Vides q̄ dedisti pro gemi
sti intelligitur? Sed cur nō dixit. Vt participent: sed uideat clari
tatem? hic ostendit q̄ eis ea requies ē: spectare filiū dei: hoc cla
ros esse facit: quod et Paulus ait. Reuelata facie gloriā domini
speculantes. Quēadmodū ēm qui in solis radios intuentur aerē
nacti tenuissimū usū uoluptatē capiūt: ita tunc et longe etiam
maior oriet̄ nobis uoluptas. Simul autē ostendit: q̄ nō hoc
uidetur: sed admirāda quedā sibā. Pater iuste mūdus te non
cognouit. Quid hoc sibi? Quia nā habet cōsequētia? ostendit
nemīnē scire deū nisi solos qui filiū cognoscant: hoc ē. Vole
bā omēs hoc esse: sed nō cognouerūt te: q̄nus mihil posset argu
ere. hoc significat pater iuste. hoc mihi aliquis dicētū uidetur
q̄ta bonū ta iustū cognoscere uoluerit. Cū ēm iudei deū se scire
ipm̄ autē ne scire dixissent. Ad hoc respondet mquiens dilexisti
me ante mūdi cōstitutionē: se aduersus uideorū calūpnias
extulsans. Quū claritatē accipit: qui ante mūdi cōstitutionē
dilectus ē. Qui testes uult eos illig claritatis: quo cōtrarig esset
patri. Nō igit hoc ē quod dicūt iudei: q̄ ipsi te cognoscūt. ego
autē minime. Sed cōtra dīno. Ego te noui: nō alii. Et hi cogno
uerūt: quia tu me misisti. Vides q̄ eos notat: q̄ adeo nō ee dicebat

q̄d nobū habebas. quo ergo eis dixisti
sedebitis sup sedes xii. Quo alia et plā
et maiora postulatis es?

VI

et adhor oiem refert sermoiē: et notū faciā fri eis noiē tuum: et notū faciam. Atqui spūs perfectam cognitionē mquis. Sed que spūs sunt mea sunt. Vt dilectio qua dilexisti me in ipsis sit. Et ego in ipsis. Si em intelligerent qui tu sis: tuc scirēt me alienū nō esse: sed maxime dilectū meū et cōsuetum. Qui hoc non uult credere credunt: et fidem in me: et uera seruat dilectionem: et qui me uere diligit: in his ego sum. Vide quomodo imperfectum finem desinit in dilectione oim bonorū matre. Credamg ergo et diligamg deū: ne de nobis dicatur. Deū cōfiteri scīūt: operibus negāt: et ultim fidem negat: et est infideli peior. Cui em ille et fame haribg et cōsanguineis et alienis tu ne sanguine quide cōsuetis ulla caritate afficeris: quena tibi erit excusatio. cum deū et maledictis et cōtumelijs prosequaris. Considera qt nobis benefaciendi occasiones dederit deus. Alij ut cōsanguineo: alij ut amico: alij ut uicino huic ut cuiq illi ut homini misereturi. Et si nihil horū te cohibet: sed oē amoris uinculū dissolutis: audi paulū: qui te infideli peiorē asserit. Quoma ille nihil de eleemosyna nihil de celo audiens humanitate te superauit. Tu inimicos diligere iussus: familiares ut inimicos inueneris: et pecunijs magis parcis q corporibg. Atqui diuitie absolute nihil mali patiuntur. hic cōceptus cōsumitur. Quid ergo insania peius parere. Et nō gentilibus. Vnde hoc desiderium ortū habuit. Vnde hec humanitas atq crudelitas (si quis tam in editori theatrilo cō sedens: totū mundū: et oia humana despiceret. Considera qtam reprehenderet stultitia: quot lachrymas profunderet: quo risu moueretur: qtū odiū cōciperet. Ea em facimg que risu lachrimis odio digna sient. Ille canes pascit ut feras siluestres rapiat: et ipse in feritatem incidit. Ille aues: alius tauros ut lapides transferat: homes cōtemnit: cui fame tabescūt. et inumera cōsumit pecunia: ut lapidei homes effingantur. Vere homes lapidei qui calamitosos despiciūt. Alius gemas et auru misere colligens parietes uestit: pauperū corpg nudū nudes nullaste ctitur misericordia. Alij uestes uestibg addūt: alig autē: neq ipsum corpus nudū uestire nouit. In iudicijs ite alig alium cōsumit. Alig t meretrices et parasitos. Alig t mimos et saltatores. alig in splendida et magnifica edificia t emēdis possessionibus et dombus. Ille pterea usuras cōputat. Alig usurarū usuras

exhortatio

ſō

LXXXVIII

alius typographya redijt plena cotidiat: neq; nel nocte cogesat-
et ꝑximoꝝ malis inuigilat. Illuce crente die hic ad iustu
lucꝝ illead dispendiu m luxu alius ad peculatu currit: et
superfluis rebus et prohibitis maximu studiu ꝑpendit: neces-
sarijs nullu. Judices aute quide nome iudicu habent: rea
te latronu et homicidarij: et si quis cotrouersias et testameta
ꝓquirat innumera etia hic mala/ fraudes furta/ insidias de
prehendet. Circa que oes nostri conatus. Spiritualiu ratio
nulla. Sed ad ecclesiam: ut tantu audeat cotuitur. Veru no
hoc e qd ꝙrimꝰ: sed operibꝰ nobis et pura mete opus e. Ita si tota
die auaritie studueris: inde huc ꝓgressus pauca uerba dixeris: no
modo deu no placaueris: sed plurimu irritaueris. Si tibi dnm
tuu cotidiare nolueris: opera exhibeas. Intellige calamitosorum
onera. Intuere nudos/ esurientes iniuria affectos quibꝰ multas
tibi humanitatis uias sternere poteris. Nolimꝰ nosipsos frus
tra et ita ssum uanitedo seducere. Neq; ꝙ nuc bene ualeamꝰ
nos aspernemur: sed memoria subeat ꝙ morboru ui no nuq̃
morimur: caueamꝰ futura/ mala et hac formidine melio
res efficiamur ac si maxime simo reprehendedi. Qui eni in
judicijs dicit: canibus similes sunt: qui foro insidijs. Qui nu
tam desidē uacat: neq; hij ut decet exercetur: cui ꝓ spectaculis
bonos mores corrumpat. Qui dignis rebꝰ incubat: uidemꝰ nemi
ne. Qui audeat et maledicat et se indigna faciat: multos. Itaq;
punietur etia: no modo qui malorum sunt auctores: sed qui fau
entibꝰ consentiunt. Voluptas eni cadē est: que similiter dat penas.
Hec ego quotidie repeto: neq; cesso. Si quis mihi auscultauerit:
lucrabitur: si nemo: sciatis: uelim mihi hec uobis profuta. Vos
ipsos accusabitis. Nos ab oi culpa uacui. Sed absit: ut hac nos
afferamꝰ excusatione: sed ut nobis gloria sitis apud xpi ſbunal
ubi simul sempiternis bonis ꝑfruamur cui eo: qui e decet gloria
simul cui patre/ et spiu sancto i secula

Capty 187

Hec cu dixisset Jesus egressus e cu discipulis suis transtor
rente cedro: ubi erat hortus: i quē introuit ipse et disci
puli eiꝰ. Horret diu quidda mors e et formidolosu: sed no ijs qui
superna uita cotemplantur sapietia. Qui hanc no itelligit: et ip
sam tantu ultra finē reputat: no abre: et horret et formidat: ac

si mhil futurꝝ sit: nobis autē qui grā dei incerta: et occulta sapiē
e eius didicimꝰ: et in grauonē mortem arbitramur: minime for
midandū ē: sed letandū / atq; desiderādū: ut a caduca hac et mor
tali uita ad meliorē: et lōge clariorē: nullo fine cōprehensam
transferamur. Quod xpūs opibꝰ nos erudiēs: nō ui et necessitate:
sed spōte ad passionē uenit. hoc mgt cū dixisset Jesus. Egressus
ē trans torrentē cedron: ubi erat ortus: in quē introiuit ipe
et discipuli eiꝰ. Sciebat autē et Judas qui tradidit eū locū. Quia
frequēter Jesus cōuenerat illuc cū discipulis suis. q̄ dia nocte
ter facit. Torrētē transit: et ad locū proditori notū properat:
ut laborē eis demeret. et ostendit discipulis se ad mortē spōte p
ficisci: q̄d maxime ad eorū cōsolationē faciebat: et ī hortō tāq̄
in tartarē cōmorat. hoc cū dixisset. Quid dicis: patrē orauerat:
Quare nō dicis post orationē in hortū uenisse. Quia nō oratio
sed sermo fuerat ad discipulos: et introierūt discipuli ī hortū:
ita metū eos liberauit: ne īgredi recusarēt. Vnde autē Judas
eo cōtenderit. Vnde dixerit: inde cōstat q̄ mltū exī pnocta
bat Jesus. Neq; em si dormī ageret: Judas ad ortū properasset:
sed dormīē ut dormītē cōprehenderet. Ne ergo hortū secretū
secessum opinareris: addidit q̄ sciebat Judas locū: neq; hor tā
tū sed q̄ frequēter Jesus cōuenie bat illuc cū discipulis suis.
Sepenūo em cū hīs priuati de necessariis loq̄batur: q̄ alios au
dire nō licebat. facit autē hoc et ī montibꝰ: et ī hortis: locum
procul a tumultu maxime sibi deligens / ne doctrina impediret
Judas autē / cū accepisset cohortē / et a pōtificibus et pharizeis
ministros / uenit illuc: et hīs sepe alias miserūt ad xpm cōpre
hendendū: sed nō potuerūt. Vnde cōstat spōte sua se tradidisse.
Et quo cohorti ꝑsuasit? militares erāt uiri: et mercede oīa
audebant. Jesus autē sciens oīa: q̄ uētura erāt super ip̄m
processit / et dixit ad eos. Quē q̄ritis? Horē nō eorū aduētus ab
stulit interrogare: sed intrepide / tāq̄ oīa sciens / dixit / et fecit. qua
re autē cū armis uenerūt. Timebāt sequētes deū Jesum. Et prop
tere a etiā intempesta nocte aggressi sunt. dicit eis quē queritis.
Responderūt ei. Jesum nazarenū. Vides uim insuperabilē. quo
in medio existens eos terruit? Et em nō tenebris id noctis cōtin
geret: ostendit euāgelista / cū dicit / faces habuisse: quas nisi habu
issent: saltē nocte cognito esset. Et si illi Jesum ignorabāt: nō tamē

LXXXVIII

judas ob cōtinuā cū eo cōsuetudinē. Aderat enī neq; magis ag
noscebat sed cū alijs retrorsum cecidit. Fecit autē hoc jesus
demōstrans nō solū nō posse eos se capere: sed ne medium quidē
tudere nisi seipm traderet. Jtem dicit quē quritis? o demētiam:
uerbo eos prostrauit: neq; cōuersi sunt tanta uirtute itelli
gentes. Sed iterū aggreditur. Cū autē qsiuit erat mplesse
ta se tradit mquies: dixi uobis quia ego sum. Stabat autē et
judas: qui tradebat eū. Attēdite euāgeliste tolleratia. non
maledicit proditori: sed factū narrat. Nūq dubitauit curat
demōrare: q se capi pmiserit. Jnde ne quis diceret: q ipse xpus
eos ad se capiendū addixerit: et se manifestas i mang cog
dederit: cū ostenderit primū: quibus facile moueri debebat
et tamē in proposito pstitissent: et mīme ita posset excusa
ri: tūc se tradidit mquiens. Si ergo me queritis: simite hos ab
ire. adultimā usq; horā sua in eos benignitate pse ferens.
Si me multis mquit. dimittite hos. Ecce me ipm trado. ut im
pleretur sermo: quē dixit. Quia quos dedisti mihi: nō perdidi ex
eis quēq;. perditionē autē dicit nō mortis sed illā eternā. Ita
gelista autē et i pīti hs accepit. Admirari autē quis posset: cū
nō cōprehenderūt etiā cū jesu et uerberarūt discipulos: et pe
trū maxime: qui eos seruū autē abstinēdo irritarat. Quid
ergo eos cōtinuit? nemo alius q̄ qui eos retrorsū pcerat
potētia. Quod euāgelista nō eorū mentis sed supne uirtutis eos
coercētis fuisse significat mquies. Ut sermo impleretur quē
dixit nō perdidi ex eis quēq;. petrg ergo hac uice ētis q̄ iam
facta uiderat. fretg cōtra irruētes armatur. Et quō mquies q
missus ē neq; perā habere neq; duas tunicas: gladiū habet. Ut
puto hoc metuens iam se pmunierat. Quod si dixeris. Quō ē
cui pcipitur ne alapā inferat. hominā agit: et maxime cū
nō ultasi pcipiatur. Verū nō se sed magrm ultq est. Ptera
nondū pfecte et cōsummate uirtutis erat. q si uis petri sapiē
tia itelligere: audebitis postmodū resilire/et equo ānā omnā
pferētē: et nullis malis nullis calamitatibg pturbatū. Jesg
autē etiā hoc i loco miraculū facit: simul erudies nos: q m
psequtores nostros benefic nos esse oportet: et cū sua obtegēt
potestatē: seruo illi autē restituit. petro autē dixit q qui gla
dium accipiūt: in gladio peribūt: et ei ut i lauādo minatus est

⁊ ut eiꝰ tonatiꝰ retuderet. Et seruii nomē memīnit euāgelista. Quoniā magna res erat. Non tantū q̄ eū curauerit: sed cum paulo post esset ab eo alapam arrepturus: hīc ad pseruationes tollerandas uoluit discipulos erudire/atq; etiā propter ea nomē posuit euāgelista/ut legentes tunc possent diligenter inquirere/an
nō ita se res habuisset. Nec simpliciter dextera auriculā dicit: sed mihi uidetur Apostoli impetū uelle ostendere. q̄ fere in ipsū capiut irruit. Jesus autē nō minus tantū petrū cohibet: sed et alios sedat inquiens. Calicē quē dedit mihi pater nō uis ut bibam illū. ostendēs nō illorū potentie id assscribendū: sed p missionē suā. ac etiā q̄ nō esset deo cōtrarius/sed obediret patri usq; ad mortem. Tunc cōprehenderūt jesum: et ligauerūt/et adduxerūt eū ad anna primū. Quare ad anna: ut reostentarent. et tāq; triumphū ducerent. Erat autē socer cayphe: qui erat pontifex anni illiq. Erat autē cayphas: qui consiliū dederat judeis q̄ expedit unū hoiem mori pro populo. Cui ifm hūq prophetie nos admonet: Vt pro salute hoc factū demōstraret. et tanta esse ueritatis excellētia/ut et inimici eā predixerint. Ne ergo auriculoꝝ mentione auditor pturbaretur: id memīnit. quoniā salus orbis terrarū eius mors esset. Sequebatur autem
⁊ petrus et alius discipulus. Quis alius. Ipse qui hec scripsit. et cur se nō notat. Cū eū supra petrus jesu retuleret: merito se silēno pterīt. Sed qua grā hoc loco. Eadē ipsa. Nā et hic quoq; se laudat/q̄ alios diffugientibus ipse sequet. Ideo et suū silet nomē. et petrū sibi prepōit. et sui meminisse nūc coactus est: ut intelligas eū ceteris diligētiq; q̄ in aula principis facta sūt: enarrare utpote qui aderat. Et aliud uerte quō proprie laudi derogat. Nequis eū diceret. Quō oībus aufugientibus ipse ingressus sit. causam affert: q̄ esset notus pōtifici: nequis se sequutū admiraretur: neue id ei fortitudini assscriberet. Illud inuandū q̄ petrus tā timidus usq; ad aulā solus uenerit. Quem cōusq; uenerit: amoris/q̄ nō ingrederetur/timoris erat indicium. Ideo hec scripsit euāgelista pcrupas negationis excusationē. Neq; eū tāq; rem magnā ait se notū pōtifici. Sed cū solū se cū jesu uenisse diceret: ne putares animi magnitudine factū/causam affert. Quare et petrus etiā milliq fauere ingressus esset: ex sequentibus ostendit. Cū em exiit: et cū ostiaria egit: ut introduceretur/statim intrauit

LXXXVIII

petrus. Cur autē ipse eū nō introduxit? Christū spectabat et sequebatur: ideo nullū mulieri ut eū introducēt. Quid mulier? Numquid et tu ex discipulis es hominis huius? Dicit ille: nō sum. Quid dicis petre? nōne diu dixeras. Si oportuisset animam pro eo ponere: repositurū? Quid ergo ne hostiariā quidē rogantem petre potes? Num times: Num aliquis eorū qui Jesū ceperat: te rogabat? Vilis erat hostiaria et abiecta: nec aspere percontata est. Non dixit de reproris et petri illi discipulo est: sed hominis huius: tanq̄ ei misereātur. Sed nihil horū petulit. Dixit autem. Numquid et tu: quia et Joannes aderat adeo benigne loquūtē mulier Sed nihil horū intelligebat petrus. Nec rē aduertit q̄ primo q̄ secundo q̄ tertio negaret nisi cū gallus cantauit. Nec hoc aduertisset: nisi se respexisset. Et ipse quidē calefaciebat se cū seruis principis. Jesus autem ligatus tenebatur. Hoc autē diuina nō in petri accusatione sed ad ostendendū xpm uera predixisse. Princeps autē interrogauit petrū Jesum de discipulis suis et de doctrina. o malitia. Cū frequēter in templo loquēte et palā docentem audisset: hoc pronuntiatur: cū nullū haberet crimen quod obiceret: de discipulis rogabat. fortasse ubi essent: et qua gratia eos elegisset: et quid uellet: et in quibus his uti: hoc dicebat: quasi seditionis et nouitatis eū arguens: et q̄ nemo alius ipsi crederet preter illos: et tanq̄ quoddā esset malitie instrumentum. Quod arguēs xpus inquit. Ego palā loquutus sū mundo: nihil priuatim discipulis dixit: dixit sane. Sed nō q̄ illi arbitrabantur: q̄ timeret: et seditiones struēret: sed cū aliquando altiora: q̄ que multitudo capere posset loquebatur. Quid me interrogas. Interroga qui audierunt. Non arroganter respōdet: sed fretus ueritate. Quod et in principio dicebat. Si ego testimoniū perhibeo de meipso: testimoniū meū nō est uerū. Idē et hoc in loco. Et abundantia sūi multi testimonii accusare cōfirmare. Nā cū de discipulis princeps percontaretur: ait. Oue de meis rogas? Roga inimicos insidiatores qui me ligarūt. hi testificantur. Id enim ueritatis maximū ē argumentū: cū quis inimicos in testimoniū adducit. princeps autē sūi ira q̄rendi esset nō quesiuit. Sed unus ex astantibus ministris dedit ei alapam. Quid hoc impudentius. Et horruerat celū. Cōtremuerat terra et xpi patientia: et seruorū impudentia. Et quidā dixerat:

Ego docui in templo. Quid ergo? nihil ne secreto discipulis

18

detestanio

ad epiphan

ad pylatū

neq; ut se excusando ait. Quid me ītterrogas: sed ut omēm impudē
tie materiā tolleret. et cū pcussus esset et oīa sternere et delere in
sua haberet potestate loquitur: que omēm feritatē placare facile
potuisset. Si male loquutꝰ sum arguit: testimoniū ꝓhibe de malo hor
est si me uerbo reprehendere potes: ostende: sin minus. Cur me
cedis? Vides iniuriā tumultus et ꝓturbationis et cōfusionis ple
nū. Rogauit prīceps subdole et dolose. Respōdit Jesus: ut oportuit:
Quid dicendū erat: uel cōfutare uel arguere. Sed neutrū facit. Ve
rū seruꝰ eius credit: hoc nō iniuriū est sed iniolentia. Inde negꝫ sic
quicq̄ habentes: qđ accusaret: mittit eū ligatū ad Caypha. Erat
autē Petrus stans: et calefaciēs se: pape. quo sopore calor ille ue
hemēs petri: cōtribuerat/capto Jesu. Negꝫ post tot monetur/sed
adhuc se calefacit: ut intelligas ꝙ imbecilla sit hūana natura: cū
nos deus deserit. Et rogatus iterū negat. Cum cognatꝰ serui illius
cuiꝰ petrꝰ auriculā absciderat eā re motus ait. Nonne ego te
uidi in horto: Negi hortus negꝫ īmensus amor: quē Jesus illic os
tenderat uerborū eius petrū admonuit: sed oīa forīnsecus exā
derūt. Sed cur euāgeliste omēs in hoc cōcordarūt. nō ut discī
pulū accusaret: sed erudirent: quātū malū sit: nō oīa deo com
mittere: sed sibīpsi cōfidere. Cū autē admirare magni curam
et diligentiā: q̄ et captus et ligatus discipulo cōsulit. Intuitu
suo lacrymā excitans: et ad lachrimas mouēs. Ducit ergo Je
sum a Caypha ad pylatū. Factum autē hoc est: ut iudicū mul
titudo uel īnuitis ueritatē extorqueret. Erat autē mane antequ
gl gallꝰ cantaret. ad Caypha ducitur: inde ad pylatū. Quibus uerbis
ostendit euangelista: a media nocte ad mane a Caypha in
terrogatus nihil respōdisse. Ideo mittit eū ad pylatū: sed illa
alijs dimittens: ipse que sequuta sunt enarrat. Cū autē Jude
orū stultitiā cōsidera: qui īnocentem armati cōprehendere
nō tamē ingrediūtur pretoriū: ne cōtaminarentur. Et quā
quesso cōtaminatio ingredi pretoriū: ubi iniusti poenas dant:
detimates mentū et anethū. At cū iniuste interficere/cō
taminari se nō existimat: sed cū ad pretoriū uenīt/sed cur
ipsi nō interemerūt. Quātū de eorū impio iā adeptꝰ erat
a Romanis. preterea timebat: ne a pylato accusati poenas
postmodū darent. Sed quid significat/ut manducaret pascha
atq; Jesus iā id fecerat una die azimorū. Sunt ergo pascha

q°
R°

cōtā appellat so

totam appellat solemnitatem: sicut q̄ tūc faciebāt. Christꝰ autē pridie: cedem suā in parasceue seruans: quādo ātiquius celebratū erat. Ipsi autē armati: quod nō licebat: fundētes sanguinē: locū tangēt: pylatū admonebāt. Qui egressus ait. Quā accusationē affertis aduersus hoiem hunc. Vides mutationē principatus eorū et iudicē. Cū enim et ligatū et tanta caterua ad se adductū uideret: nō tamē manifestū putauit accusationis mditū. sed mīrogat absurdū ratus uditū eos p̄sumere: supplitiū: sibi p̄mitti. Illi autē. Si nō esset hic malefactor nō tibi tradidissemꝰ eū. o demētia. Quid nō addiciebatis m medium quid fecerit: sed obtegitis: Quid, nō arguitis eū. Ctre q̄ ubiq; iusta p̄dicātes accusationē: nihil tandē afferūt. Anna de doctrina eiꝰ p̄rotatꝰ est: quo audito mīsit ad Caiapham et ipse deinde ad pylatū. pilatꝰ ait. Quā accusationē affertis aduersus hoiem hunc. Vides mutationē principatus eorum et iudicē. Cū enim et ligatū et tanta caterua ad se adductū uideret: nō tamē manifestū putauit accusationis ꝫditū. Cōtra hunc negq; habent quid respondeant: sed ꝫuictura aḡdā utuntur. Tum pylatꝰ Accipite eū uos: et secundū legē uestrā iudicate eū. dixerūt iudei. Nobis nō licet ītersicere quēq̄. hoc dixerūt. Vt sermo Iesu impleretur quē dixit signifians: qua morte esset moriturꝰ: et quid hoc significabat. Non licet nobis interficere quēq̄. aut dicit euāgelista, quoniā nō pro iudeis tantū sed et pro gētibꝰ erat moriturꝰ: uel q̄ truci figere eis nō licebat. Q̄ si dicūt nō licere interimere eo tempore ītelligēdū est. Vnāq; interemerint et alia morte/argumēto est. Stephanꝰ lapidatus. Sed crucifigere eū desiderabant: ut mortis genus iactaret. pylatꝰ autē ad euitāda molestiam breuibus Iesum mīrogat. Tues Rex iudeorum. Respōdit Iesus. A temetipso hoc dicis: an alii dixerūt tibi de me. Cur hoc ītērogat Christꝰ. ut prauū iudeorū animū detegeret. Audierat enī hoc a multis pylatꝰ. Vnā cū illi nihil accusare possent: ne longa fieret discussio: quod semp in p̄mis accusabatur: id nūc pylatꝰ p̄rotatur. Vnā cū dixisset iudeis secundū legē uestrā iudicate eū: ut ostenderet nō esse ī iudeis peccatū: non licere sibi dicūt. Nonem legi nostre sed cōi crimini obnoxius ē. Quod ītelliges pylatꝰ: ut experiret rogat.

q̄ 18

Tu es Rex Judeorū? Non ergo q̄ nesciret christus mīrogat: sed ut
ipse pylātus iudeos arguisaret. Alij dixerūt tibi. Quod pilatꝰ mdicās
ait. nūquid ego judeus sum? Gens tua et pōtifices tui tradide
rūt te mihi. Quid fecisti? hic se excusare voluit. Inde tu dixisset.
Tu es Rex? Arguens eū jesus: hoc mquit audisti a judeis. Quagra
tia nō diligenter rem ipsam mquiris. dixerūt me malorū auctō
rem pronūtare: quid male fecerim. Sed hoc nō facis. Simpliciter
causas struis. ac ipso hoc dicis an aliunde? Quo audito pilatꝰ: q̄d
statim respondeat ignarus. Tradiderūt me tibi mḡ oportet: ut
te quid feceris mterrogem. Tum jesus Regnū meū nō ē de hoc
mundo. Erigit pylatū ut nō multū ad eorū rōpationē malū. Et
mult ostendere se nō puru hominē: sed deū et dei filiū esse nequies.
Si ex hoc mundo esset regnū meū: mīnistri mei utiq; decertarent:
ut nō traderer judeis. Quod pylatus mīruebat: tollit tyrannidis mi
delicti suspitionē. an nō ē mundi hūg xpi regnū? Quid m? Quo
mquit nō esse? nō q̄ hoc etiā nō possideat: sed q̄ terreno habeat
mperiū nō hūanū: sed longe maius atq; prestantiꝰ. Et si ita est
quomō raptus est: spōte se tradens: quod nō facet: sed si ex hoc mū
do essem iquit mīnistri mei decertarent: ut nō traderer: ostendit
m hoc loco regni nostri imbecillitatem: quod m seruis habeat
potestatē. Suppmū aute regnū sibi ipi sufficies ē. et nullo indiget.
Hinc hereticā ansam mīemiūt: alienū eū ab opifice ee. Quidē
go cū dicit: Non propria nemit. Quid tu: Nō sūt de mundo: sicut
ego nō sum de hoc mundo. sic et regnū nō dicit hinc nō ee: non
q̄ mundū prouidentia ac protectione sua p̄sidet: sed ut dixi: neq;
hūanū neq; caducū esse demrat. Quid ergo pylatꝰ? ergo rex
es tu? Rndit jesus tu dicis. Quia rex sum. Ego m hoc natꝰ
sum. Si ergo Rex natꝰ ē: et alia oīa nata sunt: et mihiq;
habet q̄d accepit. Itaq; cū audis. Sicut pater habet vita m se
metipso: sic dedit et filio vita habere: mhil aliud q̄ generatio
nē arbitreris: et m alijs sil'r: et ad hoc nemi: ut testiō mū phibea
ueritati. hoc est ut hoc ipm dicat: fatua: et pſuadea oibꝰ. Tu
aute homo hec audies/et videns dnm tuū ligatū et tractū
tractū: noli prīa quiq; reputare. Nōne p absurdū erit dīg
mū est si dīs pro te ea sustinuit: tu ne verba: quidem
sepenūō pp̄ti possis. Ille mīspiciꝰ ē tu te et vestibꝰ ornas et a
nulis et si nō apud oēs laudaris: misera te vita uincere

exhortacio

arbitraris. Christus obprobriis et maledictis afficitur: ad derisum
alapis reditur: tu ab oibus laudē captas: et nō fers obprobriū xpi
nōne audis paulū dicētem. ymitatores mei estote: sicut et ego
xpi. Si quis te maledictis prosequitur: recordare dñi tui quē
ad derisum adorabant: et uerbis et reddistrahebāt: et irridebant
ipse uero nō modo nō ultus est: sed beneficiis et sūma humā
nitate et clemētia affecit. huic nos imitemur: ita poterimus
oēm ignominia liberari. nō em qui iniuriatur: sed qui pauo
animo iniurijs dolet is iniurias cōfirmat et irritat iniuria
tem. Si nō egre eas feres/ nō afficereris iniuria. Nō em ab
inferētibꝫ/ sed ab accipientibꝫ fit: ut graues sint. Quid tādē
doles: si iniuria te offendit: tanto minꝰ tibi dolendū est quāto il
li magis miserēri oportet. Si iniuriā/ tanto equiori animo
tollerandū. Quēadmodū em si quis te paupere ut diuitem
appellaret: laudaretꝙ: nihil ad te ille laudes: sed potiꝰ in ri
sum verterentur: ita si quis falso calūpmaretur: nihil ad
te. Et si te cōtumelia reprehendit: nulla te uerba pturbēt: sed ui
tam emenda. hoc mihi ueris reprehensionibus dico. Cū aūte pauꝑ
tatem quispiā aut ignobilitatem arguet: cū ridendū dicas.
nō em dedecori est audienti/ sed dicenti/ ut pote sapientia igno
ranti. Sed cū huiusmodi multitudine ignorantiū ueritatem
diffamatur: intollerabile nullis efficitur. ymmo hoc maxiē
ferendū. cū tibi testis sit spectatiſſimū laudatiſſimū te atꝙ accipien
tiū/ illis ledentibꝫ et exprobrātibus. Non em qui ultrisciscitur sed
qui nihil respondet admirationē apud sapientes. Et si pōtes
stulti sunt. propterea maxime eos rideas: et theatro celesti
cōgratulare. Illic em omēs te laudabūt/ tibi plaudent/ te
accipient. Siquidē unius angelus toti mūdo cōferri pōt. Et
quid angelos dico: quādo ipse te dns laudabit. Huius cogitatio
nibus nos exerceamus. Neqꝫ em crimini dandū est: si quis le
datur: silet/ sed cōtra/ si ultiscatur. Nā si crimē esset: nō utiqꝫ
dixisset christus. Si quis pcusserit te in dextrā maxillā/ pbeat
illi et alterā. At si falsa quis dixerit: ei misereamur: qꝫ sibi ac
cusantiū supplitiū astruit. Neqꝫ scripturas legere dignꝰ est.
pertatori em mandat deꝰ. Ut quid tu enarras iustificationes
meas/ sedes cōtra fratrē tuū calūpmaris. Sin uera dixerit
etiā sic miserabilis est. Nam et pharisēus uera loquutꝰ nihil

nō

18

tamē offendit male audientem / sed ei profuit: se bonis priuauit: et sibi ijs maledictis naufragiū intulit. Ita q̄ uterq; ille ē qui offe/dit. Tu autē si equo āio p̄feres: duplici rōne lucraris: et quia eo tibi silentio et modestia deū propitiū reddis: et materia ac/cipis: ut ex uerbis facta emendentur et humana gloria rōtemnas. Etem hic nobis dolor exoritur: q̄ multi hom̄ imiant thiant opinionem. Sic si noluerimꝰ philoꝑ̄hari: probe ītelligemꝰ: mhil res hūanas esse. Distamꝰ igitur et uita nra retensentes: ea tp̄re corrigamꝰ: et hoc mense unu alio aliud: et ita subsequēter meliores efficiamur. Et sic tāq̄ per gradus quosdā ascendentes p̄ stalā Jacob ad celū p̄ueniamus. Etem scale ille mhi p̄llam uisionē: paulati per uirtutes ascensum significare uidentur: per q̄a a terra in celū ascendere nobis licet nō gradibꝰ sensibi/libus / sed morū mutemēto et correctione. Hoc ergo iter hinc asce/sū aggrediamur ut et celū et celi bona cōsequamur. Gra et benignitate dñi nri ihū xp̄i: cui gloria i secula

omne 84

Ego in hoc natus sum: et ad hoc uenī i mundū: ut testimo/niū p̄hibeā ueritati. Omnis qui est ex ueritate: audit uocē meā. Admirabilis res ē patientia: q̄ tāq̄ i tranquillo portū animū cōstituit: cuiꝰq; et ab aduersis uentis et fluctibus tēpestatum liberū reddit. Hāc nos christus cū semp tum maxime nūc do/cuit: cū iudicatus est / ductus huc illuc distractus. Etem apud anna per q̄a mansuete respondit: et cedenti seruo ea dixit: que omnem fastū tollere potuissent. Et inde ad Caypha demū ad p̄latū ducto tota nocte in hys cōsupta in oibus mira p̄tu/lit mansuetudine: et dicentibꝰ malefactū esse: neq; in quo eum arguerent habentibus: tacuit tamē. Cum de regno interrogatus est: tūc loquutꝰ est ad p̄latū eruditus nos cū: et ad altiora erigens. Quid autē p̄latꝰ illis p̄ntibꝰ Jesū nō interrogat: sed pretoriū ingreditur: q̄ magna quāda de eo habebant opinio/ne: et sine aliquo tumultu oīa ab eo intelligere uolebat. Roganti autem quid fecisti: mhil adhoc rndit Jesus: sed adid: quod ualde rubebat p̄latus hoc ē de regno suo inquies. Reg/nū meū nō est de hoc mundo / quasi dicat. Rex sum: nō tamen qualem arbitraris: sed longe prestantior hic ostendit mhil mali fecisse: ut etiā tu prosequaris in hoc natꝰ sum: et ad hoc

LXXXVIII

uem in mundū: ut testimoniū perhibeā ueritati. Inde ait: omnis qui est ex ueritate audit uocem meā: allrit eū ut aures hīs adhibeat. Si quis eīm ueritis est ait: et amat ueritatē: sane me audiet. Hoc patto eū paucis uerbis allatit: ut petat quid ē ueritas. Sed primū rei ipsi mstat. Rogauit ante quo mā tempis id postulabat nūr eū e iudeorū manibo eripe rogitabat. Ideo exiuit. aitq; Ego nullā in eo in uemio causā. Et cōsidera q̄ prudenter. Non dixit: si errauit et dignē ē morte: sole pinitati eū cōdonate: sed pmū omno excusat: inde exhabundantia rogat: si nolunt aliter innocētē dimittere: saltē ut nocentē tēpori cōdonent. Ideo subdidit: Est autē cōsuetudo vobis: ut unū dimitta uobis in pascha inde uerecūde. Vultis ergo inquit dimittā uobis regē iudeorū? Clamabāt oēs dicentes: nō hūc sed barrabā o mentē scelestam. Erat aūt petrus. scelestū dimitti: nisi ante puniri uolebant. hīc erga eis antiquitus mos fuerat. Tu ante oībus in oībus cōsidera dnm benignitatem. Tūc flagellauit eū pylatus: fortasse ut ideo ita sedato iudeorum furore inde eū dimitteret. Cū eīm prius eū liberare noluisset: in hoc eis satisfacere arbitratq; est: si uerberari: et que tūc facta sunt in eo fieri pmitteret: ut purpurea ueste circūdaretur et corona spinea eo rapiti imponeretur. Ideo ita coronatū ad iudeos eduxit: ut ea ignominia eorū ira et furore aliquātulū sedaret: et quo milites hoc faciebant: si quidē nō preperat pilatq; ad iudeorū gratia. Neq; eīm noctu a pilato missi cū iuda proferti sunt sed pecunia a iudeis allecti oīa audebāt. At jesus in hīs oībq; tacebat. Tu ante noli uerba audias: sed in animo ppetuo seruies uelim: et in orbis terrarū et angelorū regem animitibq; irrisū: et uerb et re ignominia affectum. et oīa equo ānio tollerāte uideris: eum re ipsa imitare. Cū eīm dixisset pylatus Rege iudeorū: ad deridendū ut Rege mduerūt. Hoc patto eduxit eū pilatq; inquiens. Nullā inuemio in eo causam. Exiuit jesus spinis coronatus: nō tamē iudeorū ira sedatā: sed clamabant crucifige crucifige eū. Videns pilatq; oīa frustra tentari. ac capite inquit eū uos et crucifigite. Quibq; uerbis cōstat: ad cohibendū eorū furorem illa fieri permisisse. Ego inquit nullā in eo causam inuemio. Animaduerte quot modis iudex jesum

exrusat. Sed mhil tales illos mouebat. Illud enī uerbū Arripite et crucifigite. Indignantis est et mouentis: ut ipsi rē nō ptimissam patrarent. Ipsi dixerat eū: ut ꝑsidis iudicio damnaretur. cōtra autē cōtigit: ut pōtg sententia eg absolueretur. Quod uerū. Nos legē habemg mqiut: et secūdum legem debet morī: quia filiū dei se fecit. Quo ergo dicēte ꝑside Arripite eū: et secundū legem uestra iudicate eum. Dixerūt sibi nō licere quēq̄ interficere. Huic legē afferūt: q̄ mori debeat: Et cōsidera actusationē. filiū dei se facit. hoc crimini dandū est dic queso. ut que dei opa facit: si se filiū dei nūcupet. Quid christ⁹ mhil rndet: impleꝫ prophetiū illud: q̄ nō aperit os suū. In humilitate sua iudiciū eg elatū e. Tum pilatus: cū audiret: q̄ se dei filiū fateret: ne id uerū esset: et cōtra legem facere putaretur: formidauit. Iudei cū id ecte et uerbis ꝛtelligeret nō sūt ꝑterriti: sed interimūt: quē adorare debuissent. Ideo pylatg trepidg alijs omissis an esset xp̄us nīrogat. Cui Jesus nō respondit. Ita cū audisset. In hoc natus sum et ad hoc uem: et regnū meū nō e de hoc mūdo Et propterea eū absoluere debuisset ob ꝛperauit tamē furori iudeorū: qui cū mhil amplg qd crimināretur haberet: ad publicū trinē cōfugiūt dicētes. Cōs qui se regē facit contradicit cesari. Inquiredū igit diligeter. Ideo mhil ei rndet: cū sciret frustra oīa. Pterea rebg testimoniū ꝓhibentbg noluit uerbis cōtinere: neq̄ excusatione adducere: ostēdēs spōte ad hoc uenisse. Cū taceret inquit pilatg. Nescis quia potestatē habeo crucifigere te. Vides quō se ipm̄ prece donauit. Si in tua potestate est: quare mi sonte nō dimittis. Cum ergo cōtra se sententia tulisset inquit Jesus. Qui tradidit me tibi maius pectatū habet. indicas ipm̄ quoq̄ reū esse crimis: et ut timorē eg deprimeret: nō haberes potestatē: misi tibi datū esset desup̄. Ex quo signficat nō simplicit: et ut res plurimū solent sed misticē euenisse. Sed ne ea ꝓcula: misi esset tibi datū desuper: nullo ꝓ crimini asscribēdū dicēs Ideo ait qui me tradidit maius pectatū habet: qui tradidit me tibi. atqui si datū erat: neq̄ hīc neq̄ illi rei erat crimis. frustraher dicis. hoc uerbo datū ⁊ hoc loco ꝓmissum e: quasi dicēt ꝓmisit hec fieri: nō tamē propterea uos iō accusandi. ꝓterquā

An tyrānidē affectaret et regno rezare depellere tentaret. sed nō inuestigat diligēt

cū uerbis: et manifestam attulit excusationē. Et exinde q̄rebat pilatus dimittere cū. Judei aūte clamabāt. Si hūc dimittis: nō es amicus cezaris. Cū em a sua lege crimina nō p̄ficerēt: maligne externa addiciūt dicētes. Ois em qui se rege facit cōtradicit cezari. Et quod hoc tyrānidis argumētū? Vnde hoc potest ostendi? A purpura? a diademate? ab ornatu? a satellitibus? Jone solus semp cū duodecim discipulis ambulabat: et nullibus utebatur cibis: uestibq domo. Sed o improuidentia. o t̄repidatiōa formidinē: pilatq em iam periclitari arbitratq: si id negligeret: egrediturq ut rē mquirat hoc em significat: cū sedisse dicit: et nulla habita questione tradit cū: seis p̄suadē existimās. Quod apparet cū mquit. Ecce Rex uester. Et cum illi dixissent Crucifige eū: q̄m ait Regem uestrū crucifigā? Responderūt pontifices Nō habemq Regē nisi cezarē. Spōte se reos professi sunt Jdeo eos deq tradidit: quādo ipi prim̄ pmde tia et protectione ipius se subtraxerūt. et cū uno ore regnū abnegassent: p̄misit suis iporū sententijs eos decidere. Atqui ea uerba omnē ira sedare ia debuissent: Sed timuerūt ne dimissus iterū plebē alliceret: quod ne euenīret: oīa tonabātur. Grauē em quidā est ambitio/grauē mors: ergo aiam p̄derena leat cuiq grā mūdi cū audiebant. pilatq quidā solo uerbo uoluit cū dimittere: hi p̄stant dicētes. Crucifige: et cur tā opere hāc eq mortē affectabant? Quia ignominiosa erat. Veriti ergo ne eq postmodū memoria seruaretur. hāc mortem elegerunt: nesciq q cū impedit magis apparet ueritas. nā q̄hor formidarent: audi quid dicat. Nō audiuimq quia seductor ille dixit post tres dies resurgam. Idcirco oībus modis animtebantur: ut posteris esset abhorabilis: et idcirco clamabant Crucifige. Erat turba t̄cōposita: et a pricipibq corrupta. Nos aūte nō modo hec legamq: sed animo recōdamus. hoc ē coronā spineā uestimētū harundinē alapas spuita irrisiones: que frequēter mēte repetita satis. omnem ira sedare poterūt. Et si ludibrio erimq si quid iniuste patiemur. frequēter dicamus. Non est seruus maior domino suo: et allatrantiū iudeorum uerba nobis subeat: cū dixerūt Demoniū habes et samaritanus es: et in belzebub principe demoniorū eicit demonia. Et ideo hec omnia pertulit ut eq uestigia imite-

exhortacio

mur. Et maledicta perferamus que ipse grauissima nō sustulit: sed ōia fecit ut ipsos illatores saluos faceret: et ad cōm salutē apostolos misit. Audis eos dicentes. Scimꝰ ignoranter fecistis: ut ad poenitentiā adduceret. Ita et nos imitemur. Nihil enī adeo deū placat: ut inimicorū dilectio et cura eis benefaciendi. Cū quis te prosequitur: nō ipsū sed demonē insaniantē cōsidera. Et aduersus illius iram seda. et miserē: quia a diabolo irritetur: a quo si mendacium oritur multomagis et iniusta ira. Non sunt christianorū maledicta. Nā qui flere iubetur: et qui audit. Ve uobis qui ridetis: inde maledicit insectatur furit nō ipse cōtra maledictis: sed lachrymis prosequendus est. Nā et christus inde misertus est: qui nobis reipa inimicis imitandus est: quod nisi fecerimꝰ: frustra nati sumus: uel ad malū potius. Neq; enī fides sufficiens ē: ad regnū cōsequendū: sed magis ppera uitā cōtēpnabit. Qui enī nouit uoluntatē dñi sui: et nō facit: multis uapulabit. Et iterū si nō uenissem inquit: et loquutꝰ eis nō fuissem: peccatum nō haberent. Quia ergo habebimꝰ excusationē: qui penetralia ingredi dignati: reticuerimus. Et cōmunitates mysteria gentilibꝰ eorū ignaris peiores inuenīamur. Si illi ob inanē gloriam tantā pre se tulerūt sapientiam: longe magis nos decet: ut deo placeamꝰ uirtutibꝰ inuigilare. Illi nō nūq; sua contempserūt animā: et filios demonū insania bellis deuouerunt: nos neq; pecuniā propter xpm cōtēpnimꝰ. nō ira pomur: sed inflamur: et febricitantiū more medemur. Et qui admodū illi morbo uexati: ita et nos affecti distincti ira auaritia reliquas stupiditates sistere nūq; possumꝰ. Ideo erubesco simul atq; obstupesco: cū multos gentiliū peccatorū cōtemptores: nos omnēs ni sanctos uideam. Et si qui etiā nostrorū eas cōtēnunt: aliis affectibꝰ furore uidelicet et inuidia cōsumūtur. Difficile sanē ē: uera sapientia inuenire. Quia gratia. Remedia scripturarū negligimꝰ: neq; cū cōtritione fletu et planctu eis attendimꝰ: sed simpliciter et incōsiderate: si quādo ad legendū adducimur: propterea cū grane secularium rerū onus urgebit: ocia mundat: et si quid profecimꝰ auferet. Neq; enī si quis uulnꝰ attrectet. et medicinā imposuerit. neq; diligenter alligabit: sed decidere permittet: neq; aquā pulueremꝰ

et alia vulneri ꝯtraria nō tanebit: ne grauꝫ malū sequa-
tur hīc nedicine: sed proprie desidie culpa. Hoc nobis accidē
solet circa diuinos sermones pariꝫ sed secularibꝫ semp attē-
dimꝰ. Ita semē omē suffocatur: fructꝰ nullꝰ proiemit.
Quod ne accidat nobis celū paululū suspiciamꝰ et mortuorum
monumēta et tumulos ꝯsideremꝰ: et nos eūde exitū ma-
nere: et eorū magistrādi necessitatē: nō multo ante uespera
imminere ī mētē uenīat, preparemur ergo huic pfectioi
cultu nobis uiatico opus est. Via et multus labor, multus est
magna solitudo pagranda ē. Nullū ē diuersoriū: negꝫ torū ubi
nobis necessaria cōparare possimꝰ: nisi hinc ōia nobiscū aufe-
ramus. Audi quid dicant virgines. Ite ad uendētes et ēntes non
inuenerunt. Audi Habraā. Chaos est inter nos et uos. Audi Ezechielē de die illo Noe Job et Danel filios suos nō liberabunt.
Sed heu utinā uos nō audiamꝰ uerba: sed accipietes hīc q ad
eternā uita nobis sufficiant uiatica cū fiducia uideamus
dnm nostrū Jesum xpm: cū quo patri: sanctō et spū sco
gloria imperiū honor et nūc et semper et ī secula seculorū.

Tunc ergo tradidit eis illū: ut crucifigeretur. Susceperūt
autē Jesū et eduxerūt: et bajulans sibi crucē exiuit in
eum qui dicitur Caluarie locus. Felicatatis facile improuidos
deijcere et prosternere assolent. Ita et iudei a pncipio diuino
freti auxilio legē regni gētiū q̄rebant: et ī eremo post mana
pariū recordabātur. Inde et hic: xpi regnū recusantes cesa-
ris īplorabāt. Ideo ī rege sedm̄ sententiā suaꝫ mouerunt:
Quod cū audisset pilatꝰ tradidit eū: ut crucifigētur: et q̄ ī tuis-
sime, Erat eīm īuestigandū an regnū affectasset: sed solo me
tu tulit sententia. Quod ne cōmitteret: xpūs eū admonuerat
dicens. Regnū meū nō est de hoc mundo, sed pūtibꝫ ōino
addictis, nihil magnū sapere uoluit: q̄nus uxoris sōnū eū
pterrere debuisset. Sed nullo horū factus est melior. Negꝫ celū
suspexit: sed tradidit eū. et ei crucē tāq̄ reo īposuerūt. Lignū
delegerūt: negꝫ figura cōsiderarūt. Etenī Isaac ligna porta-
uit: sed hīc ī patris uoluntate tantū cōstitit. Figura eīm erat:
nūc res secuta est: quia ueritas. Et exiuit in eū qui dicitur
caluarie locus. Ubi quida dicūt. Adā et mortuū et sepultū esse

Et Jesum ubi domi mors domnata est: ibidē trophēū erexisse. hoc est crucem quā tulit cōtra mortis tyrānidem. Et quēadmodum victores: ita Jesus victorie signa humeris tulit. Quidem si id alio ālo fecerūt judei. ✠ Crucifigūt autē cū ēt latrombs tuīti etiā in hoc prophetiā implentes. Que em illi. Que em illi ad ignominia faciebant: hs veritas implebatur: ut itelligas: quāta eorū vis hoc nāq; antiquitq propheta pdixerat: q cū iniquis reputatus ē. Voluit demon rē ipsā obtegere: nō tamē valuit. Crucifixi sunt tres. claruit nūq Jesus: ut itelligas eiq virtute oīa proviemisse. Atqui tribus crucifixis miracula apparuerūt. Nemo tamen illū alteri latronū attribuit: sed soli Jesu: ita diaboli insidie irrite facte sunt: et in eiq caput dīno reiecerunt. Nāq; diebus unus salug factus est. Nō solum igitur crucifixi gloriam nō offendit: sed nō parū auxit. Neq; em nūq fuit ī crucem latronē cōvertī: et in paradysum intrare. q̄ petras collidi. Scp fit autem et titulū pylatq: cū ut iudeos ulcisceretur: cū ut xpm excusaret. hā cū tanq̄ prauū tradidissent: et sententiā hāc latronū societate cōfirmare vellent: ne quis tam turpē mortis notam inferre. et tāq̄ malū et pditū eū accusare posset: ut caliūpnian um os obstrueret in regē suū insurrexisse eos denūciat. Et tropheo cupiā bras ī sculpsit clara uoce / et victoriā et regnū pfitentes: q̄nis nō pfecte: neq; hoc una ligna: sed tribus demonstravit. Nam em credibile esset multas ad festū nationes cōvenisse: ne quis excusatione ignorasset linguis oībus judeorū immanitas notata ē. hoc autē egre ferebant judei. atqui qd hoc nobis nocebat. nihil. nā si mortalis erat / et imbecillis et moriturus: quid scripturā timuistis: q esset rex judeorū. Et qd dictū. ut scriberet. quia ipse dixit. hec sententia ē et cōe decretū. Sed si addidisset: quia ille dixit: eq fuisset temeritati et iactātie asscribendū. nō tamē pilatq mutatq ē. sed pstitit in sententia. Nō parua in hoc dispensatio: sed totū hīc pendet. Cū em postmodū defossum esset lignū crucis: nulla de ea cura suscepta: cū et fideles timeret: et alīs iuvarent: contigit ut diu post q quereretur: et cū tres cruces iuxte essent: par ē: ut et quia media erat. et propter titulū dīm crucē agnita. nā latronū cruces titulū nō habebāt. Olim autē diuiserūt hīc uestimenta sed nō tunicā. Ecce quomodo semp malefactōrēdo prophetas

/

implent. nā et hoc ꝓdictū fuerat. Atqui tres erant crucifixi
sed prophetie m Jesu implebātur. Quare enī nō idē m aliis fere
rant. Tu autē propherie certitudinē considera. nō enī q̄ plūs
sint tantū: sed q̄ nō sint plus ꝓdixit. nā vestimēta plus sūt:
nō autē tunicā/ sed forte supra ea texerūt, q̄ autē dicit desup
cōtexta nō simpliciter ponitur: sed aliq̄ allegoriā ad significa
re dicunt: q̄ nō simpliciter homo esset crucifixus: sed desup ha
buerit diuinitatē. Alij dicūt per illū genus uestis ecclesiā hystō
riā narrare. nā in palestina ex duobꝰ pānis uestes cōtexūt
q̄d significans Johānes inquit desup cōtextam. Quod mihi
dicere uidetur: utrumq̄ testimētorū utilitatem ostendēt. nā quēad
modū in alijs ōibus ita in habitu uilem speciē ꝓferebat: et
multes hec faciebāt. Ipse autē crucifixus matrē suā discipulo
cōmendat/ erudiēs nos ad ultimū usq̄ spiritū parentū curā
habendā. Cū mulierē matrem a ea appellatā inquit. Quid mihi
et tibi mulier. et alibi. Ecce mater mea. hic imēsam ca
ritatem ostendit: et cōmēdat ea discipulo quē diligebat. Jam
nomē suū modeste subtraheret Johānes. nā si se iactare uoluisset:
quāobrē diligeretur exposuisset. Credibile enī est magna esse et
admiranda. Quia autē gratia mihil aliud dicat Johāni. neq̄ eū
cōsolatur. Q̄ tempestiuū erat. preterea nō parūo eū hono
re hijs uerbis afficiebat: neq̄ parū pietie sue ꝓmiū capiebat.
Tu autē cōsidera quomō crucifixus oīa sine aliqua ꝓturba
tione transegit. discipulo matrē cōmēdauit: prophetas im
plenit: latroni spē bona dedit. Atqui anteq̄ crucifigeretur
sudauit: ꝓturbatus est. timuit. Quid hoc sibi uult. nihil dubi:
mihil nō manifestū. Illic enī nature imbecillitas: hic potestas
demōstrata est. Preterea hijs nos duobus admonet: ut licet ante
mala ꝓturbemur: nō tamē abstinendū est: quū ea subeamus.
Et cū in certamē descendimꝰ omnia facilia et leuia putāda
sunt. Nolimꝰ ergo mortē formidare. Insitus est animē natu
raliter mortis amor: sed in nobis est uel hoc uinculū soluere et
ea imminere cupiditatē: uel ligare/ et uehemētiorē efficere.
Quēadmodū enī nobis desiderium mestorum: cū autē philo
sopharemur: id cohibemꝰ. Ita et hic uita accidit. nā sicut ad
seruandā prolis successionē deus protreandi cupiditatē hoī
bus indidit: nō tamē prohibens altiorē cōtinentie uiā: ita

et mte nobis mſerit deſiderii prohibes ne quis ſe ītermat: nō
impedies tamen: ut pīt̄e iuta cōtepnat. hȳc cōſideratiōg modg
ſeruandg eſt: ne ſpōte quis ſibi morte cōſciſcat: et ſi minime
ris uexer² calamitatibg: negz cū deo placuerit: ea fugiat et re
formidet: ſed pīti animo ſubeat: et futurā iuta huic pferat.
Stabant aut̄e mulieres iuxta cr̄uc̄e: et imbecillior ſexus
tūc fortior apparuit. ita oīa reformauit. Ipſe matr̄e cō-
mendās mquit. ecce filiꝰ tuꝰ: o honore quē diſcipulo tribuit.
Cū em̄ iam abiret matris curā diſcipulo reliquit. nā cū pare-
ſet: utpote matr̄e dolere et protectionē ḡrere: merito dilecto
cōmendat: cui etiā mquit ecce mater tua. hoc dixit: ut dilecti-
one deinceps ſuſtentaret: quo cognito diſcipulus ea ſecū addixit. ſed
cur nō alig cuiuſpiā mulieris memīnit: cū adeſſent: admones
quidā amplius matribus tribuendū. Vt em̄ cū ſpiritalia im-
pediūt parētes ne cognoſcendi quide ſunt: ita cū nihil impedi-
mēto eſt oīa his ſunt tribuēda: et oībus preferēdi quia genue-
runt: q̄ educarunt. q̄ innumeras pro ipſis moleſtias ſubierunt. Im
ogartionis repīmitur impudētia. nā ſi nō eſſet ſecūdū carne
natus: negz matr̄e habuiſſet: quā tantopē curaret. poſtea ſries
Jeſus: quia ea oīa cōſummata ſunt. hoc t̄e q̄ diſpēſata erat: ubiq;
demōſtrare amittitur: nouā hāc morte fuiſſe. Siquide ī pote-
ſtate morientis erat ne priꝰ ip̄e uellet / et oīa impleta
eſſent moreret². Ideo dicebat potestate habeo ponēdi animā mea
et potestate habeo iterū ſumēdi ea. Sitio. erā hoc uerbo prophetā implens. Tu aut̄e aſtātium
prauitate ītellige. nā licet īnumeros habeamꝰ inimicos qui
nos grauiſſime pſecuti ſint: cū tamē interem eos indemis:
flectimur miſericordia: hii uero nihil moti magis efferātur.
et irrident: acetū q̄ in ſpōgia exigūt porrigūt: ut biberat tang̃
reus. nā propter hoc hyſopū addit². Quo guſtato mortuꝰ eſt.
Vides quia nō pturbate / et q̄ potenter oīa transegēte. Quod et
proſequies oſtendit. cū oīa cōſūmata eſſent: inclinato capite:
quod affixū nō erat / tradidit ſpiritū. hoc t̄e expiranit. At qui nō
poſt inclinatū capit expiratur: ſed poſt expiratiōnē capit in-
clinatur. Hic aut̄e contra actidit: pquod oſtendit eccā geluſta
eū eſſe om̄ dnm. Judei aut̄e camelū deuorātes: et culicē ex-
colantes / tantū nefas ausi / de die cōſiliāt: qm̄ paſcale erat: ut

LXXXV.

nō remanerent in cruce corpora sabbato rogauerūt pylatū: ut frangerentur eorū crura. Vides q̄ti sit ueritas per ea: q̄ illi fa ri uit prophetia impletur. alia em̄ ex hoc manifestata ē. Venerūt milites: et alterius fregerūt crura: nō christi sed ad iudeorū gl̄o gratiam conciliandā: latus eius lancea aperuerūt: et mor tuo adhuc insultant. o pessimā uoluntatem ac sceleratissimā. uoluntatē p̄turbari dilectissime. Que em̄ malo illi ausu patrati sunt: ueritati cōsentiebāt. prophetia hīc impleta ē dicēs. q̄uies videbit ni quē transfixerūt. Neq; hoc tantū: sed nō creditur is fuit fidei argumentū ut thome: et qui cū eo erant. adhec et arcanū mysterium cōfirmatū est. Exiuit em̄ sanguis et aqua: nō casu et sī pliciter. hīc fontes scaturierūt: sed quoniā ex ambobus ecclesia cōsti tuta est. Scitis hoc imitiati. per aquā em̄ regenerati: p̄ sanguinē et carnē nutriti. hīc mysteria ortū habent: ut quoties admirā dū calicē accedis: tanq̄ ab ipso latere hauries accedas. Et qui uidit testimoniū p̄hibuit: et uerū est testimoniū eius. hoc ē nō alī unde audiuit: sed ipse affuit: et uerū ē testimoniū: et merito sane. cōtumelias narrat: nō magnū aliquid et admirabile: ut pos sis quicq̄ suspicari: hic hereticorū os rauci: et futura p̄dicit mys teria et repositū thesaurū cōsideras: sup̄ his que cernebantur erant cōsultat. Impletur etiā et illa prophetia. os eius nō cōminuent. licet em̄ de iudeorū agno hoc dictū sit: transiuit tamē figura illa ad ueritatē: et multo magis: propterea et prophete meminit cum em̄ simul attulisset testimoniū: et nō uideretur fide dig nū: addicit hoc sensu: q̄ nō temere id factū est: sed antiquitus p̄dictū: q̄ os eius nō cōminuetur: et p̄ se quoq; prophete fidē facit. hec dix it inquit ut intelligatis cōuenientiā inter figurā et ueritatē. Vides quanta adhibet diligentia ut credatur: q̄ turpe et ignomi niosum iudebatur. Illudere em̄ mortuo q̄, ipsum crucis supplī tiū longe penitus ē. Veritatem hec dixi inquit: et magna quidē dili gentia: ut credat. Nemo igit hīs fidem nō adhibeat: neq; pudo re nostra offendat. Que em̄ maxime ignominiosa iudentur. hec sunt bonorū nostrorū honestissima. Post hec autē rogat ut pylatū Ioseph ab arimathia: eo q̄ esset discipulus Iesu non ex diuodeti sed fortasse ex lxxta. Iam em̄ putātes sedata ira iu deorū ad crucē libere accedebant: et funus curabant. accedens ergo p̄ad pylatū corpus Iesu rogat: et cōcessum est. nā tur nō

debuisset: Iuuit autē ipm̄ et nicodemꝰ et magnifice sepeliuit
adhuc de eo tanq̄ de puro homine opinabāt. Et ea ferūt aro-
mata: que maxime corpa seruare solent: quod mhil magnum
de Jesu ipō existimare arguebat. Oultū tamē amore p̄ se ferūt
qō Sed quare nullus ex xp̄i eo accessit: nō Joānes/nō petrꝰ: nō alius
ex p̄mis: neq; hor̄ siler discipulus. Si' Judeor̄ metu quis diceret:
et hm̄ eodē metu tenebantur. Inquit em̄ discipulū ortultū fuisse
propter metū Judeor̄. Neq; dici posset q̄ cōtēneret: sed timens
accedebat. Joānes autē qui affuerat et uiderat expiratem: hic
xo nō affuit. Quid ad hoc dicendū/ cuihi' uidetur nobilissimum
fuisse Joseph: qd ex sepulchro cōstat. Et pilato erat notus. Quare
impetrauit. Et sepeliuit Jesum nō uitreū/ sed magnifice: sicuꝰ
Judeor̄ cōsuetudinē: tāq̄ magistrū alique et admirabilē. Cū
em̄ tempore urgerentur Hora em̄ hora mortuꝰ erat: et dū
peteret eū a pylato/ et dū lauaret: ⁊ jam uespere aduenisset:
quo tēpore mhil licebat operi/ m proximū monumētū po-
suerūt. Dispensatū ē em̄: ut i nouo monumēto sepeliret: in
quo nemo positus fuerat: ne quis alīū resurrexisse arbitraret:
et ut discipuli eo facile se cōferre possent: et que fierēt i propiq̄
intuerentur. Erut sepulture testes nō ipsi tantū sed ⁊ inimici
sent. Signatulū em̄ et custodes sepulchro imposuit: sepulture e-
rant testimonio. Resurrectionē autē nō minus manifestari xp̄s
uoluit. Quare discipuli multū ām̄ituntur ostendere q̄ mortuꝰ
sit. Resurrectionē em̄ omē futurū tēpus erat cōfirmaturū. Quos
si' tūc dubia fuisset: resurrectionis ratio nō cōstaret. Neq; hoīm
tantū gratia prope uoluit sepeliri: sed ne falso potuisset: quispiā
furtū simulare. Una autē sabbatoꝝ hoc ē die dominico:
cū adhuc tenebre essent: maria magdalene uenit mane: et
uidit lapidē reuolutū a monumēto. Surrexerat Jesus/ et la-
pide et signis impositis. Sed cū hoc manifestari oporteret.
post resurrectionē aperuit monumētū. Et ita res credita
est. hoc maria monuit. Quia maxime nāq; magistrū diligebat:
postq̄ sabbatū p̄terijt/ tacere nō potuit: sed cū adhuc essent
tenebre/ a loco sibi aliquā querens cōsolationē/ eo se contulit.
Et cū uideret lapidē reuolutū: neq; intrauit/ neq; introspexit
sed ad discipulos cucurrit ex nimio desiderio. Id em̄ curabat
q̄ certissime/ quid de corpore factū esset/ intelligere. hoc et cur

Capitulum 20um

Dnica.

sus et uerba significarūt. Tulerūt inquit dnm̄ meū/ et nescio ubi posuerūt eum. Erre quomodo nondū quidq̄ de resurrectiōe certū norat: sed ablatū esse suspicata ē: et simpliciter oīa discipulis nūciat. Euāgelista aut̄ tanta laude mulierem nō fraudauit: neq; dedecori arbitratus est: ut ab ea nostra profecta primū hec itelligeret. hoc parto semp eius ueritas lucet. Cū uenisset maria: et id significasset: audietes illi ad sepulchrū properant: et uidēt linteamina posita. Quod erat resurrectiōis signū. Neq; em̄ si qui corpus abstulissent: illa reliquissēt neq; si furati essent/ sudariū soluere/ et ponere in unū locū curassent/. sed ut erat: corpus abstulissent. propterea p̄dix̄t Ioānes: q̄ cū multa mirra esset sepultus: que nō nisi q̄ plumbū corpori linteamina cōglutinat. Vt cū audieris sudaria in sepulchro relicta: furto abreptum nō arbitreris. nō em̄ fur adeo stultus fuisset: ut in supflua re tantū laborasset. Qua nā gratia sudaria dimisit. Quomodo id faciēdo latere potuit. Etem̄ diutius in eo erat imorandū et deph̄endi potuisset. Cur linteamina posita erāt: et sudariū separati soluti. Ut intelligeres nō pturbate et festināter factū esse. Ex hō resurrectiōe crediderūt. Ideo postmodū apparuit eis christ⁹: quia nō uidēdo crediderūt. Considera hoc i loco Euāgeliste hu militatē quo certitudinē resurrectionis petro manifestata dicit. precedēs em̄ uisis linteaminibq; positis nihil aplis perquirit: sed dissedit. Ille aut̄ feruore quodā ingressus oīa diligēter: et amplius uidit. Et tūc cōsolatus ē uidendo linteamina posita: et sudariū separati reuoluti/ qd̄ bene diligēter arguebat. Tu aut̄ cū audieris nudū dnm̄ resurrexisse: cessa q̄so ab insana fumeris impesa. Quid sibi hoc supflui multi et inutile dispēdiū. qd̄ ipsis qui facūt plurimū affert detrimenti: mortuis nulla utilitate nel dānū potius. Sumptuosa nāq; sepultura/ nōnūq̄ causa ē/ ut fures cadauer effodiāt: et nudū et insepultū proiiciāt. Sed o uane gloria: quātū etiā in luctu uim/ quāta amētia ostendit: omnia igit⁹ ueid attidat: tenuia scindūt linteamina/ et multis im plent aromatibus: ut duplici rōne inutilia furibq; reddant⁹ ista terre mādant. Tūne hec insanietis: nōne furetis fuit ambitionē pre se ferre: et rursus tollere. Sane inquit ut nul

nō

Iohis humilitas

20

Reprehesio

la furandi occasio sit: hec oia molimur. Quid ergo? Si nemo furabitur: nõne tinee et uermes cõsumẽt? et si nõ hñ: nõne tempus et putredo. Sed esto neq; fures neq; uermes neq; tempus neq; aliud quippiã timẽdũ: sed corpus ad resurrectionẽ usq; intactũ pmansurũ: et ea omnia nouã pferuari: quid mihi mortuis emolumẽti? cũ nudũ corpus resurgit? hec em hic remanent mihil illi examinĩ cõferũt. Sed cur mquies idẽ christo seruatũ est? ogerito sane. Noli hec humanis rebꝰ cõpa rare. nã et unguẽtũ effudit mereẽ: et sanctos pedes unxit. Q si de hoc dicẽdũ ẽ: hec pmia a nõ ẽtelligẽtibꝰ resurrecti oms ratione facta sunt. Ideo inquit sicut mos erat judeis. ne qꝑ eũ ex diodeũ hec fecerant: sed qui nõ multo jesũ honorẽ proseruti sunt. Diodeũ autẽ nõ sic: sed morti redibus/ et periculis/ pro eo se exposuerũt. qui honor longe maior/ ꝓterea ut dixi. De homiñbꝰ nobis nũc sermo ẽ/ illa autẽ dño exhibita sunt: et ut intelligas: nulli fure hec xpõ esse mquit. Esuri entẽ me uidistis: et dedistis mihi mãducare: sitientẽ et dedi stis mihi bibere: nudũ et uestistis me. nõ autẽ mortuũ et se pelistis. Quod ego nõ ut sepulturã tollã dico: absit: sed ut luxuriã et superfluã ambitionẽ. affectus mquit et dolor et mor tui misericordia hec suadet. nõ ẽ misericordia sed mansꝰ glo riã. nã si uis mortui miserẽri: aliã tibi uia ornãdi funeris ostendã: et docebo te iijs mortuũ uestibꝰ ornare: que simulcũ eo resurgent et cõspicuũ reddent. hec uestes neq; tineis corro duntur neq; tẽpore cõsumũtur. neq; deripiũt a furibꝰ. Que nã hec sunt? Eleemosine uestis ẽ: q resurget. Eleemosinarũ qꝑ signaculũ cũ eo his uestibꝰ fulgebit: qui tunc audiet. Esuri entẽ me uidistis et nõ dedistis mihi mãducare. Ite maligni fatuũ/ he cõspicuos/ he seruos/ seruos. presentia em mihil aliud sunt qꝑ tinearũ et uermiũ esca. Nõ tamẽ sepulturã prohibeo: sed modus seruetur: ut tegatur corpus nõ nudus mandetur terre. nã si uestibꝰ ꝓripitur: ne quid habeant ꝓter uestimẽtũ: lõge magis mortuus. neq; em ita mortuus ueste indiget ut uiuus/ dũ em uiuimꝰ et frigoris gratia et caloris et pudoris uestibꝰ egemꝰ. Mortuis nulla horum impendet necessitas. ne nudũ iaceat corpus opiendum est. In pmis autẽ terrã optimũ habemus operimentum:

et ipsi corpori nature decentius & si ubi tot necessitates ur-
gent/ nihil superflui ē requirendū: multo minus ubi ille ces-
sant. Sed qui viderit ridebit mges Quid tu: q̄ius mime tu ridearis
randū est stulti iuditiu. sed potius multi te admirabūtur/
et doctrinā nostram prosequētur. nō em̄ hec digna risu sūt
sed illa que nūc fatimg. cū fatimg cū lugemg: cū plagimg
cū simul nos cū mortuo defodimg: hec et risu et supplitio
digna. In hys autē et modo suptibg adhibendo sapiētia: ubi
perquā laudabile ē: et oēs nobis plaudēt: et xpi uirtutem
admirabūtur: et dicēt pape. Quāta ē crucifixi potētia. p̄sua
sit morietibg et ḥs qui corrūpūtur: nō esse morte. nō em̄
ut m̄ pereuntes afficiūtur sed ut ím melioré locū migrātes.
persuasit corpus hoc mortale et terrenū uestem indui̇ere
serica et auro distincta: longe p̄tiosiorē. hoc ē īmortalitatē
Quāobrē nō multū de sepultura curāt: sed sepultura optima
putant uita optima. hec si ita nos philozophari uiderit: dicēt
sm̄ plāgentes effeminatos cū cū stantes ploratibg mulie-
bus: ridebit et exprobrabit: et maiorē ī modū reprehendent:
et impensam amentiā appellabit etem̄ hec accusari ali-
dmg. Et merito sane. Quā em̄ habebimg excusationē: cum
corpus tabe: et uermibo mox cōsumendū ornamg. Christū
esurietē nudū errantē cōtēpsimg Cessemg q̄so ab hac ms̄a
na diligentia. sed ea morientū cura habeamg: q̄ et nobis
et illis cōferat: ad gloriā dei. largos pro ḥs eleemosmas fa-
ciamus. omittamg eis pulcherrima uiatica. Nā si memo
riā clarorū uirorū: qui mortui sunt/ prodest uiuentibg (pro
tegā mgt hāc ciuitatē propt̄ me et propter dauid seruum
meū) longe magis eleemosma id faciet: hec mortuos sus-
citauit: quādo cū cū steterūt uidue ostēdētes q̄ fecerat cū
ipsis dorcas. Cum ergo moriēdū sit/ quisq; sibi ḍmg paret. p̄
suadeatq; ut mḍ ige tibg aliquid relinquat: cū ḥs uestimētis
heredē xp̄m relinquat. Nā si reges heredes scribētes/ fami-
liaribg p̄tem relinquūt/ in puerorū cautionē: cū xpō cohe-
redē/ filiis tuis dimittis: īteligē/ q̄pta tibi q̄pta illis cōtilias
benuolētiaz. hec sūt funera pulcherrima/ hec et remanē
tibg et abeūtibg profitentur. Si ita sepeliemur ī resurrectiōe
clari apparebimg. & si curato corpe anima neglexerimg

multa grauia perpetiemur: et multū ridebimur. Nō em̄ ꝓua
ignominia nudū et mope iurtutū hmc mgrare. Negi corpo
mſepultū proiectū adeo ignominioſum iudetur: ut ānā tunc
tarens iurtutibus. hāc uestiamg: uestibg semꝑ duraturis. q
ſi mhac uita negleximg ſaltē m morte nobis cōſulamg: et
ex rebus nostris nobis opē ferre ꝑ eleemoſinā curemg. Sic
uicē mutuo auxilio futurorū fiducia habere poterimg / gra
et benignitate dn̄i nri ihu xpi: cū quo patri simul gloria im
perū honor nūc et semꝑ et ī secula seculorū amē

omē 86

Abierūt go iterū discipuli ad semetipsos. ogaria autē
stabat ad monumētū foris plorās: procliue ē et ad mi
sericordia facile mulebre gen̄: quod dico: ne admirāris cur
maria tā amare fleret ad sepulchrū: nō aute petrus / discipuli
mquit abierūt ad semetipsos. ogaria stabat ad monumētū. imbe
tillis em̄ nata erat: et de resurrectione nōdū norat. quēadmo
dū illi uisis linteaminibg / credentes resurrexisse / bona spe abi
erūt. et qua grā nō statim abiit in galilea: ut cū ips cōstituerat
ante passionē. Reliquos fortasse expectauit. ꝓterea mayꝛe
ꝓturbati erāt. hīi ergo abierūt. illa aute adhuc ꝑstabat. omit
tū em̄ ut dixi ea cōsolabatur monumētum monumētum
Vides ne ut ad dolorē lemēdū se mclinat ut mulcloꝛū iudere:
ubi sepultus fuerat ihesus. propterea nō parua inde mer
cēde accepit. Quod em̄ nō uiderāt discipuli: ipsa prior uidit
sedentes angelos: unū ad caput / et unū ad pedes in albis ple
nos splendoris et letitie. Nā cū mulieris mes humilis esset et
rudis: nec exsudario resurrectionē cōiectaretur videt angelos
sedentes ꝓnos speciosos: ut ria merorē deponeret et cōsolare
tur. Sed mhil ꝑmū de resurrectione dicūt: sed paulā ad id
docendū uenerūt. Vidit eorū splendorē / et supra cōsuetudinē.
Vidit spetiē. audiuit cōmisserentiū uocē. dixerūt em̄ ogulier
quid ploras? Quibus oībus tang̃ aptis iannis paulā ad re
surrectionē ostendendā uenit. et sessio ipsa ad ī terrogādū
ea addūxit. ꝓferebāt em̄ se re omnē scire. Ideo nō simul se
debāt. Cum em̄ nō par esset ea per se aliqua ī terrogare:
ipsi ad rogandū trahūt. tum illa et fernore quoda et amo
re ꝓtota. tulerūt mquit dn̄m meū: et nescio ubi posuc

runt eū: Quid inquis. ſ nondū reſurrectionē cōtipis. Vides
nondū animū in altū erexiſſe. Hec cū dixiſſet cōuerſa eſt
retrorſum. et quenā hec cōſequentia. Cum illos alloqueret
et nichil adhuc reſpōdiſſent: reſpicere. Ut ſentio loquēte ogari
a ſcū christus repēte appareret: obſtupuerūt angeli ſ et nutu
et motu et geſtu ſe dnm nudiſſe ſignificarunt. Ideo mulier
reſpexit. Illis igitur deg apparuit. ogarie autē: ne ꝑmo ea aſ
pectu ꝓterreret: nulli et communi ſpetie. Hoc uel ex eo cōſtat:
q hortulanq ei uisus eſt. Vta cū adeo humi iaceret: nō erat
repente ad alta erigenda. ſed paulatim. Rogat ergo ea etiam
ihesus. Q ogulier quid plovas. Quē queris. ſ oſtendit ſe ītelligē
q uelle interrogare: et ut reſponderet addixit: quod mulier
ītelliges nō amplius ihesum noīat: ſed tanq ille ſciret de quo in
terrogaret ait. Si tu ſuſtuliſti eū dicito mihi: ubi poſuiſti eum
et ego eum tollā. Steruū et poſitū et ſublatū ac ſi mortuus cēt
dicit quaſi dicat. Si propter iudeoꝝ metū tulisti eū dicte
mihi: et ego accipiā. Magnus amor et benuolētia mulieris
ſed mihil altū cogitat: propterea iam nō multū ſed uote ſe
notū facit. Quēadmodū em iudeis nunc notus nunc ignotus
etiā preſens erat: ita loquēdo cū uolebat cognoſcebatur. Et cū
iudeis inquit quē queritis neq; multū neq; uote notꝰ eſt: q ad
uoluit. Quod et nunc cōtigit. Et nomine ea tantū appellauit
exprobrans: q de uno id imaginaretur. Quo autē cōuerſa
respondet: ſi ad ipm loquebatur. Mihi uidetur cū dixiſſet: ubi
poſuiſti eum. ſ Rursum ad angelos reſpexiſſe: tanq; rogatu
ra: quid obſtupuerit: et ab iis ad xpm ſe uotatem et uote gs
eſſet oſtendente cōuertiſſe. Cum em dixit ogaria: tunc cogno
uit. Ita nō uisus ſed uocis fuit cognitio. q ſi quis diceret: unde
cōſtat angelos obſtupuiſſe: et propterea ogariā reſpexiſſe: etiā
dicet. Vnde cōſtat retrogiſſe eū et protidiſſe. Sed quēadmodum
hoc cōſtat: q dixit. Noli me tangere: ita illud q cōuerſa ſit.
Sed cur inquit. Noli me tangere. ſ Quia dicit ſpiritalem
gratiā petere: cū ei discipulis dicente audiſſet: ſi uadā ad
patrē: rogabo eū: et dabit uobis aliū paracliti. Sed quomō
abſens hec audiuit. preterea longe a ſententia hec ima
ginatio. Quomodo petit. cū nondū ad patrē uerit. ſ Quid er
go eſt. ſ mihi uidetur uelle ea adhuc cū eo uerſari: ut ſolebat:

et letria mhil de eo magnū rogitasse. Siquide longe melioꝝ facty
erat secundū carnē. Quare hac eade sententia abdutens: et ut
reuerenter se alloquatur: admonens (neqz em cū discipulis si
mīliter uersari demceps apparuit) eius mente erigit: ut re
uerētius adeat. nā si dixisset. noli ut prius ad me attendere. nō
em eade sum cōditione. neqz simul nobiscū conuersaturꝰ sum
amplius: elatius et superbius dictū uideri potuisset. Sed di
cendo. nondū ascendi ad patrē. et si leuiꝰ tamē ide significauit
ostendit em illuc maturare: et cū illuc abiturꝰ: neqz aplius
cū hoībus conuersaturus esset: nō erat eodē quo prius animo
aspiciendus. Et qꝫ hic sensus sit: ex sequētibꝰ significatur. addidit
em vade ad fratres meos: et dic eis ascēdo ad patrē meum
et patrē uestrū: et deū meū: et deū uestrū. atqui nō cōtinuo as
cēsurus erat sed post ālta dies. Quo ergo hoc dicit. ut eius
mentē excitaret: et se m celū abire ꝓ suaderet. Illa aute ꝓ
prīa: patrē meū: et patrē uestrū et deū meū et deū ues
trū ad dispēsationē spectat. ascendere em carnis e. hec em ad
eam: que mhil magnū imaginatur loquitur. an aliter
noster pater est. Sane quide. nā si aliter iustorū aliter ali
orū hominū deus e: longe magis et filij deus e: et noster:
Et cū dixisset Dic fratribꝰ meis: ne ex hoc equalem arbitra
reris ostendit differentia. Ipse em sessurus erat in throno
patris. Illi aute affuturi. Itaqꝫ licet secm carnis substā
tiam frater noster factus sit: honore tamē multū differt:
ꝓcul aute ne dici quide potest. Abijt ergo maria hec nūcia
tura discipulis. Tanti e sedulitatis et tollerātia. Illi aute gre
ia nō doluerūt magistri absentia: neqz ut antea loquuti sūt.
Tūc ut morituri desiderio afficiebātur. nūc cū resurrexerit:
tūr erat dolendū. Nutrianūt itaqz maria audisse ihesū et allo
quūta: que satis eos cōsolari poterat. At cū par esset discī
pulos intelligētes: uel nō credere mulieri: uel si crederet
egre ferre: qꝫ ipsi quoqz cū uidere digni nō fuerūt habiti.
eis in galilea se appariturū pollicetur. Et ne propterea egre
ferrent ne diem quidem remoratus e: sed desiderū trahes:
et qꝫ iam scirent resurrexisse: et qꝫ a muliere audierāt: deside
rātibus atqꝫ timētibus: quod desiderū augebat: uespere illius
diei magna cū admiratione adstitit. Et cur hac hora? Quoma

credibile erat/eos magis formidare. Sed id mirandū ē: qñ fan 9o
tasma eū nō sunt suspicati. Clausis em foribus et repete ni
gressus ē. Sed profecto a maria p monti: fidē cōfirmarat Rxo
preterea certa et mansueta spetie se eis obtulit. die autem
nō uenit: ut oēs cōgregarentur. Valde em timebant. neq;
hostiū pulsauit. sed repente adstitit: et ostendit latꝰ et mang
simul autē et uoce fluctuantem animū cōfirmauit/in
quiens/pax uobis: hoc ē noli turbari: et uerbi ante passionē
ad eos habiti memnimit. patem relinquo uobis/patē meā do
uobis. et ite in me patem habete. In mūdo tribulationem
habebitis. Gauisi sunt discipuli: uiso dño. Vides re sermonem
domini cōfirmari: quod em ante passionē dixerat. Iterū
uidebo uos/et gaudebit cor uestrū: et gaudiū uestrū nemo
accipit a uobis. hoc nūc implenit. hec oīa in certissima eos
fidem addixit. nā cū bellū implacabile cū uideis haberent:
frequēter pacē eis dicit: ut pacem bello cōsolatione afferat.
hoc uerbū p̄mū post resurrectionē dixit. Ideo paulus semp
gratia inquit et pax. quia uerib9 letitia dicit: quia in merore nō
erant: et primū letitia reperiūt. Vltissim ergo uiris propter
bellū pacē/mulieribus propter merorē letitia administrat:
et molestias omes dissoluēs/ceteris merita colligit: q̄ sit pax.
quoniā omnia sublata sunt impedimenta/et tropheū cla 20
rissimū statuit: et oīa meliora facta sūt. Inde inquit. sicut
misit me pater: et ego mitto uos. Nullū habetis impedimē
tum/et propterea que ia facta sunt: et propter mea uos
mittentis dignitatem. Quare hoc dicit? eorū animos erigit:
et sua pro ponit auctoritate. Siquidē suū reluctaturꝰ erat my
sterium. Cū nondū rogasset patrē. sua eis auctoritate
potestatē prebet. Insufflauit enī/et dixit. Accipite spm̄ scm
quorū remiseritis peccata/remittunt eis: et quorū retinu
eritis/retenta sunt eis. Qui admodū enī Rex p̄fectos mittes
ut municipes reos nutriudat: ut liberet: potestatē prebet:
ita jesus discipulos oī mittes/hac munit auctoritate. Quo 9o
ergo inquit. Nisi ego abiero: ille nō ueniet: at nūc spiritū Rxo
dat. Quidā dicūt: nō dedisse spm̄: sed idoneos ad eos eum
accipiendū p̄ insufflationē reddidisse. nā si Daniel uiso an
gelo p̄territus ē: quid illis arcana illa gratia accipiendo

usu uemisset: nisi prius eos uemisset: nisi prius eos ihesus p-
parasset. Ideo inquiunt nō dixit accepistis/sed accipite spm scm
xo nō tamē quispiā erraret/si tuc eos/potestate quada/et gratam
spiritalē/accepisse diceret: nō tamē/ut mortuos suscitarent/et
uirtutes ostenderent: sed ut peccata dimitterent. differētes em
sunt gratie spūs. Quare addidit: quorū remiseritis remissa sunt
ostendēs quod uirtutis genus largiatur. posita aute dies sig-
norū operatione accepturi. Ideo inquit. accipiens uirtute ue-
mentis mihi uos spūs sancti. et eritis mihi testes: per signa scri-
bitur. et em inenarrabilis spūs grā: et multiplex donū. hoc aute
fit: ut intelligas patris/et filij/et spūs sancti unū donū/et una
esse potestate. Que em patris propria/eade et filij esse/et spūs
q̄o sancti uidentur. Quo ergo nemo uenit ad filiū mgr: nisi
xo pater traxerit eū. Sed hoc filij esse ostenditur. ego mgr sum
uia. nemo uenit ad patrē nisi per me. Vide et hoc ide spūs
esse. nemo pot dicere dnm Ihesum xpm/nisi in spū sancto. et
iterū apl'os aliquādo a patre/aliquādo a filio/aliquādo a spū
sancto datos esse ecclesie: et diuisiones gratiarū patris et filij
et spūs indemq esse cōmunes. omnia ergo faciamus: ut spm
sanctū habere possimq: et qui ergo gratia asserti sunt: eos
quata uis reuerētia colamq. Magna em dignitas sacerdotū. Sacerdotū dignitas
Quorū remiseritis inquit remissa sunt peccata. Quia obre
paulus dicebat. obedite prepositis uestris: et subiacete eis/et
maximū habeatis honorem. Tu em rem tuā curas: qua
si bene ordinaris: nulla tibi alia solicitudo impendet. Sacer-
† dos si inritam suā recte disposuerit: tua aute nō diligēter
curauerit: cū impijs in geennā detrudetur: et nō nūq̄ nō
propriis actionibus/sed nostris damnatur/nisi oia q̄ ad se
spectant: effugiat. Cum igit̄ periculi magnitudine inde-
mq/multa eos benignolentia prosequamur. Quod et paulq
significauit dicens. Ipsi pernigilāt/quasi ratione pro animab⁹
nostris reddituri. Idcirco maxime colendi sunt. q̄ si eis in-
† sultabitis: neq uestra bene disponetis. Quoad em bonus et le- sic
to aīa est gubernator: etiā nauite securi sunt: sin minus
ñs esse cepit: et moleste ferre: neq inde nigilare: neq arte
exercere poterit: et multis multis eos malis afficiet. Ita
et sacerdos/si debitū a nobis cultū sibi pstari uiderit/recte nos

·LXXXVI·

gubernare poterit: si merore afficietis/manus eig debi-
litantes: simul nobiscū fluctibus/etiā si maximi animi
sit/obruetis. Intellige quid de judeis inquit xpūs. Super
cathedrā moysi sederūt scribe et pharizei. oīa q̄cūq; dix-
erint nobis facite. Nūc nō est dicendū sup cathedrā moysi
sed super cathedrā xpi sederūt sacerdotes: Eius em̄ acte
rerūt doctrinā. Quare paulg inquit: pro xpo legatione
fungimur/tanq̄ xpo exhortante per nos. Nō iudetis seculi
principibus omīs subesse: et sepegenere: nuta et prudētia
potioribus deteriores ꝑponi. Nihilominus principis qui
eos preposuit reuerentia mihi quales illi sint cogitant.
Et si homo aliquē cōstituerit: tanq̄ subit merq̄: si de eis que
cōstituit despicimus/maledicimq̄: inumeris afficimus
cōtumelijs: et cū fratres nostros iudicare prohibeamur: cō-
tra sacerdotes ligua acuimq̄; quanā hec digna excusatio
ne. Cum in oculo nostro trabem nō iudemq̄: festucam i
proximi oculo acrius tensemus. Nostris grauq̄ tribui iu
dicū prescribere: cū ita alios iudicas. Hec dico/nō q̄ indignos
ad sacerdotiū assumi probem: sed miserescens et lachrimas
Non em̄ propterea a subditis iudicādi sunt: etiā si male
et uitiose uiuāt. Tu aute si tibi cōsules: nihil in his q̄ illis
cōmissa sunt offendes. Nā si asinus loqui ferit/et quātq̄
benedictiones spirituales largitq̄ est. Et in muto ore: et ligna
inuida balaā propter offendentes iudeos opatus e: multo
magis propter nos fideles: etiā hipq̄ praui sint sacerdotes:
deus oīa p̄ eos ꝑficiet: et mittet spm̄ sanctū. Neq; em̄ pu-
ramens: propterea propriā puritatē amittit: sed grā
oīa ꝑficiatur operatur. oīa em̄ inquit nos: siue paulus
siue apollo/siue cephas. Quidq̄ em̄ tonat sacerdos/solius
dei donū est. Et ubi humanā exercet sapietiā: minor illig
gratia apparet. Neq; hec dico: ut pigritius iuuiamq̄: sed ne
pigre. qui nobis prepositi sūt: ministeribus: nos his cōmissi
aliquādo mala nobis cōparetis. Et quid sacerdotes dico? ne
q̄ angelus: neq; archangelq̄ quitq̄ in his que a deo data sūt:
efficere potest: sed pater et filiq̄ et spūs sanctq̄ oīa facit. Sa
cerdos et lingua et manus ꝑber. Neq; em̄ iustitie ꝓp-
ter alius malitiam ad salutē nostrā attendētes offendi.

Quibus oīnibus ꝯsideratis: et dēi timeamꝰ: et eiꝰ sacerdotes maiorem in modū ueneremur: ut et nostris operibus et illis honore exhibito a deo multā accipiamꝰ remuneratiōnē: ꝟā et benignitate dñi nri ihū xpi: cū quo patri simul: et spūi sco gloriā imperiū honor in secula

onē 81

Thomas autem unꝰ ex duodecim qui dicitur dydimus: nonerat cum eis: quādo uenit ihesus. dixerūt ergo ei alii discipuli. Vidimꝰ dñm. Quēadmodū simpliciter/et ut contingit/credere/facilitatis est: ita preter modū inquirere/et inuestigare/crassissime mentis. Ideo thomas arguitur. discretibus enī apostolis. Vidimꝰ dñm/nō credidit: nō tantū illis. ꝯtū rei/tāq̄ impossibili diffidens/q̄ scilicet resurrexerit. nō enī dixit/nō credo uobis: sed nisi mittā digitū in loꝯ clauorū nō credā. Ar quomodo/aliis oībus cōgregatis/ipē solꝰ abfuit. Credibile est ex fuga nondū rediisse. Tū ante tū discipulum nō credentē videas. cōsidera dominī clemētiā: quomodo prouina etiā anima uulnera sua ostendit: et ut unūs salutē faceret: apparuit: et cū trassioris esset ingenij. a crassissimo sensuū fidem sibi querit. Neq̄ enī oculis credebat. Quippe qui nō tantū dixit/nisi uidero: sed nisi manū mittam: ne imaginatio putaretur. Nā discipuli her uicriando eripe pollicendo: maiorē sibi fidem cōparabant. Veritatē cum amplius quererent/neq̄ ns ēū primatur xps: et qua grā ei cōtinuo nō apparuit: sed post dies octo: ut interea a discipulis edoctus: ipsdem auditis: ī maius traheret desiderū: et magis in fidem cōfirmaretur. Vnde aute intellexerat latus ꝓfo rati. ex discipulis. Cur alterū credidit: alterū nō credidit. Quia ꝑior mirabilius erat. Et cōsidera q̄ uere loquatur discipuli quomodo neq̄ ne sua neq̄ aliorū uulnera abscōdit: sed q̄ uerissime scribit. astitit ergo iēm ihesus/neq̄ ab illo rogari expectat: neq̄ quicq̄ tale audire. sed mhil eo dicēte. ipse ihesus primū eiꝰ satisfacit desiderio. ostendens supioribus discipulorū uerbis adfuisse. Idem enī usus ē/et acrius castigando. et ad fructū eruditiōnē. Nā cū dixisset eis. Infer digitū/et uide manus meas: et affer manū tuā ī latꝰ meū: subdidit. Et noli esse incredulus sed fidelis. Vides ex incredulitate dubitare: sed antequ

3ª appico

LXXXVII

spm̄ acciperet: eo autem accepto ꝓfecti euaserunt. Neq; hoc tantū reprehendit sed insequentibus. Cum enī certior ille facto ad se rediit et dixit dñs meus: et deus meus: inquit. Quia vi
.disti me Thoma credidisti? Beati qui nō viderūt: et crediderūt
Hoc enī fidē est: accipere q̄ nō videntur. Est enī fides substantia
sperādarū rerū argumentū nō apparentium. hic aute nō solum
discipulos laudat: sed et qui post illos crediturī erāt. Atqui img Ac²
es discipuli viderunt: et nihil q̄siuerunt: sed ex iudario statim Bo
resurrectiōm primuſq̄ corpus intuerentur uere crediderunt.
Cum ergo quispia dicit. Vellem illis fuisse temporibus: et xpm
miracula facientē videre: intelligat beatos: qui nō viderūt
et crediderūt. Dignū aute dubitatione est quō corpus ꝯ qo
ruptibile forma claroris accepit: et mortali manu tangi
potuerit. Sed hoc te nō ꝓturbet: horem ꝓmissionis fuit. Corpo Bo
em iam tenue: et leue: ut clausis ianuis ingrederetur: oī crassitudine carebat. Sed ut resurrectio crederetur: talem se exhibuit.
Ut ipsum crucifixum fuisse: et neminē aliū pro eo resurrexisse intelligas: propterea cū signis crucis resurrexit: et mādu
cauit: q̄d resurrectionis signū apostoli fecerūt dicentes. Qui
cum eo simul manducauimus et bibimus. Quēadmodū igitur
cū ante passionē super aquis ambularet: aliud a nostra
natura corpus illud fuisse nō dicimus: ita post resurrectio
nē videntes is id signa claroris habuisse: non propterea cor
ruptibile dicimus: propter discipulū hec ita ostensa fuit. oīsul
ta et alia signa inquit fecit Jesus. nā cū pauciora hic me
minisset euangelista dicit: neq; alios omnes oīa collegisse: sed ta
tum que ad faciendā auditoribus fidē erat necessaria. nā si
oīa inquit scriberētur: nec ipsum arbitror mundū capere
eos qui scribendi sunt libros. Unde costat nō ambitionis sed
tantū utilitatis gratia scripsisse. Siquidē qui plura omiserūt
quō ad ambitionē scripserūt. Sed cur nō oīa transegerunt. qo
maxime propter rerū multitudinē: preterea et illā cōsidera Bo
rauit: q̄qui his nō crediderit: neq; pluribus credet. Qui uero
hec acceperit: nō indigeret pluribus ad fidē assequendā. omn
autem hoc i loco de signis post resurrectionē dictum videtur.
Ideo mgt in cōspectu discipulorū suorū. Sicut enī ante resur
rectionē multa fieri opōtuit: ut dei filiū esse crederet. ita post

Capitulum 24m

resurrectionē: ut resurrexisse crederetur. Ideo addidit i conspectu discipulorū. Nā cū iis solis post resurrectionē uersatus est. propterea dicebat/ mundus nondū me uidet. Inde/ ut cognoscas discipulorū dū tayat gratia her facta esse/ prosequitur ut credentes uitā etnā habeatis in noīe ei9. Coīter ad naturā loquimur: ostendens9 nō illi qui credit: sed nobilioribus maxīe cōsuluisse. In noīe ei9/ hoc est per eū. Ipse nāq; uita est// postea manifestauit se iterū discipulis ad mare tiberiadis. Videsnō semper cū eis esse ut ante passionē. Apparuit uespere/ et abijt. Et post octo dies iterū. Inde ad mare/ et iterū cū multo tēmore. Quid autē significat/ manifestauit: ut ostēdat/ q9 nō mihi ex p̄missione indebatur: propterea q9 incorruptibile corpus erat et īmortale. Sed nūquid meminit loci: ut ibi metū eos deposuisse ostenderet: q9 ibi cōuersarentur. Nō em̄ amplius domi se cōtinebāt: sed in galileā uerant: ad declinandū iudeorū periculū. Venit ergo Symon piscatū. Cum em̄ non frequēter/ Jesus cū eis uersaretur: neq; adhuc spūs datus esset: neq; haberet/ quid facerent: ad artē sibi redierāt: et erāt simul petrus: et thomas et nathanael: qui a philippo uocatus erat: et filij Zebedei/ et alij duo. Cum ergo nihil haberēt q̄d facerent: piscatū se cōtulerūt: et noctu: quoniā formidabāt. Lucas nō hoc sed aliud meminit. Alij autē discipuli una sequebantur. Volebāt em̄ simul esse/ et uidere ueritatē: et otiū suū bene disponē. Laborāt ergo: et laborātib9 astitit Jesus. Neq; cōtinuo cognitus est: ut in sermone prorumperet. dicit ergo eis. Nūquid pulmētariū habetis. Adhuc more hoīs loquitur/ ac si empturo esset aliquid ab eis/ Cum illi abnuerēt: iussit/ ut in dexterā rete iacerēt/ ceciderūt/ et ceperūt. Cum autem eū cognouissent: proprios mores referūt petro et joānes. Ille feruētior/ hic altior erat/ ille uehemētior/ hic perspicatior. Ideo johānes prior agnouit Jesū. petrus p̄ prā ad eū properauit. Neq; em̄ p̄ria erāt signa. Quenam: p̄mū q9 multos ceperāt pisces: inde q9 nō scinderetur rethe. Ptērea q9 priusq̄ descenderēt primas uiderūt/ et piscem ⁊ impositū/ et panem. Que nō ex subiecta materia fecerat: ut propter quādam dispēsationē fecit ante crucē. Ut ergo cognouit eū/ oībus reiectis/ et piscib9/ et rethi/ succinxit se petrus. Vides et reuerentiā et desiderū. Atqui ducentis quasi cubitis

LXXXVII

aberāt: non tamē nauī appellere expectauit. Sed natando ad je- nō
sum uenit. Quid ergo Jesus. Venite et prandete mecū inquit.
Et nemo audebat eum interrogare. Jam ēm solitā habebant
fiduciam. Neq; ad eū loqui audebant: sed silentio metuq; et re-
uerentia in eū intenti discubuerunt. Norat ēm dñm esse.
Jdeo nō interrogarūt: quisnā esset: et cum forma mutata
et horroris plena uiderent: admodū erāt perterriti: nolebāt
q; de ea interrogare: sed et metus/ et q; norant nō alīū esse: eos
ab interrogando cohibuerūt. Et tantū contenderunt: que ipe †
immensa potentia sua parauerat. Hic nō amplig in celum
suspirit: neq; hoiem agit: ostendens illa p̄missionis gratia
fecisse. Et q; nō frequenter cū discipulis esset: neq; similiter:
dicit/ hoc iam tertio manifestatus est Jesus discipulis suis
cū resurrexisset a mortuis. Et iubet/ ut reliquias attipiant:
ut id imaginationē nō esse demōstraret. Sed hoc in loco non
dicit christū cū discipulis manducasse. Lucas aūte simul ma-
ducasse dicit. Quomodo aūte/ nō nostrū e dicere/ modo quoda
p̄ quia mirabili hec facta sunt: nō q; nata cibis amplius indi-
geret: sed ad resurrectionis ueritatē demōstrandū ita p̄misit.
Fortasse hīs uerbis cōflagratis: et qui cū Jesu tunc fuerūt: et
qui futuri sunt: in cōi resurrectione beatos dicitis. Animitam horatio 21
ergo pro uiribus: ut facie eq; admirabilem mutuemur. Nā
si nunc hec audiendo ita flagramus: et illis temporibus quibus
in terra uersatus e: fuisse/ uoce audisse/ facie uidisse/ alloquiū
esse/ tetigisse/ et ministrasse/ desideramus/ cōsidera qualis nūc
futurus sit/ nō in corpe amplig mortali: neq; humana dispones:
sed angelis cōsimilis: nos quoq; i mortali corpore eū uide-
bimus: et sūma felicitate fruemur: que omem sermonē
exuperat. Quare animitamur: ne tanta exidamus gloria. Ne
q; ēm difficile est: modo uelimus: neq; onerosum si attende-
rimus. Nā si sustinebimus: et cōregnabimus: hoc e si tribulatiōes
ferimus: si p̄secutiones: si arcta nia ambulamus. Arcta enim
natura et laboriosa est/ nostra aūte electione leuis spe futu-
rorū. Jd ēm q; in p̄sti momēto tanēū, est leue tribulationis
nostre supra modū in sublimitatem eternū gl'ie pondus operat
in nobis: nō contemplantibus nobis que uidentur: sed ea: q; non
uidentur. Dirigamus ergo oculos i celū: et illa semp magi

nemur bona atq; mspiciamus. Jn quibus si semper nersabimur:
neq; bona hug mūdi nō allicient: neq; mala moleste feremg.
Sed et hec et silia oīa deridebimg. Et mhil nos aut seruos aut su
pbia elatos facere poterit: modolor semp de siderū propagemg
si illam dilectionē mtuebimur: et quid dico pntibus malis
nō doliturōs: Jmmo ne ulturos quidē ea putamus. Tantg em
est amor: ut nō pntes tantū sed absentes diligimg quos: quoī
die cernere ideamur. Magna nāq; dilectionis uis. oīa negli
git/ et dilecto animū colligat. Si ita xpm diligeremg: hūa
na oīa umbra/ oīa imago/ oīa sompnia nobis uiderentur
diceremg et nos. Quis nobis nos sepabit a caritate xpi. tribula
tio/ an angustia. Nō dixit pericula/ an diuitias/ aut forma
hec em nullissima sunt/ et ridicula: sed que grauia uident: posu
it/ fames/ psecutiones/ mortes. Que ille et nullig momēti con
tempsit. Nos uīte propter pericula uita cōtēpnimg/ et ul
tem recusamus. Et paulus quidē: nō mortē/ nō uitā/ non
pntia/ nō futura/ nō aliam creaturā diuine preponit dile
ctioni. Nos si uel paruū auri uideng/ eius cupiditate incen
dimur: et diuinas leges pessundamg. Q; si hec dicta nō fere
da sunt: longe minus factu. Et quod graue est/ auditu horresci
mus: re ipsa minime: sed facile iuramus: peieramg/ rapimg/
usuras exigimg/ cōtinentiā negligimg: a uera oratione desis
timg/ plurima preceptorū transgredimur: et pericliarū gra:
menbra nostra oīno cōtēpnimg. Jā qui pericias. q amat/ in
numeris malis proximū et seipsum cū illo afficit. Et mim
precetur facile/ maledicet/ stultū appellabit/ iurabit/ peierabit
neq; ueteris legis modū seruabit. Non em diliget proximum:
qui alterū diligit. Atqui nos et inimicos propter celorū regnū
amare iubemur. Quomodo ergo id cōsequi poterimg. Nam
si uetera precepta implentes/ non erit nobis ad regnū aditus:
nisi abundauerit iustitia nostra plusq; Scribarū: si illa transgre
diemur: quis notos non diliget: sed amicos inimicorū loco
habebit. Et quid amicos dico. Ipsam sepenūo naturā ignorat.
amator pecuniarū: neq; cognationē nouit/ neq; cōsuetudinis
recordatur: nō reuereretur etatem. Nullū habet amicū. sed oēs
odit/ cum pēnis seipm: nō em quoniā pdit anima sua: sed oēs
quoniā minumeris sollicitudinibus: laboribq; atq; miseriis

distrahitur. Etem peregrinationes/odia/pricula/insidias/et
alias huiōi subit calamitates/hac dūtaxat gratia: ut malorū
radicem cerium habeat: et multas inuiereat pecunias. Quid
hoc morbo grauius? Cōibus priuatur delitijs/oi uoluptate. Qui
tum glorie/multū honoris amittit. Amator pecuniarum
multos formidat/multos habet accusatores/timidos/calumpni
atores/insidiatores. Qui ab eo iniuria acceperit: oderūt ut
pote offensi. Qui inuidus/timore ne offendatur. et offensorū
mia illū ut hostem obseruant/et cauent. Maiores potetio
resq; indignates/et pauperū mia/et liuore similiter: ut in
imicos odio habent: et quid homines dico. Cum deū inuidi
habeat: quid spei reliquū ei fuerit? Quid cōsolationis? Amator
pecuniarū iūs uti minime pot: sed seruig et custos ē: nō dnis
fugere eas semp cōtendit: nūq; erogare uellet. Cum cōtem
plare: et oīm pauperū pauperiorē iudicabis. Nulla cupi
ditate cōtentus est. Atqui pecunie nō ut custodiamg: sed ut
utamur tribute sunt. Q; sicas alijs defossuri simg: quid no
bis ē miserius? qui undiq; cōgregare imbriamg: ut clausas
teneamg: et cōmune usum auferamg. Et est et alter morbus: nō
neq; hor minor. hij terre defodiūt. Illi in uentre uoluptate
atq; ebrietatem iuste oia cōferunt: et sibi ipsis luxurie hip
pitū parant. Alij parasitis: et adulatoribus largiuntur.
hij in ludis et meretribus: hij alijs huiōi dispendijs pro
fundunt. Hoc pacto innumeras sibi ad geena uias sternūt/
recta ad celū derelicta: que nō lucrū tantū/sed et uoluptate
predictis longe maiore affert. Qui meretribus dat/ridicu
lus et infamis est: et multos sibi inimicos parat: et breue
uoluptatem. uel nulla potius. Que etiaq; de alienis mulie
ribus: ex ijs nulla gratia habebitur: Vas em cōtritū ē domus
aliena/preterea mulierbre geng temerariū ē: et in inferno
eius simulatur cupiditas. Illi em amoris mulieris amo
rem Solomō cōparauit. Tunc cessat: cū oibus rebg ama
tem spoliauit: Imo nec tūc quidē: sed magis ornatur
et insultat iacenti: eiaq; maiore in modū ridet: et tot eum
malis circūuenit: que nullo pacto narrari possent. At
sanorū uoluptas minime talis ē. Nullū riuale habet: sed
omēs ei cōgratulantur: et plaudūt. Et qui beneficia accepit

nō

ꝯ meretricios

21

et qui rollata uiderunt) nulla tra: nulla tristitia/ nullus pu
dor aut ignominia eig aiam oppugnat. sed multa cōscie
lentia. oīa futurorū spes/ clara gloria/ et splendor: et quod
maximū est: dei benivolentia/ et securitas. Nullū pripitiū
nulla suspitio: sed tranquillissimg portus. Quibg oībg rogmis
uoluptate uoluptati cōparantes meliora eligamg: ut futura
bona cōsequamur tra et benignitate dñi nri ihu xpi: cui
gloria et imperiū in secula

omē ff

Cum ergo prandissent: dicit sīmoni petro Jesus. Symō
Joana diligis me plus his? Dicit ei etiā dne. Tu scis q
amo te. oīa quidē alia sunt q apud deū nobis fidutiā
am prebent: et que nos claros et probatos ostendūt. Qd autē
maxime diuinū nobis amore cōciliat: est pximi dilectio. quā
a petro xpūs exigit. Nā cū tribus fine fecissent. dixit Simoni pe
tro Jesus. Symō Joana diligis me plus his? dicit ei. etiā dne.
Tu scis quia amo te: dicit ei pasce agnos meos. Quid tandē aliis
omissis: hīs duntaxat petrū affatur? os erat apostolorū et
princeps. propterea et paulus cū preter alios iherusalē ascēdit.
simul ut ei ostenderet: iam sibi fiduciā habendā. tamq̄ eni
negationis oblitus esset petrus: fratrū curā ei cōmittit. Neq̄ nega
tionis meminit neq̄ exprobrat. tantū dicit. Si amas me fra
trū curā suscipias: et quia ī omnibus dilectionē ostendisti: et
qua delector nūc ostende: et aiam pro me ponere dixisti. hāc
pro ouibus meis trade. Cum ergo semel atq̄ iterū interrogato
ipm arcanorū cordis perscrutatorē testem adhibuisset. et adhuc
tertiū interrogaret: pturbato est petrus: ne ritus superiora.
Nā cū forti animo esset: reprehensus ē postmodū. Ideo iterū ad
ipm cōfugit: dicens. Tu oīa scis: hoc ē pntia et futura. Videq̄
to melior factus ē et modestior. nō amplius temere perstat
m sententia: neq̄ cōtradicit. propterea cōtristatus sum: ne for
te me amare arbitratus: nō amem. Ut antea cū me fortem
et constantē putarē postmodū imbecillis deprehensus sum. Ter
tiū interrogat: et semp ide petit: ut demōstret: quāti oīum
suarum curā faciat: et q hoc maximū sit amoris argumētū:
et cū dicat: quātū eū diligat. Q dicit et martirium: quod passuro
erat ostendēs q nō ob eig diffidentia id diceret. sed q maxime

LXXXVIII

rederet: nolens amoris m eū signū demōstrare. Et erudi-
ens nos quoñ parto amādus sit. Quare mquit cum esses
junior: cingebas te: et ambulabas ubi nolebas. Cū aūte senu-
eris: extendes manus tuas: et alī te cingent: et ducet te quo
tu nō uis. Atqui hoc nolebat et desiderabat. Quare et hoc mā-
festum fecit. Cum em aliquādo dixisse. Anima mea pro te po-
nam. Et si oportuerit me mori tecū nō te negabo: ei uicem
reddidit. Quid aūte significat. Quo tu nō uis. Naturae affectū:
et carnis necessitatem mdicat: et q anima inuita corpus
relinquit: et licet uoluntas costans et firma esset: naturaliter
mberilla. Nemo sine dolore a corpore dissoluitur: diuina hoc utili-
ter dispensante prouidentia: ne multi uiolentam mortem
eligerent. Nam si etiā sic hoc diabolus psuadere potest: et in
multa nos pricipia precipia et uoragines mpellit: nisi tanti
amine esset corporis desiderii: ni pariter etiā merore mul-
ti sibi mortem consciscerent. Quo igit nō uis naturalem
affectū significat. Quomodo aūte cū dixisset: cū esses iunio-
or: subdidit: cū senueris. Q tūc neq; iuuenis esset neq; se-
nex/ sed ut pfectus. Sed cur superioris iuste meminit. Ut sig-
nificet m rebus secularibus iuuenē utilē esse: senē inutilem.
nō ita m diuinis. Sed cū adiecerit mquit senectus tūc forti-
or eris atque prestantior. Nihil te etas impediet. Hoc dixit nō
ut eum pterreret: sed ut excitaret. Norat em eius animum:
erq iam pridem eo boni desiderio tenebatur. Simul autem
et mortis genq demōstrat. Cum em petrus omnino pricula
pro christo subire uellet: ōnde mquit. Ita em tibi mquit
mplebo desiderii. Nā quic nō passus es iuuenis: patieris
senex. Inde erigens auditorē euāgelista addidit. Hoc autem
dixit significās qua morte clarificaturus esset deū: nō dixit
moriturq ut itelligas mori pro christo gloriā esse et bono-
rem. Et cū hoc dixisset mquit. dicit ei sequere me. Quibus uer-
bis iterū curā et familiarē mi eū affectū ostendit. Q si quis
pronūtaretur. Quomodo Iacobus sedem Hierosolimis accepit:
respondere hunc totius orbis magistrū proposuisse. Conuersq
petrus uidit illū discipulū quē diligebat petrus Jesus sequētem:
qui et recubuit mi pena super pectus eius et dixit ei. Domine
hic autem quid. Qua gratia recubitus illius meminit. Non

abre: sed ut ostendat petri post negationē fidutiā. Qui ēm tunc non est ausus jesum interrogare: sed id muneris alteri delegrat: hic cōmissa sibi fratrī cura: nō modo alteri uicē suam mandat: sed et ipse magistrū interrogat. Et johānes quidē tacet. ipse autē loquitur. preterea suam in eū pre se fert dilectionē. diligebat ēm maiorē in modū joānem petrus. qđ ex et ex sequētibus apparet: et per euāgelistam: eorū uinculum etiā in actiombus demōstratur. Nam cū magna christus petro cōmunitasset: orbis terrarū cura demandasset: martyrū predixisset: et maiorem erga eum dilectionē testatu esset. cū uellet: petrus joānem sorū: et collegā inquit. hic autē quid? niquid eandem ille aggredietur. Et quēadmodum in cena interrogare nō ausus joānem suffecit ita nunc ui rem reddit arbitratus eū uelle: sed nō audere de se scisitari. Dum xpūs. Si eū uolo manere doner uenia: quid ad te. Nam cū minima id caritate diceret petrus: ner ab eo diuidi uellet. ostendens xpūs: q̄ q̄tauis eū dilectione prosequeretur: suam assequi non posset. inquit. Si eū uolo manere quid ad te? his uerbis nos erudies: neq; dolendū neq; curiosius p̄ter diuina uoluntatem inuestigandū. Nam cū petrus semper in huiōi interrogatiombus feruentius prosiliret: iterū eius feruore retundens: q̄ nō sit ulterius inquirendū: in hūc modū respōdit. Et iuit ergo sermo iste inter discipulos: q̄ ille nō moritur: et nō dixit ei jesus: quia nō moritur: sed si uolo eū manere: doner uenia: quid ad te. Uoli arbitrari inquit eōdē modo de uobis disposuisse: hora autē dixit: ut intempestiuū affectū: et cōsuetudinis desiderū tolleret. Cum ēm essent orbis terrarū curam suscepturi: simul amplius esse nō oportebat. quoniā ēm fuisset mūdo detrimentū. Idcirco inquit opus suscepisti. id cōsidera/ p̄fice/ labora/ et te certaminibus expone. Quid ad te. Si uolo eū manere hic/ tui officiū tuū cura: et exequere. Tu autē hoc in loco euāgeliste benitatē intelige. Videns nanq; discipulorū suspitionē corrigit eam: tanq; quid dixerit: non intelligeret. Nō dixit inquit jesus: quia nō moritur: sed si uolo eū manere. hinc discipulus ille: qui testimonium perhibuit de his et scripsit hec: et scimus quia uerū est testimoniū eius. Quid tandē preter aliorū more: hic solus secundum

Lxxxviii

de seipso perhibet testimoniū. Videtur enī auditoribus ar-
rogare. Quenā hec causa? Dicitur ultimo se adscribendū
diuina mspiratione cōtulisse. Ideo et sua dilectione et
causam quare ad scribendū uenerit frequēter ostendit:
ac meminit. Hūc sibi fidem cōparās q mde motus sit: et
sic inquit: q uerū dico. Et si multi nō credent: ex eo credendū
est quod sequitur. Sunt inquit et alia multa: que fecit Jesus:
que si scribantur p singula: nec ipsum arbitror mundū capere
eos qui scribendi sunt libros. Vnde constat. q nō ad gratiam
loquentis sum Cum enī ex tot: et tantis operibus: neq uel ea.
que alij: meminerit: sed pluribus eorū omissis/uix eorū mi-
dias/lapidationes/odia furias maledicta: et quomodo enim
demoniū habentem/et decepto rē appellabat. in medium
protulerim p spiritū est: me nō ad gratiam conciliandā pro
loquutum. Quam qui attrectare cōtra facere oportet cōti-
nuas tegere: laudes p dicare. Cum ergo certissima scrip-
serit: nō recusat etiā suum in medium ferre testimoniū:
q singula inuestigarit: examinauerit q. Quos enī nobis ē:
ut uerissimi esse iudeamur: nostrū nō recusare testimo-
nium. Quod si nos facimus: multomagis ille: qui ex spiritu
scribebat. Quod et alij Apostoli p dicabant. Nos testes sumus
eorum: et que dicimus: et spiritus qui dedit obedientibus sibi.
omnibus enī affluerat. Quā rē cōmendatam habuit. Que et
signa amoris erant: et q certo omnia sciret. Et si tanta sig-
na facta dixit: noli admirari: sed imensam auctoris potes-
tatem intellige: et crede. Vt enī facile nobis est loqui: ita et illi:
immo longe facilius facere: que uult. Voluntas sola sufficit:
et cuncta ei parent. His ergo diligenter attendamq: neq o-
mittamus: quin explicemq atq inuestigemq: ā frequenti aute
cōgressu aliquid cōsequemur: ita iuuam nostra purgare po-
terimq. Ita spinas uidere. Tale enī peccatū est et secularis
cura res infructuosa et molesta. Et quēadmodū spina ubi-
cunq tangitur tangentē pungit: ita secularia: ubicunq cō-
prehenderis: ledit. Verū nō huiusmodi spiritalia. sed marga-
rite cuidā similantur: quia cū tractauerīs delectat oculos
ut exempli gratia. fecit aliquis eleemosynā nō modo spe fu-
turorū nutritur: sed et seculi bonis semp cōfidens letat:

et omia audenter faciens: malas uuncit ruipiditates et an-
te regiñ: hilariam fructñ accipit: ñ laudetur: ruira in
admiratione sit: et ante oia apropria cõscientia. et sin-
gula bona opera huiõi sunt: quĩ admodñ mala etia ante ge-
enna hĩ torquient. Vulnerat enĩ cõscientia: et si quid ma-
neat peccatores intelligeres: metriulosius et trepidius etia
nemine puimente effereteris: et si diuitie tibi essent mul-
tos haberes inimicos et subpitiose uuieres: negz ãresistere
posses muriantibus: uel potius et nõ muriantibg. Negz enĩ
tantñ ab eis uoluptatis: q̃tñ meroris assequimur: recla-
mante conscientia: foris hominibus arrusantibg deo in-
dignato: geena nos rupide expectante nõ quiescentibus
cogitationibus. Gravis grauis mãz res et onerosa pecca-
tñ: et plñbo oĩ onerosius. Quĩ id cognoscit: ne minimñ
quidem oculos erigere potest: etia si sensu careat. Sic et a-
chaab q̃nus p̃z impius esset: postq̃ cognouit peccatñ suum
deiectis oculis ambulabat cõtritus: et egerrime feres. prop-
terea sactñ indiuit: et fontes fudit lachrimarñ. Si itidem
et nos faciemg: et ut ille lugebimus: ex q̃uemg peccata no-
stra: ut Zacchеus: et aliquã uenia cõsequemur. Vt enĩ in
morbis et fistulis nisi quis prius fluente humore: et uul-
nus sitat: quecuq̃ ꝓposuerit medicamẽta nõ amota mor-
bi causa: oia frustra contenderet: ita et nos: nisi mam-
ab auaritia: et malñ hũr humore cohibuerimg: licet elee-
mosina demus: oia mrassium laboramus. Quod enĩ per
eam boni ferimus a credente auaritia: fatisat atq̃ dispẽ-
dit: et priore penis effertur. Cessemg igitur a rapina:
et ita eleemosinas impendamg. Q̃ si m̃ pñpitia nos dese-
rimus: quomodo respirare poterimg. Et enĩ si quis tabñ-
rium erigeret: ut eleemosyna: alter autem humi premẽt
ut auaritia: nihil aliud ab hac pugna expectandñ est: q̃uin
discerpatur. Quod ne nobis arridat neue auaritia deorsum
premente. Et eleemosyna nos derelinquat. leues efficiamz:
et euolemus: ut et malorum liberatione: et bonis operibg
perfecti sempiterna bona cõsequamur. Gratia et be-
nignitate domini nostri ihesu christi: cum quo patri
simul: et spiritui sancto gloria/ honor/ et imperium

CLXXXVIII

et nūc et semper / et in seculā seculorū Amen

Explicuit homelye Joannis Crysostimi in Joannis Euā
gelium nouiter de greco in latinū per Franciscum Aren
tinum tradicte. Scripte ac cōplete Rome per manus La
berti leyrnen Anno dñi Millio Quadrigentesio lxij ponti
ficatus Sanctissimi pri pape secundi Anno Quarto die xix
ensis junii

I B592

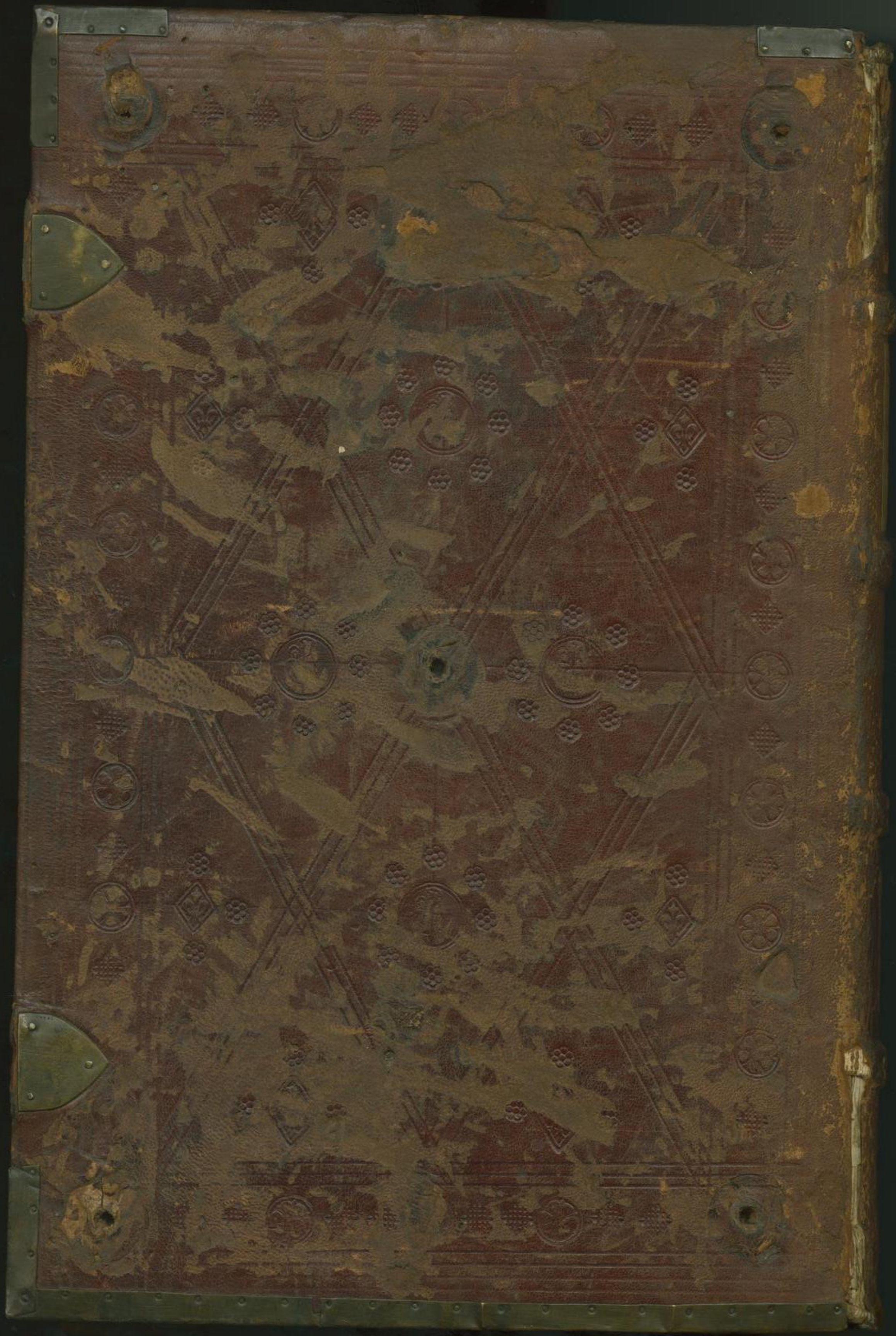

S. JOHANNES
CHRYSOSTOMUS
HOMELIAE
O.S. 1492

030